BRONZ ATLI

KELEBEK

PAULLINA SIMONS

"LİMON ÇİÇEĞİ" ve "ON BİR SAAT" yazarı

BRONZ ATLI

PAULLINA SIMONS

Türkçesi
Elçin DÖKMECİOĞLU

KELEBEK YAYINEVİ

Birinci Kitap

LENİNGRAD

Birinci Kısım

ALACAKARANLIK

Birinci Kısım

ALACAKARANLIK

MARS BAHÇESİ

1

Pencereden gelen güneş odayı sabahın ilk ışıklarıyla kaplıyordu. Tatyana Metanova, Leningrad'ın beyaz haziran gecelerinden birinde yine saf, mutlu ve ılık bir uyku çekmişti. Hayatın sarhoşluğuna kapılmış olanlardan farklı olarak, gençliğinin verdiği heyecanla derin bir uykuya dalamıyordu.

Yatalı uzun zaman olmamıştı.

Pencereden sızan güneş ışınları Tatyana'nın yatağının ayakucuna vurmaya başlayınca, ışıktan korunmak için pikeyle yüzünü örttü. Odasının kapısı açıldı ve parkelerin gıcırtısını duydu. Gelen ablası Daşa idi.

Darya, Daşa, Daşenka, Daşka.

Tatyana için o, bütün sevgi sözcüklerinin temsilcisiydi.

Ama nedense Tatyana o anda ablasını boğmak istedi. Daşa onu kaldırmaya çalışıyor ve maalesef başarılı oluyordu. Güçlü elleriyle Tatyana'yı sarsarken bir yandan da her zamanki yumuşak ses tonuyla, "Şişşşt! Tatya! Kalk! Hadi uyan!" diyordu.

Tatyana homurdandı. Daşa ise pikeyi üzerinden bir kez daha çekti. Aralarındaki yedi yıllık yaş farkı, Tatyana'nın uyumak istediği ve Daşa'nın inatla onu kaldırmaya çalıştığı bu andan daha net görülemezdi.

Tatyana pikeyi tekrar kendine çekerken, "Kes şunu," diye mırıldandı. "Uyuduğumu görmüyor musun? Sen kimsin? Annem mi?"

Odanın kapısı açıldı ve tekrar parke gıcırtısı duyuldu. Gelen annesiydi. "Tatya uyandın mı? Hemen kalk."

Tatya, annesinin sesinin yumuşak olduğunu asla söyleyemezdi. İrina Metanova her konuda sertti. Ufak tefek, öfke dolu ve çok hareketli bir kadındı. Saçları önüne düşmesin diye bir bant takmıştı. Büyük ihtimalle ortak kullanılan banyoyu ovmaktan geliyordu. Üstü başı dağınıktı ve pazar gününün bütün rutin işlerini bitirmiş gibi görünüyordu.

Tatyana başını yastıktan kaldırmadan, "Ne var anne?" diye sordu. Daşa'nın saçları Tatyana'nın sırtına değdi. Elini bacağına koydu ve öpecekmiş gibi Tatyana'ya doğru eğildi. Tatyana bir an için şefkat hissetti; ama Daşa bir şey söylemeye fırsat bulamadan annesinin gür sesi araya girdi. "Hemen kalk. Birkaç dakika içinde radyoda önemli bir anons yapılacak."

Tatyana, Daşa'ya dönerek, "Dün gece neredeydin? Gün ağarana kadar gelmedin," diye fısıldadı.

Daşa mutluluk içinde, "Dün gece yarısında mı hava ağarmaya başladı? Gece yarısında geldim," dedi. Sırıtıyordu. "Hepiniz uyumuştunuz."

"Hava sabah 3:00'te ağardı ve sen evde değildin."

Daşa duraksadı. "Babama, köprüler 3:00'te kapanınca nehrin diğer tarafında kaldığımı söyleyeceğim."

Tatyana, "Evet bunu yapacaksın. Ona, sabah 3:00'te nehrin diğer tarafında ne yaptığını da açıkla," diyerek başını çevirdi. Daşa bu sabah çok göz alıcıydı. Koyu kahverengi saçları, pırıl pırıl yuvarlak bir yüzü ve koyu gözleri vardı. Tatyana'nın canı sıkıldı ve tekrar uykuya dönmek istedi.

O sırada annesinin yüzündeki kızgın ifadeyi fark etti. "Ne anonsu?" Annesi divanın üzerindeki pijamaları topluyordu.

"Anne! Ne anonsu?" diye tekrarladı Tatyana.

"Beş dakika içinde hükümet bir açıklama yapacak. Bütün bildiğim bu," dedi annesi ve bunda anlaşılmayacak bir şey olmadığını belirtmek istercesine başını salladı.

Tatyana hemen kendine geldi. Bir anons için müzik yayınının kesilmesi çok sık rastlanan bir şey değildi. "Belki Finlandiya'yı yeniden istila etmişizdir," diyerek gözlerini ovuşturdu.

"Sessiz ol," dedi annesi.

"Belki de onlar burayı istila etmiştir. Geçen yıl topraklarını kaybettiklerinden beri onları geri almak istiyorlar."

"Biz onların ülkesini istila etmedik," dedi Daşa. "Geçen yıl kendi topraklarımızı geri almaya gittik. Büyük savaşta kaybettiğimiz toprakları. Ayrıca büyüklerin konuşmalarını dinlemeyi bırakman gerekiyor."

"Biz topraklarımızı kaybetmedik," dedi Tatyana. "Lenin onları kendi isteğiyle verdi. Bu sayılmaz."

"Tanya, Finlandiya ile savaşta değiliz. Hadi kalk."

Tatyana yataktan kalkmadı. "O halde Letonya mı? Yoksa Belarus mu? Hitler-Stalin anlaşmasından sonra onlarla aramızda da anlaşmazlık çıkmadı mı?"

"Tatyana Georgievna! Kes şunu!" Annesi aptalca konuşmalar istemediğini göstermek için her zaman adını ve soyadını birlikte söylerdi.

Tatina ciddi bir tavır takınmış gibi yaptı. "Geriye ne kaldı? Polanya'nın yarısı zaten bizde."

"Kesmeni söyledim!" diye bağırdı annesi. "Oyunlarına bir son ver. Kalk artık! Daşa Georgievna, kardeşini yataktan çıkar."

Daşa kımıldamadı.

Daşa hemen Tatyana'ya dönerek komplocu bir tavırla, "Sana söyleyeceklerim var!" diye fısıldadı.

"İyi bir şey mi?" Tatyana hemen heyecanlanmıştı. Daşa özel hayatıyla ilgili şeyleri pek anlatmazdı. Tatyana yattığı yerde doğruldu.

"Harika bir şey!" dedi Daşa. "Ben âşık oldum!"

Tatyana gözlerini yuvarladı ve tekrar yattı.

Daşa üzerine atlayarak, "Böyle yapma!" dedi. "Bu kez ciddi Tanya."

"Pekâlâ. Onunla daha dün gece köprüler kapandığında mı tanıştın?" diyerek gülümsedi.

"Dün üçüncü kez buluştuk."

Tatyana başını salladı ve yüzünden ne kadar mutlu olduğu okunan Daşa'ya baktı. "Beni rahat bırakır mısın?"

Daşa onu gıdıklayarak, "Hayır bırakamam," dedi. "Önce bana bu habere mutlu olduğunu söylemen gerekiyor."

Tatina bir kahkaha attıktan sonra, "Bunu neden söyleyeyim?" dedi. "Ben mutlu falan değilim. Kes artık şunu! Neden mutlu olmam gerekiyor? Âşık olan ben değilim. Yeter artık!"

Anneleri altı fincan ve bir semaveri taşıdığı tepsiyle odaya bir kez daha geldi. "İkiniz de kesin artık şunu! Beni duyuyor musunuz?"

Daşa, Tatyana'yı bir kez daha gıdıkladıktan sonra, "Evet anne," dedi.

"Ahhhh!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı Tatyana. "Anne sanırım kaburgalarımı kırdı."

"Birazdan başka yerlerinizi de ben kıracağım. İkiniz de bu tür oyunlar oynamayacak kadar büyüdünüz."

Daşa, Tatyana'ya bakarak dilini çıkardı. "Çok büyüdün," dedi Tatyana. "Annemiz senin henüz iki yaşında olduğunun farkında değil."

Daşa'nın dili hâlâ dışarıdaydı. Tatyana parmaklarıyla dilini tutarak çekti ve Daşa bağırmaya başlayınca bıraktı.

"Ben size ne dedim?" diye bağırdı anneleri.

Daşa öne doğru eğildi ve Tatyana'ya, "Onunla tanışana kadar sabret. Onun kadar yakışıklısını görmediğine eminim," diye fısıldadı.

"Bana birlikte işkence yaptığın Sergey'den daha iyi göründüğünü mü söylüyorsun? Bana onun da ne kadar yakışıklı olduğundan

bahsetmemiş miydin?"

Daşa Tatyana'nın bacağına vurarak, "Yeter artık," dedi.

"Tabi ya," dedi Tatyana sırıtarak. "Daha geçen hafta değil miydi?"

"Hâlâ çocuk olduğun için beni anlaman imkânsız." Yine birbirlerine vurmaya başladılar ve anneleri seslenince şakalaşmayı bıraktılar.

Tatyana'nın babası Georgi Vasiligeviç Metanov içeri girdi. Kırklı yaşlarda, kısa boylu bir adamdı ve simsiyah saçlarına aklar düşmeye başlamıştı. Daşa, kıvırcık saçlarını babasından almıştı. Yatağa doğru yürüdü ve hâlâ pikenin altında olan Tatyana'ya bağırdı. "Geç oldu. Hadi kalk. Yoksa sorun çıkacak. İki dakika içinde giyinmen gerekiyor."

"Bu kolay," diye cevap verdi Tatyana ve yataktan fırlayarak dünkü gömleğiyle eteğinin hâlâ üzerinde olduğunu gösterdi. Daşa başını salladı ve annesi gülmemek için kendini zor tuttu.

Babası başını pencereye çevirerek, "Onunla ne yapacağız İrina?" diye sordu.

Tatyana, babası başka tarafa baktığı sürece hiçbir şey yapamayacaklarını düşündü.

Hâlâ yatağın üzerinde oturan Daşa, "Benim evlenmem gerekiyor," dedi. "Böylece rahatlıkla giyinebileceğim, kendime ait bir odam olur."

Tatyana yatağın üzerinde zıplayarak, "Dalga geçiyorsun herhalde," dedi. "Kocanla birlikte burada yaşayacaksın. Sen, ben ve kocan aynı yatakta uyuyacağız. Paşa da ayakucumuzda olacak. Ne romantik, öyle değil mi?"

"Evlenme Daşenka," dedi annesi. "Tatya ilk kez haklı. Yeni gelecek biri için odamız yok."

Babaları hiçbir şey söylemeden radyoyu açtı.

Uzun, dar odada Tatyana ile Daşa'nın uyuduğu yatak, annesiyle babasının yattığı divan ve Tatyana'nın ikiz kardeşi Paşa'nın alçak,

demir karyolası vardı. Karyolası kızların yatağının hemen ayakucunda olduğu için, Paşa kendini onların köpekleri gibi görüyordu.

Tatyana'nın büyükannesiyle büyükbabası Babuşka ve Deda, kısa bir koridorla onlarınkine bağlanan ayrı bir odada yatıyordu. Daşa genellikle eve geç geldiğinde koridordaki küçük divanda uyur; böylece hem ailesini rahatsız etmez, hem de ertesi gün başı belaya girmezdi. Koridordaki bir buçuk metre uzunluğunda olan küçük sofa aslında onunla aynı boyda olan Tatyana için çok uygundu. Ancak Tatyana eve çok nadiren geç geldiği için böyle bir şeye gerek duymuyordu.

"Paşa nerede?" diye sordu Tatyana.

"Kahvaltısını bitiriyor," dedi annesi. Olduğu yerde duramıyordu. Babası bir beton gibi hareketsiz bir şekilde eski divanın üzerinde otururken; annesi etrafında fır dönüyor, boş sigara paketlerini çöpe atıyor, raftaki kitapları düzeltiyor ve eliyle küçük masanın üzerindeki kırıntıları topluyordu. Tatyana yatağın üzerinde ayakta durmaya, Daşa ise oturmaya devam etti.

Metanov ailesi, iki odası ve koridoru olduğu için şanslıydı. Altı yıl önce koridorun sonundaki duvarı yıkarak bir kapı yapmışlar ve burayı bir daireye dönüştürmüşlerdi. Alt kattaki İglenko ailesi, geniş bir odada altı kişi yatmak zorundaydı ve bu büyük bir şanssızlıktı.

Rüzgârla kıpırdayan beyaz perdelerden güneş ışığı içeriye süzülüyordu.

Tatyana bugün olabileceklerin farkındaydı. Birkaç dakika içinde her şey değişecekti. Buna rağmen güneş ve rüzgâr hâlâ odaya doluyordu.

Tatyana en çok pazar günlerinin başlangıcını seviyordu.

Paşa, Deda ve Babuşka ile odaya girdi. Tatyana'nın ikizi olmasına rağmen ona hiç benzemiyordu. Kısa boylu, koyu saçlıydı ve babasının küçük versiyonuydu. Tatyana'ya doğru bakarak alaycı bir tavırla, "Saçların çok hoş," dedi.

Tatyana dilini çıkardı. Daha saçlarını tarayıp toplamamıştı.

Paşa, alçak karyolasına oturdu ve Babuşka da onun yanına ilişti. Bütün aile erdem ile ilgili konular dışında her şeyi Metanov ailesinin en uzunu olan Babuşka'ya danışırdı. Erdem konuları ise Deda'dan sorulurdu. Babuşka heybetli, boş konuşmaktan hoşlanmayan ve gümüş renginde saçları olan biriydi. Divandaki oğlunun yanına oturarak, "Büyük bir sorun var oğlum," dedi.

Babaları gergin bir şekilde başını salladı.

Anneleri ise temizlik yapmaya devam etti.

Tatyana, Babuşka'nın Paşa'nın sırtını okşadığını gördü. Tatyana yatağın ayakucuna gelerek kardeşine, "Daha sonra Tauride Park'a gitmek ister misin? Seni savaşta yeneceğim," diye fısıldadı.

"Hayal kurmaya devam et," dedi Paşa. "Beni asla yenemeyeceksin." Radyodan ciddi konuşmalar gelmeye başladı. Saat 12.30, tarih ise 22 Haziran 1941'di.

"Tanya sessiz ol ve yerine otur," diyerek kızını uyardı babası. "Başlamak üzere. İrina, sen de otur."

Joseph Stalin'in Dışişleri Bakanı Viyaçeslav Molotov söze başladı:

Baylar ve bayanlar, Sovyetler Birliği'nin vatandaşları, Sovyet hükümeti ve liderimiz Stalin benden bu açıklamayı yapmamı istedi. Saat 4:00'te Alman askerleri savaş konusunda Sovyetler Birliği'ne bir açıklama yapmadan ülkemize saldırdı ve havadan Shitomir, Kiev, Sivastopol, Kaunas ve diğer şehirleri bombaladı. Bu saldırı, Almanya ve Sovyetler Birliği arasında ateşkes anlaşması imzalanmış olmasına ve bu anlaşma şartlarının Sovyetler Birliği tarafından düzenli olarak takip edilmesine rağmen gerçekleştirildi. Alman Hükümeti, Sovyetler Birliği'nin yükümlülüklerini yerine getirmediğine dair hiçbir şikâyette bulunmamasına rağmen bu saldırıda bulundu...

Sovyetler Birliği vatandaşları, hükümetimiz sizi Bolşevik partisine her zamankinden daha sıkı kenetlenmeye, devletimizin ve liderimiz

Stalin'in yanında olmaya çağırıyor. Düşman temizlenecek ve zafer bizim olacak.

Radyo yayını kesildi ve bütün aile şaşkınlık içinde tek kelime etmeden öylece oturdu.

Babalaeı en sonunda, "Aman Tanrım!" dedi ve oturduğu divandan Paşa'ya baktı.

Anneleri, "Hemen gidip bankadan paramızı çekmemiz gerekiyor," dedi.

Babuşka, "Yine şehri boşaltmasınlar. Böyle bir olayı bir daha atlatabilir miyiz? Burada kalmak bizim için çok daha iyi."

Deda, "Boşaltma olursa yine öğretmenlik yapabilir miyim? Neredeyse altmış dört yaşındayım. Artık taşınma değil, ölme zamanım geldi."

"Leningrad garnizonu savaşa gitmiyor, öyle değil mi?" diye sordu Daşa. "Savaş Leningrad garnizonuna da sıçrayacak mı?"

"Savaş! Tatya, duydun mu? Askere gideceğim. Gidip Rusya için savaşacağım," dedi Paşa.

Tatya heyecan içinde haykırmaya fırsat bulamadan, babaları divandan fırladı ve Paşa'ya bağırarak, "Ne düşünüyorsun? Seni kim alır sanıyorsun?" diye bağırdı.

"Sakin olun babişko," dedi Paşa gülümseyerek. "Savaşta her zaman iyi adamlara ihtiyaç duyulur."

"Evet iyi adamlara ihtiyaç duyulur, çocuklara değil," diye bağırdı babası ve Tatyana ile Daşa'nın yatağının yanına giderek yere eğildi.

"Savaş, bu imkânsız!" dedi Tatyana yavaşça. "Stalin barış anlaşması imzalamamış mıydı?"

Anneleri çay doldururken, "Tatya, bu gerçeğin ta kendisi," dedi.

Tatya, "Burayı boşaltmak zorunda mı kalacağız?" derken sesinin titrememesi için kendini sıktı.

Babaları yatağın altından eski ve tozlu bir valiz çıkardı.

"Bu kadar çabuk mu?" diye sordu Tatyana.

Tatyana, Deda ve Babuşka'nın anlattığı hikâyelerden şehrin boşaltılmasının ne demek olduğunu biliyordu. 1917 İhtilalinde yaşadıkları yeri terk ederek Ural dağlarının batısındaki bir köye yerleşmişlerdi. Bütün eşyalarıyla tren beklemiş, büyük bir kalabalıkla yolculuk etmiş ve Volga nehrini zor zar geçmişlerdi.

Tatyana'yı heyecanlandıran hayatlarında olacak değişiklikti. Her şey belirsizdi. Sekiz yaşındayken Moskova'ya gitmişti; ama bu sayılmazdı. Moskova, Afrika ya da Amerika gibi egzotik bir yer değildi. Kızıl Meydan dışında başka bir güzellik yoktu.

Metanov ailesi, hep birlikte Tsarskoye Selo ve Peterof'a günü birlik geziler yapmıştı. Tsarskoye Selo'daki yazlık saraylar Bolşevikler tarafından peyzaj resimlerle süslü müzelere çevrilmişti. Tatyana Peterhof'un mermerlerle kaplı koridorlarında gezinirken, insanların bir zamanlar ne büyük bir ihtişam içinde yaşadıklarını görerek şaşırmıştı.

Fakat Leningrad'daki iki göz odaya döndüklerinde, Tatyana odasına gitmek için kapıları açık bir şekilde koridorda yaşayan altı kişilik İglenko ailesinin önünden geçmek zorunda kalmıştı.

Tatyana üç yaşındayken, o gün Almanlar tarafından bombalanan Crimea'yı ziyaret etmişlerdi. Tatyana'nın bu geziden hatırladığı tek şey, hayatı boyunca ilk kez yediği çiğ patatesti. Zaten bu son olmuştu. Küçük köprünün üzerinde büyük baş hayvanlar görmüş ve üzerine bir battaniye alarak çadırda uyumuştu. Tuzlu suyun tadını hâlâ hatırlıyordu. Nisan ayı olduğu için Karadeniz'in suyu çok soğuktu ve Tatyana ilk kez bir deniz anası vücuduna değdiğinde çok korkmuştu.

Tatyana buradan gideceklerini düşününce, heyecandan midesinin bulandığını hissetti. Tatyana, 1924 yılında Lenin'in ölümünden, ihtilalden, açlıktan ve iç savaştan sonra dünyaya gelmiş, kötü olaylarla karşılaşmadığı gibi güzel günler de görmemişti.

Deda onun hissettiklerini anlamış gibi siyah gözlerini Tatyana'ya çevirerek, "Taneşka, neler düşünüyorsun?" diye sordu.

Tatyana sakin görünmeye çalıştı. "Hiçbir şey."

"Kafanın içinde neler dolaşıyor. Bu bir savaş. Anlıyor musun?"

"Anlıyorum."

"Nedense ben öyle düşünmüyorum." Deda bir an duraksadı. "Tanya, bildiğin hayat sona erdi. Bugünden itibaren hiçbir şey hayal ettiğin gibi olmayacak."

Paşa, "Evet! Almanları layık oldukları cehenneme geri göndereceğiz," diye haykırdı. Tatyana ile birbirlerine bakarak gülümsediler.

Anneleriyle babaları sessizdi.

Babaları, "Evet. Peki sonra ne olacak?" diye sordu.

Babuşka divanda Deda'nın yanına oturdu. Büyük elleriyle Deda'ya dokunarak hiç konuşmadan başını salladı. Tatyana, Babuşka'nın her şeyi bildiğini ve bunları kendine sakladığını anlamıştı. Deda da her şeyin farkındaydı; ama bildikleri şeyler Tatyana'nın heyecanından fazla olamazdı. Genç olmadıkları için onu anlamadıklarını düşünüyordu.

Anneleri yedi kişinin sessizliğini bozdu. "Ne yapıyorsun Georgi Vasilieviçh?"

"Endişelenmemiz gereken çok fazla çocuğumuz var İrina Fedorovna," dedi Paşa'nın valiziyle uğraşırken.

"Gerçekten mi baba?" dedi Tatyana. "Hangi çocuğun hakkında endişelenmemeyi isterdin?"

Babaları cevap vermeden ortak kullandıkları giysi dolabının yanına gitti ve Paşa'nın eşyalarını valize doldurmaya başladı.

"Onu buradan gönderiyorum İrina. Tolmaçevo'daki kampa gidecek. Nasıl olsa gelecek hafta Volodya İglenko ile gitmek zorunda kalacak. Sadece biraz daha erken gidecek, hepsi bu. Volodya da onunla gider. Nina bir hafta önce gideceklerini duyunca sevinecek. Göreceksin, her şey çok güzel olacak."

Anneleri ağzını açtı ve başını salladı. "Tolmaçevo mu? Orada güvende mi olacak? Buna emin misin?"

"Kesinlikle."

"Kesinlikle hayır," dedi Paşa. "Baba, savaş başladı! Kampa değil, askere gideceğim."

Tatyana bunun Paşa için daha iyi olacağını düşündü; ama babası dönüp öfke içinde kardeşine bakınca her şeyi anladı.

Babası Paşa'yı omuzlarından tutarak sallamaya başladı. "Ne diyorsun? Sen delirdin mi? Askere gitmek mi?"

Paşa kendini babasının kollarından kurtarmaya çalıştı; ama babası buna izin vermedi.

"Baba beni bırak."

"Pavel sen benim oğlumsun ve beni dinleyeceksin. Yapacağın ilk şey Leningrad'ı terk etmek olacak. Askerliği ondan sonra konuşuruz. Şimdi yakalamamız gereken bir tren var."

Küçücük odada bir sürü kişinin onları izlemesi garip bir sahne oluşturmuştu. Tatyana arkasını dönmek istedi; ama bunu yapacağı bir yer yoktu. Karşısında büyükannesiyle büyükbabası, arkasında Daşa, solunda ise annesi, babası ve erkek kardeşi vardı. Başını öne eğerek ellerine baktı ve gözlerini kapattı. Kırlarda sırtüstü yatıp yonca yaprağı yemeyi ve etrafında kimsenin olmamasını hayal etti.

Her şey birkaç saniye içinde nasıl değişmişti?

Gözlerini açtı ve kırpmaya başladı. Bir saniye. Yeniden kırptı. İki saniye.

Saniyeler önce uyuyordu.

Saniyeler önce Molotov konuştu.

Saniyeler önce mutluydu.

Saniyeler önce babası konuştu.

Ve şimdi Paşa gidiyordu.

Deda ve Babuşka sessiz kaldı. Deda, konuşmama fırsatını hiç kaçırmazdı. Babuşka ise bu konuda onun tam aksiydi; ama böyle ciddi bir durum söz konusu olunca kocası gibi davrandı. Belki de bunun sebebi ağzını her açtığında Deda'nın bacağını sıkıyor olmasıydı. Sebep nedir bilinmez; ama hiç konuşmadı.

Babasından korkmayan ve savaş yüzünden cesaretini yitirmeyen Daşa ayağa kalktı. "Baba bu çılgınlık. Onu neden gönderiyorsun? Almanlar Leningrad'ın yakınında değil. Molotov'u duydun. Crimea'dalar. Orası buradan binlerce kilometre uzakta."

"Sus Daşenka," dedi babası. "Almanları tanımıyorsun."

"Onlar burada değil baba," diye yüksek bir sesle tekrarladı Daşa. Tatyana da Daşa gibi ikna edici bir tavırla konuşmayı çok isterdi. Sanki kadınlık hormonlarından biri eksikmiş gibi sesi çok yumuşak çıkıyordu. Bu birçok konuda böyleydi. İlk kez geçen yıl âdet görmüştü ve ondan sonra bu düzensiz bir şekilde devam etmişti. Kışın sadece bir kez olmuş ve sanki bu durumdan hoşlanmadığını anlamış gibi onu sonbahara kadar hiç rahatsız etmemişti. Sonbaharda âdet gördüğünde ise hiç geçmeyecekmiş gibi uzun sürmüştü. O günden sonra da iki kez daha olmuştu. Belki daha sık olsa, sesi Daşa gibi daha kalın çıkardı. Daşa'nın âdet dönemi saat gibi şaşmazdı.

"Darya! Seninle bu konuda tartışmayacağım!" diye bağırdı babası. "Kardeşin Leningrad'da kalmayacak. Paşa, giyin. Valizine birkaç pantolon ve gömlek koy."

"Baba lütfen."

"Paşa! Giyin dedim. Kaybedecek zamanımız yok. Bu çocuk kampları bir saat içinde tamamen dolacak ve o zaman seni içeri sokamayacağım."

Belki de bunu Paşa'ya söylemek büyük bir hataydı; çünkü Tatyana kardeşinin o güne kadar bu kadar yavaş hareket ettiğini hiç görmemişti. Gömleklerinden birini ararken on dakika harcamıştı. Paşa üzerini değiştirirken hepsi bakışlarını başka yöne çevirdi. Tatyana tekrar gözlerini kapadı ve çayırlardaki kiraz kokusunu hayal

etti. Canı kiraz istedi ve o an acıktığını fark etti. Gözlerini açarak etrafına bakındı. "Gitmek istemiyorum," diye yakındı Paşa.

"Bu sadece kısa süreli bir ayrılık," dedi babası. "Bir önlem. Kampta güvende olacaksın. Bir ay kalırsın ve biz de bu süre içinde savaşın ne durumda olduğunu görürüz. Şehri boşaltmamız gerekirse geri dönersin ve kız kardeşlerinle seni buradan uzaklaştırırız."

Evet! Tatyana'nın duymak istediği buydu.

"Georg," dedi Deda yumuşak bir ses tonuyla.

"Efendim baba?" dedi Tatyana'nın babası saygılı bir şekilde. Deda'yı en çok babası severdi; Tatyana'dan bile fazla.

"Georg. Onu askerlikten kaçıramazsın. Bunu yapamazsın."

"Elbette yapabilirim. O daha on yedi yaşında."

Deda başını salladı. "Tam on yedi yaşında. Onu askere alırlar."

Babalarının yüzünde bir korku belirdi ve sonra bir anda kayboldu. "Onu almayacaklar baba," dedi gür bir ses tonuyla. "Neden bahsettiğini bile anlamıyorum." Hissettiklerini kelimelere dökemediği belliydi: *herkes çenesini kapasın ve oğlumu bildiğim yolla kurtarmama izin versin.* Deda sırtını tekrar divana yasladı.

Babası için üzülen ve ona yardımcı olmak isteyen Tatyana. "Biz daha..." diye söze başlarken annesi araya girdi. "Paşa yanına kazak al tatlım."

"Kazak almayacağım anne," diye bağırdı. "Yazın ortasındayız."

"İki hafta önce soğuktan donuyorduk."

"Ama şimdi sıcak ve yanıma kazak almayacağım."

"Anneni dinle," dedi babası. "Tolmaçevo'da geceleri soğuk olur. Yanına kazak al." Paşa derin bir of çekti; ama yine de valizine kazak koydu. Babası valizi kapatarak kilitledi. "Herkes beni dinlesin. Planım..."

"Ne planı?" dedi Tatyana hayal kırıklığı içinde. "Umarım bu planın içinde yiyecek de vardır. Çünkü..."

"Nedenini biliyorum," dedi babası. "Şimdi sus ve beni dinle. Bu seni de ilgilendiriyor." Onlardan ne istediğini anlatmaya başladı.

Tatyana kendini yatağa attı. Hemen şimdi şehri terk etmiyorlarsa, hiçbir şey duymak istemiyordu.

Paşa her yaz Tolmaçevo, Luga ya da Gatchia'daki kamplara gitmişti. En çok Luga'yı seviyordu; çünkü oradaki nehir yüzmek için en ideal olanıydı. Tatyana da Luga ya gitmesini tercih ederdi; çünkü orası yazlık evlerine yakındı ve böylece onu ziyaret etmesi daha kolay olacaktı. Luga'daki kamp, evlerinden sadece beş kilometre uzaklıktaydı. Tolmaçevo ise Luga'dan yirmi kilometre uzaklıktaydı ve kuralları çok katı olduğu için güneşin doğuşuyla birlikte herkesi uyandırıyorlardı. Paşa oranın ordu gibi olduğunu söylemişti. Tatyana bunun da askere gitmek gibi bir şey olduğunu düşünürken babasının söylediklerini dinlemedi.

O sırada Daşa'nın kolunu çimdiklediğini hissetti. "Ahhh!" diye haykırdı ve onu incittiği için ablasına kızmalarını bekledi. Hiç kimse umursamadı ve tek kelime etmedi. Hatta o tarafa bakmadılar bile. Herkes kahverengi pantolonu ve bej gömleğiyle odanın ortasında duran Paşa'yı izliyordu.

O herkesin en sevdiği çocuğu, torunu ve erkek kardeşiydi.

Çünkü ailedeki tek erkek çocuk oydu.

Tatyana yataktan kalktı ve Paşa'nın yanına gitti. Kolunu omuzuna atarak "Mutlu ol. Çok şanslısın. Kampa gidiyorsun. Ben ise hiçbir yere gidemiyorum," dedi.

Paşa bir adım geri çekildi. Tatyana, bunu ondan rahatsız olduğu için yapmadığını biliyordu. Sadece kendini şanslı hissetmiyordu, hepsi bu. Kardeşinin asker olmayı her şeyden çok istediğinin farkındaydı. Saçma sapan bir kampa gitmek istemiyordu. "Paşa," dedi neşeli bir şekilde. "İlk önce beni savaşta yenmen gerekiyor. Ondan sonra askere gidip Almanlarla savaşabilirsin."

"Kapa çeneni Tatya," dedi Paşa.

"Sus Tatya," dedi babası.

"Baba," dedi Tatya. "Valizimi hazırlayabilir miyim? Ben de kampa gitmek istiyorum."

"Paşa hazır mısın? Hadi gidelim," dedi babası Tatyana'ya cevap vermeden. Kızlar için kamp yoktu.

Kardeşinin isteksiz olduğunu gören ve pes etmeyen Tatyana "Sana bir fıkra anlatacağım Paşa," dedi.

"Senin aptalca fıkralarını duymak istemiyorum, Tatya."

"Bunu seveceksin."

"Peki neden bu konuda şüpheliyim."

"Tatyana! Fıkra için zamanımız yok," dedi babası.

Deda, Tatyana'yı savundu. "Georg, bırak konuşssun."

Tatyana, Deda'ya başını salladıktan sonra "İdama mahkûm edilen bir asker yoldayken 'Çok kötü bir hava,' der. Adamlar da 'Şikâyet edene bakın,' der. 'Hemen dönmemiz gerekiyor.'"

Kimse kıpırdamadı ve hiç gülmedi.

Paşa kaşlarını kaldırıp onu çimdikleyerek, "İyi gidiyorsun Tatya," diye fısıldadı.

Tatyana derin bir nefes aldı. Günün birinde ruhunun çok yükseklere çıkacağını düşündü; ama o gün bugün değildi.

2

"Tatyana vedalaşmayı kısa kes. Kardeşini bir ay sonra göreceksin. Aşağıya gel ve kapıyı bizim için açık tut. Annenin sırtı ağrıyor," dedi babası ve Paşa'nın valiziyle yiyecek bir şeyler koydukları çantayı taşıdı.

"Peki baba."

Apartman tren gibiydi ve uzun koridorda dokuz oda vardı. Biri apartmanın önünde, diğeri ise arkasında olmak üzere iki mutfak yapılmıştı. Banyo ve tuvaletler de mutfaktan hemen sonraydı. Dokuz

odada toplam yirmi beş kişi yaşıyordu. Beş yıl önce bu sayı otuz üçtü; ama bazıları başka yere taşınmış, bazıları ise ölmüştü.

Tatyana'nın ailesi ise arka tarafta yaşıyordu. Bu daha iyiydi. Arkadaki mutfak diğerine nazaran daha genişti ve burada çatı ile bahçeye gidebilecekleri merdivenler vardı. Tatyana bu merdivenleri kullanmayı tercih ediyordu; çünkü deli Slavin'in odasının önünden geçmekten hiç hoşlanmıyordu.

Arka taraftaki mutfağın ocağı daha büyüktü ve banyo daha genişti. Buradaki mutfak ve banyoyu üç aileleyle -Petrovlar, Sarkovlar ve ne yemek pişiren ne de banyo yapan Slavin- paylaşıyorlardı.

Slavin'in o sırada koridorda olmaması iyiydi.

Tatyana koridorda ön kapıya doğru ilerlerken, ortak kullanılan telefonun önünden geçti. Petr Petrov bunu kullanıyordu ve Tatyana bir keresinde telefonları çalıştığı için ne kadar şanslı olduklarını düşünmüştü. Tatyana'nın kuzeni, telefonun her zaman bozuk olduğu bir apartmanda yaşıyordu. Onunla sadece mektupla ya da ziyaretine gittiğinde haberleşebiliyorlardı. Fakat Marina kasabanın diğer ucuna, Neva nehrinin karşısına taşındığından beri ziyaretine de pek sık gidemez olmuştu.

Tatyana, Petr'in yanına yaklaşınca ne kadar üzgün olduğunu gördü. Telefonun bağlanmasını bekliyordu ve kordon çok kısa olduğu için pek rahat hareket edemiyor, olduğu yerde kıpırdanıyordu. Tatyana tam yanından geçerken Petr'in telefonu düşmüştü. Bunu attığı çığlıktan anladı. "Luba! Sen misin? Sen misin Luba?"

O kadar beklenmedik ve keskin bir çığlık atmıştı ki; Tatyana ondan uzaklaşmaya çalışırken duvara çarptı. Hemen eşyalarını alarak yanından biraz uzaklaştı ve konuştuklarını duyabilmek için adımlarını yavaşlattı.

"Luba, beni duyabiliyor musun? Hatlar çok kötü. Herkes telefon bağlatmaya çalışıyor. Luba, Leningrad'a geri dön! Duyuyor musun? Savaş başladı. Alabildiğin kadar eşya al ve geri kalanları bırakarak ilk trene bin. Luba! Hayır, bir saat içinde ya da yarın değil; hemen,

anlıyor musun? Hemen gel!" Kısa bir sessizlik oldu. "Sana eşyaları unutmanı söylüyorum. Sen beni dinliyor musun?"

Tatyana arkasına dönünce, Petr'in çok sinirli olduğunu fark etti.

"Tatyana!" Babası tehditkâr bir yüz ifadesiyle ona bakıyordu.

Ancak Tatyana daha fazla şey duyabilmek için can atıyordu. Babası koridorun diğer ucundan bağırdı, "Tatyana Georgievna! Buraya gel ve yardım et." Annesi gibi babası da sadece ne kadar ciddi olduğunu göstermek istediği zamanlarda tam ismini kullanırdı. Tatyana aceleyle yürürken Petr Petrov'un durumunu ve kardeşinin ön kapıyı niçin tek başına açamadığını merak etti.

Paşa ile birlikte Tolmaçevo kampına gidecek olan yaşıtı Volodya İglenko, Metanov ailesiyle birlikte merdivenlerden indi ve elindeki valizle kapıyı kendi açtı. Dört erkek çocuktan biriydi. Her işini kendi yapması gerekiyordu. "Paşa, dur sana göstereyim," dedi Tatyana yavaşça. "Şöyle yapacaksın. Elini kapı kolunun üzerine koy ve kendine doğru çek. Böylece kapı açılır. Dışarı çıkarsın ve arkandan kapanır. Hadi bakalım, yapabilecek misin görelim."

"Kapıyı aç yeter, Tatya," dedi Paşa. "Elimde valizimin olduğunu görmüyor musun?"

Sokağa çıktıklarında bir süre sessiz kaldılar.

"Tatya," dedi babası. "Şu yüz elli rubleyle gidip yiyecek bir şeyler al. Ama sallanmadan gel. Hemen git. Anladın mı?"

"Duydum baba. Hemen gidiyorum."

Paşa bir kahkaha kopardı. "Sen yatağa dönüyorsundur," diye fısıldadı kulağına.

Annesi,"Hadi gitsek iyi olacak," dedi.

"Evet," dedi babası. "Hadi Paşa."

"Çok uzun bir zaman," dedi Tatyana, Paşa'nın koluna vurarak.

Paşa mutsuz bir şekilde homurdandı ve Tatyana'nın saçını çekti. "Dışarı çıkmadan önce saçlarını toplayacaksın, değil mi?" dedi.

"Sokaktaki insanları korkutacaksın."

"Kapa çeneni," dedi Tatyana. "Yoksa dilini keseceğim."

Babası Paşa'yı çekerek, "Hadi artık gidelim," dedi.

Tatyana, Volodya'ya hoşçakal dedikten sonra annesine el salladı ve Paşa ya son bir kez bakarak üst kata çıktı.

Deda ve Babuşka, Daşa ile birlikte evden çıkıyordu. Paralarını almak için bankaya gidiyorlardı.

Tatyana yalnız kaldı.

Rahat bir nefes aldıktan sonra kendini yatağa attı.

Tatyana aileye çok geç katıldığının farkındaydı. O ve Paşa. Daşa gibi 1917 yılında doğmuş olmalıydı. Ondan sonra, 1919 ve 1921 yıllarında doğan iki erkek kardeşi tifüsten ölmüştü. 1922'de doğan kız kardeşi ise 1923 yılında yüksek ateşten ölmüştü. 1924 yılında, Lenin ölürken ve Yeni Ekonomik Plan son bulurken; Stalin her yere ateş açarak gücünü genişletmeye çalışırken, üzerinde yılların yorgunluğu bulunan yirmi beş yaşındaki İrina Fedorovna yedi dakika arayla Paşa ve Tatyana'yı dünyaya getirdi. Aile Paşa'yı istemişti; ama Tatyana'nın doğumu beklemedikleri bir şeydi. Hiç kimsenin ikizi yoktu. Bunun lafını bile duymamışlardı. Ayrıca onun için bir oda da yoktu. Tatyana ve Paşa üç yıl boyunca aynı karyolada yatmak zorunda kalmıştı. Daha sonra Tatyana, Daşa ile uyumaya başladı.

Ama hiç değişmeyen bir gerçek vardı; o da Tatayana'nın fazladan bir yer işgal ediyor olmasıydı. Daşa, Tatyana onun müstakbel kocasının yerinde yattığı için evlenemiyordu. Daşa bunu sık sık dile getirirdi. Ona, "Senin yüzünden kız kurusu olarak öleceğim," derdi. Tatyana ise "Umarım bu en kısa zamanda olur. Böylece ben de kocamla birlikte uyuyabilirim," diyordu.

Tatyana geçen ay okuldan mezun olduktan sonra bir işe girmiş; böylece Luga'da kitap okuyup, bota binmek ve tozlu yollarda çocuklarla abuk sabuk oyunlar oynayarak bir yaz daha geçirmekten kurtulmuştu. Tatyana bütün çocukluğu boyunca yaz tatillerini

Luga'daki kulübede ve kuzeni Marina'nın ailesiyle kaldığı Novgorod'daki ilmen nehrinin kenarında geçirmişti.

Tatyana eskiden, haziran aylarında salatalık, temmuzda domates, ağustosta ise ahududu ve mantar toplamaktan zevk alırdı. Ama bu yaz farklı olacaktı.

Tatyana çocuk olmaktan yorulduğunu fark etti. Aynı zamanda bunun dışında bir şey bilmiyordu. Bu yüzden de Leningrad'ın güneyindeki Kirov fabrikasında işe girdi. Bu yetişkinler için olan bir işti. Çalışıyor ve düzenli olarak gazete okuyor; Fransa'ya, Mareşal Petain'e, Dunkirk'e ve Neville Chamberlain'e başını sallıyordu. Gelişmemiş ülkelerdeki ve Uzak Doğudaki ekonomik krizler karşısında ciddi olmaya çalışıyordu. Bunlar Tatyana'nın yetişkinliğe adım atma anlayışıydı.

Leningrad ve hatta Sovyetler Birliği'ndeki en büyük endüstriyel kuruluş olan Kirov'daki işini seviyordu. Tatyana, bu fabrikadaki çalışan bazı işçilerin tank yaptıklarını duymuştu. Ama bu konuda şüpheliydi; çünkü tek bir tank bile görmemişti.

Gümüş bir kutu hazırladı. İşi, çatal, bıçak ve kaşıkları bu kutuların içine yerleştirmekti. İş dağılımında sondan ikinci kişiydi. Ondan sonraki kız, kutuları kilitliyordu. Tatyana bu kız için üzülüyordu; çünkü kilitleme işinin çok sıkıcı olduğunu düşünüyordu. En azından Tatyana'nın elinden üç farklı malzeme geçiyordu.

Tatyana yatağında yatarken, bu yaz Kirov'da çalışmanın zevkli olacağını düşündü. Tabi bu şehri boşaltma kadar eğlenceli değildi.

Tatyana birkaç saat yatıp kitap okuyabilmeyi çok isterdi. Sovyetler Birliği'ndeki gerçekleri ironilerle kaleme alan Mikhail Zoşçenko'nun kitabına yeni başlamıştı; ama babasının verdiği talimatlar hâlâ aklındaydı. Uzun uzun kitabına baktı. Neden acele ediyorlardı ki? Büyükler yangın çıkmış gibi hareket ediyordu. Almanlar iki bin kilometre ilerdeydiler. Lider Stalin, Hitler'in ülkeye girmesine izin vermeyecekti.

Tatyana kısa bir süre içinde boşaltma olmayacağını fark ettiğinde, savaş konusunda daha az heyecan duymaya başladı. Bu ilginç bir

şey miydi? Evet. Ama Zoşçenko'nun, Sovyet hamamına gidip orada kıyafetlerini yıkayan ve sonra onları kaybeden adamdan bahseden hikâyesi *"Hamam"* çok komikti. *Çıplakken elbise fişlerini nereye koyacaktım? Hepsi elbiselerle birlikte yıkanmıştı. Sadece ip kalmıştı. Bunlarla ilgilenen görevliye ipi uzattım. Bütün müşteriler gidene kadar beklemek zorundaydım. Geri kalan kıyafetleri bana vereceklerdi.*

Kimse şehri boşaltmadığı için Tatyana yatağına yatıp bacaklarını duvara dayayarak hikâyeyi ikinci kez okudu ve bu sefer ilki kadar çok gülmedi.

Verilen emirler hâlâ geçerliydi ve dışarı çıkıp yiyecek bir şeyler alması gerekiyordu.

Fakat günlerden pazardı ve Tatyana güzel kıyafetler giymediği sürece pazar günleri dışarı çıkmaktan hoşlanmazdı. Daşa'ya sormadan yüksek topuklu kırmızı ayakkabılarını aldı. Bunlarla, yeni doğmuş, iki bacağı kırık buzağılar gibi yürüyordu. Daşa daha alışkın olduğu için bu ayakkabılarla çok kolay yürüyebiliyordu.

Tatyana uzun sarı saçlarını tararken, ailenin diğer üyelerininki gibi siyah ve kıvırcık olmadıkları için yakınıyordu. Onunkiler dümdüz ve sapsarıydı. Sürekli atkuyruğu ya da topuz yapıyordu. Saçlarının bu kadar düz ve sarı olmasına hiçbir anlam veremiyordu. Kızını her zaman savunan annesi, gençliğinde kendi saçlarının da düz ve sarı olduğunu söylerdi. Babuşka ise annesinin evlendiğinde sadece kırk yedi kilo olduğunu çınlatıyordu.

Tatyana sahip olduğu tek pazar elbisesini üzerine giydikten sonra yüzünün, dişlerinin ve ellerinin temiz olup olmadığını bir kez daha kontrol edip evden çıktı.

Yüz elli ruble muazzam bir paraydı. Tatyana babasının bu kadar parayı nereden bulduğunu bilmiyordu; ama bir anda eline vermişti ve bunu sormak için uygun bir zaman değildi. Babası ne almasını söylemişti? Pirinç mi? Votka mı? Unutmuştu bile.

Annesi, "Georg, onu gönderme. Hiçbir şey alamaz," demişti.

Tatyana onu onaylarcasına başını salladı. "Annem haklı. Daşa'yı gönder baba."

"Hayır!" diye bağırmıştı babası. "Bunu yapabileceğini biliyorum. Markete git, yanına bir çanta al ve..."

Ne almasını söylemişti? Patates mi? Un mu?

Tatyana Sarkovların odasının önünden geçerken Zanna ve Zhenya'nın koltuklarında oturduğunu gördü. Sıradan bir pazar günüymüş gibi çaylarını içip bir şeyler okuyorlar ve çok rahat görünüyorlardı. Tatyana bu kadar geniş bir odada iki kişi kaldıkları için çok şanslı olduklarını düşündü. Deli Slavin'in koridorda olmaması da iyiydi.

Molotov'un az önce yaptığı açıklama sıradan bir günü altüst etmişti. Tatyana sokağa çıkıp, insanların Leningrad'daki büyük market Nevski Prospekt'e doğru koştuğunu görene kadar, Molotov'un söylediklerinden şüphe etmişti.

Tatyana, Leningrad caddelerini en son ne zaman bu kadar kalabalık gördüğünü hatırlayamıyordu. Hemen döndü ve Suvorovski Prospekt'in olduğu yöne doğru yürümeye başladı. Kalabalıktan kurtulmak istiyordu. Herkes Nevski Prospekt'deki marketlere gittiği için ters yöndeki Tauride Park'ta bulunan alışveriş merkezlerine gidecekti.

Tatyana'nın yanından geçen bir adamla kadın Tatyana'ya bakarak gülümsedi. Bakışlarını yere çevirdi; ama o da gülerek karşılık verdi.

Tatyana üzerinde kırmızı gül desenleri olan beyaz bir elbise giymişti. Bu elbise 1938'de, on dört yaşına girdiğinden beri vardı. Babası bunu iş gezisi için gittiği Polonya'daki Swietokryst kasabasından almıştı. O dönemlerde Swietokryst, Varşova ve Lublin'i de ziyaret etmişti. Tatyana, babası döndüğünde, onun bir gezgin olduğunu düşünmüştü. Daşa ve annesine de Varşova'dan çikolata getirmişti; ama bunlar uzun zaman önce -iki yıl üç yüz altmış üç gün önce bitmişti. Oysa Tatyana kırmızı güllü beyaz elbisesini hâlâ giyebiliyordu. Güller henüz açmamış, tomurcuk halindeydi. İnce askılı harika bir yaz elbisesiydi. Beline tam oturuyordu ve etek uçları

tam dizlerinin üzerinde kalıyordu. Tatyana hızlı bir şekilde dönünce paraşüt gibi havalanabileceğini düşünüyordu.

Tatyana 1941 yılında bu elbiseyle ilgili tek bir sorun yaşadı. Artık küçük gelmeye başlamıştı. Saten askıları kolaylıkla açılıyordu.

En sevdiği elbisesinin küçük gelmeye başlaması Tatyana'nın canını sıkıyordu. Vücudu Daşa'nın gibi gelişmeye başlamamış; göğüsleri ve kalçaları daha henüz onunkiler kadar şekillenmemişti. Kalçaları yuvarlak olmasına rağmen hâlâ küçüktü. Kolları ve bacakları ise sıskaydı. Sadece göğüsleri biraz büyümüştü ve asıl sorun yaratan da onlardı. Eğer göğüsleri aynı kalsaydı, elbisenin askılarıyla uğraşmak zorunda kalmayacaktı.

Tatyana elbisenin duruşunu, pamuk kumaşın tenine değişini ve elleriyle kabartmalı gül desenlerine dokunmayı seviyordu; ama etlerinin kenarlardan fışkırması hiç hoşuna gitmiyordu. On dört yaşındayken bu elbiseyi zayıf vücuduna geçirip Nevski'de pazar gezmesine çıktığını hatırlamak onu daha mutlu ediyordu. Bu yüzden de Almanların Sovyetler Birliğini istila ettiği gün bu elbiseyi giyerek o hatıralarını yad etmişti.

Tatyana'nın bu elbisede sevdiği bir başka şey ise arkasındaki FRANSIZ MALI yazan etiketiydi.

Fransız malı! Sovyetler Birliğinde kötü bir şekilde üretilmiş bir elbise yerine, Fransızlar tarafından romantik bir şekilde yapılmış bir elbiseyi tercih ederdi. Fransa'dan daha romantik bir ülke var mıydı? Fransızlar aşkın efendisiydi. Her millet birbirinden farklıydı. Ruslar acı çekmek için yaratılmıştı. İngilizlerin kendilerine has bir dünyaları vardı. Amerikalılar hayata âşıktı. İtalyanların içinde büyük bir İsa aşkı vardı. Fransızlar ise sürekli aşk ümidiyle yaşıyordu. Bu yüzden bu elbiseyi dikerken, ona bu duyguları katmışlardı. Ona, bu elbiseyi giyerse onlar gibi aşk yaşayabileceğinin garantisini vermiş gibiydiler. Bu yüzden Tatyana kırmızı güllü bu elbiseyi giydiği zamanlarda içinde hep bir umut taşımıştı. Bunu İtalyanlar yapmış olsa dua etmeye başlamazdı. İngiliz malı olsa omuzları dik bir şekilde

yürümeye kalkışmazdı. Ama Fransızlar yaptığı için umudunu asla kaybetmiyordu.

Tatyana bunları düşünürken göğüs kısmı oldukça sıkan elbisesiyle Suvorovski'ye doğru yürüdü.

Hava temiz ve ılıktı. Bu kadar güzel ve güneşli bir günde Hitler'in Sovyetler Birliğinde olduğunu hatırlayınca bir anda içi burkuldu. Tatyana yürümeye devam ederken başını salladı. Deda Hitler'e hiçbir zaman güvenmemiş ve bunu en başından beri sürekli vurgulamıştı. Stalin 1939 yılında Hitler ile ateşkes anlaşması imzaladığında, Deda, Stalin'in şeytanla yatağa girdiğini söylemişti. Şimdi de şeytan Stalin'i aldatmıştı. Neden bu sürpriz olmuştu? Niçin ondan daha iyisini beklemiştik? Şeytanın onurlu bir şekilde davranacağını mı ummuştuk?

Tatyana, Deda'nın dünyadaki en zeki adam olduğunu düşündü. Deda, Polonya 1939'da istila edildiğinden beri Hitler'in Sovyetler Birliği'ne geleceğini söylüyordu. Birkaç ay önce, baharda, bir anda konserveler almaya başlamıştı. Bunlar Babuşka'nın istediğinden çok fazlaydı. Babuşka, Deda'nın bütün aylığını tedbir için alman yiyeceklere yatırmasından hiç hoşlanmıyordu. Onunla dalga geçiyordu. Konservelere bakarak, "Sen neden bahsediyorsun? Savaştan mı?" diyordu. "Bunları kim yiyecek? Ben bunları yemem. Neden paranı bu çöplere yatırıyorsun? Niçin gidip mantar ya da domates almıyorsun?" diye çıkışırdı. Babuşka'yı bir kadının hak ettiğinden daha fazla seven Deda ise bu sözler karşısında tek kelime etmeden başını öne eğer; ama gelecek ay yine gidip aynı şeyi yapardı. Bunlar dışında şeker, kahve, tütün ve biraz da votka alırdı; fakat bunları saklama konusunda pek başarılı değildi. Her doğum gününde ya da kutlamada votka açılır; tütün ile kahve içilir; şeker ise çayın yanına yapılan keklere konurdu. Deda ailesinden hiçbir şey sakınmazdı; ama kendi isteklerini her zaman kısıtlardı. Bu yüzden de kendi doğum gününde votka açtırmamıştı. Tabi Babuşka her şeye rağmen ona turta yapmak için şekerden kullanmıştı. Hiç açılmayan ve depolanan tek şey jambondu; çünkü bunu seven kimse yoktu.

Tatyana'ya verilen pirinç ve votka alma görevi beklediğinden de zor olmuştu. Suvorovski'deki dükkânlarda votka kalmamıştı. Peynir vardı; ama o da uzun süre dayanmazdı. Ekmek için de aynı şey geçerliydi. Salam, konserve ve un tükenmişti.

Tatyana hızlı adımlarla Suvorovski'den çıktı ve yaklaşık bir kilometre yürüdü. Marketlerin hiçbirinde uzun süre dayanan yiyeceklerden kalmamıştı ve saat daha 15:00'ti.

Tatyana iki bankanın önünden geçti. İkisi de kapalıydı. Kapısındaki kâğıda aceleyle ERKEN KAPANDI yazılmıştı. Buna şaşırdı. Bankalar neden erken kapanmıştı? Paraları kalmadığı için bunu yapmış olamazlardı. Onlar bankaydı. Kendi kendine gülmeye başladı.

Tatyana, Paşanın valizlerini hazırlarken ve onu geçirirken çok vakit kaybettiklerini fark etti. Haberi duyar duymaz hemen dışarı çıkmaları gerekiyordu. Oysa onlar Paşa'yı göndermeyi tercih etmişlerdi. Sonra da Tatyana Zoşçenko'yu okumuştu. Bir saat daha önce çıkmış olmalıydı. Eğer hemen Nevski Prospekt'e gitmiş olsaydı; şimdi diğerleriyle birlikte sırada bekleyecekti.

Tatyana bir kutu kibrit bile alamamış olmanın üzüntüsüyle Suvorovski'den uzaklaşırken, başına şimdiye kadar bihaber olduğu şeylerin geleceğini anladı. Derin bir nefes alarak bugünü ömrü boyunca hatırlayıp hatırlamayacağını merak etti. Geçmişte de bazı günleri asla unutamayacağını düşünmüş; ama sonradan hiçbirini hatırlamamıştı. İlk iribaş hayvanı gördüğü, Karadeniz'in tuzlu suyundan ilk kez tattığı, ormanda ilk kez kaybolduğu anları hatırlıyordu. Belki de hafızasına kazınan şeyler hep ilklerdi. Tatyana daha önceden hiç savaş görmediği için bu anı da hatırlayabileceğini düşündü.

Tauride Park'ın yakınındaki dükkânlara doğru yürümeye başladı. Ağaçlar gür ve uzundu. Etrafta daha az insan vardı. Tatyana bazen yalnız kalmaktan hoşlanırdı.

Birkaç dükkâna baktıktan sonra bu işi bırakmayı istedi. Eve dönüp babasına hiçbir şey bulamadığını söylemeyi ciddi ciddi

düşündü; ama ona bir işte başarılı olamadığını anlatma düşüncesi sinirini bozdu. Yürümeye devam ederek Ulitsa Saltykov-Şedrin'e gitti. Sadece bir dükkân vardı ve önünde uzun bir kuyruk oluşmuştu.

Kalabalığın yanına yaklaştı ve kuyruğun en sonuna geçti.

Adım adım ilerleyen kuyrukta uzun süre bekledi. Saati sordu ve beklemeye devam etti. Kuyruk bir metre ilerledi. Derin bir nefes alarak önünde duran kadına, sırada ne almak için beklediklerini sordu. Kadın sinirli bir şekilde omuz silkerek başını çevirdi. Elindeki çantayı sıkıca göğsüne yapıştırarak, sanki Tatyana onu soyacakmış gibi, "Ne var?" diye sordu. "Herkes gibi sırada bekle ve aptalca sorular sorma."

Tatyana bekledi. Kuyruk bir metre daha ilerleyince tekrar saati sordu.

"En son sorduğundan bu yana on dakika geçti!" diye bağırdı kadın.

Tatyana, sinirli kadının önünde duran genç kadının bankadan bahsettiğini duyunca bir anda kulaklarını açtı.

Genç kadın yanında duran yaşlı kadına, "Para kalmamış," diyordu. "Bunu duymuş muydunuz? Şimdi ne yapacaklar bilmiyorum. Umarım yastığınızın altında biraz paranız vardır."

Yaşlı kadın endişe içinde başını salladı. "Kenara ayırdığım iki yüz ruble dışında hiçbir şeyim yok."

"Ne bulursanız alın. Özellikle de konserve-"

Yaşlı kadın başını salladı. "Konserveyi sevmem."

"O halde havyar alın. Bir kadının Nevski'de on kilo havyar aldığını duydum. Bu kadar havyarı ne yapacak? Ama bu beni ilgilendirmez. Ben yağ ve kibrit alıyorum."

"Biraz da tuz al," dedi yaşlı kadın. "Çayı şekersiz içebilirsin; ama yulafı tuzsuz yiyemezsin."

"Yulafı sevmem," dedi genç kadın. "Hiçbir zaman sevmedim ve asla yemem. Bulamaç gibi bir şey."

"Pekâlâ o zaman havyar al. Havyarı seviyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır. Belki biraz sosis alabilirim," dedi genç kadın. "Yaklaşık yirmi yıldır çarlık, işçi sınıfı tarafından yönetiliyor. Bu yüzden artık başımıza nelerin gelebileceğini biliyorum."

Tatyana'nın önündeki kadın sesli bir kahkaha attı. Bunun üzerine önünde duran diğer iki kadın ona döndü.

"Başınıza neler geleceğini bilmiyorsunuz!" dedi kadın yüksek sesle. "Bu savaş." Trenin motoruna benzeyen bir homurtu çıkardı.

"Size fikrinizi soran oldu mu?"

"Savaş arkadaşlarım! Gerçeği görün. Hitler'in eline geçtik. Havyarla tereyağı alın ve onları bu gece yiyin. Benim sözlerime kulak verin. Ocak ayında iki yüz rubleniz bir ekmek almaya bile yetmeyecek."

"Kapa çeneni!"

Tatyana başını öne eğdi. Ne evdekilerle, ne de sokaktaki yabancılarla kavga etmekten hoşlanmazdı.

İki kişi koltuğun altında büyük poşetlerle dükkândan çıkıyordu. Tatyana nazik bir şekilde, "İçlerinde ne var?" diye sordu.

Acele eden adam "İçilmiş *kolbasa*," dedi. Sanki Tatyana'nın arkasından koşup onu yere yatıracağından ve lanet olası *kolbasayı* alacağından korkuyor gibiydi. Tatyana kuyrukta beklemeye devam etti. Sosisi bile sevmezdi.

Otuz dakika daha bekledikten sonra sıradan çıktı.

Babasını hayal kırıklığına uğratmak istemediği için aceleyle otobüs durağına gitti. 22 numaralı otobüse binerek Nevski Prospekt'e gidecekti. En azından orada havyar satıldığından emindi.

Fakat sonra havyarları düşündü. Bunları gelecek hafta yiyip bitireceklerdi. Havyar bütün kış dayanmayacaktı. Amacı bu muydu? Kış için mi yemek bulması gerekiyordu? Kışa daha çok uzun zaman olduğunu düşünerek bunları unuttu. Stalin Kızıl Ordu'nun

yenilmeyeceğini söylemişti. Eylüle kadar ülke Almanlardan temizlenecekti.

Ulitsa Saltykov-Şedrin'den köşeyi dönerken, saçına taktığı lastik koptu.

Otobüs durağı caddenin karşısında, Tauride Park tarafındaydı. Genellikle kasabanın diğer tarafındaki kuzeni Marina'nın yanına gitmek için buradan 136 numaralı otobüse binerdi. Bugün onu Nevski Prospekt'e 22 numaralı otobüs götürecekti; ama bunun için acele etmesi gerektiğini biliyordu. Kadınların konuşmalarından anladığı kadarıyla, havyar kısa bir süre içinde tükenecekti.

Tatyana o sırada dondurma satan bir büfe gördü.

Dondurma!

Bir anda gün farklı imkânlar sunmaya başlamıştı. Tezgâhta oturan adam güneşten korunmak için şemsiye açmıştı ve gazete okuyordu.

Tatyana adımlarını hızlandırdı.

Dudaklarını ısırdı ve otobüsün kaçmasına göz yumdu. İkincinin de kısa bir süre sonra geleceğini ve bu süre içinde otobüs durağında dondurma yiyerek bekleyebileceğini düşündü.

Büfedeki adamın yanına giderek meraklı bir tavırla, "Dondurma var, değil mi?" diye sordu.

Burada dondurmacı yazıyor, öyle değil mi? Ben de burada oturuyorum, değil mi? Ne istiyorsun?" Önündeki gazeteden başını kaldırarak ona baktı ve yüzündeki sert ifade bir anda yumuşadı. "Sana nasıl yardımcı olabilirim, tatlım?"

"Şey....." Biraz titredi. "Karamelli dondurma var mı?"

"Evet," diyerek buzluğu açtı. "Külahta mı yoksa bardakta mı olsun?"

"Külah lütfen," dedi Tatyana.

Adama mutluluk içinde iki ruble uzattı. Biraz sonra tadacağı zevkten önce topuklu ayakkabılarıyla dondurmasını rahatlıkla yiyebileceği, ağaçların altındaki bir banka doğru yürüdü. Bu sırada da otobüs bekleyecek ve savaş başladığı için havyar almaya gidecekti.

Otobüs bekleyen başka biri olmadığı için bu zevki tek başına tadacak olmak onu mutlu etti. Dondurmanın beyaz kâğıdını açarak yanındaki çöpe attı ve kokusunu içine çekerek soğuk karameli yaladı. Tatyana gözlerini mutluluk içinde kapayarak dondurmayı ağzının içinde dolaştırdı ve dilinin üzerinde erimesini bekledi.

Tatyana bunun çok güzel bir şey olduğunu düşünüyordu.

Dondurmayı yalarken rüzgârla savrulan saçlarını eliyle arkada topladı. Bacak bacak üstüne attı, başını arkaya yasladı ve dondurmasını yerken o günlerde herkesin dilinde olan şarkıyı mırıldanmaya başladı: "Günün birinde sevgilim ve ben Lvov'da buluşacağız."

Harika bir gündü. Beş dakikalığına da olsa savaşı unutmuş ve Leningrad'daki bu güzel haziran gününün tadını çıkarmıştı.

Tatyana dondurmadan başım kaldırınca, caddenin karşısında ona bakan askeri gördü.

Leningrad gibi bir garnizon şehrinde asker görmek çok doğaldı. Her yer asker kaynıyordu. Sokakta asker görmek, elinde alışveriş çantası olan yaşlı kadınlara rastlamak kadar sıradan bir şeydi. Tatyana normalde yanlarından öylece gelip geçerdi; ama caddenin karşısındaki asker ona şimdiye kadar hiç görmediği bir yüz ifadesiyle bakıyordu. Dondurmasını yemeyi bıraktı.

Tatyana'nın oturduğu yer hâlâ gölgeydi; fakat caddenin diğer tarafına ikindi güneşi vuruyordu. Tatyana da kısa bir süre ona baktı ve içinde bir şeylerin kıpırdandığını hissetti. Sanki kalbi bir anda dört odacığa birden kan pompalamaya, bu kanı akciğerlerine akıtmaya ve bütün vücuduna yaymaya başlamış gibiydi. Gözlerini açıp kapadı ve zor nefes aldığını fark etti. Asker, güneşin altında adeta eriyordu.

Gelen otobüs Tatyana'nın askeri görmesini engelledi. Adeta bir çığlık kopararak ayağa kalktı ve otobüse binmek yerine, askeri kaybetmemek için caddenin karşısına koşmaya hazırlandı. Otobüsün kapıları açıldı ve şoför merak içinde Tatyana'nın yüzüne baktı. Kendini kaybeden Tatyana, bağırarak önünden çekilmesini söyledi.

"Biniyor musunuz genç bayan? Ömrümün sonuna kadar burada bekleyemem."

Binmek mi? "Hayır, hayır, gelmiyorum."

"O halde otobüs durağında ne işin var?" diye bağırdı şoför ve kapıları kapattı.

Tatyana tekrar banka geri döndü ve askerin otobüse doğru koştuğunu gördü.

İkisi de bir anda donakaldı.

Otobüsün kapıları tekrar açıldı. "Binecek misiniz?" diye sordu şoför. Asker önce Tatyana'ya, sonra da şoföre baktı.

Şoför, "Lenin ve Stalin'in aşkına!" diyerek kapıları bir kez daha kapattı.

Tatyana bankın önünde öylece kalakalmıştı. Hemen geri çekildi ve tekrar oturdu.

Asker omuz silkip, gayet sakin bir tavırla, "Sanırım giden benim otobüsümdü," dedi.

Titrek bir ses tonuyla, "Benim bineceğim otobüs de oydu," dedi Tatyana.

"Dondurman eriyor," dedi.

Söylediği doğruydu. Dondurma külahtan elbisesine damlıyordu. "Olamaz," dedi. Tatyana lekeyi temizlemeye çalışırken daha çok bulaştırarak "Harika," diye mırıldandı ve o sırada elbisesini sildiği elinin titrediğini fark etti.

"Uzun süredir mi bekliyordun?" diye sordu asker. Ses tonu güçlü ve derindi. Şimdiye kadar duymadığı bir gizem taşıyordu. Bakışlarını

yere çevirerek, buralı olmadığını düşündü.

Nefesini tutup, ona daha iyi bakabilmek için gözlerini kaldırırken, "Çok uzun zaman geçmedi," dedi. Bakışlarını biraz daha kaldırınca ne kadar uzun olduğunu gördü.

Üzerinde üniforma vardı. Üzerindekiler en iyi pazar günü kıyafeti gibi görünüyordu. Kepi çok şatafatlıydı ve önünde parlak kırmızı bir yıldız vardı. Omzunda gösterişli gümüş kordonlar taşıyordu. Çok etkileyici görünüyorlardı; ama Tatyana bunların ne anlama geldiğini bilmiyordu. Er miydi? Yanında tüfek vardı. Erler tüfek taşır mıydı? Sol göğsünde altın çerçevesi olan gümüş bir madalya vardı.

Kepinin altından görünen saçları siyahtı. Gençliğinin ve esmerliğinin dikkat çektiğini düşünen Tatyana, karamel rengindeki gözleriyle buluşlu. Bunlar bir askerin mi; yoksa sıradan bir adamın gözleri miydi? Huzur vericiydi ve içleri gülüyordu.

Tatyana ve asker bir iki dakika bakıştı; ama bu süre yıllar gibi uzun geçmişti. İki yabancı gözlerini kırpmadan öylece durdu. Tatyana o anda ağzını açıp adını söyleyebileceğini hissetti. Sonra da kararsızlık içinde bakışlarını çevirdi.

"Dondurman hâlâ eriyor," diye tekrarladı asker.

Tatyana kıpkırmızı oldu. "Evet, bu dondurma. Zaten bitirdim," dedi. Ayağa kalkarak külahı çöpe fırlattı ve lekelenen elbisesini silecek bir mendil almış olmayı umut etti.

Tatyana, askerin kendisi kadar genç olduğunu söyleyemezdi. Daha yaşlı görünüyordu. Ona genç bir adamın gözleriyle bakıyordu. Tekrar kızardı ve kırmızı ayakkabılarıyla askerin siyah botları arasında kalan kaldırım taşlarına bakmaya devam etti.

Bir otobüs geldi. Asker arkasına dönerek otobüse doğru ilerlemeye başladı. Tatyana da arkasından bakıyordu. Yürüyüşü bile farklılığını ortaya koyuyordu; adımları çok emin, uzun ve düzgündü.

Bir dakika içinde otobüsün kapıları açılacak, içine binecek, ona el sallayacak ve bir daha asla görüşemeyeceklerdi. Tatyana içinden *Gitme!* diye haykırdı.

Asker, otobüse yaklaşınca adımlarını yavaşlattı ve durdu. Son anda şoföre başını sallayarak geri döndü ve elleriyle kızgınlığını gösteren şoför kapıları kapatarak oradan uzaklaştı.

Asker geri dönerek banka oturdu.

Tatyana ve asker hiç konuşmadan oturuyordu. Tatyana nasıl böyle sessiz kalabildiklerini düşündü. Daha yeni tanışmışlardı. Daha doğrusu henüz tanışmamışlardı bile. Birbirlerini tanımadan nasıl bir şey hissedebilirlerdi?

Gergin bir halde sokağa baktı. Bir anda kalp atışlarını duyabileceğini düşünerek endişeye kapıldı. Bu ses ağaçlardaki kuşların panik içinde uçuşmasına sebep olmuştu. Kuşların bu kalp atışları yüzünden kaçtığını biliyordu.

Otobüsünün hemen gelmesi gerekiyordu.

O bir askerdi; ama Tatyana önceden de çok asker görmüştü. Hoş biriydi; ama onun gibilerine önceden de rastlamıştı. Hatta geçen yaz oldukça yakışıklı bir iki askerle tanışmıştı. Şimdi adlarını hatırlamadığı askerlerden biri ona dondurma bile ısmarlamıştı.

Onu etkileyen bu askerin bakışları ya da üniforması değildi. Ona caddenin diğer ucundan o şekilde bakması onu büyülemişti.

Üniformasının cebinden bir paket sigara çıkardı. "İster misin?"

"Hayır," dedi Tatyana. "Ben sigara içmiyorum."

Asker sigara paketini tekrar cebine koydu. "Tanıdığım herkes sigara içiyor."

Tatyana'nın sigara içmeyen tek tanıdığı büyükbabasıydı. Bu sessizliğe devam edemezdi; çünkü çok kötü bir etki bırakıyordu. Fakat Tatyana her ağzını açışta söyleyeceği şeyleri aptalca buluyor ve susmaya devam ediyordu. Otobüsün bir an önce gelmesi için dua etmeye başladı.

Gelmedi.

En sonunda asker tekrar konuştu. "22 numaralı otobüsü mü bekliyorsun?"

"Evet," dedi Tatyana ince bir ses tonuyla. "Yok, hayır." 136 numaralı otobüsün geldiğini fark etmişti.

Düşünmeden, "Bu otobüse bineceğim," dedi ve hemen ayağa kalktı. "136'ya mı?" diye arkasından seslendiğini duydu.

Tatyana otobüse doğru yürüdü ve parasını ödedikten sonra arka tarafa doğru yürüdü. Tam yerine otururken askerin otobüse binip arka koltuklara doğru geldiğini gördü.

Arka çaprazındaki koltuğa oturmuştu.

Tatyana camdan dışarı bakarak onu düşünmemeye çalıştı. 136 numaralı otobüsle nereye gidecekti? Evet, bu Polustrovski Prospekt'de oturan Marina'ya gittiği otobüstü. Orada inecekti. Polustrovski'ye gidip Marina'nın kapısını çalacaktı.

Tatyana göz ucuyla askeri görebiliyordu.

136 numaralı otobüsle nereye gidiyordu?

Otobüs Tauride Parkı geçip Liteini Prospekt'de durdu.

Tatyana buruşan elbisesini düzeltti ve parmağını gül desenlerinin üzerinde gezdirmeye başladı. Daha sonra öne eğilerek ayakkabılarını düzeltti. Ama durdukları her durakta askerin inmemesi dışında bir dileği yoktu. Burada inmesin, diye düşünüyordu. Tatyana nerede inmesini istediğini kendi de bilmiyordu. Tek bildiği durdukları yerde inmemesiydi.

Asker hiç kıpırdamadı. Tatyana, sakin bir şekilde yerinde oturup camdan dışarı baktığını gördü. Önce otobüsün ön tarafına bakmış ve sonra Tatyana'ya küçük bir bakış fırlatmıştı.

Otobüs Neva nehrinin üzerindeki Liteini köprüsünden geçtikten sonra kasabanın diğer tarafına doğru devam etti. Tatyana'nın camdan gördüğü dükkânların bazılarının önünde uzun kuyruklar vardı. Bir kısmı ise kapatmıştı.

Sokaklar gitgide boşalmaya başladı.

Durakları teker teker geçtikçe, kuzey Leningrad'an biraz daha uzaklaşıyorlardı.

Bir anda kafasını toparlayan Tatyana, Marina'ya gitmek için indiği Polustrovski'deki durağı çoktan geçmiş olduklarını fark etti. Artık nerede olduğunu bile bilmiyordu. Kendini huzursuz hissetti ve oturduğu yerde kıpırdanmaya başladı.

Nereye gidiyordu? Bunu bilmiyordu; ama otobüsten inemezdi. Birincisi, asker düğmeye basmaya yeltenmemişti. İkincisi nerede olduğunu bilmiyordu. Eğer Tatyana burada inerse caddenin karşısına geçmesi ve aynı otobüse binerek geri dönmesi gerekecekti.

Ne umuyordu? Nerede indiğini görüp, ertesi gün buraya Marina ile birlikte gelmeyi mi? Bu düşünce bir anda huzurunu kaçırdı.

Askerini bulmak için geri gelmek.

Bu çok saçmaydı. Şu anda tek istediği eve geri dönmenin yolunu bulabilmekti.

Diğer insanlar teker teker otobüsten inmeye başladı. En sonunda asker ve Tatyana dışında kimse kalmadı.

Otobüs hızlandı. Tatyana artık ne yapacağını bilmiyordu. Asker otobüsten inmiyordu. Kendini nasıl bir durumun içine sokmuştu? İnmeye karar verdi ve düğmeye bastığında otobüs şoförü arkasına dönerek, "Burada mı inmek istiyorsun? Bu civarda endüstri binaları dışında bir şey yoktur. Biriyle mi buluşacaksın?" diye sordu.

"Şey, hayır," diye kekeledi.

"O halde bekle. Bir dahaki son durak."

Yerin dibine geçen Tatyana tekrar yerine oturdu.

Otobüs tozlu bir terminalin içinde durdu.

Şoför, "Son durak," dedi.

Tatyana, sıcak ve her tarafı toz toprak kaplı olan durakta indi. Burası boş bir sokağın sonundaki meydandı. Arkasına dönmeye korkuyordu. Kalp atışlarını yavaşlatabilmek için elini kalbinin üzerine koydu. Şimdi ne yapacaktı? Onu geri götürecek bir otobüse binmekten başka çaresi yoktu. Yavaşça terminalin dışına çıktı.

Tatyana derin bir nefes aldıktan sonra sağına baktı ve askerin gülümseyerek onu izlediğini gördü. Ruslardan farklı olarak bembeyaz dişleri vardı. Kendine engel olamadı ve o da gülümseyerek karşılık verdi. Yüzündeki rahatlamanın ve aynı anda hissettiği gerginliğin anlaşıldığına emindi.

Asker sırıtarak, "Pekâlâ, pes ediyorum. Nereye gidiyorsun?" dedi.

Tatyana ne diyebilirdi?

Rusçayı farklı bir aksanla konuşuyordu. Dili iyi biliyordu; ama telaffuzları biraz farklıydı. Beyaz dişlerle bu aksanın aynı bölgeye ait olup olmadığını ve buranın neresi olabileceğini merak etti. Gürcistan olabilir miydi? Ermenistan mı? Karadeniz kıyısında bir yer. Tuzlu denizin kıyılarından geliyormuş gibiydi.

"Efendim?" dedi Tatyana en sonunda.

Asker tekrar gülümsedi. "Nereye gidiyorsun?"

Tatyana ona bakarken boynunun kasıldığını hissetti. O çelimsiz bir kızdı ve asker ona tepeden bakıyordu. Ayağında topuklu ayakkabılar olmasına rağmen boyun hizasına zor yaklaşıyordu. Eğer tekrar konuşmayı başarabilirse, dişleri ve aksanı dışında, bu uzun boyunun da hangi kökenden geldiğini sormalıydı.

Boş sokağın ortasında aptal aptal durdular. Savaş başladığı için terminalde pek bir hareket yoktu. İnsanlar otobüslerin etrafında koşuşturmak yerine, yiyecek kuyruğunda bekliyordu. Tatyana ise afallamış bir halde sokağın ortasında öylece duruyordu.

"Sanırım ineceğim durağı kaçırdım," diye mırıldandı Tatyana. "Geri dönmem gerekiyor."

Karşısında hiç kıpırdamadan duran asker nazik bir şekilde, "Nereye gidiyordun?" diye sordu.

"Nereye mi?" diye sordu Tatyana. Saçları kir içindeydi, öyle değil mi? Tatyana hiç makyaj yapmazdı; ama o anda en azından bir ruj sürmediği için pişman oldu. Böylece kendini bu kadar iğrenç hissetmezdi.

"Hadi buradan gidelim," dedi asker. Yolun karşına geçtiler. Otobüs durağının yanındaki bankı işaret ederek, "Oturmak ister misin?" diye sordu. "Öbür otobüsü burada bekleyebiliriz." Asker, Tatyana'ya çok yakın oturmuştu.

Tatyana boğazındaki gıcığı temizledikten sonra, "Bu çok garip bir durum," dedi. "Kuzenim Marina, Polustrovski Prospekt'de oturuyor. Oraya gidiyordum..."

"Orası kilometrelerce önceydi. Bir düzine durak geçtik."

"Evet," dedi Tatyana şaşkınlık içinde. "Durağı kaçırdım."

Asker ciddi bir yüz ifadesine büründü. "Merak etme. Seni geri götüreceğim. Otobüs birkaç dakika içinde gelir."

Tatyana askere bakarak, "Sen nereye gidiyordun?" diye sordu.

"Ben mi? Garnizondayım. Bugün devriye geziyorum," derken gözleri parlıyordu.

Tatyana bunun harika bir durum olduğunu düşündü. O şehir devriyesindeydi. Tatyana ise kendini Murmansk'ta bulmuştu. Bir anda aptal durumuna düştüğü için utandı ve gözlerini ayakkabılarına dikti. "Sabahtan beri dondurma dışında hiçbir şey yemedim," dedi. Asker kolunu omuzuna attı ve sakin bir ses tonuyla, "Hayır, hayır sakın bayılma. Dik dur," dedi.

Dediğini yaptı.

Başı dönüyordu; ama askerin ona endişe dolu gözlerle bakmasını istemiyordu. Erkeksi kokusunu içine çekti. Diğer Ruslar gibi alkol ya da ter kokmuyordu. Neydi bu? Sabun mu? Tıraş losyonu mu? Sovyetler Birliğindeki erkekler losyon kullanmazdı. Bu teninin kokusu olmalıydı.

Tatyana ayağa kalkmaya çalışarak, "Kusura bakma," dedi. Asker ona yardımcı oldu. "Teşekkür ederim."

"Önemli değil. İyi misin?"

"Evet. Sadece karnım aç."

Hâlâ kolundan tutuyordu. Tatyana biraz titreyerek sırtını dikleştirince, asker elini çekti.

"Otobüste oturdun. Şimdi de güneşin altındasın...." dedi asker ilgili bir şekilde. "İyi olacaksın. Hadi gel. Otobüsümüz orada."

Otobüste aynı şoför vardı. Adam kaşlarını kaldırarak onlara baktı; ama bir şey söylemedi.

Bu kez yan yana oturdular. Tatyana cam kenarındaydı ve asker kolunu koltuğunun arkasına atmıştı.

Ona bu kadar yakın mesafeden bakması imkânsızdı. Bakışlarını hemen yakalardı. Fakat Tatyana'nın en çok görmek istediği şey gözleriydi.

Camdan dışarıya bakarak, "Normalde bayılmam," dedi. Bu yalandı. Sık sık bayılırdı. Biri sandalyeyle dizine vursa hemen yere yığılırdı. Okuldayken öğretmenler bayılması hakkında eve ayda iki üç kez not gönderirdi.

Tatyana askere baktı.

Asker gülümseyerek, "Bu arada adın ne?" diye sordu.

"Tatyana," derken yüzündeki kirli sakalı, düzgün burnunu, siyah kaşlarını ve alnındaki küçük yarayı fark etti. Bronzlaştığı için beyaz dişleri iyice ortaya çıkıyordu.

"Tatyana," diye tekrarladı yüksek sesle. Sonra daha alçak bir ses tonuyla tekrar, "Tatyana," dedi. "Tanya mı, Taneçka mı?"

"Tanya," dedi ve elini ona uzattı. Asker adını söylemeden elini sıktı. Küçük, ince ve beyaz eli, onun büyük ve bronz elinin içinde kaybolmuştu. Parmaklarından, bileğinden ve derisinin altındaki damarlardan kalp atışını duyabileceğinden korktu.

"Benim adım Aleksandr," dedi.

Elini hâlâ çekmemişti.

"Tatyana. Güzel bir Rus ismi."

"Aleksandr da öyle," dedi bakışlarını yere çevirerek.

En sonunda elini geri çekti. Büyük elleri tertemiz; parmakları uzun ve kalındı. Tırnaklarının içinde ise hiç kir yoktu. Tatyana Sovyetler Birliginde yaşayan hiçbir erkeğin bu kadar temiz tırnaklarının olduğunu görmemişti.

Bakışlarını sokağa çevirdi. Otobüsün camları çok kirliydi. Bunları kimin, ne kadar sıklıkla yıkadığını merak etti. O sırada askerin, yüzünü ona dönmesini dilediğini ve eliyle onu kendine çevirmek istediğini hissetti. Ona bakarak gülümsedi. "Bir fıkra anlatmamı ister misin?"

"Hem de çok."

"Bir asker idama götürülüyormuş," diye başladı Tatyana. "Yolda Hava çok kötü," demiş. Onu götürenler de 'Şikâyet edene bakın. Hemen geri dönsek iyi olur,' demiş."

Aleksandr gözlerini ondan hiç ayırmadan kahkahalar atmaya başlayınca, Tatyana bakışları karşısında adeta eridi.

"Bu çok komik Tatya," dedi.

"Teşekkürler," diyerek gülümsedi ve hemen, "Bir fıkram daha var: 'General yaklaşan savaş hakkında ne düşünüyorsunuz?'" diye ekledi.

Aleksandr, "Bunu biliyorum. General 'Tanrı kaybedileceğini biliyor,' diyor," dedi.

"O halde neden uğraşıyoruz?" diye sordu Tatyana.

"Kimin kaybedeceğini bulmak için," diye cevapladı Aleksandr.

Birbirlerine gülümseyerek başlarını çevirdiler.

"Askın açılmış," dediğini duydu Tatyana.

"Ne?"

"Askın. Elbisenin arkasındaki. Çözülmüş. Bana biraz arkanı dön de bağlayayım."

Arkasına döndü ve saten askıyı tutan ellerini teninde hissetti. "Ne kadar sıkı olmasını istersin?"

"Bu iyi," dedi nefes nefese. O sırada bütün sırtını görüyor olduğunu fark etti ve bir anda kendine geldi.

Ona döndüğünde, Aleksandr boğazındaki gıcığı temizleyerek, "Polustrovski'de inecek misin?" diye sordu. "Kuzenin Marina'yı görmeye gidecek misin? Durağa yaklaşıyoruz. Yoksa seni evine bırakmamı mı istersin?"

Tatyana bu kelimeyi ilk kez duyuyormuş gibi, "Polustrovski mi?" diye tekrarladı. Anlaması kısa bir süre aldı. "Ahh, kuzenim." Elini alnına koyarak "Bana inanmayacaksın; ama eve gidemem. Başım büyük belaya girer," dedi.

"Neden?" diye sordu Aleksandr. "Sana nasıl yardımcı olabilirim?"

Bu konuda ona nasıl güvenmişti? Dahası kendini bir anda nasıl bu kadar rahat hissetmiş ve eve gitmekten korkmamaya başlamıştı?

Ona cebindeki rublelerden ve yiyecek bir şey bulamadığından bahsettikten sonra, "Babamın bu görevi niçin bana verdiğini bilmiyorum. Bu konuda ailedeki en deneyimsiz kişiyim," diyerek sözünü bitirmişti.

"Kendini hafife alma Tatyana," dedi Aleksandr. "Ayrıca ben sana yardım edebilirim." "Gerçekten mi?"

Onu sadece subayların girebildiği bir dükkâna götüreceğini ve ihtiyacı olan şeyleri alacağını söyledi.

"Ama ben subay değilim," dedi.

"Evet; ama ben subayım."

"Öyle mi?"

"Evet," dedi. "Üsteğmen Aleksandr Belov, yeterli mi?"

"Şüphe uyandırıcı," deyince Aleksandr gülmeye başladı. Tatyana onu üsteğmen denecek kadar yaşlı olmasını istemiyordu. Göğsüne bakarak, "Bu madalyayı neden verdiler?" diye sordu.

"Bir kahramanlık karşılığı," dedi umursamazca omuz silkerek.

"Öyle mi?" Yüzünde hayranlık dolu bir tebessüm belirdi. "Nasıl bir kahramanlık yaptın?"

"Önemli bir şey değil. Nerede oturuyorsun Tatya?"

"Tauride Parkın yakınında, Greçeski köşesinde, Beşinci bölümde," dedi hemen. "Orayı biliyor musun?"

Aleksandr başını salladı. "Her yerde devriye gezerim. Ailenle mi yaşıyorsun?"

"Elbette. Annem, babam, büyükannem, büyükbabam, ablam ve ikiz kardeşimle."

"Hepiniz bir odada mı kalıyorsunuz?" diye sordu Aleksandr.

"Hayır, iki odamız var!" dedi Tatyana sevinç içinde. "Büyükannemle büyükbabamda başka bir oda için listeye yazıldılar."

"Ne kadar zamandır bu listedeler?" diye sordu Aleksandr.

"1924'ten beri," dedi Tatyana ve ikisi birden gülmeye başladı.

Otobüste zaman, hem bir ömür kadar uzun, hem de bir saniye kadar çabuk geçmişti.

"Şimdiye kadar hiç ikiz biriyle karşılaşmadım," dedi Aleksandr otobüsten inerken. "Yakın mısınız?"

"Evet, ama Paşa bazen insanın sinirlerini fazlasıyla bozuyor. Erkek olduğu için hep kendinin yeneceğini düşünüyor."

"Yani gerçekte yenmiyor mu?"

"Ben yardımcı olduğum sürece yeniyor," dedi Tatyana. "Senin erkek ya da kız kardeşin var mı?"

"Hayır," dedi Aleksandr. "Ben ailemin tek çocuğuydum." Gözlerini kırptıktan sonra hemen devam etti, "Meydana geldik, öyle değil mi? Şansımıza dükkâna çok uzak değiliz. Yürümek mi; yoksa 22 numaralı otobüsü beklemek mi istersin?"

Tatyana yüzüne baktı.

Biraz önce *çocuğuydum* mu demişti?

Ailemin tek çocuğuydum mu demişti? Tatyana düşünceler içinde yüzüne bakarak, "Yürüyebiliriz," dedi. Meraklı gözlerle geniş alnına, kare çenesine ve elmacık kemiklerine bakıyordu. O sırada yüzü kireç gibi bembeyaz görünmüştü. Dişlerini sıkıyor gibiydi. Dikkatli bir şekildi, "Sen nerelisin Aleksandr? Aksanın farklı," dedi.

"Öyle mi?" dedi ayaklarına bakarak. "Bu ayakkabılarla rahat yürüyebilecek misin?"

"Evet, ben iyiyim," diye cevapladı. Konuyu değiştirmeye mi çalışıyordu? Elbisesinin askısı omuzuna düştü. Aleksandr hemen elini uzattı ve parmağıyla askıyı düzeltti. Tatyana kıpkırmızı olmuştu. Bu huyundan nefret ediyordu. Ortada hiçbir şey yokken hemen kızarıyordu.

Aleksandr bakışlarını yüzüne dikti. Gözlerinin içindeki anlamı çözmeye çalışıyor gibiydi. Biraz da şaşkındı. "Tatya..."

"Hadi yürüyelim," dedi Tatya. Bir anda hissetmeye başladığı duygular heyecandan midesinin bulanmasına sebep olmuştu.

Ayakkabılar ayağını acıtıyordu; ama Aleksandr'ın bunu bilmesini istemiyordu. "Dükkân buraya uzak mı?"

"Çok değil," dedi. "Bir dakika kışlaya uğramamız gerekiyor. İmza atacağım. Senin gözlerini bağlamam lazım. Sana asker kışlasının nerede olduğunu gösteremem, öyle değil mi?"

Tatyana, Aleksandr'ın şaka yapıp yapmadığı anlayamadı.

"Pekâlâ," dedi sakin konuşmaya çalışarak. "Savaş hakkında hiç konuşmadık." Ciddi bir yüz ifadesi takındı. "Aleksandr, Hitler'in yaptıkları hakkında ne düşünüyorsun?"

Onunla neden dalga geçiyordu? Bu kadar komik olan ne söylemişti? "Gerçekten savaş hakkında konuşmayı istiyor musun?"

"Elbette," dedi. "Bu ciddi bir konu."

Gözlerinde hâlâ merak dolu bakışlar vardı. "Bu sadece bir savaş," dedi. "Kaçınılmaz bir şey. Bunu bekliyorduk. Şu taraftan gidelim."

Mikhailovski Sarayı'run önünden geçtiler ve Fontanka ile Moika kanallarını birbirine bağlayan Fontanka Kanal Köprüsünde yürüdüler. Tatyana, hafif kemerli granit köprüyü çok seviyor ve hatta bazen alçak parmaklıkların üzerinde yürüyordu. Elbette bugün bunu yapmayacaktı; çünkü çocuk gibi davranmamaya kararlıydı.

Yaz Bahçesi *Letnity Sad*'ın ve Mars Bahçesi *Marsova Pole*'un önünden geçtiler. "Bu ülkeyi ya Hitler'e bırakmamız ya da kalıp Rusya için savaşmamız gerekiyor. Ama kalırsak bu ölümüne bir savaş olur," dedi Aleksandr. Eliyle ileriyi işaret ederek, "Kışla şu tarlanın karşısında," dedi.

"Ölümüne mi? Gerçekten mi?" Tatyana heyecan içinde ona baktıktan sonra çimlerin üzerinde biraz durdu. Ayakkabılarını çıkarmak istedi. "Cepheye gidecek misin?"

"Beni nereye gönderirlerse oraya gideceğim," diyerek durdu Aleksandr. "Tatya neden ayakkabılarını çıkarmıyorsun? Daha rahat edersin."

"Ben iyiyim," dedi. Ayakkabıların acıttığını nereden anlamıştı? Bu kadar belli miydi?

"Hadi," dedi nazik bir şekilde. "Çimlerin üzerinde yürümen daha kolay olur."

Haklıydı. Rahat bir nefes alarak eğildi ve ayakkabılarını çıkardı. Ayağa kalkınca gözlerine baktı. "Bu daha iyi," dedi.

Aleksandr sessiz kaldı. "Şimdi gerçekten küçücük oldun," dedi en sonunda.

"Ben küçük değilim," dedi Tatyana. "Sen fazla irisin." Yüzü kızardı ve bakışlarını yere çevirdi.

"Kaç yaşındasın Tatya?"

"Sandığından daha büyük," dedi Tatyana. Büyük ve olgun bir hava yaratmaya çalışmıştı. Ilık Leningrad meltemi sarı saçlarını önüne düşürdü. Bir eliyle ayakkabılarını tutarken, diğer eliyle de saçlarını tutmaya çalıştı. Atkuyruğu yapacak bir lastiğinin olmasını

çok isterdi. Aleksandr önüne geçerek Tatyana'nın saçlarını arkaya attı. Gözleri saçlarından gözlerine, oradan da dudaklarına kaydı.

Dudaklarının kenarında dondurma mı kalmıştı? Evet, öyle olmalıydı. Ne utanç vericiydi. Dudaklarını yalayarak ağzının kenarını temizlemeye çalıştı. "Ne oldu?" diye sordu. "Ağzımda dondurma mı var?"

"Senin yaşın hakkında ne düşündüğümü nereden biliyorsun?" diye sordu. "Bana kaç yaşında olduğunu söyle."

"Yakında on yedi olacağım," dedi

"Ne zaman?"

"Yarın."

"On yedi bile değilsin," dedi Aleksandr.

"Yarın olacağım!" diye tekrarladı.

"On yedi. Doğru, epey büyük bir yaş." Gözleri fıldır fıldır dönüyordu.

"Sen kaç yaşındasın?"

"Yirmi iki," dedi.

"Yaaa." Sesindeki hayal kırıklığını gizleyememişti.

"Ne oldu? Çok mu fazla?" dedi Aleksandr bir anda yüzünü asarak.

Yavaşça Mars Bahçesini geçtiler. Tatyana'nın ayakları çıplaktı ve kırmızı ayakkabılarını elinde tutuyordu.

Kaldırıma geldiklerinde Tatyana ayakkabılarını tekrar giydi ve yolun karşısına geçtiler. Kahverengi dört katlı bir binanın önünde durdular. Karanlık ve uzun bir geçitle içeriye giriliyordu. "Burası Pavlov kışlası," dedi Aleksandr. "Ben burada kalıyorum."

"Meşhur Pavlov kışlası bu mu?" Tatyana pis binaya baktı. "Bu olamaz."

"Ne bekliyorsun? Karla örtülü bir saray mı?"

"Ben içeriye girecek miyim?"

"Girişe kadar gelebilirsin. Silahımı teslim edip imza atacağım. Sen de kapıda bekleyeceksin, tamam mı?"

"Tamam." Uzun bir geçitten yürüdükten sonra demir bir kapının önüne geldiler. Genç bir er Aleksandr'ı selamladı. "Asteğmen, yanınızdaki kim?"

"Tatyana. Beni burada bekleyecek, Çavuş Petrenko."

"Elbette," dedi er ve gizlice Tatyana'ya baktı. Ama bu bakış gözünden kaçmamıştı. Tatyana, Aleksandr'ın demir kapıdan avluya geçtiğini, uzun boylu bir subaya selam verdiğini, sonra durup, sigara içen bir grup askerle muhabbet ettiğini ve kahkahaya boğulduktan sonra gözden kaybolduğunu gördü. Aleksandr'ı diğerlerinden ayıran uzun boyu, koyu renk saçları ve geniş omuzlarıydı. O daha canlıydı. Diğerleri ise yanında pasif kalıyordu.

Petrenko oturmak isteyip istemediğini sordu.

Başını salladı. Aleksandr ona burada beklemesini söylemişti ve bu yüzden hiçbir yere kıpırdamayacaktı. Her ne kadar oturmaktan çok hoşlansa da, başka bir askerin sandalyesini almazdı.

Tatyana garnizonun kapısında Aleksandr'ı beklerken, kendini bulutların üzerinde uçuyormuş gibi arzulu hissetti.

Hayata karşı bir arzu.

Deda'nın ünlü sözlerinden biriydi bu: "Hayat beklenmedik şeylerle doludur. Bu da en sevmediğim tarafıdır. Hayat matematik gibi bir şey olsaydı keşke."

Tatyana bugün onun düşüncelerine katılmıyordu.

Onun gibi düşüneceği günleri okulda ya da fabrikada yaşabileceğini biliyordu. Ama bugün değildi.

Tatyana kapıda duran askere doğru yaklaşarak, "Sivillerin içeri girmesine izin veriliyor mu?" diye sordu.

Petrenko gülümseyip göz kırparak, "Bu kapıda durana vereceğiniz şeye bağlı," dedi.

"Bu kadar yeter çavuş," dedi Aleksandr ve sinirli bir şekilde yanından geçti. "Hadi gidelim Tatya." Artık tüfeği yanında değildi.

Sokağa doğru yürürlerken, bir asker Tatyana'nın görmediği gizli bir kapıdan önlerine çıkıverdi. Tatyana o kadar şaşırmıştı ki; az kalsın çığlık atacaktı. Aleksandr elini Tatyana'nın sırtına koyarak başını salladı. "Dimitri niçin böyle bir şey yaptın?"

Asker kahkahalar atmaya başladı. "Bu yüz ifadesini görebilmek için!"

Tatyana sakinleşmeye çalıştı. Yanlış mı görmüştü; yoksa Aleksandr gerçekten de önüne geçerek onu korumuş muydu? Ne garip şeydi.

Asker gülümseyerek, "Aleksandr, yeni arkadaşın kim?" diye sordu.

"Dimitri, bu Tatyana."

Dimitri, Tatyana'nın elini uzun süre bırakmadan sıktı. En sonunda geri çekebilmişti.

Dimitri'nin boyu Rus standartlarına uygun; Aleksandr'a göre ise kısaydı. Ruslar gibi geniş bir yüzü vardı. Burnu büyük, dudakları ise çok inceydi. Boynunun birçok yerini jiletle tıraş olurken kesmişti. Sol gözünün altında küçük bir doğum lekesi vardı. Dimitri'nin kepinde Aleksandr gibi kırmızı yıldız yoktu. Omzunda da gümüş kordon taşımıyordu. Onun kordonları kırmızıydı ve üzerlerinde mavi, ince bir çizgi vardı. Madalyası da yoktu.

"Tanıştığıma memnun oldum," dedi Dimitri. "Nereye gidiyorsunuz?"

Aleksandr açıklama yaptı.

"Eğer isterseniz, aldıklarınızı eve taşımaya severek yardım ederim," dedi Dimitri.

"Biz hallederiz Dima, teşekkürler," dedi Aleksandr.

"Hiç sorun değil," dedi Dimitri gülümseyerek. "Bunu zevkle yaparım." Tatyana'ya bakıyordu.

Dimitri, Tatyana'nın yanından yürürken,"Tatyana, üsteğmenimizle nasıl tanıştın?" diye sordu. Aleksandr biraz arkada kalmıştı. Tatyana dönüp ona bakınca, gergin bir şekilde kendisini izlediğini gördü. Bakışları buluştu ve tekrar ayrıldı. Aleksandr onlara yetişti ve gidecekleri yeri gösterdi. Dükkân hemen köşeyi dönünceydi.

"Otobüste karşılaştık," dedi Tatyana. "Bana acıdı ve yardım etmek istedi."

"Çok şanslısın," dedi Dimitri. "Aleksandr, acılı genç kızlara yardım etmeyi herkesten çok sever."

"Ben acılı bir genç kız değilim," dedi Tatyana. O sırada Aleksandr elini sırtına koydu ve onu dükkâna sokarak bu konuşmayı bitirdi.

Tatyana üzerinde SADECE SUBAYLAR İÇÎN yazılı dolabın içindekileri görünce şaşkınlığını gizleyemedi. Birincisi hiç kuyruk yoktu. İkincisi, dükkân, torbalar, jambon, balık, sigara ve kahveyle doluydu.

Aleksandr ne kadar parası olduğunu sordu. Tatyana bunu söyleyince şaşıracağına emindi. Ancak Aleksandr umarsızca omuz silkti. "Hepsini şekere yatırabilirdik; ama biraz tutumlu olalım, öyle değil mi?" dedi.

Neden alışveriş yaptığımı bilmiyorum. Nasıl tutumlu olabilirim ki?"

"Bu yiyecekleri bir daha göremeyecekmişsin gibi alışveriş yap," dedi Aleksandr.

Hiç düşünmeden elindeki parayı ona uzattı.

Aleksandr ona dört kilo şeker, dört kilo un, üç kilo yulaf, beş kilo arpa, üç kilo kahve, on kutu mantar konservesi ve beş kavanoz domates salçası aldı. Tatyana da bir kilo havyar ve kalan birkaç rubleyle de Deda için iki paket jambon aldı. Kendini de bir paket çikolatayla ödüllendirmişti.

Alexandar gülümseyerek çikolataların parasını kendinin vereceğini söylediği ve ona beş paket daha aldı.

Ona kibrit almasını tavsiye etti. Tatyana buna şiddetle karşı çıktı ve kibritleri yiyemeyeceklerini söyledi. Motor yağı almasını söylediğinde ise arabası olmadığını öne sürdü ve tüm ısrarlarına rağmen almayı kabul etmedi. Babasının parasını kibrit ve motor yağı gibi saçma sapan şeylere harcamak istemiyordu.

"Ama Tatya, kibrit olmadan aldığın unla bir şeyler pişirmek için ateşi nasıl yakacaksın? Ekmeği pişirmen zor olacak," dedi Aleksandr.

Kibritlerin ucuz olduğunu görünce razı oldu; ama buna rağmen içinde sadece iki yüz tane bulunan bir kutu aldı.

"Motor yağını unutma Tatya."

"Arabam olunca onu da alırım."

"Bu kış gaz yağı bulamazsan ne olacak?" dedi Aleksandr.

"Ne olacak ki?" dedi. "Elektriğimiz var."

Kollarını kavuşturdu. "Al onu."

"Bu kış mı dedin? Kıştan neden bahsediyorsun? Almanlarla olan savaşımız kışa kadar sürmeyecek."

"Bunu Londra'da yaşayanlara sor," dedi Aleksandr. "Fransızlara, Belçikalılara, Hollandalılara sor. Onlar savaşa gireli..."

"Fransızların yaptığına savaş denirse tabi."

Aleksandr gülerek, "Tatyana, motor yağı al. Buna pişman olmayacaksın," dedi.

Onu dinlerdi; ama babasının kulaklarında çınlayan sesi buna engel oldu. Parayı çarçur ettiği için ona kızacaktı. Bu yüzden dediğini yapmadı.

Aleksandr parayı öderken, dükkânın sahibinden bir lastik istedi ve saçlarını topladı. Tatyana bu kadar yiyeceği eve nasıl götüreceklerini sordu.

Dimitri, "Merak etme. Ben bunun için geldim," dedi.

Dima, dedi Aleksandr. "Bunu halledebileceğimize eminim."

"Aleksandr," dedi Tatyana. "Çok fazla..."

"Hamal Dimitri size yardım etmekten büyük zevk duyar, Aleksandr," dedi Dimitri ve yapmacık bir şekilde gülümsedi.

Tatyana bu gülümsemeyi yakaladı ve Dimitri'nin dükkâna girip SADECE SUBAYLAR İÇİN yazan bölüm karşısında onun kadar şaşırdığını hatırladı.

Tatyana elma kasalarına koydukları torbalarla dükkândan çıkarlarken Dimitri'ye, "Aleksandr ile aynı birlikte misin?" diye sordu.

"Hayır," dedi Dimitri. "Aleksandr bir subay. Ben ise sıradan bir erim. Rütbe olarak benden çok üstün." Dimitri tekrar sırıtarak, "Bu da ona, beni Finlandiya cephesine gönderme yetkisi veriyor," dedi.

"Finlandiya'ya değil," diye düzeltti. "Ayrıca orası cephe de değil. Sadece Lisiy Nos'daki takviye birliklerini kontrol edeceksin. Niye şikâyet ediyorsun?"

"Şikâyet etmiyorum. Senin ileri görüşlülüğünü takdir ediyorum."

Tatyana, Dimitri'nin bu alaycı tavrına nasıl cevap vereceğini bilemedi ve Aleksandr'a kaçamak bir bakış fırlattı.

"Lisiy Nos nerede?" diye sordu.

"Karelian Isthmus," diye cevapladı Aleksandr. "Yürüyebilecek misin?"

"Elbette." Tatyana içinde havyar ve kahve olan en hafif torbayı taşıyordu. Eve gitmek için sabırsızlanıyordu. Ablası, Tatyana'nın yanında iki asker görünce çok sevinecekti.

"Senin için çok mu ağır?" diye sordu Aleksandr.

"Hayır," dedi. Aslında biraz ağırdı; ama otobüse nasıl bineceğini bilmiyordu. Otobüse gidiyorlardı, öyle değil mi? Mars Bahçesinden Beşinci Bölge'ye yürümeyi mi planlıyorlardı?

Kaldırım dar olduğu için tek sıra halinde yürüyorlardı. Aleksandr en önde, Tatyana onun arkasında, Dimitri ise en sondaydı.

"Aleksandr, eve kadar yürüyecek miyiz?" diye sordu Tatyana nefes nefese.

Aleksandr durdu. "Torbayı bana ver."

"Ben iyiyim."

Kasayı yere bıraktı ve onun torbasını da üzerine koyarak taşımaya devam etti. "Ayakkabılar çok acıtıyor olmalı. Hadi gidelim."

Kaldırım genişlediği için Aleksandr'ın yanında yürümeye başlamıştı. Dimitri de Tatyana'nın soluna geçti. "Tatya, bu emeğimizin karşılığında bir votka içebilecek miyiz?"

"Sanırım babam biraz votka bulabilir."

"Peki Tatya söyle bakalım. Dışarıya çok sık çıkar mısın?" diye sordu Dimitri.

Dışarı çıkmak mı? Ne garip bir soruydu. "Pek değil," dedi utanarak.

"Hiç Sadko adında bir yere gittin mi?"

"Hayır," dedi. "Ama ablam çok sık gider. Güzel bir yer olduğunu söylüyor."

Dimitri hafifçe ona doğru eğildi. "Gelecek hafta sonu bizimle birlikte Sadko'ya gitmek ister misin?"

"Şey, hayır, teşekkürler," dedi bakışlarını yere çevirerek.

"Hadi ama," dedi Dimitri. "Çok eğlenceli olur. Öyle değil mi Aleksandr?"

Aleksandr cevap vermedi.

Geniş kaldırımda yan yana yürüdüler. Tatyana ortadaydı. Başka insanlar geçerken, Dimitri, Tatyana'nın arkasına geçerek onlara yol veriyordu.

Tatyana, Dimitri'nin arkaya geçerken, düşmana, topraklarını teslim ediyormuş gibi derin bir nefes aldığını fark etti. Tatyana ilk başta yoldan geçenleri düşman olarak düşündü; ama sonra düşman gibi gördüğü kişilerin sürekli omuz omuza yürüyen Aleksandr ve kendisi olduğunu anladı.

Aleksandr yavaşça, "Yoruldun mu?" diye sordu.

Tatyana başını salladı.

"Biraz dinlenmek ister misin?" Elindeki sandığı yere bıraktı.

Dimitri de gözlerini Tatyana'ya dikerek aynı şeyi yaptı. "Peki Tatya, eğlenmek için nereye gidersin?"

"Eğlenmek mi?" dedi. "Bilmem. Parka giderim. Luga'daki yazlığımıza gideriz." Aleksandr'a dönerek, "Bana nereli olduğunu söyleyecek misin? Yoksa tahmin mi edeyim?" diye sordu.

"Sanırım tahmin etmen gerekecek Tatya."

"Tuzlu denizin etrafından bir yerden geliyorsun Aleksandr."

"Yani sana daha söylemedi mi?" dedi Dimitri yanlarına iyice yaklaşarak.

"Ondan net bir cevap alamadım."

"Bu şaşırtıcı."

"İyi tahmin Tatya," dedi Aleksandr. "Karadeniz kıyısındaki Krasnodar'dan geliyorum."

"Evet, Krasnodar," dedi Dimitri. "Oraya gittin mi hiç?"

"Hayır," dedi. "Ben hiçbir yere gitmedim."

Dimitri sandıklarını alan Aleksandr'a bakarak, "Hadi gidelim," dedi.

Bir kilisenin önünden geçtiler ve Greçeski Prospekt'e doğru ilerlediler. Tatyana Aleksandr'ı bir daha ne zaman göreceğini düşünürken, oturdukları apartmanı geçti. Birkaç yüz metre ilerleyip neredeyse Suvorovski köşesine yaklaştıkları zaman durdu.

"Bir kez daha mı dinlenmek istiyorsun?" diye sordu Aleksandr.

"Hayır," dedi hissettiklerini gizlemeye çalışarak. "Apartmanı geçtik."

"Geçtik mi?" diye bağırdı Dimitri. "Bu nasıl olabilir?"

"Geçtik işte," dedi Tatyana. "Öbür köşede kaldı."

Aleksandr gülümseyerek başını öne eğdi. Yavaşça geriye doğru yürümeye başladılar.

Tatyana ön kapıdan girdikten sonra "Üçüncü katta oturuyoruz. Çıkabilecek misiniz?" diye sordu.

"Başka şansımız var mı?" diye sordu Dimitri. "Asansör var mı? Tabi ki yok," diye ekledi. "Burası Amerika'ya benzemez, öyle değil mi Aleksandr?"

"Bunu hiç düşünmedim," dedi Aleksandr.

Tatyana'nın önüne geçerek merdivenleri çıktılar. Aleksandr'ın arkasından, "Teşekkürler," diye fısıldadı. Aslında bunu kendi kendine söylüyor ve sesli düşünüyordu.

Arkasına dönmeden, "Önemli değil," dedi.

Tökezleyerek merdivenleri çıkmaya devam etti.

Tatyana kattaki ortak kapıyı açarken, deli Slavin'in koridorda olmamasını umut etti. Bu kez dilekleri duyulmadı. Oradaydı. Gövdesi koridorda, ayakları ise odanın içindeydi. Zayıf bir adam olan Slavin bütün yüzünü saran gri sakallarını kuruluyordu.

"Slavin yine tıraş oluyor," dedi Tatyana sağ tarafında duran Aleksandr'a.

"Bence bu düşünmesi gereken en son sorun," dedi Aleksandr.

Slavin, Tatyana'nın geçmesine izin verdi; fakat Aleksandr'ın bacağından tutarak deli gibi gülmeye başladı.

Aleksandr'ın arkasından gelen Dimitri botlarıyla Slavin'in bileğini ezerek, "Üsteğmeni rahat bırak," dedi.

Aleksandr dirseğiyle Dimitri'yi iterek, "Tamam Dimitri, ben hallederim," dedi.

Slavin bir sevinç çığlığı kopardı ve Aleksandr'ın botlarına daha dikkatli baktı. "Bizim Taneşka eve yakışıklı bir asker getiriyor," diye haykırdı Slavin. "Afedersiniz, iki yakışıklı asker! Baban buna ne diyecek Taneşka? Onaylayacak mı? Ben hiç sanmıyorum! Eve erkek getirmenden hoşlanmaz. Sana iki kişinin fazla olduğunu söyleyecektir. Birini ablana ver, tatlım." Slavin kahkahalarla gülmeye başladı. Aleksandr da bacağını geri çekerek elinden kurtardı.

Slavin, Dimitri'yi tutmak için uzandı. Sonra yüzüne baktı ve ona dokunmaktan vazgeçince eli havada kaldı.

Slavin arkalarından bağırarak, "Taneşka onları eve götür. Hepsini götür; çünkü üç gün içinde ölecekler! Stalin'in yakın arkadaşı Hitler onları vuracak!"

Yanından uzaklaştıktan sonra, "Savaşa katılmış," diyerek açıklama yaptı Tatyana. "Yalnız olduğumda beni görmezden geliyor."

"Ben bundan şüpheliyim;" dedi Aleksandr.

Tatyana kıpkırmızı oldu. "Gerçekten. Bizden sıkıldı; çünkü onu umursamıyoruz."

Aleksandr ona doğru eğilerek, "Burası ortaklaşa kullanılan bir yer değil mi?" diye sordu.

Bu Tatyana'yı şaşırttı. "Başka nasıl olabilir?"

"Yok bir şey," dedi Aleksandr. "Bencil ruhlarımız, yeni çözümler ararken yok olup gidecek."

"Bu Stalin'in sözü!" dedi Tatyana heyecan içinde.

"Biliyorum," dedi Aleksandr ciddi bir yüz ifadesiyle. "Ondan alıntı yaptım."

Tatyana gülmemek için kendini tuttu ve ona oda kapısını gösterdi. Kapıyı açmadan önce Aleksandr ile Dimitri'ye baktı ve heyecan içinde iç çekerek, "Eve geldik," dedi. Kapıyı açarak gülümsedi. "İçeri gir Aleksandr," diye ekledi.

"Ben de gelebilir miyim?" diye sordu Dimitri.

"Gel Dimitri."

Tatyana'nın ailesi, Babuşka ve Deda'nın odasındaki büyük masada oturuyordu. Tatyana kapıdan başını uzatarak, "Ben geldim," dedi.

Kimse yüzüne bile bakmadı. Annesi soğuk bir şekilde, "Neredeydin?" diye sordu.

"Anne, baba! Aldığım yiyeceklere bakın."

Babası votka bardağından başını kaldırarak ona baktı. "Sen iyi bir çocuksun," dedi Elleri boş dönmüş olabilirdi. İç geçirerek koridorda duran Aleksandr'a baktı. Yüzündeki ifade neydi? Sempati mi? Hayır, değildi. Daha sıcak bir şeydi. Ona "Sandıkları yere bırak ve benimle içeri gel," dedi fısıldayarak.

Tatyana sesindeki titremeyi engellemeye çalışarak, "Anne, baba, Babuşka, Deda, size Aleksandr'ı..." dedi Tatyana.

"Ve Dimitri'yi," dedi Dimitri unutulacağını düşünerek.

"Ve Dimitri'yi.." diyerek sözünü tamamladı Tatyana.

Herkes tokalaştı ve şaşkınlık içinde önce Aleksandr'a, ardından da Tatyana'ya baktı. Annesiyle babası masada oturmaya devam etti. Önlerinde bir şişe votka ve iki bardak vardı. Babuşka ile Deda ise koltuğa geçerek askerlere masada yer açtı. Tatyana annesiyle babasının üzgün göründüğünü düşündü. Paşa için mi içiyorlardı?

Babası ayağa kalktı. "Çok iyi iş başardın Tatya. Seninle gurur duyuyorum." Aleksandr ve Dimitri'ye dönerek, "Gelin de votka için," dedi.

Aleksandr nazik bir şekilde başını salladı. "Teşekkürler almayayım. Göreve gideceğim."

Dimitri öne çıkarak, "Kendi adına konuş," dedi.

Babası, Aleksandra kaşlarını çatarak baktıktan sonra Dimitri'nin votkasını doldurdu? Bir erkek votkayı nasıl geri çevirirdi?

Aleksandr'ın, babasının bu misafirperverliğini geri çevirmek için bir bahanesi olabilirdi; ama Tatyana sırf bu yüzden Dimitri'den daha çok hoşlanacağını biliyordu. Küçük bir şey de olsa, bu düşüncelerini etkileyecekti. Diğer yandan Aleksandr içmek istemediği için Tatyana ondan bir kez daha hoşlanmıştı.

"Tatya, süt almadın mı?" diye sordu annesi.

"Babam sadece kuru gıdalar almamı istedi."

"Nerelisin?" diye sordu babası Aleksandr'a.

"Krasnodar bölgesinden," dedi.

Babası başını salladı. "Gençliğimde Krasnodar'da yaşadım. Oranın insanlarına benzemiyorsun."

"Oralıyım," dedi Aleksandr kendinden emin.

Tatyana konuyu değiştirmek için, "Aleksandr çay ister misin? Sana çay yapabilirim," dedi.

Ona biraz daha yakınlaşınca, Tatyana nefesini tuttu. "Hayır, teşekkürler," dedi sıcak bir şekilde. "Fazla kalamayacağım Tatya. Geri dönmem lazım."

Tatyana ayakkabılarını çıkardı. "Kusura bakma, ayaklarım...." dedi gülümseyerek. Acıtmıyorlarmış gibi görünmek için büyük çaba harcamıştı; ama baş ve serçe parmağının üzerindeki yaralar kanıyordu.

Aleksandr başını sallayarak ayaklarına baktı. Sonra gözlerini yüzüne çevirdi. Badem rengi gözlerinde yine aynı ifade belirmişti. "Yalın ayak olman daha iyi," dedi fısıldayarak.

Daşa, odaya girdi ve durarak iki askere baktı.

Daşa çok sağlıklı ve mutlu görünüyordu. Bunu ona söylemeye fırsat bulamadan, o kalın ses tonuyla, "Aleksandr burada ne işin var?" diye haykırdı. Daşa şaşkınlık içinde, "Onu tanıyor musun?" diye soran Tatyana'ya bakmamıştı bile. O sırada Aleksandr'ın yüzünün asıldığını gördü.

Tatyana önce Daşa'ya, ardından da Aleksandra baktı. Bir anda içindeki bütün coşkunun söndüğünü hissetti. *Bu nasıl olabilir?* diye sormak istiyordu.

Aleksandr tepkisizdi. Daşa'ya gülümsedi ve Tatyana'nın yüzüne bile bakmadan, "Evet tanışıyoruz," dedi.

"Bunu bir kez daha söyleyebilirsin!" diyerek güldü Daşa ve Aleksandr'ın kolunu çimdikledi. "Aleksandr burada ne işin var?"

Tatyana odadakilere bakarak, herkesin onunla aynı şeyi görüp görmediğini kontrol etti. Dimitri turşu yiyordu. Deda ise gözlüklerini takmış, gazete okuyordu. Babası bir bardak daha votka koymuştu. Annesi kurabiye hazırlıyordu ve Babuşka'nın gözleri kapanmıştı. Kimse görmedi.

Annesi, "Askerler Tatyana ile birlikte geldiler. Yiyecek bir şeyler getirdiler," dedi.

Daşa merak içinde Aleksandr'a dönerek, "Gerçekten mi?" diye sordu. "Kardeşimi nereden tanıyorsun?"

"Tanımıyordum," dedi Aleksandr. "Onunla otobüste karşılaştık."

"Benim küçük kardeşimle mi karşılaştın?" dedi Daşa. "İnanılmaz! Bu kader olmalı!" Kolunu bir kez daha çimdikledi.

"Hadi oturalım," dedi Aleksandr. "Sanırım bu kadar şeyden sonra biraz içsem iyi olur." Odanın ortasında duvar kenarında duran masaya doğru yürüdü. Daşa ile Tatyana ise hâlâ kapıdaydı. Daşa ona doğru eğilerek, "Sana bahsettiğim buydu!" dedi. Bunu fısıltıyla söylediğini düşünüyor olmalıydı.

"Hangi bahsettiğin?"

"Bu sabah söylediğim," dedi Daşa.

"Bu sabah mı?"

"Neden anlamıyorsun? İşte bahsettiğim adam bu!"

Tatyana her şeyi anladı. Aptal değildi. Onun için sabah hiç olmamıştı. Sadece otobüs beklediği ve Aleksandr ile karşılaştığı anı

hatırlıyordu. "Yaaa," dedi duygularını belli etmemeye çalışarak. Çok şaşkındı.

Daşa, Aleksandr'ın yanındaki sandalyeye oturdu. Tatyana üzgün bir şekilde Aleksandr'ın arkasından baktıktan sonra yiyecekleri yerleştirmeye gitti.

Annesi, "Taneşka, onları her zamanki yerlerine değil, sağ tarafa koy," diye seslendi.

Tatyana, Aleksandr'ın, "Hiç uğraşma. Benimkini doğrudan bardağa koy," dediğini duydu.

Babası bardağını doldururken, "İyi adam," dedi. "Yeni arkadaşlarımızın şerefine içelim."

"Yeni arkadaşlarımıza," dediler hep beraber.

Dimitri, "Tatya, sen de gel ve bizimle birlikte kadeh tokuştur," dedi ve Tatyana'yı içeriye çağırdı. Ama babası Tatyana'nın içmek için çok küçük olduğunu söyleyerek izin vermeyince, Dimitri ondan özür diledi. Daşa onun yerine de içeceğini söyledi. Buna Babuşka ve o günün bir an önce bitmesini isteyen Tatyana dışında herkes güldü.

Koridordaki kasaları içeri taşırken konuşmaların bazı kısımlarını duyuyordu.

"Takviye birlikler üzerinde yapılan çalışmalar hızlandırılmalı."

"Askerler cephelere gönderilmeli."

"Havaalanları belli bir plan içinde çalışmalı. Silahlar önceden ayarlanmalı. Bunların hepsi bir an önce halledilmeli."

Kısa bir süre sonra babasının, "Tatya Kirov'da çalışıyor. Okuldan daha bir yıl önce mezun oldu. Seneye on sekiz yaşına girince Leningrad Üniversite'sine gitmeyi düşünüyor. Ona bakınca asla bir yıl önce mezun olduğunu tahmin edemezsiniz. Bunu söylemiş miydim?" dediğini duydu.

Tatyana babasına güldü.

"Neden Kirov'da çalışmak istediğini anlamıyorum," dedi annesi. "Orası çok uzak. Neredeyse Leningrad'ın dışında. Kendine bakamaz," diye ekledi.

"Sen her şeyini yaparken bunu öğrenmesi mümkün deği!" dedi babası araya girerek.

"Tatya!" diye bağırdı annesi. "Oraya gitmişken yemek bulaşıklarını yıkarsın, öyle değil mi?"

Tatyana bütün aldıklarını mutfağa boşalttı. Kasaları taşırken, odaya bir göz gezdirip Aleksandr'a arkadan bakacaktı.

Aleksandr, Daşa ve Dimitri odadan çıktıklarında Tatyana mutfaktaydı. Aleksandr yüzüne hiç bakmadı. Sanki su dolu bir boruydu ve Daşa ağzını kapamıştı.

"Tatya, hoşça kal de," dedi Daşa. "Gidiyorlar."

Tatyana o anda görünmez olmayı isterdi. Unlu ellerini beyaz elbisesine silerek uzaktan, "Hoşça kalın," dedi. "Yardımınız için tekrar teşekkürler."

Daşa, Aleksandr'ın koluna girerek, "Ben de seninle dışarıya kadar geleyim," dedi.

Dimitri, Tatyana'nın yanına yaklaşarak onu bir daha arayıp arayamayacağını sordu. Evet demiş; ya da başını sallamış olabilirdi. Onu zar zor duyuyordu.

Aleksandr bakışlarını ona çevirerek, "Seninle tanıştığıma memnun oldum Tatyana," dedi.

Tatyana, "Ben de," demiş olabilirdi. Ama bunu söylediğini pek sanmıyordu.

Üçü birlikte çıktılar ve Tatyana mutfakta yalnız kaldı. Annesi yanına gelerek, "Subay kepini unutmuş," dedi.

Tatyana kepi annesinin elinden aldı ve tam koridora çıkacağı sırada Aleksandr arkasına dönerek, "Kepimi unuttum," dedi.

Tatyana hiçbir şey söylemeden ve yüzüne bakmadan kepi ona verdi.

Kepi elinden alırken, parmaklarını onunkilerin üzerinde bir süre tuttu. Bu bakışlarını ona yöneltmesine sebep oldu. Tatyana üzgün bir şekilde yüzüne baktı. Yetişkinler ne yapardı? Ağlamak istedi. Boğazındaki düğümü yutkunarak atlatmaktan ve yetişkinler gibi davranmaktan başka çaresi yoktu.

"Üzgünüm," dedi Aleksandr alçak bir ses tonuyla. Tatyana onu yanlış duymuş olabileceğini düşündü. Sonra da arkasına dönerek gitti.

Tatyana annesinin kaşlarını çatarak ona baktığını gördü. "Sen ne yaptığını sanıyorsun?"

"Yiyeceğimiz olduğu için şükret anne," dedi Tatyana bir şeyler atıştırarak. Ekmeğin üzerine biraz tereyağı sürmüştü.

Gideceği hiçbir yer yoktu. Ne mutfakta, ne koridorda, ne de yatak odasında. Tek istediği şey kendine ait küçük bir odaya sahip olmak ve oraya giderek günlüğüne bir şeyler yazmaktı.

Tatyana'nın kendine ait hiçbir yeri yoktu. Bu yüzden günlük de tutamıyordu. Kitaplardan bildiği kadarıyla, günlükler özel şeylerle dolu defterlerdi. Bunlar insanın diğer insanlardan ve hatta kız kardeşinden sakladığı sırlardı. En sevdiği yazarlardan Leo Tolstoy, çocukluğunda, gençliğinde ve yetişkinliğinde günlük tutmuştu. Bu günlük binlerce kişi tarafından okunmuştu. Ama Tatyana'nın yazmak istediği böyle bir günlük değildi. İçine Aleksandr'ın ismini yazabileceği ve kimsenin okumayacağı bir günlük tutmak istiyordu. Onun ismini sesli bir şekilde söyleyebileceği ve bunu kimsenin duymayacağı bir odaya sahip olmak istiyordu.

Aleksandr.

Bunları yapmak yerine yatak odasına geri döndü ve annesinin yanına oturarak bisküvi yedi.

Ailesi, bankalar erken kapandığı için Daşa'nın para alamadan geldiğinden ve şehri boşaltmaktan bahsediyorlardı. Ama Paşa'nın

adı bile anılmıyordu. Bu garipti. Tatyana da nasıl olduysa Aleksandr'dan hiç bahsetmedi. Babası Dimitri'nin ne iyi bir adam olduğundan bahsetti. Daşa odaya dönünce, Tatyana'ya yatak odasına gelmesi için işaret etti. Tatyana da hemen istediğini yaptı. Odanın içinde fır dönen Daşa, "Ne düşündün?" diye sordu.

"Hangi konuda?" dedi Tatyana yorgun bir ses tonuyla.

"Tatya, onun hakkında! Onun hakkında ne düşünüyorsun?"

"Hoş biri."

"Hoş mu? Hadi yapma! Sana ne dedim? Onun kadar yakışıklısını hiç görmemişsindir."

Tatyana'nın yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi.

"Haklı değil miymişim?" diyerek güldü Daşa.

"Haklıymışsın," dedi Tatyana.

"Onunla karşılaşman inanılmaz değil mi?"

"Öyle mi?" dedi Tatyana duygusuz bir şekilde ve ayağa kalkarak odadan çıkmak istedi. Fakat Daşa yerinden fırlayıp kapının önüne geçti ve çıkmasını engelledi. Hep aynı şey olurdu. Daşa ondan yedi yaş daha büyüktü. Daha güçlü, zeki, komik ve çekiciydi. Her zaman o kazanırdı. Tatyana geri dönerek yatağa oturdu.

Daşa da Tatyana'nın yanına oturdu. "Dimitri hakkında ne düşünüyorsun? Ondan hoşlandın mı?"

"Sanırım. Daş, benim için endişelenme."

"Endişelenen kim?" dedi Daşa Tatyana'nın saçlarıyla oynayarak. "Dima'ya bir şans ver. Onun senden hoşlandığını düşünüyorum." Daşa buna şaşırmış gibiydi. "Giydiğin elbise sayesinde olmalı."

"Olabilir. Bak, çok yorgunum. Uzun bir gün geçirdim."

Daşa elini Tatyana'nın omuzuna götürdü. "Ben Aleksandr'dan gerçekten çok hoşlanıyorum Tatya," dedi. "Ona karşı hissettiklerimi kelimelere dökemiyorum bile."

Tatyana içinde bir ürperti hissetti. Aleksandr ile karşılaştığı, beraber yürüdükleri, birbirlerine gülümsedikleri anları hatırladı ve Daşa ile aralarındaki ilişkinin onunki gibi bitmeye mahkûm bir şey olmadığını anladı. Tatyana ablasının dediklerini çok net anlamıştı. "Bir şey anlatma Daşa," dedi.

"Tatya, beni ilerde anlayacaksın."

Tatyana gözlerini kısarak yatağın kenarında oturan ablasına baktı. Ağzını açtıktan sonra aradan bir dakika geçti.

Daşa, Aleksandr benim için caddenin karşısına geçti, demek istedi.

Benim için otobüse bindi ve kasabanın dışına kadar benimle geldi.

Fakat Tatyana ablasına bunların hiçbirini söyleyemedi.

Daşa'ya birçok erkekle çıkabileceğini ve istediğini elde edebileceğini söylemek istiyordu. Çekici ve güzel olduğunu, herkesin ondan hoşlanabileceğini anlatmak istedi. Aleksandr'ı ona bırakmasını istiyordu.

Ya beni senden daha çok seviyorsa? diye sormak istedi.

Tatyana tek kelime edemedi. Bunların doğru olduğundan emin değildi. Özellikle son düşündüğünden. Tatyana'yı nasıl daha fazla sevebilirdi? Daşa'nın saçlarına ve tenindeki canlılığa baktı. Belki Aleksandr Daşa için de caddenin karşına geçmişti. Belki de sabahın 3:00'ünde Neva köprüsü kapandığı için şehrin diğer tarafında kalan Daşa'yı almaya gitmişti. Tatyana'nın söyleyecek hiçbir şeyi yoktu. Ağzını sımsıkı kapadı. Bütün bu olanlar ne kadar kötüydü.

Daşa onu inceledi. "Tatya, Dimitri bir asker... Bir askerle birlikte olmaya hazır mısın, bilmiyorum."

"Bu ne demek oluyor?"

"Hiçbir şey. Ama seni biraz süslememiz gerekiyor."

"Süslemek mi?" dedi Tatyana. Kalbi yerinden fırlayacak gibiydi.

"Evet. Biraz ruj ve pudra sürebilirsin." Daşa, Tatyana'nın saçını çekti.

"Belki bunu yaparız. Ama başka bir gün, tamam mı?"

Tatyana üzerindeki beyaz elbiseyle yüzünü duvara dönerek olduğu yerde kıvrıldı.

3

Aleksandr, Ligovski'de hızlı bir şekilde yürüyordu.

Birkaç dakika sessiz kaldılar ve Dimitri en sonunda nefes nefese konuştu: "Güzel aile."

"Çok güzel," dedi Aleksandr sakin bir şekilde. Nefes nefese kalmamıştı. Dimitri ile Metanov ailesi hakkında konuşmayı da istemiyordu.

Aleksandr'a zar zor yetişen Dimitri, "Daşa'yı hatırlıyorum," dedi. "Onu Sadko'da birkaç kez seninle birlikte gördüm."

"Doğru."

"Kardeşi de iyi, öyle değil mi?"

Aleksandr cevap vermedi.

Dimitri devam etti. "Georgi Vasilieviç, Tatya'nın on yedi yaşında olduğunu söyledi." Bir anda heyecanlandı. "On yedi! O yaşlarda nasıldık hatırlıyor musun Aleksandr?"

Aleksandr yürümeye devam etti. "Çok iyi." On yedi yaşındaki zamanlarını daha az hatırlıyor olmak isterdi. Dimitri hâlâ bir şeyler anlatıyordu. "Duymadım. Ne dedin?"

Dimitri büyük bir sabır içinde, "Onun, sence, genç bir on yedilik mi; yoksa yaşlı bir on yedilik mi olduğunu sordum."

"Senin için çok küçük Dimitri," dedi Aleksandr sakin bir şekilde.

Dimitri sessiz kaldı. En sonunda, "Çok güzel," dedi.

"Evet. Ama yine de senin için küçük."

"Bunu niçin umursuyorsun? Sen ablasıyla yakınsın. Ben de küçük kardeşini tavlayacağım," dedi Dimitri kıkırdayarak. "Neden olmasın? İyi bir dörtlü oluruz. İki yakın arkadaş ile iki kardeş. Güzel bir uyum."

"Dima, dün geceki Elena ne oldu?" dedi Aleksandr. "Bana senden hoşlandığını söyledi. İstersen gelecek hafta sonu sizi tanıştırırım."

"Elena ile gerçekten konuştun mu?" dedi Dimitri gülerek. "Elena gibi bir sürü kız bulurum. Hem Elena da bir köşede durur. Tatyana diğerleri gibi değil." Ellerini ovuşturarak gülümsedi.

Aleksandr'ın yüzü gerilmiş görünüyordu. Gözünü kırpmıyor; dudaklarını oynatmıyor ve kaşlarını çatmıyordu. Gittikçe hızlanan bacakları dışında bütün vücudu hareketsizdi.

Dimitri peşinden koşmaya başladı. "Aleksandr bekle. Tatya hakkında bir şeyden emin olmak istiyorum... Ondan hoşlanmıyorsun öyle değil mi?"

"Ebette hayır, Dima," dedi Aleksandr. "Neden hoşlanayım ki?"

"Kesinlikle doğru!" diyerek Aleksandr'ın sırtına vurdu. "Sen iyi bir adamsın. Hemen cevap ver, sana bir eğlence ayarlamamı ister..."

"Hayır!"

"Ama bütün gece görevde olacaksın. Hadi her zamanki gibi eğlenemez miyiz?"

"Bu gece olmaz." Bir an duraksadı. "Bir daha olmayacak, tamam mı?"

"Ama..."

"Geç kaldım," dedi Aleksandr. "Koşacağım. Seninle kışlada görüşürüz."

BİLİNMEZ GELGİTLER

1

Tatyana ertesi sabah uyandığında beynindeki ilk görüntü Aleksandr'ın yüzü oldu. Tatyana giderken ona, "Doğum günün kutlu olsun," diyen ablasıyla hiç konuşmadı ve hatta yüzüne bile bakmamaya çalıştı.

"Evet Taneçka, doğum günün kutlu olsun," dedi annesi aceleyle çıkarken. "Kapıyı kilitlemeyi unutma."

Babası onu saçlarından öperek, "Bugün erkek kardeşin de on yedi yaşına girdi," dedi.

"Biliyorum baba."

Babası, Leningrad su dağıtım şebekesinde çalışıyordu. Annesi ise Nevski Hastanesinde üniforma dikiyordu. Daşa, bir dişçinin asistanıydı. İki yıl önce üniversiteyi bıraktığından beri onunla birlikte çalışıyordu. Aralarında bir aşk ilişkisi olmuştu; ama bu ilişki bitmesine rağmen Daşa işini sevdiği için oradan ayrılmadı. Tatyana'nın departman amiri, güneyde nefret edilen Almanları yenmek için siper kazmaya gönüllü olanları sormuştu.

Bugün Almanlardan nefret ediliyordu. Oysa dün çok değer veriliyordu. Peki yarın ne olacaktı?

Tatyana dün Aleksandr ile tanıştı.

Krasenko konuşmaya devam etti. Leningrad'ın kuzeyindeki takviye güçler Finlandiya ile olan eski sınır boyunca arttırılacaktı. Kızıl Ordu, Finlandiyalıların Karelia'yı geri almak isteyeceğinden şüpheleniyordu. Tatyana bir anda heyecanlandı. Karelia, Finlandiya. Aleksandr dün buralardan bahsetmişti. Aleksandr... Tatyana'nın içi yine burkuldu.

Kadınlar, Krasenko'yu dinledi; ama hiç kimse kazı yapmak için gönüllü olmadı. İş yerinde Tatyana'dan sonraki görevi yapan Tamara adlı kadın dışında. Hemen öne atılarak, "Kaybedecek neyim var?"

demişti. Tatyana, Tamara'nın yaptığı işin hep çok sıkıcı olduğunu düşünmüştü.

Bugün öğle yemeğinden önce koruyucu gözlük, saçlarını kapatmak için maske ve kahverengi bir işçi tulumu aldı. Öğle yemeğinden sonra artık çatal kaşık paketleme işini bırakmıştı. Önüne silindir şeklinde metal kurşunlar geliyordu. Tatyana'nın işi ise bunları büyük tahta kasalara yerleştirmekti.

Tatyana saat 17:00'de tulumunu, maskesini ve gözlüklerini çıkararak yüzünü yıkadı. Sonra da saçlarını topuz yaparak binadan çıktı. Prospekt Stachek'teki ünlü Kirov duvarının yanından yürüyerek otobüs durağına gitmek için üç blok geçti.

Aleksandr durakta onu bekliyordu.

Tatyana'nın yüzü onu gördüğü anda elinde olmadan aydınlanıverdi. Elini göğsüne koyarak bir an durdu. Fakat Aleksandr ona bakınca kıpkırmızı olmuş, boğazına takılan düğümü yutkunarak atlatmaya çalışmış ve ona doğru yürümeye devam etmişti. Subayın kepinin elinde olduğunu fark etti. Yüzünü daha iyi yıkamış olmayı diledi.

Kafasında birçok kelime vardı; fakat o anda en doğrusunu yaparak kısa bir cümle kurmayı başardı. "Burada ne işin var?" dedi utangaç bir şekilde.

"Almanya ile savaşa girdik," dedi Aleksandr. "Oyun oynayacak zamanım yok."

Tatyana, lafları havada kalmasın diye bir şeyler söylemek istedi ama ağzından yalnızca, "Yaaa!" sözü çıktı.

"Doğum günün kutlu olsun."

"Teşekkürler."

"Bu gece için özel bir planın var mı?"

"Bilmiyorum. Bugün pazartesi olduğu için herkes yorgundur. Yemek yer, bir şeyler içeriz." Derin bir nefes aldı. Başka bir hayatta

olsa, onu doğum gününü kutlamak için yemeğe davet ederdi; ama içinde bulundukları ortamda bunu yapması mümkün değildi.

Öylece beklediler. Etrafları asık yüzlü insanlarla doluydu. Tatyana ise kendini iyi hissediyordu. Onlar gibi burada tek başına otobüs bekliyor olsaydı, yine de aynı şeyleri mi hissederdi?

Hayatımın geri kalan kısmında onlar gibi mi olacağım?

Sonra savaşta olduklarını düşündü. Hayatının geri kalan kısmı nasıl olacaktı?

"Burada olacağımı nasıl tahmin ettin?"

"Baban dün gece Kirov'da çalıştığını söyledi. Otobüs bekleyeceğini düşünerek şansımı denemek istedim."

"Neden?" dedi canlı bir şekilde. "Toplu taşıma araçlarının olduğu yerlerde şansımız mı var?"

Aleksandr gülümsedi. "Bunu söylerken Sovyetler Birliğindeki halkı mı; yoksa ikimizi mi kastediyorsun?"

Tatyana kıpkırmızı oldu.

Yirmi numaralı otobüs geldiğinde içerdeki yirmi dört kişilik yere otuz altı kişi doluşunca, Tatyana ile Aleksandr beklemeye karar verdiler.

"Hadi yürüyelim," dedi en sonunda.

"Nereye yürüyeceğiz?"

"Eve. Seninle konuşmak istediğim bir şey var."

Tatyana ona şüphe içinde baktı. "Ev buradan sekiz kilometre uzakta," diyerek ayaklarına baktı.

"Bugün ayakkabıların rahat mı?" dedi gülümseyerek.

"Evet, düşündüğün için teşekkürler," dedi ve küçük bir kız çocuğu gibi davrandığı için kendi kendine kızdı.

"Bak sana ne diyeceğim," diye öneride bulundu. "Neden Gonorova Ulitsa'ya kadar yürüyüp, oradan bir numaralı otobüse

binmiyoruz? Bir blok yürüyebilir misin? Buradaki herkes otobüs ya da troleybüs bekliyor. Böyle yapmak yerine tramvaya binebiliriz."

Tatyana söylediklerini düşündü. "Tramvayın beni evime yakın bir yerde bırakacağını sanmıyorum."

"Haklısın. Varşova istasyonunda inip seni evine kadar götürecek olan on altı numaralı tramvaya; ya da beni kışlaya seni ise Rus Müzesine götürecek olan iki numaralı tramvaya binersin." Bir an duraksadı. "Ya da yürürüz."

"Sekiz kilometre yürüyemem," dedi Tatyana. "Ayakkabılarım ne kadar rahat olursa olsun. Hadi tramvaya gidelim." Bilmediği bir istasyonda inip onu eve götürecek başka bir tramvaya binmeyeceğini en baştan biliyordu.

Tramvayı yirmi dakika bekledikten sonra, Tatyana on altı numaralı tramvaya kadar birkaç kilometre yürümeyi kabul etti.

Tatyana kendi tramvayına binmek istemedi. Onun da başka tramvayla gitmemesini umut ediyordu. Mavi kanal boyunca yürümeyi düşündü. Bunu ona nasıl söyleyecekti? Ona sorması gereken başka şeyler de vardı. Her zaman daha küstah olmayı istemişti. Konuşmadan önce hep uygun kelimeleri bulmaya çalışıyordu. Daşa'nın ise hiç böyle bir sorunu olmamıştı. O aklına gelen ilk şeyi pat diye söylerdi.

Tatyana içinden gelen sese daha çok güvenmesi gerektiğini biliyordu. Bu, yeterince yüksek bir sesti.

Tatyana, Aleksandr'a Daşa hakkında bir şeyler sormak istedi.

Fakat söze Aleksandr başladı. "Bunu sana nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum. Benim küstahın teki olduğumu düşünebilirsin. Ama..."

"Eğer senin küstah olduğunu düşünürsem, gerçekten öylesin demektir," dedi Tatyana.

Aleksandr sessiz kaldı.

"Neyse, sen devam et."

"Tatyana, babana, kardeşini Tolmaçevo'dan almasını söylemelisin."

Bunları dinlerken caddenin karşısındaki Varşova tren istasyonunu görmüş; Varşova, Lublin ve Swietokryst'de olmayı hayal etmişti. Sonra birden araya Paşa ve Tolmaçevo girdi.

Tatyana bunu beklemiyordu. Başka bir şey istemişti. Oysa Aleksandr, hiç tanımadığı Paşa'dan bahsetmeyi yeğlemişti.

"Neden?" diye sordu Tatyana.

"Çünkü tehlike var," diyerek bir an duraksadı. "Tolmaçevo Almanların eline düşebilir."

"Sen neden bahsediyorsun?" Anlamamıştı. Ayrıca bu işine de gelmiyordu. Anlamamayı tercih ederdi. Üzülmek istemiyordu. Aleksandr'ın kendi iradesiyle onu görmeye gelmesine çok sevinmişti. Oysa şimdi yanında, Paşa, Tolmaçevo ve Almanlar, kelimelerini aynı cümle içinde kullanan bir yabancı var gibiydi. Kirov'a onu uyarmaya mı gelmişti? Ne için?

"Ne yapabilirim?" diye sordu.

"Babanla, Paşa'yı Tolmaçevo'dan alma konusunu konuş. Onu neden gönderdi?" dedi. "Güvende olması için mi?" Aleksandr'ın yüzünde garip bir ifade belirdi. Tatyana gözlerini kırpmadan açıklama bekledi; ama Aleksandr başka bir şey söylemedi.

Tatyana boğazındaki gıcığı temizledi. "Orada erkekler için kamplar var. Bu yüzden gönderdi."

Aleksandr başını salladı. "Biliyorum. Leningrad'da yaşayan birçok insan dün oğullarını oraya gönderdi."

"Aleksandr, Almanlar Crimea'da," dedi Tatyana. "Molotov bunu kendisi söyledi. Onun yaptığı konuşmayı duymadın mı?"

"Evet, Crimea'dalar. Ama Avrupa ile iki bin kilometrelik bir sınırımız var. Hitler'in ordusu bu sınırın her tarafını kuşattılar." Bir an duraksadı. Tatyana da hiçbir şey söylemedi. "Paşa için en güvenli yer Leningrad. Gerçekten."

Tatyana şüpheciydi. "Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" Bir anda heyecanlandı. "Neden radyo sürekli Kızıl Ordu'nun dünyadaki en güçlü ordu olduğunu söyleyip duruyor? Tanklarımız, uçaklarımız, toplarımız, silahlanınız var. Radyo senden farklı şeyler söylüyor Aleksandr." Bunları azarlar gibi söylemişti.

Aleksandr başını salladı. "Tatya, Tatya, Tatya."

"Ne, ne, ne?" dedi ve Aleksandr'ın ciddi bir yüz ifadesi takınmış olmasına rağmen güldüğünü gördü. Bu onun da ciddiyetini bozup gülümsemesine sebep olmuştu.

"Tatya, Leningrad, kuzeyine *yirmi* kilometre uzaklıkta olan sınır komşusu Finlandiya ile hep kötü ilişkiler içinde oldu ve bu sırada güneyi unuttu. Asıl tehlike ise orada."

"Eğer bütün tehlike oradaysa, niçin Dimitri'yi sakin olarak nitelendirdiğin Finlandiya'ya gönderiyorsun?"

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. "Keşif için," dedi en sonunda. Tatyana, bazı şeyleri söylemediğini hissetti. "Demek istediğim," diye söze devam etti. "Bütün takviye birliklerimiz kuzeyde. Fakat güney ve güneybatıda tek bir tümen, alay ya da askeri birlik yok. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Hayır!" dedi kendini yenilgiye uğramış hissederek.

"Babanla Paşa hakkında konuş!"

Sessiz sokaklarda yan yana yürürken hiçbir şey konuşmadılar. Güneş vardı ve yaprak kıpırdamıyordu. Tatyana ve Aleksandr ağır ağır hareket ediyor; her bloğun sonunda duruyor; kaldırıma ve trafik işaretlerine bakıyordu. Tatyana bu anın bitmemesini istiyordu. Peki Aleksandr ne düşünüyordu?

"Dinle," dedi Aleksandr. "Dün hakkında konuşmak istiyorum... O talihsizlik için üzgünüm. Ne yapabilirdim? Ablan ve ben... Onun senin ablan olduğunu bilmiyordum. Sadko'da tanıştık..."

"Biliyorum. Açıklama yapmak zorunda değilsin," diyerek araya girdi Tatyana. Anlayacağını anlamıştı.

"Yine de söyleyeceğim. Eğer seni... üzdüysem özür dilerim," dedi.

"Hayır. Her şey yolunda. Bana senden bahsetmesi gerekirdi. O ve sen..." Tatyana bir an duraksadı ve bunun bir sorun olmadığını söylemek istedi; fakat kelimeler boğazında düğümlendi. "Peki Dimitri nasıl? İyi mi? Karelia'dan ne zaman geliyor?" Bunu onu kızdırmak için mi söylemişti? Tatyana buna pek emin değildi. Sadece konuyu değiştirmek istemişti.

"Bilmiyorum. Görevi bittiği zaman. Birkaç gün içinde gelir herhalde."

"Ben yoruldum. Tramvaya binebilir miyiz?"

"Elbette," dedi Aleksandr. "On altı numarayı bekleyelim."

Tramvaya binince Aleksandr tekrar konuşmaya başladı. "Tatyana, ablan ile ben ciddi değildik. Ona bunu..."

"Hayır!" diye haykırdı. Önlerinde oturan iki adam meraklı gözlerle onlara döndü. "Hayır," diye tekrarladı daha alçak bir ses tonuyla. "Aleksandr, bu imkânsız." Ellerini yüzüne götürdü ve sonra tekrar indirdi. "O benim ablam. Anlıyor musun?"

Ben ailemin tek çocuğuydum. Söyledikleri göğsünde çınladı.

Tatyana daha yumuşak bir ses tonuyla, "O benim tek kız kardeşim," diyerek durdu. "Ayrıca senin hakkında ciddi düşünüyor." Daha fazla şey söylemesine gerek var mıydı? Gerek olmadığını düşünüyordu; ama yüzündeki memnuniyetsizlik yüzünden konuşmaya devam etti. "Başka erkekler olacak; ama başka kız kardeşim olmayacak."

Aleksandr'ın tek söylediği şey, "Ben erkek değilim," oldu.

"O halde adamlar olacak," dedi Tatyana. Bu onun için çok zordu.

"Sana, başka adamların olacağını düşündüren şey ne?"

Tatyana ısrarla devam etti. "Çünkü siz dünyanın yarısını kaplamışsınız. Ama benim tek kız kardeşim olduğu bir gerçek."

Aleksandr bir şey söylemeyince devam etti. "Daşa'dan hoşlanıyorsun, öyle değil mi?"

Yavaşça, "Elbette, ama..." dedi.

"Pekâlâ," diye sözünü kesti Tatyana. "Konu kapanmıştır. Daha fazla konuşmaya gerek yok." Derin bir nefes aldı.

"Evet," dedi Aleksandr iç geçirerek. "Sanırım kapandı."

"Oldu o zaman." Pencereden dışarı baktı.

Tatyana nasıl bir hayat sürmek istediğini düşündüğü zamanlar, hemen büyük bir saygınlığı olan büyükbabasını aklına getirdi. Büyükbabası her mesleği yapabilirdi; ama matematik öğretmeni olmayı seçmişti. Tatyana, büyükbabasının öğretmenlik yüzünden mi soyut konulara ilgi duyduğunu; yoksa karakteristik özellikleri sayesinde mi matematik öğretmeni olduğunu bilmiyordu. Ama ne olursa olsun onu takdir ediyordu. Ona büyüdüğü zaman ne olacağını sorduklarında, "Büyükbabam gibi olmak istiyorum," diyordu.

Tatyana, Deda'nın böyle bir durumda ne yapacağını biliyordu. O asla ablasının kalbini çiğneyip geçmezdi.

Tramvay Insurrection Meydanını geçti. Aleksandr beşinci kısımdan birkaç durak önce, Greçeski Hastanesinin yakınında inmeyi önermişti. "Ben bu hastanede doğmuşum," dedi Tatyana parmağıyla işaret ederek.

"Peki Tatya, söyle bakalım, Dimitri'den hoşlanıyor musun?"

Tatyana cevap verene kadar bir dakika geçti.

Nasıl bir yanıt vermesini bekliyordu? Dimitri için ajanlık mı yapıyor; yoksa kendi adına mı soruyordu? Ne diyecekti? Eğer Dimitri için soruyorsa, Tatyana hayır diyerek onu incitecekti. Bunu yapmayı hiç istemiyordu.

Eğer Aleksandr, kendi için soruyorsa, Dimitri'den hoşlandığını söyleyerek Aleksandr'ı üzecekti. Bunu da hiç istemiyordu. Kızlar böyle durumlarda ne derdi? Oyun oynamazlar mıydı? Ayart, kendine çek ve rol yap.

Aleksandr, Daşa'ya aitti. Daşa'nın kardeşi olarak ona dürüst davranması şart mıydı?

İlle de bir cevap bekliyor muydu?

Evet bekliyordu.

"Hayır," dedi en sonunda. Tatyana Aleksandr'ın duygularını incitmemeyi tercih etmişti.

Yüzündeki ifadeden istediği cevabı vermiş olduğunu anladı.

"Ama Daşa ona bir şans vermem gerektiğini söylüyor. Sen ne düşünüyorsun?"

"Ben aynı fikirde değilim," dedi hemen.

Greçeski Prospekt'in köşesinde durdular. Apartmanlarının karşısındaki kilisenin ışıkları uzaktan görünüyordu. Tatyana onun gitmesini hiç istemiyordu. Gelmiş, ona imkânsız bir şey teklif etmiş ve reddedilmişti. Onu bir daha hiç görememekten korktu. Bir daha böyle yalnız kalamamaktan...

Onun hemen gitmesine izin veremezdi. "Aleksandr," dedi yüzüne bakarak. "Annenle baban hâlâ Krasnodar'da mı?"

"Hayır, orada değiller," dedi.

Başını çevirmedi ve bir an göz göze geldiler. "Tatya, çok istememe rağmen anlatamadığım bir sürü şey var."

"O halde anlat," dedi Tatyana nefesini tutarak.

"Şu anda Kızıl Ordu'da neler olduğunu bir düşün. Karışıklık, hazırsızlık, düzensizlik. Bunları dört yıl öncesine kadar görmek mümkün değildi. Anlıyor musun?"

Tatyana sessiz kaldı. "Anlamıyorum. Bunun ailenle ne ilgisi var?"

Aleksandr ona bir adım yaklaşarak güneşten korudu. "Ailem öldü. Annem 1936'da, babam 1937'de." Ses tonunu biraz daha alçalttı. "NKVD* polisi tarafından vuruldular," dedi fısıldayarak. "Şimdi gitmem lazım, tamam mı?"

**NKVD: Eski Sovyet Devletinin güvenliğinden sorumlu içişleri halk komiserliği.*

Tatyana'nın yüzündeki şaşkınlık ifadesi onu durdurmuş olacak ki; kolunu okşadı ve gülümseyerek, "Üzülme. Bazen olaylar umut ettiğimiz şekilde gelişmiyor, öyle değil mi? Ne kadar plan yapsak; ya da umut etsek de faydasız. Doğru değil mi?"

"Evet," dedi Tatyana bakışlarını yere çevirerek. Nedense bunu sadece ailesi için söylemediğini düşünüyordu. "Aleksandr..."

"Gitmem lazım," diyerek sözünü kesti. "Daha sonra görüşürüz."

Tek istediği *ne zaman* diye sormaktı; ama sadece "Peki," diyebildi.

Tatyana apartmana girmek istemiyordu. Yeniden tramvayda, otobüs durağında ya da dükkânda olmayı istiyordu. O olmadan eve gitmek en son istediği şeydi.

Tatyana apartmana geldiğinde, aptallaşmış bir halde merdiven sahanlığında durdu.

Sonra da kalbinde büyük bir ağırlıkla merdivenleri çıkmaya başladı.

2

Ailesi, savaş hakkında konuşuyordu. Doğum günü yemeği yoktu; ama masaya bol bol içki konmuştu. Herkes yüksek sesle tartışıyordu. Leningrad'a ne olacaktı? Tatyana içeri girerken, babası ile büyükbabası, Hitler'i çok iyi tanıyormuş gibi, yaptığı girişimleri savunmadıklarını söylüyordu. Annesi ise Stalin'in niçin halkla konuşmadığını merak ediyordu. Daşa ise işe devam edip etmeyeceğini soruyordu.

"Neden çalışmayacakmışsın?" diye bağırdı babası. "Tatya'ya bak. Daha on yedi yaşında olmasına rağmen, çalışıp çalışmayacağını sormuyor."

Daşa dahil herkes üzgün bir şekilde Tatyana'ya baktı.

Tatyana çantasını bıraktı. "Bugün on yedi oldum baba."

"Ah, evet!" diye haykırdı babası. "Tabi ya. Bugün çok yoğun geçti. Haydi Paşa'nın sağlığı için kadeh kaldıralım." Bir an duraksadı. "Ve Tatya'ya."

Paşa onlarla birlikte olmadığı için oda nedense daha küçük görünmüştü.

Tatyana duvara yaslanarak erkek kardeşi ve Tolmaçevo'dan ne zaman bahsedebileceğini düşündü. Daşa dışında duvara yaslandığını fark eden olmadı. Ablası oturduğu koltuktan ona bakarak, "Neden gidip tavuk çorbası almıyorsun? Ocağın üzerinde," dedi. Tatyana da bunun iyi bir fikir olduğunu düşündü. Mutfağa gidip kendine iki kepçe tavuk çorbası koydu ve çorbanın soğumasını beklerken pencerenin kenarına oturarak bahçeyi seyretti. Hiçbir yemeği sıcak yiyemiyordu.

Tatyana odaya dönerken, annesinin babasını, "Bu savaş kışa kadar sürmeyecek. O zamana her şey bitmiş olacak," diyerek teselli ettiğini duydu.

Babası sessiz bir halde gömleğini düzeltti. "Napolyon da haziranda ordularıyla birlikte Sovyetler Birliğine geldi."

"Napolyon!" dedi annesi. "Napolyon'un bununla ne ilgisi var, Georgi Vasilieviç? N'olur böyle yapma."

Tatyana, Tolmaçevo hakkında konuşmak için ağzını açtı; ancak bunu söylemeden önce Almanların durumu hakkındaki bilgileri nereden edindiğini açıklamak zorunda kalabileceğini düşündü.

Bu yüzden de çenesini tuttu.

Annesinin yanında oturan babası boş bardağına baktı. "Haydi Paşa için bir kez daha kadeh kaldıralım."

"Haydi Luga'ya gidelim," diye haykırdı annesi. "Yazlığımıza gidelim ve bu şehirden kurtulalım."

Tatyana bu sözlerin karşısında nasıl susabilirdi? Öksürerek dikkati üzerine çekti. "Belki de Paşa'yı kamptan alsak daha iyi olur," dedi.

Babası, annesi, Daşa ve Babuşka şaşkın bir halde Tatyana'ya baktı. Konuşması hepsini şaşırtmıştı ve onun yanında böyle ciddi konulardan bahsettikleri için pişman olmuşlardı.

Annesi ağlamaya başladı. "Onu buraya getirmeliydik. Bugün onun doğum günü ve orada yalnız."

Tatyana bugünün kendi doğum günü de olduğunu düşündü. Gidip banyo yapmak için ayağa kalktı.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu babası.

"Yıkamaya."

"Neyi yıkamaya?" dedi annesi. "Tabakları mutfağa götürürsün, değil mi?"

"Kendimi yıkamaya," dedi Tatyana ve masadaki kirli tabakları topladı.

Daşa dışarı çıktı ve Tatyana nereye gittiğini sormadı. Aleksandr'ı görmeye gittiğinden şüphelenmişti. Kendine acımayacaktı. Üzülecek bir şey varsa kaderin kalbinde yarattığı duygulardı. İçinde bir acıma duygusunun doğmasına izin vermeyecekti.

Tatyana, Çehov'un onu her zaman neşelendiren hikâyelerini okumak için kendini zorladı. Yedi hikâyesini okuduktan sonra uykusu geldi. En son okuduğu hikâyede ise kendinden büyük bir adamla bankta oturan kızdan bahsediyordu.

Babası ve büyükbabasının hâlâ savaş hakkında konuştuğunu duydu. Deda birçok insanın bu olayı bir trajedi olarak görmediğini söyledi. Savaş düşüncesi kötüydü; ama onlara özgürlük getiremez miydi? Bu yeni dehşet iyi günlerin başlangıcı olamaz mıydı? Rusya'nın sırtından Bolşeviklerin yükünü alarak yeni ve normal bir hayatın başlamasına vesile olamaz mıydı?

Tatyana babasının sesini duydu. "Hiçbir şey Rusya'nın sırtındaki Bolşevik yükünü kaldıramaz. Normal bir hayata sahip olmamız imkânsız."

Tatyana babasının çok karamsar olduğunu düşündü. İçtiği votka yüzünden daha da aksileşmişti.

Bir şey onlara yeni bir yaşama başlama şansı vermeliydi. Ama ne? Keşke bunun cevabını bilseydi. Uykuya daldı.

Saal l:45'te şimdiye kadar hiç duymadığı bir sesle uyandı. Bir siren sesi geliyordu. Çığlık atmaya başlayınca babası geldi ve endişelenmemesini, bunun sadece uçak sireni olduğunu söyledi. Kalkması gerekip gerekmediğini ve bunun Almanların attığı bombalar olup olmadığını sordu.

"Uyumaya devam et Taneçka," dedi babası. Fakat bu sirenler çalarken ve Daşa evde yokken bunu nasıl yapabilirdi? Siren sesi birkaç dakika sonra kesildi; ama Daşa hâlâ gelmemişti.

3

Ertesi sabah Kirov'da yapılan toplantıda, Tatyana'ya, savaş başladığı için mesainin 19:00'a kadar süreceği söylendi. Bu bir dahaki emre, yani savaş bitene kadar böyle devam edecekti. Krasenko işçilere Moskova'daki parti sekreteriyle birlikte Leningrad'ın savunmak için KV-1 adlı büyük tanklardan yapmaya karar verdiklerini söyledi. Krasenko, Leningrad'ın bu tanklar, toplar ve cephaneyle korunacağını söyledi. Stalin, Leningrad'ı savunmak için güney sınırındaki silahları göndermemişti.

Leningrad kendi ürettiği silahlarla idare etmek zorundaydı.

O toplantıdan sonra bir sürü insan sınıra gitmek için gönüllü olunca, Tatyana fabrikanın kapanacağından korktu. Ama o kadar şanslı değillerdi. O ve Zina adındaki orta yaşlı bir kadın tekrar işlerinin başına döndü.

Aynı gün, ilerleyen saatlerde çivi çakma tabancası kırıldı ve Tatyana sandığın çivilerini çekiç ile çakmak zorunda kaldı. Saat 19:00 olduğunda sırtı ve kolu son derece ağrıyordu.

Tatyana ile Zina, Kirov duvarının yanından yürüdüler. Tatyana otobüs durağına gelmeden Aleksandr'ı gördü. Siyah saçları kalabalığın arasından göze çarpıyordu.

"Benim gitmem lazım," dedi Tatyana nefesini tutup adımlarını hızlandırarak. "Yarın görüşürüz."

Zina, arkasından bir şeyler mırıldandı.

"Merhaba," dedi ciddi bir ses tonuyla. "Burada ne işin var?" İlgisizmiş gibi rol yapamayacak kadar yorgundu. Gülümsedi.

"Seni eve götürmeye geldim. Doğum günün iyi geçti mi? Ailenle konuştun mu?"

"Hayır," dedi Tatyana.

"İki soruma da mı?"

"Onlarla konuşmadım Aleksandr," dedi Tatyana doğum günü meselesini geçiştirerek. "Belki onlarla Daşa konuşabilir. O benden daha cesur."

"Öyle mi?"

"Evet, fazlasıyla," dedi Tatyana. "Ben korkak bir tavuğum."

"Onunla Paşa hakkında konuşmaya çalıştım. O senden bile daha ilgisiz davrandı."

Aleksandr omuz silkti. "Bak, orası benim bölgem değil. Ben sadece elimden geleni yapmaya çalışıyorum." Sırada bekleyen insanlara baktı. "Bu otobüse binmemiz imkânsız. Yürümek ister misin?"

"Tramvaya kadar yürüyeceksek, olur," dedi. "Bugün hareket edecek halim yok. Çok yorgunum." Bir an duraksayarak atkuyruğunu düzeltti. "Çok mu bekledin?"

"İki saat," deyince Tatyana kendini eskisi kadar yorgun hissetmedi. Aleksandr'a şaşkınlık içinde bakıyordu.

"İki saattir bekliyor musun?" Aslında *iki saattir benim için mi bekliyorsun,* diye sormak istemişti. "Mesai 19:00'a kadar uzatıldı. Seni bu kadar beklettiğim için özür dilerim," dedi yumuşak bir ses tonuyla.

Kalabalığın arasından sıyrılıp yolun karşısına geçtiler ve Ulitsa Govorova'ya doğru yürümeye başladılar.

Tatyana, Aleksandr'ın tüfeğini işaret ederek, "Bunu niçin taşıyorsun?" diye sordu. "Görevde misin?"

"22:00'ye kadar serbestim," dedi. "Ama tüfeğimi her zaman yanımda taşımamı emrettiler."

"Düşman henüz buraya gelmedi, öyle değil mi?"

"Henüz değil," dedi.

"Tüfek ağır mı?"

"Hayır." Sessiz kalarak gülümsedi. "Taşımak ister misin?"

"Evet," dedi. "Bir deneyeyim. Daha önce hiç tüfek taşımadım." Tüfeği eline alınca ne kadar ağır olduğunu ve iki eliyle zor tuttuğunu şaşkınlık içinde fark etti. Biraz taşıdıktan sonra tekrar Aleksandr'a verdi. "Bunu nasıl yaptığını anlayamıyorum," dedi. "Hem tüfeğini, hem de başka şeyleri aynı anda taşıyorsun."

"Onu sadece taşımakla kalmıyorum Tatya. Ateş etmek için de kullanıyorum. İleriye koşuyor; yere düşüyor ve ellerimden destek alarak sırtımdaki diğer yüklerle ayağa kalkıyorum."

"Bunu nasıl becerdiğini aklım almıyor." O da fiziksel yönden bu kadar güçlü olmayı isterdi. Böylece Paşa onu savaşta asla yenemezdi.

Tramvay geldi ve bindiler. İçi kalabalıktı. Tatyana ondan daha büyük olan bir kadına yerini verdi. Aleksandr ise oturmaya yeltenmiyordu bile. Bir eliyle tutunuyor; diğer eliyle de tüfeğini kontrol ediyordu. Tatyana da bazı yerleri paslanmış olan metal çubuğa tutundu.

Tramvay her fren yapışında Aleksandr'ın üzerine düşüyor ve bunun için sürekli özür diliyordu. Aleksandr'ın vücudu Kirov duvarı kadar sertti.

Tatyana onunla yalnız kalıp ailesi hakkında soru sormak istiyordu. Tabi bunu tramvayda yapamazdı. Ailesi hakkında iyi bir şey biliyor

muydu? Tatyana ondan mümkün olduğunca uzaklaşmaya çalışırken, ona ailesi hakkında bir şeyler anlatıp yakınlaşmayı isteyecek miydi?

Tatyana, Vosnesenski Prospekt'e gidene kadar hiç konuşmadı. Oradan da Rus Müzesi'ne giden iki numaralı tramvaya bindiler.

"Ben artık gideyim," dedi Tatyana tramvaydan indiklerinde.

"Biraz oturmak ister misin?" diye sordu Aleksandr. "İtalyan bahçelerindeki banklardan birinde biraz dinlenebiliriz. İster misin?"

"Peki," dedi Tatyana ve yanında yürürken mutluluğunu gizlemeye çalıştı.

Oturduktan sonra, Tatyana, kafasının bir şeyle meşgul olduğunu ve bunu bir türlü söyleyemediğini fark etti. Bunun Daşa hakkında olmamasını diliyordu. Bu konuyu kapatmadık mı, diye düşündü. O hâlâ kapatmamıştı; ama Aleksandr ondan daha büyük olduğu için bunu rahatlıkla yapabilirdi.

"Aleksandr, oradaki bina ne?" diye sordu caddenin karşı tarafını işaret ederek.

"Avrupa Oteli," dedi Aleksandr. "O ve Astoria, Leningrad'daki en iyi otellerdir."

"Şato gibi görünüyor. Orada kimler kalıyor?"

"Yabancılar."

"Babam birkaç yıl önce iş için Polonya'ya gitmişti. Döndüğünde, kaldığı Varşova Otelinde Krakow'dan gelen Polonyalıların olduğunu söylemişti! İnanabiliyor musun? Ona bir hafta boyunca inanmadık. Polonyalı bir insan Varşova'daki bir otelde nasıl kalabilir?" Kıkır kıkır gülmeye başladı. "Bu benim oradaki Avrupa Otelinde kalmam gibi bir şey," dedi Tatyana.

Aleksandr gülümseyerek ona baktı, "Bazı insanlar kendi ülkelerinde de olsa sevdikleri yerlere gider."

"Eminim," dedi Tatyana. "Polonya'da olduğu gibi." Yutkunarak boğazındaki gıcığı temizledi. "Aleksandr... Annen ve baban için çok

üzgünüm." Hafifçe omzuna dokundu. "Lütfen bana ne olduğunu anlat."

Rahat bir nefes alarak, "Baban haklıydı," dedi. "Ben Krasnodar'dan gelmedim."

"Gerçekten mi? Nerelisin peki?"

"Barrington adında bir kasaba duydun mu?"

"Hayır. Nerede?"

"Massachusetts."

Yanlış anladığını düşündü. Gözleri fal taşı gibi açıldı. "Massachusetts mi?" dedi. "Amerika'daki gibi mi?"

"Evet. Amerika'daki gibi."

"Sen Amerika, Massachusetts'li misin?" dedi Tatyana şaşkın halde. "Evet."

Tatyana bir iki dakika konuşamadı. Kalbi küt küt atıyor; kulakları çınlıyordu. Çenesini tutmaya çalıştı.

"Benimle dalga geçiyorsun," dedi en sonunda dayanamayarak. "O kadar saf değilim."

Aleksandr başını salladı. "Dalga geçmiyorum."

"Sana neden inanmadığımı biliyor musun?"

"Evet," dedi Aleksandr. "Buraya neden geldiğimi merak ediyorsun."

"Tam üstüne bastın."

"Buradaki ortak yaşam şartları bizim için büyük bir hayal kırıklığı oldu," dedi Aleksandr. "Buraya büyük bir umutla geldik ve duş bile olmadığını gördük."

"Duş mu?"

"Boş ver. Sıcak su neredeydi? Kaldığımız otelde bile banyo yapamadık. Sizin sıcak suyunuz var mı?"

"Elbette yok. Ocakta su kaynatıp, banyodaki soğuk suyla karıştırıyoruz. Her cumartesi, Leningrad'da yaşayan diğer insanlar gibi hamama gidiyoruz."

Aleksandr başını salladı. "Leningrad, Moskova, Kiev ve bütün Sovyetler Birliği'nde yaşayan insanlar gibi."

"Biz şanslıyız. Büyük şehirlerde musluktan su akıyor. Kasabalarda bu da yok. Deda bana Molotov'dan bahsetmişti."

"Doğru söylemiş," dedi Aleksandr başını sallayarak. "Ama Moskova'da bile tuvaletler çok sık temizlenmiyor ve koku banyoya yayılıyor. Ailem ve ben buna bir şekilde uyum sağladık. Odun ateşinde yemek pişirdik ve Ingalls ailesi olduğumuzu düşündük."

"Kim?"

"Ingalls ailesi 1800'lü yılların sonunda Batı Amerika'da yaşamış. Kendimizi bu sosyalist ütopyanın içinde bulduk. Bir keresinde babama şakayla karışık, bunun Massachusetts'deki hayattan daha iyi olduğunu söyledim. O da, bir ülkede mücadele etmeden sosyalizmin kurulamayacağını söyledi. Bir süre buna gerçekten inandığını düşündüm."

"Ne zaman geldiniz?"

"1930'da. 1929'daki ekonomik krizden hemen sonra." Aleksandr şaşkın yüz ifadesine bakarak derin bir nefes aldı. "Üzülme. On bir yaşındaydım. İlk başta Barrington'dan ayrılmayı hiç istemedim."

"İnanmıyorum," dedi Tatyana.

"Küçük, ilkel bir ocağın üzerinde gaz yağı ile yemek pişirmek, karanlıkta yaşamak ve etraftaki pis koku bizi sandığımızdan daha çok etkiledi. Annem içkiye başladı. Zaten herkes içiyordu."

"Evet," dedi Tatyana. Babası da içiyordu.

"Bir keresinde sarhoş olduğunda, Moskova'daki apartmanda ortak kullandığımız tuvalet doluydu. Annem diğer Avrupalılar gibi parktaki tuvaletlere de gitmezdi. Annem için odanın ortasına bir çukur açtık." İkisinin de tüyleri diken diken olmuştu. Yavaşça

Aleksandr'ın omzuna bir kez daha dokundu. Kıpırdamağını ve etrafta hiç kimse olmadığını görünce ince parmaklarıyla üniformasını iyice kavradı.

"Cumartesi günleri," diye devam etti Aleksandr. "Sizin yaptığınız gibi, biz de babamla birlikte hamama gider; içeriye girmek için iki saat kuyruk beklerdik. Annem ise cuma günleri tek başına giderdi. Hep bir kızı olmasını dilerdim. Böylece yalnız kalmaz ve benden şikâyet edip durmazdı."

"Senden şikâyetçi miydi?"

"Oldukça fazla. İlk başta sorun çıkarmıyordum; ama yıllar geçtikçe hayatımı bu hale soktukları için onları suçlamaya başladım. O sırada Moskova'da yaşıyorduk. Yetmiş kişiydik ve belli idealleri olan çocuk sahibi ailelerle bir arada yaşıyorduk. Sizin gibi, kattaki üç banyo ve mutfağı ortaklaşa kullanıyorduk."

"Yaaa," dedi Tatyana.

"Kulağa nasıl geliyor?"

Bir an düşündü. "Biz bir katta yirmi beş kişi kalıyoruz. Ama... Ne diyebilirim ki? Luga'daki yazlığımızı daha çok seviyorum." Ona baktı. "Domatesler taze ve sabahları havası tertemiz oluyor."

"Evet!" diye bağırdı Aleksandr. Sanki sihirli kelimeyi söylemişti: temiz.

"Ayrıca sürekli başka insanların tepesinde olmayı sevmiyorum. Biraz..." Doğru kelimeyi bulamadı.

Aleksandr bacaklarını uzattı ve ona döndü.

"Ne demek istediğimi anlıyor musun?" dedi Tatyana.

Başını salladı. "Evet Tatya."

"O halde Almanlar bize saldırdığı için sevinmeli miyiz?"

"Bu şeytanla kötü ruhu değiştirmek gibi bir şey."

Tatyana başını sallayarak, "Böyle konuştuğunu duymasınlar." Ama Tatyana'nın içinde büyük bir merak vardı. "Hangisi şeytan?"

"Stalin. O daha akıllı."

"Sen ve büyükbabam," dedi Tatyana.

"Büyükbaban da benimle aynı fikirde mi?" dedi Aleksandr gülümseyerek.

Hayır, dedi. "Sen büyükbabamla aynı fikirdesin."

"Tatya bir an olsun dalga geçmeyi bırak. Hitler, bazı insanlar, özellikle de Ukrayna'dakiler tarafından biliniyor olabilir; ama bu düşüncelerin bir anda nasıl değiştireceğini göreceksin. Avusturya, Çekoslovakya ve Polonya'da yaptıkları yıkımları hatırla. Yine de savaş bittikten sonra Sovyetler Birliğinin eski haline döneceğini düşünüyorum." Aleksandr doğru kelimeleri bulmaya çalıştı. "Ailen seni hiç korumak zorunda kaldı mı?"

Tatyana parmaklarını omuzuna bastırarak, "Bunu gerektirecek pek bir şey yaşamadık." Bu konuda konuşmak istemiyordu. Biraz ürkmüştü. "Bir keresinde babamın işyerinde birinin tutuklandığını duydum. Apartmanda yaşayan bir adamla kızı da birkaç yıl önce gizlice kaçtı. Onların yerine de Sarkov ailesi geldi." Cümlelerini düşünerek kuruyordu. Babası Sarkov ailesinin NVKD ajanı olduğunu düşünüyordu. "Evet, bir şekilde korundum."

"Ben hiç korunmadım," dedi Aleksandr bir sigara ve çakmak çıkararak. "Hem de hiç. Bu yüzden hep, buraya büyük umutlarla gelen ve doğduklarından beri belirli şeyleri savunan ailemi düşünmek zorunda kaldım." Çakmağı yaktı. "Sigara içmemden rahatsız olur musun?"

"Hayır," dedi Tatyana onu seyrederek. Yüzü çok hoşuna gidiyordu. "Nasıl bir şeydi?" diye sordu. "Baban gibi ülkesini terk eden bir Amerikalı için orası o kadar da güzel bir yer olmamalı."

Aleksandr sigarasını bitirene kadar hiç konuşmadı. "Sana tam olarak nasıl olduğunu anlatayım: Amerika'da, yirminci yüzyılda komünizm zenginler arasında çok modaydı."

Alexander on yaşına girince, babası Harold Barrington gençlerin kurduğu 'Amerikalıların Genç Öncüleri' adlı komünist gruba üye olmasını istemişti. Harold, grupta çok az üye olduğunu ve desteğe ihtiyaç duyduklarını söylemişti. Aleksandr bunu kabul etmemiş; zaten Cub Scouts'a üye olduğunu vurgulamıştı. Barrington Massachusetts'in batısındaki küçük bir kasabaydı ve adını Benjamin Franklin'den beri orada yaşayan Barrington ailesinden almıştı. Aleksandr'ın ataları Devrim Savaşına katılmıştı. Barrington ailesinden on dokuzuncu yüzyılda dört belediye başkanı çıkmış; Aleksandr'ın büyükleri görev yapıp İç savaşta ölmüştü.

Alexander'ın babası, Barrington ailesinde farklı bir iz bırakmak istiyordu. Kendi yolunda gitmeyi amaçlıyordu. Alexander'ın annesi Gina on sekiz yaşında İtalya'dan Amerika'ya gelmiş ve adını Jane olarak değiştirdikten sonra on dokuz yaşında Harold Barrington ile evlenmişti. O da kendi yolunu çizmek için ailesini İtalya'da bırakmıştı.

Jnne ve Harold önce köktenciydi. Sonra sosyal demokrat, ardından da komünist oldular. Onların bu düşüncelerini anlayışla karşılayacak bir ülkede yaşamış ve tüm kalpleriyle komünizmi savunmuşlardı. Modern bir kadın olan Jane Barrington çocuk sahibi olmak istememiş; aile planlama derneği kurucusu Margaret Sanger da böyle bir zorunluluğu olmadığını söylemişti.

Jane, Harold ile on bir yıl geçirdikten sonra çocuk doğurmaya karar vermişti. Beş yıl boyunca sürekli çocuk düşürmüş ve 1919 yılında, kendisi otuz beş, Harold ise otuz yedi yaşındayken, Alexander'ı dünyaya getirmişti.

Alexander, İngilizceyi anlamaya başladığı günden itibaren komünizm doktrinleriyle büyümüştü. Şöminenin ve battaniyelerin olduğu Amerika'daki konforlu evlerinde, anlamını bilmediği "işçi sınıfı, eşitlik, bildirge, Leninizm," kelimelerini söylemeye başlamıştı.

On bir yaşına bastığında, ailesi kullandıkları kelimeleri değiştirdi. Harold Barrington Boston caddelerinde katıldığı gösteriler yüzünden tutuklanmış ve Amerika Düşünce Özgürlüğü derneğine başvurarak gönüllü olarak Sovyetler Birliğine gitmek istediğini söylemişti. Bunu

yaparken Amerikan vatandaşlığından çıkmayı ve Sovyetler Birliğine giderek insanlarla tek bir vücut olmayı kabul etmişti. Orada sosyal sınıflar, işsizlik, önyargı ve din yoktu. Dini inanışın olmaması Barrington ailesinin pek hoşuna gitmemişti; ama onlar entelektilel insanlardı ve komünizmi savunurken Tanrı'yı kalplerinde taşıyabilirlerdi.

Harold ve Jane Barrington, pasaportlarını teslim ettiler. Moskova'ya ilk geldiklerinde krallar gibi karşılandılar. Banyolardan gelen kötü kokuyu ve sabunsuzluğu bir tek Alexander çekiyor gibiydi. Ayağında yırtık pırtık terliklerle dolaşıyor; babasının çalıştığı restoranda yemek artıklarını yiyebilmek için kirli tabakların mutfağa götürülmesini bekliyordu. Bira kokusundan sıkılan Alexander babasıyla restorana gitmeyi bıraktı. Onunla zaman geçiremeyecek olması umurunda bile değildi.

Kaldıkları otelde, İngiltere, İtalya ve Belçika'dan gelen diğer insanlarla birlikte özel bir ilgi gördüler.

Harold ve Jane, yeni pasaportlarını alarak Amerika ile ilişkisini tamamen kesti. Alexander daha küçük olduğu için pasaportunu on altı yaşına kadar alamayacak ve zorunlu askerlik görevi için başvuru yapmak zorunda kalacaktı.

Alexander okula giderek Rusça öğrendi ve birçok arkadaş edindi. Tam yeni hayatına uyum sağlamaya başlamışken, 1935'te Barrington ailesine bedava kaldıkları otelden çıkmaları söylendi. Sovyet hükümeti onlara daha fazla bakamayacaktı. Asıl sorun da Moskova'da kiralık oda bulamamış olmalarıydı. Ortak kullanılan apartmanlarda tek bir oda bile yoktu. Leningrad'a taşındılar ve haftalarca bütün emlakçıları gezdikten sonra Nevanın güneyindeki bir apartmanda iki oda buldular. Harold, İzhorsk fabrikasında iş buldu. Jane ise daha fazla içmeye başladı. Aiexander ise kendini okuluna verdi.

1936'nın Mayıs aynıda Alexander on yedi yaşına girince bunların hepsi bitti.

Jane ve Harold Barrington hiç beklenmedik; ama bir o kadar da sıradan bir şekilde tutuklandı. Jane bir gün markete gitti ve eve geri dönmedi.

Harold'ın bütün istediği bu konuyu Alexander'a açıklayabilmekti. Fakat pek fazla konuşamadılar ve oğlunu iki gece hiç göremedi.

Karısının ortadan kaybolmasından dört gün sonra, sabahın 3:00'ünde Harold'ın kapısı çalındı.

Tabi Harold içişlerinden sorumlu yetkililerin Alexander için geldiğini bilmiyordu.

* * *

Jane'i sorguya çeken Leonid Slonko adında bir adamdı. "Ne kadar komik şeyler söylüyorsunuz Bayan Barrington," dedi adam. "Bunları söyleyeceğinizi nereden bilirdim?"

"Beni daha önce hiç görmediniz," dedi Jane.

"Sizin gibi binlercesiyle karşılaştım."

Gerçekten de Amerika'dan gelen binlerce insan var mı, diye sormak istedi.

Slonko sanki içini okumuş gibi, "Evet binlerce," dedi tekrar. "Hepsi bizi daha iyi bir duruma getirmek ve özgür bir kapitalist hayat sürmek için geldi. Bilirsiniz, komünizm özveri gerektirir. Kapitalist ruhunuzu bir kenara bırakıp Sovyetler Birliği'nde yaşayan kadınlar gibi davranmalısınız."

"Ben kapitalist ruhumdan kurtuldum," dedi Jane. "Evimi, işimi, arkadaşlarımı, bütün hayatımı bıraktım, içimdeki inançla buraya geldim ve yeni bir hayata başladım. Sizin yapmanız gereken tek şey beni ele vermemekti."

"Bunu nasıl yapacaktık? Sizi besleyerek mi? Giydirerek mi? Size iş bularak mı? Kalacak yer sağlayarak mı?"

"Ohalde ne için buradayım?" diye sordu.

"Çünkü siz bize ihanet ettiniz," dedi Slonko. "Buradaki vatandaşları herkese yararlı olacakları bir şekilde yetiştirmeye çalışırken, sizin yanlış fikirlerinize göz yumamazdık. Biz yoksulluğu ortadan kaldırmak için uğraşıyoruz."

Slonko konuşmaya devam etti. "Size bir şey soracağım Bayan Barrington, birkaç hafta önce ülkemize gelmek için Moskova'daki Amerika büyükelçiliğini aradığınızda, demokrasiyi kötüleyerek Amerika'ya olan bağlılığınızı bir kenara bıraktığınızı unuttunuz mu? Siz artık bir Amerikan vatandaşı değilsiniz. Ölmeniz ya da yaşamanız umurlarında değil." Slonko gülmeye başladı. "Hepiniz ne kadar aptalsınız. Buraya ülkenizi, geleneklerinizi ve size iğrenç gelen yaşam tarzını kötüleyerek geliyorsunuz. Başınız ilk derde girdiğinde kimi arıyorsunuz?" Slonko masaya vurdu. "Emin olun Bayan Barrington, şu anda Amerikan hükümeti için hiçbir öneminiz yok. Kim olduğunuzu unuttular bile. Eşinizin, oğlunuzun ve sizin dosyanız Amerika Adalet Bakanlığı tarafından mühürlenerek rafa kaldırıldı. Artık bizimsiniz."

Bu doğruydu. Jane, tutuklanmasından iki hafta önce Moskova'daki Amerika Büyükelçiliği'ne gitmişti. Alexander ile trene bindiğinde takip edilmiş olmalıydı. Amerikan Büyükelçiliği'nde de çok soğuk karşılanmış; kimse onunla ilgilenmemişti.

"Takip mi edildim?" diye sordu Slonko'ya.

"Ne düşünüyorsun?" dedi. "Bize ne kadar menfaatçi olduğunu gösterdin. Seni takip ettik; çünkü sana güvenmedik. Şimdi Sovyetler Birliği mahkemesinde vatan hainliğini içeren 58. Kanun gereğince yargılanacaksın. Başına neler geleceğini biliyorsundur."

"Evet," dedi. "Sadece bir an önce olup bitmesini istiyorum."

"Bu neyi değiştirecek?" Slonko iriyarı ve yaşlı bir adamdı; ama hâlâ yetenekli ve güçlü görünüyordu. "Sovyet hükümetini nasıl gördüğünü şimdi daha iyi anlıyorsundur. Doğduğun ülkeyi terk ettin ve ailenle buraya geldin. Siz Massachusettsli Barrington ailesi, hayatınızı değiştirmeye karar verene kadar bir şekilde idare ediyordunuz. Buraya geldiniz iye tamam dedik. Hepinizin ajan

olduğunu düşündük. Kin beslediğimiz için değil; tedbiri elden bırakmamak için sizi takip ettik. Sizi izledik ve sonra kendi ayaklarınız üzerinde durmanızı istedik. Kendi kendinize bakabileceğinizin garantisini verdik; ama bunun için sizin sadakatinize ihtiyacımız vardı. Stalin bundan başka bir şey istemez.

Büyükelçiliğe gittiniz; çünkü Amerika gibi bizim hakkımızdaki fikirleriniz de değişti. Onlar da sizi tanımadığını söyledi. Biz de sizi istemediğimizi söylüyoruz. Peki şimdi ne yapacaksınız? Nereye gideceksiniz? Onlar sizi tanımıyor. Biz ise istemiyoruz. Bize güvenilir olmadığınızı gösterdiniz. Şimdi ne olacak?"

"Ölüm cezası," dedi Jane. "Ama yalvarırım oğluma dokunmayın." Başını öne eğdi. "O genç bir delikanlı. O Amerikan vatandaşlığını hiçbir zaman reddetmedi."

"Kızıl Ordu'ya kaydolup Sovyet vatandaşı olduğu gün ülkesini reddetti."

"Ama Amerika'da onun dosyası yok. O Amerika'dayken hiç komünistlere katılmadı. Bu olaylarla ilgisi yok. Size yalvarırım..."

"O aranızda en tehlikeli olanınız," dedi Slonko.

Jane kocasını bir kez Slonko'nun başkanlık ettiği mahkemede gördü. Hızlı bir duruşmadan sonra yüzü duvara çevrildi.

Harold Barrington tutuklanana kadar, hayallerine veda edecek olmaktan çok, oğlunu düşünüyordu.

Önceden de hapishaneye girmişti ve tutuklu olmak onun için zor bir durum değildi. Düşünceleri yüzünden hapishaneye girmek onun için büyük bir onurdu ve bunu Amerika 'da yaşamıştı. "Massachusetts'deki en iyi hapishanelerden birinde yattım," derdi hep." "İngiltere'de kimse inançları için benim kadar mücadele etmemiştir."

Sovyetler Birliği, çorba pişen mutfaklardan ibaret olmuştu. Komünizm herkesin beklediği gibi, Rusya'daki kadar iyi işlemiyordu. Harold Amerika'da bile daha iyi yürüyeceğini düşündü. Orası komünizmin yeriydi. Harold tekrar evine dönmek istedi.

Ev.

Orayı hâlâ evi olarak gördüğüne inanamıyordu.

Sovyetler Birliği güzeldi; ama onun evi değildi. Sovyetli komünistlerde bunun farkındaydı. İnanmak istemese de ülkesinde onu koruyorlardı. Şimdi ise insanların düşmanıydı. Bunu anlayabiliyordu.

Harold, Amerika ile dalga geçmişti. Yanlış ahlak kurallarını eleştirmiş; halkı birey olarak ele alan anlayışlarından nefret etmiş ve demokrasiyi aptallık olarak görmüştü. Oysa şimdi Sovyetler Birliği'ndeki bir hücrede oturuyor ve ne pahasına olursa olsun oğlunu Amerika'ya geri göndermeyi istiyordu.

Sovyetler Birliği Alexander'ı kurtaramamıştı. Bunu ancak Amerika yapabilirdi.

Harold, oğluma ne yaptım, diye düşündü. Geride onun için ne bıraktım? Harold artık komünizmin ne olduğunu hatırlayamıyordu. Tek anımsadığı, 1927'de Connecticut'daki mahkemede ülkesine hakaret ederken Alexander'ın hayranlık dolu bakışlarla onu izlediğiydi.

Alexander dediğim kim? Bunu ben bilmiyorsam, o nasıl bilebilir? Ben yolumu çizdim; ama o kendisini istemeyen bir ülkede bunu nasıl başaracak?

Harold, soruşturmalar, inkârlar, itirazlar ve karışıklıklarla geçen koca bir yıl boyunca oğlunu ölmeden önce son bir kez görebilmekten başka bir şey istemedi. Slonko'yu vicdanlı olmaya çağırdı.

"Bana vicdandan bahsetme," dedi Slonko. "Çünkü vicdanım yok. Komünizmde böyle bir şey söz konusu değildir. Disiplin, azim ve bağlılık önemlidir. "

"Bu bağlılık değil, taş kalplilik," dedi Harold.

"Oğlun ziyaretine gelmeyecek," dedi Slonko. "Çünkü öldü."

Tatyana hiç konuşmadan Aleksandr'ın yanında oturdu ve kolunu okşadı. "Çok üzgünüm!" diye fısıldadı ve yüzüne dokunmak istemesine rağmen bunu yapamadı. "Aleksandr beni duyuyor musun? Çok üzüldüm."

"Duyuyorum. Boş ver Tatya," diyerek ayağa kalktı. "Ailem gitti; ama ben hâlâ buradayım. Bu da önemli."

Tatyana banktan kıpırdayamadı. "Aleksandr dur. Barrington soyadını bırakıp nasıl Belov soyadını aldın? Babana ne oldu? Aileni bir daha görebildin mi?"

Aleksandr saatine baktı. "Seninleyken zamana ne oluyor?" diye mırıldandı. "Hemen gitmem lazım. Başka bir gün devam ederiz." Elini uzatarak kalkmasına yardım etti. "Daha sonra konuşuruz."

Kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. Bu durumda yine mi görüşeceklerdi? Yavaşça parktan çıktılar. "Daşa'ya bunlardan bahsettin mi?" diye sordu Tatyana.

"Hayır Tatyana," dedi yüzüne bakmadan.

Yanında yavaşça yürüyordu. "Bana söylediğin için çok sevindim," dedi en sonunda.

"Ben de öyle," dedi Aleksandr.

"Bana geri kalanını da anlatacağına söz veriyor musun?"

"Bir gün bu sözü yerine getireceğim," dedi gülümseyerek.

"Amerikalı olduğuna inanamıyorum Aleksandr. Bu benim için bir ilk." Bunu söyleyince kıpkırmızı oldu.

Aleksandr eğildi ve yavaşça yanağından öptü. Dudakları sıcaktı ve sakalı gıdıklamıştı. "Eve giderken dikkatli ol," dedi Aleksandr. Kalbi küt küt atan Tatyana başını salladı ve içinde umutsuzlukla gidişini izledi.

Eğer arkasını dönüp onu görürse ne olacaktı? Orada durup onu izlerken çok aptal görünüyor olmalıydı. Başka bir şey düşünmesine fırsat kalmadan Aleksandr arkasını döndü. Bir anda yakalanınca hareket etmeye çalıştı ve bacakları birbirine dolandı. Aleksandr onu

selamladı. Ona baktığını görünce kim bilir neler düşünmüştü. Birazcık kurnaz olmayı çok isterdi. Elini kaldırarak ona el salladı.

4

Eve döndüğünde Daşa çatı katındaydı. Her binanın çatı katı temizlenmiş ve Alman uçaklarını izlemek için nöbet tutulmaya başlanmıştı.

Daşa çatı katında oturarak sigara içiyor ve İglenko ailesindeki iki erkek kardeş Anton ve Kirili ile konuşuyordu. Yanlarında su kovaları ve kum çuvalları vardı. Tatyana ablasının yanına oturmak istedi; ama yapamadı.

Daşa ayağa kalkarak, "Benim nöbetim bitti. Sen burada bekler misin?" diye sordu.

Elbette Daşa. Anton beni korur." Anton, Tatyana'nın en yakın arkadaşıydı.

Daşa kardeşinin saçlarını okşadı. "Burada çok fazla kalma. Yorgun musun? Çok geç geldin. Kirov'un senin için çok uzak olduğunu söylemiştik. Neden babamla birlikte çalışmıyorsun? On beş dakikada evde olursun."

"Merak etme Daş. Ben iyiyim." Bunu kanıtlamak için gülümsedi.

Daşa gittikten sonra, Anton İglenko, Tatyana'yı içinde bulunduğu ruh halinden çıkarmaya çalıştı; ama Tatyana konuşmak istemiyordu. Sadece, bir dakika, bir saat, bir yıl düşünmek istiyordu. Hissettiklerini kafasında tartması gerekiyordu.

En sonunda ona acıdı ve coğrafya oyununu oynamaya razı oldu. Elleriyle gözlerini kapadı ve Anton onu olduğu yerde döndürdükten sonra birden durdurunca Finlandiya yönünü göstermek zorunda kaldı. Krasnodar tarafında. Ural dağları neredeydi? Amerika ne taraftaydı? Sonra Tatyana, Anton'u döndürdü.

Bildikleri bütün yerleri saydılar ve oyun bittiğinde doğru cevaplarını hesapladılar. Tatyana kazanmıştı ve bu durumda hoplayıp zıplaması gerekiyordu.

Ama o gece hiç sevinemedi ve durgun bir şekilde öylece oturdu. Tek düşündüğü Aleksandr ve Amerika'ydı.

Anton, "Böyle üzgün bakma. Bu çok heyecan verici bir şey," dedi.

"Öyle mi?" diye sordu.

"Tabi öyle. İki yıl içinde orduya katılacağım. Petka dün gitti."

"Nereye gitti?"

"Sınıra," diyerek güldü. "Belki farkında değilsin; ama savaş başladı Tatyana."

"Biliyorum," dedi Tatyana titreyerek. "Volodya'dan haber aldınız mı?" Volodya Paşa ile birlikte Tolmaçevo'ya gitmişti.

"Hayır. Krill ve ben de oraya gitmeyi isterdik. Krill on yedi yaşına girmek için sabırsızlanıyor. Ordunun onu on yedi yaşında alacağını düşünüyor."

"Evet alır," dedi Tatyana ayağa kalkarak.

"Tatya, seni on yedi yaşında alacak biri var mı?" diyerek güldü Anton.

"Sanmıyorum Anton," dedi. "Yarın görüşürüz. Annene isterse ona çikolata verebileceğimi söyle. Söyle yarın akşam gelsin."

Tatyana aşağıya indi. Büyükannesi ve büyükbabası koltuğun üzerinde bir şeyler okuyordu. Yavaşça yanlarına sokuldu.

"Sorun ne tatlım?" diye sordu büyükbabası. "Korkma."

"Deda, ben korkmuyorum," dedi Tatyana. "Sadece kafam çok karışık." Konuşacak hiç kimsesinin olmadığını düşündü.

"Savaş yüzünden mi?"

Tatyana bir an düşündü. Onlara anlatamazdı. Bunun yerine, "Deda, bana hep önünde uzun bir hayat var, sabırlı ol, derdin. Hâlâ böyle mi düşünüyorsun?" diye sordu.

Büyükbabası hemen cevap vermedi; ama o anlamıştı. "Deda," dedi yalvarırcasına.

"Tatya," diyerek ona sarıldı. Büyükannesi de dizini okşuyordu. "Bu dünyada çok şey değişti."

"Öyle görünüyor," dedi Tatyana.

"Belki de biraz daha az sabırlı olmalısın."

"Ben de öyle düşünmüştüm," diyerek başını salladı. "Sanırım sabretmek pek avantajlı değil."

"Ama ahlakını kaybetme," dedi Deda. "Doğru bildiğin yoldan çıkma. Kendini tanımak için sorman gereken üç soruyu hatırla."

Deda'nın bunu ona hatırlatmamasını isterdi. Bu gece kendine o üç soruyu sormak içinden gelmiyordu. "Deda, bu ailede doğru yolu bulmayı sana bıraktık," dedi gülümseyerek. "Bize bir şey kalmadı."

Büyükbabası gri saçlarını sallayarak, "Tatya zaten geriye kalan sadece bu," dedi.

Tatyana yatağında sessizce uzanarak Aleksandr'ı düşündü. Ona hayatını anlatmakla, kendiyle birlikte bir bataklığa sürüklediğini düşündü. Tatyana onu dinlerken nefes almayı kesmiş ve ağzı bir karış açık kalmıştı. Aleksandr hayatıyla ilgili bu yükü biriyle paylaşmak istemişti.

Ona ihtiyaç duymuştu.

Tatyana buna hazır olmayı diledi.

Daşa'yı düşünemedi bile.

5

Tatyana, çarşamba sabahı Kirov'a giderken itfaiye binasına ek yangın söndürücüler konduğunu gördü. Leningrad'da bu kadar çok mu yangın bekleniyordu? Alman bombaları şehri yakıp kül mü edecekti? Bunu hayal bile edemedi. Bu Amerika gibi gözünde canlandıramadığı bir şeydi.

Uzaktan, muhteşem Smolni Kilisesi ve Monasteri tanınmaz bir hal alıyordu. İşçiler buraları kamufle etmek için etrafını tel örgülerle

sarmıştı. Bu teller yeşil, kahverengi ve griye boyanıyordu. Oysa bir zamanlar bu binaların ne kadar büyüleyici bir görüntüsü vardı.

Tatyana işten çıkmadan önce ellerini ve yüzünü parlayana kadar yıkadı. Sonra da dolabının yanındaki aynanın karşına geçerek saçlarını güzelce taradı ve salık bıraktı. Sabah vücudunu saran çiçekli bir etek ve kısa kollu, beyaz düğmeli mavi bir bluz giymişti. Kendine aynada bakınca on iki mi on üç yaşında mı göründüğüne karar veremedi. Kimin küçük kardeşiydi? Tabi ki Daşa'nın. Dışarı çıkmadan önce Aleksandr'ın onu bekliyor olmasını diledi.

Hızla otobüs durağına yürüdü ve Aleksandr'ın elinde kepiyle onu beklediğini gördü.

"Saçların çok güzel Tatya," dedi gülümseyerek.

"Teşekkürler," dedi. "Keşke petrol ve gaz yağı kokuyor olmasaydım."

"Vay canına," dedi gözlerini fal taşı gibi açarak. "Yine bomba mı yapıyorsunuz?"

Tatyana gülmeye başladı.

Önce otobüs bekleyen kalabalığa, ardından da birbirlerine baktılar ve aynı anda, "Tramvay mı?" diyerek onaylarcasına başlarını salladıktan sonra caddenin karşına geçtiler.

"En azından hâlâ çalışıyoruz," dedi Tatyana neşe içinde. "Pravda, Amerika'da son zamanlarda iş sıkıntısı çekildiğini yazdı. Sovyetler Birliği'nde işsizlik yok, Aleksandr."

"Evet," dedi Aleksandr ona yaklaşarak. "Sovyetler Birliği'nde ve Dartmoor hapishanesinde işsizlik olmamasının sebebi aynı."

Tatyana gülümsedi ve ona anarşist demek istedi; ama yapmadı.

Tramvayı beklerlerken Aleksandr, "Sana bir şey aldım," dedi. Ona kahverengi bir kâğıtla sarılmış paketi uzatarak, "Biliyorum, doğum günün pazartesiydi; ama bugüne kadar fırsatım olmadı..."

"Bu ne?" Şaşkın bir halde elindeki paketi aldı. Boğazına bir şey düğümlendi.

Sesini alçaltarak, "Amerika'da bir âdetimiz vardır. Sana doğum günü hediyesi verildiğinde açıp bakar ve teşekkür edersin."

Tatyana elindeki pakete baktı. "Teşekkürler." Hediye almak alışık olduğu bir şey değüdi. Kâğıda sarılmış hediyeyi duymamıştı bile.

"Hayır. Önce aç. Ondan sonra teşekkür et."

Gülümsedi. "Ne yapacağım? Kâğıdı mı çıkaracağım?"

"Evet. Yırt."

"Peki sonra ne yapacağım?"

"Fırlat gitsin."

"Hediyeyle birlikte mi; yoksa sadece kâğıdı mı?"

Yavaşça, "Sadece kâğıdı," dedi.

"Ama çok güzel paketlemişsin. Niye atayım ki?"

"O sadece bir kâğıt."

"O halde niçin paketledin?"

"Lütfen hediyemi açar mısın?" dedi Aleksandr.

Tatyana büyük merak içinde kâğıdı yırtarak paketi açtı. İçinden Aleksandr Puşkin'in *Bronz Atlı ve Diğer Şiirler* adlı kitabı çıktı. Bunun dışında iki küçük kitap daha vardı; ama Tatyana bunlardan birinin yazarı olan Stuart Mill'in adını daha önce hiç duymamıştı. Kitabın adı *Özgürlük Üzerineydi* ve İngilizceydi. Diğer kitap da İngilizce-Rusça sözlüktü.

"İngilizce-Rusça mı?" dedi Tatyana gülümseyerek. "Bu bana sandığın kadar yardımcı olamayacak. Ben hiç İngilizce konuşamıyorum. Bunu buraya geldiğinde kendine mi almıştın?"

"Evet," dedi. "O olmadan Mill'in kitabını okuyamazsın."

"Hepsi için çok teşekkür ederim," dedi.

"Bronz Atlı kitabı annemindi," dedi Aleksandr. "Bunu bana tutuklanmadan birkaç hafta önce vermişti."

Tatyana ne diyeceğini bilemedi. "Puşkin'i severim," dedi yavaşça.

"Ben de öyle düşündüm. Bütün Ruslar onu sever."

"Şair Maikov'un Puşkin hakkında ne yazdığını biliyor musun?"

"Hayır," dedi Aleksandr.

Bakışları karşısında bir an afallayan Tatyana o satırları hatırlamaya çalıştı. "Dedi ki...dur hatırlayacağım...*İzlenimlerini bu dünyada edinmiş gibi görünmüyor...sanki ölümün etrafında dolaşıyor gibi....Dünyadaki bütün şeyler-duygular, acı, tutku-cennetteki güzelliklere dönüşmüş gibi."*

"Dünyadaki bütün şeyler-duygular, acı, tutku-cennetteki güzelliklere dönüşmüş gibi," diye tekrar etti Aleksandr.

Tatyana kıpkırmızı oldu ve başını öne eğdi. Tramvay nerede kalmıştı? "Sen hiç Puşkin'in kitabını okudun mu?" diye sordu ince bir ses tonuyla.

"Evet," dedi Aleksandr ve elinde tuttuğu paket kâğıdını fırlattı. "Bronz Atlı benim en sevdiğim şiirdir."

"Benim de!" diye haykırdı Tatyana. *"Bazen anılarımız, içindeki korkuları taptaze korur. Sevgili okuyucular size anlatacağım bu hikâyenin çok kederli olduğunu baştan söylemeliyim."*

"Tatya, Puşkin'in sözlerini gerçek bir Rus gibi tekrarladın."

"Ben zaten gerçek bir Rusum."

Tramvay geldi.

Aleksandr Rus Müzesi'ne geldiklerinde, "Biraz yürümek ister misin?" diye sordu.

Tatyana ne kadar istese de hayır diyemedi.

Ne kadar istese de.

Mars Bahçesine doğru yürümeye başladılar.

"Hiç çalıştın mı?" diye sordu Tatyana. "Dimitri, Karelia'da görev yapıyor. Senin böyle bir şey yapman gerekmiyor mu?"

"Ben geride duruyorum," dedi Aleksandr sırıtarak. "Buradaki askerlere poker oynamayı öğretiyorum."

"Poker mi?"

"Bu Amerika'ya özgü bir kâğıt oyunu. Belki bir gün sana da nasıl oynandığını öğretirim. Ayrıca acemi askerlere ve gönüllülere eğitim vermekle görevliyim. 7:00'den 18:00'e kadar çalışıyorum. Her akşam 22:00 ile gece yarısı arasında nöbet tutuyorum."

Tatyana biliyordu. Daşa bu saatlerde onu görmeye gidiyor olmalıydı.

Aleksandr hemen devam etti. "Bunun karşılığında hafta sonları boşum. Bunun ne kadar süreceğini bilmiyorum. Pek fazla olmayacağını düşünüyorum. Leningrad garnizonuyla birlikte şehri korumak için buradayım. Bu benim görevim. Sınırda askerimiz kalmayınca, ben gönderileceğim."

Peki ya seni de kaybedersek ne yapacağız, diye düşündü. "Nereye gidiyoruz?"

"Yaz Bahçesi Letniy Sad'e. Ama dur." Aleksandr kışlanın yakınında durdu. Caddenin karşısında banklar vardı. "Sen burada biraz otur. Ben de gidip akşam yemeği için yiyecek bir şeyler alayım."

"Akşam yemeği mi?"

"Evet, doğum günün şerefine. Akşam yemeğiyle onu kutlayacağız." Ona et ve ekmek getireceğini söyledi. "Belki biraz havyar bile bulabilirim," diyerek gülümsedi. "Gerçek bir Rus olarak havyarı seviyorsundur, öyle değil mi Tatya?"

"Hımmm," dedi. "Ya kibritler ne olacak?" Mümkün olduğunca alaycı bir tavırla konuşmaya çalışmış; ama bundan hoşlanıp hoşlanmayacağına emin olamamıştı. "Kibrite ihtiyacım olmayacak mı?" Dükkânda yaptıkları alışverişi hatırlamıştı.

"Eğer bir şey yakmak istersen, bunu Mars Bahçesinde hiç sönmeyen ateşte yaparız. Geçen pazar oradan geçtik. Hatırlıyor musun?"

Hatırladı. "O Bolşevik ateşine dokunamam," dedi bir adım geri çekilerek. "Bu kutsal şeylere saygısızlık olur."

Aleksandr gülmeye başladı. "Bazı geceler o ateşin üzerinde şiş kebap yapıyoruz. Bu da saygısızlık mı? Ayrıca ben Tanrının varlığına inanmıyorum."

Tatyana ona kısa bir bakış fırlattı. Onunla dalga mı geçiyordu? "Doğru. Tanrı yok."

"Elbette," dedi. "Komünist Rusya'dayız. Hepimiz ateistiz."

Tatyana'nın aklına bir fıkra geldi. "Adamın biri diğerine 'Bu yıl patates mahsulü nasıl?' diye sorar. Adam 'Çok iyi. Tanrı'nın yardımıyla patatesler onun ayaklarına kadar uzayacak.' Soruyu soran adam 'Sen ne diyorsun? Partimiz Tanrı'nın olmadığını söylüyor,' der. Diğer adam ise 'Zaten patates de yok,' diye yanıtlar."

Aleksandr gülmeye başladı. "Patates konusunda haklısın. Gerçekten yok. Haydi işimize bakalım," dedi. "Beni bankta bekle. Hemen geleceğim."

Caddenin karşısına geçti ve banklardan birine oturdu. Saçlarını düzeltti ve elini çantasının içine sokarak ona getirdiği kitapları elledi.

Ne yapıyordu? Yorgun olduğu için hiçbir şey düşünemiyordu? Burada Aleksandr ile birlikte olmamalıydı.

Aleksandr'ın yanında Daşa olmalıydı. Tatyana bunun doğru olduğuna emindi; çünkü Daşa ona nerede olduğunu sorsa cevap veremeyecekti. Tatyana ayağa kalkarak yürümeye başladı ve tam o sırada Aleksandr'ın seslendiğini duydu. "Tatya!"

Elinde iki torbayla nefes nefese bir halde yanına geldi. "Nereye gidiyorsun?"

Bir şey söylemesine gerek yoktu. Her şey yüzünden anlaşılıyordu.

"Tatya," dedi Aleksandr dostane bir şekilde. "Söz veriyorum yemek yedikten sonra seni evine göndereceğim. Buna izin ver, olur

mu?" Bir eliyle torbaları tutarken diğer eliyle de saçlarını okşadı. "Bu senin doğum günün için. Haydi gel."

Gidemeyeceğini biliyordu. Aleksandr da bunun farkında mıydı? Bu daha da kötü olurdu. İçindeki karmaşık duygulardan haberdar mıydı?

Mars bahçesinden geçerek, Yaz bahçesine doğru yürüdüler. Neredeyse akşam 21:00 olmasına rağmen, güneş Neva nehrinin üzerinde parlıyordu.

Yaz Bahçesi onlar için yanlış yerdi.

Aleksandr ve Tatyana, patikadan, Yunan heykellerinin, uzun ağaçların ve sarmaş dolaş sevgililerin önünden yürürken tek bir boş bank bile bulmadı.

Tatyana yürürken başını öne eğmişti.

En sonunda Satürn heykelinin yanında bir yer buldular. Satürn'ün ağzı açık olduğu ve bir çocuk çiğnediği için, Tatyana buranın oturmak için pek de ideal bir yer olmadığını düşündü.

Aleksandr, biraz votka, jambon ve beyaz ekmek getirmişti. Torbada biraz havyarla çikolata da vardı. Tatyana biraz açtı. Aleksandr ona bütün havyarı yiyebileceğini söyledi. İlk önce itiraz etti; ama sonra pek fazla uzatmadı. Getirdiği küçük kaşıkla havyarın yansından fazlasını yedikten sonra, geri kalanını ona uzattı. "Lütfen gerisini sen ye. Israr ediyorum."

Votkayı şişeden içli ve istemeden içi ürperdi. Votkadan nefret ediyordu; ama Aleksandr'ın, onun bir bebek olduğunu düşünmesini islemiyordu. Aleksandr Tatya'nın haline güldü ve şişeyi elinden kaparak bir yudum da kendisi aldı. "İçmek zorunda değilsin. Bunu doğum gününü kutlamak için getirdim. Ama bardak almayı unutmuşum."

Aleksandr bütün banka yayılmıştı ve Tatyana'ya çok yakın oturuyordu. Tatyana nefes alsa, vücudu ona değecek gibiydi. İçinde yangınlar olduğu için konuşmakta zorlanıyordu.

"Tatya," dedi Aleksandr nazik bir şekilde. "Yemek güzel mi?"

"Evet güzel." Boğazındaki gıcığı temizledikten sonra, "Yani çok güzel demek istedim. Teşekkürler."

"Biraz daha votka ister misin?"

"Hayır."

Onun alaycı bakışlarını görmezden gelmeye çalışırken, Aleksandr, "Hiç sarhoş olacak kadar çok votka içtin mi?" diye sordu.

"Şey," dedi başını kaldırmadan. "İki yaşındayken yarım litre votkayı dikmişim. Sonra da hastaneye kaldırılmışım."

"İki mi? O zamandan beri hiç içmedin mi?" Bacağı yanlışlıkla Tatyana'nınkine değdi.

Tatyana kıpkırmızı oldu. "Hayır, içmedim." Bacağını çekti ve Almanlardan bahsederek konuyu değiştirdi. Aleksandr iç geçirerek garnizonda olanlardan bahsetmişti. Aleksandr konuşurken, Tatyana da yüzünü inceleme fırsatı buldu. Kirli sakallarını fark ederek, hiç tam olarak tıraş olup olmadığını sormak istemiş; fakat fazla ileri gideceğini düşünerek vazgeçmişti. En çok sakal, ağzının çevresinde vardı ve bu dudaklarını daha da belirginleştiriyordu. Ona dişleri hakkında da soru sormak istedi; ama yapmadı. Gözlerinde yumuşak ve ışıl ışıl bakışı bırakmasını söylemeyi düşündü.

Ona gülümseyerek karşılık verdi.

"Peki... hâlâ İngilizce konuşuyor musun, Aleksandr?"

"Evet konuşuyorum. Ama pek pratik yapamıyorum. En son annem ve babam..." Sözünü yarım bıraktı.

"Özür dilerim. Bunu demek... Ben sadece bana İngilizce kelimeler öğretip öğretemeyeceğini öğrenmek istedim."

Aleksandr'ın gözleri o kadar çok parlamıştı ki; Tatyana vücudundaki bütün kanın yanaklarına gittiğini hissetti. "Tatya, sana hangi kelimeleri öğretmemi istersin?"

Kekelemekten korktuğu için cevap veremedi. "Votka'nın anlamı ne?"

"Bu kolay. İngilizcesi Vodka," diyerek güldü.

Aleksandr çok güzel gülüyordu. İçten kahkahası kalbinin derinliklerinden geliyordu. Votka şişesini alarak kapağını açtı. "Neye içmemiz gerekiyor?" diye sordu şişeyi kaldırarak. "Doğum günün olduğuna göre senin şerefine içelim. Umarım seneye de güzel bir doğum günü geçirirsin."

"Teşekkürler. Bunun şerefine bir yudum içerim," dedi elindeki şişeyi alarak. "Doğum günümü Paşa ile birlikte geçirmeye alışmıştım."

Aleksandr ona cevap vermeden votkayı aldı ve Satürn'e baktı. "Başka bir heykelin yanına otursak daha iyi olurdu, öyle değil mi?" diye sordu. "Satürn'ün kendi çocuğunu yediğini görürken, yemekler boğazımıza düğümleniyor."

Tatyana bir parça çikolata alarak, "Nerede oturmak isterdin?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Belki de oradaki Mark Antony heykelinin yanında." Etrafına bakındı. "Bir Afrodit heykeli..."

"Gidebilir miyiz?" dedi Tatyana aniden ayağa kalkarak. "Bu yediklerimi eritmek için yürümem gerekiyor." Burada ne işi vardı?

Tatyana, parktan çıkıp nehre doğru yaklaşırlarken, Aleksandr dışında bir isimle çağrılıp çağırılmadığını sormak istedi. Uygunsuz bir soru olacağını düşünerek vazgeçti. Güzel bir akşamda yaptıkları bu yürüyüşle yetinmeli ve Aleksandr'a nasıl bir isimle çağırılmaktan hoşlanacağını sormamalıydı.

Aleksandr bir süre sonra, "Oturmak ister misin?" diye sordu.

"Ben iyiyim," dedi Tatyana. "Tabi sen oturmak istiyorsan, bilemem."

"Evet, haydi oturalım."

Neva nehrine bakan banklardan birine oturdular. Nehrin karşı tarafındaki Peter ve Paul Kilisesi ışıl ışıl parlıyordu. Aleksandr bacaklarını açarak bankın yarısını kaplamış; kolunu da arkasına atmıştı. Tatyana olduğu yerde hiç kıpırdamadan durmuş ve bacağına değmemeye dikkat etmişti.

Aleksandr'ın hareketleri çok rahattı. Yürüyor, oturuyor, dinleniyor ve on yedi yaşındaki bir kızın üzerinde yarattığı etkiden habersiz gibi görünüyordu. Vücudunun, yüzünün, boyunun ve gücünün ona kendiliğinden verildiğini düşünüyor gibiydi. Bunları elde etmek için çaba harcamamıştı. Bu ödül gibi bir şeydi. Tatyana her gün saçlarını tararken de onlar hakkında aynı şeyi düşünürdü. Onları ne seviyor; ne de nefret ediyordu. Kendini beğenmiş olmadığı gibi; alçakgönüllü de değildi.

Aleksandr her hareketiyle kendine güvenini belli ediyordu.

Tatyana nefes almayı unutmuştu. Derin bir nefes alarak başını Neva'ya çevirdi.

"Bu nehri izlemeyi seviyorum," dedi Aleksandr. "Özellikle de aydınlık gecelerde. Amerika'da böyle bir şey yok."

Belki Alaska'da vardır?"

"Belki," dedi. "Ama bu parlayan nehir, etrafındaki şehir, sol taraftaki Leningrad Üniversitesinin arkasında batan güneş...." Başını sallayarak sustu. Konuşmadan öylece oturdular.

"Puşkin bunu 'Bronz Atlı'nın içine nasıl koymuş?" diye sordu Aleksandr. *"Karanlığın yayılmasına izin verelim...cennetin altın ışığı..."* Birden durdu. "Gerisini hatırlamıyorum."

Tatyana 'Bronz Atlı'yı ezbere biliyordu. *"Alacakaranlık yeni geçiyor; ama gece yarısına yarım saat var."*

Aleksandr hâlâ nehri izleyen Tatyana'ya bakmak için başını çevirdi.

"Tatya... bütün bu çiller nasıl oldu?" diye sordu.

"Çok sinir bozucu olduklarının farkındayım. Güneşten oldu," diye cevap verdi. Kıpkırmızı oldu ve eliyle yüzüne dokunarak, bütün burnunu ve gözlerinin altını saran çilleri çıkarmak istedi. Aleksandr'ın gözlerinden ve kendi kalp atışından korkan Tatyana, içinden ona bakmamasını diliyordu.

"Peki ya sarı saçların?" diye devam etti. "Onlar da güneşten mi?" Tatyana bir anda kolunun bankın arkasında olduğunu fark etti. İstese elini birkaç santimetre oynatarak saçlarına dokunabilirdi; ama yapmadı.

"Beyaz geceler çok güzel oluyor, öyle değil mi?" dedi gözlerini ondan ayırmadan.

"Leningrad'da bu geceler kışın daha iyi oluyor."

"Evet, burada kış daha eğlenceli."

"Bazen kışları, Neva nehri donduğunda, buz üzerinde kaymaya giderdik. Karanlıkta bile, kuzeyden gelen ışıkların yardımıyla kayardık."

"Sen ve kim?"

"Paşa, ben ve arkadaşlarımız. Bazen Daşa ile gelirdik. Ama o bizden çok büyük. Onunla pek fazla dolaşmam." Neden Daşa'nın çok büyük olduğundan bahsetmişti? Bir şeyler anlatmaya mı çalışıyordu? Tatyana kendi kendine çenesini tutması gerektiğini söyledi.

"Onu çok seviyor olmalısın," dedi Aleksandr.

Bununla ne demek istemişti? Hiç anlamamıştı.

"Onunla, Paşayla olduğun kadar yakın mısın?" diye sordu.

"Daha farklı. Paşa ve ben..." Tatyana sözünü yarım bıraktı. Paşa ile aynı tabaktan yemek yemişlerdi. "Ablamla aynı yatakta yatıyoruz. Bana asla evlenemeyeceğimi; çünkü kocamla aynı yatakta yatmak istemediğini söylüyor."

Bakışları birbirine kilitlendi. Tatyana başını çeviremedi. Güneş ışığı altında, kızaran yüzünü görmemesini umut ediyordu.

"Evlenmek için çok küçüksün," dedi Aleksandr.

"Biliyorum," dedi Tatyana ve her zaman olduğun gibi yaşı konusunda savunmaya geçerek, "Ama çok küçük değilim," dedi.

Ne için çok küçüğüm, diye merak etti Tatyana. O sırada Aleksandr da, "Peki ne için çok küçük değilsin?" diye sordu.

Gözlerindeki ifade ona fazla gelmişti. Nevanın karşısında, Yaz Bahçesi'nde birden çok ağır gelmişti.

Ne diyeceğini bilemedi. Daşa olsa ne derdi? Bir yetişkin nasıl cevap verirdi?

"Gönüllüler arasına katılamayacak kadar küçük değilim," dedi en sonunda. "Belki katılırım ve sen de beni eğitirsin." Gülmeye başladı ve sonra bir anda utandı.

Aleksandr ciddi bir yüz ifadesiyle, "Gönüllü olmak için bile çok küçüksün. Seni..." diyerek cümlesini yarım bıraktı. Tatyana ses tonundaki tereddüte bir anlam veremedi Üst dudağının tam ortasında bir dikiş izi vardı.

Tatyana, Aleksandr'ın dudağına daha fazla bakamadı. Nehrin karşısında, güneş altında oturmaya devam ettiler. Sonra bir anda banktan fırlayarak, "Eve gitsem iyi olacak. Geç kaldım," dedi.

"Pekâlâ," dedi Aleksandr yavaşça ayağa kalkarak. "Güzel bir akşamdı."

"Evet," dedi yüzüne bakmadan. Nehrin kenarında yürümeye başladılar.

"Aleksandr, Amerika'yı özlüyor musun?"

"Evet."

"Elinde olsa geri döner miydin?"

"Sanırım," dedi.

"Bunu yapabilir miydin?"

Yüzüne baktı. "Oraya nasıl gidebilirim? Buna kim izin verir? Amerikan soyadım hakkında suçlama var."

Tatyana elini tutmak, ona dokunmak ve onu biraz olsun rahatlatmak istedi. "Bana Amerika'dan bahset," dedi. "Hiç okyanus gördün mü?"

"Evet Atlantik Okyanusunu gördüm. Oldukça güzel."

"Tuzlu mu?"

"Evet. Ayrıca soğuk ve derin. Üzerinde denizanaları ve beyaz gemiler var."

"Ben de bir kez denizanası gördüm. Atlantik ne renkte?"

"Yeşil."

"Ağaçlar gibi mi?"

Etrafına, Neva'ya, ağaçlara ve ona baktı. "Gözlerinin yeşiline benziyor."

"Koyu yeşil mi?" İçindeki duygular göğsünde büyük bir baskı yapıyor ve nefes almasını zorlaştırıyordu. Bütün hayatı boyunca nefes aldığını fakat o anda bunu yapmak zorunda olmadığını düşündü.

Aleksandr tekrar Yaz Bahçesinden yürümeyi teklif etti.

Tatyana kabul etti; fakat sonra sarmaş dolaş olan sevgilileri hatırladı. "Belki de oradan gitmesek daha iyi olur. Daha kısa bir yol var mı?"

"Hayır."

Uzun ağaçların gölgesi yola vuruyordu ve güneş arkalarında kalmıştı.

Kapıdan geçtiler ve heykeller arasındaki dar yoldan yürüdüler.

"Park, geceleri farklı görünüyor," dedi Tatyana.

"Buraya gece hiç gelmedin mi?"

"Hayır," diye itiraf etti ve hemen, "Ama geceleri başka yerlere gittim. Bir keresinde..." diye ekledi.

Aleksandr ona doğru eğildi. "Tatya, sana bir şey söyleyeyim mi?"

"Ne?" dedi ona yaklaşarak.

"Geceleri dışarı çıkmaman daha çok hoşuma gider."

Hiçbir şey söylemeden önüne baktı.

Yanından yürüyebilmek için asker adımlarını küçültüyordu. Ilık bir geceydi. Çıplak kolları, asker gömleğine iki kez sürtmüştü.

"Bu en iyi zaman Tatyana," dedi Aleksandr. "Neden öyle olduğunu bilmek ister misin?"

"Lütfen söyleme."

"Bir daha asla böyle bir an olmayacak. Bu kadar sade ve karışıklıktan uzak bir an olmayacak."

"Bu anın karışık olmadığını mı söylüyorsun?" Tatyana başını salladı.

"Elbette," dedi Aleksandr. "Biz, Leningrad'ın alacakaranlığında yürüyüş yapan iki arkadaşız."

Fontanga köprüsünde durdular. "22:00'de görevim var," dedi. "Yoksa seni eve götürürdüm."

"Yok, ben kendim giderim. Merak etme. Yemek için teşekkürler."

Aleksandr'ın yüzüne bakmak imkânsızdı. Kısa boyu, kurtarıcısı olmuştu. Tatyana üniformasının düğmelerine baktı. Onlardan korkmuyordu.

Aleksandr boğazındaki gıcığı temizledi. "Söyle bakalım, seni Tatyana ve Tatya dışında nasıl çağırıyorlar?"

Kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. "Kim?"

Aleksandr bir süre hiçbir şey söylemedi.

Tatyana arkasına dönerek ondan uzaklaştı ve beş metre ileri gidince yüzüne baktı. Tek istediği o harika yüzünü izleyebilmekti. "Bazen bana Tatya diyorlar."

Aleksandr gülümsedi.

Sessizlik anları Tatyana için tam bir işkenceydi. O zamanlarda ne yapacaktı?

"Çok güzelsin Tatya," dedi Aleksandr.

"Sus," dedi onun duymayacağı bir şekilde.

Arkasından, "Eğer istersen sen de bana Şura diyebilirsin," diye bağırdı.

Şura! Bu harika bir sevgi sözcüğüydü. Ona Şura demekten büyük mutluluk duyacağını söylemek istedi. "Sana kim Şura diyor?"

"Hiç kimse," dedi Alleksandr.

Tatyana eve adeta uçarak gitti. Parlak kırmızı kanatlarıyla Leningrad'ın lacivert gökyüzünde havalanmıştı. Eve yaklaşınca, kalbindeki suçluluk hissi ağır bastı ve kanatlar ortadan kaybolunca yere inmek zorunda kaldı. Saçlarını topladı ve kitapların çantanın en dibinde durduğundan emin oldu. Ancak birkaç dakika yukarıya çıkamadı ve yumruklarıyla göğsünü bastırarak apartman duvarına yaslandı.

Daşa, Dimitri ile birlikte yemek masasında oturuyordu.

"Üç saattir seni bekliyoruz," dedi Daşa. "Neredeydin?"

Tatyana, kokusundan Leningrad'da Aleksandr ile dolaştığını anlayıp anlamadıklarını merak etti. Çıplak kollarına yasemin, sıcak güneş, votka, havyar ve çikolata kokusu sinmiş miydi? Burnunda çoğalan çilleri görmüş müydüler? Kuzey kesiminin ışıkları altında dolaşıyordum. Yürüyor ve yüzümü kuzeyin güneşiyle ısıtıyordum. Acılı gözlerinden bunu anlayabilir miydiler?

"Sizi beklettiğim için özür dilerim. Bugünlerde geç saatlere kadar çalışıyoruz."

"Aç mısın?" diye sordu Daşa. "Babuşka, pirzola ve patates yaptı. Açlıktan ölmüş olmalısın. Biraz ye."

"Aç değilim. Çok yorgunum. Dima, kusuruma bakmazsın, değil mi?" diyerek banyoya gitti.

Dimitri iki saat daha oturdu. Büyükannesiyle büyükbabası saat 23:00'te odalarını geri isteyince, Dimitri, Daşa ve Tatyana çatı katına çıkarak geç saatlere kadar sohbet etti. Tatyana çok fazla konuşamadı. Dimitri dost canlısıydı ve hoş sohbetti. İki gün boyunca hendek kazdığı için elinde oluşan yaraları kızlara gösterdi. Tatyana ona baktığını ve göz teması olduğunda gülümsediğini fak etti.

"Aleksandr ile çok samimi misin Dimitri?" diye sordu Daşa.

"Evet. Aleksandr ile uzun zamandır tanışıyoruz," dedi Dimitri. "Arkadaş gibiyiz."

Tatyana, Dimitri'nin söylediklerini idrak etmeye çalışıyordu.

Tatyana o gece duvara dönüp, beyaz pikeyle ince kahverengi battaniyeyi üzerine çekerek dua etti. Tanrım, eğer oralarda bir yerdeysen lütfen bana şimdiye kadar göstermeyi bilmediğim bu duyguları nasıl saklayacağımı öğret.

6

Tatyana perşembe günü işteyken sürekli Aleksandr'ı düşündü. İş çıkışında onu bekliyordu. Bu gece niçin geldiğini sormadı ve o da hiçbir açıklama yapmadı. Ne hediyesi ne de soracak sorusu vardı. Öylece gelmişti. Çok az konuştular. Sadece kolları bir kez birbirine değdi ve tramvay istasyona yaklaştığında, Tatyana üzerine düşünce, Aleksandr belinden tutarak ona yardım etti.

"Daşa bu gece beni eve davet etti," dedi Tatyana'ya.

"Yaaa," dedi Tatyana. "Güzel. Ailem seni bir kez daha görmekten mutluluk duyacak. Bu sabah keyifleri yerindeydi. Annem dün Paşa ile telefonda konuştu. Anladığımız kadarıyla rahatı yerinde..." Birden

konuşmayı kesti ve devam edemeyecek kadar üzgün olduğunu anladı.

Mümkün olduğunca yavaş bir şekilde on altı numaralı tramvaya yürüdüler ve Grechesky hastanesinin önünde durana kadar kolları birbirine değer bir halde gittiler.

"Görüşmek üzere teğmen." *Şura* demek istedi; ama yapamadı.

"Görüşürüz Tatya," dedi Aleksandr.

O gece ilk kez dördü buluşup dışarıya çıktılar. Dondurma ve bira aldılar. Daşa Aleksandr'ın koluna yapışmıştı. Tatyana ise Dimitri ile arasındaki mesafeyi koruyor; Daşa'nın Aleksandr'a sarıldığını izlememek için de elinden geleni yapıyordu. Ablasının ona dokunduğunu görmekten bu kadar acı duyacağını hiç tahmin etmemişti. Bunları, onun görmediği bir yerde yapmalarını tercih ederdi.

Aleksandr, her askerin koluna takmaktan zevk alacağı Daşa ile birlikte halinden çok memnun görünüyordu. Tatyana'ya çok ender bakıyordu. Daşa ve Aleksandr beraberken nasıl görünüyordu? Uyumlu muydular? Birbirlerine, Aleksandr ve ondan daha mı çok yakışıyorlardı? Bunlara cevap bulamadı. Aleksandr ile birlikteyken nasıl göründüklerini bilmiyordu. Sadece onun yanındayken kendini nasıl hissettiğinden emindi.

"Tatya!" Dimitri onunla konuşuyordu.

"Kusura bakma Dima, ne dedin?" Neden sesini yükseltmişti?

"Tatya, diyordum ki; Aleksandr'ın beni silah koruma bölümünden alıp başka bir yere vermesi gerektiğini düşünmüyor musun? Belki onunla birlikte motorlu araçların olduğu yerde çalışabilirim."

"Olabilir. Bu mümkün mü peki? Yani bunun için tank ya da başka bir araç kullanmayı bilmen gerekmiyor mu?"

Aleksandr gülümsedi. Dimitri ise hiçbir şey söylemedi.

"Tatya!" dedi Daşa. "Motorlu araçlar bölümünde ne yapılması gerektiğini sen nereden bileceksin? Kes sesini. Alex, fırtınalar mı koparacaksın; yoksa düşmanın üzerine hücum mu edeceksin?" diyerek güldü.

"Öyle bir şey yok," dedi Dimitri. "Aleksandr bir şeyin güvenli olduğunu görmek için önce beni gönderiyor; sonra kendi gidiyor. Böylece yeni bir madalya alıyor. Öyle değil mi Aleksandr?"

"Buna benzer bir şey Dima," dedi Aleksandr yanından yürüyerek. "Buna rağmen bazı zamanlar tek başıma gittiğimde seni yanıma alıyorum."

Tatyana pek dinlemiyordu. Neden Daşa ona bu kadar yakındı? Tek başına giderken Dimitri'yi nasıl yanına alabiliyordu? Bunun anlamı neydi?

"Tanya!" dedi Dimitri. "Tatya, beni dinliyor musun?"

"Elbette," dedi. Neden sesini yükseltmeye devam ediyordu?

"Aklın başka yerde gibi."

"Yoo, hayır. Ne güzel bir gece, öyle değil mi?"

"Koluma girmek ister misin? Yere yığılacak gibi görünüyorsun?"

Daşa Tatyana'ya bir bakış fırlattıktan sonra, "Ona iyi bak. Her an bayılabilir," dedi.

Tatyana o gece yatağa yattığında battaniyeyi başına çekti ve Daşa yanına uzanıp, "Tatya, uyuyor musun?" diye fısıldayarak onu dürttüğünde uyuyormuş numarası yaptı. Tatyana Daşa ile konuşmak istemiyordu. Tek dileği sesli bir şekilde onun adını söyleyebilmekti. *Şura.*

7

Tatyana cuma günü işe gittiğinde Kirov'daki çoğu insanın olmadığını gördü. Sadece onun gibi gençler ve çok yaşlılar vardı. Kalan birkaç adam ya altmış yaşın üzerinde, ya da yönetim pozisyonundaydı.

Savaşın ilk beş gününde sınırdan çok az haber geldi. Radyoda daha çok Sovyetler Birliği'nin zaferlerinden bahsedildiği için, Alman ordusunun gücüne, Leningrad'daki tehlikeye ve şehrin boşaltılmasına hiç değinilmiyordu. Tatyana ateş makinesine petrol doldururken, radyo hep açık duruyordu.

Bütün gün saniyede bir önünden geçen metal topların sesini dinliyordu.

Tatyana'nın tek düşündüğü şey saatin bir an önce 19:00 olmasıydı.

Öğle yemeğindeyken, radyoda, istihkakın gelecek hafta başlayabileceğini duydu. Yine öğle arasında Krasenko, çalışanlarına pazartesiden itibaren orduyla ilgili egzersizlere başlayacaklarını ve mesainin 20:00'ye kadar uzayabileceğini söyledi.

Tatyana çıkmadan önce, petrol kokusunu geçirebilmek için ellerini on kez yıkadı. Zina ile birlikte hızlı bir şekilde fabrikadan çıkıp Kirov duvarına doğru yürürken, birine içindeki çelişkili duygulardan ve acıdan bahsetmek istedi.

Fakat sonra Aleksandr'ın kepini çıkararak onu beklediğini gördü ve her şeyi unuttu. Kendini tutmalı ve koşmaya kalkmamalıydı. Caddenin karşısına geçtiler ve Ulitsa Gonorova'ya doğru yürüdüler.

"Haydi biraz yürüyelim." Tatyana bu kadar yoğun bir günün ardından bunu söylediğine inanamıyordu. Ama umurunda değüdi. Hafta sonu onunla bir dakika bile geçiremeyeceğini biliyordu.

"Biraz derken ne kadarı kastediyorsun?"

Derin bir nefes aldı. "Haydi bütün yolu yürüyelim."

Yavaşça, neredeyse bomboş olan sokaklarda yürümeye başladılar. Demiryolu ile tarlalar sağlarında, Kirov'un endüstriyel binaları ise sollarında kalıyordu. Hava sireni ve uçak yoktu. Güneş pırıl pırıl parlıyordu ve başka insanlara rastlamamışlardı.

"Aleksandr, Dima neden senin gibi bir subay değil?"

Aleksandr birkaç dakika sessiz kaldı. "Subay olmayı istiyordu. Subay okuluna birlikte yazıldık."

Tatyana bunu bilmiyordu. Dimitri'nin ona bundan hiç bahsetmediğini söyledi.

"Söyleyemezdi. Bu işe beraber girdik ve yine beraber devam edeceğimizi düşündük. Ama ne yazık ki Dimitri başaramadı."

"Ne oldu?"

"Hiçbir şey. Suyun altında nefesini tutarak yeterince kalamadı; tatbikat için yapılan silah ateşi karşısında sakinliğini koruyamayarak sinirlendi; yani birçok yönden başarısız oldu. O çok iyi bir asker," dedi Aleksandr. "Ama subaylık için uygun değil."

"Senin gibi değil," dedi Tatyana.

Aleksandr neşe içinde ona baktı ve başını salladı. "Ben kızgın bir savaşçıyım."

Tramvay tam önlerinde durdu. İsteksizce bindiler.

"Dimitri bu konuda ne düşünüyor?"

Tramvay hareket edince çarpışmışlardı ve Tatyana bu kez ondan kaçmamıştı. Bunun bir kez olması için sabırsızlanıyordu. Tramvay her hareket ettiğinde Aleksandr'ın olduğu tarafa eğiliyordu. O da olduğu yerde dimdik duruyor ve her seferinde Tatyana'nın belini tutuyordu. Elini bir süre ondan çekmedi. Anlatmaya devam etmesini istiyordu; ama Tatyana, o elini çekene kadar tek kelime edemedi.

Elini çekti. "Hangi konuda? Subay olmadığı için mi?"

"Hayır. Senin hakkında."

"Sen nasıl düşünürsen, öyle."

Tramvay durdu. Aleksandr dengede durmasına yardım etmek için Tatyana'nın kolunu tuttu. Sonra da konuşmaya devam etti. "Sanırım Dimitri benim için her şeyin daha kolay olduğunu düşünüyor."

"Ne gibi?" diye sordu Tatyana.

"Bilmiyorum. Genel şeyler. Ordu, atış menzili..." diyerek durdu.

Tatyana yüzüne bakarak bekledi. Ne söyleyecekti? Aleksandr için kolay olan başka ne vardı?

"Sen hiçbir şeyi kolay elde etmiyorsun," dedi Tatyana en sonunda. "Senin hayatın hepimizden zor."

"Ve bu zor hayat daha yeni başlıyor," dedi. Ancak yeniden konuşmaya başladığında, Tatyana çok ılımlı olduğunu fark etti. "Dimitri ve benim uzun bir geçmişimiz var. Eğer Dima'yı biraz tanıyorsam, sana benim hakkımda inanmak istemeyeceğin şeyler söyleyecektir. Şimdiye kadar söylememiş olmasına şaşırıyorum doğrusu."

"Doğru şeyler mi; yoksa tamamen yalan şeyler mi?"

"Buna cevap veremem," dedi Aleksandr. "Bazıları doğru; bazıları ise yalan olacaktır. Dimitri seni çılgına çevirmek için doğrularla yalanları birbirine karıştıracaktır."

"Peki bunu nasıl anlayacağım?"

"Anlayamayacaksın. Hepsi kulağına doğruymuş gibi gelecek," diyerek yüzüne baktı. "Eğer doğruyu öğrenmek istersen bana sor. Ben sana anlatırım."

"Sorduğum zaman bana her konuda doğruyu söyler misin?" dedi.

"Evet."

Tatyana nefesini tuttu; çünkü kalbi bir an için durmuştu. Dilinin ucuna gelen soruyu sormamak için dudağını ısırdığında kalbi atmamıştı. *Beni seviyor musun?* diye sormak istedi. Kendine tokat atmak ve bu imkânsız soruyu düşünmeyi engellemek istedi; ama yapamadı. Bir soru mu istemişti? Kapalı dudaklarının, sessizliğinin ve nefes almasını zorlaştıran kalp atışlarının arkasındaki soru buydu.

"Bana bir şey mi soracaksın Tatya?" dedi.

"Hayır," dedi önündeki kadının gri saçlarına bakarak.

Obvodnoy kanalında inerlerken, "İşte geldik," dedi Aleksandr. Her zamanki gibi ikinci tramvaya binmemişlerdi. Eve gitmek için beş kilometre yürüdüler.

Önce demir parmaklıklı bir girişten, ardından da kapıdan geçtiler. Giriş ve kapı bir binaya ait gibi görünmüyordu. Sanki zamanında yapılmış ve öylece bırakılmış gibiydiler. Aleksandr eliyle işaret ederek, "Bu giriş ve bu kapılar, hepsi şimdi ya da yarın yatağının yanındaki duvara bir bardak dayayarak seni dinleyebilirler..."

"Dalga geçtiğini biliyorum. Duvarın diğer tarafında büyükannem ve büyükbabam yatıyor. Onların casus olduğunu söyleyemeyeceksin, öyle değil mi?"

"Böyle bir şey demedim." Bir an duraksadı. "Demek istediğim... hiç kimseye güvenilmez. Hiç kimse güvende değil."

"Hiç kimse mi?" diye dalga geçercesine sordu Tatyana. "Sen bile mi?"

"Özellikle de ben."

"Güvenilmeyecek biri misin; yoksa güvende mi değilsin?" dedi gülümseyerek.

Gülümseyerek karşılık verdi. "Güvende değilim."

"Ama Kızıl Ordu'da subaysın!"

"Bunu bir de Kızıl Ordu'da 1937 ve 1938 yıllarında görev yapan subaylara söyle. Hepsi öldürüldü. Bu yüzden de hiç kimse bu savaşın sorumluluğunu almak istemiyor."

Yavaşça yanına yaklaştı ve en sonunda, "Ben güvende miyim?" diye sordu.

Kulağına yaklaşarak, "Tatyana, her zaman, her yerde takip ediliyoruz. Bir gün, biri aniden önüne çıkabilir ve masa başında oturan bir adam sana Aleksandr Belov ile yürüyüş yaparken hakkında neler öğrendiğini sorabilir."

"Bana çok fazla şey anlattın Aleksandr Belov," dedi Tatyana. "Madem ki senin hakkında sorguya çekileceğimi biliyordun, bunu

niçin yaptın?"

"Birine güvenme ihtiyacı hissettim."

"Neden bunları Daşa'ya anlatarak onun hayatını riske atmadın?"

Aleksandr cevap vermeden önce düşündü. "Çünkü sana güvenmeye ihtiyaç duydum."

"Bana güvenebilirsin," dedi Tatyana neşeli bir şekilde. "Ama bana bir iyilik yap ve daha fazla şey anlatma, tamam mı?"

"Artık çok geç," dedi.

"Akıbetimizin belli olduğunu mu söylüyorsun?" dedi gülerek.

"Evet," dedi. "Sana dondurma alayım mı?"

"Lütfen." Yüzü parlamıştı.

"Karamelli, öyle değil mi?"

"Her zamanki gibi."

Dondurmasını yerken bankta oturdular. Bitirdikten sonra da oturmaya devam ettiler ve Aleksandr saatine bakıp ayağa kalkana kadar konuştular.

Saat 22:00'ye yaklaşıyordu. Apartmanlarına birkaç blok uzaklıktaki Greçeski köşesinde durdular.

"Bu gece gelecek misin?" diye sordu Tatyana derin bir iç geçirerek. "Daşa gelebileceğini söyledi."

"Evet," dedi iç çekerek. "Dimitri ile birlikte geleceğiz."

Tatyana hiçbir şey söylemedi. Öylece durup bakıştılar.

Aleksandr çok yakınında olduğu için kokusunu duyabiliyordu. Ağzını açmış; başını öne eğmiş ve kaşlarını çatmıştı. Tatyana ise, gergin bir şekilde, umutsuz bir bekleyiş içindeydi. Çirkin kahverengi botlarından nefret ediyor ve kırmızı sandaletlerini giymiş olmayı umut ediyordu. Sonra onların Daşa'nın olduğunu ve kendinin güzel ayakkabıları olmadığını hatırlayarak, çıplak ayaklı olmayı yeğliyordu. Tatyana bir adım geri çekildi.

Aleksandr da bir adım geri geldi. "Haydi git," dedi. "Bu gece görüşürüz."

Tatyana yürürken, Aleksandr'ın onu izlediğini hissetti. Arkasına dönünce, uzaktan ona baktığını gördü.

8

Aleksandr ve Dimitri 23:00'ten sonra geldiler. Dışarısı hâlâ aydınlıktı. Daşa daha eve girmemişti. Patronu insanların altın dişlerini çıkarmak için ona fazla mesai yaptırıyordu. İnsanlar kriz zamanlarında altın dişi tercih ederdi; çünkü altın değer kaybetmezdi. Daşa geç saatlere kadar çalışmaktan nefret ediyor; Leningrad'daki yaz aylarının eskisi gibi ılık olmasını ve sokakların aşk yaşayan gençlerle dolmasını istiyordu.

Tatyana, Dimitri ve Aleksandr mutfağın içinde ayakta durarak lavaboya damlayan su sesini dinliyordu. Dimitri, önce Tatyana'ya, sonra da Aleksandr'a bakarak, "Sizin neyiniz var?" diye sordu.

"Yorgunum," dedi Tatyana. Bu sadece kendisini kurtarabileceği bir yalandı.

"Ben de açım," dedi Aleksandr, Tatyana'ya bakarak.

"Tatya, haydi yürüyüşe çıkalım."

"Olmaz Dima."

"Aleksandr burada kalıp Daşa'yı bekler," dedi Dimitri gülerek. "Bize ihtiyaçları yok. Yalnız kalmak hoşlarına gider. Öyle değil mi Aleksandr?"

"Burada pek öyle bir şansları yok," dedi Tatyana. Tanrıya şükür.

Aleksandr cama yaklaştı ve bahçeye baktı.

"Gerçekten gelemem," diye itiraz etti Tatyana. "Ben..."

Dimitri, Tatyana'yı kolundan tuttu. "Haydi Taneçka. Yemeğini yedin, öyle değil mi? Haydi gidelim. Söz veriyorum, geç kalmayacağız."

Tatyana, Aleksandr'ın geniş omuzlarını gördü.

Ona Şura demek istedi. "Aleksandr, gelirken sana bir şey getirmemizi ister misin?" diye sordu.

"Hayır Tatya," dedi ona bakarak. Mutsuzluk dolu bakışlarını bir süre sonra yatıştırdı.

"Neden içeri gitmiyorsun? Babuşka pirzola yaptı. Git biraz ye."

Dimitri Tatyana'yı hole çıkarmıştı bile. Koridorda, yerde sessizce oturan Slavin'e doğru yürüdüler. Kazasız belasız atlatacaklarmış gibi göründü; ama Tatyana tam yanından geçerken ayak bileğini yakaladı.

Dimitri sert bir şekilde eline basınca, Slavin bir çığlık kopardı ve elini çekerek, "Evde kal Taneçka. Dışarı çıkmak için çok geç bir saat! Evde kal!" Ona küfreden ve tekrar eline basan Dimitri'ye hiç bakmadı.

Dimitri sokağa çıktıklarında dondurma isteyip istemediğini sordu. İstemeyerek de olsa, "Peki. Bir külah vanilyalı dondurma," dedi. Yürürlerken mutsuz bir şekilde dondurmasını yedi. Ilık bir geceydi ve aklında sadece bir şey vardı.

"Ne düşünüyorsun?"

"Savaşı," diyerek yalan attı. "Ya sen?"

"Seni," dedi. "Şimdiye kadar senin gibi biriyle karşılaşmadım Tatya. Sen tanıştığım kızlardan çok farklısın."

Dondurmasına odaklanan Tatyana mırıldanarak teşekkür etti.

"Umanın Aleksandr içeri girerek bir şeyler yer," dedi Tatyana. "Daşa'nın gelmesi bir saati bulur."

"Tatya," dedi Dimitri. "Aleksandr hakkında mı konuşmak istiyorsun?" Tatyana, Dimitri'nin ses tonundaki soğukluğu fark etmişti.

"Elbette hayır," dedi hemen. "Sadece konuşacak bir şey bulmak istedim." Hemen konuyu değiştirdi. "Bugün neler yaptın?"

"Hendek kazdım. Kuzey sınırı neredeyse bitti. Gelecek hafta Finlandiyalıların saldırısına hazır olacağız," dedi sırıtarak. "Tatya, eminim, benim neden Aleksandr gibi bir subay olmadığımı merak ediyorsun, öyle değil mi?"

Tatyana hiçbir şey söylemedi.

"Neden bana bu konuda hiçbir şey sormadın?"

"Bilmiyorum." Kalp atışları hızlanmıştı.

"Sanki biliyor gibisin."

"Bilmek mi? Hayır." Elindeki dondurmayı fırlatıp eve koşmak istedi.

"Aleksandr ile benim hakkımda konuştun mu?"

"Hayır," dedi.

"Nasıl olur da, o bir subayken benim asker olmamın sebebini sormazsın?"

Tatyana'nın buna verecek cevabı yoktu. Bu çok aptalcaydı. Yalan söylemekten nefret ediyordu. Tek kelime etmeden gözlerini kaçırmak da çok zordu. Doğrudan yalan mı atmalıydı? Dili buna pek alışık değildi.

"Alex ve ben beraber subaylık yapabilmek için her şeyi denedik Asıl planımız buydu."

"Ne planı?"

Dimitri cevap vermeyince Tatyana'nın sorusu havada kaldı. Sonra da kafasını meşgul etmeye başladı.

Elleri titremeye başladı.

Gece Dimitri ile yalnız kalmak istemiyordu.

Kendini güvende hissetmiyordu.

Tauride Park'ın köşesine geldiler. Güneşin hâlâ batmamış olmasına ve otuz derece sıcağa rağmen, parka ağaçların gölgesi vuruyordu.

"Bahçede biraz yürümek ister misin?"

"Saat kaç?"

"Bilmiyorum."

"Eve gitmem gerekiyor," dedi Tatyana.

"Böyle bir zorunluluğun yok."

"Var Dimitri. Ailem geç saatlere kadar dışarıda olmama alışık değil. Merak ederler."

"Merak etmezler. Beni seviyorlar." Biraz daha yanına yaklaştı. "Baban beni çok seviyor. Ayrıca ailen Paşa'yı düşünmekle o kadar meşgul ki; senin kaçta geldiğini görecek durumda değil."

Tatyana durarak geri döndü. "Ben dönüyorum," diyerek yanından uzaklaştı.

Dimitri kolunu yakaladı. "Tatya, benim yanımdan bu şekilde gitme." Kolunu bırakmıyordu. "Gel ve benimle birlikte şu ağaçların altındaki bankta otur."

"Dimitri," dedi kıpırdamadan. "Seninle ağaçların altına gelmeyeceğim. Kolumu bırakır mısın?"

"Benimle gel."

"Hayır Dimitri. Şimdi bırak da gideyim."

Ona doğru yaklaşarak sıkıca tuttu. Parmaklarını derisine geçirmişti. "Seni bırakmak istemiyorsam ne olacak Taneçka? O zaman ne yapacaksın?" Tatyana hiç kıpırdamadı. Dimitri diğer eliyle beline sarılarak onu kendine çekti. Tatyana korkusuzca gözlerinin içine bakarak, "Dima, ne yapıyorsun? Sen aklını mı kaçırdın?" dedi.

"Evet," dedi ve öpmek için ona doğru eğildi. Tatyana çığlık atarak yüzünü çevirdi.

"Hayır! Bırak gideyim Dimitri," dedi başını kaldırmadan.

Bir anda onu bıraktı. "Özür dilerim," dedi titreyen bir sesle.

"Hemen eve gitmem gerekiyor," dedi mümkün olduğunca hızlı yürüyerek. "Dima, sen benim için çok büyüksün."

"Lütfen böyle deme. Sadece yirmi üç yaşındayım."

"Demek istediğim bu değil. Ben senin için çok küçüğüm. Benim... daha az şey bekleyen birine ihtiyacım var."

"Ne kadar az?"

"Hiçbir şey beklemeyen birine."

"Gerçekten çok üzgünüm Tatya," dedi. "Seni bu kadar korkutmak istemedim."

"Sorun değil," dedi yüzüne bakmadan. "Ben sadece ağaçların altına giden kızlardan değilim." Yaz Bahçesini hatırladı ve bu sözün sadece Dimitri için geçerli olduğunu düşündü.

"Bunu şimdi daha iyi biliyorum. Sanırım senden hoşlanmamın sebebi de bu. Sadece bazen sana nasıl davranacağımı bilemiyorum."

"Saygılı ve sabırlı ol."

"Peki, çok sabırlı olacağım." Dimitri ona doğru eğildi. "Çünkü seni bırakmaya hiç niyetim yok Taneçka."

Tatyana adımlarını hızlandırdı.

Dimitri aniden, "Umarım Daşa, Aleksandr'dan hoşlanıyordur," dedi.

"Evet hoşlanıyor."

"Çünkü Aleksandr ondan çok hoşlanıyor."

"Öyle mi?" dedi Tatyana. "Nereden biliyorsun?"

"Önceden yaptığı çapkınlık turlarına neredeyse tamamen son verdi. Tabi bunu Daşa'ya söyleme. Duyguları incinir."

Tatyana, Dimitri'nin neden bahsettiğini bilmiyordu; ama diğer yandan da bunu açıklamasından korkuyordu.

Eve gittiklerinde, Daşa ve Aleksandr koltukta oturmuş Zoşçenko'nun kısa hikayelerini okuyor ve kahkahalarla gülüyorlardı. Tatyana'nın tek söyleyebildiği, "O benim kitabım," oldu.

Nedense Daşa bunu komik bulmuş; Aleksandr da gülümsemişti. Tatyana, Aleksandr'ın yanından geçerken bacaklarının titrediğini hissetti. Hemen kolundan tutmasaydı yere düşecekti. Sonra da hemen elini çekti.

"Tatya kolundaki ne?" diye sordu Aleksandr.

"Omu? Hiçbir şey," dedi. Yorgun olduğunu bahane etti ve iyi geceler dileyerek büyükannesiyle büyükbabasının odasına gidip radyo dinledi. Biraz Paşa hakkında konuştular ve Tatyana kendisini daha iyi hissetmeye başladı.

Gecenin ilerleyen saatlerinde yüzü duvara dönük bir şekilde yatarken Daşa'nın, "Tatya," diye fısıldadığını duydu.

Tatyana ablasına döndü. "Ne var? Çok yorgunum."

Daşa omzunu öptü. "Tatya, artık eskisi gibi sık konuşmuyoruz. Paşa gittikten sonra hiç sohbet edemedik. Onu özlüyorsun, öyle değil mi? Yakında gelecek."

"Onu özlüyorum. Sen de meşgulsün. Yarın konuşuruz Daşenka," dedi Tatyana.

"Ben âşık oldum Tatya!" diye fısıldadı Daşa.

Tatyana, "Senin adına sevindim," dedi ve tekrar duvara döndü.

Daşa, Tatyana'nın saçlarını öptü. "Bunun gerçek bir aşk olduğunu düşünüyorum. Sonu ne olacak bilmiyorum!"

"Uyumayı denedin mi?"

"Tatya, başka bir şey düşünemiyorum. Beni deli ediyor. Bazen çok sıcak bazen ise çok soğuk. Bu gece iyi, rahat ve komikti; ama diğer günler... onu anlayamıyorum."

Tatyana hiçbir şey söylemedi.

Daşa devam etti. "Biliyorum, hemen çok fazla şey beklememeliyim. Buraya gelmesi bile bir mucize. Geçen pazar o kadar ısrar etmeme rağmen gelmedi."

Tatyana, Aleksandr'ın buraya getirenin o olmadığını söylemek istedi; ama tabi ki yapamadı.

"Ağzıyla kuş tutmasını istemiyorum. Ailemizi sevdiğini düşünüyorum. Krasnodar'dan geldiğini biliyor musun? Orduya katıldığından beri oraya hiç gitmemiş. Hiç kardeşi yok. Ailesi hakkında konuşmuyor. Nasıl desem... çok ketum. Kendi hakkında konuşmaktan pek hoşlanmıyor," diyerek durdu. "Ama buna rağmen benim hayatım hakkında sürekli soru soruyor."

"Öyle mi?" diyebildi Tatyana.

"Bana, savaşın olmamasını umut ettiğini söylüyor."

"Bunu hepimiz istiyoruz," dedi Tatyana.

"Ama bu insana umut veriyor, öyle değil mi? Savaş geçerse onunla daha iyi bir hayat geçirecekmişim gibi gözüküyor," dedi Daşa. "Tatya, Dimitri'den hoşlanıyor musun?"

Tatyana ses tonunu kontrol edebilmek için büyük çaba harcadı. "Beğeniyorum."

"O senden çok hoşlanıyor."

"Hayır."

"Evet. Bu tür şeylerden hiç anlamıyorsun."

"Ben hoşlanmadığını düşünüyorum. Kendime göre sebeplerim var."

"Benimle konuşmak istediğin bir şey var mı?"

"Hayır!"

Daşa usanmadan konuşmaya devam etti. "Tatya, bu kadar çekingen olmamalısın. On yedi yaşındasın. Biraz kendini bıraksan ne olur?"

"Dimitri'ye mi?" dedi Tatyana. "Asla."

Tatyana uykuya dalmadan dakikalar önce, savaştan çok kalp atışlarından korktuğunu fark etti.

9

Tatyana cumartesi günü Leningrad halk kütüphanesine giderek Rusça-İngilizce konuşma kılavuzu aldı. Okulda biraz öğrendiği için bu garip alfabe çok yabancı gelmiyordu. Çoğu gece bu tuhaf cümleleri sesli bir şekilde söyleyerek konuşmaya çalıştı. Bazı harflerin telaffuzu çok zordu. *Hava yarın yağmurlu ve gök gürültülü olacak* cümlesi ise tam bir işkenceydi.

Aleksandr pazar günü geldiğinde, Leningrad'a düşen bombalarla patlamasın diye pencereleri bantladı. "Herkes pencereleri bantlamalı," dedi Aleksandr. "Yakında askerler bütün şehri dolaşarak pencerelerin bantlı olup olmadığına bakacak. Almanlar Leningrad'a girdiğinde, kırılan camların yerine yenisini bulamayız."

Metanov ailesi büyük bir ilgiyle onu izledi. Annesi ne kadar uzun boylu olduğundan, işini çok iyi yaptığından, ellerinin düzgünlüğünden ve pencere pervazının üstünde duruşundan bahsediyordu. Bunu nereden öğrendiğini sordu. Daşa ise sabırsızca, "Anne o Kızıl Ordu'da!" dedi.

"Size Kızıl Ordu'da pervaz üzerinde durmayı mı öğretiyorlar Aleksandr?" diye sordu Tatyana.

"Kapa çeneni Tatya," dedi Daşa gülerek. Aleksandr da gülümsemiş; ama çenesini kapamasını söylememişti.

Aleksandr pervazın kenarından inerken, annesi, "Penceremize yaptığın bu şekil ne?" diye sordu.

Tatyana, Daşa, anneleri ve Babuşka penceredeki şekle baktı. Diğer taraftan görünmemek için yapılan çapraz çizgiler yerine, ortaya bir ağaç resmi çıkmıştı. Kalın gövdesi olan, bol yapraklı ve bir tarafa eğilmiş ağaç resmiydi.

"Bu ne genç adam?" diye sordu Babuşka.

"Anna Lvovna, bu bir palmiye ağacı," dedi Aleksandr.

Daşa ona yaklaşarak, "Ne?" diye sordu. Neden hep bu kadar yakınındaydı.

"Palmiye ağacı."

Tatyana kapının yanında duruyor ve gözünü kırpmadan onu izliyordu.

"Palmiye ağacı mı?" dedi Daşa meraklı gözlerle.

"Tropik bir ağaç. Amerika ve Güney Pasifik'te yetişir."

"Hımmm," dedi annesi. "Bunun penceremiz için garip bir seçim olduğunu düşünmüyor musun?"

"Çapraz çizgilerden iyidir," dedi Tatyana.

Aleksandr ona bakarak güldü ve Tatyana da aynı şekilde karşılık verdi.

"Genç adam, benim pencerelerimi kapatırken bu tür şeyler yapma. Benim palmiye ağacına ihtiyacım yok."

Sonra Aleksandr ile Daşa dışarı çıkarak, Tatyana'yı yorgun ailesiyle baş başa bıraktılar. Tatyana da kendi kendine İngilizce sözcükler söyleyerek saatlerini geçirdiği Leningrad kütüphanesine gitti. Bu dilde okumak, yazmak ve konuşmak çok zor gibi görünüyordu. Aleksandr'ı bir dahaki görüşünde ona İngilizce bir şeyler söylemesini isteyecekti. Sanki kesinmiş gibi Aleksandr'ı bir daha göreceği zamanı düşünüyordu. Belki de ona artık Kirov'a gelmemesini söyleyebilirdi. O gece yatağa yatıp yüzünü duvara döndüğünde, kendi kendine, bunu söyleyeceğine dair söz verdi. Sonra da yatağın altına uzanarak Aleksandr'ın verdiği *Bronz Atlı* adlı kitaba dokundu. Belki de bunu başka bir gün söylerdi. Ondan biraz İngilizce kelime öğrendikten sonra, savaş hakkında bilgi aldıktan sonra...

Yine siren sesi geldi. Daşa bunun ardından geldi ve Tatyana'yı uyandırdı.

10

Pazartesi günü işe gittiğinde, Krasenko onu odasına çağırdı ve işinde iyi olmasına rağmen tank üretilen bölüme geçeceğini söyledi. Emir, Kirov fabrikasının bir ay içinde yüz seksen tank siparişi aldığı Moskova'dan gelmişti.

"Alev makinesini kim yapacak?"

"Kendi kendilerine olurlar," dedi Krasenko bir sigara yakarak. "Sen iyi bir kızsın Tatya. Git kantinde bir çorba iç."

"Sizce beni gönüllü olarak alırlar mı?" diye sordu Tatyana.

"Hayır!"

"Duyduğuma göre Kirov'da çalışan on beş bin kişi, Luga sınırında hendek kazmaya gitmiş."

"Gerçek olan tek şey, senin oraya gidemeyeceğin. Şimdi çık odadan."

"Luga tehlike altında mı?" Paşa, Luga'nın yakınındaydı.

"Hayır," dedi Krasenko. "Almanlar çok uzakta. Bu sadece bir tedbir. Haydi şimdi git."

Tankların üretildiği yerde çok insan vardı ve görev paylaşımı olduğu için Tatyana'ya pek fazla iş düşmüyordu. Tatyana, tankların V-12 dizel motorundaki ateş bölümüne giden pistonları, silindirlerin içine yerleştiriyordu.

Günün sonunda Tatyana sayesinde dizel motor yerine yerleşiyor; lastikler takılıyor ve gövde oluşturuluyordu. Ama içinde ne alet, ne panel, ne silah, ne mermi kutusu, ne cephane -yani bunu zırhlı bir arabadan ayıracak tek bir şey konmuyordu. Buna rağmen, Tatyana, bir ay boyunca ne alev makinesi ne de GP bombası yapmaktan, yarım yamalak bir tank oluşturmak kadar zevk almamıştı. Kendini KV-1'i tek başına yapmış gibi hissediyordu. Öğleden sonra gurur verici bir olay yaşadı. Krasenko ona, bu kadar güzel yapılan, böyle iyi silahlanan, etrafı kırk beş milimetre telle kaplanan ve seksen beş milimetre uzunluğunda bir silah konulan tankı, Almanların bile ele

geçiremeyeceğini söyledi. Panzer IV tanklarının en iyisi olduğunu düşündüler. "Tatya, dizel motor üzerinde çok iyi bir iş başardın. Belki de büyüyünce makine mühendisi olmalısın," dedi Krasenko.

Tatyana saat 20:00'de ellerini tertemiz yıkamış ve saçlarını güzelce taramış bir halde fabrikadan çıktı. On bir saatlik bir mesainin ardından böyle koşabildiğine inanamadı; ama bir yandan da Aleksandr'ın gelmemiş olmasından korktu.

Ama gelmişti.

Onu bekliyordu; ama yüzünde tebessüm yoktu.

Nefes nefese kalan Tatyana soğukkanlılığını korumaya çalıştı. Cuma gününden beri onunla ilk kez baş başa kalıyordu. *Beni görmeye gelmene çok sevindim*, demek istedi. Hani *bir daha buraya gelme* diyecekti?

Tatyana, birisinin ona adıyla seslendiğini duyunca arkasına baktı. Onunla tank yapımında çalışan, on altı yaşındaki İlya adlı çocuktu. Hiçbir şey söylemeyen Aleksandr'a baktıktan sonra "Otobüse mi bineceksin?" diye sordu.

"Hayır İlya. Yarın görüşürüz." Tatyana, Aleksandr'a yolun karşısına geçmesini işaret etti.

"O kimdi?" diye sordu Aleksandr.

Tatyana şaşkın bir halde ona baktı. "Kim? Hım, sadece birlikte çalıştığım bir çocuk."

"Seni rahatsız mı ediyor?"

"Ne? Yooo, hayır." Aslında İlya onu biraz rahatsız ediyordu. "Yeni bir departmanda çalışmaya başladım. Luga sınırına göndermek için tank yapıyoruz," dedi gururla.

Başını sallayarak, "Ne kadar sürede yapıyorsunuz?" diye sordu.

"Benim bölümümde, her iki günde bir tane yapılıyor," dedi. "Bu iyi mi?"

"Luga sınırına destek olabilmek için günde on tane yapmanız gerekiyor," dedi Aleksandr.

Bir şey olduğunu düşünerek yüzüne baktı; ama nedenini anlayamadı. "Sen iyi misin?"

"Evet."

Biraz düşündükten sonra, "Sorun ne?" diye sordu.

"Bir şey yok."

Tramvay durağındaki insanlar sessizce bekliyor ve sigara içiyordu. Hiç kimse birbiriyle konuşmuyordu. "Eve kadar yürümek ister misin?" diye utanarak sordu Tatyana.

Aleksandr başını salladı. "Bütün gün eğitim yaptık."

Parmağıyla onu dürterek, alaycı bir şekilde, "Ben senin zaten orduda olduğunu düşünüyordum," dedi.

"Evet. Eğitim diğerleri için yapıldı. Manevralar, silah eğitimi, siper." Nedense bitkin bir haldeydi. Önceden de sesinde yüklü olan anlamı bu kadar kolay anlıyor muydu? Yüzüne bu kadar yakın olmuş muydu?

"Sorun ne?" diye sordu tekrar.

"Bir şey yok," diye yineledi. Sonra kolunu tuttu ve kollarını sıvayarak morlukları ortaya çıkardı. "Sana Dimitri'den uzak durmanı söylemiştim."

"Ben onunla beraber değilim," dedi Tatyana.

Göz göze geldiler ve sonra Tatyana bakışlarını üniformasının düğmelerine çevirdi.

"Aleksandr önemli bir şey değil," dedi. "Sadece onunla birlikte oturmam için beni zorladı."

"Bir daha kolunu bu kadar sert tutarsa bana söyleyeceksin, duydun mu?" dedi Aleksandr kolunu bırakarak.

Nazik parmaklarının onu bırakmasını hiç istememişti. "Dima iyi bir adam. Sadece farklı kızlara alışık," diyerek öksürdü. "Kim değil ki? Ben o işi hallederim. Eminim bu bir daha tekrarlanmayacak."

"Ailenle Paşa hakkında konuşmaya da böyle söz vermiştin."

Tatyana ilk başta hiçbir şey söylemedi. Sonra, "Aleksandr, bunun benim için zor olacağını söyledim. Yirmi dört yaşındaki ablama bile bunu yaptıramıyorsun. Neden sen denemiyorsun? Bir gece yemeğe gel; babamla votka iç ve bu konuyu gündeme getir. Nasıl tepki vereceklerini gör. Bana bunun nasıl yapıldığını göster. Çünkü ben beceremiyorum."

"Kendi ailenle Paşa hakkında konuşamıyorsun; ama Dimitri'ye direnebiliyorsun, öyle mi?"

"Evet doğru," dedi Tatyana ses tonunu yükselterek. Sonra da kavga ettiklerini düşünerek üzüldü. Neden tartışıyorlardı?

Tramvayda oturmaları için yer vardı. Tatyana önündeki demire tutundu. Aleksandr ise kollarını kavuşturarak oturdu. Sessizdi ve yüzüne bakmıyordu. Hâlâ kafasına takılan bir şey vardı. Dimitri ile mi ilgiliydi? Hâlâ yakın oturuyorlar; bacağı bacağına, kolu koluna değiyordu. Bacağı mermerden yapılmış gibi kaskatıydı. Tatyana bacağını çekmedi. Zaten böyle bir şansı da yoktu. Ona adeta mıktanısla yapışmış gibiydi.

Tatyana aralarındaki gerginliği azaltmak için savaş konusunu açtı. "Cephe şu anda nerede Aleksandr?"

"Kuzeye doğru gidiyor."

"Ama hâlâ uzaktalar, öyle değil mi?"

Yüzüne bakmadı. "Ordumuz budalaca bir cesarete sahip," diye homurdandı. "Saçma manevralarımız, eğitimlerimiz, havalanmayan uçaklarımız ve kötü tanklarımız. Kiminle karşı karşıya olduğumuzun farkında değiliz."

Yavaşça ona doğru eğildi. "Aleksandr, Dimitri savaşma konusunda niçin bu kadar isteksiz? Sonuç olarak Almanlan

ülkemizden çıkarma söz konusu."

"Almanlar umurunda değil. Onun düşündüğü tek bir şey var..." Sözünü yarım bıraktı.

Tatyana konuşmasını bekledi.

"Tatya, Dimitri hakkında bir şey öğreneceksin. O kendini kurtarmaktan başka bir şey düşünmez ve bunun kimse tarafından alınamayan hakkı olduğunu... kimse tarafından alınmayan ne demek?"

Aleksandr gülümsedi. "Kimsenin dokunamayacağı bir hak."

Tatyana bir an düşündü. "Bunu kim söylüyor? Bu tür haklarımız var mı? Bunlar devlet için geçerli değil mi?"

"Kimin? Hangi ülkede?"

"Burada." Ses tonunu alçalttı. "Sovyetler Birliğinde."

"Hayır Tatya. Burada öyle bir hakkımız yok. Bu ülkede haklar sadece devlete aittir." Bir an duraksadı. "Dimitri ise sadece kendini korumaya bakar."

"Kimse tarafından alınamayan. Bu kelimeyi daha önce hiç duymadım," dedi Tatyana düşünceler içinde.

"Zaten duyamazsın," dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Pazar günün nasıldı? Neler yaptın? Annen nasıl? Onu ne zaman görsem yere düşecekmiş gibi görünüyor."

"Evet, annemin bugünlerde üzüldüğü çok şey var." Tatyana cama döndü. Bir daha Paşa hakkında konuşmak istemiyordu. "Dün ne yaptım biliyor musun? Birkaç İngilizce kelime öğrendim. Duymak ister misin?"

"Evet çok isterim. Güzel kelimeler var mı?"

Ne demek istediğini tam olarak anlamamasına rağmen kızardı.

Tramvaydan inip Varşova istasyonunun önünden geçerken, Tatyana büyük bir kalabalık gördü. Çocuklu kadınlar ve bagajı olan yaşlı kadınlar karışık bir sıra oluşturmuşlardı.

"Ne bekliyorlar?" diye sordu Tatyana.

"Tren. Bunlar zeki olanlar. Şehri terk ediyorlar," dedi Aleksandr.

"Terk etmek mi?"

"Evet." Bir an duraksadı. "Tatya... sizin de yapmanız gereken bu."

"Nereye gideceğiz?"

"Herhangi bir yere. Buradan uzak olun yeter."

Neden bir hafta önce bu şehirden gitmek için can atarken, bu şimdi idam cezası gibi geliyordu? Bu şehirden ayrılma değil; adeta bir sürgündü.

"Duyduğuma göre Almanlar yaklaşıyor," dedi Aleksandr. "Hazırlıksızız; tankımız ve silahımız yok."

"Endişelenme," dedi Tatyana laubali bir şekilde. "Yarın tankımız olacak."

"Asker dışında hiçbir şeyimiz yok. Radyodaki mutluluk haberleri hiçbir şey ifade etmiyor."

"Çok mutluluk verici haberler," dedi Tatina mutlu görünmeye çalışarak; fakat sonra kendini bıraktı.

"Tatya?"

"Efendim."

"Beni dinliyor musun? Almanlar Leningrad'a yaklaşıyor. Bu tehlikeli. Gerçekten buradan gitmek zorundasınız."

"Ama ailem kalmakta kararlı."

"O halde yalnız git."

"Aleksandr, sen ne diyorsun?" diye haykırarak güldü Tatyana. "Hayatım boyunca hiç tek başıma bir yere gitmedim! Markete bile zor gidiyorum. Nereye gideceğim? Ural dağlarına ya da insanları götürdükleri başka bir yere mi? Oraya gitmemi mi istiyorsun? Ya da senin geldiğin Amerika'ya gitmeliyim? Orada güvende olur muyum?" Tatyana kıkırdamaya başladı. Bu mantık dışıydı.

"Benim ülkeme gidersen, güvende olacağın kesin," dedi Aleksandr.

* * *

Tatyana o gece eve geldikten sonra babasıyla şehri terk etme ve Paşa'nın durumu hakkında konuştu.

Babası onu sigarasından üç nefes alana kadar ancak dinledi. Sonra ayağa kalktı ve sigarasını söndürerek, "Tanyuşa, bunları nereden duyuyorsun? Ben buradan hiçbir yere gitmem. Ayrıca Paşa güvende. Bunu biliyorum. Eğer için rahatlayacaksa, annen yarın onu arar ve iyi olduğunu öğrenir. Tamam mı?"

Büyükbabası, "Tatya, bana, istersem Ural dağlarının yakınındaki Molotov Oblast'a gidebileceğimi söylediler. Orada kuzenim var."

Büyükannesi kafasını sallayarak, "O, öleli on yıl oldu Vasili," dedi. "1931 yılındaki kıtlıkta ölmüştü."

"Karısı hâlâ orada yaşıyor."

"O 1928'de dizanteriden öldü."

"O ikinci karısıydı. Birinci karısı Nayra Mikhailovna hâlâ orada yaşıyor."

"Molotov'da değil. Hatırladın mı? O bizim kaldığımız'şu köyde..."

"Kadın!" diye bağırdı büyükbabası. "Benimle gelmeyi istiyor musun; istemiyor musun?"

"Ben seninle geleceğim büyükbaba," dedi Tatyana. "Molotov güzel bir yer mi?"

"Ben de seninle geleceğim Vasili," dedi büyükannesi. "Ama Molotov'da tanıdıklarımız varmış gibi davranma. Chukhotka'yâ da gidebiliriz."

Tatyana araya girdi. "Chukhotka Kuzey Kutbunun orada değil mi?"

"Evet," dedi büyükbabası.

"O halde ille de bir yere gitmemiz gerekiyorsa Chukhotka'ya gidelim," dedi Tatyana.

"Chukhotka mı? Beni oraya gönderen kim?" dedi büyükbabası. "Sence orada matematik öğretmenliği yapabilir miyim.?"

"Tatya bir aptal," dedi annesi.

Tatyana sessiz kaldı. O büyükbabasının matematik öğretmesini düşünmüyordu. Aklında daha tuhaf şeyler vardı. O kadar garipli ki; onu yargılayan ailesinin önünde olmasa kahkahalarla gülebilirdi.

"Kuzey kutbu hakkında ne düşünüyorsun Tatya?" dedi büyükbabası.

"Hep saçma sapan şeyler düşünür," dedi Daşa araya girerek. "Tuhaf bir iç dünyası var."

"Benim iç dünyam yok Daşa," dedi Tatyana. "Boğazın diğer tarafında ne var?"

"Alaska," dedi büyükbabası. "Bunun ne ilgisi var?"

"Evet Talya, artık çeneni kapar mısın?" dedi annesi.

Diğer yandan, babası eve herkese ait karnelerle gelmişti. "Buna inanabiliyor musunuz?" dedi. "Herkes payına düşeni alacak. Ama bununla baş edebiliriz. Çok kötü değil." İşçiler günde sekiz yüz gram ekmek alacaktı. Ayrıca haftada bir kilo et ve yarım kilo tahıl verilecekti. Bu çok fazla yemek gibi görünüyordu.

"Anne, Paşayı aramayı denedin mi?" diye sordu Tatyana.

"Evet," dedi. "Ulitsa Zelyabova'daki şehirlerarası telefon bürosuna bile gittim; ama hat düşmedi. Yarın yine deneyeceğim."

Sınırdan gelen haber kötüydü. Leningrad'daki panolara gazete yerine asılmaya başlanan savaş bültenleri iç acıcı değildi. Radyoda Kızıl Ordu'nun yendiği; ancak Alman güçlerinin bazı topraklar kazandığı söyleniyordu.

Tatyana, Kızıl Ordu yenerken, Almanların nasıl toprak aldığını merak etti.

Büyükbabası birkaç gün sonra, Molotov'daki görevi süresince verilecek imkânların çok iyi olduğunu söyleyerek herkese onunla gitmeyi önerdi.

"Ben Paşa olmadan gitmem," diye bağırdı annesi. Sonra da daha sakin bir ses tonuyla, "Ayrıca fabrikada Kızıl Ordu için üniforma yapıyorum. Savaş için bana ihtiyaç var," dedi. "Her şey yolunda. Savaş kısa bir süre sonra bitecek. Radyoda söylenenleri duydunuz. Kızıl Ordu kazanıyor. Ülkeyi düşmandan temizliyorlar."

Büyükbabası başını salladı. "İrina Fedorovna, düşmanımızın dünyadaki en iyi silahlanmış ve eğitim görmüş orduya sahip olduğunu duymadın mı hiç? İngiltere on sekiz aydan beri onlarla savaşıyordu. İngiltere bile RAF ordusuna rağmen onlan yenemedi."

Babası karısını korumak için araya girdi. "Ama baba, Naziler şu anda gerçek bir savaşa giriştiler. Sovyet sınırı çok güçlü. Almanlar bizim karşımızda zorlanacak."

"Bence sırf bunu görmek için burada kalmayalım."

Annesi, "Ben hiçbir yere gitmiyorum," diye tekrarladı.

"Bu konuda annemin yanındayım," dedi Daşa.

Tatyana buna emindi.

Paşa artık yanlarında olmadığı için fikrini söylemedi.

Uzun, dar odada oturdular. Annesiyle babası sigara içiyor; büyükannesi ve büyükbabası gri kafalarını sallıyor; Daşa ise dikiş dikiyordu.

Tatyana içinden, o *O halde ben de gitmiyorum,* dedi.

Buraya bağlanmıştı. Etrafına Aleksandr adında bir hendek kazmıştı ve hiçbir yere kıpırdayamıyordu. Tatyana o akşam, Aleksandr'ın onun geleceğini yönlerdiğini ve anlam veremediği şeyler hissetmesine yol açtığını fark etti. *Alacakaranlıkta yürüyen arkadaşlar.* Ondan hiçbir şey bekleyemezdi; ama yine de yorgun bir

günün ardından geçirdikleri o bir saat nefesinin kesilmesine yol açmıştı ve onu mutlu etmişti.

Tatyana eve gelince rahatlamak için ailesinin yanına gitmişti. Oysa şimdi yanlarından uzaklaşmak istiyordu. O gece onları izledi ve içinde bulundukları ruh halini hiç doğal bulmadı.

"Anne, Paşa'yı aradın mı?"

"Evet, telefonu bağladılar. Ama cevap veren olmadı," dedi annesi. "Kampta açan olmadı. Numarayı yanlış almış olabileceğimi düşünüyorum. Kampın olduğu Dohotino köyünü aradım; ama oradaki idare de cevap vermedi. Yarın tekrar deneyeceğim. Herkes telefon açmaya çalışıyor. Hatlar bozulmuş olmalı."

Annesi tekrar tekrar denedi; ama ne Paşa'dan bir ses çıktı ne sınırdan iyi bir haber alınabildi. Şehri de terk etmediler.

Aleksandr o gece evlerine gelmedi. Daşa geç saatlere kadar mesai yaptı. Dimitri ise Finlandiya yakınlarındaydı.

Fakat Tatyana her gün işten sonra saçlarını tarayarak dışarı fırladı ve Aleksandr'ın gelmiş olmasını umut etti. Hep oradaydı. Buna rağmen ona hiç Yaz Bahçesine gitmeyi ya da ağaçların altındaki bir bankta oturmayı teklif etmedi.

Yorgun ve yavaş adımlarla bir tramvaydan inip diğerine biniyor ve evlerinin üç blok ötesindeki Greçeski Prospekt'te ayrılıyorlardı.

Yaptıkları yürüyüşlerde bazen Aleksandr'ın Amerika ve Moskova'daki hayatından; bazen de Tatyana'nın Luga'daki yaz tatillerinden bahsediyorlardı. Paşa hakkında endişeli oldukları için savaş konusuna çok az değiniyorlardı. Bazı zamanlarda Aleksandr Tatyana'ya İngilizce kelimeler öğretiyordu. Bazen şakalaşıyorlar; bazen de çok az konuşuyorlardı. Tatyana birkaç kez Obvodnoy kanalında yürürken Aleksandr'ın tüfeğini baston olarak kullanıp destek almıştı. Bir keresinde, "Suya düşme Tatya," dedi. "Çünkü yüzme bilmiyorum."

"Gerçekten mi?" diye sordu duyduğuna inanamayarak.

Tüfeği tutup dengede kalmasına yardımcı olarak gülümsedi. "Bunu denemeyelim, olur mu? Tüfeğimi kaybetmek istemiyorum," dedi.

"Pekala," dedi Tatyana ve gülerek kanalın kenarına yaklaştı. "Ben çok iyi yüzerim. Tüfeğini de senin yerine kurtarabilirim. Görmek ister misin?"

"Hayır, teşekkürler."

Tatyana, bazen Aleksandr konuşurken yüzüne fazla daldığını ve ağzının açık kaldığını fark etti. Konuşurken nereye bakacağını bilmiyordu. Bakışlarını içi güzel karamel rengi gözlerinden ve sürekli açılıp kapanan ağzından alamıyordu. Önce gözlerine, sonra dudaklarına ve çenesine bakıyordu. Sanki hepsine bir anda bakmasa bir şey kaçıracakmış gibi hissediyordu.

Aleksandr'ın hayatı hakkında konuşmak istemediği bazı şeyler vardı. Babasını en son ne zaman gördüğünü, nasıl Aleksandr Belov olduğunu ve onur madalyasını nasıl kazandığını söylemiyordu. Tatyana bunu umursamadı ve üzerine gitmedi. Ondan anlatma ihtiyacı duyduğu her şeyi öğrenecek ve geri kalanını duymak için sabırla bekleyecekti.

11

Tatyana cuma günü ona, "Günlerim çok yorucu geçiyor," dedi. Yüzünde on iki saat mesai yapmış olan birinin bitkin tebessümü vardı. "Bugün sana tam bir tank yaptım Aleksandr! Üzerinde kırmızı bir yıldız ve otuz altı sayısı var. Bir tankı nasıl çalıştıracağını biliyor musun?"

"Bundan daha iyisini, yani onu nasıl kumanda edeceğimi biliyorum," dedi Aleksandr.

"Ne farkı var?"

"Emir vermekten ve öldürmekten başka bir işe yaramıyorum."

Tatyana gülmedi. "Bunun neresi iyi?" dedi mırıldanarak. "Ekmek pişirilen departmana geçmek istiyorum. Bazı şanslı insanlar tank

yerine ekmek yapıyor."

"Ne kadar fazla olursa, o kadar iyi," dedi Aleksandr.

"Tank mı?"

"Ekmek."

"Hepimize bir ödül vaat ettiler. Buna inanabiliyor musun? Eğer beklenilen sayıdan daha fazla tank yaparsak, bizi ödüllendirecekler!" diyerek kıkırdamaya başladı. "Savaşta kâr elde etmenin yolları. Birkaç ekstra ruble almak için daha yoğun çalışmayı kabul etmemiz çok garip."

"Oyle Tatya," dedi Aleksandr. "Ama endişelenme, ekstra ruble almakk için fazla çalışmayı kabul etmesen bile seni işten çıkarmazlar."

"Hep işin kötü tarafını düşünme," dedi gülümseyerek. "Kendini bir türlü güvende hissedememeni şimdi anlıyorum. Bu duygular Zinayı mahvetti. Bu baskıya dayanamayacağını düşünerek gönüllüler arasına katıldı."

Aleksandr bir şeyler düşünüyordu. Kaldırım genişti; ama birbirlerine yakın yürüyorlar, kolları biribirine değiyordu. "Zina haklı," dedi en sonunda. "Hata yapma. Karl Ots'un hikâyesini duymuşsundur, öyle değil mi?"

"Kimin?"

"Önceden Kirov fabrikasında müdürdü. Karl Martoviç Ots. 1934'te Kirov'a düzenlenen suikastten sonra düzeni sağlamak ve işçilerini korumak için çalıştı."

Tatyana babası ve büyükbabasından Sergie Kirov hakkında bir şeyler duymuştu. "Tutuklandı mı? Öldü mü?" dedi.

Aleksandr başını salladı. "Her ikisi de. Günün birinde T-28 tankı kontrolden geçirildi ve bir cıvatanın eksik olduğu ortaya çıktı. Tank orduya gönderilmek üzereydi. Elbette bir skandal oldu ve sabotajcıları bulmak için araştırma başlatıldı." Aleksandr durup nefes aldı. Tatyana ise devam etmesini bekledi.

"Sonra Ots onun sadece aptalca yanlışlık olduğunu anladı. Makine mühendislerinden biri cıvatayı takmayı unutmuştu. Bu yüzden de bunu kendi halletmek istedi."

"Bırak tahmin edeyim," dedi Tatyana. "Başarısız oldu."

"Bu kasırgayla karşılaşıp, onun sadece hafif bir rüzgâr olduğunu söylemek gibi."

"Kasırga mı?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr devam etti. "Fabrikada çalışan yüzlerce insan ortadan kayboldu."

Tatyana, "Ya Ots ne yaptı?" diye sordu.

"Onunla birlikte, kitap koruma departmanının şefi, tank üretim biriminde çalışanlar, personel departmanı ve alet dükkânındakiler ortadan kayboldu. Bu kaçanlar hükümette, daha yüksek mevkilerde işe girdi. Mesela Novosibirk Partisinin sekreteri, Neva Partisi sekreterliğine geçti. Tabi Leningrad binbaşısını da unutmamak lazım. O da ortadan kayboldu."

Işık yeşile, kırmızıya ve tekrar yeşile döndü. Tekrar yeşil olduğunda yolun karşısına geçtiler. Tatyana derin düşünceler içindeydi. En sonunda, "Yani cıvatalara dikkat etmemi mi söylüyorsun?" dedi.

"Evet."

"Zina haklı. Bu kadar baskı fazla. Burada yoruldu. Tek istediği Minsk'deki kız kardeşinin yanına gitmek."

Aleksandr gözlerini ovuşturdu ve kepini düzeltti. "Ona söyle Minsk'e gitmeyi aklından çıkarsın. Tanklara konsantre olun. Bir ayda kaç tane yapmanız gerekiyor?"

"Yüz seksen. Çok yetersiz kalıyoruz."

"Çok şey bekliyorlar."

"Bir dakika," dedi Tatyana. Elini kolunun üzerine koymuş ve sonra bunu nasıl yaptığına şaşırarak geri çekmişti. "Neden Minsk'i

unutması gerekiyor?"

"Minsk on üç gün önce Almanların eline geçti," dedi Aleksandr ciddi bir şekilde.

"Ne?"

"Evet."

"On üç gün önce mi?" Başını salladı. "Aleksandr olamaz. Minsk'in birkaç kilometre ilerisinde..." Tatyana gerisini getiremedi.

"Birkaç kilometre değil; oldukça fazla mesafe var," dedi onu rahatlatmaya çalışarak. "Yüzlerce kilometre."

"Hayır Aleksandr!" dedi Tatyana bacaklarının tutmadığını hissederek. "O kadar çok yok. Neden bunu bana söylemedin?"

"Tatya, bu ordunun elde ettiği bir bilgi. Sana elimden geldiği kadar haber vermeye çalışıyorum. Günün birinde radyoda gerçeğe benzer bir şeyler duyabilmenizi umut ediyorum. Onlar bu bilgileri vermediğine göre biraz daha anlatayım. Minsk, savaşın altıncı gününde işgal edildi. Stalin bile buna çok şaşırdı."

"Neden geçen hafta bize seslenirken Bunları anlatmadı?"

"Size kardeşlerim diye hitap ediyor, öyle değil mi? Sizin öfkeyle ayaklanmanızı ve savaşmanızı istiyor. Size Almanların ülkeyi ne kadar istila ettiğini söylese ne olurdu?"

"Ne kadar istila ettiler?"

Aleksandr cevap vermeyince, güçlükle, "Paşa nasıl?" diye sorabildi.

"Tatya!" dedi yüksek bir sesle. "Benden ne istiyorsun anlamıyorum. Sana ilk günden beri onu Tolmaçevo'dan almanızı söylüyorum!"

Tatyana başını çevirdi ve ağlamamak için kendini zor tuttu. Onun bu halini görmesini istemiyordu.

"Daha Luga'ya girmediler," dedi Aleksandr alçak bir ses tonuyla. "Tolmaçevo'ya ulaşmadılar. Üzülmemeye çalış. Ama şunu bil ki;

savaşın ilk gününde bin iki yüz uçak kaybettik."

"Bin iki yüz uçağımız olduğunu bilmiyordum."

"Vardı."

"Peki ne yapacağız?"

"Ne mi yapacağız?" dedi Aleksandr bakışlarını ona dikerek. "Sana söyledim Tatya. Leningrad'ı terk edin."

"Ben de sana ailemin Paşa olmadan gitmeyeceğini söyledim."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi ve yürümeye devam ettiler.

"Yorgun musun?" diye sordu. "Eve gitmeyi istiyor musun?"

Yorgundu; ama eve gitmek istemiyordu.

Tatyana cevap vermeyince, Aleksandr, "Palace köprüsüne yürümek ister misin? Sanırım nehrin kenarındaki dükkânda hâlâ dondurma satıyorlar," dedi.

Tatyana ve Aleksandr dondurma aldıktan sonra Neva bentinden yürüyerek beyaz Kış Köşkünün önünden geçtiler. Tatyana tam o sırada caddenin karşısında bir adam görerek durdu.

Uzun boylu, zayıf, orta yaşlı ve gri sakallı bir adam Hermitage Müzesinin önünde duruyordu ve yüzünde büyük bir üzüntü ifadesi vardı.

Tatyana hemen tepki gösterdi. Bir adamın bu kadar üzgün görünmesinin sebebi ne olabilirdi? Ordu kamyonunun arka tarafında duruyor ve Kış Köşkünden tahta kasalar taşıyan genç adamları izliyordu. Adamın büyük üzüntü içinde baktığı şey bu kasalardı.

"Bu adam kim?" diye sordu Tatyana. Yüz ifadesinden çok etkilenmişti.

"Hermitage Müzesinin müdürü."

"Neden kasalara böyle bakıyor?"

"Bunlar hayatındaki tek tutkusu. Onları bir daha görüp göremeyeceğini bilmiyor," dedi Aleksandr.

Tatyana gözlerini adama dikti. Yanına gidip onu teselli etmek istemişti. "Biraz daha inançlı olmalı, öyle değil mi?"

"Sana katılıyorum Tatya," diyerek gülümsedi Aleksandr. "Biraz daha fazla umut taşımalı. Savaş bittikten sonra kasanın içindeki o eserleri yeniden görecek."

"Bakışından anladığım kadarıyla, savaş biter bitmez onları almaya koşacak," dedi Tatyana. Dört gri zırhlı kamyon, müzenin önüne park etti. "Sence neler oluyor?"

Aleksandr hiçbir şey söylemedi; ama daha fazla yaklaşmasını engelleyerek sadece izlemesini söyledi. Geniş yeşil kapılardan giren adamlar, ellerinde kasalarla tekrar dışarı çıktı. Kasalara matkapla delik açılmıştı.

"Tablolar mı?"

Aleksandr başını salladı.

"Dört kamyon dolusu tablo mu?"

"Bu daha hiçbir şey. Yükleyecekleri şeyler içeridekilerin sadece küçük bir bölümü."

"Aleksandr, niçin Hermitage Müzesindeki tabloları alıyorlar?"

"Çünkü savaş var."

"Sanat eserlerini bu yüzden mi alıyorlar?" dedi Tatyana.

"Evet."

"Madem ki Hitler'in Leningrad'a geleceğinden bu kadar çok endişe ediyorlar; niçin insanları buradan uzaklaştırmıyorlar?"

Aleksandr ona bakıp gülümseyince sorduğu soruyu bile unuttu. "Tatya, eğer insanlar giderse, Nazilerle kim savaşacak? Tablolar Leningrad için savaşamaz."

"Ama biz savaş için eğitim almadık."

"Ama biz aldık. Bu yüzden buradayım. Garnizonumuzda binlerce asker var. Şehri savunacak ve savaşacağız. Önce erleri göndereceğiz"

"Dimitri'yi mi kastediyorsun?"

"Evet onu. Elinde silahla sokaklara çıkacak. Eğer ölürse, senin yaptığına benzer tanklarla ben çıkacağım. Ben öldüğümde, bütün tanklar ve silahlar bittiğinde, eline bir taş vererek seni gönderecekler."

"Peki ya ben ölünce ne olacak?" diye sordu Tatyana.

"Sen en son kalesin. Sen öldüğünde Hitler Paris'te olduğu gibi Leningrad'da yürümeye başlayacak. Onu hatırlıyor musun?"

"Bu haksızlık. Fransızlar savaşmadı," dedi Tatyana. O anda herhangi başka bir yerde olmayı istiyor; ama çaresiz Hermitage Müzesi'nin önündeki kamyonları izliyordu.

"Onlar savaşmadı; ama sen savaşacaksın Tatya. Her sokak ve her bina için. Kaybettiğin zaman..."

"Sanat kurtulacak."

"Evet! Sanat kurtulacak," dedi Aleksandr duygusal bir şekilde. "Ve başka bir ressam senin hatıranı yaşatmak için harika bir resim yapacak. Elinde bir sopayla sana yaklaşmakta olan Alman tankına vuracaksın. Sonra da bu tablo Hermitage Müzesi'ne asılacak ve bir daha ki savaşta müze müdürü yine kasaların başında durarak ağlayacak."

Tatyana adamların yeşil kapılardan içeri girişini ve birkaç dakika içinde kasalarla tekrar çıkışını izledi. "Bunu çok romantik bir şeymiş gibi söyledin," dedi Tatyana. "Leningrad için ölmenin de buna değeceğini söyler gibisin."

"Değmez mi?"

"Belki de bir Nazi olmak o kadar da kötü değil." Tatyana sağ kolunu oynattı. "Führer'i de selamlıyor olabilirdik. Ama şimdi Stalin'i selamlıyoruz." Kolunu eğerek selam verdi. "Özgür kalamayacağız ve

hepimiz köle olacağız. Peki sonra ne olacak? Yemeğimiz ve kendi hayatımız olacak. Özgür bir hayat daha iyidir; ama bu tür bir hayatta, hiç yaşamamaktan iyidir, öyle değil mi?"

Aleksandr cevap vermeden yüzüne bakınca Tatyana devam etti.

"Başka ülkelere gidemeyiz. Bunu şu anda yapamayız. Yabancıların birbirini elli sent için öldürdüğü özgür ülkelerde ne işimiz var? Sovyet okullarında bize bunu öğretmediler mi?" Tatyana, Aleksandr'ın gözlerine baktı. "Belki de elimde taşla Bronz Atlı heykelinin önünde ölsem ve bir başkası bu sayede benim tadamadığım özgürlüğü yaşasa daha iyi olur."

"Evet doğru," dedi Aleksandr hem ciddi hem de hassas bir tavırla. Sonra da elini Tatyana'nın sinesine koydu. Büyük eli açık olan yaka kısmını tamamen sarmıştı. Kalbi neredeyse yerinden fırlayacaktı.

Tatyana çaresizlik içinde ona baktı ve kendine doğru eğilişini izledi. Fakat tam o sırada üniformalı bir adam frene basarak, "Siz ikiniz yürüsenize! Niye aval aval bakıyorsunuz? Bakacak ne var? Yeter artık yürüyün!" diye bağırdı.

Aleksandr elini Tatyana'dan çekti ve arkasına dönerek adama baktı. Sonra da Kızıl Ordu subaylarının kurallara herkesten daha çok bağlı olduğunu söyledi.

Birkaç dakika sonra vedalaşırken olanlar hakkında hiç konuşmadılar ve birbirlerine hiç bakmadılar.

Evde, akşam yemeğinde soğuk patates ve soğan vardı. Tatyana yemeğini hemen yedi ve düşman uçaklarına bakmak için çatı katına çıktı. Ancak uçaklar gelip bütün şehri yerle bir etmiş olacak ki; tek görebildiği Aleksandr'ın gözleri, tek hissedebildiği ise hızla atan kalbinin üzerindeki eliydi.

Son birkaç haftadır Tatyana'nın masumiyeti kaybolmuştu. Dürüstlüğünden eser kalmamıştı ve yalanlarla yaşamaya başlamıştı. Her gece yatakta ayağı Daşa'ya değdiğinde onu aldatıyordu; çünkü Aleksandr'a karşı bir şeyler hissediyordu.

Ama Tatyana'nın Aleksandr'a karşı olan hisleri doğruydu.

Ona karşı bir şeyler hissettiği su götürmez bir gerçekti.

Tatyana beyaz gecelerde Leningrad'da yürüyüş yapıp eve geldiğinde ve alacakaranlık bastığında yüzünü duvara dönerek yatıyordu. Aleksandr gecesi ve gündüzü olmuş, ondan başka bir şey düşünemez hale gelmişti. Kısa bir süre sonra onu unutacağını ve hayatına kaldığı yerden devam edip herkesin yaptığı gibi bir başkasına âşık olacağını düşündü.

Ama masumiyeti sonsuza kadar kaybolmuştu.

12

İki gün sonra, temmuz ayının ikinci pazar gününde, Aleksandr ve Dimitri sivil elbiselerini giyerek Daşa ile Tatyana'nın yanına geldi. Aleksandr'ın üzerinde siyah çizgili bir pantolon ve kısa kollu beyaz bir gömlek vardı. Tatyana onu daha önce hiç kısa kollu bir şeyle görmemişti. Kolları kaslı ve bronzdu. Yeni tıraş olmuştu. Akşam olduğunda, Aleksandr'ın sakalları biraz uzamış olurdu. Tatyana çok yakışıklı göründüğünü düşündü.

"Kızlar nereye gitmek ister? Özel bir yere gidelim," dedi Dimitri. "Mesela Peterhof a."

Yanlarına biraz yemek aldılar ve trene binmek için Varşova istasyonuna gittiler. Peterhof'a trenle bir saatte varılıyordu. Hep birlikte, Aleksandr ile Tatyana'nın her gün geçtiği Obvodnoy kanalının yanından geçtiler. Tatyana hiç konuşmadan yürüyordu. Aleksandr dar kaldırımdan inip Daşa ile birlikte yanından geçerken, kolu onunkine değmişti.

Daşa trene binince, "Tatya, Dima ve Alex'e, Peterhof'a ne isim koyduğunu söyle."

Tatyana daldığı düşüncelerden ayıldı. "Ne? Şey, Sovyetler Birliği'nin Versailles'i diyorum"

"Tatyana küçükken kraliçe olmayı ve büyük bir sarayda yaşamayı isterdi, öyle değil mi Taneçka?" dedi Daşa.

"Şey..."

"Luga'daki çocuklar sana ne derdi?"

"Hatırlamıyorum Daşa."

"Seni komik bir isimle çağınyorlardı. Şey.....kraliçesi."

Tatyana gözlerini ona dikmiş olan Aleksandra baktı.

"Tatya, kraliçe olsan ilk yapacağın şey ne olurdu?" diye sordu Dimitri.

"Monarşide huzuru sağlamak," dedi. "Sonra da kanunları çiğneyenlerin kafasını uçurmak."

Herkes güldü. Dimitri, "Seni gerçekten çok özledim Tatya," dedi. Bunun üzerine Aleksandr gülmeyi kesti ve pencereden dışarı baktı. Birbirine bakan koltuklarda oturuyorlardı.

Dimitri, Tatyana'nın topuzuna dokunarak, "Neden saçlarını hiç salık bırakmıyorsun? Bir keresinde salık gömüştüm. Çok güzeldi," dedi.

Daşa hemen, "Dima, unut gitsin. Çok inatçıdır. Bunu ona defalarca söyledik. Toplayacaksan saçını niye bu kadar uzatırsın? Ama o hiç salık bırakmadı. Öyle değil mi Tatya?" dedi.

Hayır Daşa, dedi Tatyana. O anda, Aleksandr'ın kızaran yüzünü görmemesi için, dönebileceği bir duvar olmasını çok isterdi.

"Topuzunu aç Taneçka," dedi Dimitri. "Haydi."

"Haydi Tatya," dedi Daşa.

Tatyana yavaşça saçındaki lastiği çıkardı ve pencereye dönerek durağa kadar hiçbir şey söylemedi.

Peterhof'a gelince planlanmış bir gezinti yapmadılar. Sarayın etrafında biraz dolaştıktan sonra Büyük Cascade havuzunun yanındaki ağaçların altında piknik yapacak bir yer buldular.

Öğle yemeğinde katı yumurta, ekmek ve peynir yediler. Daşa votka bile almıştı. Aleksandr ve Dimtiri ile birlikte şişeden içerken,

Tatyana tadına bile bakmadı. Sonra da Tatyana dışında herkes sigara içti.

"Tatya," dedi Dimitri. "Ne sigara, ne de içki içiyorsun. Sen ne yaparsın?"

"Çember hareketi!" dedi Daşa. "Öyle değil mi Tatya? Tatya, Luga'da bütün erkeklere çember hareketini öğretti."

"Bütün erkeklere mi?" diye sordu Aleksandr.

"Öyle mi?" dedi Dimitri. "Luga'da erkek var mıydı?"

"Tatya'nın etrafında sinek gibi dolanıyorlardı."

"Sen neden bahsediyorsun Daşa?" dedi Tatyana bir anda utanarak. Aleksandr ile göz göze gelmemek için büyük çaba harcadı.

Daşa, Tatyana'nın bacağını çimdikledi. "Tatya, Dima'ya, erkeklerin nasıl peşinden koştuğunu anlat," dedi gülerek. "Ayılar için bal gibiydin."

"Evet, anlat Tatya!" dedi Dimitri.

Aleksandr tek kelime etmedi.

Tatyana pancar gibi olmuştu. "Daşa, o zamanlar yedi yaşındaydım. Erkekli kızlı grubumuz vardı."

"Evet. Hepsi de senin etrafında pervaneydi," dedi Daşa, Tatyana'nın gözlerinin içine bakarak. "Tatya çok sevimli bir çocuktu. Yusyuvarlak gözleri, çilleri ve sapsarı saçları vardı! Luga'nın güneşi gibiydi. Yaşlı kadınlar onu sevmeden duramazdı."

"Sadece yaşlı kadınlar mı?" diye sordu Aleksandr.

"Çember hareketi yap Tatya," dedi Dimitri elini sırtına koyarak. "Bize neler yapabildiğini göster."

"Evet Tatya!" dedi Daşa. "Haydi. Bunun için çok uygun bir yer, öyle değil mi? Bu sarayın, havuzların, çimlerin, bahçelerin..."

"Almanlar Minsk'te," dedi Tatyana ve battaniyenin üzerinde uzanan Aleksandr ile göz göze gelmemeye çalıştı. Bakışları çok

samimiydi...

Fakat bir o kadar da ulaşılmazdı.

"Almanları unut," dedi Dimitri. "Burası aşk yeri."

Tatyana'nın korktuğu da buydu.

Aleksandr olduğu yerde doğrulup bağdaş kurarak, "Haydi Tatya," dedi. "Şu ünlü çember hareketini bir görelim." Sonra da bir sigara yaktı.

Daşa onu teşvik etmeye çalıştı. "Sen çember hareketine asla hayır demezsin."

Tatyana bugün hayır demek istiyordu.

Derin bir iç geçirerek eski battaniyelerinin üzerinden kalktı. "Açıkçası nasıl bir hareket yapacağımı hiç düşünmedim."

Tatyana'nın üzerinde pembe bir elbise vardı. Birkaç metre ileriye giderek, "Hazır mısınız?" diye sordu. Uzaktan da olsa Aleksandr'ın bakışlarıyla onu yediğini fark etti. Sağ ayağını öne atarak, "İzleyin," dedi. Önce sağ sonra da sol kolunun üzerinde durarak vücüdunu yay şekline soktu. Ardından da tam bir çember şeklini aldı ve herkesi unutarak çocukluğunu tekrar tekrar yaşadı.

Yanlarına dönerken yüzü kıpkırmızıydı ve saçları dağılmıştı. Aleksandr'ın yüzüne bakınca, istediği her şeyi gördü.

Daşa gülerek kendini Aleksandr'ın üzerine attı. "Ben size ne dedim? Onun gizli yetenekleri vardır."

Tatyana yere baktı ve battaniyenin üzerine oturdu.

Dimitri, Tatyana'nın sırtını okşayarak, "Tatya, başka ne hünerlerin var?" dedi.

"Hepsi bu kadar," diyerek kestirip attı.

Dimitri kısa bir süre sonra, "Daşa, Tatya, sizce aşk nedir?" diye sordu.

"Ne?"

"Aşkı nasıl tanımlarsınız? Sizin için ne ifade eder?"

"Dima! Bundan kime ne?" Daşa Aleksandr'a bakarak gülümsedi.

"Bu sadece bir soru Daşa." Dimitri biraz daha votka içti. "Burası güzel bir yer ve bu soru için harika bir pazar." Tatyana'ya bakarak gülümsedi.

"Bilmiyorum. Aleksandr, bunu cevaplamalı mıyım?" diye sordu Daşa.

Aleksandr omuz silkerek, "İstiyorsan cevapla," dedi.

Tatyana bu battaniyenin dördü için çok küçük olduğunu düşündü. Büzülmüş bir halde oturuyordu. Sol tarafındaki Dima, yüzüstü uzanmıştı. Önündeki Daşa ise Aleksandr'a yaslanmıştı.

"Pekâlâ... Aşk... bir düşünelim," dedi Daşa. "Bana yardım eder misin Tatya?"

"Daşa bunu yapabileceğine eminim." Tatyana, Daşa'nın bu konuda çok tecrübeli olduğunu söylemek istemedi.

Aleksandr'ı dirseğiyle dürterek, "Aşk, geç geldiği zaman özür dilemesidir," dedi. "Aşk, benden başka hiçbir kıza bakmamasıdır." Onu tekrar dürterek, "Nasıl?" diye sordu.

"Çok iyi Daşa," dedi Aleksandr.

Tatyana öksürdü.

"Tatya! Ne oldu? Cevabım seni tatmin etmedi mi?" diye sordu Daşa.

"Yok hayır. Çok iyiydi." Ama ses tonunda alaycı bir ifade vardı.

"Ne var akıllı köpekler? Neyi söylemedim?"

"Her şeyi söyledin Daş. Ama bana kalırsa, sen sevilmenin tarifini yaptın," diyerek duraksadı. Hiç kimse konuşmuyordu. "Aşk, onun sana değil; senin ona verdiğin bir şey değil midir? Bir fark var değil mi? Yoksa ben mi yanılıyorum?"

"Yanılıyorsun," dedi Daşa gülerek. "Sen ne biliyorsun ki?"

"Hiçbir şey," dedi Tatyana yüzüne bakmadan.

"Taneçka, sence aşk nedir?" diye sordu Dimitri.

Tatyana kendini köşeye sıkışmış hissetti.

"Tatya, söyle haydi. Aşk senin için ne ifade ediyor?" diye tekrarladı Dimitri.

"Evet, söyle Tatya," dedi Daşa. "Dimitri'ye aşk hakkındaki düşüncelerini söyle." Sonra da alaycı bir tavırla, "Tatya'ya göre aşk, bütün yaz yalnız kalarak kitap okumak. Aşk, geç saatlerde yatmak. Aşk, karamelli dondurma. En büyük aşkı da bu zaten. Tâtya dürüst ol, bütün yaz geç saatlerde yatsan ve gün boyunca dondurma yiyerek kitap okusan, çok mutlu olmaz mıydın?" diyerek güldü. "Aşk, büyükbabadır. O bir numara. Aşk bu harika saraydır. Aşk, bize komik fıkralar anlatarak hepimizi güldürmeye çalışmaktır. Aşk Paşa'dır. Aşk, çıplak çember hareketi yapmaktır!" Daşa çok eğleniyordu.

"Çıplak çember hareketi mi?" diye sordu Aleksandr. Gözlerini Tatyana'ya dikmişti.

"Bunları görebilir miyiz?" dedi Dimitri.

"Tatya, bunu nasıl yaptığını görmeliler! İlmen nehrine beş kez çıplak girdi." Daşa'nın yüzünde büyük bir mutluluk ifadesi vardı. "Dur! İşte hatırladım! Sana İlmen nehrinin çember kraliçesi diyorlardı!"

"Evet," dedi Tatyana sakin bir şekilde. "Ama İlmen nehrinin çıplak çember kraliçesi demiyorlardı."

Aleksandr gülmemek için kendini zor tutuyordu.

Daşa ve Dimitri ise gülmekten battaniyenin üzerinde yuvarlanıyordu.

Tatyana kıpkırmızı olmuştu. Ablasına bir parça ekmek fırlatarak, "O zaman yedi yaşındaydım Daşka," dedi.

"Şu anda yedi yaşındasın."

"Kapa çeneni."

Daşa, Tatyana'nın sırtına bindi ve onu gıdıklayarak, "Tatya, sen tanıdığım en komik kızsın," dedi. Yüzüne iyice yaklaşınca da, "Çillerine bak," diyerek onları öptü. "Çok fazlalaşmışlar; dışarıda çok yürüyor olmalısın. Kirov'dan eve yürüyerek gelmiyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır. Sırtımdan in. Çok ağırsın," dedi Tatyana. .

"Sorumu cevaplamadın Tatya," dedi Dimitri.

"Evet," dedi Aleksandr. "Bırakın da cevaplasın."

Tatyana birkaç dakika sonra doğru düzgün nefes alabildi. En sonunda "Aşk...." diyerek durdu. Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarparken ne diyeceğini bilemedi. Doğru olan neydi? Bunları söyleyebilir miydi? "Aşk, onun, ne zaman aç olduğunu bilmek ve karnını doyurmaktır," dedi Daşa'ya bakarak.

"Ama sen yemek yapmayı bilmezsin," dedi Daşa. "Açlıktan ölmez mi?"

Dimitri kıkır kıkır gülmeye başladı. "Peki azdığı zaman ne olacak? O zaman ne yapacaksın? Aşk, ne zaman azdığını bilmek ve doyurmak mıdır?"

"Kapa çeneni Dimitri," dedi Aleksandr.

"Dima çok duygusuzsun," dedi Daşa. "Sen hiç konuşma." Aleksandr'a dönerek gülümsedi ve merak içinde, "Şimdi sıra sende," dedi.

Hareketsiz bir halde oturan Tatyana, Aleksandr'ın arkasındaki büyük saraya baktı ve çocukken Peterhof hakkında kurduğu düşleri hatırladı.

"Aşk karşılığını görmektir," dedi Aleksandr.

Alt dudağı titreyen Tatyana gözlerini harika yaz sarayından ayırmadı.

Daşa gülümseyerek ona doğru eğildi. "Bu harika Aleksandr."

Tatyana ancak battaniyeleri toplayıp trenin yanına doğru giderken, kimsenin Dimitri'ye aşkın anlamını sormadığını fark etti.

O gece duvara dönüp yattığında, Aleksandr hakkında duyduğu vicdan azabı içini kemirdi. Daşa'ya bu şekilde sırtını dönmek, kabul edilmeyecek bir şeyi sineye çekmek, bağışlanmayacak bir şeyi ise affetmek gibiydi. Bu aldatma, hayatı boyunca dönecek bir duvarı olduğu sürece devam edecek gibiydi.

Tatyana her gece ablasına sırtını dönmesini gerektirecek bir hayatı nasıl yaşayacaktı? Ablası onu on yıl önce bir sepet alıp mantar toplamaya götürmüştü. Bıçak kullanmamışlardı ve Daşa ona, "Mantardan korkacak bir şey yok," demişti. Ablası ona beş yaşında ayakkabı bağcıklarını bağlamayı, altı yaşında bisiklete binmeyi ve yonca yemeyi öğretmişti. Her yaz ona bakmış, yaptığı bütün yaramazlıkları saklamış, ona yemek yapmış, saçlarını örmüş ve küçükken banyoya sokmuştu. Bir gece yakışıklı sevgililerinden biriyle onu dışarıya çıkarmış ve erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkiyi göstermişti. Tatyana Nevski Prospekt'in duvarına yaslanmış ve erkekler ondan daha büyük olan kızları öperken, o dondurmasını yemişti. Daşa Tatyana'yı bir daha hiç yanına almadı ve o günden sonra onu daha çok korumaya başladı.

Tatyana buna bir gün daha dayanamazdı.

Aleksandr'a, Kirov'a gelmeyi kesmesini söylemeliydi.

Tatyana'nın duyguları su götürmez bir gerçekti; ama bunu yapması gerekiyordu.

Tatyana, Daşa'ya dönerek bukleleriyle oynadı.

"Bu çok iyi geldi Taneçka," diye mırıldandı Daşa.

"Daşa seni seviyorum," derken gözyaşları yastığına süzüldü.

"Ben de seni. Haydi uyu."

Bu sırada aklı doğruyla yanlış arasında gidip geliyordu ve içinden sürekli onun adını söylüyordu. Shu-rah, Shu-rah.

13

Pazartesi günü, Tatyana Kirov'a gelen Aleksandr'ı asık bir yüzle karşıladı. Daha selam bile vermeden, "Aleksandr, artık buraya gelmemelisin," dedi.

Aleksandr'ın yüzündeki tebessüm de bir anda soldu ve sessizce karşısında durdu. Sonra da, "Haydi biraz yürüyelim," dedi.

Gonorova'ya doğru yürüdüler.

"Sorun ne?" Yere bakıyordu.

"Aleksandr, bunu daha fazla sürdüremeyeceğim."

Sessiz kaldı.

"Yapamıyorum," dedi Tatyana. Yürümeleri iyi olmuştu; çünkü yüzüne bakmak zorunda kalmıyordu. "Bu benim için çok zor."

"Neden?" diye sordu.

"Neden?" Bu soru karşısında afalladı ve sessiz kaldı. Vereceği cevaplardan hiçbirini sesli bir şekilde söyleyememişti.

"Biz sadece arkadaşız Tatya, öyle değil mi?" dedi Aleksandr sakin bir şekilde. "İyi arkadaşız. Buraya, yorgun olduğunu bildiğim için geliyorum. Yoğun bir gün geçiriyor; eve kadar uzun bir yol kat ediyor ve akşam da evde bir sürü iş yapıyorsun. Benimleyken gülümsediğin için geliyorum; çünkü senin mutlu olduğunu düşünüyorum. Yanılıyor muyum? Ben bu yüzden geliyorum. Sorun edilecek bir şey yok."

"Aleksandr!" diye bağırdı. "Herkese rol yapıyoruz; ama bari bana dürüst ol." Derin bir nefes aldı. "Neden Daşa'ya beni her gün Kirov'dan aldığını söylemiyoruz? Neden her seferinde evimin üç blok gerisinde ayrılıyoruz?"

"Daşa bunu anlamaz. Duyguları incinir," dedi sakin bir tavırla.

"Elbette incinir. Doğrusu da bu zaten."

"Ama Tatya bu Daşa'yı ilgilendirmez."

Tatyana sakinliğini korumaya çalışsa da faydasızdı. "Aleksandr bu tamamen Daşa ile ilgili bir durum. Ona her gece yatakta yalan söyleyemem. Lütfen anla," dedi.

Tramvay istasyonuna gelince Aleksandr tam karşısında durdu. "Tatya, bana bak."

Başını çevirdi. "Hayır."

Elinden tutarak, "Bana bak," dedi.

Tatyana bakışlarını ona çevirdi. Elleri ona büyük huzur vermişti.

"Tatyana yüzüme bak ve gelmemi istemediğini söyle."

Ellerini çekmedi. Tatyana da buna yeltenmedi.

"Dünden sonra artık buraya gelmemi istemiyor musun?" diye sordu tereddüt içinde.

Tatyana konuşurken yüzüne bakamadı. "Özellikle de dünden sonra."

"Tatya!" diye haykırdı birden. "Haydi ona söyleyelim!"

"Ne?" Yanlış işittiğini düşündü.

"Evet! Ona söyleyelim!"

"Neyi söyleyelim?" dedi Tatyana. Korkudan dili tutulmuştu. Bir anda içi ürperdi. "Ona söyleyecek hiçbir şey yok."

"Tatyana lütfen!" Aleksandr'ın gözlerinin içi parlıyordu. "Doğruyu söyleyelim ve bunun sonuçlarına katlanalım. En dürüstçe olan şeyi yapalım. O bunu hak ediyor. Onunla aramdaki ilişkiyi bitireceğim ve sonra..."

"Hayır!" Ellerini çekmeye çalıştı. "Lütfen bunu yapma. Mahvolur. Başka insanları da düşünmeliyiz," dedi.

"Ya biz ne olacağız?" Ellerini sıktı. "Tatya, sen ve ben ne yapacağız?" diye fısıldadı.

"Aleksandr!" Sinirleri altüst olmuştu. "Lütfen...."

"Asıl ben sana lütfen diyorum!" diye bağırdı. "Sen en doğru olan şeyi yapmadığın için, bu sorun beni öldürecek."

"İnsanları incitmenin neresi doğru?"

"Daşa bunu atlatacaktır."

"Dimitri ne olacak?"

Aleksandr cevap vermeyince Tatyana tekrarladı, "Dimitri ne olacak?"

"Bırak o konuyu ben düşüneyim, tamam mı?"

"Ayrıca yanılıyorsun. Daşa seni kolay kolay unutamaz. Hayatının aşkı olduğunu düşünüyor."

"Yanılıyor. Daha beni tanımıyor bile."

Tatyana daha fazla dinleyemedi ve ellerini geri çekti. "Konuşmayı kes."

Aleksandr önünde durdu. "Ben Kızıl Ordu'da askerim; Amerika'da doktor değil. İngiltere'de bilim adamı da değilim. Sovyetler Birliğinde askerim. Binlerce farklı şekilde her an ölebilirim. Bu, birlikte geçirdiğimiz son dakikalar olabilir. Bu dakikaları benimle geçirmek istemiyor musun?"

Bir anda şaşıran Tatyana, "Şu anda tek istediğim yatağa uzanmak..."

"Tamam işte," dedi. "Yatağa benimle birlikte uzan."

Tatyana başını salladı. "Gidecek hiçbir yerimiz yok....." diye fısıldadı.

Aleksandr yanına yaklaştı ve titreyen bir ses tonuyla, "Bunu başaracağız Tatişya, sana söz veriyorum, bir şekilde..."

"Hayır!" diye haykırdı.

Aleksandr ellerini indirdi.

"Yanlış anladın," dedi kekeleyerek. "Sadece yapacak bir şeyimiz olmadığını söyledim."

Sonra bakışlarını da yere indirdi.

"O benim ablam," dedi Tatyana. "Neden anlamıyorsun? Onun kalbini kırmayacağım."

Aleksandr bir adım geri çekildi ve soğuk bir şekilde, "Doğru, zaten bana söylemiştin. Başka erkekler olacak; ama bir ablan daha olmayacak." Başka tek kelime etmeden arkasını döndü ve yürümeye başladı.

Tatyana arkasından koştu. "Aleksandr, dur!"

Yürümeye devam etti.

Tatyana ona yetişemedi. "Lütfen bekle," diye bağırdı Ulitsa Govorova'da. Sarı binanın duvarına yaslanarak, "Nolur dön," diye fısıldadı.

Aleksandr geri döndü. "Haydi gidelim," dedi soğuk bir şekilde. "Kışlaya dönmem gerekiyor."

Tatyana ısrara davrandı. "Beni dinle. Eğer bu işe şimdi son verirsek bize yakın olan ve bizi seven insanlara bir şey söylemek zorunda kalmayacağız. Onları aldatmayacağız. Daşa..."

"Tatyana!" O kadar hızlı bağırmıştı ki; Tatyana geri çekilirken tökezledi ve az kalsın kaldırımdan düşecekti. Aleksandr kolundan yakaladı. "Sen neden bahsediyorsun?" dedi. "Sence onlara bunu söylemeyerek aldatmış olmuyor muyuz?"

"Yeter!"

Aleksandr devam etti. "Herkes anlayacak diye yüzüme bakamadığın zaman, onları aldatmış olmuyor musun? O aptal işinden uçarak çıktığın zaman beni görünce yüzün aydınlanmıyor mu? saçlarını salıyorsun, dudakların titriyor. Bunlar aldatmaca değil mi?" Güçlükle nefes alıyordu.

"Kes şunu!" dedi. Yüzü kıpkırmızı olmuştu ve üzgündü. Ondan uzak durmaya çalışıyor; ama beceremiyordu.

"Tatyana benimle birlikte olduğun her an, ablana, ailene, Tanrı'ya ve kendine yalan söyledin. Buna ne zaman son vereceksin?"

"Aleksandr," dedi Tatyana fısıldayarak. "Sen buna bir son ver."

Kolunu bıraktı.

Tatyana nefes nefese kalmıştı. "Haklısın," dedi soluk soluğa. "Ama ben kendime yalan söylemedim. Bu yüzden bunu daha fazla yürütemeyeceğini." Duraksadı. "Lütfen....seninle kavga etmek istemiyorum. Daşa'yı incitmeye de hiç gücüm yok. Bunlarla başa çıkacak halim yok"

"Sorun güçsüzlük mü; yoksa isteksizlik mi Tatya?"

"Güçsüzlük," dedi. "Hayatımda hiç böyle yalan söylemedim. Tatyana itiraf ettiği şeyin farkına varınca kıpkırmızı oldu; ama başka ne yapabilirdi? Cesur bir şekilde devam etmeliydi. "Daşa'dan her gün, her dakika, her gece saklanmak bana neye mal oluyor bilemezsin. Boş bakışlar, sıkılan dişler, ilgisiz davranışlar... bunların ne demek olduğunu biliyor musun?"

"Evet," dedi. "Her şeyin farkındayım. Bu yüzden bu saçmalığa bir son vermek istiyorum."

"Son verince ne olacak?" dedi Tatyana. "Bunu her ayrıntısıyla düşündün mü?" Ses tonunu yükseltti. "Buna son verince ne olacak? Ben yine Daşa ile birlikte yaşamak zorunda kalacağım!" Öfkeli bir şekilde kahkaha attı. "Onunla ayrıldıktan sonra beni görebileceğini mi sanıyorsun? Onlara gerçeği söyledikten sonra, bize yemeğe gelebileceğini ve ailemle sohbet edebileceğini mi sanıyorsun? Peki Aleksandr ben ne olacağım? Nereye gideceğim? Seninle birlikte kışlaya mı? Onunla aynı yatakta yatmak zorunda olduğumu anlamıyor musun? Benim gidecek hiçbir yerim yok!" diye bağırdı Tatyana. "İstediğini yapabilir ve Daşa'dan ayrılabilirsin. Ama bunu yaparsan beni bir daha göremezsin."

"Beni tehdit etme Tatyana," dedi Aleksandr yüksek bir sesle. Gözlerinden ateş çıkıyordu. "Bütün sorunun bu olduğunu anlamıştım."

Tatyana dokunsalar ağlayacak haldeydi.

Ses tonunu alçaltarak, "Pekâlâ, üzülme," dedi ve kolunu okşadı.

"O halde beni üzmekten vazgeç."

Elini geri çekti.

"Hayatına devam et," dedi Tatyana. "Sen bir adamsın." Bakışlarını yere çevirdi. "Daşa ile çıkmaya devam et. O sana uygun. O bir kadın; ben ise..."

"Körsün!" diye bağırdı Aleksandr.

Tatyana kalbiyle girdiği bu savaşta yenik düşüyordu. "Aleksandr, benden ne istiyorsun?"

"Her şeyi," diye fısıldadı.

Tatyana başını salladı ve yumruğunu göğsüne bastırdı.

Aleksandr saçlarını okşayarak, "Tatya, sana son kez soruyorum."

"Ben de sana son kez söylüyorum," dedi güçlükle.

Aleksandr elini ondan çekti.

Tatyana bir adım öne giderek ona dokundu. "Şura... Daşa'nın hayatına sahip değilim," dedi Tatyana. "Ablamın hayatını feda edemem. Seni ve kendimi mutlu etmek için onu feda..."

"Pekâlâ," dedi elini geri çekerek. "Çok iyi anladım. Senin hakkında yanlış düşündüğümü gördüm. Artık susabilirsin. Ama şunu bil ki; bunu senin istediğin şekilde değil; kendi bildiğim gibi halledeceğim. Daşa ile ayrılacağım ve beni bir daha hiç görmeyeceksin."

"Hayır, lütfen...."

"Gidecek misin?" dedi Aleksandr sokağı gösterek. "Yanımdan uzaklaş ve evine, Daşa'ya git."

"Şura...." dedi acı içinde.

"Bana bu şekilde hitap etme." Sesi buz gibiydi ve kollarını bağlamıştı. "Git dedim! Haydi!"

Tatyana, her gece ondan ayrılırken içinde bir acı hissediyor ve onun yokluğu yüzünden büyük bir boşluk duyuyordu. Sonra da eve

gidiyor ve onu daha az düşünmek için ailesiyle vakit geçiriyordu. Fakat her gece ablasıyla aynı yatağa girmek zorunda kalıyor ve yüzünü duvara dönerek güçlü olmak için yalvarıyordu.

Bunu yapabileceğini düşündü. Daşa ile on yedi yıl, Aleksandr ile ise sadece üç hafta geçirmişti. Bunu yapabilmenin tek yolu vardı.

Tatyana arkasına dönerek yürüdü.

14

Aleksandr sözünde durdu ve Daşa onu görmeye geldiğinde, onunla Nevski'de yürüyerek bu ilişki konusunda düşünmek için zaman istedi. Daşa ağladı ve yalvardı. Aleksandr bir kadının bu şekilde davranmasından nefret ederdi. Yine de yumuşamadı. Daşa'ya küçük kardeşinden hoşlandığını söylemezdi.

Aleksandr birkaç gün sonra Tatyana'nın yüzünü artık görmediği için memnun bile olmuştu. Almanların Luga'nın güneyine on sekiz kilometre uzaklıkta olduğunu öğrendi. Bu Tolmaçevo'ya da aynı uzaklıkta olduklarını gösteriyordu. Kışlaya, Almanların Novgorod kasabasını birkaç saat içinde istila ettiğine dair bilgi geldi. Novgorod, Luga'nın güney doğusunda, Tatyana'nın çember hareketi yaptığı İlmen nehrinin olduğu yerdi.

Gönüllüler ordusu Luga'da hendek kazmaya henüz başlamıştı.

Finlandiya'nın saldırısından korkulduğu için, mayın döşeyenler, hendek kazanlar ve diğer destek güçleri Leningrad'ın kuzeyine gönderildi. Güney Karelia'daki Finlandiya-Sovyetler Birliği sınırı en iyi korunan ve en sakin yerdi. Aleksandr, Dimitri'nin buna sevindiğini düşündü. Hitler'in Leningrad'ın güneyine yaklaşması Kızıl Ordu'yu şaşırtmıştı. Luga nehrinden İlmen nehrine kadar yüz yirmi beş kilometrelik bir savunma hattı oluşturulmuştu. Silah ve tank takviyesi yapıldı; ama bunlar yeterli değildi. Leningrad komutanı acilen bir şeyler yapılması gerektiğini fark etti ve Karelia'daki tankları alarak Luga'ya gönderdi.

Bu sırada da Kızıl Ordu günler süren savaşın ardından geri çekiliyordu.

Bu sadece geri çekilme değil; savaşın ilk üç haftasında Almanlara beş yüz kilometrelik bir toprak vermekti. Artık hava desteği kalmamıştı ve Tatyana'nın çabalarına rağmen Kızıl Ordu'daki birkaç tank yetersiz kalıyordu. Temmuz ortasında ordu, Alman panzerlerinin ve uçaklarının karşısına tüfeklerle çıkmaya başladı. Sovyetler Birliği silah ve asker sıkıntısı çekmeye başlamıştı.

Luga'nın kurtuluşu, hiçbir eğitimi, daha da kötüsü silahı olmayan gönüllülere kalmıştı. Yaşlı erkekler ve genç kadınlardan oluşan bir grup Hitler'e kendilerini siper etmekten başka bir şey yapmıyordu. Kızıl Ordu'da şehit olan askerlerin silahlarından başka destekleri yoktu. Bazı gönüllülerin kürek, balta ve kazmaları vardı; ama çoğu bunları da bulamıyordu.

Aleksandr bu sopalarla Alman tanklarını nasıl durduracaklarını düşünmek bile istemiyordu. Bunun cevabını zaten biliyordu.

DUMAN VE GÜRÜLTÜ

1

Aleksandr gelmeyi kesince Tatyana'nın dünyası değişti. Artık işten en son ayrılanlar arasındaydı. Fabrikanın kapısından yavaşça çıkarken, hâlâ bir umutla başını, üniformasını, tüfeğini ya da elinde tuttuğu kepini görmek umuduyla etrafına bakınıyordu.

Tatyana, Kirov duvarının kenarından yürüyerek otobüs durağında bekliyor, sonra da evine kadar sekiz kilometre yürüyerek her yerde onu görür gibi oluyordu. 23:00'te eve geldiğinde, saat 19:00'da hazırlanan yemek çoktan soğumuş oluyordu. Evde herkes radyo dinliyor ve o an kafalarını meşgul eden tek şey olan Paşa hakkında konuşmuyordu.

Daşa bir akşam eve gözyaşları içinde geldi ve Tatyana'ya, Aleksandr'ın ondan ayrılmak istediğini söyledi. On beş dakika boyunca hiç durmadan ağladı ve Tatyana sırtını okşayarak onu sakinleştirmeye çalıştı. "Pes etmeyeceğim Tatya," dedi Daşa. "O benim için çok önemli. Zor bir dönemden geçiyor. Her asker gibi o da evlilikten korkuyor. Ama pes etmeyeceğim. Düşünmek için biraz zamana ihtiyacı olduğunu söyledi. Bu, ömür boyu süreceğini göstermez. Kendini toparlayana kadar devam edecek, öyle değil mi?"

"Bilmiyorum Daşenka." Hangi insan söylediği bir şeyi bu kadar çabuk yapardı. Tatyana şimdiye kadar hiç böyle biriyle karşılaşmamıştı.

Dimitri bir kez onu görmeye geldi ve ailecek yemek yediler. Tatyana daha sık gelmemesine şaşırmıştı; ama Dimitri bunun için özür diledi, Kafası karışık gibiydi. Almanların, Sovyetler Birliği'nin neresinde olduğuna dair en ufak bir bilgi vermedi. Gecenin sonunda yanağına kondurduğu öpücük Finlandiya kadar uzaktı.

Çatı katındaki çocuklar heyecan içinde bomba bekliyorlardı; ama ortada hiçbir şey yoktu. Anton ve diğer çocukların gülüşü ile kendi kalp atışı dışında gece sessizdi. Her akşam işten koşarak çıkıp

kırmızı kanatlarıyla Aleksandr'ın yanına giderek yüzüne baktığında da aynı kalp atışını hissederdi.

Gece olunca yine duvara döndü. Bu kez arkasında Daşa yoktu. Daha eve gelmemişti.

Tatyana bu kötü taktiği izlemeye devam edecekti; ama bir sabah radyoda, kahraman Sovyet askerlerinin bütün önlemlerine rağmen Almanların Luga'ya yaklaştığı duyuruldu. Bütün aileyi şaşırtan ve tek kelime edememelerine sebep, Luga lafını duymuş olmaları değil; bu bölgenin Tolmaçevo'ya olan yakınlığıydı.

Eğer Almanlar Luga'ya yaklaşıyorsa, Tolmaçevo ne olacaktı? Oğulları, torunları, kardeşleri neredeydi?

Tatyana ailesini teselli etmeye çalıştı. "O iyi. Hiçbir şey olmayacak." Bu işe yaramayınca "Onu arayacağız. Haydi anne, ağlama." Bu da kâr etmeyince, "Anne, onun hâlâ hayatta olduğunu hissedebiliyorum. O benim ikiz kardeşim. Merak etmeyin, o iyi." Hiçbir şey fayda etmedi.

Paşa hakkında tek kelime etmediler ve Tatyana yaptığı cesur konuşmaya rağmen kardeşi için endişelenmeye başladı.

Kampta telefona cevap verilmedi. Tatyana ve annesi telefon açmaya beraber gitmişti.

Sert görünüşlü bir kadın annesine, "Size ne söyleyebilirim?" dedi. "Edindiğim tek bilgi Almanların Luga yakınında olduğu. Tolmaçevo hakkında bir şey söylenmedi."

"O halde kampın telefonları niçin cevap vermiyor?" diye sordu annesi. "Telefonlar niçin çalışmıyor?"

"Stalin'e benzer bir yanım var mı? Bütün soruların cevabı ben de mi?"

"Tolmaçevo'ya gidebilir miyiz?" diye sordu annesi.

"Siz neden bahsediyorsunuz? Sınıra gidebilir misiniz? Otobüsle oraya ulaşabilir misiniz? Tabi gidersiniz. Size iyi şanslar." Kadın gülmeye başladı. "Natalia buraya gel. Bunu duyman lazım."

Tatyana kaba bir şekilde cevap vermek istedi; ama cesaret edemedi. Ailesini Paşa konusunda ikna edebilmeyi umarak annesini oradan çıkardı.

* * *

O gece Tatyana duvara dönük bir şekilde uyuyor numarası yaparken ve bir eliyle yatağın altında duran Aleksandr'ın verdiği 'Bronz Atlı' adlı kitaba dokunurken, ailesinin ağlayarak birbirleriyle fısıldaştığını duydu. Annesi içini çeke çeke ağlıyor; babası ise, "Şişşştt," diyerek onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Sonra babası da hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı ve Tatyana o sırada evden başka herhangi bir yerde olabilmeyi tercih etti.

Küçük fısıltılar ve kopuk cümleler duyuyordu.

"Belki iyidir," dediğini duydu annesinin.

"Belki," dedi babası.

"Georg. Paşayı kaybedemeyiz. Bu olamaz," dedi. "O bizim oğlumuz."

"Tek oğlumuz," diye ekledi babası.

Annesi hıçkırıklara boğuldu.

Tatyana çarşaf hışırtısını ve annesinin burun çekişini duydu.

"Nasıl bir Tanrı onu bizden alır?"

"Tanrı yoktur. Şimdi toparlan İrina," dedi babası sakinleştirici bir ses tonuyla. "Çok ses çıkarma. Kızları uyandıracaksın."

Annesi bağırdı. "Umrumda değil," dedi ve ses tonunu tekrar alçaltarak, "Neden Tanrı onlardan birini almıyor?"

"İrina böyle söyleme. Bunu istemediğini biliyorum."

"Neden Georg? Senin de aynı şeyi düşündüğünü biliyorum. Oğlumuzun kurtulması için Tatya'yı feda etmez miydin? Ya da Daşa'yı? Ama Tatya çok sessiz ve zayıf. Hiçbir şey beceremez."

"Burada başka türlü bir hayat sürmesi mümkün mü?" dedi babası.

"O, oğlumuz Paşa gibi değil," dedi annesi.

Tatyana daha fazla şey duymamak için pikeyi başına çekti. Daşa uyumaya devam ediyordu. Annesi ve babası da kısa bir süre sonra uykuya daldı. Ama Tatyana'nın gözüne uyku girmedi ve duyduğu kelimeler kulaklarında çınladı. *Tanrı Paşa yerine Tatya'yı alamaz mıydı?*

2

Tatyana ertesi gün işten sonra endişe içinde Pavlov kışlasına gitti. Çavuş Petrenko'ya gülümsedikten sonra Aleksandr'ın adını verdi ve beklemeye başladı. Duvara yaslanarak bacaklarına biraz güç gelmesini diledi.

Aleksandr birkaç dakika sonra kapıya geldi. Yüzündeki gergin ifade sadece bir anlığına yok olmuştu. Gözlerinin altı çökmüştü. "Merhaba Tatyana," dedi sakin bir şekilde ve aralarında belli bir mesafe olacak şekilde durdu. "Her şey yolunda mı?"

"Sayılır," dedi Tatyana. "Sen nasılsın? Sanki..."

"Her şey yolunda. Sen neler yaptın?" dedi Aleksandr.

"Pek iyi değilim," dedi Tatyana ve tam o sırada bunun kendisi yüzünden olduğunu düşünmesinden korktu. "Bir şey...." Sesinin titremesinden endişelendi. İçinde Paşanın korkusu dışında bir şey daha vardı. Aleksandr'ın bunu fark etmesini istemedi. Bunu ondan saklamaya çalıştı.

"Aleksandr, Paşa hakkında bilgi alabilmen mümkün mü?"

Aleksandr ona acıyan gözlerle baktı. "Tatya, ne için?"

"Lütfen. Yapabilir misin?" Sonra, "Ailem umutsuzluk içinde," diye ekledi.

"Öğrenmemek daha iyi."

"Lütfen. Annemin ve babamın bunu öğrenmeye ihtiyacı var. Hiçbir şey yapamıyorlar." Kendisinin de buna ihtiyacı vardı.

"Öğrenirlerse her şeyin daha kolay olacağını mı düşünüyorsun?"

"Kesinlikle. Gerçeği bilmek her zaman daha iyidir. Böylece onunla başa çıkabilirler." Konuşurken bile başka tarafa bakıyordu. "Ondan haber alamayınca birbirlerinden de uzaklaşıyorlar." Aleksandr bir şey söylemeyince Tatyana dudağını ısırarak, "Eğer gerçeği öğrenirlerse; belki Daşa, ben ve hatta annem, Deda ve Babuşka ile Molotov'a gideriz," diye ekledi.

Aleksandr bir sigara yaktı.

"Deneyecek misin Aleksandr?" Adını sesli bir şekilde söyleyebildiği için mutluydu. Koluna dokunmak istedi. Yüzünü bir kez daha gördüğü için hem mutlu; hem de üzgündü. Ona daha yakın olmak için can atıyordu. Üzerinde bütün üniforması yoktu. Görevden gelmiş olacak ki; asker pantolonunun üzerine giydiği gömleğin düğmeleri açıktı. Ona biraz daha yaklaşamaz mıydı? Hayır, yapamazdı.

Aleksandr sessiz bir şekilde sigarasını içti. Başını kaldırdı ve gözlerini ondan ayırmadı. Tatyana ona gözlerindeki ifadeyi belli etmemeye çalıştı ve zoraki bir şekilde gülümsedi.

"Molotov'a gidecek misin?" diye sordu Aleksandr.

"Evet."

"İyi," dedi Aleksandr hiç tereddüt etmeden. "Tatya ne olursa olsun Paşa hakkında bilgi alacağım. Ama senin mutlaka gitmen gerekiyor. Büyükbaban, böyle bir göreve kabul edildiği için çok şanslı. Çoğu insanın şehri terk etmesine izin verilmiyor."

"Ailem hâlâ bu şehrin en güvenli yerlerden biri olduğunu söylüyor. Bu yüzden birçok insan Leningrad'a geliyor," dedi Tatyana.

"Sovyetler Birliğinde hiçbir yer güvenilir değil," dedi Aleksandr.

"Dikkatli ol," dedi sesini alçaltarak.

Aleksandr ona doğru eğildi ve Tatyana merak içinde ona baktı. "Ne oldu?" diye fısıldadı; ama Aleksandr daha cevap bile veremeden kapıdan Dimitri çıktı.

"Merhaba," dedi Tatyana'ya kaşlarını çatarak. "Burada ne işin var?"

"Seni görmeye geliyordum," dedi Tatyana hemen.

"Ben de sigara içmeye çıkmıştım," dedi Aleksandr.

"Sen beni görmeye gelirken, sigarasını söndürmesi gerekiyor," dedi Dimitri ve gülümsedi. "Yine de beni görmeye gelmen güzel. Çok etkilendim. Kolunu omuzuna attı. "Seninle eve kadar geleyim Taneçka," dedi. Bir yerlere gitmek ister misin? Çok güzel bir akşam."

Aleksandr'ın, "Görüşürüz Tatya," dediğini duydu. Neredeyse bayılacaktı.

Aleksandr, Albay Mikhail Stepanov'un yanına gitti.

Aleksandr Finlandiya ile 1940 yılının kışında yapılan savaşta Albay Stepanov ile birlikte görev yapmıştı. O zamanlar albay, yüzbaşı; Aleksandr ise ikinci teğmendi. Albaya generallik için birçok fırsat tanınmıştı; ama o kendi rütbesini vermek istememiş ve Leningrad kışlasını yönetmeyi tercih etmişti.

Albay Stepanov neredeyse Aleksandr kadar uzun boyluydu. Ondan daha zayıftı ve hareketleri narindi. Aleksandra gülümserken bile gözlerinin içindeki hüzün belli oluyordu.

"Günaydın efendim," diyerek selam verdi Aleksandr.

"Günaydın teğmen," dedi albay masasının önüne gelerek. "Ortalık biraz duruldu." Stepanov tokalaştıktan sonra tekrar masasına oturdu. "Nasılsın?"

"Çok iyi efendim."

"Nasıl gidiyor? Binbaşı Orlov sana nasıl davranıyor?"

"Her şey yolunda efendim. Teşekkür ederim."

"Senin için ne yapabilirim?"

Aleksandr boğazındaki gıcığı temizledi. "Sadece biraz bilgi almak için geldim."

"Ortalığın durulduğunu söyledim."

Aleksandr bacaklarını ayırdı ve ellerini arkasına götürdü. "Gönüllüler ne durumda efendim?"

"Gönüllüler mi? Ne durumda olduklarını biliyorsunuz teğmen Belov. Onlarla siz ilgileniyorsunuz."

"Luga ve Novrogod yakınlarında olanları kastettim."

"Novrogod mu?" Stepanov başını salladı. "Oradaki gönüllüler savaşa karıştı. Novrogod'daki durum iyi değil."

"Öyle mi?"

"Eğitimsiz Sovyet kadınları panzerlerin üzerine el bombası atıyor. Bazılarında bu bile yok. Onlar da taş fırlatıyor." Albay Stepanov, Aleksandr'ın yüzüne dikkatle baktı. "Bununla niçin ilgileniyorsun?"

"Albayım," dedi Aleksandr topuklarını birleştirerek. "Tolmaçevo kampına gitmiş olan on yedi yaşındaki bir erkek çocuğunu bulmaya çalışıyorum. Kamptaki telefonlar açılmadığı için ailesi paniğe kapılmış." Aleksandr bir an duraksadı ve albaya baktı. "Genç bir çocuk efendim.

Adı Pavel Metanov. Dohotino'daki bir kampa gitti."

Albay birkaç dakika sonra yavaşça ayağa kalktı ve Aleksandr'ı inceledi. En sonunda, "Sen işinin başına dön. Neler öğrenebileceğimi bir araştırayım. Hiçbir şey için söz vermiyorum."

Aleksandr selam verdi. "Teşekkür ederim efendim."

O gece Dimitri, Aleksandr'ın üç subayla kaldığı kışlaya gitti. Kâğıt oynuyorlardı. Aleksandr'ın ağzında sigara vardı ve başını çevirip Dimitri'ye bakmamıştı bile.

Dimitri, Aleksandr'ın sandalyesinin yanına çömelerek boğazındaki gıcığı temizledi.

İkinci teğmen Anatoli Marazov, "Kumanda subayını selamla, Çernenko," dedi gözünü kâğıtlardan ayırmadan. Dimitri ayağa kalkarak Marazov'u selamladı. "Efendim," dedi.

"Ortalık durgun, er."

"Ne oluyor Dima?" diye sordu Aleksandr.

"Pek bir şey yok," dedi Dimitri. "Konuşabileceğimiz bir yer var mı?"

"Burada konuş. Her şey yolunda mı?"

"İyi iyi. Dedikodulara göre geri çekiliyormuşuz."

"Geri çekilmiyoruz Çemenko," dedi Marazov. "Leningrad'ı korumak için buradayız."

"Eğer Finlandiyalar Almanların tarafında yer alırsa, bu öldüğümüzün işaretidir," dedi Dimitri.

"Bu yürek işi," dedi Marazov. "Belov, bu askeri bana sen mi vermiştin?"

Aleksandr, Dimitri'ye döndü. "Teğmen Marazov haklı. Dima, bu hareketin beni çok şaşırttı. Açıkçası, senden beklemeyeceğim bir şey." Aleksandr inandırıcı olmaya çalışıyordu.

Dimitri muzipçe gülümsedi. "Aleksandr, orduya girerken dileğimiz bu değil miydi?"

Aleksandr cevap vermeyince Dimitri devam etti. "Savaşı kastediyorum."

"Benim dileğim savaşmak değildi. Bunu isteyen var mı?" Aleksandr duraksadı. "Senin amacın bu muydu?"

"Hayır, hiç değil. Ama biliyorsun benim size göre daha az seçeneğim var."

"Senin seçme şansın var mı Belov?" diye sordu Marazov.

Aleksandr elindeki kâğıtları bıraktı ve bir sigara alarak ayağa kalktı. Diğer subaylara, "Hemen geliyorum," diyerek dışarı çıktı. Dimitri de yavaş adımlarla arkasından gitti. Koridorda çok fazla subay olduğu için bahçeye çıktılar. Saat l:00'di ve hava kararmıştı.

Üç asker, onlardan birkaç adım ötede sigara içiyordu. "Dima bu saçmalığı bırakmalısın. Benim seçme şansım yok. Buna inanmaktan vazgeç. Ne seçeneğim varmış benim?"

"Başka bir yerde olma şansın var."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. Dimitri'nin yanından başka herhangi bir yerde olmayı tercih ederdi. "Şu anda Finlandiya bizim için çok tehlikeli," dedi Dimitri.

"Biliyorum." Aleksandr Finlandiya hakkında konuşmak istemiyordu.

"İki tarafta da çok sayıda adam var. NKVD sınır askerleri her yeri sarmış. Lisiy Nos bölgesi asker dolu. Orası hiç güvenli değil. Ne yapacağımızı bilmiyorum. Finlandiyalıların Vyborg'dan Lisiy Nos'a geleceğine emin misin?"

Aleksandr sigarasından bir nefes çekti ve bir şey söylemedi. En sonunda, "Evet, kesinlikle. Eski topraklarını geri isteyecekler. Lisiy Nos'a gelecekler," dedi.

"Başka ne yapabiliriz? O halde uygun zamanı bekleyeceğiz," dedi Dimitri. Aleksandr yorum yapmayınca, devam etti. "Doğru zaman gelecek mi Alex?"

"Bilmiyorum Dima. Bekleyip göreceğiz."

Dimitri derin bir nefes aldı. "Güzel. Bu arada beni ilk tüfek alayından alabilir misin?"

"Dima, seni ikinci piyade taburundan daha yeni aldım."

"Biliyorum; ama olası bir saldırıya hâlâ çok yakınım. Marazov'un adamları ikinci sırada. Temizlik işlerine baksam ya da öteberi taşısam daha iyi olur." Bir an duraksadı. "Böylece şansım daha fazla olmaz mı?"

"Öteberi almak ve sınırdaki birliklere cephane taşımak mı istiyorsun?" diye sordu Aleksandr şaşkınlık içinde.

"Arka saftakilere mektup ya da sigara götürmek gibi şeyleri kastetmiştim."

Aleksandr gülümsedi. "Peki bakarız."

Dimitri sigarasını kaldırıma fırlatıp söndürürken, "Haydi ama, biraz neşeli ol. Son günlerde neyin var senin? Hâlâ her şey yolunda. Almanlar burada değil ve harika bir yaz geçiriyoruz," dedi.

Aleksandr tek kelime etmedi.

"Alex," dedi Dimitri. "Seninle bir şey konuşmak istiyorum....Tatya çok iyi bir kız."

"Ne?"

"Tatya. Çok iyi bir kız."

"Evet."

Dimitri bir süre hiçbir şey demedi. "Ve onun böyle kalmasını istiyorum. Buraya gelip seninle ve diğerleriyle konuşmamalıydı."

"Seninle aynı fikirdeyim."

"Biliyorum hepimiz iyi arkadaşız ve o senin hoşlandığın kızın kardeşi; ama açıkçası senin benim beğendiğim kızla beraber görünmeni istemem." Dimitri bunlardan sonra da, "O senin kışla fahişelerine..."

Aleksandr, Dimitri'ye bir adım yaklaşarak, "Burada dur," dedi.

Dimitri gülmeye başladı. "Sadece şaka yapıyorum. Daşa hâlâ seni görmeye geliyor mu? Onlara pek sık gidemiyorum. Tatya geç saatlere kadar çalışıyor. Daşa hâlâ geliyor, öyle değil mi?"

"Evet." Daşa her gece geliyor ve onu geri döndürebilmek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Ama Dimitri'ye Daşa ile arasında geçenlerden bahsedecek değildi.

"Tatyana'nın buraya gelmemesi için bir sürü sebep var. Daşa bunu duysa üzülmez mi?"

"Haklısın," dedi Aleksandr, Dimitri'ye bakarak. "Başka sigaran var mı?"

Dimitri elini hemen cebine soktu. "Bu hoşuma gitti. Üsteğmen bir erden sigara istiyor. Senin benden bir şey istemen her zaman çok hoşuma gidiyor."

Aleksandr bir sigara aldı ve hiçbir şey söylemedi.

Dimitri boğazındaki gıcığı temizledi. "Eğer seni tanımasam, Taneçka'ya bir şeyler hissettiğini düşüneceğim."

"Ama beni tanıyorsun, öyle değil mi?"

Dimitri omuz silkti. "Sanırım. Sadece o bakış şeklin..."

"Bunu aklından çıkar," dedi Aleksandr sözünü keserek. Sonra da sigarasından bir nefes aldı. "Bu senin kuruntun."

Dimitri derin bir nefes aldı. "Biliyorum," dedi. "Sadece o kıza kendimi fazla kaptırdım."

Aleksandr'ın parmaklarının arasında duran sigara kendi kendine yanarak küle dönüştü. "Gerçekten mi?" diyebildi en sonunda.

"Evet. Neden bu kadar şaşırdın?" diyerek güldü Dimitri. "Benim gibi işe yaramaz bir adamın Tatya gibi bir kızı hak etmediğini mi düşünüyorsun?"

"Hayuır, hiç de değil," dedi Aleksandr. "Ama duyduğuma göre Sadko turlarına devam ediyormuşsun."

Dimitri omuz silkti. "Bunun ne önemi var ki?" Aleksandr cevap vermeye fırsat bulamadan Dimitri yanına yaklaştı ve alçak bir ses tonuyla, Tatya daha küçük ve benden yavaş olmamı istiyor. Onun isteklerine saygılıyım ve ona karşı sabırlıyım," diyerek kaşlarını kaldırdı. "Yola geliyor; ama yine de..."

Aleksandr sigarasını attı ve botuyla üzerine basarak söndürdü. Pekâlâ, dedi. "Konuşmamız bitti." Kışlasına doğru yürümeye başladı.

Dimitri ona yetişti ve kolundan tuttu.

Aleksandr arkasına dönerek kolunu elinden kurtardı. "Kolumu bu şekilde tutma Dimitri." Gözlerinden ateş çıkıyordu. "Ben Tatya değilim."

Dimitri birkaç adım geri çekilerek, "Pekâlâ. Sakin ol." Bir adım daha geri gitti. "Bu asabiyetin konusunda gerçekten bir şey yapman gerekiyor Aleksandr *Barrington."* Soyadını söylerken harfleri iyice vurgulamıştı. Sonra biraz daha geri çekildi ve gülümsedi. Gece iyice çökerken, vücudu daha küçük, dişleri daha keskin ve sarı, saçları daha yağlı, gözleri daha kısık görünüyordu.

3

Tatyana ertesi gün işe büyük bir umutla gitti. Tüfekleriyle Kirov'un önünde duran ve fabrikanın içinde dolaşan Mavi üniformalı NKVD askerlerini görmezden gelmeyi öğrenmişti. Bazılan geçerken ona bakıyordu ve bu anlarda daha ufak tefek olup göze batmamayı umut ediyordu. Tatyana'ya ciddi bir yüz ifadesiyle bakıyorlardı ve bu yüzden onların yanından bir an önce geçip gidebilmek için acele ediyordu.

İşçiler sıkılmasın ve KV-1 tanklarını yaparken dikkatsiz davranmasın diye her iki saatte bir dolaşmalarına izin veriliyordu. Tatyana tankın olduğu makaranın yanına giderek aşağıya indirdi ve hazır olması için üzerine kırmızı yıldızı çizdi. Yıldız dışında beyaz sprey boyayla STALİN İÇİN yazdı ve yeşil tankın üzerindeki bu yazı dikkat çekici oldu.

Zayıf çocuk İlya, Aleksandr gelmeyi kestiğinden beri Tatyana'yı akşamları hiç yalnız bırakmıyordu. Ona her türlü soruyu soruyor ve Tatyana kibarlığını bozmadan bunları geçiştiriyordu. En sonunda kabaca bir tepki vererek işine konsantre olmak istediğini söyledi. Gün boyunca her yaptığı işte, yanında bitmesine bir anlam veremiyordu. İlya kantinde tabağını alarak Zina ile onun yanına oturuyor. Zina da ona bir türlü tahammül edemiyor ve bunu açıkça söylüyordu.

Ama Tatyana bugün onun için üzüldü. Köftesini yerken, "Hiç arkadaşı yok," dedi. "Görünüşe göre kimseyi tanımıyor. Oturabilirsin İlya." İlya da masadan kalkmadı.

Tatyana biraz daha cömert olabilirdi. Günün bitmesini bekleyemedi. Dün Aleksandr'ı görmeye gittiği için, bugün iş çıkışma geleceğine emindi. En güzel eteğiyle bluzunu giymiş ve sabah çıkmadan önce banyo yapmıştı.

O akşam Kirov'dan koşarak çıktı. Altın rengi saçları parlıyordu. Yüzü pespembeydi ve nefes nefese bir halde Aleksandr'ı arıyordu.

Gelmemişti.

Saal 20:00'yi geçiyordu. 21:00'e kadar bankta oturup bekledikten sonra eve gitti.

Annesi ve babası Paşa'dan haber alamadıkları için perişan haldeydi. Sürekli ağlıyorlardı. Daşa evde değildi. Deda ile Babuşka ise eşyalarını topluyorlardı. Tatyana çatı katına çıktı ve havada, beyaz bir balina gibi görünen balonları izledi. Bir yandan da Tolstoy'un *Savaş ve Barış* adlı kitabını okurken Tolmaçevo'da kaybolan kardeşleri Volodya'yı hatırlayan Anton ile Krill'i dinliyordu. Tatyana konuşmalarına kulak kabarttı ve kardeşi Paşa'nın Tolmaçevo'da kaybolmuş olabileceğini düşündü.

Aleksandr onu görmeye ve haber vermeye gelmemişti. Belki de vereceği haberler kötü olduğu için onunla yüz yüze gelmeye cesaret edememişti. Fakat Tatyana işin aslını biliyordu: onu görmeye gelmemişti; çünkü ondan sıkılmıştı. Ondan, çocukça oyunlarından ve hayatının onunla ilgili olan kısmından bıkmıştı. Onlar Yaz Bahçesi'nde yürüyen iki arkadaştı; ama o bir adamdı ve bundan sıkılmıştı.

Elbette gelmemekte haklıydı. Tatyana ağlamayacaktı.

Her gün Kirov'a onun ve Paşa'nın yokluğuyla gitmek, her akşam işten çıktığında onu görememek ve savaşla iç içe olmak Tatyana'nın kendisini büyük bir boşlukta hissetmesine sebep olmuştu. Neredeyse Anton ve Krill'in yanında avazı çıktığı kadar bağıracaktı.

Şu anda ihtiyacı olan tek şey onunla on yedi yıl aynı havayı soluyan, aynı okula giden, aynı sınıfta okuyan ve aynı odada yatan çocuğun yüzünü görebilmekti. Arkadaşını ve ikiz kardeşini geri istiyordu.

16 Haziranda beyaz gecelerin bitmesinin ardından çatı katında karanlıkta oturan Tatyana, Paşa'yı hissedebildiğini düşündü. Kardeşine bir şey olmamıştı. Tatyana'yı bekliyordu ve bu konuda hayal kırıklığı yaşamayacaktı. Evde oturup sigara içmekten başka bir şey yapmayan ailesi gibi olmayacaktı. Tatyana Paşa'yı beş dakika görse, son bir ayda yaşadığı her şeyi unutacağına emindi.

Aleksandr'ı unutacaktı ve bunun için bir şey yapması gerekiyordu.

Tatyana, herkes yattıktan sonra mutfaktan bir makas aldı ve sarı saçlarını keserek lavaboya dökülüşlerini izledi. Saçları kısalınca büktüğü dudakları ve yeşil gözleri daha da belirginleşti. Burnundaki ve gözlerinin altındaki çiller de daha çok göze batıyordu. Erkek çocuğuna mı benzemiş ti? Daha mı küçük görünüyordu? Yoksa daha mı zayıf duruyordu? Aleksandr saçları hakkında ne düşünecekti? Kimin umurundaydı? Ne düşüneceğini biliyordu. Şura, Şura, Şura.

Tatyana gün ağarırken bulduğu bej bir pantolonu giydi. Çantasına dişleri için soda, diş macunu -seyahate çıkarken diş macununu mutlaka alırdı- ve Paşa'nın eski kamp günlerinden kalma uyku tulumunu koydu. Ailesine bir not bıraktıktan sonra Kirov'a gitti.

Tatyana Kirov'daki son iş gününde dizel motorların başında görevlendirildi. Bujileri takıyordu. Bütün sabah sinirlerine hâkim olmak için mücadele verse de, işini gayet iyi yaptı.

Öğle arasında yanına Zinayı alarak Krasenko'nun yanına gitti ve Gönüllüler Ordusuna katılmak istediklerini söyledi. Zina bir haftadır bunu istediğini söylüyordu.

Krasenko ona çok küçük olduğunu söyledi.

Tatyana ısrar etti.

Krasenko sempatik bir tavırla, "Bunu niçin yapıyorsun Tatya?" diye sordu. "Luga senin gibi kızlar için uygun bir yer değil."

Ona, Luga'daki durumun umutsuzluğundan haberdar olduğunu söyledi. İşyerinde yayınlanan bültenlerde, "Luga'da hendeklere koşun!" diyorlardı. On dört on beş yaşında erkek ve kız çocuklarının orada hendek kazdığını bildiğini söyledi. Zina ve o, Kızıl Ordu için elinden gelen her şeyi yapmayı istiyordu. Zina ağzını açmadan başını salladı. Tatyana Krasenko'dan özel izin alması gerektiğini biliyordu. "Lütfen Sergei Andreviç," dedi.

"Hayır!" diye yanıtladı.

Tatyana ısrar etti. Krasenko'ya buradan gitmenin kendisine bağlı olduğunu ve ne pahasına olursa olsun Luga'ya gideceğini söyledi. Yardım etse de etmese de gidecekti. Tatyana Krasenko'dan korkmuyor ve onu sevdiğini biliyordu. "Sergei Andreeviç, beni burada tutamazsınız. Eğer Kızıl Ordu'ya yardım etmek isteyen gönüllüleri engellerseniz, nasıl bir tepki alacağınızı biliyor musunuz?"

Tatyana'nın yanında duran Zina başını salladı.

Krasenko derin bir nefes aldı ve ikisine Kirov'dan çıkmaları için izin vererek pasaportlarını damgaladı. Odadan çıkarlarken ayağa kalktı ve onlara şans diledi. Tatyana ona, kardeşini bulmaya gittiğini söylemek istedi; ama sonra onunla bu konuyu konuşmak istemedi ve teşekkür etmekle yetindi.

Kızlar fiziksel bir sınavdan geçmek için karanlık bir jimnastik salonuna götürüldüler ve Tatyana'ya çok ağır gelen küreklerle egzersiz yaptıktan sonra Luga'ya giden özel ordu kamyonuna binmek için otobüsle Varşova istasyonuna gittiler.

Tatyana, Hermitage'daki eserleri alan kamyonlar gibi zırhlı olanlar mı; yoksa Aleksandr'ın bahsettiği, güney Leningrad'a gönderilen kamyonlarla mı gideceklerini merak etti.

İkisi de değildi. Tatyana'nın Leningrad civarında gördüğü sıradan kamyonlardan birine binmişlerdi.

Tatyana ve Zina arkaya oturdu. Onlar dışında kırk kişi daha binmişti. Tatyana kamyona kasa taşıyan askerleri inceledi. Onların üzerine oturacaklardı. Askerlerden birine, "İçlerinde ne var?" diye sordu.

"El bombası," dedi gülümseyerek.

Tatyana ayağa kalktı.

Varşova istasyonundan yedi kamyon konvoy halinde kalktı ve güney Luga'ya doğru yola koyuldu.

Gatchina'ya geldiklerinde herkese inmesi ve yolun geri kalan kısmını askeri bir trenle tamamlaması söylendi.

"Zina, trene binmemiz iyi oldu. Böylece Tolmaçevo'da inebiliriz, öyle değil mi?" dedi.

"Sen delirdin mi?" dedi Zina. "Hepimiz Luga'ya gidiyoruz."

"Biliyorum. İkimiz trenden ineceğiz ve daha sonra başka bir trenle Luga'ya döneceğiz."

"Olmaz."

"Zina lütfen. Tolmaçevo'da inmek zorundayım. Kardeşimi bulmam gerekiyor."

Zina şaşkınlık içinde Tatyana'ya baktı. "Tatya! Bana Minsk'in Almanların eline geçtiğini söylediğin zaman, senden benimle birlikte kız kardeşimi bulmaya gelmeni istedim mi?" diye sordu.

"Hayır Zina. Ama ben Tolmaçevo'nun henüz Almanların eline geçmediğini düşünüyorum. İçimde hâlâ umut var."

"Ben inmem," dedi Zina. "Herkes gibi Luga'ya gideceğim ve askerlerimize yardım edeceğim. NKVD askerleri tarafından bir firari olduğum için öldürülmek istemiyorum."

"Zina!" diye bağırdı Tatyana. "Sen nasıl firari olabilirsin? Gönüllüsün. Lütfen benimle gel."

"Ben inmiyorum. Son sözüm bu," dedi Zina başını çevirerek.

"Pekâlâ," dedi Tatyana. "Ben iniyorum."

4

Bir onbaşı Aleksandr'ın kışlasına başını uzattı ve Albay Stepanov'un onu görmek istediğini söyledi.

Albay Stepanov ajandasına bir şeyler yazıyordu. Üç gün öncesine nazaran daha yorgun görünüyordu. Albay başını kaldırınca, Aleksandr mavi gözlerinin altındaki siyah torbacıkları fark etti.

"Teğmen kusura bakma, bunu öğrenmek biraz zamanımı aldı. Korkarım sana iyi haberler veremeyeceğim."

"Anlıyorum."

Albay başını tekrar önündeki ajandaya eğdi.

Novgorod'un durumu umutsuz. Kızıl Ordu, Almanların Novgorod yakınlarındaki köylere girdiğini haber alınca, Luga ve Tolmaçevo'daki birçok kamptan gençler toplayarak bunları hendek kazmaya götürmüş. Bu kamplardan biri de Dohotino. Pavel Metanov hakkında özel bir bilgi edinemedim..." Albay boğazındaki gıcığı temizledi. "Senin de bildiğin gibi, Almanlar sandığımızdan daha hızlı ilerliyor."

Bu tam bir Sovyetler Birliği ağzıydı. Kendini radyo dinliyor gibi hissetti. Bunu söylerken anlatmak istedikleri şey çok farklıydı.

"Albayım ne oldu?"

"Almanlar Novgorod'u geçtiler."

"Kamplardan alınan genç çocuklara ne oldu?"

"Teğmen, söylediklerim dışında bir şey bilmiyorum." Bir an duraksadı. "Bu çocuğu ne kadar iyi tanıyorsun?"

"Ailesini çok iyi tanıyorum efendim."

"Bunda özel bir ilişkinin payı var mı?"

"Evet efendim."

Albay Stepanov elindeki kalemle oynayarak ajandasına baktı ve gözlerini Aleksandr'dan kaçırarak, "Sana daha iyi şeyler söylemek isterdim Aleksandr. Almanlar tanklarıyla Novgorod'a girdi. Albay Yanov'u hatırlıyor musun? O öldü. Almanlar, askerleri ve sivilleri öldürdü. Sonra da kasabayı ateşe verdi," dedi.

Aleksandr masanın yanında durup gözlerini Albay Stepanov'dan ayırmadan, "Bırakın tahmin edeyim. Kızıl Ordu küçük çocukları savaşın içine mi soktu?"

Stepanov ayağa kalktı. "Bize savaşı nasıl yapacağımızı öğretemezsin teğmen."

"Saygısızlık etmek istemedim." Aleksandr topuklarını birbirine vurarak albayı selamladı ve yerinden kıpırdamadı. "Ama eğitimsiz erkekleri, deneyimli Nazilere karşı kullanmak aptallık."

Albay Stepanov masasının arkasında durdu. Biri genç, diğeri ise kırk dört yaşında olan iki adam sessiz kaldı. Sonra albay konuştu. "Ailesine oğullarının Rusya'yı savunurken öldüğünü söyle," dedi titreyen bir sesle. "Büyük liderimiz Stalin'e yardım ederken öldü."

Aleksandr, o sabah ilerleyen saatlerde giriş kapısına çağırıldı. Aşağıya giderken gelenin Tatyana olmasından korkuyordu. Onunla şu anda karşılaşamazdı. Akşam onu görmeye Kirov'a gidecekti. Daşa'nın Petrenko'nun yanında olduğunu gördü. Gergin görünüyordu.

Onu bir kenara çekerek, "Sorun ne?" dedi. Paşa ve Tolmaçevo hakkında bir şey söylememesini umut ediyordu. Daşa avucunun içindeki kâğıdı ona uzatarak, "Şu deli kardeşimin yaptığına bak!" dedi.

Kâğıdı açtı. Tatyana'nın el yazısını ilk kez görüyordu. Küçük ve düzenliydi. Notta: *Sevgili anne ve baba. Paşa'yı bulup size geri getirmek için Gönüllüler Ordusuna katıldım. Tatya,* yazıyordu.

Aleksandr yüz ifadesiyle açık vermemek için elinden geleni yaparak notu Daşa'ya geri verirken "Ne zaman gitti?" diye sordu.

"Dün sabah. Kalktığımızda gitmişti."

"Daşa neden bana dün gelmedin? Dünden beri yok mu?"

"Şaka yaptığını ve geri döneceğini düşündük."

"Paşa ile birlikte döneceğini mi umdunuz?" dedi Aleksandr.

"Bilmiyoruz! Kafasında saçma sapan fikirler var. Açıkçası ne düşündüğünü bilmiyorum. O daha markete bile tek başına gidemiyordu. Paşa hakkında endişelenirken bir de bu çıktı."

"Endişeliler mi; yoksa kızgınlar mı?" diye sordu Aleksandr.

"Çılgına döndüler. Onun için çok korkuyorlar. O..." Daşa sözünü tamamlayamadı. Gözünde yaş vardı. Daşa ona yaklaşarak kolunu boynuna doladı. "Aleksandr," dedi. "Lütfen bize yardım et. Kız kardeşimi bulmamıza yardım et. Tatya'yı kaybedemeyiz...."

"Biliyorum," dedi.

"Lütfen," dedi Daşa. "Benim için bu iyiliği yapacak mısın?"

Aleksandr sırtını okşayarak geri çekildi. "Ne yapabileceğime bir bakayım."

Aleksandr, Binbaşı Orlov'u boş verdi ve doğruca Albay Stepanov'un yanına gitti. Yanına yirmi gönüllü ve iki çavuş alarak zırhlı bir kamyonla Luga'nin güneyine cephane götürme izni aldı. Aleksandr oradaki sınırın takviye güce ihtiyaç duyduğunu biliyordu. Stepanov'a birkaç gün içinde geri döneceğini söyledi.

Stepanov, Aleksandr'a izin vermeden önce, "Kendini ve yanındaki adamları sağ salim geri getir teğmen," dedi ve duraksadı. "Her zaman olduğu gibi."

"Elimden geleni yapacağım efendim," dedi Aleksandr. Kışlaya geri dönen pek fazla gönüllü görmemişti.

Gitmeden önce Dimitri'nin yanına uğradı ve onu da çağırdı. Dimitri itiraz etti. "Dima gelmen gerekiyor," dedi Aleksandr.

"Beni nereye gönderirlerse giderim," dedi Dimitri başını sallayarak, "Ama gönüllü olmam. Novgorod'da neler olduğundan

haberin var mı?"

Aleksandr, zırhlı aracı kendi kullandı. İçinde bir sürü adam, otuz beş Nagant tüfeği, otuz beş Tokarev tüfeği, iki kutu el bombası, üç kasa mayın, yedi kutu cephanelik, bir sürü topçu mermisi ve bir varil barut vardı. Aleksandr zırhlı kamyon alarak en doğrusunu yaptığını düşündü.

Tatyana'nın yaptığı tanklardan birini almayı çok isterdi. Leningrad'dan çıktıktan sonra üç kasabadan geçtiler: Önce Gatçina, sonra Tolmaçevo, en son da Luga'dan. Aleksandr Gatçina'ya geldiğinde uzakta patlayan top seslerini duymaya başladı. Kaldırımsız yolda ilerlerken, arkasındaki adamlar tir tir titremeye başlamıştı. Aleksandr bomba seslerini duyunca, rüyasında gördüğü babasının yüzü gözünde canlandı. Sıra kendindeyken, ölümün niçin oğlunun kapısını çaldığını soruyordu. "Baba, onun için gidiyorum," dedi ve genç askerlerden Çavuş Oleg Kaşnikov ona dönerek, "Ne dediniz teğmen," diye sordu.

"Hiçbir şey. Babamla bazen konuşurum."

"Ama teğmen bu Rusça değildi," dedi Kaşnikov. "İngilizce gibi geldi. Gerçi o dili bilmiyorum."

"İngilizce değil; sadece anlamsız birkaç kelime," dedi Aleksandr.

Aleksandr ve askerleri Luga'ya geldiklerinde, top sesleri daha net duyulmaya başlamıştı. Önlerinde dümdüz bir arazi vardı ve her yeri duman kaplamıştı. Aleksandr gelen bu seslerin öfke ve ölümün işareti olduğunu düşündü.

Bir 4 Temmuz akşamı mangal yapılırken, ailesi denize açılmış ve botlarından sahildeki dumanları izlemişti. Yedi yaşındaki Aleksandr başını kaldırarak gökyüzüne baktı ve üzerindeki gökkuşağının renkleri karşısında adeta büyülendi. Gökyüzüne hayat veren bu renklerden daha güzel bir manzarayı hayal bile edemiyordu.

Tam karşılarında Luga nehri vardı. Solda tarlalar, sağda ise ormanlar göze çarpıyordu. Aleksandr on yaşlarında olan çocukların geriye kalan ekinleri topladığını gördü. Askerler, adamlar ve kadınlar

ise tarlanın etrafına hendekler kazıyordu. Ekinler toplandıktan sonra tarlaya mayın döşeneceğini biliyordu.

Aleksandr sakin bir şekilde sıkıca tüfeğini tuttu ve nehrin kenarında on iki kilometrelik savunma hattı oluşturan Albay Pyadyshev'i görmeye giderken, askerlere orada kalmalarını söyledi. Pyadyshev ekstra silah gelmesine çok sevindi ve askerlerine, kamyondan hemen indirmeleri için emir verdi. "Sadece yetmiş tüfek mi, teğmen?" diye sordu Aleksandr'a.

"Elimizde olanın hepsi bu efendim," dedi Aleksandr. "Daha fazlası gelecek."

Aleksandr daha sonra askerleriyle birlikte nehrin kıyısına gitti ve hep birlikte ellerine kürek alarak birkaç saat boyunca hendek açtılar. Aleksandr dürbünle ormanı inceleyince, Almanların buraya geldiğini; ama henüz saldırıya geçmediğini anladı.

Askerleri yanlarında getirdikleri konserve yiyeceklerden yediler ve nehirden su içtiler. Aleksandr daha sonra iki çavuşu Kaşnikov ve Shaphov'u görev başında bırakarak, dört gün önce Kirov'dan gelen gönüllüleri aramaya gitti.

O gün hiç kimseyi bulamadı; fakat ertesi gün Zina'ya rastladı. Tarladaydı ve elinde bir kürek vardı. Patates topluyor ve sepete atıyordu. Hepsi toz toprak içindeydi. Aleksandr patatesleri sepete koymadan önce temizlemesini önerdi. Zina ona baktı ve kaba bir söz söylemeye hazırlandı; ama sonra kırmızı yıldızıyla tüfeğini görünce tek kelime etmedi. Aleksandr, onu tanımadığını anladı. Herkesin sima konusunda iyi bir hafızaya sahip olamayacağını düşündü. "Arkadaşını arıyorum," dedi Zina'ya. "Tatyana burada mı?"

Zina ona baktı ve gözlerinden korku fışkırdı.

"Onu görmedim," dedi Zina. "Oralarda olabilir," dedi eliyle işaret ederek.

Aleksandr korkup korkmadığını merak etti ve derin bir nefes alarak, "O halde burada. Ne tarafta peki?"

"Bilmiyorum. Trenden indikten sonra ayrıldık"

"Nerede?"

"Bilmiyorum." Çok gergindi. Sepeti tutturamadı ve patatesler yere düştü. Onları toplamadan kazmaya devam etti.

Aleksandr tüfeğini iki kez yere vurdu. "Atapova! Dur. Ayağa kalk ve kıpırdama." Zina hemen dediğini yaptı. "Beni hatırlıyor musun?"

Başını salladı.

"Adını nereden bildiğimi merak etmiyor musun?"

"Siz bu tür bilgileri kolayca edinebilirsiniz," diye mırıldandı Zina.

"Ben Aleksandr Belov," dedi. "Tatyana'yı almak için Kirov'a geliyordum. Adını oradan biliyorum. Şimdi hatırladın mı?"

Zina'nın toz toprağa bulanmış soğuk yüzünde bir rahatlama ifadesi belirdi.

"Tatyana'nın ailesi onu çok merak ediyor. Nerede olduğunu biliyor musun?"

Rahatlığı korunmasızlığıyla birleşti. "Benden onunla birlikte inmemi istedi; ama ona bunu yapamayacağımı söyledim. Ben firari değilim."

"Onunla nerede inmeni istedi? Ayrıca sen bir firari olamazsın," dedi Aleksandr. "Gönüllüler ordusundasın."

Zina anlamak istemiyor gibiydi. "Her neyse, sonuç olarak onu günlerdir görmedim. Bizimle birlikte Luga'ya gelmedi. Tolmaçevo'da trenden atladı."

Aleksandr'ın yüzü sapsarı oldu. "Trenden atladı derken..."

"Yani tren kavşakta yavaşladığı zaman merdivene gitti ve atladı. Onun dağdan yuvarlanarak indiğini gördüm."

Sert bir ifade takınarak, "Trenden atlamasına niçin izin verdin?" diye sordu.

Zina ses tonunu yükselterek, "İzin, vermek mi? Ona izin veren kim? Ben ona bunu yapmayacağımı söyledim. Benden onunla

gitmemi istedi," dedi. Sonra da gülerek, "Benden trenden atlamamı istedi! Onunla gitmek zorunda mıydım? Ben kardeşimi aramıyorum. Rusya'yı korumak için Gönüllüler ordusuna katıldım, hepsi bu," diye ekledi.

Aleksandr geri çekilirken, "Peki Rusya için trenden atlar mıydın?" diye sordu.

Zina cevap vermedi. Başını çevirdi ve patatesleri toplarken, "Ben hiçbir trenden atlamazdım. Firari olmaya niyetim yok," diye homurdandı.

Aleksandr hemen askerlerinden bazılarını bulmaya gitti. Kaşnikov ile beş gönüllüyü alarak boş olan kamyonu Tolmaçevo'nun kuzeyine doğru sürdü. Kasaba terk edilmiş gibiydi. Caddelerinde ilerlerken sırtında çocuğunu ve çantasını taşıyan bir kadın gördüler. Kadın onlara Dohotino'nun üç kilometre batıda olduğunu söyledi. "Ama orada kimseyi bulamazsınız," dedi.

Yine de gittiler. Kadın haklıydı. Bütün kulübeler terk edilmiş ve köy bombalanmıştı. Altı ev yanmıştı. Aleksandr buna rağmen "Tatya!" diye bağırdı. "Tatyana!"

Her kulübenin ve hatta yanmış olanların bile içine baktı. Askerleri de Tatyana'ya sesleniyordu. Onun adını yabancıların ağzından duymak garip gelmişti. Ama Kaşnikov iyi bir çavuştu. Aleksandra tek kelime sormadı. Askerler hendek kazmaktan kaçarak ona yardım ettikleri için hallerinden memnundu.

"Tatya! Tatya!" Sesleri, tarla ve ormanlar arasındaki köyde yankılanıyordu. Hiç kimseyi bulamadılar. Yerde battaniye, sırt çantası ve diş fırçası gibi ufak tefek eşyalar buldular.

Dohotino'dan çıkarken gördükleri tabelada DOHOTINO ERKEKLER KAMPI yazıyordu. Yedi adam ağaçlı bir yolda iki kilometre yürüdüler ve büyük bir köprünün kenarına kurulmuş olan on çadırın yanına geldiler.

Aleksandr çadırlara baktı ve on değil, on bir çadırın olduğunu fark etti. Biri yerinden sökülmüştü ve sopaları alınmıştı. Toprağa bakınca

sopaların yakın bir zamanda çıkarıldığını anladı. Aleksandr bunun iyi bir fikir olduğunu düşündü ve askerlerden diğer on çadırı sökmesini istedi. Çadırlar büyüktü ve kalın bezlerden yapılmıştı.

Kampçılar tarafından yakılan ateşin haftalardır ellenmemiş gibi soğuk olduğunu gördü. Etrafta yemek kalıntısı ya da genç çocuklar tarafından bırakılmış çöp de yoktu.

Luga'ya geri döndüklerinde akşam olmuştu. Aleksandr ve adamları ormandan söktükleri çadırları ordu kampının arkasına kurdular. Aleksandr yattıktan sonra uzun bir süre uyuyamadı.

Amerika'nın Cub Scout kasabasında yaşayan insanlar çadır kurup ormanda uyurdu. Çilek yer; gölde balık tutar ve geceleri ateş yakarlardı. Konserve kutularındaki jambondan yer; Cub Scout şarkıları söyler; geç saatlere kadar oturur ve gün boyunca ormanda nasıl hayatta kalabileceklerini öğrenirlerdi. Aleksandr sekiz yaşındayken kırsal alandaki yaşam biçimi böyleydi. Yaz aylarında Cub Scout kampında geçirdiği günler, çocukluğunun en güzel zamanlarıydı.

Tatyana'nın trenden atlarken boynunu kırmadığı sürece boş olan kampı bulduğuna emindi. Belki de eksik olan çadırı o almıştı. Peki daha sonra ne yapacaktı? Leningrad'a geri mi dönecekti?

Aleksandr bunu kestiremedi. Eğer Paşa'yı bulmak için geldiyse, kafasındaki soru işaretlerini çözmeden ne yapacağını göremiyordu. Tolmaçevo'dan sonra nereye gidecekti.

Luga'dan başka bir yer yoktu. Paşa'nın Luga sınırına destek vermeye gittiğini düşünerek oraya gidecekti.

Büyük bir umut içinde uykuya daldı.

Ertesi sabah güneş doğarken, Aleksandr uçak seslerini duydu. Bunların Sovyet uçakları olmasını umut etti.

Hiç şansı yoktu. Üç yüz metre yüksekten uçan uçağı tanımıştı. On altı uçak saldırıya geçti ve aşağıya bir şeyler fırlattı. Panik çığlıklarını duydu; ama bomba yoktu. Birkaç dakika boyunca beyaz ve kahverengi kâğıt parçaları küçük paraşütler gibi havada uçuştu.

Bir tanesi de çadırının önüne düştü. Kâğıtta *Sovyetler Birliği vatandaşları! Sonunuz geldi! Kazanan tarafa katılın ve hayatta kalın! Teslim olun ve yaşayın! Nazilik komünizmden daha üstündür. Yemeğiniz, işiniz ve özgürlüğünüz olacak! Hemen şimdi!* yazıyordu.

Başka bir kâğıt daha gelmişti. Aleksandr başını sallayarak ikisini de yere fırlattı ve yıkanmak için ormanın içindeki Luga deresine gitti.

Aleksandr sabah 9:00'da birkaç uçak daha gördü. Hepsinin üzerinde Nazi işareti vardı ve yerden sadece yüz metre yükseklikte uçuyorlardı. Uçakların içindeki makineli tüfekler tarlada çalışanlara ateş ederken büyük bir gürültü çıkarıyordu.

Herkes saklanmak için ağaçların yanına koştu. Çadırlardan biri yanmaya başladı. Aleksandr başına kask takıp hendeğin içine atlarken, Nazilerin bomba fırlatmadığını düşündü. bunları daha acil durumlar için saklıyorlardı.

Aleksandr sonra, bazı bombaları saklasalar da, uçaktan atıldığı zaman etrafı yerle bir eden bombaları kullandıklarını düşündü. Çığlık sesleri kesilmemişti.

Hendeklere bakarak adamlarını aradı; ama hiçbirine rastlayamadı. Bombalama otuz dakika sürdü ve uçaklar son kez kâğıt parçaları fırlatarak oradan uzaklaştı. Üzerlerinde, *Teslim olmazsan ölürsün,* yazıyordu,

Teslim olmazsan ölürsün.

Her yeri siyah dumanlar kaplamıştı ve Aleksandr inleyen insanların kıyametten çıkmış gibi göründüğünü düşündü. Luga ceset dolmuştu. Nehrin kenarında bir sürü yaralı vardı. Aleksandr hayatta kalmayı başaran; ancak tek kulağını kaybeden Kaşnikov'u bulabildi. Yaralı kulağından akan kan üniformasını kıpkırmızı yapmıştı. Shapkov ise çalışmalara katılmıştı. Aleksandr sabahın geri kalan kısmını, yaralıları çadırlara taşımakla ve hendek yerine mezar kazmakla geçirdi. O ve on altı adamı ormanın ortasına geniş bir çukur kazarak, o sabah ölen yirmi üç kişiyi gömdü. On bir kadın, dokuz erkek, bir yaşlı adam ve on yaşının altında iki çocuk. Hiçbiri asker değildi.

Aleksandr ölen kadınların yüzüne bakarken kalbinin duracağını hissetti.

Daha sonra yaralılar arasında dolaştı; ama Tatyana'yı bulamadı. On altı yaşında çekilmiş olan bir fotoğrafını gördüğü için Paşa'yı da aradı.

Paşa'yı öylesine arıyordu; çünkü onun Luga'da olmadığını biliyordu.

Aleksandr, Zina'yı bir daha bulamadı.

En sonunda Albay Pyadyshev ile konuşmaya gitti. Birkaç dakika pür dikkat ayakta bekledikten sonra "Bu şartlarda çalışmak zor, öyle değil mi efendim?" dedi.

"Hayır teğmen," dedi kel bir adam olan Pyadyshev. "Bunlar ne şartları? Savaş mı?"

"Hayır efendim. Düşmana karşı hazırlıksız olmamızın getirdiği şartlar. Günden güne umudumu kaybediyorum. Yarın sınırı güçlendirme işini bitireceğiz."

"Teğmen, o işi bu gece halledeceksiniz. Yarının Naziler için tatil olduğunu mu sanıyorsunuz? Bizi yeniden bombalamayacaklarını mı düşünüyorsunuz?"

Aleksandr yeniden bombalayacaklarına emindi.

Albay Pyadyshev, "Teğmen Belov, buraya yeni geldiniz ve bugün çok çalıştınız...." diye devam etti.

"Buraya üç gün önce geldim efendim," dedi Aleksandr.

"Üç gün önce olması iyi. Almanlar burayı on gündür bombalıyor. Dün ve ondan önceki gün de bombalama vardı. Siz o sırada neredeydiniz bilmiyorum. Her sabah 9:00 ile 11:00 arasında bombalıyorlar. İlk önce uçaktan kağıtlar atarak onların tarafına geçmemizi istiyor ve ardından bombalıyorlar. Günün geri kalan kısmını ölüleri gömerek ve hendekler kazarak geçiriyoruz. Asıl orduları bize günde ortalama on beş kilometre yaklaşıyor. Bizi önce Minsk'te, sonra da Brest Litovsk'ta yenilgiye uğrattılar. Şimdi de aynı

şeyi Novgorod'da yapıyorlar. Sıra bizde. Siz haklısınız. Hiç şansımız yok. Ama bize hazırlıksız olduğumuzu söylerseniz; bunu kabul etmem. Elimizden geleni yaptıktan sonra ölürüz. Olay budur." Pyadyshev titreyen elleriyle bir sigara yaktı ve küçük masaya doğru eğildi.

Aleksandr onu selamladı. "Elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz.

Aleksandr, hava hâlâ aydınlıkken üç adamıyla birlikte sınır kampına gitti. Luga kıyılarında Almanları bekleyen ve kâğıt oynayıp sigara içen yüzlerce askerin yanından geçerken, çoğunun omzunda rütbe olmasına şaşırdı. Aleksandr her on askerden birinin subay olduğunu gördü. Çoğu teğmendi; ama bunlar dışında çavuş ve birkaç binbaşı da vardı. Hepsi sınırda düşmanı bekliyorlardı. Binbaşılar ölürse orduları kim yönetecekti? Aleksandr bunu düşünmek bile istemedi.

Tarlaları dikkatlice inceleyerek patates toplayan ve hendek kazan insanların yüzüne bile tek tek baktı. Ama Tatyana'yı bulamadı.

Aleksandr tekrar Pyadyshev ile konuşmaya gitti. "Size bir sorum daha var efendim. Beş gün önce Kirov'dan gönüllüler geldi. Onların yardım için buradan başka yönlendirildiği bir yer var mı? Bazıları doğuya gönderilmiş olabilir mi?"

"Ben bu on iki kilometrelik alanı kumanda ediyorum. Geri kalan kesimleri bilmiyorum. Bu on iki kilometrelik alan burasıyla Leningrad arasındaki savunma hattı. Bundan sonra bir şey kalmıyor. Ya geri çekilecek, ya da teslim olacağız."

"Teslim olmak yok albay," dedi Aleksandr sert bir şekilde. "Ancak ölerek teslim oluruz."

Şaşırma sırası albaydaydı. "Leningrad'a geri dön Teğmen Belov. Şansın varken bunu yap. Yanında getirdiğin gönülleri de götür ve onları ölümden kurtar."

Aleksandr ertesi sabah Pyadyshev ile konuşmaya gittiğinde, albayın çadırının söküldüğünü ve sopaların toprakta oluşturduğu çukurların kapatıldığını gördü. Askerler nehrin kenarına geldi ve cephe üç bölüğe ayrıldı ve bu kadar büyük bir ordunun tek kişi tarafından yönetilemeyeceği anlaşıldığı için her bölüğün başına bir kumandan getirildi. Yeni kumandanın çadırı, Pyadyshev'inkinin elli metre ilerisine kuruldu. Yeni kumandan Pyadyshev'in nerede olduğunu bilmediği gibi, kim olduğundan da bihaberdi. Günlerden 23 Temmuz'du.

Aleksandr, NKVD ordusunun hızını takip edemiyordu. Bombalama bu kez 9:00'da başlayıp öğle saatlerine kadar devam etmişti. Almanlar karadaki askerleriyle saldırıya geçmeden önce, ön cephedeki düşmanlarını ortadan kaldırmaya çalışıyordu. Uygun zamanı beklivorlardı; ama bu çok uzun sürmeyecekti. Aleksandr sadece bir iki gününün kaldığını anladı. Ya gidip hemen Tatyana'yı bulacak; ya da Luga'da kalarak Alman tanklarının önünü kesecekti.

Aleksandr üzgün bir şekilde nehrin kenarında yürüyerek onu aradı. Onunla birlikte gelen bütün gönüllülere hendek kazma görevi verildi. Eğitimli olan askerlerine ise tüfek dağıtıldı. Silahsız kalmanın onlar için ölüm cezası olacağını söylemişlerdi. "Sizi tüfeksiz bırakmak, Rusya'ya karşı işlenecek bir cinayet olur!" Ancak bir dahaki hava saldırısında, askerlerinin, saklanmak için koşarken tüfeklerini attığını gördü. Saldırı bitince utangaç bir şekilde Aleksandra gülümsemişler; o ise bitkin bir halde başını sallamıştı.

Bir gün daha geçti. Askerler nehrin kıyısında yerlerini alırken, topları hazırlarken, patates tarlalarına mayın yerleştirirken, kamyonlara Leningrad'a götürmeleri için meyve yüklerken; Aleksandr'ın içinde gece gündüz bitmeyen bir sıkıntı vardı.

Paşanın kaybolmuş olduğu kesindi. Peki ama Tatyana neredeydi? Onu niçin bulamamıştı?

5

Tatyana trenden atladı ve çok fazla yaygara koparmadan dağdan yuvarlandı. Bu, Luga'da oynamaya alışık oldukları bir oyuna

benziyordu. Nehrin kenarındaki taşlı yokuştan yuvarlanarak suya dalarlardı. Tabi çimenlerle kaplı olan dağ, o yokuşa oranla daha yumuşaktı. Sadece üzerine düştüğü omuzu biraz ağrıyordu.

Dohotino'daki erkekler kampını boş bulan Tatyana şoka girmiş ve bir gün boyunca kampın önündeki çadırlardan birinde oturarak ne yapacağını düşünmüştü. Nehirde yüzdü ve çilek yedi. Çantasına bir parça ekmek koymuştu; ama onu daha acil durumlar için saklıyordu.

Küçükken kardeşiyle Luga nehrinin karşısına kadar yüzme yarışı yaparlardı. Paşa ondan daha iri ve kuvvetliydi; ama Tatyana'nın ondan daha fazla sahip olduğu şey dayanıklılıktı. İlk ve ikinci yarışmalarında Paşa kazanırdı. Fakat üçüncü seferde kazanan hep Tatyana oluyordu. Tatyana o anı hatırlayınca, yüzünde hafif bir tebessüm belirdi. Paşa öfke içinde çığlıklar atarken, o mutluluktan havalara uçardı.

Kardeşi için daha pes etmeyecekti. Tatyana, Paşa'nın ve kamp arkadaşlarının gönüllü olarak çalıştırılmak üzere Luga'nın yakınlarına gönderildiğini düşündü. Paşa'yı aramak ve Zina'yı bularak onu Leningrad'a dönmeye ikna etmek için Luga'ya gitmeye karar verdi.

Ama ertesi sabah Alman uçakları Tatyana'nın tek başına dolaştığı Dohotino köyünü bombaladı. Hemen koşarak tahta kulübelerden birine sığındı; ama küçük bir bomba çatıya düşünce tahta duvar yerle bir oldu. Kulübedeki eski gaz lambasını tam zamanında gördü. Her şeyi unutarak deli gibi koşmaya başladı ve dışarı çıktıktan birkaç saniye sonra kulübe patladı. Yanına çadırını, uyku tulumunu ve sırt çantasını alamadan kaçmak zorunda kalmıştı.

Tatyana kulübelerin arkasındaki çalıların arasına daldı ve kamının üzerinde sürünerek devrik bir ağacın altına saklandı. Köydeki ve Tolmaçevo'nun yakınındaki bombalama bir saat daha devam etti. Biraz önce sürünerek geçtiği çalıların yandığını gördü. Ormana düşen bombalar, ağaçların tepesindeki dallarını tutuşturdu ve Tatyana'nın etrafını alevler sardı.

Öleceğini düşündü. Bu köyde tek başına bir ağacın altındaydı. Onu kimse bulamayacaktı. Aileden kim onu aramaya gelirdi? Bu

ormanda ölerek yosuna dönüşecek ve ailesi evde bir şişe votka açarak onun şerefine içecekti.

Bombalama bittikten sonra, her ihtimale karşı bir saat daha ağacın altında durdu. Kolları şişmişti ve acıyordu; ama bu üzerlerine bomba düşmesinden iyiydi. İleriyi görerek Krasenko'nun damgaladığı pasaportunu gömleğinin cebine koyduğu için sevindi. O yanında olmadan pek uzağa gidemez ve orduya yakalanabilirdi.

Tatyana Tolmaçevo'ya geri döndü ve bir evin kapısını çalarak yiyecek bir şeyler istedi. Evin sahipleri onun sabaha kadar orada kalmasına izin verdi ve evden ayrıldıktan sonra bir ordu kamyonuna rastladı. Pasaportunu göstererek, onu Luga'ya götürüp götüremeyeceklerini sordu. Kamyon onu, Luga'nın en doğusundaki savunma hattında, Novgorod yakınında bıraktı.

Tatyana ilk gün patates tarlasında çalıştı ve hendek kazdı. Kampta üniformalı hiçbir erkek görmeyince, bir çavuşa kamp gönüllülerinin nerede olduğunu sordu ve adam Novgorod hakkında bir şeyler mırıldandı. "Kamp gönüllüleri oraya gönderildi," diyerek yanından uzaklaştı.

Novgorod mu? İlmen Nehri mi? Paşa orada mı? Yani oraya mı gitmesi gerekiyor? Tatyana nehirde yıkandı ve bir ağacın yanındaki çimenlerde uyudu.

Ertesi sabah Almanlar patatesleri, hendekleri ve Tatyana'yı bombaladı.

Bombaları izlemek o kadar ürkütücüydü ki; sanki Tatyana'yı öldürmeyi hedeflemiş gibi görünüyorlardı. Ne olursa olsun Luga'dan Çıkması gerektiğini düşündü. Novgorod'a nasıl gideceğini düşünerek dumanların arasında dolaşmaya başladı. İlmen nehrini düşünürken, üç asker yanına gelerek yaralı olup olmadığını sordu ve onları hastane bölgesindeki çadırlara kadar takip etmesini istedi. Gönülsüz bir şekilde dediklerini yaptı. Ölümle cebelleşen insanların yanına yaklaştıkça iyice isteksiz bir tavır sergiledi. Çok fazla yaralı vardı. Askerler, sivil kadınlar, köydeki çocuklar ve yaşlı insanlar ordu çadırlarına konuluyordu.

Daha önce ölüme hiç bu kadar yakın olmayan Tatyana, gözlerini kapattı ve eve dönmek istedi; ama geri dönüş yoktu. NVKD ordusu başlarındaydı ve Tatyana gibi gönüllülerin görevlerini yapıp yapmadığını kontrol ediyordu.

Tatyana yaraların üzerine steril bandajlar bastırmayı öğrenirken dişlerini sıktı. Yaralı kanı pıhtılaştıktan sonra öldü. Tatyana kan veremiyordu; çünkü yedekte yoktu. Kollarındaki ve bacaklarındaki enfeksiyonla ağrıyı da geçiremiyordu. Doktor ölmek üzere olan ağır yaralılara morfin yapmamış ve bunların cepheye dönebilecek olan hafif yaralılara verilmesini söylemişti.

Tatyana, biraz kan ve penisilin olsa, ya da morfinle acıları azaltılsa birçok insanın kurtulabileceğini gördü. Hastane bölgesinde ilk gece duyduğu çaresizlik, kardeşini bulamamış olmanın verdiği umutsuzluğu bastırmıştı.

Ertesi sabah göğsünden yaralanan ve ölümle savaşan bir asker ona erkek mi; yoksa kız mı olduğunu sordu.

"Kızım," dedi üzgün bir halde.

"Kanıtla," dedi. Ama bunu kanıtlama fırsatı bulamadan asker öldü.

Tatyana, subayların çadırlarının yanındaki radyoda, onları Almanya'ya çağıran düşman askerlerinin sesini duydu. Onu cepheye gitmeye zorlamış; kabul etmeyince bombalarla ve taramalı tüfeklerle öldürmeye çalışmışlardı. Sonra bombalama bitti ve Almanlar akşama kadar sessiz kaldı. Tatyana saldırı sırasında yaralılara bandaj taktı.

Ertesi gün öğleden sonra tarlada bir kilometre yürüyerek yiyecek patates aradı. O sırada uçakların sesini duydu. Henüz akşam olmadığı için çalıların arasına kâğıtlar atıyorlardı. On beş dakika boyunca orada saklandı. Uçaklar gittikten sonra hemen ayağa kalkarak çadırların olduğu yere koştu. Oraya vardığında her yerin alevler içinde olduğunu ve insanların çığlıklar atarak koşuşturduğunu gördü.

Yüzlerce gönüllü ellerinde kovalarla nehre koşuyor ve yangını söndürmeye çalışıyordu. Bu üç saat boyunca, yani akşama kadar sürdü ve o gece bombalama olmadı. Artık yaralıların konulacağı bir çadır yoktu. Çimenlerin üzerindeki battaniyelere uzandılar ve son nefeslerini orada verdiler. Tatyana hiçbirine yardım edemedi. Tatyana'nın tek yapabildiği, nehirden şu taşıdığı kırmızı yıldızlı yeşil kaskını takmak ve saldırıda çocuğunu kaybetmiş, karnından yaralı bir kadının başında oturmaktı. Kadın Tatyana'nın önünde küçük kızı için gözyaşı döküyordu. Tatyana kaskını kafasına iyice yerleştirerek kadının elini tuttu ve kadın kızı için ağlamayı kesene kadar bırakmadı.

Sonra ayağa kalktı ve ağacın altına giderek yere oturdu. Sıranın kendinde olduğunu düşünüyordu.

Buranın yüz kilometre doğusunda olan Novgorod'a nasıl gidecekti?

Yıkandı ve başına kaskını takarak tarlada uyudu. Sabah olur olmaz nehrin karşı kıyısına baktı ve Alman tanklarını gördü. Yakınlarında uyuyan bir albay, Tatyana ve birkaç gönüllüyü bir araya toplayarak hemen Luga'ya dönmelerini emretti.

Tatyana, albayı bir kenara çekerek Luga yerine Novgorod'a gitmenin bir yolu olup olmadığını sordu. Albay onu tüfeğiyle sert bir şekilde iterek, "Sen delirdin mi? Novgorod Almanların elinde," diye bağırdı.

Tatyana'nın yüzündeki bakış onu sakinleştirdi. "Adın ne?" dedi daha yumuşak bir ses tonuyla.

"Tatyana Metanova."

"Metanova burada olmak için çok küçüksün. Yaşın kaç, on beş mi?"

"On yedi."

"Lütfen hemen Luga'ya dön. Sanırım Luga istasyonundan hâlâ Leningrad'a giden trenler kalkıyor. Leningrad'dan mı geldin?"

"Evet." Bir yabancının önünde ağlamak istemiyordu. "Novgorod'un her bölgesi Almanların elinde mi?" diye sordu üzgün bir halde. "Peki oradaki gönüllüler ne oldu?"

"Novgorod'dan bahsetmeyi keser misin?" diye bağırdı albay. "Beni duymadın mı? Novgorod'da hiç Rus kalmadı. Yakında Luga'da da hiç Rus kalmayacak ve sen bunlardan biri olacaksın. Bu yüzden kendine bir iyilik yap ve buradan git. Pasaportunu ver de bir bakayım."

Ona pasaportunu gösterdi.

Pasaportu geri vererek, "Kirov'dan özel iznin var. Oraya geri dön. Evine git."

Paşa olmadan eve nasıl giderdi? Ama Tatyana bunu albaya söyleyemedi.

Tatyana'nın grubunda dokuz kişi vardı. O aralarında en küçük olandı. Bütün gün tarlalar ve ormanlar arasında on iki kilometre yürüyerek Luga'ya döndüler. Tatyana, Luga'ya tam akşam saatinde geldiklerini ve bombardımana tutulacaklarını söyledi. Yorgun arkadaşları onu hiç umursamadı. Ailesiyle birlikteymiş gibi hissetti.

Grup saat 18:30'da Luga istasyonuna geldi ve tren beklemeye başladı.

Tren gelmedi; ama Tatyana saat 19:00'da Alman uçaklarının sesini duydu. Gönüllüler ilk başta çok güvenli görünen küçük istasyonun içine doluştu. Bina tuğladan yapılmıştı ve küçük bombardımanlara dayanıklı gibi görünüyordu.

Fakat saldırı sırasında çok korkan bir kadın çığlıklar atarak dışarıya koştu ve hemen vuruldu. Diğer sekiz kişi bu olayı dehşet içinde izledi ve sonra Almanların asıl amacının onların saklandığı istasyonu yerle bir etmek olduğunu anladı. Naziler demiryolunu ortadan kaldırmaya kararlıydı. Alman uçakları istasyon tamamen yıkılana kadar gitmedi. Tatyana bacaklarını göğsüne çekerek yere oturdu ve yeşil kaskını gözlerinin üzerine kadar çekti. Kaskın, ölüm seslerini hafifleteceğini düşünüyordu.

Tren istasyonu ıslak bir kâğıt gibi yerle bir oldu. Tatyana yerde sürünerek ateşin yanından uzaklaştı; ama gidebileceği hiçbir yer yoktu. Etrafı saran dumanlara rağmen, yerde yatan insanları görebiliyordu. Onları elleriyle dokunarak buluyordu. Tam o sırada kapıdan ateş sesleri geldi ve bütün sesler bir anda kesildi. Artık korku yoktu. Sadece pişmanlık kalmıştı. Aleksandr'ın pişmanlığı.

6

Aleksandr umudunu kaybetmeye başladı. Nehrin karşı tarafında, Almanların askerlerini ve tanklarını hazırladığını görünce, hepsinin büyük öfke içinde olduğunu ve onları hiçbir şeyin, özellikle de gönüllülerin elindeki küreklerin durduramayacağını düşündü.

Sadece iki Sovyet tankı görebilmişti. Oysa nehrin diğer kıyısında en az otuz panzer vardı. Aleksandr'ın adamları yirmiden on ikiye düşmüş; bulunduğu yerden Leningrad'a kadar da mayın döşenmişti. Üç adamı mayınların yerleştirilirken patlaması yüzünden ölmüştü. Mayın konusunda değil; tüfek kullanma konusunda deneyimliydiler. Fakat Aleksandr ve onun iki çavuşununkiler haricinde, ordu bütün tüfeklere el koymuştu.

Aleksandr gözlerini nehrin olduğu yerden çevirdi ve nereye bakacağını bilemedi.

Akşamın ilerleyen saatlerinde yeni albay, Aleksandr'ı kışlasına çağırdı. Aleksandr onu Pyadyshev kadar sevmemişti.

"Teğmen, emrinizde kaç adam kaldı?"

"Sadece on iki efendim."

"Yeterli."

"Ne için yeterli?"

"Almanlar biraz önce Luga istasyonunu bombaladı," dedi Albay. "Şimdi Leningrad'dan gelen trenler daha fazla insan taşıyor ve cephane sınıra ulaşamıyor. Adamlarınla birlikte demiryolundaki enkazı temizlemeni istiyorum. Böylece mühendisler demiryolunu

hemen onarır ve yarın sabahtan itibaren yeniden hizmet vermeye başlanır."

"Hava kararıyor efendim."

"Biliyorum teğmen. Size gün ışığı verebilmeyi isterdim; ama yapamıyorum. Beyaz geceler geride kaldı ve bu işin hemen yapılması gerekiyor."

Aleksandr tam dışarı çıkarken, albay, "Bu arada bombaların yerle bir ettiği istasyonda iki gönüllü hayatta kalmayı başarmış. Belki onları da kurtarmak istersin," dedi.

Aleksandr ve adamları, Luga istasyonundaki hasarı net olarak görebilmek için gaz lambası kullandı. Tuğla bina yerle bir olmuştu ve demiryolunun elli metrelik bölümü kırılmıştı.

Aleksandr, "Orada biri var mı? Konuşun!" diye bağırdı.

Hiç cevap gelmedi.

Yıkıntıya biraz daha yaklaşarak, "Orada biri var mı?" diye tekrarladı.

Bir inilti duyduğunu düşündü.

"Hepsi ölmüş teğmen," dedi Kaşnikov. "Şuna bakın."

"Evet; ama dinle. Orada biri mi var?" Büyük taşları tek başına kaldırmaya başladı. "Bana yardım eder misin?"

"Önce rayların olduğu tarafa gitmemiz lazım," dedi Kaşnikov. "Böylece mühendisler demiryoluna elektrik verebilir."

Aleksandr doğrularak "Demiryolu rayları insanlardan daha mı önemli, çavuş?" diye sordu.

"Albay böyle emretti, teğmen," diye geveledi.

"Hayır çavuş! Şimdi ben emrediyorum. Haydi başla." Aleksandr pencere ve kapı parçalarını bir kenara koydu. Çok az bir ışık vardı ve görmek zordu. Elleri toz toprak içinde kalmıştı ve kırık bir cam

parçasıyla kesildiğini bile hissetmemişti. Bunu ancak bir elinden diğerine kanlar damlarken fark etti.

Aleksandr tam o sırada tuğlaların arasından bir ses duydu. "Bunu duydun mu?" dedi. Hafif bir inilti vardı.

Ona endişe içinde bakan Kaşnikov, "Hayır efendim," dedi.

"Kaşnikov, ellerin bir yerine mi kaçtı? Biraz daha hızlı ol."

Daha hızlı çalıştılar.

En sonunda tuğlaların altında birini buldular. Sonra insanların üst üste yığılmış bir halde yattıklarını gördüler. Aleksandr bunların çok düzgün bir yığın oluşturduğunu düşündü. Patlama anında bu şekilde duramazlardı. Biri onları yerleştirmişti. Kulaklarını iyice açtı ve inilti sesini yine duydu. Bir adam ve kadının cesetlerini taşırken gaz lambasıyla yüzlerine baktı. İnilti sesi yeniden geldi.

Aleksandr, üstten üçüncü kişinin altında Tatyana'yı buldu.

Sırtı ona dönüktü ve başında bir kask vardı. Daha önce ne üzerindeki kıyafetleri, ne de kaskını görmüştü; ama günlerce hayranlık içinde izlediği vücut şeklinden, o olduğunu anlamıştı.

"Tatya..." dedi o olduğundan emin olamayarak.

Aleksandr diğer insanları kaldırdı ve Tatyana'nın yüzüne düşen saçları arkaya attı. Kendinde değildi ve gaz lambasının hafif ışıklarıyla görebildiği yüzünde pek fazla yaşam belirtisi yoktu. Ama hafif iniltiler ondan geliyordu ve her birkaç saniyede bir tekrarlanıyordu.

Kıyafetleri, saçı, ayakkabıları, yüzü toz ve kana bulanmıştı. Yanağına vurarak, "Tatya, kendine gel," dedi. "Haydi." Yanakları ılıktı ve bu iyiye işaretti.

"Bu Tatya mı?" diye sordu Kaşnikov.

Aleksandr cevap vermedi. Onu en iyi şekilde nasıl kaldırabileceğini düşünüyordu. Yarasından akan kanlar onun üzerine de bulaşmıştı.

"Sanırım ölüyor," dedi Kaşnikov.

"Şimdi de lanet bir doktor mu oldun?" diye bağırdı Aleksandr. "O ölmüyor. Şimdi çeneni kapat. Diğerleriyle birlikte burada kal ve ortalığı temizle. Senin yardımına ihtiyaçları var. Seni görevlendiriyorum çavuş. İşin biter bitmez hemen Leningrad'a dön. Beni duydun mu? Bunu yapabilir misin? Onlara silahlarımızı ve sekiz adamımızı verdik; ama karşılığında Tatyana'yı bulduk. Luga'daki işimiz bitti. Bu yüzden acele et." Tatyana'yı dikkatli bir şekilde çevirdi ve kucağına aldı. Güçsüzdü ve hâlâ inliyordu.

"Yaralılar ne olacak teğmen?"

"Başka ses duydun mu? Sen bu iniltileri bile işitmedin. Şimdi bir anda düşünceli biri oluverdin. Geri kalanlar ölmüş. Eğer çok istiyorsan ne durumda olduklarını kendin kontrol et. Ben onu doktora götüreceğim."

"Seninle gelmemi ister misin? Sedyeye ihtiyacı olacak," dedi Kaşnikov.

"Hayır olmayacak," dedi Aleksandr. "Onu ben taşıyacağım."

Aleksandr üç kilometre boyunca Tatyana'yı kucağında taşıyıp doktor ararken, saat 23:00 olmuştu.

Doktom bulamadı; ama asistanı Mark çadırda uyuyordu.

"Doktor öldü," dedi Mark. "Bomba vücudunu ikiye ayırdı."

"Başka doktorumuz var mı?"

"Hayır," dedi Mark. "Benim yapmam gerekecek."

"Yapacaksın."

Tatyana'nın vücuduna baktı. "Çok kan kaybetmiş. Onu dışarıda yatır," diyerek yatağına uzandı.

"Çok fazla kan kaybetmedi," dedi Aleksandr. "Bunların onun kanı olduğunu sanmıyorum." Asistanın tekrar uykusuna dönmek istediği açıkça ortadaydı. Aleksandr'ın ise hiç öyle bir niyeti yoktu.

"Bu kadar az ışığın altında bunu söylemek zor," dedi Mark "Eğer sabaha kadar yaşarsa, onu muayene ederim."

Aleksandr, Tatyana'yı kucağından bırakmadan, "Ona şimdi bakacaksın," dedi.

Mark yatağının üzerinde doğrularak derin bir nefes aldı. "Teğmen, çok geç oldu."

"Ne için geç? Onun için çarşafın ya da başka bir yatağın var mı?"

"Yatak mı? Burayı ne sandınız? Otel mi? Durun bir çarşaf getireyim."

Mark beyaz çarşafı yere serdi. Aleksandr kollarının arasındaki Tatyana'yı yere yatırdı. Mark önce başını, sonra kafa derisini, yüzünü ve dişlerini kontrol etti. Bacağını kaldırdığı zaman Tatyana her zamankinden daha fazla inildedi.

"Yanında bıçak var mı?" diye sordu Mark.

Aleksandr bıçağını ona verdi.

Tatyana'nın üzerinde pantolon vardı. Mark önce pantolonun bir paçasını sonra da diğerini kesti. Aleksandr sağ bileğinin ezik ve siyah olduğunu gördü. "Bileği kırılmış," dedi Mark. "Üzerinde çok kan var. Çok kötü kırılmış. Bazı yerleri de çatlamış." Gömleğini çözerek göğüs kafesini ve midesini kontrol etti.

Kan kırılgan vücudunu sarmıştı.

Aleksandr başını çevirmek istedi.

Mark derin bir nefes aldı. "Kanın ona ait olup olmadığını söyleyemiyorum," dedi. "Bacağından akan taze kan değil. "Midesine dokundu. "Haklısın. Vücudu soğuk değil."

Aleksandr geride durdu ve hiçbir şey söylemedi. İçi rahatlamıştı.

"Burayı görüyor musun? Sağ kaburgasında üç kemik kırılmış. Onu nerede buldun?"

"Tren istasyonunda tuğlaların ve cesetlerin altında."

"Bu her şeyi açıklıyor. Hayatta kaldığı için şanslı. Bu bir mucize." Mark ayağa kalktı. "Hastane çadırında onu yatırabileceğim bir yatak yok. Onu oraya götür ve yere yatır. Sabah onunla ilgilenirler."

"Onu sabaha kadar yerde yatıramam."

"Neden endişeleniyorsun? Diğerleri kadar çok yara almamış." Mark başını salladı. "Onları görmen lazım."

"Ben Kızıl Ordu'da subayım," dedi Aleksandr. "Bir sürü yaralı gördüm. Onu yatıracak yatak olmadığına emin misin?"

Mark omuz silkti. "Hayati tehlike yok. Midesinde biraz yara var diye ona oda ayarlayamam."

"Elbette," dedi Aleksandr.

"Onu yarın ne yapacağız bilmiyorum," dedi Mark. "Doğru düzgün bir hastaneye ihtiyacı var. Bacaklarının alçıya alınması gerekiyor. Bunu burada yapamayız."

Aleksandr başını salladı. Demiryolu bombalanmıştı ve ordu kamyonunu almıştı. "Onun yarın ne olacağını düşünme," dedi. "Bu gece için biraz daha havlun ve bandajın var mı?" Aleksandr yere eğilerek, Tatyana'yı üzerinde yattığı çarşafa sardı ve kaldırdı. "Bir de çarşaf lazım."

Mark isteksizce doktor çantasına baktı.

"Morfin var mı peki?"

"Hayır teğmen," diyerek güldü. "Ona verecek morfinim yok. Birkaç kırığı olan bir kıza morfin veremem. Acıyla yaşamak zorunda."

Mark üç havlu ve birkaç bandaj verdikten sonra Aleksandr, Tatyana'yı çadırına götürdü.

Onu çarşafın üzerine yatırdıktan sonra gömleğini çıkardı ve nehirden su almaya gitti. Dönünce havluyu küçük parçalar halinde kesti ve birini suya batırarak yüzü ile saçlarını temizledi. Alnını, yanaklarını, gözlerini ve ağzını sildi. "Tatya," diye fısıldadı. "Sen ne kadar deli bir kızsın." Aleksandr gözlerinin aralandığını gördü. Hiç konuşmadan birbirlerine baktılar. "Tatya," diye bir kez daha fısıldadı.

Elini yüzüne uzatarak, bitkin bir halde, "Alexander sen misin?" dedi. "Rüya mı görüyorum?"

"Hayır," dedi.

"Rüya olmalı..." dedi. "Rüyamda senin yüzünü görüyordum. Neler oldu?"

"Benim çadırımdasın. Luga istasyonunda ne işin vardı? Almanlar orayı yerle bir etti."

Tatyana'nın cevap vermesi bir dakikayı aldı. "Sanırım Leningrad'a geri dönüyordum," dedi. "Sen burada ne arıyorsun?"

Yalan söyleyebilirdi. Aslında bunu istiyordu; çünkü Tatyana onu, kendinden uzaklaştırmaya çalışarak çok kızdırmıştı. Ama gerçeği söylemek daha kolaydı. "Seni arıyordum."

Gözleri doldu. "Ne oldu? Niçin bu kadar üşüyorum?"

"Hiçbir şey," dedi. "Doktorun asistanı pantolonunu kesmek zorunda kaldı."

Tatyana elini kaldırdı ve gömleğinin de açık olduğunu gördü. Aleksandr başını çevirdi. Kirov'a gittiğinde rol yapıp aradaki mesafeyi korumayı başarıyordu; ama onu kurtardığına sevinmemiş gibi görünmesi imkânsızdı.

Elini yüzüne götürdü ve kana baktı. "Bu benim kanım mı?"

"Sanmıyorum."

"O halde neyim var? Neden hareket edemiyorum?"

"Kaburga kemiklerin kırılmış."

İnildemeye başladı.

"Ve bacağın."

"Sırtımda da bir şey var," diye fısıldadı.

Aleksandr hemen telaşlanarak, "Ne var?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Yanıyor."

"Büyük ihtimalle kaburga ile ilgilidir," dedi "Kışın olan savaşta kaburga kemiğim kırılmıştı. Sırtımda yangın varmış gibi hissediyordum."

"Sızlıyor."

Aleksandr havlu parçasını kovanın içine bırakarak yüzüne baktı. "Tatya, beni iyi duyuyor musun?"

"Evet."

"Olduğun yerde oturabilir misin?"

Tatyana doğrulmaya çalıştı. "Yapamıyorum," diye fısıldadı. Elleriyle gömleğini kapattı.

Aleksandr heyecanlandı. Onu oturtarak, "Kıyafetlerini çıkarayım. Hepsi kan olmuş. onları giyemezsin," dedi

Tatyana başını salladı.

"Onları çıkartmam lazım," dedi. "Önce sırtına bakacağım; sonra da seni temizleyeceğim. Herhalde mikrop kapmak istemezsin. Yaraların açık durursa kaparsın. Seni yıkayacağım, saçındaki kanları temizleyeceğim ve sonra kaburgalarınla bacağını sargı beziyle saracağım. O zaman kendini daha iyi hissedeceksin."

Tekrar başını salladı.

"Korkma Tatya," dedi Aleksandr. Onu kendine çekti ve hiçbir şey söylemeyince üzerindeki gömleği çıkarttı. Tatyana zayıf bedenini ona yasladı. Kana bulanmış sırtı ve ılık vücudu Aleksandr'ın ellerinin altındaydı. Aleksandr, onun ilgisine çok ihtiyaç duyduğunu düşündü. Ona bakmalıydı. "Neresi acıyor?"

"Dokunduğun yer," diye fısıldadı. "Tam parmaklarının altındaki bölge."

Eğilerek yakından baktı. Sırtındaki kan donmuştu. "Sanınm sırtın kesilmiş. Hemen yıkayacağım. Ama pek bir şeyin olmadığını düşünüyorum." Aleksandr, Tatyana'nın başını göğsüne yasladı ve saçlarından öptü.

Onu beyaz çarşafın üzerine yatırdı. Tatyana elleriyle göğüslerini kapatmış ve gözlerini yummuştu. "Tatişya," dedi Aleksandr. "Seni yıkamam lazım."

Gözleri hâlâ kapalıydı. "Bırak kendim yapayım," diye fısıldadı.

"Pekâlâ," dedi. "Ama sen tek başına oturamıyorsun bile."

İlk başta bir şey söylemedi. "Bana ıslak bir havlu verirsen kendim hallederim."

"Tatya, izin ver ben yapayım." Duraksayarak derin bir nefes aldı. "Lütfen. Korkma. Seni incitmeyeceğim."

Çadırın köşesinde duran gaz lambasının ışığında, saçlarını, kollarını, midesini ve göğsünü yıkadı. Kırık olan kaburga kemiklerine dokunduğunda, Tatyana inildemeye başladı.

Aleksandr onu yıkarken, "Belki günün birinde bana, bombalanan tren istasyonunda ne aradığını anlatırsın. Olur mu? Bana ne söyleyeceğini düşünmeni istiyorum. Çok şanslı olduğunu gör. Kolunu biraz kıpırdat. Seni kuruladıktan sonra bandajları saracağım. Birkaç hafta içinde düzeleceksin. Yeni doğmuş gibi olacaksın."

Tatyana gözlerini açmadan ve göğüslerini elleriyle kapatarak başını çevirdi. Aleksandr yırtık pantolonunu çıkardı ve onu iç çamaşırıyla bırakarak bacaklarını yıkadı. Kırık ayak bileğine dokununca, Tatyana bir kez daha inildedi. Aleksandr acısının hafiflemesini bekledi.

"Çok mu acıyor?"

"Kesilmesi gerekiyormuş gibi," dedi Tatyana. "Ağrı için bir şeyin var mı?"

"Sadece votka var."

"Votkayı pek sevmem."

Havluyla midesini silerken, gözleri hâlâ kapalı olan ve elleriyle göğsünü kapatan Tatyana, "Lütfen....bana bakma," diye fısıldadı.

Aleksandr da titreyen bir sesle "Pekâlâ Tatişy," dedi ve eğilerek göğsünü kapatan elini yavaşça öptü. "Peki." Dudaklarını bir süre elinin üzerinden ayırmamış ve sonra tekrar doğrulmuştu. "Senin döndürerek sırtını temizlemem lazım."

"Dönemiyorum," dedi.

"Ben döndürürüm," dedi ve vücudunun arka kısmını da aynı özenle temizledi. "Sırtında pek bir şey yok. Sadece cam kesikleri var. Yanma kaburgalarından geliyor."

Tatyana çarşafı başına kadar çekerek, "Ne giyeceğim? Yanımdaki bütün kıyafetler bunlardı," dedi.

"Merak etme. Yarın sana bir şeyler buluruz." Aleksandr onu olduğu yerde oturttu ve vücudunu iyice kuruladı. Bandajları sarmaya sırtından başladı. Böylece elleriyle kapamaya devam ettiği göğüslerini görmeyecekti. Bandajı dikkatli bir şekilde kaburgalarına sardıktan sonra kolunun altından bağladı ve o anda omzunu öpmek istedi. Ama yapmadı.

Tatyana'yı yatırdıktan sonra üstünü battaniye ile sıkıca örttü ve bacağını bandajla sardı. "Nasıl oldu?" diye sordu zoraki bir gülümsemeyle. "Sana yenisi kadar iyi olacağını söylemiştim. Şimdi bana tutun." Kollarını güçlükle kaldırıp boynuna sarıldı.

Aleksandr onu yer yatağına taşıdı ve bıraktığında, Tatyana kollarını boynundan bir süre çekmedi. Onu yatırarak üzerine battaniye örttü.

Battaniyeyi boynuna kadar çekerek, "Neden bu kadar üşüyorum? Ölmeyeceğim, değil mi?" diye sordu.

Çarşafları ve havluları yıkayan Aleksandr, "Hayır," dedi. "İyileşeceksin. Tek yapmamız gereken şehre geri dönmek."

"Yürüyemiyorum. Bunu nasıl yapacağız."

İyi olan bacağını okşayarak, "Tatya, benimle olduğun sürece endişelenme. Ben her şeyi hallederim," dedi.

Tatyana gözlerini kırpmadan ona bakarak, "Endişelenmiyorum," dedi.

"Belki demiryolu yarına kadar onarılır. Orası buradan sadece üç kilometre uzaklıkta. Keşke kamyonum olsaydı; ama ordu geri aldı. Onların daha çok ihtiyacı var." Bir an duraksadı. "Yarın sabah erken çıkmamız gerekiyor." Ona biraz daha yaklaştı. "Alman ateşinin altına gitmeye karar vermeden önce neredeydin?"

"Nehrin aşağı kısmında, Alman ateşi altında," diyerek yutkundu. "Diğer taraftalar."

"Biliyorum. Yarın ya da yarından sonra bu tarafta olacaklar. Şafak vakti gitmemiz gerekiyor. Şimdi burada dur ve hiçbir yere gitme," diyerek gülümsedi. "İlk çağdan kalma ocağım hemen dışarıda. Gidip nehirden temiz su alacağım ve sonra sana çay yapacağım." Sırt çantasından bir şişe votka çıkardı ve Tatyana'nın başını hafifçe kaldırarak içirdi.

"Ben..."

"Lütfen iç. Bu ağrını hafifletecek. Daha önce hiçbir yerin kırıldı mı?"

"Yıllar önce kolum kırıldı," diye yanıtladı ve içi ürpere ürpere içmeye devam etti.

"Saçlarını niçin kestin?" dedi Aleksandr ona bakarak. Ona çok yakın duran Tatyana'ya daha fazla bakmamak için gözlerini kapama gereği duydu.

"Uzun olmasını istemedim," dedi. "Beğenmedin mi?" Ona savunmasız, tatlı gözleriyle baktı.

"Hayır, beğendim," dedi Aleksandr. Eğilip onu öpmemek için kendini zor tuttu. Onu yatağa yatırdı ve kendini duygusal olarak toparlayabilmek için çadırdan çıktı. Savunmasızlığı, bastırdığı duygularının su yüzüne çıkmasına sebep olmuştu. Nehrin kenarına gitti ve sonra ona çay yaparak tekrar içeri girdi. Tatyana yarı uyanık haldeydi. Birkaç morfini olmasını umut etti.

Senin için biraz çikolatam var. Bir parça ister misin?"

Tatyana ağrımayan tarafına döndü ve Aleksandr çimenlerin üzerinde otururken çikolatasını yedi.

"Geri kalanını ister misin?"

Aleksandr başını salladı. "Neden bu aptalca şeyi yaptın Tatya?"

"Kardeşimi bulmak için." Ona baktı ve sonra başını çevirdi.

"Neden kışlaya bir kez daha gelerek bana sormadın?"

"Zaten bir kez gelmiştim. Bir şey öğrenince beni ziyaret edeceğini düşündüm." Yüzüne baktı. "Sen..."

"Üzgünüm," dedi Aleksandr. Yuvarlak ve ışıl ışıl parlayan yüzünü izledi. Tatyana cesur olmaya çalışıyordu. "Tatya, gerçekten çok üzgünüm," dedi. "Fakat Paşa Novgorod'a gönderilmiş."

Tatyana ağlamaklı bir sesle, "Yoo, hayır... Lütfen daha fazla bir şey söyleme," dedi. Titremeye başladı ve kendini durduramadı. "Çok üşüyorum," dedi. "Uyumadan önce çayımı verir misin?"

Başını kaldırdı ve fincanı dudaklarına götürdü.

Arkaya yaslanarak, "Yorgunum," dedi. Gözlerini ondan ayırmıyordu. "Kirov'daki kadar."

Aleksandr ayağa kalkınca onun sesini duydu. "Nereye gidiyorsun?"

"Hiçbir yere. Buradayım," diye yanıtladı. "Burada uyuyacağım ve yarın erken saatlerde eve döneceğiz."

"Çimenlerin üzerinde üşüyeceksin," diye fısıldadı. "Buraya gel."

Aleksandr başını salladı.

Tatyana elini ona uzatarak, "Lütfen Şura," dedi. "Ne olur yanıma gel."

İstemesine rağmen hayır diyemedi. Lambayı söndürerek botlarını ve üniformasını çıkardı. Sonra da sırt çantasından temiz bir tişört

bulup giyerek Tatyana'nın yanına uzandı ve üzerlerine battaniye örttü.

Çadırın içi kapkaranlıktı. Aleksandr sırtüstü, Tatyana ise soluna dönerek onun kolunda yattı. Aleksandr cırcırböceklerinin sesini duydu ve göğsünde Tatyana'nın yumuşak nefesini hissetti. Kolunun üzerindeki çıplak vücudu nefes alamamasına sebep oluyordu.

"Tatya?"

"Efendim?" Sesi titriyordu.

"Konuşamayacak kadar yorgun musun?"

"Konuşamayacak kadar değil," dedi.

"En baştan başla ve Luga istasyonuna gidene kadar olanları anlat. Başına neler geldi?"

Ona her şeyi anlattıktan sonra, Aleksandr birkaç dakika bekledi ve sonra şaşkınlık içinde, "İstasyon çökmeden önce yerde sürüklenerek kendini cesetlerin altına mı soktun?" diye sordu.

"Evet," dedi.

Aleksandr birkaç dakika sessiz kaldı. "İyi bir ordu taktiği Tatya."

"Teşekkürler."

Bir süre konuşmadan durdular ve sonra Tatyana'nın ağlama sesini duydu. Onu kendine çekti. "Kardeşin için üzgünüm."

Tatyana zor anlaşılacak kadar alçak bir ses tonuyla, "Şura, sana, Novgorod'da Paşa ile birlikte İlmen nehrine gittiğimizi anlatmıştım, hatırlıyor musun?" dedi.

"Evet Tatya," diyerek saçını okşadı.

"Halam Rita, eniştem Boris, kuzenim Marina..."

"Kuzenin Marina mı?"

"Ne oldu ki?"

"Otobüste karşılaştığımız gün ziyaretine gittiğin kuzenin mi?" diyerek gülümsedi ve Tatyana midesini çimdikledi.

"Evet. O nehrin kıyısında bir kulübeleri ve bir de botları vardı. Paşa ve ben o bota binerdik. Nehrin yarısına kadar ben, diğer yarısında da Paşa kürek çekerdi. Günün birinde, nerenin yarı olduğu konusunda aptalca bir tartışma içine girdik. Küreği bana vermek istemediği için tartışmayı uzattı ve bağırıp çağırarak en sonunda, 'Bu küreği mi istiyorsun? Al o zaman,' dedi. Sonra da beni kürekle iterek bottan attı." Tatyana'nın tüyleri ürperdi. Aleksandr onun biraz güldüğünü duydu. "Suya düştüm ve iyiydim; ama onun iyi olduğumu bilmesini istemediğim için suyun altına girerek nefesimi tuttum. Panik içinde bana seslenmeye başladı. En sonunda da beni kurtarmak için suya atladı. Ben de diğer taraftan yüzerek bota çıktım ve küreklerden birini kaparak kafasına vurdum." Tatyana, Aleksandra dokunduğu eliyle yüzünü sildi. "Benim şansıma hafızasını kaybetti. Üzerinde can yeleği vardı..."

"Sende yok muydu?"

"Hayır. Başı suyun içinde öylece yattı ve bana bir şaka yaptığını düşündüm. Nefesini ne kadar tutabileceğini görmek istedim. Benim kadar uzun süre dayanamadığına ikna oldum. Birkaç dakika suyun üzerinde kalmasına izin verdikten sonra bottan atlayarak onu kurtardım. Onu bota nasıl çıkardığımı bilmiyorum. O yattığı yerden ne kadar hızlı vurduğumu söyleyip yakınırken, kıyıya kadar kürekleri tek başıma çektim. Ailem Paşanın başındaki çürüğü görünce, bu olayı saklayamadım. Ben cezalandırıldıktan sonra, herkese hafızasının yerinde olduğunu ve beni kandırdığını söyledi." Yeniden ağlamaya başladı. "Şu anda neler hissettiğimi biliyor musun? Sanki Paşa suyun içinden çıkıverecek ve bana şaka yaptığını söyleyecek gibi geliyor."

Aleksandr titreyen bir sesle, "Tatişya, lanet olası Almanlar ona kürekle çok sert vurdu," dedi.

"Biliyorum," diye fısıldadı. "Yapayalnız kaldığı için çok üzülüyorum." İkisi de sessiz kaldılar ve Aleksandr yattığı yerden

onun nefes alışını dinledi. Aleksandr, Paşa'nın, yanında Tatyana olsa kendini çok daha iyi hissedeceğini düşündü.

Nefes alışının yavaşladığını fark etti ve ona bir şey sormaya çalıştığını düşündü. Ona güç vermek için saçlarını okşamaya devam etti. "Ne var Tatya?"

"Şura, uyuyor musun?"

"Hayır."

"Senin Kirov'a gelmeni özledim. Bunu söylemekle doğru mu yapıyorum?"

"Ben de seni özledim," dedi Aleksandr altın sarısı saçlarını öperek. "Bunu söylemekle iyi yaptın."

Başka hiçbir şey söylemedi ve elini Aleksandr göğsünün üzerinde yavaşça gezdirdi. Aleksandr onu kendine çekince, Tatyana acı içinde inildedi.

Dakikalar geçti.

Ardından saatler.

"Şura uyuyor musun?"

"Hayır."

"Sadece... sana teşekkür etmek istedim, asker."

Aleksandr kendi hayatını, çocukluğunu, annesiyle babasını ve Barrington'ı gözünde canlandırmaya çalışırken, karanlığa dalıp gitti. Hiçbir şey göremedi. Kolunun üzerinde yatan ve göğsünü okşayan Tatyana'dan başka bir şey hissetmiyordu. Tatyana bir an durdu ve elini Aleksandr'ın hızla atan kalbinin üzerine koydu. Sonra ikisi de uyudular.

Aleksandr çadırın içine süzülen mavi ışığı görür görmez, "Tatya," dedi.

"Uyandım," dedi. Eli hâlâ Aleksandr'ın göğsündeydi.

Aleksandr yataktan kalktı ve hâlâ karanlık olan ormandan geçerek nehre yıkanmaya gitti. Luga nehrinin kenarında hiçbir hareket yoktu. Almanlar nehrin karşısında, sadece yetmiş beş metre ilerideydi. Topları, ellerinde makineli tüfekleri ile uyuyan Sovyet askerlerine çevrilmişti. Aleksandr ise bu asker gibi elinde tüfekle değil; Tatyana'ya sarılarak uyumuştu.

Temiz su alarak çadıra geldi ve Tatyana'yı kaldırarak yıkanmasına yardımcı oldu. Sonra da ona biraz ekmek ve çay verdi.

"Bu sabah kendini nasıl hissediyorsun?" dedi. "Dinç mi?"

"Evet," dedi güçsüz bir halde. "Sanırım iyi olan bacağımın üzerine basabilirim." Yüzünden büyük acı çektiğini anlamıştı.

Aleksandr hemen geleceğini söyledi ve birkaç kıyafet ile ilaç istemek için doktoru uyandırmaya gitti. Mark'da ilaç yoktu; ama ona birkaç gün önce ölmüş olan bir hemşirenin kıyafetini verdi. "Doktor, bir gram morfine ihtiyacım var."

"Bende yok," diye bağırdı Mark. "Seni morfin çaldığın için vururlar. Kırık bir bacak için morfin veremem. Bağırsakları hasar görmüş olsa bile onun için morfin kullanamam. Değerli morfini ona mı; yoksa Kızıl Ordu'daki bir çavuşa mı vermem doğru?"

Aleksandr bu soruya cevap vermedi.

Döndükten sonra Tatyana'yı kaldırarak elbisesini giydirdi. Bunu yaparken onu incitmemeye ve çıplak vücuduna bakmamaya gayret ediyordu.

"Sen iyi bir adamsın Aleksandr," dedi yüzünü okşayarak.

"Bacağın çok ağrıyor olmalı. Biraz daha votka al. Acını azaltır," dedi Aleksandr.

"Pekâlâ," dedi. "Sen istiyorsan öyle olsun."

Kana kana içmesini bekledi. "Gitmeye hazır mısın?"

"Beni bırak," dedi Tatyana. "Tek başına git. Kısa bir süre sonra bana çadırda yer ayarlarlar. İnsanlar öldükçe, yataklar boşalıyor."

"Luga'ya, senin hastanede bir yatak beklemene göz yummak için mi geldiğimi sanıyorsun?" Çadırı söktü ve yatakla battaniyeyi topladı. Tatyana yerde oturuyordu. "Sana yardım etmeme izin ver. Bir ayağının üzerinde durabiliyor musun?"

"Evet," dedi. Tatyana ayağa kalktığında, boyu Aleksandr'ın göğsüne zor yetişiyordu. Aleksandr'ın tek isteği saçlarını öpmekti. Başını kaldırıp ona bakmaması için yalvardı. Tatyana hiç kıpırdamadan duruyor ve koluna tutunuyordu. "Sırt çantanı bana ver," dedi. "Bu senin için kolaylık olur."

Dediğini yaptı. "Tatya, ben yere çömelince boynuma tutun. Çok sıkı tut, oldu mu?"

"Peki. Tüfeğin ne olacak?"

"Sen sırtımda, tüfeğim ise elimde olacak," dedi Aleksandr. "Haydi, gitmemiz gerekiyor."

Tatyana ona sıkıca tutundu ve Aleksandr eline tüfeğini alarak, "Hazır mısın?" diye sordu.

"Evet."

Aleksandr, iniltilerini duydu. "Ağrıyor mu?"

Kollarını iyice boynuna doladı. "Çok kötü değil."

Aleksandr Tatyana'yı Luga istasyonuna kadar üç kilometre sırtında taşıdı; ama demiryolu onarılmamıştı. Dinlenmek için durduklarında. Şimdi ne olacak?" diye sordu Tatyana.

Ona biraz su verdi. Şimdi ormanın içinden yürümeye devam ederek diğer istasyona gideceğiz."

"Oraya kaç kilometre var?"

"Altı," dedi.

Tatyana başını salladı. "Aleksandr, olmaz. Beni altı kilometre boyunca taşıyamazsın."

"Başka bir önerin var mı?" dedi önünde çömelerek. "Haydi gidelim."

Ormanın içinden kuzeydeki bir sonraki tren istasyonuna doğru giderken, ağaçların üzerinden geçen uçak seslerini duydular. Aleksandr tek başına olsa yürümeye devam edebilirdi; ama sırtında Tatyana varken bunu yapmak istemiyordu. Bomba düşerse, ilk hedef o olurdu.

Patikadan çıktı ve ormanın içine girerek, onu düşen ağaçlardan birinin yanına götürdü. "Uzan," diyerek yardım etti. Elinde tüfekle o da yanına yattı. "Yüzüstü yat ve başını sakla," dedi. Tatyana hiç kıpırdamadı. "Korkma Tatya."

"Şu anda nasıl korkabilirim?" dedi ona bakarak. Hiç kıpırdamıyordu. Ellerini göğsüne koydu.

"Söyle haydi," dedi ona bakarak. "Ne oldu? Yardımıma mı ihtiyacın var? İstasyondan kaskını almam gerekirdi."

"Aleksandr..."

"Sabah olduğu için bir anda Aleksandr'a mı döndüm?"

Tatyana bakışlarını ona dikerek "Şura..." dedi. Aleksandr daha fazla dayamadı ve eğilerek onu öptü.

Dudakları hayal ettiği gibi yumuşak ve taptazeydi. Tatyana, onu şehvetle öperken vücudunun titrediğini hissetti. Aleksandr istemeden küçük inilti sesleri çıkardı. Elleriyle vücudunu sıkıca tutması hoşuna gitmişti. "Aman Tanrım!" diye mırıldandı.

Bomba sesleri onları durdurdu. Aleksandr bir şeyin onu engellemesi gerektiğini hissetti. Yakınlarındaki çam ağacının üst kısmı tutuştu ve yanan dallardan bazıları onların olduğu tarafa düştü. Aleksandr, Tatyana'yı yüzüstü yatırdı ve onu korumak için vücudunu siper etti. "İyi misin? diye fısıldadı. "Bombalar seni korkuttu mu?"

"Şu anda bombalar beni en az korkutan şey," diye fısıldadı.

Aleksandr bombardıman biter bitmez, "Haydi gidelim. Trene yetişmemiz lazım. Acele et," dedi.

Tatyana ayağa kalkınca gözlerini ona dikti. Aleksandr arkasını dönerek eğildi ve onu sırtına aldı. Kollarını dizlerinin altından

geçirerek onu taşıdı ve bu sırada elindeki tüfeğini de sıkıca tuttu.

"Ağırım," dedi Tatyana.

Sırt çantam senden daha ağır," dedi Aleksandr. "Sadece sıkıca tutun. Birazdan orada olacağız."

Aleksandr, tüfeği Tatyana'nın kırık bacağına her çarpışında, onunne kadar acı çektiğini biliyordu. Ama Tatyana hiç şikâyet etmiyordu. Bir ara başını sırtına dayadığını hissetti. İyi olmasını umut ediyordu.

Aleksandr Tatyana'yı kara dumanlar arasında altı kilometre boyunca taşıyarak istasyona götürdü. Yakınlarındaki bombardıman bitmişti; ama patlama ve top sesleri hâlâ geliyordu.

Aleksandr istasyona geldiklerinde onu yere oturttu ve kendisi de yanına çömeldi. Birbirlerine çok yakındılar.

"Yoruldun mu?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr başını salladı.

Bir süre beklediler. İstasyon, yaşlı aileleriyle birlikte gelen çocuklu kadınlar ve onların eşyalarıyla doluydu. Bombardımanın şoku içinde treni beklediler. Aleksandr çantasından bir parça ekmek çıkardı ve bunu Tatyana ile paylaştı.

"Hayır sen ye," dedi Tatyana. "Senin benden daha çok ihtiyacın var."

"Dün bir şey yedin mi?" diye sordu Aleksandr. "Tabi ki yemedin."

"Ormanda çiğ patates ve çilek yedim. Bir de bana verdiğin çikolatayı." Vücudunu ona yaslamıştı. Başını koluna dayayarak gözlerini kapadı.

Aleksandr kolunu omuzuna attı. "İyi olacaksın," dedi alnından öperek. "Göreceksin bak. Kısa bir süre sonra iyileşeceksin. Sana söz veriyorum."

Tren geldi. Hiç oturacak yeri olmayan bir yük treniydi. "Yolcu trenini beklemek ister misin?" diye sordu Aleksandr.

"Hayır," dedi. "Kendimi iyi hissediyorum. En iyisi bir an önce Leningrad'a gitmek. Haydi binelim. Tek bacağımın üzerinde durabilirim."

Aleksandr önce onu bindirdi; arkasından da kendisi atladı. Vagon çok kalabalıktı. Kenarda durarak açık kapılardan tarlaları izlediler. Tatyana birkaç saat boyunca ona yaslanıp, başını göğsüne koyarak durdu. Aleksandr sırtına sıkıca sarılamıyordu. Bir ara Tatyana'nın yere yığılacağını düşündü. "Hayır, hayır, dik durmaya çalış," dedi onu tutarak.

Tatyana kollarını boynuna doladı.

Vagonun kapıları, atlamak isteyen olabileceği için açık bırakılmıştı. Tren, ineklerini, domuzlarını ve keçilerini otlatan çiftçilerin; at arabalarıyla eşyalarını taşıyan mültecilerin olduğu tarlaların önünden geçiyordu. Ambulans da yine aynı sokaklarda kalabalığın arasından geçmeye çalışıyordu. Aleksandr, Tatyana'nın soluk yüzüne baktı.

"Ne düşünüyorsun Tatya?"

"Bu salak insanların bütün eşyalarını neden sırtında taşıdığını. Eğer ben şehri terk ediyor olsam, yanıma hiçbir şey almam."

Aleksandr gülümsedi. "Özel eşyaların ne olacak? Bu tür şeylerin var öyle değil mi?"

"Evet; ama hiçbirini almazdım."

"*Bronz Atlı* kitabını da mı? Bence onu almalısın."

Ona bakarak gülümsedi. "Belki onu alabilirim. Ama bir şehri terk ederken bir sürü eşya alarak kendimizi yavaşlatır ve düşmanın işini kolaylaştırırız. Sence de kendi kendimize amacımızı sormamız gerekmiyor mu? Evimizi mi terk ediyoruz? Yeni bir hayata mı başlıyoruz? Yoksa eski hayatımıza başka bir yerde mi devam etmeyi planlıyoruz?"

"Bunların hepsi güzel sorular."

"Evet." Düşünceli bir şekilde tarlalara baktı.

Aleksandr eğildi ve yanağını Tatyana'nın saçına sürterek onu biraz daha kendine çekti. Eski hayatından geriye sadece tek bir şey kalmıştı. Aksi takdirde Amerika yalnızca anılarında yaşayacaktı.

"Kardeşimi bulabilmeyi çok isterdim," dedi Tatyana.

"Biliyorum," dedi Aleksandr duygusal bir şekilde. "Onu senin için bulabilmeyi istiyordum."

Tatyana derin bir iç geçirdikten sonra sessiz kaldı.

Tren akşamın erken saatlerinde Varşova istasyonuna geldi. Obvodnoy kanalına bakan bankta konuşmadan oturdular ve Tatyana'nın evinin olduğu tarafa giden on altı numaralı tramvayı beklediler. Tramvay gelince Aleksandr, "Binmek istiyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedi.

Oturmaya devam ettiler.

İkinci tramvay geldi.

"Buna binmeyi istiyor musun?"

"Hayır," diye cevapladı.

Üçüncü tramvay geldi.

Aleksandr daha sormadan, "Hayır," dedi Tatyana ve başını koluna yasladı.

Dört tramvay gelip gitti. Hâlâ birbirlerine yakın bir halde oturuyor; hiç konuşmadan kanalı izliyorlardı.

"Bir nefes daha alacağım," dedi Tatyana en sonunda. "Bir dahaki tramvayla beni eski hayatıma götüreceksin."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

Tatyana ağlayarak, "Ne yapacağız?" dedi.

Aleksandr cevap vermedi.

"O gün Kirov'da kavga ettiğimiz zaman bir planın var mıydı?" diye sordu Tatyana.

Onu Leningrad'dan uzaklaştırmak istemişti. Burada güvende değildi. "Hayır."

"Ben öyle düşünmüyorum," dedi başını koluna dayayarak.

Bir tramvay daha gelip gitti.

"Şura, aileme Paşa konusunda ne söyleyeceğim?"

Yüzünü okşayarak, "Onlara üzgün olduğunu ve elinden geleni yaptığını söyle."

"Belki o da benim gibi hayatta kalabilmeyi başarmıştır."

"Senin yanında ben vardım."

Tatyana konuşmaya devam etmeden önce yutkundu. "Ama düne kadar yoktun. Ben de tek başınaydım." Umut içinde ona baktı. "Belki yaşıyordur."

Aleksandr başını salladı. "Offf, Tatya."

Tatyana bakışlarını çevirdi. "Beni ararken sorun yaşadın mı?"

"Çok fazla değil." Onu bulabilmek için Luga'nın her köşesini aradığını söylemedi.

"Peki beni Luga'da bulacağını nereden biliyordun?"

"Seni Tolmaçevo'da da aradım."

"Ama benim Leningrad'dan gittiğimi nasıl öğrendin?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr, ona umut içinde baktığını görünce dayanamadı. "Dinle..." dedi. "Daşa benden seni bulmamı istedi."

"Öyle mi?" Tatyana'nın yüzü asıldı ve kendini geri çekti.

"Tatya..."

"Bak tramvay geldi," dedi ayağa kalkmaya çalışarak. "Haydi gidelim."

Aleksandr kolundan tuttu. "Bırak yardım edeyim."

"Ben iyiyim," dedi. Hâlâ ona tutunuyor ve acı içinde inliyordu.

Tramvayın kapıları açıldı. "Dur," dedi Aleksandr. "İzin ver yardım edeyim."

"İyi olduğumu söyledim."

"Kes şunu," dedi sert bir şekilde. "Yoksa yalnız gitmek zorunda kalacaksın."

"O halde bırak gideyim."

Kızgın bir şekilde iç geçirdi ve önüne geçti. "Bacağının üzerinde zıplamayı bırak. Bana tutun. Seni tramvaya bindireceğim," dedi.

Koltuğa oturduklarında Aleksandr, "Niçin kızgınsın?" diye sordu.

"Kızgın değilim."

Bir süre sonra kolunu omuzuna attı. Tatyana ise taş gibi kıpırdamadan durarak dışarıyı izledi.

On beş dakika sonra Greçeski hastanesine geldiler. Aleksandr onu içeri taşıdı ve hemşireler onun için hemen bir yatak hazırladı. Üzerine hastane geceliği giydirdiler ve ağrı için iğne yaptılar.

"Morfin verilince daha iyi oldun, değil mi?" dedi Aleksandr gülümseyerek. "Doktor birazdan burada olacak. Ayağını alçıya alacak ve uyuyacaksın. Bu arada ben gidip ailene burada olduğunu haber vereceğim ve sonra adamlarımla ilgileneceğim." Derin bir nefes aldı. "Luga'da sıkışıp kalmışlardır."

Tatyana sırtını yastığa dayadı ve soğuk bir tavırla, "Yardımların için teşekkürler," dedi.

Aleksandr yatağın ayakucuna oturdu. Tatyana başını çevirdi. Eliyle çenesini tutarak yüzünü kendine doğru döndürdü. Gözlerinde yaş vardı. "Tatya niçin kızgınsın? Eğer Daşa gelmeseydi; seni asla bulamayacaktım." Omuz silkti. "Doğru olan buydu. Şimdi evindesin ve iyisin." Yanağını okşadı. "Sadece çok fazla kırığın var..."

Tatyana burnunu çekti ve başını yeniden çevirmeye çalıştı; ama Aleksandr buna izin vermedi. "Şişşşt... Buraya gel," dedi ve ona sarıldı. Saçlarından öperek, "Tatya, bana ne sorarsan sor, hepsinin cevabı *evet,*" dedi. Tatyana'nın kendini geri çekmeye çalıştığını hissetti.

"Hiçbir sorum yok," dedi en sonunda. "Hepsi cevabını buldu. Bunu Daşa için yaptın. Sana minnettar olacak."

Aleksandr başını salladı ve duyduklarına inanamayarak gülmeye başladı. Tatyana'nın başını yastığa koymasına izin vererek, "Seni Daşa istediği için mi öptüm peki?" dedi.

Tatyana kıpkırmızı oldu.

"Tatya," dedi alçak bir ses tonuyla. "Yaşadıklarımızdan sonra bunları konuşmamız mantıksız."

"Haklısın. Hiç konuşmamalıyız," dedi yüzüne bakmadan.

"Elbette konuşmalıyız; ama bu konuyu değil."

"Git Aleksandr. Git ve ablama, beni onun için nasıl kurtardığını anlat."

"Seni, onun için kurtarmadım," dedi ayağa kalkarak. "Kendim için kurtardım. Dürüst olmuyorsun Tatya."

"Biliyorum." Battaniyeye bakarak üzgün bir şekilde başını salladı. "Bu olanların hiçbiri dürüstçe değil."

Aleksandr Tatyana'nın elini tuttu ve hem ona hem de kendine daha fazla acı çektirmesin diye, onu öpmemek için kendini tuttu. En sonunda ağrıyan bir kalple titreyen avcunun içine öpücük kondurdu ve odadan çıktı.

BOŞLUKTA KALMA

1

Tatyana, Aleksandr gittikten sonra ağlamak istedi; ama kaburgaları çok ağrıyordu. Hemşire Vera içeri girip, "İyileşeceksin. Ailen birazdan burada olacak. Ağlama sakın. Bunu yaparsan kendi kendine acı çektirirsin. Kaburgaların kırılmış. Neden uyumuyorsun? Sana uyuman için ilaç vereyim," deyince koluyla yüzünü kapattı.

"Morfin var mı?"

"Zaten iki gram verdim. Ne kadar daha istiyorsun?" diyerek kıkırdadı Vera. "Bir kilo mu?"

Tatyana uykuya daldı.

Gözlerini açtığında ailesi yatağın yanındaki sandalyelerde oturuyor ve korku içinde onu izliyordu. Daşa elini tutuyordu. Annesi gözündeki yaşları siliyordu. Babuşka ise gergin bir şekilde Deda'nın eline vurup duruyordu. Babası ise sitem dolu bakışlarla onu izliyordu.

Sürekli Tatyana'nın kısa saçlarını öpen Daşa, "Tatya, iki gündür ortalarda yoksun," dedi.

Annesi elini okşayarak, "Ne yapmayı düşünüyordun?" diye sordu.

Tatyana annesinin elini sıkarak, "Paşa'yı geri getirmek istedim," dedi. "Bunu yapamadığım için üzgünüm."

"Tatya, ne kadar saçma sapan konuşuyorsun," dedi babası pencereye yaklaşarak. "Sen okula gitmedin mi? Daha bir yıl önce mezun olmadın mı? Sana orada ne öğrettiler? Aklını kullanmayı öğretmedikleri kesin."

Annesi, "Taneçka, sen bizim bebeğimizsin, meleğimizsin. Eğer seni de kaybetsek, ne yapardık?" diyerek ağlamaya başladı. "Nasıl yaşardık?"

Babası annesine saçmalamamasını söyledi. "Paşa'yı kaybetmedik. Gönüllüler sınırdan geri dönüyor. Hâlâ umut var."

"Bunu Nina İglenko'ya söyle," dedi Daşa. "Koridora ne zaman çıksam, Volodya için ağladığını duyuyorum."

"Nina'nın dört oğlu var," dedi babası. "Eğer savaş bitmezse hepsi sınıra gönderilecek. Kendini, onları kaybetmeye hazırlasa iyi olur." Başını öne eğdi. "Ama bizim sadece bir tane oğlumuz var ve umudumuzu korumak zorundayız."

Tatyana'nın gücü olsaydı; onlara Luga nehrinde gördüğü gerçekleri belli etmemek için sırtını dönecekti. Eğer onlara, üzerinde cesetlerin olduğunu, gözünün önünde insanların öldüğünü, yanan bacaklar gördüğünü ve küçük çocukların yıkıntılar altında sıkışıp kaldığını anlatsa, ailesi inanmayacaktı. Tatyana bile zor inanıyordu.

"Sen gerçekten delisin Tatya," dedi Daşa. "Hepimizi berbat duruma soktun ve zavallı Aleksandr'ın hayatını tehlikeye attın. Sırf seni aramak için gitti. Bunu yapması için ona yalvardım. Başkumandanının yanına gitmesi gerektiğini söyledi ve seni aramak istemedi."

"Tatyana, o senin hayatını kurtardı," dedi Deda.

"Öyle mi?" diye sordu.

"Zavallı," dedi annesi Tatyana'nın elini okşayarak. "Hiçbir şey hatırlamıyorsun. Georg, hafızası yerinde değil. Kim bilir neler yaşadın."

"Anne duymadın mı?" dedi Daşa. "İstasyon üzerine yıkılmış. Aleksandr onu tuğlaların altından çıkarmış."

Babası, "O adamı nereden buldun Daşenka?" diye haykırdı. "Pırlanta gibi biri. Onu elinden kaçırma."

"Çalışıyorum baba."

O sırada pırlanta gibi olan adam Dimitri ile birlikte içeri girdi. Bütün aile etrafına üşüştü. Babası ve Deda canlı bir şekilde elini sıktı. Annesi ve Babuşka hemen sarıldı. Daşa ise dudağına bir öpücük kondurdu.

Öpmeye devam etti.

"Yeter Daşa Georgievna," dedi babası. "Askeri bırak da nefes alsın."

Dimitri, Tatyana'nın yanına geldi ve kolunu omuzuna attı. Gözlerinde endişe vardı. Saçlarından öperek, "Hayatta kaldığın için çok şanslısın Taneçka," dedi.

"Tatyana, sanırım Teğmen Belov'a söylemen gereken bir şey var," dedi babası ciddi bir tavırla.

"Teğmene bunun için bir madalya daha verecekler," diyerek güldü Dimitri. "Tatyana'yı buraya yatırdıktan sonra, adamlarını almak için geri döndü ve yirmi askerden on birini sağ bir şekilde Leningrad'a getirdi. Bu adamların çoğu da eğitimsizdi. Finlandiya'da yaptığından daha iyi, öyle değil mi Alex?"

Aleksandr yatağın yanına yaklaşarak, "Tatya, kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu.

"Bir dakika, Finlandiya'da ne oldu?" diye sordu Daşa, Aleksandr'ın kolunu tutarak.

"Kendini nasıl hissediyorsun Tatya?" diye tekrarladı Aleksandr.

Yüzüne bakamadan, "Harika," dedi Tatyana. Annesine gülümseyerek, "Çok yakında eve döneceğim," dedi.

Daşa, "Finlandiya'da ne oldu?" diye sordu tekrar.

"O konuda konuşmak istemiyorum," dedi Aleksandr.

"Ben anlatayım," dedi Dimitri büyük hevesle. "Aleksandr, Finlandiya'dan, otuz askerinden ancak dördünü geri getirebildi. Ancak bu yenilgiyi bile zafere dönüştürmeyi başardı. Bir madalya aldı ve terfi etti. Öyle değil mi Aleksandr?"

Aleksandr, Dimitri'ye cevap vermeden, "Bacağın nasıl Tatya?" diye sordu.

"İyi," dedi. "En yakın zamanda eskisi gibi olacak."

"O kadar da yakın bir zamanda değil!" dedi annesi. "Eylüle kadar alçıda duracak Tatya. Yapabileceğin bir şey yok, biliyorsun değil mi?"

"Eylüle kadar alçıyla dolaşacağım," dedi Tatyana.

Annesi başını sallayarak burnunu çekti. "Aleksandr onu sırtında taşıdı Georg," dedi. Sonra da Aleksandr'ın elini tutarak, "Sana nasıl teşekkür edeceğiz?" diye ekledi.

"Teşekküre gerek yok," dedi Aleksandr, Tatyana'nın annesine gülümseyerek. "Tatya'ya iyi bakın, yeter."

"Alex, Tatya'nın ağırlığının sadece üç kilo olması iyi," dedi Daşa kıkırdayarak.

Babası minnettarlık içinde Tatyana'nın yatağını adeta sarsarak, "Ona teşekkür et Tatya," dedi. "Hayatını kurtardığı için ona teşekkür et."

Tatyana gülümsedi ve Aleksandr'a bakmayı başararak, "Teşekkürler teğmen," dedi.

Aleksandr cevap vermeye fırsat bulamadan, Daşa yine sarıldı. "Aleksandr, ailemiz için nasıl bir iyilik yaptığını görüyor musun? Sana nasıl teşekkür edeceğim?" dedi gülümseyerek.

Neyse ki o sırada hemşire içeriye girdi ve herkese odadan çıkmasını söyledi.

Dimitri eğildi ve Tatyana'nın ağzının kenarını öptü. "İyi geceler hayatım," dedi. "Yarın tekrar seni görmeye geleceğim."

Tatyana çığlık atmak istedi.

Daşa, Tatyana'nın battaniyesini ve bacağının altındaki yastığı düzeltmek için odada kaldı. Tatyana, Daşa'nın yüzünde haftalardır rastlamadığı bir üzüntü ifadesi gördü. "Tatya," diye fısıldadı. "Eğer Tanrı varsa, seni bize bağışladığı için ona şükrediyorum. Seni buraya getirdikten sonra Aleksandr ile uzun bir konuşma yaptık. Seni bulduğu için ona minnet duydum ve bize bir şans daha verdiğini düşündüm. Savaşta olduğumuzu ve kaybedecek bir şeyimizin kalmadığını söyledim. Bana karşı bir şey hissetmese bunları yapmayacağını vurguladım. O da bana karşı hislerinin olduğunu

anlattı." Daşa Tatyana'nın saçından öptü. "Teşekkürler bebeğim. O seni bulana kadar hayatta kalmayı başardığın için teşekkürler."

Önemli değil," dedi Tatyana donuk bir şekilde. Eğer yine Daşa ile birlikte olacaksa, bu onun hayatında da yer alacağını gösteriyordu.

Neden kendini boşlukta hissediyordu?

"Tatya... sence Paşa yaşıyor mu?"

Tatyana uçaklardan atılan kâğıt parçalarını, yağmur gibi yağan bombaları, onun, Aleksandr'ın ve Paşa'nın üzerine atılan topları düşündü.

"Sanmıyorum," dedi Tatyana gözlerini kapatarak. Ona ne olduğunu bilmiyordu; ama Paşa'yı sonsuza kadar kaybetmişti.

Tatyana bir saat sonra kapının açıldığını duyduğunda gözleri hâlâ kapalıydı. Gözünü açtığında Aleksandr'ın yatağının kenarında oturduğunu gördü. Elinde tüfeğiyle bu kadar sessiz girmeyi nasıl becermişti?

"Burada ne işin var?" diye sordu.

"Nasıl olduğuna bakmaya geldim."

"Daşa'nın yanından yeni mi ayrıldın?"

Başını salladı. "St. İshak'a gidiyordum. Kubbede saat 01:00'e kadar hava saldırılarını kontrol edeceğim. Benden önce Petrenko'nun nöbeti var. Biraz geç kalsam bile beni idare eder." St. Isaac, Leningrad'daki en uzun yapıydı.

"Burada ne işin var?" diye tekrarladı Tatyana.

"İyi olduğunu gözümle görmek istedim. Seninle Daşa hakkında konuşmak..."

"Ben gerçekten iyiyim. Bunu yapmak zorunda değilsin. Daşa haklı. Başına yeterince iş açtım. Nöbetine geç kalma."

"Beni düşünme. Kendini nasıl hissediyorsun?"

"İyi," dedi yüzüne bakarak. "Kahraman oldun, öyle değil mi Aleksandr?" dedi. "Ailem, Daşa'nın senden daha iyisini bulamayacağını düşünüyor." Tatyana başını öne eğdi.

"Tatya..."

"Bana yeniden birlikte olduğunuzu söyledi," dedi yapmacık bir sevinçle. "Neden olmasın. Savaştayken kaybedecek neyiniz var ki? Luga'daki olaylar işe yaradı."

"Tatya..."

"Bana Tatya deme," diye bağırdı.

Aleksandr derin bir nefes aldı. "Ne yapmamı istiyorsun?"

"Beni yalnız bırakman yeterli, Aleksandr."

"Bunu nasıl yapabilirim Tatyana?"

"Bilmiyorum. Bir yolunu bulsan iyi edersin. Dimitri'nin benim için ne kadar endişeli olduğunu gördün mü? Bu olay, onun da iyi taraflarını ortaya çıkardı," dedi Tatyana. "Onun bu kadar nazik olabileceğini düşünmezdim."

"Evet seni çok nazik bir şekilde öpüyordu," dedi Aleksandr.

"Çok kibar davranıyor."

"Buna izin veriyorsun."

"Öyle mi?" dedi Tatyana. "En azından onunla yatmıyorum."

Aleksandr nefesini tuttu. Tatyana da aynı şeyi yaptı. Kendine inanamıyordu.

"Ne yani?" dedi. "İkinizin önünde böyle bir ilişki mi var?"

Titremekten cevap veremedi.

Hemşire içeri girerek, "Temiz hava gelsin," diyerek kapıyı açıkbıraktı.

Tekrar yalnız kaldıklarında Aleksandr söze başladı. "Tatya, benden ne yapmamı istiyorsun, bilmiyorum. Sana baştan beri bu

oyunu oynamayalım diyorum." Bir an duraksadı. "Ama şimdi çok geç. Dimitri..." Aleksandr cümlesini yarım bırakarak başını salladı. "Bu durum çok zor bir hal aldı."

Tatyana'nın tek istediği onu tekrar öpmesiydi. "Üçüncü kez aynı şeyi soruyorum," dedi sinirli bir şekilde. "Burada ne işin var?"

"Üzgün durma."

"Ben üzgün değilim!"

Aleksandr ona dokunmak için elini kaldırdı. Tatyana yüzünü çevirdi.

"Bana yüzünü çeviriyorsun demek," dedi ayağa kalkarak. Kapıya geldiğinde arkasına baktı. "Bilgin olsun diye söylüyorum. Onunla birlikte olman imkânsız."

Hemşire Vera, Tatyana'ya ağustos ortasına kadar hastanede kalması gerektiğini ve ancak o zaman koltuk değneğiyle yürüyebilecek hale geleceğini söyledi. Ayak bileği üç yerden kırılmıştı ve bacağı, dizinden parmaklarına kadar alçıya alınmıştı.

Tatyana'nın ailesi ona yemek getirdi ve bunları büyük bir iştahla yedi. Tavuk, hamburger köftesi ve normalde sevmediği; ama gönüllüler ordusunda bol bol yemek zorunda kaldığı çileklerden getiriyorlardı.

İlk başlarda annesi ve babası her gün ziyaretine geldi. Sonra bu, gün aşırıya dönüştü. Daşa, Teğmen Aleksandr Belov'u koluna takarak geliyor; çok sağlıklı ve neşeli görünüyordu. Tatyana'nın saçını öpüyor ve çok fazla kalamayacağını söylüyordu. Dimitri de geliyor ve kolunu omuzuna atarak bir süre oturduktan sonra onlarla birlikte gidiyordu.

Bir gece uğradıklarında, dördü birlikte kâğıt oynarken, Daşa Tatyana'ya dişçinin şehri terk ettiğini söyledi. Daşa'ya onunla birlikte Ural dağlarının diğer tarafındaki Sverdlovsk'a gelmesini teklif etmiş; Daşa ise bunu geri çevirerek annesinin çalıştığı üniforma fabrikasında işe girmişti. "Şu anda gidemem. Savaşacak gücüm de

yok," dedi Daşa Aleksandr'a bakıp gülümseyerek. Elinde de bir avuç altın diş vardı.

"Bunları nereden aldın?" diye sordu Tatyana.

Daşa, son bir ayda altın dişlerini söktürmek için gelen hastalardan para karşılığında bunları adığını söyledi.

"Onların altın dişlerini mi aldın?" diye sordu Tatyana şaşkınlık içinde.

"Altın dişleri yaptığım iş karşılığında aldım," dedi Daşa. "Hepimiz senin kadar namuslu olamıyoruz."

Tatyana tartışmayı sürdürmedi. Daşa her şeyi kendisinin bildiğini düşündü.

Tatyana konuyu değiştirmek için savaştan bahsetti. Savaş, hava durumu gibi her zaman üzerinde konuşulacak bir konuydu. Aleksandr, Luga sınırının her an düşmanın eline geçebileceğini söyleyince, Tatyana içinde yeniden büyük bir güçsüzlük hissetti. Binlerce askerin verdiği onca çaba, sonucu birkaç gün ertelemekten başka işe yaramıyordu. Sormayı bıraktı. Hastanede yatmak, Dohotino köyünde tek başına kalmaktan bile daha garip geliyordu. Dört duvarın arasına sıkışıp kalmıştı ve ziyaretine gelen insanlardan başka kimseyi görmüyordu. Savaş dışında ne konuşacağını bilemiyordu. Belki de bu konuda bir şey sormazsa, hastaneden taburcu olduğunda savaş bitmiş olurdu.

Peki sonra ne olacaktı?

Hiçbir şey, dedi gecenin karanlığında. Hayatı yine aynı olacaktı. İşe geri dönecek ve belki gelecek yıl önceden planladığı gibi üniversiteye gidecekti. Üniversiteye gidip İngilizce öğrenecek ve başka biriyle tanışacaktı. Mühendis olmaya çalışan bir Rus üniversite öğrencisiyle çıkacaktı. Evlenecekler ve onun ailesiyle birlikte yaşayacaklardı. Sonra da çocukları olacaktı.

Tatyana böyle bir hayatı hayal edemedi. Bu hastane odasında olmaktan, penceresinden Greçeski Prospekt'i izlemekten, kahvaltıda yulaf ezmesi; akşamları haşlanmış tavuk yiyip öğleyin çorba

içmekten ibaret olan bu hayatından farklı bir şey düşünemiyordu. Tek istediği Aleksandr'ın yalnız olarak ziyaretine gelmesiydi. Ona hatalı davrandığını ve bu kadar kötü muamele etmeye hakkı olmadığını söyleyecekti. Onu tekrar yakınında hissetmek istiyordu.

Zoşçenko'nun, Sovyetlerin hayatındaki gerçekleri ironik bir şekilde ele aldığı kısa hikâyelerini okudu; ama nedense bu kez onlarda komik bir sey bulamadı.

Tatyana bütün günlerini yatağında uzanarak ve geceleri gözüne uyku girmeden geçirdi. Annesinin gözündeki yaşlar ve babasının sessiz kalışı içini kemiriyordu. Paşa'yı bulamamış olmak onu çok üzmüştü. Ama Aleksandr'ın yokluğu içini en fazla acıtan şeydi.

İlk başta üzgünken, bir anda kızgın bir tavır içine girdi. Sonra da bunun için kendi kendine kızdı. Ardından kendini incinmiş hissetti ve en sonunda pes etti.

Tam pes ettiği gün, öğleden sonra Aleksandr geldi. Ona dondurma getirmişti.

"Teşekkürler," dedi alçak bir ses tonuyla.

"Rica ederim," diye yanıtladı ve sonra yatağının yanındaki sandalyeye oturarak onun dondurma yiyişini izledi. "Devriyedeyim," dedi. "Sokak sokak dolaşarak evlerin pencerelerine bant takıldığından emin oluyor ve bir karışıklık var mı diye bakıyorum."

"Tek başına mı?"

"Hayır," dedi. "Hayatında hiç tüfek tutmamış olan kırk yaşında yedi adamla."

"Onlara nasıl tüfek tutulacağını göster Aleksandr. İyi bir öğretmen olmalısın."

Ona bakarak, "Bütün günü Moskova'nın güneyine tank yerleştirmekle geçirdik. Şu anda orada tramvay çalışmıyor," dedi ve bir an duraksadı. "Ama Kirov hâlâ çalışıyor ve tank yapmaya devam ediyor. Artık ürettikleri tankları doğuya göndermek istiyorlar. Diğer

yandan kamyon ve tren üretimine de ağırlık veriliyor." Tekrar durdu. "Tatya beni dinliyor musun?"

"Ne dedin?"

"Dondurma nasıl?"

"Çok güzel. Hiç beklemediğim bir şeydi."

"Sanırım bu hayattaki birçok konuda düşünebilmek için iyi bir yol," dedi Aleksandr ayağa kalkarak. "Gitmem lazım."

"Hayır!" dedi Tatyana ve sonra sakinleşerek, "Bekle," diye ekledi.

Aleksandr tekrar oturdu.

"Gecen gece için..." dedi. "Üzgünüm. Ben..."

Aleksandr başını salladı. "Unut gitsin."

Tatyana cesaretini toplayarak söyleyeceği kelimelerden başka bir şey bulamadı. "Neden gelmek için bu kadar bekledin?"

"Ne demek istiyorsun? Her gün gelip seni görüyorum."

İkisi de hiçbir şey söylemedi.

Birbirlerine baktılar.

"Yalnız gelecektim aslında," dedi. "Ama bunu yaparsam, ikimizin de kendini iyi hissetmeyeceğini düşündüm."

Ona doğru eğildiği ve çıplak vücudundaki kanları temizlediği an gözünde canlandı. Zor nefes alabildi. Yanında, kollarında uyuduğu; dudaklarının göğsüne değdiği; elleriyle ona dokunduğu; ona hayatındaki herkesten daha yakın olduğu ve otobüste boynuna sarıldığı anları hatırladı. Yüzünü çevirerek, "Haklısın," dedi.

Aleksandr ayağa kalktı ve Tatyana bu kez onu durdurmadı. Eğilip saçlarından öperek, "Tekrar gelirim," dedi.

Başından öpmesi bile bir gelişmeydi. Kapıya yaklaştığında, "Yine gelecek misin? Fırsatın olursa birkaç dakikalığına da olsa uğra," dedi Tatyana.

Kepini elinde tutan Aleksandr, "Tatya..." dedi.

"Tamam haklısın. Gelme."

"Tatya, buradaki hemşireler ailenin yanında yaptığım ziyaretlerden bahsedebilir. Bunun sonu da kötü olur."

"Haklısın," dedi. "Gelme."

Tatyana, o gittikten sonra çok kötü bir kardeş olduğunu düşündü. Kendini her zaman iyi bir kardeş olarak görürdü; ama bunu test edeceği bir olay hiç olmamıştı. Bunu ilk deneme şansı bulduğunda ise olanlar ortadaydı.

2

Tatyana bir hafta sonra bir gece dayak yemiş gibi uyandı. Gözlerini açmak istedi; ama kendini rüya görüyormuş gibi ve son derece yorgun hissedince bunu yapmaktan vazgeçti. Büyük elleri olan ve nefesi votka kokan bir adam ona dokunuyordu. Büyük elleri olan sadece bir adam tanıyordu. Gözlerini kapalı tuttu; fakat nefes alışı değişmişti. Ona dokunmayı kesti. "Tatya?"

Bu hayalin devam etmesini çok istiyordu. Bir ağustos gecesinde Aleksandr tarafından dokunulma hayali... Tatyana gözlerini açtı.

Gelen Aleksandr'dı. Başında kepi yoktu. Gözlerindeki o bakışı karanlık olmasına rağmen fark etmişti.

"Seni uyandırdım mı?" dedi gülümseyerek.

Yatağın üzerinde doğruldu. "Sanırım evet." Uzanarak koluna dokundu. "Galiba gece yarısı."

"Evet," dedi ve gözlerini battaniyeye dikti. Tatyana da siyah saçlarına bakıyordu. "Yaklaşık sabaha karşı 3."

Fısıltıyla konuşuyorlardı.

"Sorun ne?" diye sordu. "İyi misin?"

"İyiyim. Sadece senin iyi olup olmadığını görmek istedim. Üzgün müsün? Yalnız mısın?"

"İkisi de," dedi Tatyana. Votka kokusu burnuna geliyordu. "İçki mi içtin?"

"Uzun süreden beri ilk kez. Bu gece görevde değildim. Marazov ile dışarı çıktık ve bir şeyler içtik." Bir an duraksadı. "Tatya..."

Kalbi küt küt atıyordu ve zor nefes alarak konuşmasını bekliyordu. Elleri battaniyesinin üzerindeydi. Kendi bacakları ise battaniyenin altındaydı. "Şura," dedi ve kendini bir anda çok mutlu hissetti. Kirov'dan çıktığında ve başını çevirip onu gördüğünde de aynı şeyleri hissediyordu.

Aleksandr, "Doğru kelimeleri bulamıyorum. Belki biraz içki içtikten sonra...." dedi.

"Söylediğin her kelime doğru," dedi Tatyana. "Ne diyecektin?"

Aleksandr elini tuttu ve göğsüne yerleştirdi. Başını öne eğdi ve sessizce bekledi.

Ne yapılırdı? Tatyana daha çocuktu. Başka bir kız olsa nasıl davranacağını bilirdi. Onunla bu kadar yakın dururken ne yapacağını nasıl bilebilirdi. Hastane yatağında kaburgaları sarılı, bacağı alçılı bir halde yatıyordu; ama her şeye rağmen onunla yalnızdı.

Tatyana'nın bilinçaltı ona bir anlık mutluluğu bile çok görmüş ve gözünün önüne Daşa'nın yüzünü getirmişti. Yapması gereken başını kaldırmak ve onu öpmekti. Bir anda Daşa'nın yüzü ortadan kayboldu. Tatyana ona doğru eğildi ve saçlarından öptü. Sabun ve sigara kokusu vardı. Aleksandr başını kaldırdı. Aralarında sadece santimetreler vardı ve Aleksandr'ın nefesi votka kokuyordu. "Beni görmeye gelmene çok sevindim Şura," dedi.

Aleksandr başını kaldırdı ve onu dudaklarından öptü. Tatyana ellerini boynuna doladı ve onu kendine doğru çekti. Ateşli bir şekilde öpüştüler ve nefes bile almadılar.

Tatyana, midesindeki ağrı artınca ağzını açarak sızlanmak zorunda kaldı. Aleksandr yüzünü ellerinin arasına alıp, "Seni tatlı şey," diye mırıldandı. "Sen hayatımda gördüğüm en tatlı şeysin. Ne yapacağımı bilmiyorum Tatya." Dudaklarını, gözlerini yanaklarını ve

boynunu öptü. Tatyana ona sarılmaya devam ederek iniltiler çıkardı. Nefes alamadı ve kendini yatağın üzerine bıraktı.

Aleksandr onu tekrar kaldırdı. Tatyana ellerini sırtında dolaştırdığını hissetti. Yavaşça geceliğinin iplerini çözdü. Aleksandr geceliği üzerinden çıkarırken, yatakta giyinik olarak oturuyor ve durmadan onu öpüyordu. Tatyana'nın nefesi kesildi.

Yüzünü ondan çekti ve mırıldandı. Gözleri ışıl ışıl parlıyordu.

"Tatya, sen benim için çok fazlasın... Sana ne burada, ne de sokakta yakınlık göstermeye hakkım yok." Bandajlı kaburgalarının hemen altından ona sarıldı.

"Şura," diye fısıldadı güçsüz bir halde. "Bana neler oluyor? Bu ne?"

Aleksandr göğüslerini okşadı ve meme uçlarıyla oynadı. Tatyana inildemeye başlayınca daha fazla sıkarak devam etti. Geri çekilerek göğüslerine baktı. "Aman Tanrım! Şunlara bak..." diye mırıldandı. Tatyana, Aleksandr'ın göğsüne eğilişini, meme ucunu ağzına alışını ve eliyle diğer meme ucuyla oynayışını izledi. Sonra diğer meme ucunu da emdi. Aleksandr'ın dudaklarını göğüslerinde hissetmek, Tatyana'nın içinde inanılmaz bir duygu uyandırdı. O kadar hızlı inildedi ki; Aleksandr geri çekilmek ve eliyle ağzını kapamak zorunda kaldı. "Şişşşttt," diye fısıldadı. "Sesini duyacaklar." Fakat bu arada sağ eli hiç durmamıştı. Sürekli meme uçlarıyla oynuyordu. Tatyana yine sesli bir şekilde inleyince, sol eliyle ağzını daha sıkı kapadı. "Şişşşttt," dedi nefes netese bir halde gülümseyerek.

"Şura, öleceğim."

"Hayır Tatya."

"Bana nefesini ver..."

Ona nefesini verdi. Tatyana saçlarını bırakmadan onu ateşli bir şekilde öptü. Göğüslerinin üzerinde duran parmakları onu çıldırtıyordu. Tekrar inildeyince Aleksandr geri çekildi. Tatyana mavi ışığın altında üstsüz ve kalçalarına kadar çıplak halde oturdu ve ona baktı. Elleriyle çarşafa asılıyordu.

Aleksandr şaşkınlık içinde ona bakarak, "Tatya, bu zamanda ve bu yaşta nasıl böyle saf kalmayı başardın?"

"Üzgünüm!" dedi. "Daha fazla şey bilmeyi isterdim."

Onu kendine çekti. "Daha fazla şey mi?"

"Daha fazla deneyimim olsun isterdim. Ben sadece..."

"Şaka yapıyorsun, değil mi?" dedi Aleksandr. "Beni anlamıyor musun? Benim aklımı başımdan alan senin saflığın. Bunu göremiyor musun?"

Vücudunu okşadı. "Ses çıkarma," dedi. "Beni yakalayacaklar."

Tatyana ondan bir şey istiyordu; ama bunu söyleyecek kadar cesaretli değildi. Başını yavaşça aşağıya itti. Ağzından tek çıkan fısıltı, "Lütfen..." oldu.

Gülümseyerek kapıyı kilitlemeye gitti. Üzerinde kilit olmadığını görünce, arkasına tüfeğini dayadı.

Aleksandr tekrar Tatyana'nın yanına döndü ve yatağa yatırıp ağzını kapattıktan sonra meme uçlarını emdi.

"Tanrım, daha fazlası var mı?" diye fısıldadı.

"Hiç daha fazlasını yaşadın mı?" diye sordu Aleksandr.

Tatyana yüzüne baktı. Ona doğruyu mu söylemeliydi? Obir erkekti, bunu nasıl açıklayabilirdi? Ona yalan atmak istemedi. Sessiz kaldı.

Aleksandr yatağın üzerine oturarak onu da kaldırdı. "Yaşadın mı? Bana doğruyu söyle. Lütfen, bunu bilmem gerekiyor. Hiç daha ileriye gittin mi?"

Ona yalan söylemek istemedi. "Hayır," dedi. "Daha fazla ileri gitmedim."

Gözlerinin içi büyük bir tutkuyla parladı ve başını öne eğerek, "Tatya, ne yapacağız?" dedi.

Dünyadaki her şeyi bir anda unutan Tatyana, "Şura," dedi. "Lütfen Şura, lütfen."

Aleksandr yavaşça elini çekti ve bacaklarının üzerine koydu. "Burada yapamayız."

"Peki nerede?"

Yüzüne bakamadı bile.

Tatyana buna verecek bir cevabı olmadığını gördü. "Peki ya sen?" dedi ağlamaklı bir şekilde. "Daha fazlasını yaşamak istemiyor musun? Buna ihtiyacın yok mu?"

"Evet," dedi.

"Ne yapabilirim?"

Neşeli bir şekilde gülümseyerek, "Ne öneriyorsun?" diye fısıldadı.

"Hiçbir fikrim yok." Tatyana utanarak kalçasına dokundu. "Her şeyi yaparım." Boynundan öptü. "Her şeyi," diye fısıldadı. "Sen bana söyle ve ben yapayım." Elini biraz daha yukarı çıkardı. Parmakları titriyordu.

Şimdi iniltiler çıkarma sırası Aleksandr'da idi. Elini tutarak, "Tatya, dur... Bunu gerçekten istiyor musun?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi. "Bunu her..."

Bir anda kapı açıldı ve içeriye ışık girdi. Dışarıdan hemşirenin sesi geliyordu. "Tatyana iyi misin? Kapı niçin açılmıyor?"

Tatyana hemen geceliğini giydi ve Aleksandr kapıya dayadığı tüfeğini alarak odanın ışığını açtı.

"Her şey yolunda," dedi resmi bir tavırla. "Sadece Tatyana'ya iyi geceler dilemeye gelmiştim."

"İyi geceler mi?" diye bağırdı hemşire. "Sen deli misin? Saat 4:00 oldu. Sabahın bu saatinde ziyaret yasak."

"Hemşire! Unutuyorsunuz galiba," dedi Aleksandr ses tonunu yükselterek. "Ben Kızıl Ordu'da Teğmenim."

Hemşire daha sakin bir şekilde, "Çığlık sesi duyunca acı çektiğini düşündüm," dedi.

"Ben iyiyim," dedi Tatyana. "Sadece gülüyorduk."

"Ben de gidiyordum zaten," dedi Aleksandr.

"Öbür hastalarımı uyandıracaksınız," dedi hemşire.

"İyi geceler Tatyana," dedi Aleksandr. "Umarım bacağın daha iyidir."

"Teşekkürler teğmen," dedi Tatyana. "En kısa zamanda tekrar gelin."

İçeri girip Tatyana'yı kontrol eden hemşire, "Bu saat 4:00'te olmasın ama," diye mırıldandı. Hemşirenin yanında duran Aleksandr parmaklarını dudağına götürdü ve Tatyana'ya bir öpücük gönderdi. Sonra da odadan çıktı.

Tatyana ne o gece, ne de ertesi sabah uyuyabildi. Vera'dan onu iki kez yıkamasını ve nefesindeki koku geçsin diye bütün gün dişlerini fırçalamasını istedi. Yiyecek bir şey yoktu. Sadece su vardı. Yine de öğleden sonra bir parça ekmek bulabildi.

Tatyana bu suçluluğun onu mahvedeceğini, vicdan azabının kendisiyle ve düşünceleriyle yüzleşmesine izin vermeyeceğini düşündü. Ama olay bu değildi. Tek düşündüğü Aleksandr'ın, göğüsleriyle ilgilendiği dakikalardı.

Tatyana'nın eski hayatındaki hiçbir şey onu Aleksandr için hazırlamamıştı.

Okuldan eve gidiyordu. Luga'da da birçok arkadaşı ve yaz maceraları olmuştu. Luga'da geçen yazlar çocukluktan çıktığı dönemlerdi ve bugünler boyunca Paşa hep yanında olmuştu.

Tatyana, Paşa'nın arkadaşlarından biri ona biraz uzun baksa ya da yanına fazla yaklaşsa hemen fark ediyordu; ama kendisi hiç kimseye bu şekilde bakmamıştı.

Karşısına Aleksandr çıkana kadar.

O bambaşkaydı. Şimdiye kadar aralarındaki yakınlığın aşina olduğu duygulardan -şefkat, kendini karşındakiyle özleştirme, düşkünlük ve arkadaşlık- kaynaklandığını düşünmüştü. İki insan karşılaşıyor; tramvayda yakın oturma ihtiyacı hissediyor; birbirlerine çarpıyor ve gülüyorlardı. Birbirlerine, mutluluğa ve gençliğe ihtiyaçları vardı.

Fakat Tatyana şu anda ona karşı duyduğu arzuya inanamıyordu. Ona ihtiyacı vardı. Bunu anlamıyordu. Gün boyunca banyo yaparken, dişlerini fırçalarken ve saçlarını tararken midesindeki ağrı hiç geçmedi.

O akşam Vera odadan çıkmadan önce, ondan ruj istedi.

Daşa, Aleksandr ve Dimitri ziyaretine geldiğinde, ablası yüzüne bakarak, "Tatya, senin ruj sürdüğünü ilk kez görüyorum. Dudaklarının haline bak," dedi. Daşa sanki Tatyana'nın dudakları olduğunu ilk kez fark etmiş gibiydi.

Dimitri yatağının kenarına oturarak gülümsedi, "Evet, şu dudaklara bak," dedi.

Sadece Aleksandr bir şey söylemedi. Tatyana tepkisini ölçemedi; çünkü başını kaldırıp yüzüne bakamıyordu. Dün gece yaşadıklarından sonra ona insanların yanında bakamayacağını anladı.

Kısa kaldılar. Aleksandr ayağa kalkıp gitmesi gerektiğini söyleyince hepsi Tatyana'nın yanından ayrıldı.

Bir süre sonra, Tatyana yatağında uzanırken kapının çalındığını duydu. Aleksandr içeri girerek kapıyı kapattı. Tatyana sırtını dikleştirdi. Aleksandr yavaşça yaklaşarak yatağının kenarına oturdu ve dudağındaki ruju sildi. "Bu ne?" diye sordu.

"Bütün kızlar sürüyor," dedi Tatyana ağzını silerek. "Daşa da dahil."

"Ben bu güzel yüzüne hiçbir şey sürmeni istemiyorum," dedi yanaklarını okşayarak. "Buna ihtiyacın yok."

"Pekâlâ," dedi. Başını yastığa koydu ve beklenti içinde ona baktı.

Aleksandr sessizdi. En sonunda derin bir iç geçirerek, "Tatya, dün gece hakkında..." dedi.

Tatyana inildemeye başladı.

"Görüyorsun ya, bunu yapacak durumda değilsin," dedi Aleksandr.

"Peki," dedi Tatyana ve ona doğru uzanarak parmaklarını dudağına değdirdi. "Şura...."

Aleksandr yüzünü geri çekerek ayağa kalktı. Gözlerindeki parıltı kaybolmuştu. Tatyana şaşkınlık içinde ona baktı. "Dün gece için üzgünüm," dedi soğuk bir şekilde. "Çok içkiliydim ve senden faydalandım..."

"Hayır," dedi başını sallayarak.

Aleksandr başını salladı. "Öyle yaptım. Bu büyük hataydı. Buraya gelmemeliydim. Bunu benden daha iyi biliyorsun."

Tatyana hiçbir şey söylemeden başını salladı.

"Her şeyin farkındayım Tatya," dedi. "İmkânsız bir hayat yaşıyoruz. Nerede..."

"Burada," dedi ona bakmadan. Yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Tatyana'yı kontrol etmek için içeriye giren hemşire, meraklı gözlerle Aleksandr'a baktı. Kadın dışarı çıkana kadar hiçbir şey konuşmadılar.

"Burada mı?" dedi Aleksandr. "Dışarıda hemşireler varken mi? İstediğin burada on beş dakika içinde her şeyi halletmek mi?"

Tatyana cevap vermedi. Gözlerini yere çevirdi.

"Pekâlâ, o halde ne olacak?" dedi Aleksandr derin bir nefes alarak. "Ne yapacağız?"

Ağlamamak için dudağını ısırarak, "Bilmiyorum," dedi. "Herkes nasıl yapıyor?"

"Herkes bunu dar sokakların duvarlarına yaslanarak yapıyor!" diye bağırdı Aleksandr. "Bahçelerindeki banklarda, kışlalarda ya da aileleriyle yaşadıkları evlerde yapıyorlar! Herkes yatağını Daşa gibi biriyle paylaşmıyor. Onlara engel olacak bir Dimitri yok." Bakışını çevirdi. "Herkes sen değil Tatyana."

Diğer tarafına döndü.

"Sen bundan daha iyisini hak ediyorsun."

Gözyaşlarını görmesini istemiyordu.

"Buraya senden özür dilemeye ve bir daha bunların olmayacağım söylemeye geldim."

Gözlerini kapadı ve titrememek için kendini tuttu. "Pekâlâ."

Aleksandr yatağın diğer yanına, onun dönük olduğu tarafa geçti. Tatyana yüzünü sildi. "Tatya lütfen ağlama," dedi duygusal bir şekilde. "Dün gece her şeyi feda etmeye hazır bir halde geldim. Seni gördüğüm ilk günden beri içimde yanan ateşi söndürecektim. Fakat Tanrı seni izliyordu ve bunun için beni durdurdu. Sabah olduğunda aklım başıma geldi..." Aleksandr bir an duraksadı. "Bu olanlar senin hakkında umutsuzluğa kapılmama sebep oldu." Tüfeğine bakarak derin bir nefes aldı.

Tatyana kendinde konuşacak gücü bulamadı.

Aleksandr, "Sen ve ben... yanlış zamanda karşılaştık," dedi.

Tatyana sırtüstü yattı ve koluyla yüzünü kapadı. Zaman, yer, hayat. "Bütün bunları buraya gelmeden önce düşünemez miydin?" dedi. "Bu konuşmayı dün geceden önce yapamaz mıydın?"

"Senden uzak duramıyorum," dedi. "Dün gece sarhoştum. Ama bu gece kendimdeyim ve olanlar için üzgünüm."

Hıçkırıkları boğazında düğümlenen Tatyana hiçbir şey söylemedi.

Aleksandr ona dokunmadan odadan çıktı.

3

Luga yanmış; Tolmaçevo düşman eline düşmüş; Alman general Leeb'in adamları Kingisepp-Gatchina demiryolunu kesmiş ve düşman ateşi altında hendek kazan binlerce gönüllüye rağmen hiçbir sınır kurtarılamamıştı. Bütün çabalar boşa gitmiş ve demiryolu kuşatılmıştı.

Tatyana ise hâlâ hastanede yatıyor; yürüyemiyor; değnek kullanamıyor; kırık bileğinin üzerine basamıyor; gözlerini bir an olsun kapayamıyor ve Aleksandr'ın hayalinden başka bir şey göremiyordu.

Ağustosun ortasında, Tatyana'nın eve dönmesine birkaç gün kala, Deda ve Babuşka hastaneye gelerek, ona Leningrad'dan gideceklerini söylediler.

Babuşka, "Taneçka, savaş sırasında şehirde kalamayacak kadar yaşlıyız. Bombardımanla, savaşla ve sığınaklara gizlenmekle başa çıkamayız. Baban gitmemizi istiyor ve bunda haklı. Bunu yapmamız gerekiyor. Molotov'a gitmek bizim için iyi olacak. Büyükbaban güzel bir öğretmenlik işine atandı ve yaz boyunca..."

"Peki Daşa ne olacak?" diye sordu Tatyana büyük bir umut içinde. "O da sizinle gelecek, öyle değil mi?"

Deda, Daşa'nın onu yalnız bırakmak istemediğini söyledi.

Tatyana geride bırakmak istemediği kişinin kendisi olmadığını düşündü.

Deda, Tatyana'nın bacağındaki alçı çıkınca, Daşa ve hatta kuzeni Marina ile birlikte Molotov'a gelebilecekleri söyledi. "Bacağın kırıkken seni buradan götürmek çok zor," dedi en sonunda.

Tatyana, Aleksandr olmadan onu götürmenin gerçekten zor olacağını düşündü. "Yani Marina da mı Leningrad'da kalıyor?"

"Evet," dedi Deda. "Rita halan çok hasta. Boris enişten ise İzhorsk'ta. Ona bizimle gelmesini teklif ettik; ama hastanede olan annesini ve Almanlarla savaşmak üzere olan babasını yalnız bırakamayacağını söyledi."

Marina'nın babası Boris Razin, İzhorsk'ta mühendisti. Burada Kirov'a benzeyen bir fabrikada çalışıyor ve Almanlar yaklaştıkça, tank, top ve roket üreterek savaşa hazırlanıyorlardı.

"Marina kesinlikle sizinle gelmeli," dedi Tatyana. Biraz düşünerek mantıklı bir sebep bulmaya çalıştı. "O baskı altında yaşayamaz."

"Evet biliyoruz," dedi Deda. "Ama bazen aile bağları ve sevgi, insanın kendisini kurtarmasını engelliyor. Neyse ki, büyükannen ve ben kendi aramızda ayrı bir bağ kurabildiğimiz için şanslıyız. Sadece bağ değil zincirlerle bağlıyız birbirimize." Babuşka'ya bakarak gülümsedi.

"Şunu unutma Taneçka," dedi Babuşka. "Deda ve ben seni çok seviyoruz. Bunu biliyorsun, öyle değil mi?"

"Elbette Babuşka," dedi Tatyana.

"Molotov'a gelince, seni en iyi arkadaşım Dusia ile tanıştıracağım. O yaşlı ve dindar bir kadındır. Sana bayılacak."

"Harika," dedi Tatyana gülümseyerek.

Deda alnından öptü. "Hepimizin önünde zor günler var. Bu özellikle de senin için geçerli Tatya. Artık Paşa burada değil ve ailenin sana her zamankinden daha çok ihtiyacı var. Senin cesaretini test edecekler. Bunun tek yolu var; o da hayatta kalmayı başarmak. Başını dik tut ve düşecek olsan bile bunu ruhunu satmadan yap."

Babuşka, Deda'nın kolundan tutarak, "Yeter artık. Tatya, hayatta kalmak için elinden geleni yap ve ruhunu boş ver gitsin. Gelecek ay seni Molotov'a bekliyoruz."

"Kalbinin sana doğru olduğunu söylediği şeyleri yap, sevgili torunum," dedi Deda ayağa kalkıp ona sarılarak. "Beni duydun mu?"

"Çok net Deda," dedi Tatyana ona sarılarak.

Aynı günün akşamı, Daşa, Dimitri ve Aleksandr ziyaretine geldiğinde, Tatyana eylülde alçısı çıkınca Molotov'a gidebileceklerini söyledi. Ancak Aleksandr, "Bu mümkün olmayacak. Eylülde tren bulamayacağız," dedi.

Tatyana ile konuşurken yakınında durmaktan kaçınıyordu.

Tatyana da onunla konuşmak isterdi; ama sesindeki titremeyi ve bakışlarını kontrol edebileceğinden emin değildi. Bu yüzden her zamanki gibi hiçbir şey söylemedi ve yüzüne bakmadı. Dimitri yanında oturuyordu.

Daşa, "Bu ne demek oluyor?" diye sordu.

"Tren olmayacak demek oluyor," dedi Aleksandr. "Haziran ve temmuzda gidebileceğiniz trenler vardı; ama Tatyana bacağını kırdı. Eylülde bacağı iyileşecek; ama bir mucize olmadığı sürece tek bir tren bile bulamayacaksınız."

"Ne gibi bir mucize?" diye sordu Daşa umut içinde.

"Almanların teslim olması gibi," dedi Aleksandr. "Luga'yı kaybedince, bütün umutlarımız tükendi. Almanları, demiryolunun merkez noktası olan Mga'da durdurmaya çalışacağız. Aslında, bize, hiçbir şekilde Mga'yı Almanlara bırakmamız gerektiği söylendi. Demiryollarını Nazilere vermek şu anda kanun dışı." Aleksandr gülümsedi. "Ama ben geleceği görebiliyorum. Kanun bozulacak ve eylülde tren bulunamayacak."

Tatyana ne demek istediğini çok iyi anladı. *Tatya, ben sana bu lanet olası şehri terk etmeni defalarca söyledim ve sen beni dinlemedin. Şimdi de bacağın kırık olduğu için hiçbir yere gidemiyorsun.*

4

Tatyana ağustos ortasında eve dönünce, hastanedeki hayatının çok daha eğlenceli olduğunu anladı.

Tatyana, koltuk değnekleriyle zar zor yürüyerek eve geldiğinde, Daşa'yı Aleksandr için yemek pişirirken; masada oturan Aleksandr'ı da yemek yiyerek annesiyle şakalaşırken ve babasıyla politika üzerine konuşurken buldu.

Gitmeye hiç niyeti yoktu.

Tatyana sessizce masaya oturdu ve fare gibi yemeğini didiklemeye başladı.

Ne zaman gidecekti? Geç olmuştu. Nöbeti yok muydu?

"Dimitri nöbetin kaçta?"

"23:00'te," diye yanıtladı. "Ama Aleksandr bu gece boş."

"Tatya duydun mu? Annem ve babam artık Babuşka ile Deda'nın odasında yatıyor," dedi Daşa gülümseyerek. "Senin ve benim kendimize ait bir odamız var. Buna inanabiliyor musun?"

Daşa'nın ses tonunda Tatyana'nın hoşuna gitmeyen bir şey vardı. "Hayır," dedi Tatyana. Aleksandr ne zaman gidecekti?

Dimitri kışlaya geri döndü. Saat 23:00 olmadan, annesiyle babası yatmaya hazırlandı. Annesi Daşa'nın kulağına eğilerek, "Gece burada kalamaz, duydun mu? Baban görürse ikimizi de vurur."

"Duydum anne," dedi Daşa. "Söz veriyorum birazdan gidecek."

Tatyana, bunun yeterince çabuk olmayacağını düşündü.

Annesiyle babası yatmaya gidince, Daşa Tatyana'yı bir kenara çekerek, "Tatya, çatıya çıkıp Anton ile biraz oynar mısın? Aleksandr ile odada bir saat yalnız kalmak istiyorum."

Tatyana, Daşa ile Aleksandr'ı yalnız bıraktı.

Mutfağa gitti ve lavaboya kustu. Çatıya çıkıp gece nöbetinde olan Anton'un yanına gittiğinde midesi hâlâ bulanıyordu. Anton çok iyi bir gökyüzü izleyicisiydi. Şanslarına havada ses yoktu. Uzaktan bile savaş sesi gelmiyordu. Tatyana, kovadaki kumu elerken bir yandan da ağlıyordu.

Bu benim suçum, diye düşündü. Her şey onun yüzünden olmuştu. Sesli bir şekilde gülmeye başlayınca Anton ona baktı. Kendi etmiş kendi bulmuştu. Bu konuda suçlayacak hiç kimsesi yoktu.

Paşa'yı geri getirmeye karar vermese, gönüllüler ordusuna katılmasa ve o patlamada bacağını kırmış olmasa, Daşa ile

Molotov'a gidebilecekti. Böylece odasında, aklından bile geçirmek istemediği şeyler olmayacaktı.

Daşa bir süre sonra çatıya çıkıp onu çağırana kadar oturdu.

Ertesi akşam annesi, kırık bacağı yüzünden evde oturduğu için yemek yapmayı öğrenmesi gerektiğini söyledi.

Tatyana kendini bildi bileli, yemekleri hep Babuşka pişirmişti. Annesi de hafta sonları yemek işleriyle ilgilenirdi. Bazen Daşa da yemek yapardı. Özel günlerde ise Tatyana dışında bütün aile mutfağa girer; o ise temizlik işlerine bakardı.

"Severek yapardım anne," dedi Tatyana. "Ama nasıl yapıldığını bilmiyorum."

Daşa, "Çok kolay," diye araya girdi.

"Evet Tatya," dedi Aleksandr gülümseyerek. "Hiçbir zorluğu yok. Lezzetli bir şeyler yap. Turta ya da ona benzer bir şey olabilir."

Tatyana neden olmasın, diye düşündü. Bacağı iyileşirken, ellerini kullanabilirdi. Deneyecekti. Bütün gün oturup kitap okuyamazdı. Okuduğu şey Rusça-İngilizce cümle kılavuzu olsa da, bir süre sonra sıkılıyordu. Odada oturup sürekli Aleksandr'ı da düşünmeye devam edemezdi.

Değnekler kaburgalarını acıttığı için onları kullanmaktan vazgeçti. Hayatı boyunca pişirdiği ilk şey turta olacaktı. Aslında mantarlı turta da yapmak isterdi; ama markette mantar bulamamıştı.

Tatyana hamuru üç kez mayalamak zorunda kalmıştı. Beş saat içinde turta ve tavuk çorbasını hazırladı.

Aleksandr yemeğe Dimitri ile birlikte geldi. Aleksandr yemeğinin tadına bakacak diye strese giren Tatyana, ikisine yemeklerini kışlada yemeyi önerdi. Aleksandr, "İlk yaptığın turtayı bizden kaçırmaya mı çalışıyorsun?" diyerek dalga geçti. Dimitri de buna gülümseyerek karşılık verdi.

Hep beraber yemek yiyip içki içtiler. Sonra da savaş, şehri boşaltma ve Paşa'yı bulma umutları üzerine konuştular. Babası, "Tatya, bu biraz tuzlu olmuş," dedi.

Annesi, "Hayır. Sadece yeterince pirinç koymamış. Ayrıca içinde çok soğan var. Neden lahana dışında bir şeyler almayı denemiyorsun?" dedi.

Daşa, "Tatya, bir dahaki sefere çorbadaki havuçları biraz daha pişir. Bir de defne yaprağı koy. Onu unutmuşsun," dedi.

Dimitri gülümseyerek, "İlk deneme için gayet iyi, Tatya," dedi.

Aleksandr tabağını Tatyana'ya uzatıp, "Harika olmuş. Biraz daha turta alabilir miyim? Bu da çorba tabağım," dedi.

Daşa yemekten sonra Tatyana'yı bir kenara çekti ve adeta yalvarırcasına, "Dimitri ile biraz çatıya çıkar mısın? Bu gece çok uzun sürmeyecek. Göreve gitmesi gerekiyor. Lütfen," dedi.

Apartmandaki çocuklar da çatıda olduğu için Tatyana ile Dimitri yalnız kalmadı.

Ama Daşa ile Aleksandr baş başaydı.

Tatyana'nın tek istediği onu ve ablasını görmemekti. Aleksandr ile bir ömür boyu, ablasıyla ise iki hafta kadar karşılaşmak istemiyordu. İki hafta sonra yaz bittiğinde Daşa'nın aşkı da sona erecekti. Leningrad'daki kışlara hiçbir şey dayanmazdı.

Ama Tatyana, Aleksandr'ı görmeden nasıl yaşayacaktı? Herkese yalan söyleyebilirdi; ama kendine asla. Onun merdivenlerden inişini duyana kadar nefesini tuttu. Son iki gecedir onun odasının kapısına geliyor ve gülümseyerek, "Merhaba Tatya," diyordu.

"Merhaba Aleksandr," dedi kıpkırmızı bir halde botlarına bakarak. Gözlerinin içine ne zaman baksa bütün vücudu titriyordu.

Sonra ona yemek yedirdi.

Ardından Daşa onu yine bir kenara çekti ve fısıldadı.

Tatyana, Aleksandr'ı kendinden uzaklaştırmaya kararlıydı. Yapması gerekenin ne olduğunu en baştan beri biliyordu ve bunu eyleme geçirmeye hazırlanıyordu.

Peki ama kabullenmesi gereken bu gerçek niçin her gece tokat gibi yüzüne iniyordu?

Tatyana günler geçtikçe, duygularını saklayamayacak kadar küçük; gözleriyle her şeyi belli edebilecek kadar büyük olduğunu fark etti.

Aleksandr'a bakmaktan ve bakışlarındaki farklılığın Dimitri'nin dikkatini çekmesinden korkuyordu. Neden ona baktığını ya da gözlerinin içindeki o pırıltının ne olduğunu merak edecekti. Tabi bakışlarını ondan kaçırmasının nedenini de sorgulayabilirdi. Neden ona herkese baktığı gibi bakamıyordu?

Tatyana, Aleksandr'a bakamayarak kendi kendini ele veriyordu.

Dimitri bu durumu anlamış gibiydi. Bakışlarını kaçırdığını ya da ona diktiğini fark ediyordu. Sessizce Aleksandr'ı ve Tatyana'yı izlemeye başlamıştı.

Aleksandr daha büyük olduğu için duygularını saklayabiliyordu.

Genellikle onunla ilk kez karşılaşıyormuş gibi davranıyor ve Tatyana onun için hiçbir şey ifade etmiyormuş gibi yapıyordu.

Ama bunu nasıl başarıyordu?

Kirov'da yaptıkları yürüyüşleri, göğüslerini okşayışını, dudaklarını öpüşünü ve ona söylediklerini nasıl gizliyordu? Luga'yı hepsinden nasıl saklıyordu? Luga'da yıkadığı kanlı vücudundan nasıl bahsetmiyordu? Tatyana çıplak bir halde yatarken, saçlarından öpmüş ve onu kollarına aldığında kalbi yerinden fırlayacakmış gibi atmıştı. Bakışlarını nasıl gizliyordu? Yalnız kaldıklarında, Aleksandr, Tatyana'ya, sanki dünyada ondan başka biri yokmuş gibi bakıyordu.

O mu yalandı?

Yoksa bu mu yalan?

Belki de yetişkinler bu şekilde davranıyordu. Göğüslerini öpüyor ve sonra bir şey olmamış gibi davranıyorlardı. Ne kadar iyi rol yaparlarsa, bu o kadar fazla büyüdüklerini gösteriyordu.

Belki de göğüslerini öpmesi sandığı kadar önemli bir şey değildi.

Bu nasıl olabilirdi? Başka birinin vücuduna dokunmak nasıl olur da hiçbir şey ifade etmezdi?

Belki de bunu yapabildiğin zaman olgunlaşmış sayılıyordun.

Fakat kendini Aleksandr'ın kollarında hayal ederken, Aleksandr'ın ona adıyla bile hitap etmemesi gururunu kırmıştı.

Tatyana her seferinde başını öne eğiyor ve bu hayallerden kurtulmaya çalışıyordu. Aleksandr masada otururken, odasına çekiliyor; herkes sohbet ederken çay bardaklarını topluyordu. Bu sırada ender olarak gözleri buluşuyordu.

Tatyana ile Aleksandr arasında arada sırada önemsiz gibi görünen; ama ona çok şey ifade eden davranışlar oluyordu. Yanında yürürken Aleksandr'ın onun için kapıyı açması bile onu etkiliyordu. Ona çay uzatırken parmaklarının birbirine değmesi bile heyecan veriyordu ve bu onu bir dahaki görüşüne kadar yetiyordu. Eve gelip ona, "Merhaba Tatya," diyeceği anı bekliyordu. Bir keresinde, Dimitri'nin geldiğinden habersiz bir şekilde içeri girerek, "Merhaba Tatya, ben geldim," demişti. Bu istemeyerek de olsa gülmesine sebep oldu. Aleksandra bakınca, onun da için için güldüğünü fark etti.

Bir gece yaptığı peynirli et yemeğini tadan Aleksandr, "Tatya, bu şimdiye kadar yaptığın yemekler arasında en güzel olanı," dedi. Daşa, Aleksandr'ı öpüp, "Taneçka, seni bize Tanrı gönderdi," diyene kadar bu sözlerin tadını çıkardı.

Tatyana gülümsemedi ve o sırada Dimitri'nin ona ciddi bir yüz ifadesiyle baktığını gördü. Ona gülümsese de bunun yeterli olmadığını fark etti. İlerleyen saatlerde Aleksandr ile Daşa koltukta otururken, Dimitri, "Daşa, Aleksandr'ı hiç bu kadar mutlu

görmemiştim," dedi ve Tatyana'nın ciddi yüz ifadesine bakamayan Aleksandr dahil herkes gülümsedi. Dimitri'ye baktı ve buna şükretmeleri gerektiğini düşündü.

Yeni şeyler pişirmeye devam etti; çünkü Aleksandr'ın bunları beğendiğini görüyordu. Hepsini bir oturuşta bitiriyor ve üstüne çay ile sigara içiyordu.

"Başka neyi severim biliyor musun?" dedi bir keresinde.

Tatyana'nın kalbi duracak gibi oldu.

"Patatesli gözleme."

"Nasıl pişireceğimi bilmiyorum."

Herkes neredeydi? Annesiyle babası diğer odadaydılar. Daşa banyoya girmişti. Dimitri de yoktu. Aleksandr ona etkileyici bir şekilde gülümsedi. "Patates, un, biraz soğan ve tuz koyacaksın."

"Bu..."

Daşa geldi.

Tatyana ertesi gün patatesli gözleme yaptı ve herkes, şimdiye kadar bu kadar lezzetli bir şey tatmadığını söyledi. "Bunu yapmayı nereden öğrendin?" diye sordu Daşa.

Tatyana'nın son zamanlarda tattığı en büyük zevk Aleksandr'a yemek pişirmekti. Bu zevk, ailesi eve gelmeden önce yemek pişirip onun gelmesini beklerken iyice artıyordu. Yemek sırasında sıkıntı başlıyordu, iki şey oluyordu: Ya Aleksandr kışlaya gidiyordu, ki bu yeterince kötüydü; ya da daha da beteri oluyor ve Daşa onunla yalnız kalmak istediğini söylüyordu.

Önceden çıkarken kendilerine ait bir odaları olmuş muydu? Aleksandr'ın hastanede, dar sokaklar ve banklar hakkında söylediği şeyleri aklı almıyordu. Daşa bu tür şeyleri Tatyana ile konuşmazdı. Daha doğrusu ona hiçbir şeyinden bahsetmezdi.

Tatyana ile hiç kimse konuşmuyordu.

Tatyana Aleksandr ile bir daha hiç yalnız kalamadığı için o da her şeyi saklıyordu.

Fakat bir akşam yemekten sonra hepsi çatıya çıktıklarında, Anton, Tatyana'ya coğrafya oyunu oynamayı isteyip istemediğini sordu. Tatyana tek bacağının üzerinde dönmekte zorlanacağını söyledi.

"Haydi dene," dedi Anton. "Ben sana yardım ederim."

Biraz uçarılık yapmak isteyen Tatyana, "Olur," dedi. Gözlerini kapadı ve tek bacağının üzerinde döndü. Anton kolundan tuttu ve Tatyana dünyadaki tüm ülkelerin yerini tahmin ederken kahkahalarla güldü. Tatyana gözlerini açınca Aleksandr'ın ona kötü bir şekilde baktığını gördü ve nefesinin kesildiğini, kaburgalarının tekrar kırıldığmı hissetti. Dimitri'nin yanına oturdu ve bazen olgun insanların da duygularını saklayamadığını gördü.

Dimitri kolunu omuzuna atarak, "Güzel bir oyun Tatya," dedi.

"Evet, Tatya," dedi Daşa. "Ne zaman büyüyeceksin?"

Aleksandr ise tek kelime etmedi.

Tatyana bir yandan bacağının kırık olduğuna seviniyordu; çünkü Dimitri ile yürüyüşe çıkmak zorunda kalmıyordu. Apartmandaki bütün insanların onu Dimitri ile yalnız bırakmamak için çaba harcaması da hoşuna gidiyordu. Fakat o gece çatıdan indiklerinde, Tatyana annesiyle babasının yürüyüşe çıkmış olduğunu görünce paniğe kapıldı. İki çifti baş başa bırakmışlardı.

Tatyana, Dimitri'nin gülümseyişini ve ona doğru yaklaştığını gördü. Daşa, Aleksandr'a bakarak, "Yorgun musun?" diye sordu.

Tatyana tek bacağının üzerinde zor duruyordu. Yardımına koşan Aleksandr oldu. "Hayır Daşa," dedi. "Bu gece dönmem lazım. Haydi Dimitri."

Dimitri gözlerini Tatyana'dan ayırmadan, gitmek zorunda olmadığını söyledi.

Aleksandr, "Hayır gelmen gerekiyor Dima. Teğmen Marazov'un bu gece seni görmesi lazım. Haydi çıkalım," dedi.

Tatyana, Aleksandr a minnettardı. Bu Almanların bacağını kesmesine rağmen, öldürmediğine şükretmek gibi bir şeydi.

Tatyana, annesiyle babası eve gelince, onlara bira içmek için bile olsa bir daha gece yürüyüşüne çıkmamalarını söyledi.

Tatyana gün içerisinde evin çevresinde kısa gezintiler yapıp, yiyecek bir şey almak için marketlere bakıyordu. Böyle bir günde şehirde sığır ve domuz etinin tükendiğini fark etti. Haftada kişi başına iki yüz elli gram et bile bulunamıyordu. Sadece arada sırada tavuk eti alabiliyordu.

Lahana, elma, patates, soğan ve havuç vardı; ama tereyağı da kıttı. Hamura daha az koyması gerekiyordu. Turtaların tadı gitgide kötüleşse de, Aleksandr zevkle yemeye devam ediyordu. Un, yumurta ve sütten azar azar aldı. Zaten çok olsa da taşıyamazdı. Akşam yemeği için turta yapmaya yeterdi. Yürüyüşten sonra biraz uyuyor; kalkınca da İngilizce kelimelere çalışıp radyoyu açıyordu.

Tatyana her gün öğleden sonra radyo dinliyordu; çünkü babası işten gelince ikinci olarak, "Sınırdan haber var mı?" diye soruyordu. İlk sorusu ise, "Haber var mı?" oluyordu ve bununla da Paşa'yı kastediyordu.

Bu yüzden Tatyana, Kızıl Ordu'nun durumu ya da Leeb'in ordusunun ilerleyişi hakkında biraz olsun bilgi edinebilmek için, kendini radyo dinlemek zorunda hissediyordu. Sınırdan tatsız haberler gelse de bu onu çok fazla etkilemiyordu; çünkü Hitler'in adamlarının eline düşmek, her gün çektiği acıdan daha iyiydi.

Radyoda eğer spiker frekans numaralarının listesini veriyorsa, bu o gün olağan dışı bir şey olmadığını gösteriyordu. Genellikle birkaç haber yayınlanır fakat spiker konuşmaya başlamadan önce bir süre bekler ve bu esnada daktilo sesleri duyulurdu. Radyo bülteni birkaç

saniye sürüyordu. Genelde Finlandiya-Rus sınırı hakkında üç kısa cümle söylenip bitiriyordu.

"Finlandiya ordusu 1940'ta kaybettiği toprakları büyük bir hızla geri alıyor."

"Finlandiyalılar Leningrad'a yaklaşıyor."

"Finlandiyalılar, Lisiy Nos'da, şehrin sınırlarına sadece yirmi kilometre uzaklıktalar."

Ardından da birkaç cümle ile Almanların ilerleyişine değiniliyordu. Spiker Almanların kuşattığı Leningrad'ın güneyindeki şehirlerin listesini verince, Tatyana haritaya bakma ihtiyacı hissediyordu.

Tatyana, Tsarskoye Selo'nun Almanların eline geçtiğini duyunca şok olmuş ve bir an için de olsa Aleksandr'ı bile unutmuştu. Tsarskoye Selo, Peterhof gibi, Aleksandr Puşkin'in romanlarında bol bol bahsettiği yazlık bir saraydı ve daha da kötüsü şehrin sınırında bulunan Kirov'un güneydoğusuna sadece on kilometre uzaklıktaydı.

Almanlar, Leningrad'dan sadece on kilometre mi uzaktaydılar?

"Evet," dedi Aleksandr o gece. "Almanlar buraya çok yaklaştı."

Şehir, Tatyana'nın Luga ve hastanede geçirdiği bir ay içinde çok değişmişti. Amirallik dairesi ve Peter&Paul kilisesi griye boyanmıştı. Sokaklar askerlerle dolmuştu ve mavi üniformalı NKVD milisleri onlardan daha fazla dikkat çekiyordu. Şehirdeki her pencere patlamadan korunmak için bantlanmıştı ve insanlar sokaklarda aceleyle koşuşturuyordu. Tatyana bazen kilisenin yakınındaki bir banka oturuyor ve onları izliyordu. Gökyüzünde uçaklar uçuşuyordu. Kişi başına düşen yemek oranları kısıtlanmıştı; ama Tatyana patatesli, mantarlı ve lahanalı turta yapacak kadar un bulabiliyordu. Aleksandr bazen gelirken kendi payına düşen malzemeleri de getiriyordu. Havuçlu tavuk çorbası yapacak kadar malzeme vardı fakat defne yaprağı tükenmişti.

Daşa ile Aleksandr odada yalnızken, Dimitri Tatyana'yı çatıya çıkardı. "Tatya, lütfen. Kendimi çok kötü hissediyorum. Daha ne

kadar bekleyeceğim? Bu gece biraz daha ileri gidemez miyiz?" diye sordu Dimitri.

Tatyana kolunu tutarak, "Sorun ne?" diye sordu.

"Sadece benim yanımda biraz daha rahat olmanı istiyorum," diyerek ona sarıldı ve dudaklarından öpmeye çalıştı. Dimitri'nin dokunuşunda garip bir şeyler sezdi, "Dima lütfen," diye fısıldadı. Yanından uzaklaştı ve Anton'a işaret etti. Anton, Dimitri gidene kadar yanlarında oturdu ve hep beraber muhabbet ettiler.

"Teşekkürler Anton," dedi Tatyana.

"İstediğin zaman yanındayım," dedi. "Neden ona seni rahat bırakmasını söylemiyorsun?"

"Anton inanmayacaksın ama onu tersledikçe daha çok üzerime geliyor," dedi Tatyana.

"Adamlar böyledir Tatya," dedi Anton çok şey biliyormuş gibi. "Anlamıyor musun? Ona teslim olursan, seni rahat bırakır," diyerek bir kahkaha kopardı.

Tatyana da güldü. "Sanırım haklısın Anton. Olgun erkekler böyle yapıyor."

Dimitri'yi kâğıtlarla, kitaplarla, fıkralarla ve votkayla oyalamaya devam etti. Özellikle votka etkili oluyordu. Dimitri içkiyi biraz fazla kaçırınca koridordaki küçük koltuğun üzerinde sızıp kalıyor; Tatyana da büyükannesinin hırkasını alarak çatıya çıkıyor; Anton ile birlikte oturarak Paşa ve Aleksandr'ı düşünüyordu.

Anton ile zaman geçiriyor; fıkralar anlatıyor; Zoşçenko'nun *Savaş ve Barış* adlı kitabını okuyor ve Leningrad'ın gökyüzüne bakarak Almanların buraya ne zaman geleceğini düşünüyordu.

Her şey için ne kadar zaman olduğunu merak ediyordu.

Diğer çocuklar uyumaya gittikten sonra, çatıda oturmaya devam ediyor ve gaz lambasının ışığı altında İngilizce kelimelere çalışıyordu. Kalem, masa, aşk, Amerika Birleşik Devletleri ve patatesli gözlemenin İngilizcelerini ezberlemişti. Aleksandr ile iki

dakika yalnız kalmayı ve bu öğrendiklerini ona söylemeyi çok istiyordu.

Ağustosun sonunda bir gece çatıda otururken ve Anton yanında uyurken, hayatını yeniden nasıl düzene sokabileceğini düşündü.

Önceden her şey yolundaydı. 22 Hazirandan sonra bir anda mutsuzluk başlamıştı. Ama iyi zamanlarını da inkâr etmemek gerekirdi.

Tatyana, Aleksandr ile Kirov'da yaşadıklarını çok özlüyordu. Akşamları yan yana oturuyor; boş sokaklarda geziyor; bazen sessiz kalıp bazen muhabbet ediyorlardı. Gülümsediği zaman dişlerinin beyazlığı gözlerini kamaştırıyordu. Kahkahaları içtendi. Tatyana gözlerini ondan alamıyordu ve bunu tek fark eden kişi oydu. Bundan memnun olduğu da ortadaydı.

Kirov'da yalnız kaldıkları akşamlar.

Ne yapacaktı? Bu durumu nasıl düzeltecekti? Kendisi, ablası ve Aleksandr için bu sorunu içinde halletmesi gerekiyordu.

Saat 2:00'ydi. Tatyana, üzerinde sadece yazlık bir elbiseyle hırka olduğu için üşüdü. Aşağıya inip annesiyle babasının Paşa ile ilgili umutlarını görmekten ve Daşa'nın *Tatya, onunla yalnız kalmak istiyorum...* diye fısıldayan sesini duymaktansa, çatıda yaşamayı tercih ediyordu.

Tatyana savaşı düşündü. Belki de Alman uçakları onların binasına bir bomba fırlatırsa, herkesi kurtarmak uğruna hayatını feda edebilirdi. Onun için yas tutarlar mıydı? Ağlarlar mıydı? Aleksandr her şeyin daha farklı olmasını umut eder miydi?

Nasıl farklı?

Ne zaman farklı?

Aleksandr'ın şu anda da her şeyin daha farklı olmasını istediğini biliyordu. İlk baştan beri bunu diliyordu.

Fakat otobüste karşılaştıkları ilk günden beri Tatya ile Şura iki dakika yalnız kalacakları bir yere gidip birbirlerine İngilizce cümleler

söyleyebilmiş miydi? Kirov'dan eve yaptıkları yürüyüşler dışında böyle bir fırsatları olmuş muydu?

Tatyana bunu yapacaklrı bir yer bilmiyordu.

Aleksandr biliyor muydu?

Bunları düşünmek, kendi kendini üzmekten başka bir işe yaramıyordu. Sanki buna gerek varmış gibi.

Tatyana huzura ihtiyacı olduğunu düşündü. Çok şey mi istiyordu?

Hiçbir şey onu vazgeçirmedi. Ne Aleksandr'ın ilgisizliği, ne huysuzluğu, ne kâğıt oyununda sürekli galip gelmesi, ne de Daşa'ya karşı olan öfkesi Tatyana'nın duygularını değiştirmedi. Aleksandr'ın çok fazla boş gecesi yoktu. Genellikle kışlaya dönüyor; oraya gitmediğinde ise St. Isaac'ta nöbet tutuyordu. Haftada sadece bir ya da iki gecesi boştu; ama Tatyana'ya bu bile çok geliyordu.

Bu gece de onlardan biriydi. *Lütfen Tatya, onunla yalnız kalmama izin ver.*

Gökyüzündeki uçakların sesini duydu.

Sabah, akşam demeden geçiyorlardı. Bir şey yapılmalıydı; ama ne?

Tatyana aşağıya indi. Isınmak için kendine bir fincan çay yaptı ve pencerenin pervazına oturarak bahçeyi izlerken, göz ucuyla Aleksandr'ın mutfağın önünden geçtiğini gördü. Ayak seslerinin yavaşladığını ve geri geldiğini fark etti. Mutfağın kapısında durdu ve bir süre konuşmadılar.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Yatmak için senin gitmeni bekliyorum," dedi soğuk bir tavırla.

Aleksandr mutfağa girdi.

Tatyana onun yüzüne baktı.

İyice yanına yaklaştı. Kokusunu duyma düşüncesi bile Tatyana'yı heyecanlandırmıştı.

"Çok ender bu saatlere kadar kalıyorum," dedi.

"Bu senin lehine."

Onları izleyen kimse olmadığı için, Tatyana ona gözlerini kırpmadan bakabiliyordu.

Ona vicdan azabı içinde bakan Aleksandr "Tatişya, bunun senin için çok zor olduğunu biliyorum. Üzgünüm. Bu tamamen benim hatam. Kendimi suçluyorum. Ben sana ne dedim? O gece hastaneye gelmemeliydim."

"Sanki daha önce hiçbir şey olmamıştı."

"Bundan daha iyiydi."

"Haklısın, öyleydi." Tatyana pencerenin pervazından atlamak ve ona sarılmak istiyordu. Onunla birlikte tramvaya binmeyi, bir bankta oturmayı ve gece çadırda uyumayı hayal ediyordu. Onu tekrar yanında hissetmeyi arzuluyordu. Ama tek söylediği, "Dima'nın her gece Leningrad'da olmasını sen mi ayarladın? Çünkü buraya geldiği her gece benim üzerime geliyor," oldu.

Aleksandr'ın gözleri fal taşı gibi açıldı. "Bana senden karşılık bulduğunu söyledi."

"Gerçekten mi?" Aleksandr'ın bu kadar soğuk davranmasının sebebi bu muydu? "Dima sana ne dedi?" Tatyana, Dimitri'ye kızamayacak kadar yorgundu. Aleksandr daha çok yaklaştı. Biraz daha gelirse kokusunu duyabilecekti.

"Boş ver," dedi Aleksandr acı içinde.

"Sen de doğruyu söylediğini düşündün, öyle mi?"

"O halde sen anlat."

"Aleksandr, ne diyeceğim biliyor musun?" Tatyana pencerenin pervazından indi ve çay fincanını tezgâhın üzerine bıraktı.

Aleksandr yanına yaklaştı. "Hayır Tatya, ne diyeceksin?" diye sordu yumuşak bir tavırla.

Tatyana şampuan ve sabun kokusunu içine çekti. "Lütfen bana bir iyilik yap ve benden uzak dur. Tamam mı?"

"Ben elimden geleni yapıyorum," dedi bir adım geri çekilerek.

"Hayır," dedi Tatyana. "Neden buraya geliyorsun?" diye fısıldadı. "Daşa ile olan ilişkini bitir." Derin bir nefes aldı. "Kirov'daki konuşmamızdan sonra yaptığın gibi. Kendi yolunu çiz. Git savaş. Dimitri'yi de yanına al. Hayır cevabını kabul etmiyor ve onunla uğraşmaktan çok sıkıldım." Hepsiyle uğraşmaktan sıkıldığını söylemek istedi; ama yapamadı. "Yakında ona hayır demekten yorulacağım," diye ekledi en son olarak.

"Kes şunu," dedi Aleksandr. "Şu anda gidemem. Almanlar buraya çok yakın. Ailenin bana ihtiyacı olacak." Bir an duraksadı. "Senin de bana ihtiyacın olacak."

"Hayır. Ben başımın çaresine bakarım. Lütfen Aleksandr... bu benim için çok zor. Bunu göremiyor musun? Daşa ile bana veda et ve Dimitri'yi alıp git. Lütfen uzaklaş buradan."

"Tatya," dedi Aleksandr çok alçak bir ses tonuyla. "Seni görmeden nasıl yaşarım?"

Bir an donakaldı.

"Bana kim yemek yapacak Tatya?"

"Pekâlâ, oldu," dedi üzgün bir şekilde. "Ben sana yemek yapacağım; sen de ablamla yatacaksın. Ne güzel iş öyle değil mi?"

Aleksandr arkasına döndü ve mutfaktan çıktı.

Tatyana'nın ertesi sabah kalkınca ilk işi Greçeski hastanesine gitmek ve Vera'yı ziyaret etmek oldu. Vera kaburgalarını kontrol ederken, ona, "Vera, burada benim yapabileceğim bir şey var mı? Belki hastanede bana göre bir iş vardır, öyle değil mi?" diye sordu.

Vera yüzünü inceledi. "Sorun ne? Çok üzgün görünüyorsun. Bacağın yüzünden mi?"

"Hayır, ben...." Tatyana, Vera'nın kibarlığından etkilenmişti ve az kalsın her şeyi anlatacaktı. Hemen kendini toparladı. "İyiyim. Sadece

hiçbir yere gidemiyorum. Sıkıntıdan ağlayıp duruyorum. Bütün gece çatıda bomba atılacak diye bekliyorum. Söyle, yapabileceğim bir iş var mı?"

Vera biraz düşündü. "Burada işimize yarayabilirdin."

Tatyana hemen heyecanlandı. "Ne yapacağım?"

"Yapılacak çok iş var. Masa başında bir iş yapabilir; kafeteryada çalışabilir; ya da yaralılara bandaj yapıp ateşlerini ölçebilirsin. Hatta bacağın iyileştiği zaman hemşireliği bile öğrenebilirsin."

Tatyana'nın yüzünde büyük bir tebessüm belirdi. "Vera, bu harika!" Sonra kaşlarını çattı. "Ama Kirov'daki işim ne olacak? Alçılarım çıktıktan sonra oraya geri dönmem ve tank yapımına yardım etmem gerekiyordu. Bu arada alçılarım ne zaman çıkacak?"

"Tatyana! Kirov sınırda," diye bağırdı Vera. "Oraya gitmeyeceksin. Sen bu kadar cesur değilsin. Oraya gidersen sana bir tüfek verecekler ve çalıştırmak yerine savaşa gönderecekler. Ama bizim burada her zaman insana ihtiyacımız var. Birçok kişi gönüllü olarak gitti ve pek geri gelen olmadı." Gülümsedi. "Herkes senin kadar şanslı olup, bir subay tarafından yerin altından çıkarılmıyor."

Tatyana elinde olsa, eve hoplaya zıplaya gidecekti.

Tatyana o gece yemekte, içindeki hevesi biraz olsun saklamaya çalışarak bir iş bulduğunu söyledi.

"Çok iyi! İşe git tabi," dedi babası. "Sonunda! Böylece öğle yemeğini de orada yersin."

"Tatyana daha işe gidemez," dedi Aleksandr. "Giderse bacağı asla iyileşmez."

"Hiçbir şey yapmadan, hasta payı almaya da devam edemez!" diye bağırdı babası. "Onu besleyemeyiz. İşte, yiyecek oranlarını yine düşüreceklerini duydum. Her şey daha da zorlaşacak"

"İşe gideceğim baba," dedi Tatyana neşeli bir tavırla. "Peki geceleri de az mı yemem gerekecek?"

Masanın diğer tarafında oturan Aleksandr ona baktı ve çatalını haşlanmış patatese sertçe batırdı.

Babası elindeki çatalı bıraktı. "Tatya, bu hep senin suçun! Büyükanne ve büyükbabanla birlikte gitmeliydin! Hem daha iyi beslenecek; hem de Leningrad'da kalarak hayatını tehlikeye atmayacaktın." Başını salladı. "Onlarla gitmeliydin."

Tatyana her zamankinden yüksek bir ses tonuyla, "Baba, sen neden bahsediyorsun?" diye sordu. "Ayağım yüzünden onlarla gidemediğimi biliyorsun." Yüzü asıldı.

"Pekâlâ Tatya," dedi Daşa kolundan tutarak. "Yeter bu kadar."

Annesi elindeki çatalı bıraktı. "Tatya! Eğer saçma sapan bir iş yapıp oraya gitmeseydin, bacağını kırmayacaktın."

Tatyana, Daşa'nın tuttuğu kolunu çekti ve annesine döndü. "Anne! Eğer sen, Paşa yerine benim ölmemi tercih edeceğini söylemeseydin, ben de onu aramaya gitmezdim."

Annesiyle babası hiçbir şey söylemeden Tatyana'ya baktı. Odadaki hiç kimseden çıt çıkmıyordu. "Ben böyle bir şey söylemedim!" diye bağırdı annesi masadan kalkarak. "Asla söylemedim!"

"Anne! Seni duydum."

"Asla!"

"Duydum! 'Tanrı onun yerine Tatyana'yı alamaz mıydı?' Hatırladın mı anne? Ya sen baba?"

"Tatya kendine gel," dedi Daşa titreyen bir sesle. "Bunu kastetmemişlerdir."

Dimitri elini Tatyana'nın omuzuna koyarak, "Kendine gel Taneçka. Sakinleş biraz," dedi.

"Tatyana!" diye bağırdı babası. "Her şey senin hatanken, bizimle bu şekilde konuşmaya nasıl cesaret ediyorsun?"

Tatyana derin bir nefes almak istedi; ama yapamadı. Sakinleşmeyi de becerememişti. "Benim hatam mı?" diye bağırdı babasına. "Hepsi senin suçun! Paşa'yı ölüme gönderen ve sonra öylece oturup onu geri getirmek için hiçbir şey yapmayan sensin!"

Babası yüzüne öyle bir tokat patlattı ki, Tatyana sandalyesinden yere düştü.

Aleksandr hemen ayağa fırlayarak babasını durdurdu. "Hayır!"

"Çekil kenara!" diye bağırdı babası. "Bu aile meselesi. Sen karışma!"

Aleksandr, Tatyana'nın ayağa kalkmasına yardımcı oldu. Koltuk ile masanın ortasında, başını ellerinin arasına almış olan Daşa'nın yakınında duruyorlardı. Dimitri ile Daşa ayağa kalkmamıştı. Annesiyle babası da yan yana ayakta duruyor ve söyleniyordu.

Tatyana'nın burnu kanıyordu. Ama Aleksandr babasıyla arasında duruyordu. Tatyana, Aleksandr'ın koluna yapışarak, "Baba, bana istediğin kadar vurabilirsin. İstersen öldürebilirsin de! Ama bu Paşa'yı geri getiremeyecek. Kimse de buradan gidemez; çünkü gidecek hiçbir yer yok!" diye bağırdı.

Babası öfke içinde üzerine yürüdü; ama Aleksandr'ı aşamadı. Aleksandr bir eliyle Tatyana'yı tutarken; diğer eliyle babasını itip, "Hayır!" diye bağırdı.

Daşa en sonunda ağlayarak ayağa kalktı ve babasının kolunu tuttu.

"Baba, ne olur yapma." Sonra da Tatyana'ya dönerek, "Yaptıklarına bak!" dedi. Aleksandr onu durdurdu.

Ne yapıyorsun?" diye sordu Aleksandr.

Daşa şaşkınlık içinde ona baktı. "Hâlâ onu mu savunuyorsun? Yaptıklarına bak!"

Annesi ağlıyordu. Babasının yüzü de kıpkırmızı olmuştu ve bağırıp çağırıyordu. Dimitri önündeki tabağa bakmaya devam etti. Tatyana, Daşa ile tartışmaya devam eden Aleksandr'ın arkasındaydı.

"Kes şunu!" dedi. "O hiçbir şey yapmadı. Hepiniz susun. Belki de haziranda onu dinleseydiniz ve Paşa'yı geri getirseydiniz, şu anda kavga ediyor olmayacaktınız! Paşa da hâlâ hayatta olacaktı. Artık çok geç! Ona sakın dokunmayın."

Aleksandr, Tatyana'ya dönerek, "İyi misin?" diye sordu. Masadan bir peçete alarak ona uzattı. "Burnuna koy ki kanaman dursun. Haydi, çabuk ol," dedi.

Ardından Tatyana'nın babasına baktı. "Georgi Vasiliyeviç," dedi Aleksandr. "Oğlunuzu kurtarmaya çalışmanızı anlıyorum." Bir an duraksadı. "İnanın yaptığınız her şeyin farkındayım. Ama sinirinizi Tatya'dan çıkarmayın."

Babası elindeki votka bardağını fırlattı ve küfrederek diğer odaya gitti. Annesi de onu takip etti ve odanın kapısını kapattı. Tatyana, annesinin hıçkırıklarını duydu. "Hep böyle oluyor," dedi. "O ağlıyor ve birinin içeri gidip ondan özür dilemesi gerekiyor. Bu da hep ben oluyorum."

Daşa hâlâ ayakta duruyor ve Aleksandr'a bakıyordu. "Beni karşına alarak, onu koruduğuna inanamıyorum," dedi.

"Benimle bu şekilde konuşma Daşa," dedi Aleksandr yüksek bir ses tonuyla. "Senin tarafına geçip, bacağı kırık olan kardeşine vurmana izin mi verseydim? Neden kendine uygun birini bulmuyorsun? Neden bana vurmuyorsun? Çünkü bunu ancak bir kez yapabileceğini biliyorsun."

"Haklısın," dedi Daşa ve onu tokatlamaya yeltendi.

Aleksandr kolunu tutarak hızla itti. "Sen kontrolünü kaybettin Daşa," dedi. "Ben gidiyorum."

Tek kelime etmeyen Dimitri derin bir iç geçirdi ve ayağa kalkarak Aleksandr ile birlikte gitti.

Onlar kapıdan çıkar çıkmaz, Daşa, ayakta duramayıp masanın üzerindeki patates yemeğinin üzerine düşen Tatyana'nın yanına gitti.

"Yaptığına bak!" diye bağırdı Daşa.

O sırada kapı açıldı ve Aleksandr tekrar içeri girdi. Daşa'nın kolundan tuttu ve onu kenara çekerek, "Tatyana, bize bir dakika izin verir misin?" diye sordu.

Tatyana dışarı çıkarak kapıyı kapattı ve peçeteyi burnunda tutmaya devam etti.

İlk önce Aleksandr'ın, sonra da Daşa'nın bağırışlarını duydu.

Dimitri ile koridorda duruyor ve hiç konuşmadan birbirlerine bakıyorlardı. Dimitri omuz silkerek, "O, böyledir. Hemen sinirleniverir," dedi.

Tatyana, onu hiç bu geceki kadar sinirli görmediğini söylemek istedi; ama sessiz kalarak konuşmalarını duymaya çalıştı. "Bu konunun dışında kalmalı. Bu ailecek halledilmesi gereken bir mesele. Sen de öyle düşünmüyor musun? Yarın her şey düzelecek."

Tatyana, "Eski bir fıkrayı hatırladım: 'Vasili neden beni sürekli dövüyorsun? Ben yanlış bir şey yapmadım.' Vasili cevap verir, 'Bana şükretmelisin. Eğer ne yaptığını bilseydim, seni öldürürdüm.'"

Dimitri, sanki bu, bütün gün boyunca duyduğu en komik şeymiş gibi kahkahalar atmaya başladı.

Tatyana, Aleksandr'ın sesini duydu. "Göremiyor musun?" diye bağırıyordu Daşa'ya. "Hareketlerinle beni kendinden uzaklaştırıyorsun. Kardeşine vurmaya çalışırken, nasıl senin tarafını tutabilirdim?"

Daşa bir şeyler söyledi.

"Daşa bana aptalca bahaneler bulma. Onlara ihtiyacım yok." Sessizlik oldu. "Hayır, ben bu işe devam edemem."

Tatyana, içeriden hıçkırık seslerinin geldiğini duydu. "Lütfen Alex, gitme! Çok üzgünüm! Sen haklıydın sevgilim. Ne olur gitme. Ne yapabilirim? Ondan özür dilememi ister misin?"

"Daşa eğer bir daha kardeşine dokunursan, seni hayatımdan tamamen çıkarırım," dedi Aleksandr. "Anlıyor musun?"

"Ona bir daha asla vurmayacağım," diye söz verdi Daşa.

Odada sessizlik oldu.

Tatyana'nın çıtı çıkmıyordu.

Nereye bakacağını bilemeden kanayan burnunu sildi ve omuz silkerek Dimitri'ye döndü. "Kavga edecek kadar bile yalnız kalamıyorlar," dedi "Neyse ki sorunu hallettiler." Bir anda bacakları boşalıverdi.

Dimitri onu ayağa kaldırdı ve koridordaki koltuğa oturtarak yüzünü sildi. "İyi misin?" diye sordu.

Sarkov ailesi de kapılarını çalarak her şeyin yolunda olup olmadığını sordu. Apartmanda bir kavga çıkınca bundan herkesin haberi oluyordu. Herkes her şeyi duyuyordu.

"Çok iyiyiz," dedi Tatyana. "Sadece küçük bir tartışma yaşadık. Her şey yolunda."

Sonra Daşa odadan çıktı ve Tatyana'dan özür diledi. Sonra Aleksandr ile birlikte tekrar içeri girdi ve kapıyı kapattı. Tatyana, Dimitri'ye gitmesini söylemiş ve sonra da çatıya çıkarak bomba düşmesi için dua etmişti.

Aleksandr'ın merdivenlerden çıkarak ona doğru geldiğini gördü. Tatyana, Anton ile konuşuyordu. Kalbinin kuş gibi çırpınmasına rağmen ona belli etmedi. Elleri Anton'unkilerin üzerindeydi. Anton dirseğiyle onu dürttü ve konuşmayı kesti. Tatyana derin bir iç geçirerek Aleksandr'a döndü. "Ne var?" diye sordu.

"Elini bana ver," dedi yavaşça.

"Hayır."

"Elini ver."

Yüksek bir sesle, "Anton, Daşa'nın sevgilisi Aleksandr'ı hatırlıyor musun? Neden tokalaşmıyorsunuz?" dedi.

Anton, Tatyana'nın elini bırakarak Aleksandr ile tokalaştı. Aleksandr ona, "Anton bize bir dakika izin verir misin?" diye sordu.

Anton ayağa kalkarak yanlarından uzaklaştı; ama yine de konuştuklarını duyabilecek bir mesafedeydi.

"Haydi onun yanından uzaklaşalım," dedi Aleksandr.

"Yürümekte zorlanıyorum. Burada iyiyim," dedi Tatyana.

Aleksandr tartışmayı uzatmadan onu kucağına aldı ve çatının köşesine kadar götürdü. Orada onları duyacak Anton ve ailesi içki içtiği için çatıya çıkmak zorunda kalan yedi yaşındaki Marsika yoktu.

"Bana elini ver, Tatya."

Tatyana istemeden de olsa elini uzattı. Titriyordu. "İyi misin?" diye sordu Aleksandr. "Bu, sık mı oluyor?"

"Ben iyiyim. Bu, hep olur." Başını sallayarak, "Neden sordun?" dedi.

"Hiç kimsenin seni incitmesine izin vermeyeceğim," dedi.

"Ne fark eder ki? Şu anda hepsi bana kızgın. Sen Daşa ile biraz gönül eğlendirdin ve birazdan gideceksin. Ben ise burada kalacağım. Aynı yatakta yatacak, aynı odada oturacağım. Onların gözünde hâlâ değersizim."

Yüzünde acıma duygusu belirdi. "Ben Daşa ile gönül eğlendirmedim. Onların seni incitmesine izin vermeyeceğim. Daşa ya da Dimitri aramızdakileri öğrense de umurumda değil." Bir an duraksadı. "Bütün dünya aramızdakileri öğrense de önemi yok. Hiç kimse seni üzemeyecek." Durarak yüzüne baktı. "Eğer Daşa'dan gerçekleri saklama planını mahvetmemi istemiyorsan; etrafında bulunan, sana vurabilecek olan insanlardan uzak dur."

"Sen nereden geliyorsun?" diye sordu. "Amerika'da bunlar olmuyor mu? Rusya'da aileler çocuklarına vurur ve çocukları bunu anlayışla karşılar. Ablalar kardeşlerini döver ve kardeşleri bunu kabullenir. Bu hep böyledir."

"Anlıyorum," dedi Aleksandr. "Ama sen insanların sana vurmasına izin vermek için çok küçüksün. Bu, babanı cesaretlendiriyor. Onun yanında daha dikkatli olmalısın."

Elleri yumuşak ve sıcaktı. Tatyana gözlerini hafifçe kapayarak tek bir şey düşündü. Dudakları hafif bir iniltiyle aralandı.

"Bebeğim, bunu yapma," dedi Aleksandr onu sıkıca sararak.

"Şura kendimi kaybettim," dedi Tatyana. "Ne yapacağımı bilmiyorum."

Bir anda ellerini ondan çekti ve gözüyle işaret yaptı. Daşa onlara doğru geliyordu.

Yanlarında durarak, "Kardeşimi görmeye geldim," dedi ve önce Aleksandr'a, sonra da Tatyana'ya baktı. "Hâlâ burada olduğunu bilmiyordum. Hemen gitmen gerektiğini söylemiştin."

"Gitmem gerekiyordu," dedi Aleksandr ayağa kalkarak. Daşa'ya küçük bir öpücük verdi. "Seninle birkaç gün içinde görüşürüz. Tatya, sen de doktora git ve burnuna baktır. Kırılmadığından emin ol."

Tatyana güçlükle başını salladı.

Aleksandr gittikten sonra Daşa, Tatyana'nın yanına oturdu. "Ne istedi?"

"Hiçbir şey. Benim iyi olup olmadığımı görmek istemiş." O sırada Tatyana'nın sabrı bir anda tükendi ve Daşa'ya her şeyi açıkça söylemek için ağzını açtı. "Daşa, sen benim ablamsın ve seni seviyorum. Yarın her şey düzelmiş olacak. Ama şu anda konuşmak istediğim en son kişi sensin. Benimle her konuşmak istediğinde, seni dinlemeye çalışıyorum. Yarın da öyle yapacağım. Fakat şu anda konuşmak istemiyorum. Oturup düşünmeye ihtiyacım var." Tatyana bir an duraksadı ve kibar bir şekilde, "Bu yüzden lütfen git Daşa," dedi.

Daşa kımıldamadı. "Bak Tatya, gerçekten çok üzgünüm. Ama annemle babama onları söylememeliydin. Paşa konusunda ne kadar hassas olduklarını biliyorsun. Zaten kendilerini yeterince suçluyorlar."

"Daşa, senin bahanelerini ve özürlerini duymak istemiyorum."

"Sana ne oldu?" diye sordu Daşa. "Daha önce hiç kimseyle bu şekilde konuşmuyordun."

"Lütfen Daşa beni yalnız bırak."

Tatyana eski bir hırkaya sarınarak sabaha kadar çatıda oturdu. Bacakları ve yüzü buz gibi olmuştu.

Aleksandr ile arasındaki yakınlık onu çok şaşırtmıştı. Çok fazla konuşmamalarına, Aleksandr'ın ona mesafeli davranmasına ve birbirlerine son söyledikleri sözler biraz acı olmasına rağmen; annesi ve babasıyla bir sorun yaşadığında onu Luga'da kurtaran adamın arkasında olacağını biliyordu. Bu inanç babasına bağıracak gücü bulmasına ve ona hakaret etmesine yardımcı olmuştu. Eğer Aleksandr'ı arkasında hissetmese, bunları söylemeye asla cesaret edemezdi.

Tatyana onun arkasına gizlendiğinde kendini her zamankinden cesur hissetmiş; ne kanayan burnunu ne de ağrıyan kaburgalarını umursamıştı. Daşa'nın bile ona vurmasına izin vermeyeceğini biliyordu. Bunları düşününce içine büyük bir huzur doldu.

Dimitri, ona karşı bir şeyler hissettiğini söylemesine rağmen beklediği gibi davranmış ve hiçbir şey yapmamıştı. Dimitri hakkındaki fikirlerinde en ufak bir değişiklik olmadı. Dimitri Rustu. Dimitri'yi özüne sadık olduğu için suçlayamazdı.

Buna rağmen kendi, aslını inkâr etmek için elinden geleni yapıyordu: Tatyana, Aleksandr'a ait olduğunu biliyordu.

Kalbini ondan kurtarabileceğini ve hayatına devam edebileceğini düşündü. Aleksandr da kendi yaşantısına geri dönebilirdi.

Bu, kocaman bir yalandı.

Bunu yapmak için ablasının duygularını da çiğneyip geçmesi gerekiyordu. Başını kaldırınca Jüpiter ile Venüs'ün aynı hizada olduğunu gördü.

5

Aleksandr kışlaya gittiğinde, Dimitri ranzasında yatıyordu.

"Ne var ne yok?" dedi Aleksandr yorgun bir halde.

"Bunu sen söyleyeceksin," dedi Dimitri.

"Seninle az önce beraberdik. Ben uyumaya gidiyorum. Yarın sabah 5:00'te kalkacağım."

"O halde asıl konuya geleyim," dedi Dimitri ranzadan inerek. "Benim hoşlandığım kızla oynadığın oyuna bir son vermeni istiyorum."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Ben hiçbir şeye tek başıma sahip olamayacak mıyım? Senin zaten güzel bir hayatın var, öyle değil mi? İstediğin her şeye sahipsin. Kızıl Ordu'da teğmensin. Emrin altında bir sürü adam var. Ben senin emrinde değilim."

"Evet; ama benim emrimdesin asker," dedi Anatoli Marazov, Aleksandr'ın yanındaki ranzasından inerek. "Saat çok geç ve önümüzde yorucu günler var. Sesini yükseltmemelisin. Burada ayrıcalıklı olarak bulunuyorsun."

Dimitri onu selamladı. Aleksandr ise yavaşça ayağa kalktı.

Marazov, Dimitri'nin yanına giderek, "Buraya biraz rahatlamaya ve arkadaşını beklemeye geldiğini düşünmüştüm," dedi.

"Bu teğmen ile benim aramda küçük bir mesele, efendim," dedi Dimitri.

"Bu küçük bir mesele olabilir; ama beni uykumdan uyandırdın asker. Ben uykumdan uyandırılınca bu büyük bir olaya dönüştü. Şimdi biraz huzur istiyorum." Marazov üniformaları hâlâ üzerinde olan Dimitri'nin etrafında dolanarak, "Bu küçük mesele yarına kadar bekleyebilir mi?" diye sordu.

Aleksandr hemen atıldı. "Teğmen, bize birkaç dakika izin verir misiniz?"

Marazov gülmemeye çalışarak başını eğdi. "Eğer o kadar istiyorsanız, tamam teğmen."

"Koridorda hallederiz."

Koridora çıktılar ve Aleksandr arkasından kapıyı kapattı. "Dima sorun ne? Kumandanınla aranı bozma."

"Kes şunu! Bana, ne zaman elindekilerle yetineceğini söyle." Dimitri aralarındaki mesafeyi koruyarak "Dünyada istediğin her kıza sahip olabilirsin. Neden benimkini istiyorsun?" diye sordu.

Aleksandr ona aynı soruyu sormamak için kendini zor tuttu. "Neden bahsettiğin hakkında en ufak bir fikrim yok. Acı çektiği için ona yardım ettim."

Dimitri devam etti. "Benim hayvandan farkım yok. Herkesin emirlerini dinliyor ve boklarını yiyorum. Bana insan muamelesi yapan tek kişi o."

Bunu engelleyemezdi. Herkese aynı şekilde davranıyordu. Aleksandr, "Ama Dima, senin de kendine ait bir hayatın var. İstemediğin için yapmadığın şeyleri bir düşün. Herkesin Hitler'in eline düştüğü güneye gönderilmedin. Düşman Leningrad'a gelene kadar Marazov'un birliği burada kalacak. Sana yardıma olabilmek için bu işi hallettim," diyerek bir an duraksadı. "Çünkü senin arkadaşınım." Dimitri'ye doğru bir adım attı. "Sana yıllarca hep iyi davrandım. Arkadaşlığımıza ne oldu?"

"Araya aşk karıştı," dedi Dimitri. "O, şu anda benim için daha önemli. Sırf onun için bu savaştan sağ kurtulmayı istiyorum."

Aleksandr bir an için sessiz kaldı. "O halde onun için hayatta kal. Sana engel olan kim?"

Dimitri, "Tatyana'nın içindeki aşk gerçek değil. Nasıl olabilir ki? Senin kim olduğunu bilmiyor," dedi. "Yoksa biliyor mu?"

Aleksandr'ın kalbi sıkıştı. Yanlarındaki ampul kırılmıştı. Koridordaki de yanıp sönüyordu. Bazı odalardan gülme sesleri geliyordu ve su sesi duyuluyordu. Hiç konuşmadan durmaya devam ettiler. Dimitri geçmişinden mi bahsediyordu? Amerika'yı mı kastediyordu? Yüzüne baktı. "Elbette bilmiyor," diyebildi en sonunda. "Hiçbir şeyden haberi yok."

"Çünkü bilirse, bu her şeyi tehlikeli bir hale sokar, öyle değil mi Aleksandr? Bizim için iyi olmaz."

Aleksandr duvara yaslanmış olan Dimitri'nin üzerine yürüdü. "Dimitri beni deli etme. Sana hiçbir şey bilmediğini söyledim."

"Ben kimseyi incitmek istemiyorum," dedi Dimitri alçak bir ses tonuyla. "Tek arzum Tatya konusunda şansımı denemek."

Aleksandr dişlerini sıkarak arkasına döndü ve kışlasına gitti.

Yatağında başını kollarının üzerine koyarak uzanan Marazov, "Aleksandr, Çemenko ile ilgilenmemi ister misin? Sana sorun mu çıkarıyor?" dedi.

Aleksandr başını salladı. "Merak etme. Başa çıkabilirim."

"Onu başka göreve verebiliriz."

"Zaten dört kez görev değiştirdi."

"Onu kimse istemediği için mi benim yanıma verdin?"

"Sana değil; Kaşnikov'a teslim ettim."

"Kaşnikov da benim emrimde."

Marazov votkasından bir yudum aldıktan sonra Aleksandr'a uzattı. "Leningrad'ı elimizde tutabilmek için Hitler'in tanklarıyla mücadele etmeye gönderecek yeterince adamımız yok. Teslim olmak zorunda kalacağız, öyle değil mi?"

"Yardım edersek öyle bir şey olmayacak," dedi Aleksandr. "Mecbur kalırsak, ellrimizde taşlarla sokaklarda savaşacağız."

Marazov onu başıyla selamladı ve yastığına yattı. "Teğmen Belov, seni dışarıda pek görmedim. Geç saatlerde kulübe gelen kızlara inanamazsın," diyerek sırıttı.

Aleksandr gülümseyerek başını salladı. "Benden geçti."

Marazov şaşkınlık içinde başını yastıktan kaldırdı. "Ağzından çıkan kelimeleri anlayamıyorum teğmen. Seni duyuyorum. Sanırım

Rusça konuşuyorsun; ama duyduğuma inanamıyorum. Sürekli sayıkladığın isim neydi?"

Aleksandr cevap vermeyince, Marazov, "Dur bir dakika. Yoksa... Yoo olamaz!" diyerek gülmeye başladı. "Şimdi senin ne bok olduğunu anladım. Sana ne oldu? Ölüyor musun yoksa?"

"Uyumadığım kesin," dedi Aleksandr.

"Kimi kaldırabilirim. Bunu biriyle paylaşmam lazım."

Altında yatan askere yastığını attı. "Grinkov, uyan. Anlatacaklarıma inanamayacaksın."

Grinkov yastığı yere fırlatarak, "Git başımdan," dedi ve uyumaya devam etti.

Aleksandr gülmeye başladı. "Seni başka bir yere sürmeden kes şunu."

"Kim o?"

"Neden bahsettiğini bilmiyorum," dedi Aleksandr yastıkla yüzünü örterek.

"Uykunda sayıkladığın kız mı?"

Aleksandr yüzündeki yastığı kaldırarak şaşkınlık içinde, "Ben sayıklamam," dedi.

Grinkov duvara dönerek, "Lanet olsun!" dedi.

"Bir kız ismi söylüyorsun. Şey... Aleksandr arkadaşlarından bunu saklayacak kadar kötüsün."

"Çünkü sana güvenmiyorum," dedi Aleksandr.

Marazov ellerini çırptı. "Onunla tanışmak istiyorum," dedi. "Bizim avare Aleksandr'ı yola getiren kızı çok merak ediyorum."

Aleksandr daha sonra sıkıntı içinde uyumaya çalışırken, bu acıyı kolay kolay atlatamayacağını anladı. Sovyetler Birliği'nde öğrendiği birçok şey gibi buna da emin olmuştu. Ama onunla yaptığı

konuşmadan sonra daha çok çaba gösterecekti. Artık her şey daha kolay olacaktı.

Aleksandr karanlık yerine ışığı hak ettiğini biliyordu. Yine de onun zamanı henüz gelmemişti. Daha yıldız toplaması gerekiyordu.

6

Sabahleyin annesi Tatyana'ya yaptıkları için üzgün olup olmadığını sordu. Tatyana böyle bir şey hissetmediğini söyledi.

Herkes evden çıktıktan sonra hastaneye gitmek için hazırlanmaya başladı. O sırada kapı çalındı ve açınca karşısında Aleksandr'ı buldu.

Tatyana odasından çıkan ve şüpheli gözlerle onlara bakan Zanna Sarkova'yı işaret ederek, "Seni içeri alamam," dedi. Tatyana'nın içindeki endişe ve heyecan duyguları birbirine karışmıştı. Onu ne içeri alabilmiş; ne de kapıyı yüzüne kapatabilmişti.

"Endişelenme," dedi Aleksandr içeri girerek. "Bütün adamlarım aşağıda beni bekliyor. Güneydoğudaki caddelerde barikat kuracağız." Bir an duraksadı. "Haberler kötü. Mga dün Almanların eline geçti."

"Hayır olamaz." Tatyana, Aleksandr'ın trenler hakkında söylediklerini hatırladı. "Bu bizim için ne demek oluyor?"

Aleksandr başını salladı. "Sonumuz demek. Sadece dünden sonra iyi olup olmadığını gözümle görmek istedim. İşe gitmeyeceğinden de emin olmak için geldim."

"Gideceğim."

"Tatya, hayır."

"Şura gideceğim."

"Hayır!" Sesini yükseltti.

Tatyana, Aleksandr'ın omuzlarının üzerinden arkaya bakarak, "O kadının aileme senin buraya geldiğinden bahsedeceğine eminim," dedi.

"Buraya dün gece unuttuğum kepimi almaya geldim. Bu sabah denetimde ceza aldım. Ona ihtiyacım var."

Aleksandr yatak odalarına gidip kepini alırken, Tatyana kapıyı açık bıraktı.

Aleksandr koridorda durarak, "Lütfen hastaneye gitme," dedi.

"Aleksandr delireceğim. Bütün gün aynı şeyler. En azından hastaneye gidersem gerçek hastalıklar görürüm ve halime şükretmeme yardımcı olur."

"Bütün gün üzerine basarsan bacağın asla iyileşmez. Alçının çıkmasına iki hafta kaldı. Ondan sonra git işe."

"İki hafta daha evde oturamam. Zaten o zaman beni götürecekleri tek hastane tımarhane olur."

"Keşke Kirov sınırda olmasaydı," dedi Aleksandr. "Oradaki işine dönebilirdin. Seni her gün almaya gelirdim." Bir an duraksadı. "Eskiden olduğu gibi. Hatırlıyor musun?"

Hatırlıyor muydu?

Tatyana'nın kalbi küt küt atıyordu. Ancak koridorda duran Sarkova onları izliyordu.

Aleksandr, "Bu kadarı yeter," diyerek kapıyı kapattı.

Tatyana ağzını açtı ve sonra tekrar kapattı. "Olmaz. Başımız daha çok derde girer," dedi ardından.

Aleksandr iyice yanına yaklaştı.

Tatyana geri çekildi.

Aleksandr bir adım daha attı. "Burnun nasıl?"

"İyi. Kırık değil."

"Bunu nereden biliyorsun?" Daha da yaklaştı.

Elleriyle onu itti. "Şura lütfen."

Kapı çalınıyordu. "Taneçka iyi misin?"

"Teşekkür, iyiyim," diye bağırdı Tatyana.

Kapının tokmağı çevrildi ve Sarkova içeri girdi. "Size yiyecek bir şeyler hazırlamamı ister misiniz?"

"Hayır teşekkürler Sarkova," dedi Tatyana ciddi bir yüz ifadesiyle.

Sarkova, Aleksandr'a baktı ve Tatyana gülmemek için kendini zor tuttu.

"Biz de şimdi çıkıyorduk," dedi.

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Ben işe..."

Aleksandr, "Hayır gitmiyorsun," diye fısıldadı.

"Teğmen Belov ise barikat kurmaya."

Aleksandr, Zanna'ya döndü. "Barikat, Sarkova," dedi ona yaklaşarak. "Ne olduğunu biliyor musunuz? Üç metre uzunluğu, dört metre genişliği olan ve yirmi kilometre boyunca uzanan yapılar."

Sarkova bir adım geri çekildi.

"Ayrıca her barikatta sekiz makineli tüfek dayanağı, on tank, on üç havan topu ve kırk altı makineli tüfek noktası var."

"Vay canına!"

"Sevdiğimiz şehri böyle koruyoruz," dedi Aleksandr kapıyı kapatarak.

Arkasında duran Tatyana başını salladı. Yüzünde bir mutluluk ifadesi belirmişti. "Şimdi oldu." Çantasını aldı. "Haydi gidelim barikat yapımcısı."

Çıkarak kapıyı kilitlediler ve Sarkova'yı ortak kullandıkları mutfakta çayını yudumlarken bıraktılar.

Aleksandr merdivenlerden inmesine yardımcı olurken elini tuttu. Tatyana geri çekmeye çalışarak, "Aleksandr-" dedi.

"Hiçbir şey söyleme." Aleksandr onu kendine çekti.

Tatyana içinde bir ateş yandığını hissetti. "Bak," dedi. "Vera'ya, bana hastane kantininde bir iş vermesini söyleyeyim. Sen de öğle yemeği için gelirsin. Sana servis yaparım."

Aleksandr başını salladı. "Her ne kadar senin elinden yemek yemekten çok mutlu olsam da, doğu tarafında olacağız. Öğle yemeği için buraya dönemem."

"Şura beni bırak. Apartmanımdayız..."

Elini sıkıca tuttu. Tatyana bir şey olduğunu hissederek, "Sorun ne?" diye sordu.

Aleksandr tereddüt etti ve çikolata rengi gözlerinde hüzün belirdi. "Tatya, seninle konuşmam gerekiyor." Derin bir iç geçirdi. "Seninle Dimitri hakkında konuşmam lazım."

"Konu ne?"

"Şu anda söyleyemem. Uzun bir zamana ve yalnız kalmaya ihtiyacımız var. Bu gece St. İshak'a gel."

Tatyana kalbinin yerinden fırlayacakmış gibi attığını hissetti. "St. Isaac! Aleksandr ben üç blok ötedeki hastaneye zor yürüyorum. St. İshak'a nasıl geleceğim?" Ama Tatyana bir bacağının üzerinde sürünmek zorunda kalsa da oraya gidebileceğini biliyordu.

"Biliyorum. Senin bu kadar yolu hiçbir yardım almadan yürümeni istemem. Sokaklar güvenli; ama sen...." Yüzünü okşadı. "Seni oraya getirebilecek bir arkadaşın var mı?" diye sordu." Anton dışında. Bir kız arkadaş. Güvenebileceğin ve seni kilisenin yakınında bırakabilecek bir arkadaş. Bir bloğu da tek başına yürürsün."

Tatyana sessiz kaldı. "Peki eve nasıl döneceğim?"

Aleksandr onu kendine iyice çekerek gülümsedi. "Her zamanki gibi seni ben götüreceğim."

Tatyana, üniformasının düğmelerine baktı.

"Tatya, bir dakika olsun yalnız kalmaya ihtiyacımız var," dedi Aleksandr. "Bunu sen de biliyorsun."

Biliyordu. "Bu doğru değil."

"Bu gerçek olan tek şey."

"Pekâlâ. Haydi git."

"Gelecek misin?"

"Çalışacağım. Şimdi git."

"Yanına..."

Konuşmasını tamamlayamadan Tatyana başını kaldırdı ve öpüşmeye başladılar. "Neler hissettiğim konusunda bir fikrin var mı?" diye fısıldadı Aleksandr saçlarını okşayarak.

"Hayır," dedi Tatyana ona tutunarak. "Ama kendi hislerimin farkındayım."

O gece bir mucize oldu. Tatyana'nın kuzeni Marina'nın telefonu çalışıyordu. Tatyana ziyaretine gelmesi için Marina'ya yalvardı ve akşam sekiz sularında Marina geldi. Tatyana durup durup ona sarılıyordu. "Marinka sen, cennette Tanrının olduğunun en büyük kanıtısın. Sana çok ihtiyacım vardı," dedi. "Nerelerdeydin?"

"Tanrının olmadığını biliyorsun. Nerede miydim?" dedi Marina gülerek. "Beni boş ver. Sen nerelerdeydin? Luga'ya gittiğini duydum." Bir an duraksadı. "Paşa için üzgünüm." Biraz neşelenerek, "Neden kendini erkek çocuğuna benzettin?"

"Sana anlatacak çok şeyim var."

"Belli." Marina masaya oturdu. "Yiyecek bir şey var mı? Kurt gibi açım."

Marina geniş kalçalı, küçük göğüslü, siyah gözlü, kısa saçlı ve yüzünde doğum lekeleri olan bir kızdı. On dokuz yaşındaydı ve Leningrad Üniversitesinde ikinci yılıydı. Marina Tatyana için yakın bir arkadaş ve sırdaştı. Marina, Tatyana ve Paşa, Luga ve Novgorod civarında bir sürü yaz geçirmişti. Aralarındaki yaş farkı ancak bir yıl

önce belirginleşmişti. Tatyana artık Marina'nın arkadaş grubuna dahil değildi.

Tatyana, Marina'ya, biraz ekmek, peynir ve çay vererek, "Marina, çabuk ye; çünkü bir yere yürümem lazım, tamam mı? Bu elbisenin içinde çok güzel görünüyorsun. Yazın nasıl geçti?"

"Yürüyüşe çıkamayız. Sen yürüyemezsin. Haline bir baksana." Annesiyle babası diğer odada Daşa ile birlikte radyo dinliyordu. Tatyana ile Marina yalnızdı ve aileden hiç kimse dünden beri onunla konuşmuyordu. Marina ağzındaki lokmayı çiğnerken Tatyana'ya baktı. "Saçlarından başlayalım. Onlara ne oldu? Neden eteğin bu kadar uzun?"

"Saçlarımı kestim. Uzun eteği de alçımı saklasın diye giydim. Haydi kalk. Gitmemiz gerekiyor." Tatyana Marina'nın kolundan çekti. Telaş içindeydi. Aleksandr ona saat 22:00'den sonra gelmesini söylemişti. Şu anda saat 21:00'di ve hâlâ evdeydiler. Marina'nın yardımını alabilmek için ona her şeyi anlatmalı mıydı? Tekrar kolundan çekti. "Haydi gidelim. Bu kadar yemek yeter."

"Nasıl yürüyeceksin? Topallıyorsun. Ayrıca niçin çıkmamız gerekiyor? Alçıdan ne zaman kurtulacaksın?"

"O halde topallayarak giderim. Alçı ömür boyu kalacakmış gibi. Nasıl görünüyorum?"

Marina yemeği bıraktı ve Tatyana'ya baktı. "Sen az önce ne dedin?"

"Haydi gidelim dedim."

"Pekâlâ," dedi Marina ayağa kalkıp ağzını silerek. "Neler oluyor?"

"Hiçbir şey. Neden sordun?"

"Tatyana Metanova! Yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunun farkındayım."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Tatya seni on yedi yıldan beri tanıyorum ve bana hiç nasıl göründüğünü sormadın."

"Belki telefonun çalışsaydı, sorardım. Bana cevap yetiştirmeye devam etmeyeceksen gidebilir miyiz?"

"Saçların çok kısa, eteğin çok uzun, bluzun beyaz ve dar. Neler oluyor?"

Tatyana en sonunda Marina'yı dışarı çıkarmayı başardı. Yavaşça Greçeski'den geçerek Insurrection meydanına geldiler. Nevski Prospekt'ten bir tramvaya binerek Amirallik dairesinin olduğu yere gittiler. Tatyana, Marina'nın koluna girerek yürüyordu. Yürürken konuşmakta zorlanıyordu. Yürümek enerjisinin çoğunu almıştı.

"Tatya, neden hareket eden bir trenden atladın? Bacağını o zaman mı kırdın?"

"Hayır o zaman kırmadım," dedi Tatyana. "O trenden atlamak zorundaydım."

"Üzerine bir ton tuğlanın düşmesi de bir zorunluluk yüzünden mi oldu?" diye sordu Marina. "Bacağın o sırada mı kırıldı?"

"Evet. Artık keser misin şu konuyu?"

Marina gülümsedi. "Paşa için çok üzgünüm Taneçka," dedi daha sakin bir ses tonuyla. "O çok iyi bir çocuktu."

"Evet," dedi Tatyana. "Onu bulabilmeyi çok isterdim."

"Biliyorum." Marina duraksadı. "Güzel bir yaz geçirmedim. Savaş başladığından beri seni göremiyorum."

Tatyana başını salladı. "Az kalsın görecektin. Savaşın başladığı gün sana gelecektim."

"Neden gelmedin?"

Tatyana, Marina'ya her şeyi -duygularını, vicdan azabını, korkularını ve yaşadığı kafa karışıklılığını anlatmak istedi. Ama bunun yerine Aleksandr ile Daşa'nın ve Dimitri ile onun arasındaki ilişkiden; Luga'da yaşadıklarından ve Aleksandr'ın onu bulmasından bahsetti. Gerçekler dışında her şeyi söylemişti.

Tatyana, Daşa'ya söylediği yalanları ortaya çıkaracak diye kendinden bile korkuyordu. Ağzında bakla ıslanmayan Marina'ya nasıl güvenebilirdi? Tatyana ona hiçbir şey anlatmadı ve gerçekleri sevdiği bütün insanlardan saklamak zorunda kaldığını fark etti. Bu nasıl olurdu? Amirallik dairesinin önüne geldiler ve banklardan birine oturdular. Etrafındaki herkese yalan söylemek zorunda kalıyordu. Ailesinden hiç kimseye özel bir konuda güvenemiyordu. Bu onlara saygısızlıktı.

Amirallik binası, Palace köprüsü ile St. İshak'ın arasındaki Neva nehrinin kıyısındaydı. Aleksandr'a pek uzak sayılmazdı. Biraz uğraşsa, nefesini bile duyabilirdi. Gülümsedi. Uzun karaağaçlar ve etraftaki banklar Yaz Bahçesi'ndekilere benziyordu. Tek fark, Yaz Bahçesinde Aleksandr ile oturmuş olmalarıydı.

"Tatya, burada olmamızın bir sebebi var mı?" diye sordu Marina.

"Hayır Marina," dedi Tatyana. "Sadece oturup sohbet ediyoruz." Bir saatinin olmasını çok isterdi. Acaba saat kaç olmuştu?

"Bu parka çok sık gelirim," dedi Marina. "Hatta bir keresinde seni de getirmiştim. Hatırlıyor musun?"

Bir anda kızaran Tatyana, "Evet... hatırlıyorum," dedi.

Marina, "Hayatım boyunca yaşadığım güzel anlar oldu. Şu anda çok uzak görünmüyorlar. Sence aynı günleri tekrar yaşayabilecek miyiz?" dedi.

"Elbette Marinka," dedi Tatyana. "Ben o günlerin hesabını yapıyorum. Bugüne kadar pek bir şey yaşayamadım çünkü." Kuzenine bakarak gülümsedi.

Marina gülmeye başladı. "Dima ile birlikteyken bile mi?"

"Elbette hayır," dedi ve başka bir şey söylemedi.

Marina kolunu Tatyana'nın omuzuna attı. "Üzülme Tatya. Bu şehirden bir şekilde kurtulacaksın."

Tatyana başını salladı. "Hayır. Tren kalmadı Marinka. Mga düşman elinde."

Marina sessiz kaldı. "Babamdan üç gündür haber alamıyoruz," dedi. "Izhorsk'ta savaşıyordu. Mga'ya yakın öyle değil mi?"

"Evet," dedi Tatyana üzgün bir halde.

Marina, Tatyana'ya yaklaştı. "Bu şehirden kimsenin kaçabileceğini sanmıyorum," dedi. "Annem çok hasta. Babam...."

"Biliyorum," dedi Tatyana kuzenin bacağını okşayarak. "Bunu atlatacağız Marina. Sadece güçlü olmamız gerekiyor."

Marina başını sallayıp mutsuz düşüncelerinden kurtularak, "Evet. Özellikle de senin," dedi. "Beni buraya niçin getirdiğini söyleyecek misin?"

"Hayır."

"Tatya..."

"Söyleyecek bir şeyim yok."

Marina, Tatyana'nın kolunu gıdıkladı. "Tatya, bana Dimitri'den bahset."

"Anlatacak bir şey yok."

Marina kıkırdamaya başladı. "Askerlerle çıkan kızlara inanamıyorum!" Meraklı gözlerle Tatyana'ya baktı. "Onunla geç saatlerde buluşmuyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır!" diye bağırdı Tatyana. "Dima ile sadece arkadaşız."

"Eminim. Askerlerle arkadaş olmanın yolu yoktur Tatya."

Merak içinde bakma sırası Tatyana'daydı. "Sen neden söz ediyorsun?"

"Geçen yıl bir askerle çıkmıştım, hatırlıyor musun? Yaşadığı hayattan vazgeçemedi ve onu unutmamı istedi. Ama bu yaz çok iyi biriyle çıkıyorum. Askere çağırıldı ve Fomosovo'ya gönderildi." Bir an duraksadı. "O zamandan beri haber alamadım."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Tatyana. "Askerlerle neden anlaşamıyorsun. Savaş yüzünden mi hayatlarınız uyuşmuyor?"

"Hayır Tatya, kadınlar yüzünden."

"Kadınlar mı?" diye sordu.

"Kadınlar, hoş vakit geçirilecek bir gecelik kızlar. Barlara, kulüplere ve kışlalara bu tür kadınlar çok sık gider. Garnizondaki askerlere asılırlar ve onlar da karşılık verir. Hepsi aynı şeyi yapar. Sigara içmek gibi bir şey. Her buldukları fırsatta o kadınlara koşarlar." Marina başını salladı. "Dimitri'yi onlardan nasıl uzak tutuyorsun, bilmiyorum. Kolay kadın, zor kadın, senin gibi genç kızlar... Onlar için hiç fark etmez."

Tatyana endişeli bir ses tonuyla, "Marinka. Sen neler diyorsun? Böyle şeyler Leningrad'da değil; Amerika'da olur."

Marina gülmeye başladı. "Tatya, seni seviyorum," dedi omzuna kolunu atarak. "Gerçekten. Sen çok..."

"Aleksandr yapmaz," dedi titreyerek.

"Kim? Daşa'nın sevgilisi mi? Bunu bir de Daşa'ya sor," dedi gülerek. "Onunla nasıl tanıştığını sanıyorsun?"

"Daşa, Aleksandr ile Sadko'da tanıştı. "Sen...."

"Daşa'ya sor Tatya."

"Sen ne dediğini bilmiyorsun!" Tatyana onu aradığına pişman olmuştu.

Tatyana sessiz kalınca, Marina devam etti "Demek istediğim, Dimitri gibi askerlerle birlikteyken dikkatli olman. Belli şeyler beklerler. Bu bekledikleri şeyleri de ne pahasına olursa olsun alırlar. Anlıyor musun?"

Tatyana hiçbir şey söylemedi. Bu konu nereden açılmıştı?

"Anton İglenko ile hâlâ arkadaş mısın? O iyi bir çocuk ve senden gerçekten hoşlanıyor."

"Marina!" Tatyana başını salladı. "Anton ile sadece arkadaşız." Ellerini kucağına koydu ve derin derin nefes almaya başladı. "Ayrıca benden hoşlanmıyor."

Marina gülümseyerek Tatyana'nın saçlarıyla oynadı. "Çok şirinsin Tatya. Ayrıca bir o kadar da körsün. Mişa'yı hatırlıyor musun? Sana ne kadar âşıktı."

"Kim?" Tatyana hatırlamaya çalıştı. "Luga'daki Miş mi?"

Marina başını salladı. "Üç yaz boyunca bot gezintisi yaptınız. Paşa onu senden uzaklaştıramamıştı."

"Sen delisin." Tatyana ile Mişa birlikte ağaca çıkarlardı. Paşa gibi ona da çember hareketini öğretmişti.

Marina, "Tatya, Daşa ile bu konuları hiç konuştun mu?" diye sordu.

"Hayır!" diye bağırdı Tatyana ayağa kalkmaya çalışarak. Vücuduna kör bir bıçak batıyormuş gibi hissediyordu.

Marina kalkmasına yardım etti. "Sana konuşmanı tavsiye ederim. O senin ablan. Sana yardım etmeli. Ama Dimitri konusunda dikkatli ol Tatya. Onun kullanıp attığı kızlardan biri olmak istemezsin sanınm."

Tatyana, Aleksandr'ı düşündü. Onun bu yönü hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Çadırında yaralı bir halde yatarken göğsünü öptüğünü hatırladı. Başını salladı. Aleksandr, Marina'nın bahsettiği askerlerden biri olamazdı.

Tatyana daha sonra Dimitri'nin, Aleksandr'ın hovardalıkları hakkında yaptığı yorumu hatırladı. Kendini çok kötü hissetti. "Haydi eve gidelim," dedi ve yavaşça Nevski'deki tramvay istasyonuna doğru yürümeye başladılar. Tatyana, Marina'ya onunla eve dönmek zorunda olmadığını söyledi. "Başımın çaresine bakarım. İnsurrection meydanından eve kadar yürüyebilirim. Gerçekten. Evine giden otobüs neredeyse gelir. Benim için endişelenme."

Marina, Tatyana'yı gecenin bu saatinde şehrin ortasında yalnız bırakamayacağını söyledi. Tatyana korkacak bir şey olmadığını düşündü. "Aleksandr, savaş başladıktan sonra şehirde işlenen cinayetlerin azaldığını söyledi. Neredeyse hiç olmuyormuş."

"Pekâlâ, eğer Aleksandr söylediyse...." dedi Marina, Tatyana'nın yüzüne bakarak. "İyi misin?"

"Çok iyiyim. Haydi git," dedi ve Marina'nın yüzündeki isteksizliği fark etti. Bir süre yüzünü inceledi ve sonra elini uzatarak ona dokundu. "Evde kim var Marina?" diye sordu. "Kimin yanına gidiyorsun?"

"Kimse yok," dedi Marina. "Annem hastanede. Babam da savaşa gitti. Koridorun sonunda Lublin ailesi..."

"Marinka," dedi Tatyana. "Tek başına kalma. Bizim yanımıza gel. Artık kendi odamız var. Deda ile Babuşka gitti. Yalnız kalmayı sevmezsin. Bize gel. Daşa ve benimle birlikte yatarsın."

"Gerçekten mi?" dedi Marina.

Tatina başını salladı. "Evet."

"Tatya, bunu ailene sordun mu?"

"Sormama gerek yok. Sen eşyalarını toplayıp gel. Annen babamın kardeşi. Buna karşı çıkmaz. Gel, olur mu?"

Marina, Tatyana'ya sarılarak, "Teşekkürler," diye fısıldadı. "Annem ve babam yokken kendimi çok yalnız hissediyorum."

Tatyana, Marina'nın sırtını okşayarak, "Biliyorum. Bak otobüsün geldi!"

Marina, Tatyana'ya el sallayarak otobüsünü yakalamak için yolun karşısına geçti. Tatyana'da banka oturdu ve eve dönmek için tramvayı bekledi.

Midesi bulanıyordu.

Tramvayı geldi ve kapılar açıldı. Şoför ona baktı ve Tatyana başını sallayınca gitti.

Onu görmeden nasıl dönerdi? Onsuz yapamıyordu.

Tatyana ayağa kalkarak Amirallik dairesinin bahçesinden geçti ve St. İshak'a doğru yürüdü.

İki asker ona doğru geliyordu. Önünde durarak tüfeklerini kaldırıma dayadılar ve ona nereye gittiğini sordular. Açıklama yaptı.

Askerlerden biri St. İshak'ın gecenin bu saatinde kapalı olduğunu söyledi. Bunu bildiğini; ancak Teğmen Belov'un yanına gittiğini belirtti. Onu tanıdıkları için ciddi yüz ifadeleri bir anda yumuşadı. Askerlerden biri "Viktor, sana subay okuluna gitmemiz gerektiğini söylemiştim; ama dinlemedin," dedi.

"Bunun daha yorucu olacağını düşünmüştüm ve..." Tatyana'ya bakarak sözünü yarım bıraktı. "Sen kimsin?"

"Krasnodar'daki kuzeniyim."

"Kuzen demek," dedi Viktor. "Pekâlâ. Bizimle gel. Seni ona götüreceğiz. Ayağındaki bu alçıyla rasathaneye nasıl çıkacaksın, bilmiyorum. Yaklaşık iki yüz basamak var."

"Hallederim," dedi Tatyana.

Nevski ile St. İshak arasında sadece bir kilometre olmasına rağmen, önceden bu yol hiç bu kadar uzun gelmemişti. Kiliseye geldiklerinde bacağı zonkluyordu. Tatyana, Neva nehrinin kıyısındaki kilisenin bahçesinde Bronz Atlının heykelini gördü. Bu heykel, Çariçe Katerina tarafından Büyük Peter'e övgü olarak yapılmıştı. Bu gece ne siyah at; ne de üzerindeki binici göze çarpıyordu. Tek görünen, heykeli Almanlardan korumak için konulan kum torbalarıydı.

Viktor, "Yarın bütün şehirde sokağa çıkma yasağı uygulanacak. Akşam gezintileri bitiyor. Bu yüzden kuzenin Teğmen Belov ile bol bol görüş," dedi.

Onu granit koridordan içeri soktular. Koministlerin burayı kutsal bir yerden bilim müzesine dönüştürmek için yerleştirdiği sarkacın sesini duydu.

Merdivenin başında duran görevli, Tatyana'nın temiz olup olmadığını sordu.

"Sanırım temiz. Üzerinde bomba yok."

"Üzerini aradınız mı?"

"Bir bakalım," dedi Victor. Ellerini kaburgalarının üzerinde gezdirdi. Tatyana gerilmişti. Kapkaranlık bir binada üç askerle yalnızdı ve yukarıda olan Aleksandr onu duyamayacak kadar uzaktı. Viktor'un elleri kalçalarına indiğinde, bunun anlamsız bir korku olduğunu düşündü. Onu sıkıştırınca içindeki korku bir anda arttı. "Belki biriniz ona burada olduğumu haber verebilir," dedi geri çekilmeye çalışarak. Derin bir nefes aldı. "Hemen gitmem gerekiyor. Ona geçerken uğradığımı söyleyin."

Merdivenden gelen bir ses, "Onu bırakın," dedi. Aleksandr elinde tüfeğiyle kapıda belirdi. Tatyana rahat bir nefes aldı.

Viktor onu hemen bıraktı. "Bir şey yapmadık teğmen. Sadece üzerinde silah olup olmadığını kontrol ediyorduk. Sizin kuzeniniz olduğunu..."

"Asker!" Aleksandr, Viktor'un yanına yaklaştı. "Kızıl Ordu'da bile bazı standartlarımız var. Bu standartlar genç bir kızı tehdit etmeye izin vermiyor. Eğer disiplin cezası almak istemiyorsan, seni bir daha bunu yaparken yakalamama izin verme." Elini Tatyana'nın sırtına koyarak askerlere dönerek, "Siz ikiniz görevli olduğunuz sokağa gidin. Sen de Petrenko ve Kapov'dan izin çıkana kadar burada nöbet tutmaya devam et."

"Peki efendim," dedi üç asker aynı anda. Asker kapıdaki yerini aldı.

Aleksandr gülmemeye çalışıyordu. Onu merdivene yönelterek, "Biraz yüksek, dedi. Haydi gel." Kimsenin onları görmediği kolonun arkasına geçince Aleksandr'ın yüzünde bir tebessüm belirdi. "Tatya, beni görmeye gelmene çok sevindim."

İçini bir anda sıcaklık kaplayan Tatyana derin bir nefes alarak, "Ben de," dedi.

"Seni korkuttular mı? Aslında zararsızdırlar; ama ürkmüş gibi görünüyorsun."

"Madem o kadar zararsızdılar, niçin aşağıya indin?"

"Senin ve onların sesini duydum. Zararsızlar; ama sesin korkmuş gibi geliyordu." Yüzüne bakıyordu.

"Ne var?" dedi Tatyana utangaç bir tavırla.

"Hiçbir şey." Aleksandr önünde çömeldi. "Haydi. Boynuma tutun. Bunu nasıl yapacağını hatırlıyor musun?"

"Beni iki yüz basamak boyunca sırtında mı taşıyacaksın?"

"Sen benim için bu kadar yol geldikten sonra bu yaptığım az bile. Tüfeğimi tutabilir misin?"

Aleksandr sırtında Tatyana ile parmaklıklara tutuna tutuna yukarı çıktı. Tatyana fark etmemesini dileyerek, üniformasının sırt kısmını öptü.

Aleksandr onu camlarla çevrili olan ve içinde beş kolon bulunan bir yere getirdi. Manzara çok güzeldi. Onu yere indirdikten sonra elinden tüfeğini aldı ve duvara dayadı. "Manzarayı daha iyi görmek için balkona çıkmamız lazım. Senin için uygun mu?" dedi gülümseyerek. "Çok yüksekteyiz. Korkmazsın öyle değil mi?"

"Yüksekten korkmam," dedi Tatyana yüzüne bakarak.

Dar balkona çıktılar. Kenarında parmaklıklar vardı. Tatyana, Leningrad savaşa hazırlanıyor olmasa, buradan görünen manzaranın harika olabileceğini düşündü. Bütün ışıklar sönmüştü ve karanlıktan motorlu beyaz balonları bile fark edemiyordu. Hava tertemizdi.

"Ne düşünüyorsun? Burada olmak hoşuna gitti mi?" dedi Aleksandr yanına gelerek. Tatyana istemesine rağmen kımıldayamadı. Aleksandr ile parmaklıklar arasında sıkışıp kalmıştı.

Ona bakmaktan ve kalbini görmesinden korkarak gözlerini karanlığa çevirdi. "Burada bütün gece tek başına ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey. Yerde oturuyor; sigara içiyor ve düşünüyorum."

Aleksandr elini beline doladı ve onu kendine çekti. Nefesini ensesin'de hissediyordu. "Tatya..."

Bu, büyük bir arzuydu. Bütün sinir uçlarını ortadan kaldıran bir bomba gibiydi.

Sıradan bir arzu değildi.

Aleksandr için yanıp tutuşuyordu.

Tatyana kenara çekilmeye çalıştı; ama Aleksandr onu sımsıkı tuttu. Tek istediği yere uzanmaktı. Bunun nedeni neydi? Niçin ona her dokunduğunda yatma ihtiyacı hissediyordu? "Şura bekle!" dedi ve gözlerini kapatarak, "Hiç uçak görmüyorum," diye mırıldadı.

"Ben de öyle."

"Geliyorlar mı?" diye sordu.

"Evet. Radyoda ilk kez doğruyu söylediler. Düşman kapıda." Ensesini öpmeye başladı.

"Sence kurtulma şansımız var mı?"

"Hayır. Bu şehirde kapana sıkıştın." Ensesinde hissettiği öpücükleri ve sıcak nefesi bütün vücudunun ürpermesine neden oldu.

"Bu iş nasıl olacak?"

Cevap vermedi.

"Bana konuşmak istediğini söylemiştin," dedi Tatyana.

"Konuşmak mı?" dedi Aleksandr onu kendine çekerek

"Evet, benimle..." Bir an hatırlayamadı. "Dimitri hakkında mı konuşacaktın?"

Bluzunün yakasını açtı ve omuzlarını öpmeye başladı. "Bluzun çok güzelmiş," diye fısıldadı.

"Şura, lütfen dur."

"Hayır," dedi. "Duramam." Derin bir iç geçirdi "Bu nefes almayı bırakmam gibi bir şey olur."

Aleksandr elini göğsünün üzerine koydu. Dokunuşuyla kaburgaları ağrıyan Tatyana istemeden olsa inildedi. Onu daha sıkı sararak kendine doğru çevirdi ve boynundan öperek, "Hiç ses çıkarmamalısın. Her şey aşağıdan duyuluyor. Seni duymalarına izin veremezsin," dedi

"O halde ellerini üzerimden çek," dedi Tatyana. "Ya da ağzımı kapat."

"Pekâlâ, ağzını kapatacağım," dedi öpmeye devam ederek

Tatyana üç saniye sonra kendini ölecekmiş gibi hissetti. "Şura," diye inildedi elini çekerek. "Durman lazım. Nasıl duracağız?" Midesindeki ağrı şiddetlenmişti.

"Durmayacağız."

"Duracağız."

"Hayır," dedi dudaklarından öperek.

"Demek istediğim... Bundan nasıl kurtulacağız? Günlerimi hep seni düşünmekle geçiremem. Nasıl kurtulacağız bundan?"

Aleksandr kendini geri çekti. "Hayatım boyunca en çok istediğim şey, sana nasıl kurtulacağımızı göstermek Tatya." Elleriyle onu kendine çekti.

Tatyana, Marina'nın sözlerini hatırladı. *Bir asker için sadece sıradan bir eğlencesin.* Tatyana kendi doğrularını, ona karşı hissettiği güveni ve içgüdülerini hiçe sayarak Aleksandr'ı itti.

"Sorun ne?" diye sordu. "Ne oldu?"

Tatyana cesaretini toplamak için kendisiyle savaştı. Doğru kelimeleri bulmaya çalışıyor; ona bu soruyu sormaktan ve cevabını duymaktan korkuyor; üzüleceğinden ya da kızacağından endişeleniyordu. Bunları hak etmiyordu. En sonunda ona karşı olan güveni ağır bastı ve kuzeni Marina'ya söyledikleri için kızdı. Yine de bu kelimeler yüzünden midesine giren ağrı geçmemişti.

Tatyana, Aleksandr'ı bir yükün altına sokmak istemiyordu. Zaten başında yeterince dert vardı. Bir yandan da ona dokunmasına izin

veremiyordu. Ellerini yavaşça sırtında gezdirirken, "Sorun ne?" diye fısıldadı. "Tatya, anlat bana. Ne oldu?"

"Dur," dedi. "Şura, devam etme, tamam mı?" Yanından uzaklaştı.

Aleksandr arkasından gelmedi. Birkaç metre yürüdükten sonra yere oturdu ve dizlerini kendine doğru çekti.

"Benimle Dimitri hakkında konuşacaktın," dedi.

"Konuşmayacağım," dedi Aleksandr ayakta durup kollarını kavuşturarak. "Önce bana seni rahatsız eden şeyi söyle."

Tatyana başını salladı. Onunla bu konuyu konuşamazdı. "Ben gerçekten iyiyim," diyerek gülümsedi. Düzgün bir şekilde gülümsemeyi becermiş miydi?

"Önemli bir şey değil."

"Yine de bana söylemelisin."

Başını öne eğerek kahverengi eteğine ve alçıdan çıkan ayak parmaklarına baktı. Derin bir nefes aldıktan sonra, "Şura, bu benim için çok zor," dedi.

"Biliyorum," diyerek olduğu yerde çömeldi ve kollarını dizine dayadı.

"Bunu sana nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum," dedi başını kaldırmadan.

"Her zamanki gibi ağzını aç ve benimle konuş," dedi.

Tatyana cesaretini toplayamadı. "Aleksandr çözmemiz gereken daha bir sürü sorun..." Tatyana yüzüne bakmayı başardı. Merak içinde onu izliyordu. "Birlikte geçirdiğimiz dakikaları bu şekilde harcadığıma inanamıyorum..." Duraksadı. "Ama..." Aleksandr hiçbir şey söylemedi. "Ben...?" Bu çok aptalcaydı. Bu konuda ne biliyordu? Derin bir iç geçirdi. "Bu gece yanına gelmem için bana kim yardım etti biliyor musun? Kuzenim Marina."

Aleksandr hiç gülümsemeden başını salladı. "Güzel. Bunun bizimle ne ilgisi var? O kızla tanışacak mıyım?"

"Bana söylediklerini anlatırsam, onunla tanışmayı istemeyebilirsin...." diyerek durdu. "Askerler hakkında." Bakışlarını kaldırdı. Aleksandr'ın üzgün ifadesinin yerini bir anda suçluluk duygusu almıştı.

Görmek istediği bu değildi. "Bana ilginç şeyler söyledi."

"Buna eminim."

"Senden bahsetmiyordu..."

"Bu iyi."

"Beni Dimitri konusunda uyarmaya çalışıyordu; ama bütün askerlerin kızlarla gönül eğlendirmek için beraber olduğunu söyledi." Tatyana konuşmayı kesti. Bu kadarını söylemesi bile büyük cesaret işiydi.

Aleksandr yavaşça Tatyana'nın yanına yaklaştı. Ona dokunmadı ve yanına oturarak, "Bana sorun var mı?" dedi.

"Soru sormamı mı istiyorsun?"

"Hayır."

"O halde sormam."

"Cevaplamam demedim. Sadece istemediğimi söyledim."

Tatyana, Aleksandr'ın yüzüne bakabilmeyi isterdi. O suçluluk duygusunu tekrar görmek istemiyordu. Birlikte geçirdikleri yazdan, Kirov'dan, Luga'dan ve yaşadıkları nefes kesici dakikalardan sonra Marina'nın Aleksandr hakkında yanılmadığını mı görecekti? Tatyana hiçbir şey soramadı. Ama yalan üzerine hiçbir şey kurulmazdı. Sormadan nasıl dururdu?

Aleksandr son derece yumuşak ve sabırlı bir tavırla, "Sorun ne?" dedi. Tatyana alçak bir ses tonuyla, "Şura, ben senin için gönül eğlendirdiğin kızlardan biri miyim? Tek farkım beni daha zor elde etmiş olman mı? Tuzağına düşürdüğün çetin cevizlerden biri miyim?" diye sordu ve gözlerine baktı.

Aleksandr onu kollarıyla sıkıca sardı. Saçlarından öperek, "Seninle ne yapacağım bilmiyorum," diye fısıldadı. Hafifçe geri çekilerek yüzünü okşadı. Gözlerinin içi parlıyordu. "Tatişya, sen neden bahsediyorsun?" dedi. "Hastanedeki geceyi unuttun mu? Seninle eğlence için mi birlikteydim? Eğer istesem o gece ya da ondan sonraki geceler sana sahip olamaz mıydım?" Yüzüne bakarak daha alçak bir ses tonuyla ekledi. "Ayrıca sen bana bunu yapmam için fırsat verdin. Durmamızı söyleyenin ben olduğunu unuttun mu?"

Tatyana gözlerini kapadı.

Aleksandr yüzünü ellerinin içine aldı. "Haydi aç gözlerini ve bına bak. Bana bak Tatya."

Ürkek gözlerini araladı ve Aleksandr büyük bir şefkatle ona baktı. "Tatya, lütfen. Sen benim gönül eğlendirdiğim bir kız değilsin. Bunun ne kadar zor olduğunu ve neler hissettiğini biliyorum. Doğru olmadığım bildiğin şeyleri bir an için bile olsa düşünüp kendini üzmeni istemiyorum." Şehvetle dudaklarından öptü. "Seni öptüğüm zaman dudaklarımdaki şeyi hissetmiyor musun? Sana ne diyorlar? Ellerim sana ne söylüyor?"

Tatyana gözlerini kapatarak inildedi. Onun yanındayken kendini niçin bu kadar savunmasız hissediyordu? Ona inanıyor ve o gece yapmadığı şeyi şimdi burada, yerde yaşamak istiyordu. Gözlerini açtığında Aleksandr'ın ona bakarak gülümsediğini gördü. "Belki de asıl sorman gereken seninle niçin gönül eğlendirmek için beraber olmadığım."

Tatyana'nın elleri titriyordu. "Pekâlâ," dedi. "Niçin?"

Aleksandr gülmeye başladı.

Tatyana boğazındaki gıcığı temizledi. "Marina bana başka ne söyledi, biliyor musun?"

"Ah şu Marina," dedi Aleksandr derin bir iç geçirerek. "Başka ne söyledi?"

"Marina bana, bütün askerlerin garnizonuna kadınların geldiğini ve hiçbirini geri çevirmediklerini anlattı."

Aleksandr başını sallayarak, "Şu Marina çok kötüymüş. Haziranda, o pazar günü otobüsten inip onu görmeye gitmemen iyi olmuş."

"Bence de," dedi Tatyana otobüste yaşadıkları o günü hatırlayarak.

Aleksandr'ın yüzünde de bir tebessüm belirdi.

Neler düşünüyordu? Ne yapıyordu? Tatyana kendi kendine kızarak kafasını salladı.

"Şimdi beni dinle. Bunları sana söylemek istedim; ama...." Aleksandr derin bir nefes aldı. "Orduya girdiğim ilk gün, buradaki disiplin yüzünden kadınlarla rahat ilişki kuramayacağımı gördüm." Omuz silkti. "Bir de Sovyetler Birliğinde yaşamanın getirdiği gerçekler var. Kadınların ya da erkeklerin gideceği bir otel yok. Doğruyu mu duymak istiyorsun? İşte bu. Benden bu yüzden korkmanı istemiyorum. Hafta sonlarına gelince, o söylenenler doğru. Bira içmeye gittiğimizde etrafımızda her türden genç kadın oluyordu ve bizimle yatmak için can atıyorlardı." Aleksandr durdu.

"Peki sen onlarla yattın mı?" Tatyana nefesini tuttu.

"Bir ya da iki kez," dedi Aleksandr. Yüzüne bakmadı. "Lütfen bunun için üzülme."

"Üzgün değilim," dedi Tatyana. Sadece şaşkınlık içindeydi.

"Hepimiz gençlik heyecanları yaşıyoruz. Artık o hayattan kendimi tamamen sıyırdım."

"Ya Daşa?"

"Ona ne olmuş?" diye sordu Aleksandr bitkin bir halde.

"Daşa....?" Tatyana gerisini getiremedi.

"Tatyana lütfen," dedi Aleksandr başını sallayarak. "Bunları düşünme. Ne tür bir kız olduğunu git Daşa'ya sor. Bunu söyleyecek olan ben değilim."

"Aleksandr, ama Daşa'nın kendine göre bir ahlak yapısı vardır. O da bir kalp taşıyor."

"Hayır," dedi Aleksandr. "O sana sahip."

Tatyana derin bir of çekti. Aleksandr ile ablası hakkında konuşmak onun için çok zordu. Aleksandr ile önemsiz kızlar hakkında konuşmayı bile daha rahat kaldırıyordu. Ona şu anda yaşadıklarını sormak istedi; ama kelimeler ağzından çıkamadı. Hastanedeki geceyi hiç yaşamamış olmayı ve vücudunun onun yanında verdiği tepkileri tatmamayı isterdi.

Aleksandr bacaklarını okşadı. "Kızgın olduğunu hissedebiliyorum." Sonra hemen ekledi. "Tatya, sana yalvarıyorum. Aramızda böyle aptalca sorunların olmasına izin verme."

"Pekâlâ," dedi pişmanlık içinde.

"Bizimle ilgisi olmayan saçma sapan şeylerin aramızı açmasına izin verme. Zaten bizi birbirimizden uzaklaştıran yeterince şey var."

"Peki Aleksandr."

"Her şeyi unut Tatyana. Neden korkuyorsun?"

"Senin hakkında yanılmaktan," diye fısıldadı.

"Tatya, hepiniz birden benim hakkımda nasıl yanılabilirsiniz?" Aleksandr öfke içinde yumruğunu sıktı. "Sırf senin için o eve geldiğimi anlamıyor musun? Yalnızlığımı göremiyor musun?" diye sordu.

"Ben de öyle," dedi Tatyana ve parmaklıklara yaslandı. "Şura, yarım yamalak gerçeklerle ve yaptığın imalarla yaşıyorum. Hiçbir zaman baş başa konuşmak ya da yalnız kalmak için zamanımız olmuyor."

"Biraz mahremiyet," dedi Aleksandr İngilizce.

"Ne?" O kelimeyi bilmiyordu. Eve gidince hemen sözlüğe bakacaktı. "Peki şimdi ne yapıyorsun? Daşa'nın dışında..."

"Tatyana," dedi Aleksandr. "Endişelendiğin herşeyi hayatımdan çıkardım. Neden biliyor musun? Çünkü seninle karşılaştığım gün, eğer bu ilişki devam ederse senin gibi iyi bir kızın bana bu soruları soracağını ve benim utançtan yüzüne bakamayacağımı düşündüm. Göz göre göre sana yalan söylemek zorunda kalacaktım." Yüzüne bakıyordu. Doğruyu söylediği gözlerinden okunuyordu.

Tatyana ona bakarak derin bir nefes aldı ve gülümsedi. Bu rahatlamayla midesindeki ağrı hafiflemişti. Yanına gelip ona sarılmasını istedi. "Senden şüphelendiğim için özür dilerim. Bu, yaşımdan kaynaklanıyor."

"Konuşacak ve açıklama yapacak birkaç dakika bulamamak ne kötü bir şey!" dedi Aleksandr.

Tatyana otobüste, Kirov'da, Luga'da ve Yaz Bahçesinde böyle bir fırsattan olduğunu düşündü.

"Özür dilerim Şura," dedi elini tutarak. "Seni üzmek istemedim."

"Tatya, eğer bir daha mahremiyet anımız olursa, benden asla şüphe etmeyeceksin."

"Bu, *mahremiyet* dediğin ne?"

Aleksandr üzgün bir şekilde gülümsedi. "Bütün insanlardan uzak olmak ve baş başa kalmak. Bu altı kişinin yaşadığı iki odada mümkün değil."

Tatyana kızardı. Öyleyse, bu onunla tanıştığından beri aradığı kelimeydi. "Rusçada buna karşılık gelen bir kelime yok."

"Biliyorum," dedi.

"Peki bunun karşılığı bir kelime var mı?"

"Evet," dedi Aleksandr. "Mahremiyet."

Tatyana sessiz kaldı.

Aleksandr ona yaklaştı ve gözlerinin içine bakarak, "Tatya, bir daha ne zaman baş başa kalacağız?" diye sordu.

"Şu anda baş başayız," dedi.

"Seni bir daha ne zaman öpebileceğim?"

"Şimdi öp," diye fısıldadı.

Fakat Aleksandr bunu yapmadı ve korku içinde gülümsedi. "Bunun hiçbir zaman olmama ihtimali de var, biliyor musun? Almanlar burada. Bunun ne demek olduğunun farkında mısın? Senin bildiğin hayat bitti."

"Bu yazı saymıyor musun?" diye sordu. "22 Haziran'dan beri hiçbir şey eskisi gibi değil."

"Doğru," dedi. "Ama bugüne kadar kendimizi koruyabiliyorduk. Artık savaş başladı. Özgürlüğümüzü savunmak için Leningrad'ı savaş alanına çevireceğiz. Ve bunun sonunda kim bilir kaç tanemiz hayatta kalacak? Kaçımız özgürlüğüne kavuşacak?"

"Bu yüzden de her bulduğun fırsatta, yanında Dimitri'yi sürüklemek zorunda kalsan bile bize geliyorsun?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr derin bir nefes alarak, "Her seferinde yüzünü son kez görüyor olmaktan korkuyorum," dedi.

Tatyana yutkundu. "Neden her gelişinde onu da getiriyorsun?" diye sordu. "Ona, beni rahat bırakmasını söyleyemez misin? Beni dinlemiyor. Onunla ne yapacağım?"

Aleksandr cevap vermeyince Tatyana bakışlarını yakalamaya çalıştı. "Bana Dimitri'den bahset Şura," dedi yavaşça. "Ona ne borçlusun?"

Aleksandr sigaralarına baktı.

Tatyana üzgün bir halde, "Ona beni mi borçlusun?" diye sordu.

"Tatyana, Dimitri benim kim olduğumu biliyor," dedi Aleksandr.

"Dur," dedi çok alçak bir sesle.

"Sana anlatsam inanmayacaksın," dedi. "Eğer sana bir kez açıklarsam, bizim için geriye dönüş olmaz."

"Zaten şu anda da yok," dedi Tatyana.

"Onunla ne yapacağımı bilmiyorum."

"Ben sana yardımcı olurum. Anlat bana."

Aleksandr, Tatyana'nın karşısındaki duvara yaslanarak bacaklarını ona uzattı. Tatyana'nın sırtı hâlâ parmaklıklara dayalıydı. Ona yakın olmak istemediğini fark etti. Tatyana ayakkabılarından birini çıkararak ayağını botunun yanına uzattı.

Aleksandr kesilmeye giden bir hayvan gibi çaresiz bir halde söze başladı. "Annem tutuklandığında, NKVD beni aramaya geldi. Anneme hoşça kal bile diyemedim." Aleksandr başını çevirdi. "Tahmin edebileceğin gibi annem hakkında konuşmaktan hoşlanmıyorum. On dört yaşındayken, Moskova'da babamla komünist partinin toplantılarına giderken kapitalizm yanlısı propaganda yapmakla suçlandım. Bu yüzden de on yedi yaşında Leningrad'da tutuklanarak Kresti'de, siyasi suçluların konduğu hapishaneye girdim. Beni üç saat boyunca kameraya aldılar. Sorgulama zahmetine bile girmediler. Daha önemli suçlar işleyenleri sorguya çekiyorlardı. On yıl hapis cezası aldım. Vladivostok'a gönderdiler. Düşünebiliyor musun?"

"Hayır," dedi Tatyana.

"Vladivostok'a giden trene kaç kişi bindik biliyor musun? Bin kişi. Adamlardan biri 'Hapishaneden daha yeni çıkmıştım; başıma bu geldi,' dedi. Gittiğimiz mahkûm kampında tam seksen bin kişi olduğunu söyledi. Bir kampta seksen bin kişi Tatya! Ona inanmadım. Daha on yedi yaşıma yeni girmiştim." Aleksandr ona baktı. "Senin şu anki yaşındaydım." Tekrar devam etti. "Ne yapabilirdim? Gençliğimin on yılını hapishanede çürütemezdim, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Tatyana.

"Her zaman iyi bir hayat yaşamam gerektiğine inandım. Annem ve babam bana güvendi. Ben de kendime inandım..." Sözünü yarım bıraktı. "Yaşayacağım hayatın içinde hapishaneye yer yoktu. Ne hırsızlık yapmış; ne pencere kırmış ne de yaşlı kadınları soymuştum. Bu yüzden hapishaneye girmeyecektim. Volga nehrinin üzerinden geçiyorduk ve köprünün nehre yüksekliği otuz metreydi. Hemen

kaçmazsam Vladivostok'a gitmek zorunda kalacağımı düşündüm ve nehre atladım. Umudumu hiç kaybetmemiştim." Aleksandr gülmeye başladı. "Treni durdurmadılar bile. Atlayınca öldüğümü düşündüler."

"Kiminle karşı karşıya olduklarının farkında değillermiş," dedi Tatyana. Ona sarılmak istedi; ama uzağındaydı. "Atladığın zaman ilk kez mi yüzme bildiğinin farkına vardın?" diyerek gülümsedi.

Aleksandr da gülümseyerek karşılık verdi. Botlarının ucu Tatyana'nın ayak parmaklarına değiyordu. "Biraz yüzme biliyordum."

"Üzerinde bir şey var mıydı?"

"Hiçbir şey."

"Para ya da kâğıt da mı yoktu?"

"Hayır." Tatyana, Aleksandr'ın ona başka bir şeyler de söylemek istediğini hissetti; ama kaldığı yerden devam etti. "1936 yazıydı. Kaçtıktan sonra balıkçı tekneleriyle, yürüyerek ve at arabalarının arkasında Volga'nın güneyine doğru gittim. Kazan'dan Lenin'in doğduğu ilginç şehir Ulyanovsk'a kadar gittim. Sonra da Karadeniz'in kıyısındaki Krasnodar'a geçtim. Ardından Gürcistan'ın güneyine ve sonra da Türkiye'ye gidecektim."

"Ama hiç paran yoktu."

"Evet yoktu," dedi Aleksandr. "Ama yol boyunca biraz kazandım. Ayrıca Türkiye'ye vardığım zaman İngilizcemin işe yarayacağını düşündüm. Fakat Krasnodar'da kader engel oldu." Yüzüne baktı. "Her zamanki gibi sert bir kış oluyordu ve yanlarında kaldığım Belov ailesi..."

"Belov ailesi mi?" diye haykırdı Tatyana.

Aleksandr başını salladı. "Güzel bir çiftçi ailesiydi. Anne, baba, dört erkek ve bir kız çocuk." Boğazındaki gıcığı temizledi. "Ben ve Belyi Yar köyündeki üç yüz altmış kişi tifüs hastalığına yakalandık. Köyün onda sekizi öldü ve bunlar arasında Belov ailesinin kızları da vardı. Krasnodar'dan yerel bir konsey geldi ve hastalık yayılmasın diye köyü yaktı. Bütün elbiselerim kül oldu ve karantinaya alındım.

Orada ya ölecek ya da düzelecektim. Kısa bir süre sonra iyileştim. Sovyetler Birliği konsey başkanı benim için yeni evraklar çıkarmaya geldi. Hiç tereddüt etmeden Aleksandr Belov olduğumu söyledim. Bütün köyü yaktıkları için Aleksandr Belov olmadığımı kanıtlayamadılar."

Tatyana hiçbir şey söylemedi.

"Sonra bana yeni bir pasaport ve kimlik verdiler. Krasnodar'da doğan ve on yedi yaşında öksüz kalan Aleksandr Nikolayeviç Belov'dum." Başını çevirdi.

"Amerikan ismin neydi?" diye sordu Tatyana.

"Anthony Alexander Barrington."

"Anthony!" diye çığlık attı.

Aleksandr başını salladı. "Anthony, büyükbabamın ismiydi. Ben Aleksandr'ı kullandım." Bir sigara çıkardı. "İçsem rahatsız olur musun?"

Tatyana başını salladı.

"Sonra Leningrad'a döndüm ve Belov ailesinin akrabalarının yanına gittim. Leningrad'a dönmem şarttı..." Aleksandr bir an tereddüt etti. "Neden olduğunu da anlatacağım. Halam Mira Belov ve ailesiyle kaldım. Vyborg bölgesinde yaşıyorlardı. Yeğenlerini on yıldır görmedikleri için gitmem iyi oldu. Ben onlar için bir yabancı gibiydim." Gülümsedi. "Ama kalmama izin verdiler. Orada okula gittim ve Dimitri ile o sırada tanıştım."

"Aleksandr o genç yaşında yaşadıklarına inanamıyorum," dedi Tatyana.

"Daha bitmedi. Dimitri okulda oynadığım çocuklardan biriydi. Zayıf, popüler ve komik olmayan bir çocuktu. Savaş oyunu oynadığımızda, hapishaneye giren hep o olurdu. Ona Dimitri POW Çernenko derdik. Sovyetler Birliği'nin sırf onun için 1929 Cenova Anlaşmasını imzalaması gerektiğini söylerdik; çünkü her oyunda ya

hapishaneye girer, ya yaralanır ya da ölürdü. Fakat her seferinde kimseden yardım almadan kurtulmayı başarırdı."

"Lütfen devam et."

"Ondan sonra babasının Şpalerka hapishanesinde gardiyan olduğunu öğrendim," diyerek sustu.

Tatyana'nın nefesi kesilmişti. "Annenle baban hâlâ yaşıyor muydu?"

"Bilmiyordum," dedi Aleksandr. "Bu yüzden Dimitri ile yakın arkadaş oldum. Belki o annemle babamı bulmama yardımcı olabilirdi. Hayattalarsa, benim için endişelenip acı çektiklerine emindim. Özellikle de annem. Onunla çok yakındık."

Tatyana'nın gözleri doldu. "Peki ya baban?"

Aleksandr omuz silkti. "O benim babamdı. Son yıllarda biraz çatışmalar yaşamıştık. Ne diyebilirim ki? Her şeyi bildiğini sanıyordu. Ben de kendi doğrularımı savunuyordum. Bu yüzden de tartışıyorduk."

Tatyana gözünü kırpmadan Aleksandr'ı izliyordu. "Shura seni çok sevmiş olmalılar," dedi yutkunarak.

"Evet," dedi Aleksandr derin bir nefes alarak. "Bir zamanlar beni çok sevmişlerdi."

Tatyana, Aleksandr için çok üzüldü.

"Zamanla Dimitri'nin güvenini kazandım ve gün geçtikçe daha iyi arkadaş olduk. Dima, birçok insan arasından dost olarak onu seçtiğim için çok mutluydu."

"Şura," dedi Tatyana ve ona doğru sürünerek gidip boynuna sarıldı. "Dimitri'ye güvenmek zorundaydın."

Tek koluyla o da Tatyana'ya sarıldı. Diğer elinde de sigara vardı.

Evet. Ona kim olduğumu anlatmak zorunda kaldım. Ona güvenmekten başka çarem yoktu. Ya ailemi ölüme terk edecek; ya da ona inanacaktım."

"Dimitri'ye güvendin," dedi Tatyana kuşkulu bir şekilde.

"Evet." Aleksandr büyük ellerine bakarak, adeta hayatının cevabını onların üzerinde aradı. "Ona güvenmek istemedim. İyi bir komünist olan babam kimseye güvenmemem gerektiğini söylerdi. O kadar kolay olmasa da, bunu çok iyi öğrendim. Ama hayat zordu ve en azından güvenebileceğim tek bir insan olsun istedim. Sadece bir kişi. Dimitri'nin yardımına gerçekten çok ihtiyacım vardı. Ayrıca onun arkadaşıydım. Kendi kendime, annemle babamı görmeme yardım ettiği taktirde, ölene kadar onun arkadaşı olacağıma söz verdim. Bunu ona da söyledim. 'Dima, ölene kadar arkadaşın olarak kalacağım ve sana elimden geldiği kadar yardım edeceğim,' dedim." Aleksandr bir sigara yaktı. Tatyana'nın göğsündeki ağrı artmıştı.

"Dimitri'nin babası artık annemi görmek için çok geç olduğunu söyledi." Aleksandr'ın sesi titriyordu. "Bana, ona olanları anlattı. Ama babam hâlâ yaşıyordu. Yaklaşık bir yıldır hapishanedeydi. Çernenko Dimitri ile beni Şpalerka hapishanesine soktu. İçeride ben, Dimitri, onun babası ve bir gardiyan vardı. Babamla yalnız kalamamıştık."

Tatyana, Aleksandr'ın elini tuttu. "Nasıldı?"

Aleksandr karşıya baktı. "Düşündüğünden de fazlası vardı; ama bir o kadar da kısa sürdü."

Küçük, gri boyalı bir hücrede Alexander babasına, Harold Barrington ise oğluna baktı. Yatağından kalkmamıştı.

Dimitri küçük hücrenin ortasında, Alexander'ın yanında duruyordu. Babasıyla gardiyan da arkalarındaydı. Tavandan tek bir ampul sarkıyordu.

Dimitri, Harold'a, "Sadece bir dakika kalabileceğiz efendim. Anlıyor musunuz?" dedi.

"Pekâlâ," dedi Harold gözyaşlarını engellemeye çalışarak. "Beni görmeye geldiğiniz için teşekkürler. İki Rus erkeği görmek beni mutlu etti. Adın ne oğlum?" diye sordu Dimitri'ye.

"Dimitri Çemenko."

"Peki senin adın ne oğlum?" Vücudu tir tir titreyen Harold, Alexander'a baktı.

"Aleksandr Belov."

Harold başını salladı.

Gardiyan, "Tamam bu kadar gevezelik yeter. Haydi gidelim," dedi.

Dimitri, "Bir dakika! Onun, topluma karşı işlediği suça rağmen asla unutulmayacağını bilmesini istiyoruz," dedi.

Alexander babasına baktı ve hiçbir şey söylemedi.

"Topluma karşı işlediği suç yüzünden zaten unutulmayacak," dedi gardiyan.

Harold dudaklarını ısırdı ve yüzleri ona dönük olan Dimitri ile Alexander'a baktı.

Harold, "Popov, onlarla tokalaşabilir miyim?" diye gardiyana sordu.

Gardiyan omuz silkerek ona doğru yaklaştı. "Bunu yaparken izleyeceğim. Çabuk ol."

Alexander, "Efendim, daha önce hiç İngilizce kelime duymadım. Bana İngilizce bir şeyler söyler misiniz?" dedi.

Harold, Dimitri'nin yanına gelerek elini sıktı ve İngilizce, “Teşekkürler," dedi.

Sonra Alexander'ın yanına geldi ve ellerini sıkıca tuttu. Alexander hafifçe başını salladı ve babasının sakin kalabilmesini umut etti.

Harold İngilizce, "Senin için ölümü göze alırım oğlum!" dedi.

Alexander tek kelime edemedi.

Harold, Alexander'ın elini bıraktıktan sonra geri çekildi ve ağlamamak için kendini zor tuttu.

"Bu kadar yeter," dedi gardiyan. "Daha fazla zamanım..."

"Eğer söylediğin doğruları duymaya cesaretin varsa, aptalları tuzağa düşürmek için bir oyun çevir....." dedi Harold İngilizce. Gözünden yaşlar süzüldü. "Ya da hayata verdiğin şeylere bak. Oğlum! Hiçbir zaman başını öne eğme ve kendi silahlarınla savaş." Harold geri çekildi ve oğluna küçük bir işaret yaptı.

"Haydi gidelim," diye bağırdı gardiyan.

Alexander ağzını oynatarak, İngilizce kelimelerle, "Seni seviyorum baba," dedi.

Sonra hücreden çıktılar.

Tatyana ağlıyordu. Aleksandr kolunu omzuna atarak, "Tatya..." dedi ve yüzünü sildi. "Sakin kalmak için kendimi sıkarken, yan taraftaki dişlerimden biri kırıldı. Görüyor musun? Artık bana bu konuda bir şey sorma. Babamı ölmeden önce son bir kez görebilme şansı yakaladım ve Dimitri olmasaydı bunu asla yapamazdım." Derin bir nefes alarak kolunu çekti.

Tatyana yanına yaklaşarak, "Aleksandr, sen baban için inanılmaz bir şey yapmışsın," dedi. Dudakları titriyordu. "Onun huzur içinde ölmesine yardımcı olmuşsun." Utana sıkıla; ama bir o kadar da duygu yoğunluğu içinde Aleksandr'ın elini tutarak öptü. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Boğazındaki gıcığı temizleyerek elini bıraktı ve gözlerine baktı.

"Tatya," dedi duygusal bir şekilde. "Sen kimsin?"

"Tatyana," diye cevapladı. Sonra da elini ona verdi ve hiç konuşmadan oturdular.

"Dahası da var."

Tatyana başını salladı. "Geri kalanını biliyorum." Tatyana, Aleksandr'ın sigara paketini aldı ve içinden bir tane çıkardı. Her şeyi anlamak için küçük bir gerçeğe ihtiyacı vardı. Aleksandr ona, Dimitri'ye önceden hiç sahip olmadığı bir şey verdiğini söyleyince gerisini de öğrenmiş oldu. Bu arkadaşlık, dostluk, kardeşlik değildi. Tatyana, sigarayı Aleksandr'ın ağzına koyup çakmağına uzanırken

ellerinin titrediğini fark etti. Sigarasını yaktıktan sonra yanağından öptü.

"Teşekkürler," dedi Aleksandr ve konuşmaya devam etmeden önce sigarasının yarısını içti. Sonra onu öperek, "Sigara içen birinin nefesinden rahatsız olur musun?" diye sordu.

"Nefesin nasıl olursa olsun içime çekerim Şura," dedi Tatyana bir kez daha kızararak. Sonra konuşmaya başladı. "Bırak gerisini ben anlatayım. Dimitri ile birlikte üniversiteye gittiniz. Sonra da orduya girdiniz. Subay okuluna da birlikte yazıldınız. Fakat Dimitri başarılı olamadı." Başını önüne eğdi. "İlk başta sorun yoktu. Hâlâ yakın arkadaştınız. Onun için her şeyi yapacağını biliyordu." Bir an duraksadı. "Ondan sonra istemeye başladı," dedi gözlerinin içine bakarak.

"Her şeyi biliyorsun," dedi Aleksandr.

"Senden ne istiyor Şura?"

"Sen söyle."

Birbirlerine bakmadılar.

"Onu buraya aldırmanı ve ihtimas uygulatmanı istiyor."

"Evet."

"Peki başka?"

Aleksandr birkaç dakika sessiz kaldı. Bu sessizlik o kadar uzun sürdü ki; Tatyana sorusunu unutmuş olabileceğini düşündü. Sabırla bekledi. Aleksandr en sonunda, "En çok kızlar konusunda istekleri oldu. Herkese yetecek kadar kız olduğunu düşünebilirsin; ama Dimitri benim birlikte olduğum kızları istemeye başladı. Ne zaman bir kız bulsam, aynı şey oluyordu. Ben de kendimi geri çekiyordum."

Tatyana gözlerine baktı. "Aleksandr bana şunu söyle. Dimitri, senin hoşlandığın kızlarla mı beraber olmak istiyor?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Beraber olduğun sıradan kızları elinden almaya çalışmıyor. Senin birinden hoşlandığını görünce bunu istiyor. Öyle değil mi?"

Aleksandr düşüncelere daldı. "Sanırım öyle."

Tatyana, "Bu yüzden de sana benden uzaklaşmanı söylediğinde, bunu yaptın," dedi.

"Yanılıyorsun. Ona farklı bir yüzümü gösterdim. Eğer senden hoşlanmadığımı görürse, seni rahat bırakacaktı. Maalesef bu planım ters tepti."

Tatyana başını salladı ve ağlamaya başladı. "Evet Şura taktığın maske işe yaramadı. Beni rahat bırakmayacak."

"Lütfen." Aleksandr onu kollarının arasına aldı. "Sana bunun çok büyük bir sorun olduğunu söyledim. Senden uzak durmam lazım; çünkü Dimitri sana âşık."

Tatyana birkaç dakika Aleksandr'ın yüzünü inceledi ve ona yaslandı. "Şura," dedi alçak bir ses tonuyla. "Sana şimdi bir şey söyleyeceğim, tamam mı? Beni dinliyor musun?"

"Evet."

"Nefesini tutma," dedi gülümseyerek. "Sence ne söyleyeceğim?"

"Bilmiyorum. Şu anda tahmin yürütemeyecek kadar kötüyüm. Belki de uzaklardaki teyzenin yanında yaşayan bir çocuğun vardır."

Tatyana gülmeye başladı. "Hayır." Bir an duraksadı. "Hazır mısın?"

"Evet."

Tatyana, "Dimitri bana âşık değil," dedi.

Aleksandr geri çekildi.

Tatyana başını salladı. "Hem de biraz olsun bir şey hissetmiyor. Bana inan."

"Nereden biliyorsun?"

"Biliyorum."

"Peki senden ne istiyor?"

"Benimle alıp veremediği bir şey yok. Dimitri'nin tek istediği şey güç. Bu onun için önemli olan tek şey. Güç, onun hayatının aşkı."

"Senin üzerinde sahip olduğu güç mü?"

"Hayır Aleksandr! Senin üzerinde sahip olduğu güç. Beni araç olarak kullanıyor."

Ona kuşku dolu gözlerle bakınca, Tatyana devam etti. "Dimitri hiçbir şeye sahip değil. Senin her şeyin var. Tek istediği senden üstün olmak. Onun bütün hayatı bunun üzerine kurulu." Başını salladı. "Ona acıyorum."

"Ona acıyorsun demek!" diye bağırdı Aleksandr. "Sen kimin tarafını tutuyorsun?"

Tatyana bir süre konuşmadı. "Şura, bir kendine bir de Dimitri'ye bak. Dimitri'nin sana ihtiyacı var. Senin sayende karnını doyuruyor ve uyuyacak yer buluyor. Sen güçlenirsen, o da güçlenir. Bunu biliyor ve üzerine gelip istemeye devam ediyor. Sen ne kadar çok şeye sahip olursan, senden o kadar nefret ediyor. Sen her terfi aldığında, yeni bir madalyaya sahip olduğunda, bir kızla çıktığında ve mutlu bir şekilde güldügünde, bu onu sinir ediyor. Bu yüzden de sen güçlendikçe istekleri artıyor."

"Günün birinde benden veremeyeceğim bir şey isteyecek," dedi Aleksandr. "Peki o zaman ne olacak?"

"Senin elindeki en değerli şeyi almak onu huzura kavuşturacaktır."

"Ama benim de ölümüme sebep olacak," diyerek başını salladı. "Onun isteklerine cevap vermezsem, garnizondaki NKVD generaline Amerika'daki geçmişim hakkında söyleyeceği en ufak bir şey kendimi mahkemede bulmama sebep olur."

Tatyana üzgün bir halde başını salladı. "Biliyorum. Belki senden daha fazla şeye sahip olsaydı, dahasını istemezdi."

"Yanılıyorsun Tatya. Dimitri konusunda içimde kötü bir his var. Benden her geçen gün daha fazlasını isteyeceğini hissediyorum," dedi Aleksandr. "Elimdeki her şeyi alana kadar."

"Yanılıyorsun Şura. Dimitri senden her şeyi alamaz. O kadar güçlü değil." Ondan bir şeyler isteyebilirdi; ama karşısında kimin olduğundan habersizdi. Gözlerini Aleksandr'a dikti.

Aleksandr da ona baktı. "Sence Dimitri'nin benden en çok istediği şey ne?"

"Senin en çok istediğin şey."

"Ama Tatya benim en çok istediğim sensin."

Tatyana yüzüne baktı. "Evet Şura," dedi. "O da bunun farkında. Başta da söylediğim gibi Dimitri bana âşık falan değil. Tek istediği seni kırmak."

Aleksandr bu ağustos gecesinin sessizliğine eşlik etti.

Tatyana, "Cesur ve umursamaz yüz ifaden nerede? Bunu dene, inan geri çekilecek. Ona benim yanımda en çok istediği şeyin ne olduğunu sor."

Aleksandr kıpırdamadı ve tek kelime etmedi.

"Benim yanımda." Neden bu kadar sessizdi. "Şura." Titrediğini hissetti.

"Tatya, yeter. Seninle bu konuda daha fazla konuşamam."

Ellerini koyacak yer bulamıyordu. "Aramızda bütün bu olanlar... Daşa'ya rağmen bulduğun her fırsatta yanıma geliyorsun."

"Sana söyledim. Seni görmeden yapamıyorum."

Tatyana üzgün bir şekilde: "Birbirimizi unutmamız lazım, Şura. Olayların bu şekilde geliştiğine inanamıyorum."

"İnanamıyor musun?" dedi Aleksandr gülümseyerek. "İki ay önce o banka oturmuş olman kaderini belirledi."

Haklıydı. Tatyana tam otobüse bineceği sırada vazgeçmiş ve dondurma almaya karar vermişti. "Peki seni oraya iten ne oldu?"

"O bankın yanından geçmem tamamen tesadüftü," dedi. "Elimizden geleni yapmamıza, uzak durmaya çalışmamıza rağmen olmadı. Kader araya girdi ve üzerine o tuğlalar düştü. Ben de seni altından kurtardım. Seni bulmam da kaderdi."

Tatyana içini çekti. "Doğru," dedi yumuşak bir şekilde. "Hayatımı sana borçlu olduğumu asla unutamam." Tekrar ona baktı. "Sana ait olduğumu da unutamam."

"Bu sözü duymak hoşuma gitti," dedi Aleksandr ona sıkıca sarılarak.

"Kendini geri çek Şura," diye fısıldadı Tatyana. "Geri çekil ve silahlarını kuşan. Beni ondan kurtar." Bir an duraksadı. "Tek ihtiyacı olan benimle ilgilenmediğini görmek. Buna inanırsa beni rahat bırakır. Göreceksin. Uzaklaşır ve sınıra gider. Önce şu savaşı atlatmamız gerekiyor. Ondan sonra gerisini düşünürüz. Bunu yapacak mısın?"

"Elimden geleni yapmaya çalışacağım."

"Gelmeyi kesecek misin?" diye sordu Tatyana.

"Hayır," dedi Aleksandr. "O kadar geri çekilemem. Sen benden uzak durursun, olur biter."

"Pekâlâ," dedi.

"Sana soğuk davranacağım için beni şimdiden affet. Bu konuda sana güvenebilir miyim?"

Tatyana başını sallayarak ona dayadı. "Bana güven Aleksandr Barrington. Sana asla ihanet etmeyeceğim."

"Peki ben yokmuşum gibi mi davranacaksın?" diye sordu.

"Sadece Daşa'nın önünde," dedi. "Ve Dimitri'nin."

Aleksandr yüzünde bir gülümsemeyle, "Hastanede Tanrı bizi durdurduğu için minnettar değil misin?" diye sordu.

Tatyana da gülümseyerek cevap verdi. "Hayır." Kollarını kavuşturdu. Birbirlerine baktılar ve avuçlarını birleştirdiler. "Bak," dedi Tatyana alçak bir ses tonuyla. "Parmakların senin eklem yerlerine ancak geliyor."

"Bakıyorum," diye fısıldadı ve parmaklarını geçirip elini öyle çok sıktı ki; Tatyana inildedi ve sonra kıpkırmızı oldu.

Aleksandr yüzünü ona yaklaştırarak burnunun kenarından öptü. "Sana hiç çillerini çok sevdiğimi söylemiş miydim?" diye mırıldandı. "Baştan çıkarıcılar."

Tatyana da mırıldandı. Öpüşürlerken parmakları hâlâ birbirine kenetliydi.

"Tatişya, harika dudakların var," dedi Aleksandr. Durarak geri çekildi. "Sahip olduğun özelliklerin farkında değilsin. Bu senin en güzel özelliklerinden biri..."

"Ne demek istediğini anlamıyorum...."Aklı başından gitmişti. "Şura, nasıl bu koskoca dünyada gidecek tek bir yerimiz olmaz?"

"Komünist yaşam böyle işte," dedi Aleksandr.

Birbirlerine iyice yaklaştılar.

"Seni deli adam," dedi. "Bu hale geleceğinizi bile bile Kirov'da benimle niçin kavga ettin?"

"Kaderime karşı olan öfkemi kusuyordum," dedi Aleksandr. "Şimdiye kadar yaptığım en kötü şeydi. Yenilgiyi reddettim."

Tatyana, ona *seni seviyorum*, demek istedi; ama yapamadı. *Seni Seviyorum.* Başını önüne eğdi. "Çok genç bir kalbim var...." dedi.

Aleksandr ellerini sıkıca tuttu. "Tatya, kalbin küçücük," diye fısıldadı. Sırtını okşadı ve göğüslerinin arasına bir öpücük kondurdu. "Onu delip geçmek zorunda kalmamayı isterdim."

Bir anda geri çekildi ve ayağa kalktı. Tatyana da merdivenlerden bir ses geldiğini duydu. Çavuş Petrenko kafasını balkona doğru uzatarak, nöbet değişim saatinin geldiğini söyledi.

Aleksandr, Tatyana'yı aşağıya kadar sırtında taşıdı. Sonra da Tatyana koluna girdi ve onunla birlikte topallıya topallıya beşinci kısıma kadar gitti. Saat 2:00'ydi. Sabah 6:00'da kalkacak olmalarına rağmen bir türlü vedalaşıp yatmaya gidemiyorlardı. Nevski Prospekt'te onu kollarında taşıdı. Tatyana da tüfeğini tutuyordu. Sonra onu sırtına aldı.

Kapkaranlık olan Leningrad'da yürürken yapayalnızdılar.

7

Tatyana ertesi akşam işten geldikten sonra annesini odada hıçkıra hıçkıra ağlarken, Daşa'yı ise koridorda gözyaşı döküp çay içerken buldu. Metanov ailesi Novgorod kumandanından, 13 Temmuz 1941 günü Pavel Metanov'u ve yüzlerce genç gönüllüyü taşıyan trenin Almanlar tarafından bombalandığını bildiren bir telgraf almıştı. Kurtulan yoktu.

Evin içinde gidip gelen Tatyana, bu bombalamanın, Paşa'yı aramayı gitmesinden bir hafta önce olduğunu düşündü. Kardeşinin treninin bombalandığı gün ne yapmıştı? O sırada çalışıyor muydu? Yoksa tramvayda mıydı? O sırada kardeşi hiç aklına gelmiş miydi? Burada olmadığını o andan sonra hissetmiş ve onu düşünmüştü. Onu kaybetmişlerdi ve bundan haberleri bile olmamıştı. Daha da kötüsü, haftalarca, günlerce ve gecelerce her şeyin yolunda olduğunu düşünmeleriydi. Onun için yas tutacakları yerde, planlar yapmışlar; işe gitmişler; hayal kurmuşlar ve âşık olmuşlardı. Onun öldüğünden bihaberdiler.

Bunu nasıl anlayamamışlardı?

Bir işaret gelmemiş miydi? Kampa isteksiz gitmesi, hazırlanan valiz ve hiç haber alamamak bir işaret olmamış mıydı?

Artık bunu öğrenmişlerdi. Bir dahaki sefere bunların bir işaret olduğunu anlayacak ve en baştan yas tutacaklardı.

Onu yanlarında daha uzun süre tutabilirler miydi? Ona, bırakmamacasına sımsıkı sarılabilirler miydi? Parkta daha fazla

oynayabilirler miydi? Askere çağırılana kadar bir ay beklemeye ve yüzünü biraz olsun daha fazla görebilmeye değmez miydi?

Evet. Değerdi.

Babası sarhoş bir halde kendini koltuğa atmıştı. Annesi ise bir yandan yerleri siliyor; bir yandan da hüngür hüngür ağlamaya devam ediyordu. Daşa mutfaktaydı ve yemek pişirirken bir yandan da gözünden yaşlar süzülüyordu. Tatyana gelecek günleri düşünerek endişeye kapıldı. Hiçbir şey, ikiz kardeşinin yokluğunun verdiği acıyla eşdeğer olamazdı.

Yemeği hazırlarlarken Tatyana, Daşa'ya "Daş, bir ay önce bana Paşa'nın yaşayıp yaşamadığını hakkında ne düşündüğümü sormuştun..." dedi.

"Sanki söyleyeceğin şey benim için çok önemliymiş gibi," diye bağırdı Daşa.

"Neden sordun?" dedi Tatyana şaşkınlık içinde.

"Bana rahatlatıcı bir cevap vereceğini düşündüm. Bak, bu konuda konuşmak istemiyorum. Sen etkilenmemiş olabilirsin; ama biz hepimiz şoktayız."

Aleksandr yemeğe geldiğinde, Tatyana ona telgraftan bahsedince şaşkınlık içinde kaşlarını kaldırdı.

Daşa'nın yaptığı jambonlu lahanadan Aleksandr ve Tatyana dışında hiç kimse yemedi. Onlar Paşa'nın öldüğünü Luga'da oldukları günden beri biliyorlardı.

Babası koltukta yatmaya devam etti. Annesi ise radyodaki saat sesinin tıkırtısını dinliyordu.

Daşa çayı koymaya gidince, Tatyana ve Aleksandr yalnız kaldı. Aleksandr hiçbir şey söylemedi ve sadece Tatyana'nın yüzüne baktı. Bir dakikalığına da olsa göz göze geldiler.

"Cesaret Aleksandr!" diye fısıldadı Tatyana.

"Cesaret Tatyana!"

Tatyana odadan çıkarak çatıya gitti ve bombaları beklemeye başladı. Yaz bitmişti ve kış çok uzak değildi.

İkinci Kısım

KARAKIŞ

İkinci Kısım

KARAKIŞ

SALDIRI VE KUŞATILMA

1

Yalan söylemek, ruh için neye mal olur? Her adımda, her nefeste, Sovyetler Birliği'nin her bilgi raporunda, ölen kişiler ve pay oranı konusunda söylenen yalanlar.

Tatyana daldığı rüyadan uyandığından beri yalan söylüyordu.

Aleksandr'ın eve gelmesini istemiyordu. *Yalan.*

Daşa ile olan ilişkisini bitirmesini diliyordu. *Daha büyük yalan.*

St. İshak'a artık gitmeyecek olması iyiydi. *Yalan.*

Onunla tramvaya binmeyeceğini, kanal boyunda yürümeyeceğini. Yaz Bahçesine ve Luga'ya gitmeyeceğini, dudaklarının ve gözlerinin buluşmayacağını söylüyordu. *Büyük yalan.*

Aleksandr soğuktu. Ona karşı hiçbir şey hissetmiyormuş gibi davranmayı çok iyi beceriyordu. Yüzünde, Tatyana'dan hoşlandığını gösteren en ufak bir belirti yoktu ve bu iyiydi. *Yalan.*

Eylülün başında Leningrad'da sokağa çıkma yasağı başladı. Pay oranları yine düştü. Aleksandr her gün gelmemeye başladı. Bu iyiydi. *Yalan.*

Aleksandr geldiği zaman, Daşa'ya, Tatyana ile Dimitri'nin yanında çok samimi davranıyordu. Bu iyiydi. *Yalan.*

Tatyana cesaretini topladı ve Dimitri'ye gülümseyerek kalbine taş bastı. Bunu yapabiliyordu. *Yalan.*

Çay koymak kadar kolay bir iş bile acı veren bir olay haline dönüşüyordu. Ondan önce herhangi birinin çayını doldurmak... Elleri titriyordu.

Tatyana eylül başında, Leningrad'daki sefaletten ve etrafını kuşatan aşktan kaçmak istedi.

Aleksandr'ı seviyordu. En sonunda tutunacak bir gerçek bulmuştu.

Paşa'nın haberinden sonra, babası işe ender gitmeye başlamış ve sürekli içmişti. Evde olması, Tatyana'nın yemek yapmasını, ortalığı temizlemesini, odalara girmesini ve kitap okumasını zorlaştırmıştı. *Büyük yalan.* Tatyana'nın bunları yapmasını zorlaştıran babası değildi. Bu durum onu sadece üzüyordu. Tatyana sadece çatıda oturduğu zamanlar huzura kavuşuyordu; ama yine de içini kemiren bir şeyler vardı.

Çatıda olduğunda, gözlerini kapıyor ve bacağındaki alçı olmadan, Aleksandr ile yürüdüğünü hayal ediyordu. Nevski'den Palace meydanına yürüyor ve bütün Mars bölgesini dolaşıyorlardı. Fontanka köprüsünden geçip Yaz Bahçesine ve Smolni'ye gidiyor; sonra Tauride parkı, Ulitsa Saltikov-Şedrin'i ve Suvorovski'yi ziyaret ederek eve dönüyorlardı. Onunla yürürken, hayatının geri kalan kısmını yaşıyormuş gibi hissediyordu.

Çatıda oturup tüfek ve patlama seslerini dinlerken, bir yaz gününde sokaklarda dolaştıklarını gözünde canlandırıyordu. Tüfek seslerinin, Luga'daki kadar yakından geliyor olmaması biraz içini rahatlatıyordu. Aleksandr da ona Luga'da olduğu kadar yakın değildi.

Aleksandr'ın ziyaretleri de, Tatyana'nın pay oranı gibi azalmıştı. Leningrad konseyi az yemek vermeye başladıkça, onun ziyaretlerinde de bir azalma olmuştu. Tatyana onu özlüyordu. 1941 yazında birlikte geçirdikleri zamanların, kanalın kıyısında yaptıkları yürüyüşlerin, tüfeğini taşıyışının ve bakışarak gülüşmelerinin bir hayal olmadığını kendine kanıtlamak için onunla bir dakika da olsa yalnız kalabilmek istiyordu.

Son günlerde gülemiyordu bile.

Daşa o lanet olası çaylarını içerlerken, "Almanlar henüz buraya gelmedi Aleksandr, öyle değil mi?" diye sordu. "Geldikleri zaman Leeb bizi geri mi püskürtecek?"

"Evet," dedi Aleksandr. Tatyana bunu biliyordu. *Yalan.*

Tatyana üzgün bir halde, Daşa'nın burnunu Aleksandr'ınkine sürtüşünü izledi. Gözlerini çevirip Dimitri'ye dönerek, "Bir fıkra anlatmamı ister misin?" diye sordu.

"Ne dedin Tatya? Yok, gerçekten istemiyorum. Kafam çok meşgul."

"Bu güzel," dedi Daşa'ya gülümseyen Aleksandra bakarak. *Yalan.*

Aleksandr'ın bütün bu yaptıkları yeterli olmadı. Dimitri, Tatyana'yı rahat bırakmıyordu.

Bu arada, onlara kalmaya gelecek olan Marina'dan hiç haber alamadı. Hastanede de Vera ve diğer hemşireler, savaş konusunda oldukça endişeliydi. Tatyana savaşın artık sadece Luga nehrinde olan, Paşa'yı onlardan alan, Ukrayna ya da İngiltere'de yapılan bir şeyden ibaret olmadığını hissetti. Yakınlarına geliyordu.

Tatyana savaşın oraya gelmesinin daha iyi olacağını düşündü; çünkü hayatını bu şekilde sürdürdüğünü hayal bile edemiyordu.

Bütün şehir nefesini tutmuş gibiydi. Tatyana da öyle.

Tatyana her seferinde daha az zeytinyağı kullanarak, dört gece üst üste lahana yaptı.

"Bize yine ne pişiriyorsun Tatya?" diye sordu annesi.

"Buna yemek mi diyorsunuz?" dedi babası.

"Ekmeğimi suyuna bile banamıyorum. Bunun yağı nerede?"

"Yağ bulamadım," dedi Tatyana.

Radyo sadece en kötü haberleri veriyordu. Tatyana spikerlerin sınırda yaşananlara şahit olduktan sonra korku içinde programa

çıktığını düşünüyordu. Tatyana, ağustos sonunda düşman eline düşen Mga'dan sonra, Dubrovka'nın da düşman işgali altında olduğunu duydu. Annesinin annesi, Maya, Dubrovka şehrinin hemen sınırındaki bir kasabada yaşıyordu.

Dubrovka da 6 Eylül günü düşman eline geçti.

Sonra Tatyana günün birinde, hiç beklemediği kadar iyi bir haber aldı. Böyle güzel haberler zeytinyağı kadar zor bulunuyordu. Büyükannesi Maya, onların yanına geliyordu. Annesinin üvey babası birkaç gün önce tüberkülozdan ölmüştü ve Almanlar Dubrovka'yı ateşe verince, büyükannesi Maya şehirden kaçmıştı.

Büyükannesi gelince ayrı bir odaya yerleşti ve annesiyle babası tekrar Daşa ile Tatyana'nın odasına taşındı. Artık, *Tatya lütfen bizi yalnız bırak,* sözünü duymayacaktı.

Büyükannesi Maya hayatının büyük bölümünü Leningrad'da geçirdiğini ve bu şehirden gitmek zorunda kalacağını aklının ucundan bile geçirmediğini söyledi. "Hayatımı burada geçirdim. Ölümüm de burada olacak," dedi Tatyana'ya.

İlk kocasıyla 1800'lü yıllarda evlenmiş ve Tatyana'nın annesini dünyaya getirmişti. Kocası 1905 yılında, savaşta kayıplara karışmıştı. O da bir daha evlenmese de, otuz yıl boyunca tüberküloz hastası Mikhail amca ile birlikte yaşamıştı. Tatyana bir keresinde ona Mikhail amcayla niçin evlenmediğini sormuştu. O da, "Peki kocam Fedor geri dönerse ne olacak Taneçka? O zaman çok kötü duruma düşerim," demişti. Büyükannesi resim yapıyordu. Devrimden önce tabloları galerilerde sergilenmişti; ama 1917'den sonra geçimi, Bolşevikler için propaganda malzemeleri çizerek sağlamıştı. Tatyana, Dubrovka'daki evinin her köşesinde, sandalye, yiyecek ve çiçek resimlerine rastlıyordu.

Büyükannesi yanlarına geldiğinde, Tatyana'ya, yanan evinden tek bir eşya alacak zaman bulamadığını söyledi. "Merak etme Taneçka. Sana yeni bir sandalye resmi çizerim."

Tatyana, "Belki de elmalı turta resmi çizsen daha iyi olur. Şimdi onun zamanı," dedi.

Ertesi akşam, yani 7 Eylül'de, yemekten hemen sonra Marina geldi. Babası, İzhorsk'ta, kendi yaptığı bir tankın içinde tecrübesiz bir şekilde savaşırken ölmüştü. Boris enişte Metanov ailesi tarafından çok sevildiği için, ölümü, Paşa'yı kaybetme kâbusunun üzerine tuz biber ekti.

Marina'nın annesi hâlâ hastanedeydi ve savaşla hiçbir ilgisi olmayan hastalığı yüzünden gün geçtikçe ölüme biraz daha yaklaşıyordu. Tatyana'nın saflığı kendini bile şaşırtıyordu. Bugünlerde savaşla ilgili olmayan bir şey düşünemiyordu. İlk önce Mişa amca ve şimdi de Rita teyze. İnsanların, Aleksandr'ın kazdığı hendeklerle hiçbir ilgisi olmayan sebeplerden ölmesi adaletsizlikti.

Babası, annesi ve Daşa, Marina'nın bavuluna baktı. Tatyana, "Marina, bavulunu boşaltmana yardımcı olayım," dedi.

Babası uzun süre kalıp kalmayacağını sorunca Tatyana, "Sanırım uzun kalacak," dedi.

"Öyle mi düşünüyorsun?"

"Baba, Boris enişte savaşta öldü. Kardeşin de ölüm döşeğinde. Bizimle bir süre kalamaz mı?"

"Tatya," dedi Marina. "Goerg dayıma, beni buraya davet ettiğini söylemedin mi? Merak etme dayı. Yemek payı için olan kartımı da getirdim."

Babası, annesi ve Daşa, Tatyana'ya baktı.

Tatyana, "Haydi bavulunu açalım Marina," dedi.

O gece yemek konusunda ufak bir sorun yaşandı. Kızlar yemeği ocakta unuttu ve mutfağa geri döndüklerinde patateslerin, soğanların, domateslerin ortadan kaybolduğunu gördüler. Geriye boş ve pis bir tencere kalmıştı. Tencerenin dibinde birkaç patates yapışıp kalmıştı. Daşa ve Tatyana bütün mutfağı aradılar ve sonra götürdüklerini unutmuş olabileceklerini düşünerek odayı kontrol ettiler.

Patatesler yoktu.

Daşa, Tatyana'yı yanına alarak bütün kapıları tek tek çaldı ve patatesleri sordu. Zanna Sarkova kapıyı açtığında bitkin bir halde yüzlerine baktı.

"Her şey yolunda mı?" diye sordu Tatyana.

"Evet!" diye bağırdı Zanna. "Patatesler... kocam kayboldu. Onu Greçeski'de görmedin, değil mi?"

Tatyana başını salladı.

"Belki yaralanmıştır."

"Nerede yaralanmış olabilir?" diye sordu Tatyana.

"Nasıl bilebilirim? Ayrıca sizin o aptal patateslerinizi de görmedim." Kapıyı suratlarına kapadı.

Slavin yerde yatıyor ve bir şeyler mırıldanıyordu. Küçük odasında patates dışında her şey vardı.

"Karnını nasıl doyuracak?" dedi Tatyana yanından geçerken.

"Bu bizim sorunumuz değil," dedi Daşa.

İglenko ailesi evde değildi. Volodya'yı kaybettikten sonra, Petr İglenko gece gündüz fabrikada geçirmeye ve cephanelik için parçalar yapmaya başlamıştı. Kısa bir süre önce yine kötü haber almışlardı. En büyük oğulları Petka Pulkovo'da öldürülmüştü. Sadece en küçük oğulları Anton ve Kirili hayattaydı.

Tatyana koridordan geçip odalarına dönerken, "Zavallı Nina," dedi. "Zavallı Nina!" diye bağırdı Daşa. "Sen neden bahsediyorsun Tatya? Hâlâ iki oğlu hayatta. Bunun için şanslı."

Daşa odalarına geldiğinde, "Hepsi yalan söylüyor," dedi.

"Hayır. Doğruyu söylüyorlar," dedi Tatyana. "Soğanlı patatesi kolay kolay saklayamazlar."

Metanov ailesi o akşam yemeğinde ekmek ile tereyağı yedi ve bütün gece şikâyet edip durdu. Annesi ile büyükannesi, konserve, tahıl, hububat, sabun, tuz ve votka alarak koridordaki koltuğun arkasına sakladı. Annesi, "Diğerlerinden ayrı bir koridorumuz olduğu

için çok şanslıyız. Yoksa yiyeceklerimizi asla muhafaza edemezdik. Bunu şimdi daha iyi görüyorum," dedi.

O gece Aleksandr eve geldiğinde, patateslere olanı duyunca, Metanov ailesine, mutfağın arkadaki giriş kapısını kilitlemelerini söyledi.

Daşa, Aleksandr ile Marina'yı tanıştırdı. Tokalaştılar ve birbirlerine normalden daha uzun süre baktılar. Marina utanarak geri çekildi ve gözlerini kaçırdı. Aleksandr gülümseyerek kolunu Daşa'nın omzuna attı. "Daşa, demek kuzenin Marina bu." Tatyana, Marina şaşkın bir halde konuşmadan dururken, Aleksandr'a başını sallamak istedi.

Daha sonra mutfağa gittiklerinde Marina, Tatyana'ya, "Tatya, Daşa'nın sevgilisi Aleksandr niçin bana, beni tanıyormuş gibi baktı?" diye sordu.

"Hiçbir fikrim yok."

"Çok hoş biri."

"Böyle mi düşünüyorsun?" dedi Daşa yanlarından geçip banyoya giderken. "Ondan uzak dur," diye ekledi neşeli bir tavırla. "O benim." Marina, "Sen öyle düşünmüyor musun?" diye fısıldadı Tatyana'ya. "Hoş biri," dedi Tatyana. "Patates tenceresini yıkamama yardım eder misin?"

Yakışıklı Aleksandr koridorda durarak sigara içti ve gülümseyerek Tatyana'yı izledi.

Babası Marina'nın gelişi hakkında söylenmeye devam etti. Öğrenci payı aileye çok az katkı sağlayacaktı ve gelecek ay ellerindeki yemekleri daha fazla harcamak zorunda kalacaklardı. Babası annesine, "Buraya sırf babamın depoladığı jambonları yemek için geldi," dedi konserve kutularına bakarak. Tatyana'ya, babası konserveleri yemeyi değil; öpmeyi hayal ediyormuş gibi geldi. "O senin yeğenin baba," diye fısıldadı Tatyana. "Senin biricik kardeşinin tek kızı."

Ertesi gün, yani 8 Eylül'de şehirde sabahtan itibaren bir kargaşa yaşandı. Radyoda yapılan anons, "Hava saldırısı! Hava saldırısı!" dedi.

Hastanede, Vera, Tatyana'nın elini tutarak, "Şu gürültüyü duyuyor musun?" diye haykırdı.

Ligovski Prospekt'teki hastanenin ön kapısına çıktılar ve Tatyana gürültünün arttığını duydu. "Veroçka, bunlar sadece havanların sesi. Bomba fırlattıkları zaman böyle bir gürültü çıkıyor."

"Bomba mı?"

Evet. Makineyi yere yerleştiriyorlar. Nasıl çalıştığını bilmiyorum; ama büyük, küçük ve yıkıcı bir sürü bomba fırlatıyor. Parçalayan bombalar en kötüsü, dedi Tatyana. "Tabi bir de küçük bombaları var. Bunlardan bir seferde yüz tane atıyorlar. Onlar ölüme sebep oluyor."

Vera omuz silken Tatyana'ya baktı. "Luga'ya hiç gitmemiş olmayı isterdim. Ama... Baksana, bacağımı kesebilir misin?"

İçeriye girdiler. Vera, "Alçıyı çıkarmaya ne dersin? Sanırım bacağını çıkarmak biraz zor olur."

Tatyana altı haftadan uzun bir süre sonra ilk kez bacağını görüyordu. Alçısız bacağını daha uzun süre izlemeyi isterdi; ama topallayarak yürürken hemşirelerin olduğu bölümden gelen sesleri duydu. Hepsi üst kata koşuyordu. Tatyana güçlükle onları takip etti. Bacağının üzerine yüklenince ağrı başlamıştı.

Çatıya çıkınca sekiz uçağın üzerlerinde uçtuğunu gördü. Şehrin diğer ucunda patlamalar oluyordu ve her yer simsiyah bir duman bulutuyla kaplanmıştı. Tatyana bunun gerçekten olduğunu düşündü. Almanlar Leningrad'ı bombalıyordu. Bu kötü günleri Luga'da bıraktığını sanıyordu. Orada gördüklerinden daha kötüsünün olabileceğini aklına bile getirmiyordu. En sonunda Luga'dan kurtulmuş ve huzura kavuşmuştu. Peki şimdi nereye gidebilirdi?

Tatyana havadaki keskin kokuyu içine çekti ve Vera'ya, "Ben eve gidiyorum," dedi. "Ailemin yanına." Fakat o anda düşündüğü tek şey bu kokuydu.

Öğleden sonra her şeyi öğrendiler. Leningrad'a yemek dağıtan ambarlar Almanlar tarafından bombalanmıştı. Koku yanan şekerlerden geliyordu.

Ciddi bir şekilde yemek masasında otururlarken, "Baba, Leningrad'a ne olacak?" diye sordu Tatyana.

Babasının verecek cevabı yoktu. "Paşa'ya olanın aynısı sanırım."

Annesi ağlamaya başladı. "Böyle konuşma!" diye bağırdı. "Çocukları korkutacaksın."

Daşa, Tatyana ve Marina birbirlerine baktı.

Bombardıman akşama kadar devam etti.

Anton, Tatyana'yı çağırmaya geldi ve birlikte çatıya çıktılar. Her ne kadar alçısız bir bacakla yürümek garibine gitse de, Leningrad'ın üzerindeki siyah duman bulutlarından daha tuhafı olamazdı.

Aleksandr'ın her konuda haklı çıktığını düşündü. Söylediği her şey bir bir gerçekleşiyordu. Kalbinde ona karşı büyük bir saygı ve aşk vardı. Artık onun her söylediğini yapacağına dair kendi kendine söz verdi ve o sırada gözünden bir damla yaş süzüldü.

Aleksandr ona şehrin sokaklarında ölümüne bir savaş olacağını söylememiş miydi?

Dimitri silahıyla, Aleksandr el bombasıyla, Tatyana ise taşla savaşacaktı.

Aleksandr ona, yemek alırken bir daha hiç bulamayacakmış gibi davranmasını söylememiş miydi? Onun abarttığını düşünerek kendi kendini rahatlatmıştı. Kirov'a onu ziyaret etmeye gittiğinde bu şehirden uzaklaşmasını istememiş miydi? Siyah bulutlar Leningrad'a yayılırken, Tatyana ailesinin geleceğini düşünerek büyük bir acı hissetti.

Anton bekleyiş içinde gökyüzünü izlemeye devam etti. "Tatya!" diye haykırdı. "Daha önce bunu yaptım. Düşen bombadan bunun sayesinde kurtuldum!" Ucunda asker kaskına benzeyen bir çember olan sopayı gösterdi.

Olduğu yerde hoplayıp zıplayarak yumruğunu havaya kaldırdı. "Sizinle savaşmaya hazırım. Haydi gelin bakalım!"

"Anton," dedi Tatyana gülerek. "Sen Slavin kadar delisin."

"Daha da deliyim," dedi Anton mutluluk içinde. "O çatıya bile çıkamıyor, öyle değil mi?"

Tatyana, Nevski bölgesinde, nehrin yakınlarında hiç duman görmedi.

Çatıya çıkmaya cesaret edemeyen annesi birden başını merdivenlerden uzatarak, "Tatyana Georgievna! Sen deli misin? Hemen aşağıya in!" diye bağırdı.

"Gelemem anne. Görev başındayım."

"Sana gelmeni söyledim! Hemen in!"

"Bir saat içinde geleceğim anne. Sen aşağıya git."

Annesi kızgın bir şekilde söylenerek aşağıya indi; fakat on dakika sonra Aleksandr ve Dimitri ile birlikte tekrar geldi.

Çatıda duran Tatyana başını salladı. "Ne yapıyorsun anne? Takviye birlik mi getiriyorsun?"

"Tatyana," dedi Aleksandr ona doğru yürüyerek "Bizimle birlikte aşağıya gel." Dimitri, Tatyana'nın annesinin yanında durmaya devam etti.

Tatyana hareket etmeyince Aleksandr kaşlarını kaldırarak, "Hemen Tatya," dedi.

Derin bir iç geçirerek, "Anton'u burada yalnız bırakamam, öyle değil mi?" dedi.

"Beni merak etme Tatya," dedi Anton sopasını gökyüzüne doğru sallayarak. "Onlar için hazırlıklıyım."

Aleksandr aşağıya inerken Anton'a dönerek, "Kaskını başına tak asker," dedi.

Aşağıya indiklerinde Dimitri, Tatyana'ya, "Tatya, sevgilim, hava saldırısı varken çatıya çıkmamalısın," dedi.

"Diğer zamanlarda çatıya çıkmanın bir anlamı yok zaten," dedi sert bir şekilde. "Tabi güneşlenmek istemediğim sürece." Yanından uzaklaştı.

"Güneşlenmek için yanlış bir şehirde yaşıyorsun," dedi Aleksandr. "Gerçekten Tatya, aklından neler geçiyor? Dimitri haklı. Annen de öyle. Ailenin bir çocuğunu daha mı kaybetmesini istiyorsun? Bütün bombalar sadece yangın çıkarmakla kalmaz ve ayağına zararsız bir şekilde güvercin gibi konmaz. Luga'yı unuttun mu? Bomba patlayınca ne olduğunu sanıyorsun? Camlar, tahtalar ve plastikler paramparça oluyor. Neden şehirdeki bütün camları bantladık? O bomba sana çarparsa neler olabileceğini düşünüyor musun?"

"Belki de benim üzerime de çam ayağı şeklinde bir bant deseni yapabiliriz," dedi Tatyana sulu bir şekilde.

"Kapa çeneni!" dedi Daşa. "Daha fazla sorun çıkarma. Cesur askerlerimizin seni bir daha yerin altından çıkarmaya çalışmasını istemiyorum." Aleksandr'a baktı.

"Ben bu konuda garanti veremem," dedi Dimitri. "Öyle değil mi Aleksandr?"

"Tatya," dedi annesi. "Neden biz yetişkinleri baş başa bırakarak yemek pişirmeye gitmiyorsun? Marina sen de Tatyana'ya yardım et"

Tatyana tereyağlı patates yaptı ve içine havuç ile bezelye koydu. Bunun herkese yetmeyeceğini düşünerek; büyükbabasının aldığı, kimsenin sevmediği jambonlardan da çıkardı.

"Tatya, ailen hâlâ senin yanında konuşmaktan hoşlanmıyor, öyle değil mi?" diye sordu Marina.

"Evet."

"Askerler seni çok koruyor. Özellikle de Aleksandr," dedi

"O herkesi korur," dedi Tatyana. "Bana biraz daha tereyağı getirir misin? Bunun yeteceğini sanmıyorum."

Yemek çok kasvetli geçti. Dimitri ile Aleksandr sınıra gideceklerdi. Herkes şehrin ortasında olan Almanlar ve Dimitri ile Aleksandr'ın gidişi hakkında konuşmaya korkuyordu. Tatyana, Aleksandr'ın sınıra Dimitri gibi savaşmaya gitmediğini biliyordu. Topçu birliklerini kumanda edecek olması biraz olsun içini rahatlatıyordu.

Buna rağmen, herkes çayını yudumlarken, soru sorma cesaretini ilk gösteren o oldu. "Şimdi ne yapacağız?"

Aleksandr, "Alt kattaki sığınağı kullanın," dedi. "Sığınağınız olduğu için şanslısınız. Birçok binada yok. Orayı her gün kullanın. Daşa, kardeşinin çatıya çıkmadığından da emin ol. Ona bombalarla ilgilenmeyi erkeklere bırakmasını söyle. Beni duydun mu Daşa?"

"Duydum sevgilim."

Tatyana onu çok iyi duymuştu.

"Aleksandr, yanan depolarda çok fazla yiyecek var mıydı?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr omuz silkti. "Şeker ve un vardı. Bir iki günlük yiyecek Endişelenmemiz gereken şey deponun yanmış olması değil; Almanların şehri kuşatması."

"Aleksandr onların Leningrad'da olduğuna inanamıyorum. Bütün yaz bizden çok uzaktaydılar," dedi Daşa.

"Artık buradalar. Leningrad'ın etrafındaki çember neredeyse tamamlandı."

"Tam bir çember olduğu söylenemez," diye mırıldandı Tatyana. "Sen kim oluyorsun da teğmenin söylediklerine karşı çıkıyorsun!" diye bağırdı babası.

Aleksandr sakin bir tavırla, "Baban haklı Tatya. Haklı olsan bile benimle tartışmaya girme," dedi.

Tatyana gülmemek için kendini zor tuttu.

Aleksandr ciddi bir şekilde devam etti. "Maalesef, şehrin coğrafi konumu Almanların işine yarıyor. Şehrin etrafında çok fazla su var." Sonra gülümsedi. "Şöyle açıklayayım. Körfez, Ladoga gölü, Neva

nehri ve kuzeydeki Finlandiya sayesinde, Leningrad etrafındaki çember neredeyse tamamlandı." Tatyana'ya bakarak, "Bu nasıl? Daha mı iyi?" diye sordu.

Tatyana sessizce mırıldandı ve o sırada Marina ile göz göze geldi. Dimitri, Tatyana'nın yanına geldi ve kolunu omzuna atarak saçlarıyla oynamaya başladı. "Saçların uzuyor Taneçka," dedi. "Uzatacaksın değil mi? Ben öyle daha çok seviyorum."

Tatyana, Aleksandr ne yaparsa yapsın yetersiz olduğunu düşündü. Buna ne kadar devam edebilirlerdi? Dima, Daşa ve diğer aile üyeleri önünde konuşmayı kesmeleri gerekiyordu. Yoksa kısa bir süre sonra sorun çıkacaktı. Aleksandr, Tatyana'nın aklından geçenleri okumuş gibi sandalyesini Daşa'ya yaklaştırdı.

"Aleksandr, Almanlar daha Neva nehrinin tamamını kuşatmadı, öyle değil mi?" diye sordu Daşa.

"Şehrin etrafını kuşattılar. Ladoga gölünden Shlisselburg'a kadar." Shlisselburg, Ladoga gölünün kıyısındaki küçük bir şehirdi. Neva nehri bu gölden doğuyor ve Leningrad'ın içinde yetmiş kilometre uzanarak Finlandiya körfezine dökülüyordu.

"Shlisselburg Alman işgalinde mi?" diye sordu Daşa.

"Hayır," dedi Aleksandr derin bir iç geçirerek. "Ama yarın öyle olacak."

"Peki sonra?"

"Sonra Almanları Leningrad'dan çıkarmak için savaşacağız." Tatyana'nın annesi, "Depolar yandı. Şimdi şehre yiyecek nasıl dağıtılacak?" diye sordu.

Dimitri, "Sorun sadece yemek değil. Gaz yağı, benzin ve cephane de yok," dedi.

Aleksandr, "Önce Almanların buraya gelmesini önleyelim; sonra diğer sorunları düşünürüz," dedi.

Dimitri'nin yüzünde tatsız bir tebessüm belirdi. "Çok istiyorlarsa gelsinler. Leningrad'daki bütün büyük binalara mayın döşendi.

Fabrikalara, müzelere, kiliselere ve köprülere. Eğer Hitler şehre girerse, bu mayınlar sayesinde ölecek. Ama Hitler'i durduramayacağız. Biz de onunla birlikte öleceğiz."

"Hayır Dimitri. Almanlar şehre girmeden önce Hitler'i durduracağız," dedi Aleksandr.

"Yani Leningrad şu anda patlamaya hazır bir bomba mı?" diye sordu Tatyana. "Biz ne olacağız?"

Hiç kimse cevap vermedi.

Aleksandr en sonunda başını sallayarak, "Dimitri ve ben yarın Dubrovka'ya gidiyoruz. Onları durdurmaya çalışacağız."

"Peki neden sadece sen ve ben kendimizi Almanlarla bu şehir arasında siper etmek zorundayız?" dedi Dimitri. "Neden Leningrad'ı onlara bırakmıyoruz? Minsk, Kiev, Tallinn, Crimea, bütün Ukrayna severek teslim oldu!" Onu kışkırtmaya çalışıyordu. "Hitler'in buraya gelmesini önlemek için bütün adamlarımızı feda mı edeceğiz? Bırakalım gelsin."

"Ama Dimoçka," dedi annesi. "Sevgilileriniz Daşa ve Tatyana burada."

"Beni de unutmayın," dedi Marina. "Kimsenin sevgilisi olmasam da, ben de buradayım."

"Doğru Dima," dedi Aleksandr. "Hitler'in kız arkadaşını ele geçirmesini ister misin?"

"Evet Dima," diye bağırdı Daşa. "Almanların Ukraynalı kadınlara yaptıklarını duymadın mı?"

"Ben duymadım. Ne yapıyorlar?" diye sordu Tatya.

"Hiçbir şey Tatya," dedi Aleksandr kibarca. "Biraz daha çay alabilir miyim?"

Tatyana ayağa kalktı.

Dimitri boş fincanına baktı. "Sana da çay doldurayım Dima," dedi Tatyana.

Marina üzgün bir şekilde boş fincanına bakarak, "Zavallı babam onları durduramadı. Bunu yapmak çok zor gibi görünüyor, öyle değil mi?" dedi.

Aleksandr tek kelime etmedi.

"Onları durdurmak imkânsız!" diye haykırdı Dimitri. "Orduda sadece üç tümenimiz var. Herkes ölse ve her tank zarar görse bile yeterli olmayacak!"

Aleksandr masadan kalktı ve herkesi selamladı. "Bizim gitmemiz gerekiyor. Çayı boş ver Tatya." Dimitri'ye dönerek, "Asker haydi gidelim. Hayatın Metanov ailesiyle Hitler arasında," dedi. Bunu söylerken gözlerini Tatyana'dan kaçırdı.

"Korktuğum da bu zaten," dedi Dimitri.

Giderlerken Daşa ağlamaya başladı ve Aleksandr'a sarılarak, "Döneceğine söz veriyor musun?" diye sordu.

"Elimden geleni yapacağım," dedi ve Tatyana'ya baktı.

Tatyana ağlamadı ve Dimitri'den böyle bir söz istemedi. Onlar gittikten sonra oturup tatlı bir bisküvi yiyerek kendine gelmeye çalıştı.

Marina, "Sevgilin Dima'yı çok sevdim Tatya. Tanıdığım insanlar arasında en dürüst olanı. Bir askerin böyle olmasını severim," dedi.

Tatyana şaşkın halde kuzenine baktı. "Hangi asker savaşmaya gitmek istemez? İstersen senin olabilir Marina."

3

Metanov ailesi ertesi sabah giyinirken, radyoda, Sadovaya Ulitsa'daki bir binanın çatısına bomba düştüğünü duydu. Çatıdaki devriye zamanında müdahale edemediği için bomba patlamıştı ve hepsi yirmi yaşının altında olan dokuz kişi ölmüştü.

Tatyana ayakkabılarını giyerken, kardeşinin de yirmi yaşından küçük öldüğünü düşündü. Bileği zonkluyordu.

"Görüyor musun? Ben sana ne dedim?" dedi annesi. "Çatıya çıkmak tehlikeli."

"Kuşatma altında olan bir şehrin ortasındayız anne," dedi Tatyana. "Her yer tehlikeli."

Bombardıman tam olarak sabah 8:00'de başladı. Tatyana henüz yiyecek bir şey almaya bile gitmemişti. Bütün aile sığınağa girdi. Tatyana orada beklerken tırnaklarını yedi ve parmaklarıyla dizine vurarak zaman geçirmeye çalıştı. Hiçbir faydası olmadı. Bir saat boyunca orada oturdular.

Daha sonra babası ona yemek kartını verdi ve onun payını da almasını istedi. Annesi, "Taneçka, benimkini de alır mısın? İşe gitmeden önce şu dikişleri bitirmem gerekiyor. Ordu için ekstra üniforma dikiyorum," dedi. Sonra gülümseyerek, "Aleksandr'a bir üniforma dikmek on rubleye mal oldu."

Tatyana, Marina'dan onunla birlikte dükkâna gelmesini istedi. Marina, büyükannesine giyinmesinde yardımcı olacağını söyleyerek onu geri çevirdi. Daşa da mutfaktaki lavabonun içinde çamaşır yıkıyordu.

Tatyana tek başına gitti. Tiyatronun yanındaki Fontanka kanalının üzerinde büyük bir dükkân buldu. Tiyatroda o akşam 19:00'da Shakespeare'in *On İkinci Gece* adlı oyunu vardı. Dükkânın önündeki kuyruk kaldırımı doldurmuştu.

Dükkâna girip, dün depoda olan patlamadan sonra oranların iyice düştüğünü öğrenince, oyunu unuttu.

Babası çalıştığı için yarım kilo ekmek alma hakkına sahipti. Diğerleri 350'şer gram, büyükannesiyle Marina da 250'şer gram alabiliyordu. Hepsi birleşince günde iki kilo ekmek ediyordu. Tatyana ekmek dışında, biraz havuç, soya fasulyesi, üç elma, 100 gram tereyağı ve yarım litre süt de almayı başardı.

Tatyana eve gider gitmez, ailesine pay oranlarının düştüğünü söyledi. "İki kilo ekmek mi?" dedi annesi elindeki dikişi bir kenara bırakarak. "Bu ihtiyacımız olandan da fazla. Savaş zamanında domuzlar gibi midemizi olur olmaz şeylerle doldurmaya gerek yok. Biraz kemerleri sıkabiliriz. Ayrıca her ihtimale karşı ekstra yiyeceğimiz de var. Rahat edeceğiz," dedi.

Tatyana ekmeği ikiye böldü. Biri akşam yemeği, diğeri ise kahvaltı içindi. Sonra bunu altı parçaya ayırdı ve en büyük olanını babasına verdi. Kendine de en küçük olanı aldı.

Hastanedeki günleri Vera'dan bir şeyler öğrenmekle geçiyordu. Tatyana hastaların tuvaletlerini, banyolarını ve odalarını temizledikten sonra onlara öğle yemeği servisi yapıyor; bu sırada kendi karnını da doyuruyordu. Bazen yemeğe askerler de geliyordu. Onlara servis yaparken, tek tek hepsine Pavlov kışlasında kalıp kalmadıklarını soruyordu.

Bombardıman gün boyunca devam etti.

O gece hava saldırısını haber veren siren saat 21:00'de çalmadan önce, Tatyana yemek pişirecek ve ortalığı temizleyecek fırsat buldu. Sonra sığınağa gittiler. Tatyana sadece iki gün olduğunu ve bunun daha ne kadar süreceğini düşündü. Aleksandr'ı bir dahaki görüşünde, ona bunun ne kadar süreceğini dürüst bir şekilde söylemesini isteyecekti.

Sığınak uzun ve dardı. Duvarları griye boyanmıştı. Altmış kişinin bankların üzerinde duvara dayanarak oturduğu odayı iki gaz lambası aydınlatıyordu. "Baba sence bu ne kadar daha sürecek?" diye sordu Tatyana.

"Birkaç saat içinde biter," dedi bitkin bir halde. Tatyana nefesindeki votka kokusunu almıştı.

"Baba," dedi Tatyana yorgun bir ses tonuyla. "Ben savaşı kastetmiştim. Ne kadar sürer?"

"Nereden bilebilirim?" dedi ayağa kalkmaya çalışarak. "Hepimiz ölene kadar mı?"

"Anne, babamın nesi var?" diye sordu Tatyana.

"Taneçka, bu kadar kör olamazsın. Babanın tek üzüntüsü Paşa."

"Ben kör değilim," diye mırıldandı Tatyana biraz uzaklaşarak. "Ama ailesinin ona ihtiyacı var."

Tatyana, Daşa ile Marina'nın yanına yaklaşarak, "Daş, Marinka, Luga'daki Mişa'nın bana âşık olduğunu söyledi. Ben de ona delisin dedim. Sen ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Deli olduğunu."

"Teşekkürler."

Marina, Tatyana ve Daşa'ya baktı. "İkiniz de delisiniz," dedi. "Daşa, sen de bir gün söylediğin bu sözleri yutacaksın."

"İstediğini yap Tatya," dedi Daşa kardeşinin yüzüne bakmadan. "Belki de ihtiyaç duyduğun kişi Dimitri değil; Mişa'dır." Derin bir iç geçirdi.

Ertesi gün de aynıydı. Tatyana bu kez yanına okumak için Dostoyevski'nin bir kitabını aldı.

Bir sonraki gün kendi kendine bunu daha fazla yapamayacağını söyledi. Sığınakta oturup dizlerine vurarak zaman geçiremezdi. Bu yüzden ailesi sığınağa inerken Tatyana arkada kaldı ve sonra koşarak çatıya çıktı. Anton, Mariska, Kirili ve tanımadığı birkaç insan gökyüzünü izliyordu. Tatyana ailesinin onun yokluğunun farkına bile varmayacağını düşündü.

Sığınaktan gelen bağırış ve ıslık sesleri çatıda yankılanıyordu. Tatyana iki saat boyunca orada kaldı. Yanlarına hiç bomba düşmemişti ve herkes hayal kırıklığı içindeydi.

Tatyana haklı çıkmış ti. Onun sığınağa gitmediğini fark eden olmadı. "Nerede oturdun Taneçka?" diye sordu annesi. "Diğer taraftaki lambanın yanında mı?"

"Evet anne."

Aleksandr ve Dimitri'den hiç haber yoktu. Bütün kızlar panik halindeydi. Sadece son ana kadar olaylardan etkilenmeyen büyükanneleri, sessiz kalmaya ve resim yapmaya devam ediyordu.

Tatyana bir akşam büyükannesinin grileşmeye başlayan uzun saçlarını tararken, "Büyükanne, nasıl oluyor da aklına hiçbir şey

takmıyorsun?" diye sordu.

"Olanları umursamak için çok yaşlıyım," dedi büyükannesi. "Senin gibi genç değilim." Gülümsedi. "Çok fazla yaşamak istemiyorum." Arkasına dönerek Tatyana'nın yüzüne dokundu.

"Büyükanne böyle deme." Büyükannesinin önüne geldi ve ona sıkıca sarıldı. "Ya Fedor geri gelirse ne olacak?"

Büyükannesi, Tatyana'nın başını okşayarak, "Ben yaşamak istemediğimi söylemedim. Sadece bunun için yanıp tutuşmuyorum, hepsi bu," dedi.

Tatyana, Marina hakkında biraz endişeliydi. Evden sabah çıkıp gece geliyordu. Leningrad Üniversitesindeki derslerine girdikten sonra hastanedeki annesini ziyarete gidiyordu.

Geceleri annesi dikiş dikiyordu. Babası ise içki içiyor; bağırıp çağırıyor ve en sonunda sızıyordu. Daşa ile Tatyana radyodaki haberleri dinliyorlardı. Bombardıman oluyordu ve Tatyana gizlice çatıya çıkıyordu.

Gün boyunca savaşın sesini duyuyordu. Leningrad'da hiç sessizlik olmuyordu. Uzaktan ve yakından atılan bombaların sesleri öğleyin ve akşamüstü bir süreliğine duruyordu.

Tatyana çalışıyor; ekmek alıyor; bacağını iyileştirmeye uğraşıyor ve hayatını devam ettirmeye çalışıyordu.

Büyükannesi Maya'nın kendi odası vardı. Annesi koltukta, babası ise Paşa'nın karyolasında uyuyordu. Tatyana, Marina ve Daşa ise aynı yatakta yatıyorlardı. Tatyana, ablasıyla arasında yatan birinin olmasından memnundu. Böylece savaş esnasında Aleksandr'ı sevme hakkına sahip olan ablasının gözlerine bakmak zorunda kalmıyordu.

Aslında Marina'nın aralarında olması yeterli olmamıştı. Bir gece Daşa onun üzerinden kolunu uzatarak Tatyana'ya sarılarak, "Canım, uyuyor musun?" diye sormuştu.

"Hayır. Sorun ne?"

"Sence öldüler mi?" diye sordu Daşa.

"Kızlar, yarın okula gitmem gerekiyor," dedi Marina. "Haydi Uyuyun."

"Tabi haklısın," dedi Tatyana.

"Sence şu anda ölüler mi?" dedi Daşa, Tatyana'ya dokunarak.

Tatyana acı dolu derin bir nefes alarak, "Hayır," dedi. "Sanmıyorum." Daşa ile Aleksandr hakkında konuşmak istemiyordu. Ne şimdi ne de sonra. "Daşa, önce kendin için endişelen. İçinde bulunduğumuz koşullara bak. Görebiliyor musun? Hastanede bana mutfaktaki işimi bırakıp yukarıya çıkmamı ve bombardımanda yaralananlara yardım etmemi istediler. Bunu kabul ettim; ama çıkınca hepsinin ölmüş olduğunu gördüm." Bir an duraksadı. "Bugün Ligovski'nin karşısındaki bir binanın yerle bir olduğunu görmedin mi?"

"Hayır."

"On yedi yaşında bir kız....."

"Senin gibi," diyerek yüzüne baktı Daşa.

Evet. Betonların altında kaldı. Babası onu çıkarmaya çalışıyordu. Bütün gün kazı yaptılar. Saat 18:00'de hastaneden çıktığımda işleri yeni bitmişti. Kız çoktan ölmüştü. Alnında bir delik vardı."

Daşa hiçbir şey söylemedi.

Marina, "Tatya, az önce hastaneden 18:00'de çıktığını mı söyledin? Ama 18:00'de bombardıman vardı. Sığınağa gitmedin mi?" dedi.

"Marinka," dedi Daşa. "Bu konuyu onunla konuşma bile." Tatyana'nın kulağına yaklaşarak, "Eğer sığınağa gitmemeye devam edersen, bunu evdekilere söylerim," diye fısıldadı.

O gece saat 3:00'te siren seslerine uyandılar. Görünüşe göre Almanlar biraz oyun oynamak istiyordu. Tatyana duvara döndü.

Ailesi onu zorla sürüklemememiş olsa uykuya devam edecekti. Merdivenlerin arka tarafındaki boşluğa gittiler. Tatyana bundan daha kötüsünün olamayacağını düşündü.

4

Aleksandr ve Dimitri 12 Eylül gecesi döndüler. O gece ve ertesi gün bombalama olmamıştı. Dubrovka'dan bir günlüğüne, garnizondan asker ve havan topu almak için gelmişlerdi.

Aleksandr, sürekli ağlayan ve onun yanından bir an olsun ayrılmayarak yemeğe bile yardım etmeyen Daşa ile ilgilendi. Dimitri de, Tatyana'yı bir an olsun yalnız bırakmıyordu. Ancak Aleksandr ona sarılan Daşa'ya aynı şekilde karşılık verince, Tatyana öylece olduğu yerde kalakaldı ve etrafına bakındı. "Pekâlâ, tamam," diyerek Aleksandr'ın siyah saçlarına ve iri vücuduna bakmamaya çalıştı. Onun kollarından mahrum kalmak zorundaydı.

Dimitri yıkanmaya, Daşa ise çay yapmaya gidince, Marina, "Tatya, senin için sınırda savaşan adama biraz daha ilgi göstermen gerekir," dedi.

Gözünü Aleksandr'dan ayıramayan Tatyana, yeterince ilgi gösterdiğini düşündü.

"Kuzenin haklı Tatya," dedi Aleksandr ona gülümseyerek. "Ona en azından duvara bardak dayayıp sizi dinleyen Zanna Sarkova'ya olduğu kadar ilgi göstermelisin."

"Öyle mi yapıyor?"

Aleksandr tüfeğini alıp hızlı bir şekilde duvara vurarak sesini yükseltti. "Bu fıkrayı duydun mu? Bir adam arkadaşına evini göstermiş. Arkadaşı, 'Büyük pirinç lavabo ne işe yarıyor?' diye sormuş. Adam da 'O konuşan saat,' diye yanıtlamış ve çekiçle lavaboya vurmuş." Aleksandr bir kez daha duvara vurdu. Bir anda diğer taraftan bir çığlık geldi. "Saat 2:00, lanet herif!"

Tatyana o kadar çok güldü ki; Aleksandr elindeki tüfeği bırakıp sırtına vurmak zorunda kaldı. "Teşekkürler Tatya," dedi gülümseyerek. "Kurt gibi açım. Yemekte ne var?"

Tatyana mutfağa gitmek için ayağa kalkınca Marina'nın onu izlediğini gördü.

Tatyana iki kutu jambon çıkarıp Aleksandr'ın getirdiği pirinci pişirdi. Sonra da tavuk çorbası hazırladı. O yemeği yaparken, Aleksandr ellerini yıkamak için mutfağa geldi. Tatyana nefesini tuttu. Ocağın yanına geldi ve bütün tencerelere baktı. "Hımm, jambon ve pilav. Bu su ne? Bana ondan koyma."

"O, su değil; çorba," dedi Tatyana. Eğik olan başı Tatyana'nın koluna çok yakındı. Üç santimetre yana kaysa, birbirlerine değeceklerdi

Nefesini tutmaya devam ederek üç santimetre yana kaydı.

Aleksandr gözlerine bakarak, "Çok açım Tatya," dedi ve başka bir şey söyleme fırsatı bulamadan Marina mutfağa girdi "Aleksandr, Daşa sana havlu vermemi istedi. Unutmuşsun."

"Teşekkürler Marina," diyerek havluyu aldı ve mutfaktan çıktı. Tatyana gözlerini çorbaya dikti.

Marina ocağın yanına gelip tencerenin içine bakarak, "Orada ilginç bir şey mi var?" diye sordu.

"Hayır," dedi Tatyana doğrularak.

"Hımmm," dedi Marina yanından uzaklaşarak. "Burada çok ilginç şeyler oluyor da."

Daşa yemekte, "Savaş çok mu kötüydü?" diye sordu.

Büyük bir iştah ve mutlulukla yemeğini yiyen Aleksandr, "Garip; ama çok da kötü değildi. İlk iki gün kötüydü; öyle değil mi Dima? O daha iyi biliyor. İki gün boyunca hendek kazdı. Almanlar tam olarak pes edip edemeyeceğimizi görmek istiyordu. Pes etmeyince saldırıyı durdurdular. Adamlarımız, Almanların kalıcı hendekler kazdığını ve yeraltı sığınakları yaptığını söylüyor."

"Kalıcı mı? Bu ne demek oluyor?" diye sordu Daşa.

Aleksandr, "Bu Leningrad'ı istila etmeyeceklerini gösteriyor," dedi.

Koltukta uyuklayan babaları ve Aleksandr'ın yüzündeki tereddütü fark eden Tatyana dışında, bu habere herkes çok sevindi.

Tatyana dudağını ısırarak, "Buna sevindiniz mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Dimitri hemen sanki ona sormuş gibi.

"Ben mutlu değilim," dedi Aleksandr. "Savaşacağımızı düşünmüştüm. Adam gibi..."

"Ve adam gibi öleceğimizi!" diyerek sözünü kesti Dimitri.

"Gerekirse adam gibi öleceğimizi."

"Kendi adına konuş. Ben Almanların iki yıl boyunca sığınaklarda durmalarını ve Leningrad'daki insanların açlıktan ölüşünü izlemelerini tercih ederim."

"Saçmalama!" dedi Aleksandr bıçağını ve çatalını bırakıp Dimitri'ye bakarak. "Hendek kazarak zaman kaybetmelerinin faydasız olduğunu düşünmüyor musun? Bu korkaklık." Dimitri bir soğuk bakış daha fırlattı ve ağzını silerek votkasından bir yudum aldı. Tatyana şişeyi ona doğru itti.

"Bence korkaklık değil," dedi Dimitri. "Akıllıca bir davranış. Oturup bekleyeceksin. Düşman güçsüzleşince saldırıya geçeceksin. Bu bir strateji."

Annesi sinirli bir şekilde jambonundan yerken, "Dimoçka, Leningrad'daki insanların açlığa terk edilmesinden bahsederken şaka yapıyordun, öyle değil mi? Yani bunu demek istemedin, değil mi?"

"Tabi tabi," dedi Dimitri. "Şaka yapmak istedim."

Tatyana sessiz kalan Aleksandr'ı inceledi.

Dimitri neredeyse boşalmış olan şişeyi kaldırarak, "Başka votka var mı?" diye sordu. "Bu gece her şeyi unutmak istiyorum."

Herkes babalarına baktı ve sonra başını çevirdi.

"Aleksandr," dedi Tatyana neşeli bir halde. Onun adını sesli olarak söylemek hoşuna gidiyordu. "Nina İglenko bugün gelerek

biraz jambon ve un istedi. Bizde çok olduğu için ona biraz verdim. Bizim gibi ileriyi önceden görmüş olmayı çok istediğini söyledi."

"Tatya," dedi sandalyesinde oturan Aleksandr. Tatyana çok şey bildiğini ve söylemediğini hissetmişti. "Ne olursa olsun hiç kimseye bir gram bile yiyecek verme. Anlıyor musun? Nina İglenko senden daha açmış gibi görünse bile."

"Biz o kadar aç değiliz," dedi Tatyana.

"Evet Aleksandr yemek kartlarımız var. Geçen yılki Finlandiya kampanyası sırasında neredeydin?"

"Finlandiyalılarla savaşıyordum," dedi Aleksandr. Tatyana, Daşa'nın niçin her kampanyanın ya da tartışmanın içine savaşı karıştırdığını merak ediyordu. Radyo için propaganda mı yazıyordu?

"Daşa ve siz hepiniz, beni dinleyin. Yemeğinize, sanki ölümle sizin aranızdaki son şeymiş gibi iyice sahip çıkın. Tamam mı?" dedi Aleksandr.

"Niçin bu kadar ciddi olmak zorundasın?" diye sordu Daşa. "Meşhur espri yeteneğin nerede kaldı? Açlıktan ölmeyeceğiz. Leningrad konseyi bir şekilde yemek getirerek, öyle değil mi? Almanlar tarafından tamamen kuşatılmadık. Yanılıyor muyum?"

Aleksandr bir sigara yaktı. "Daşa bana bir iyilik yap ve yiyeceklerine sahip çık."

"Peki sevgilim. Sözünü dinleyeceğim," diyerek onu öptü.

Aleksandr, Tatyana'ya döndü. "Sen de Tatya."

"Pekâlâ." *Sevgilim.* "Bunu dinleyeceğim." Onu öpmedi.

"Aleksandr, Londra 1940 yazında ne kadar süre bombalandı?" diye sordu Daşa.

"Kırk gün kırk gece."

"Sence burada da o kadar uzun sürer mi?"

Bu Tatyana'nın da sormak istediği bir soruydu; ama kendi kendine bile sormayı başaramamıştı.

"Daha uzun," dedi Aleksandr. "Bombalama Leningrad kuşatılana ya da biz Almanları buradan atana kadar sürecek."

"Burayı kuşatacaklar mı?" diye sordu Daşa. "Gerekirse Leningrad sokaklarında Nazilerle savaşırım."

Tatyana, bunun, her gece sığınakta oturan Daşa için oldukça cesur bir konuşma olduğunu düşündü.

Aleksandr başını sallayarak, "Onlarla savaşmak istemezsin Daşa. Sokak savaşı sadece etrafı kuşatılan için değil; saldıran taraf için de yıkıcıdır. Çok fazla ölen olur. Bizim sevgili liderimiz bütün adamlarını gözden çıkarırken, Hitler tek adamının bile ölmesine kıyamaz. Leningrad için adamlarının hayatını riske atmaz," diyerek Tatyana'ya baktı. "Sanırım Dima en sonunda istediğine kavuşacak."

Tatyana, koltukta, babasının yanında uyuklayan Dimitri'ye baktıktan sonra çay koymaya gitti.

"Londra'daki gibi mi olacak?" dedi Daşa siyah kıvırcık saçlarını geriye atarak. "Londra bombalandı; ama insanlar hayatlarına devam ettiler. Genç insanlar dans etmek için kulüplere gitmeye devam etti. Resimleri gördük. Herkes çok neşeli görünüyordu." Aleksandra bakarak gülümsedi ve bacağını okşadı.

Aleksandr geri çekilerek, "Daşa sen nerede yaşıyorsun? Londra'da mı?" diye sordu. "Londra şu anda bizim için Mars'tan farksız. Leningrad'da dans kulübü yok. Kuşatma altındayız diye kulüp mü açacaklarını düşünüyorsun?"

Daşa'nın yüzü asıldı. "Kuşatma mı?"

"Daşa! Londra kuşatılmadı. Farkı anlıyor musun?"

"Biz kuşatıldık mı?" diye sordu Daşa.

Aleksandr cevap vermedi.

Annesi, Daşa, Marina ve büyükanneleri Aleksandr'ı göz hapsine aldı. Tatyana ise elinde çay fincanları ve çaydanlıkla kapıda duruyordu.

Tatyana, "Aslında kuşatıldık. Almanlar bu yüzden buraya yerleşti. Kendi adamlarını kaybetmeyecekler. Bizi açlıktan öldürecekler. Öyle değil mi Aleksandr?" derken yüzüne bakmadı.

Aleksandr, "Bu gece yeterince soru cevapladım. Siz yemeğinizi kimseyle paylaşmayın, yeter," dedi.

Annesi şaşkınlık içinde, "Aleksandr, Almanların Peterhof sarayında olduğunu duydum. Bu doğru mu?" diye sordu.

"Peterhof a gittiğimiz günü hatırlıyor musun sevgilim?" dedi Daşa elini tutarak. "Aleksandr, o en mutlu olduğum gündü. O tasasız ve özgür olduğumuz son gündü. Hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum," dedi Aleksandr, Tatyana'ya bakmadan.

"O harika günden sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı," dedi Daşa üzgün bir halde.

Aleksandr, annelerine dönerek, "İrina Fedorovna, aslında Peterhof Almanların elinde. Naziler saraydaki halıları aldılar ve bunları hendeklerinin kenarına sıraladılar," dedi.

Daşa çayından bir yudum alarak, "Sevgilim, belki de Dimitri haklıydı. Leningrad'da daha üç milyon insan var. Bu feda etmek için büyük bir nüfus, öyle değil mi?" diyerek duraksadı. "Leningrad kumandanı teslim olmayı düşündü mü?"

Aleksandr, Daşa'ya baktı. Tatyana gözlerinin anlatmak istediği şeyi çözmeye çalışıyordu.

"Yani," diye devam etti Daşa. "Eğer teslim olursak..."

"Teslim olursak ne değişecek?" dedi Aleksandr. "Daşa, biz Almanların işine yaramayız. Ukrayna'da neler yaptıklarını okudun mu hiç?"

"Okumamaya çalışıyorum," dedi Daşa.

"Ben şimdi okuyorum," dedi Tatyana.

Aleksandr devam etti. "Dimitri bir ara, Alman kampında mahkûm olmanın iyi bir fikir sayılabileceğini düşünüyordu. Tabi Nazilerin

mahkûmları nasıl öldürdüğünü; köyleri yaktığını; bütün hayvanları kestiğini; ağılları yerle bir ettiğini; bütün Yahudileri, kadınları ve çocukları öldürdüğünü öğrenene kadar."

"Bütün kadınların ırzına da geçtiler," dedi Tatyana.

Daşa ve Aleksandr ona baktı.

"Tatya, bana çilek reçelini uzatır mısın?" dedi Daşa.

"Bu kadar çok okuma Tatya," dedi Aleksandr çayına bakarak.

Ağzına bir kaşık çilek reçeli atan Daşa, "Peki kuşatıldıysak, Leningrad'a yemek nasıl girecek?" diye sordu.

Annesi, "Çok yiyeceğimiz var. Oldukça fazla depoladık," dedi.

Daşa hemen atıldı. "Bilmiyorum anne. Sanınm bu konuda Dimitri ile hemfikirim. Bence teslim..."

Aleksandr, Tatyana'ya bir bakış fırlatarak başını salladı. "Hayır!" dedi. "Öyle değil mi Tatya? *Güçsüz ya da başarısız olmayacağız. Sonuna kadar gideceğiz... Denizlerde ve okyanuslarda savaşabiliriz... Havada, adamızı ne pahasına olursa olsun savunabiliriz.*"

Tatyana, Aleksandra bakıp cesur bir şekilde, *"Sahillerde savaşacağız,"* dedi." *Tarlalarda ve sokaklarda savaşacağız... Dağlarda mücadele edeceğiz."* Boğazında bir düğüm vardı. *"Asla teslim olmayacağız."* Cümlesini bitirdiğinde ellerinin titrediğini fark etti. "Churchill."

Daşa öfkeli bir şekilde, "Gidip bize çay getirir misin Churchill?" dedi.

Marina, Tatyana'ya yardım etmek için mutfağa gelip, "Tatya, hayatımda ablan kadar kalın kafalı ve aptal bir insan görmedim," diye fısıldadı.

"Ne söylediğini bilmiyorsun," dedi Tatyana durgun bir halde.

Birkaç gün sonra Tatyana ve Daşa ne kadar yiyecekleri kaldığını hesapladı. Bunların çoğu, Tatyana'nın savaşın ilk günü Aleksandr ile birlikte aldıklarıydı.

O kısa günde.

O gün sanki başka bir hayata aitmiş gibi uzak görünüyordu. İki ay önce olmasına rağmen, geçmişe gömülmüş gibiydi.

Metanov ailesinin şu anda kırk üç kilo jambonu, dokuz kavanoz domates salçası ve yedi şişe votkası vardı. Tatyana, sekiz gün önce Badayev ambarı yandığında on bir şişe votkalarının olduğunu hatırlayarak şaşırdı. Babaları sandıklarından daha fazla içiyor olmalıydı.

Bunlar dışında, iki kilo kahve, dört kilo çay, on kilo şeker, dört kilo arpa, altı kilo yulaf ve on kilo unları vardı.

"Oldukça fazla gibi görünüyor, öyle değil mi?" dedi Daşa. "Kuşatma ne kadar daha sürebilir ki?"

"Aleksandr'a göre, sonuna kadar," dedi Tatyana.

Her birinde 250 kibrit olan yedi kutuları vardı.

Annesi ayrıca karaborsadan yiyecek almak için 900 rublelerinin olduğunu söyledi. "Haydi şimdi gidip bir şeyler alalım anne," dedi Tatyana.

İki kardeş anneleriyle birlikte, Ağustos'ta St. Nicholas kilisesinin yakınındaki Oktabrski Rayon'da açılan markete gittiler. Yürüyerek oraya gitmek bir saatlerini aldı ve raflardaki ürünlerin etiketini görünce şoka girdiler. Yumurta, peynir, tereyağı, jambon ve havyar bile vardı. Fakat şekerin kilosu on yedi rubleydi. Annesi gülerek kapıya yönelince Tatyana kolundan tutarak, "Anne cimrilik yapma. Yiyecek al," dedi.

"Beni bırak sersem şey," dedi annesi. "Ben bir kilo şekere on yedi ruble verecek kadar salak mıyım? Baksana 100 gram peynir on ruble. Dalga mı geçiyorlar?" Tezgâhtara bağırdı. "Siz dalga mı

geçiyorsunuz? Diğer dükkânların önündeki gibi kuyruk olmamasına şaşmamak lazım. Bu fiyatlara kim yiyecek alır?"

Genç tezgâhtar gülümseyerek başını salladı. "Ya alın, ya da marketten çıkın "

"Gidiyoruz," dedi anneleri. "Haydi."

Tatyana kıpırdamadı. "Anne, Aleksandr'ın söylediklerini hatırlıyor musun?" Kirov'daki işinde ve hastanede biriktirdiği rubleleri çıkardı. Çok fazla bir şey yoktu. Haftada yirmi ruble alıyor ve on rublesini ailesine veriyordu. Ancak yüz ruble biriktirmeyi başarmıştı. Kırk rubleye beş kilo un, on rubleye dört paket maya, yedi rubleye bir paket şeker ve otuz rubleye bir kilo jambon aldı. Geri kalan parasıyla da bir kutu kibrit, 500 gram çay, kızartmak için bayat ekmek ve kraker istedi.

Cumartesinin geri kalan kısmını ekmeği küçük parçalara bölüp fırında pişirmekle geçirdi. Annesi, babası ve hatta Daşa bunu yaptığı için ona güldü. "Bayat ekmeğe üç ruble verdi ve şimdi onu kızartıyor. Onu yiyeceğimizi sanıyor!" Tatyana onları duymazlıktan geldi ve Aleksandr'ın Voentorg dükkânında söylediklerini hatırladı. *Bir daha hiç görmeyecekmiş gibi al.*

O akşam Aleksandr olanları dinledi ve sonra, "İrina Fedorovna, dokuz yüz rublenizin hepsiyle o bayat ekmekten almalıydınız," dedi. "Tatya'nın yaptığı gibi."

Tatyana içinden Aleksandr'a teşekkür etti. Odanın diğer tarafındaydı ve içerisi insan doluydu. Ona günlerdir dokunamamıştı. Ondan uzak durmak için büyük çaba harcıyor ve isteğini yerine getirmeye çalışıyordu.

Annesi söylediklerini umursamadı. "Ben şekere bile on yedi ruble vermeye kıyamadım. Haklı değil miyim Georgi?"

Georgi koltuğun üzerinde sızmıştı bile. Yine çok içmişti.

"Haklı değil miyim anne?"

Büyükanne Maya resim yapıyordu. "Sanırım öyle İrina," dedi. "Ama ya haklı olan Aleksandr ise?"

5

Almanlar son derece dakikti. Her akşamüstü saat 17:00'de sirenler çalmaya başlıyor ve radyo metronomu dakikada 200 kez atıyordu. Düşen bombaların yarattığı korkuyu sadece Tatyana'nın kendi içinde yaşadığı yalanların korkusu, Aleksandr'ın hayatı için duyduğu endişeler ve ailesini tamamen boşlayan, aylardan eylül olduğunu dahi unutan babasına karşı duyduğu öfke bastırabiliyordu. Babası bir gün siren sesini duyunca, "Bu imkânsız," dedi. "Sanki bin gündür bizi bombalıyorlar."

"Hayır. Sadece on bir gün oldu baba," dedi Tatyana. "Sadece on bir."

Tatyana'yı o günlerde kızdıran sadece babası değildi. Annesi de kendini işine vermişti. Büyükannesi sanki savaş yokmuş gibi resim yapmaya devam ediyordu. Marina annesi yüzünden endişeliydi ve Tatyana onunla pek fazla konuşmak istemiyordu. Daşa ise Aleksandr'dan başka bir şey düşünmüyordu.

Deda ve Babuşka, Molotov'da güvendeydiler. Onlardan daha yeni mektup almıştı. Paşa ise artık yoktu.

Dimitri mutsuzdu ve geldiği zaman içtiği içki günden güne artıyordu. Bir akşam Tatyana'yı mutfak camının yanındaki duvara itti ve o sırada Daşa gelmese Tatyana bunun nasıl sonuçlanacağını bilmiyordu.

Tatyana'nın içini tek rahatlatan çatıdaki arkadaşları ve Aleksandr'dı.

Çatıya ne zaman çıksa, küçük Mariska'nın ortalıkta hoplayıp zıplayarak uçak ve bomba beklediğini görüyordu. Ailesi tarafından hiç ilgi görmeyen yedi yaşındaki çocuk uçaklara el sallıyordu. "Buradayım!" diye bağırırken kıvırcık saçları da onunla birlikte zıplıyordu.

Anton sopasıyla bombaları durdurmak için bekliyordu. Tatyana yere oturup bir kraker çıkararak, "Ama Anton bomba kafana düşerse ne olacak? Kask sopanın ucunda duruyor. Bomba başına isabet ederse ne yapacaksın? Neden kaskı başına takıp yanıma oturmuyorsun?"

Bunu yapmadı ve heyecan içinde parçalayıcı bombalardan bahsetmeye başladı. Bunlar, başını kaldırıp bakmaya fırsat vermeden insanı ikiye ayırıyordu. Tatyana, Anton'un, birinin bu bombalarla parçalandığını görmek istediğine adı gibi emindi.

Tatyana krakerini yerken, yüzündeki yorgunluğa rağmen eğlenmeye çalışan Mariska'yı izledi.

Mariska koşarak Tatyana'nın yanına gelip, "Taneçka, ne çiğniyorsun?" diye sordu.

"Kraker," dedi Tatyana elini cebine sokarak. "Bir tane ister misin?"

Mariska büyük bir hevesle başını salladı ve Tatyana'nın, "Dur," demesine fırsat vermeden krakeri elinden kaparak ağzına attı. Çiğneyip yuttuktan sonra, "Başka var mı?" diye sordu.

Tatyana, bir anda Mariska'da önceden görmediği bir şey fark etti. Ayağa kalkarak elini tuttu. Küçük kızla merdivenlere doğru yürüyerek, "Annenle baban nerede?" diye sordu.

Mariska omuz silkerek, "Sanınm uyuyorlar," dedi.

Anton, Tatyana'nın arkasından seslendi. "Yapma Tatyana. Onu kendi haline bırak."

Tatyana, Mariska'yı odasına götürdü. "Anne, baba, sizi görmek isteyen biri var," dedi küçük kız.

Annesi ve babası yattıkları yerden kıpırdamadılar. İkisi de yüzüstü uzanmıştı. Oda, Tatyana'nın kullandığı ortak tuvalet gibi kokuyordu. "Benimle yukarı gel Mariska. Sana yiyecek bir şeyler bulayım."

Ertesi sabah 6:30'da Tatyana duşunu almış ve giyinmiş bir halde uyuyan ablasının başına dikildi. "Daşenka, 8:00'de çalan sirenlere çalar saat muamelesi yapmazsan sevinirim. Şimdi kalk da birlikte yiyecek bir şeyler almaya gidelim."

Daşa biraz kımıldandı. "Neden Tatya?" dedi. "Kendi başına gayet iyi alışveriş yapıyorsun."

Tatyana, Marina ile Daşa'nın üzerindeki battaniyeyi çekerek, "Haydi," dedi. "Gelin de sabah daha fazla seçeneğin olduğunu görün."

Kızlar kımıldamadı.

"Gelmezseniz, saat 17:00'deki yemekten yiyemeyeceksiniz," dedi.

Marina ile Daşa gözlerini açmadı.

"Eğer onu kaçırırsanız, geç saatte yemek aramaya çıkarsınız. Mesela 21:00'de."

Tatyana, Aleksandr'ın Leningrad'da olabileceğini düşündü. Belki o gece gelip onunla sohbet eder ve böylece hâlâ yaşadığının farkına varırdı. Kimse onunla konuşamaz mıydı? Herkes kendi kabuğuna çekilmişti ve o yokmuş gibi davranıyordu. Tatyana paltosunu ilikledi ve Nekrasova'dan dükkâna doğru yürüdü. Aleksandr'ın gelmesini ve ona yaşadığını hatırlatmasını istiyordu.

O akşam hava saldırısı sırasında Aleksandr, aksi Dimitri ile birlikte geldi. Oda her zamanki gibi kalabalıktı. Tatyana fasulye ve pilav pişirmek için mutfağa gitti. Aleksandr da onu takip edince kalbi küt küt atmaya başladı. Fakat mutfağa önce Zanna Sarkova, ardından da Petr Petrov, Daşa ve Marina gelince Aleksandr dışarı çıktı.

Yemek vaktinde yan odada sızmış olan babası dışında herkes sofradaydı. Tatyana Aleksandr ile konuşamamıştı ve gözlerine bakamamıştı. Ya önündeki yemeğe ya da annesine bakıyordu. Her şeyi anlamış gibi görünen Marina, Daşa ve büyükannesiyle de göz göze gelemiyordu.

Sovyet ordusunun Nevayı Almanlardan koruyamayacak kadar kötü durumda olduğunu konuşurlarken, Aleksandr, "İki gün önce taburum Neva ya giderek hendek kazdı. Havan topları yerleştirdik. Ama sizin de bildiğiniz gibi düzen yok. NKVD bile çok az destek veriyor," dedi.

"Aynı anda bir sürü yerde olmazlar;" dedi Tatyana. "Çok fazla görevleri var. Sınır askerleri, Kirov fabrikası nöbetçileri, sokak milisleri..."

"Gestapo," diyerek sözünü tamamladı Aleksandr. "İçişleri bakanlarını ve iç güvenlikten sorumlu nöbetçileri de unutmamak lazım."

Herkes gülümsedi ve Tatyana gözlerini yine yemeğine çevirdi. Tatyana, onu geçmişinden kurtarıp birlikte bir geleceğe taşımak için eline dokunmak istiyordu. Ailesi ve Dimitri masada olduğu için ona dokunmadı. Fakat Aleksandr'ın buna ihtiyacı vardı. Bir an için ayağa kalkıp ona ihtiyacı olan bu şeyi vermeyi ve ondan hiçbir şey beklemeyenleri bir kenara itmeyi düşündü.

Ayağa kalktı ve masayı toplamaya başladı. Aleksandr'ın tabağını alırken kalçasına hafifçe dirseğini dokundurdu ve hemen geri çekildi.

"Tatya, eğer Almanlar eylülün ilk iki haftasında saldırmış olsalardı, başarıyı garantileyeceklerdi," diyerek devam etti Aleksandr. "Ne tankımız, ne de silahımız var. Shlisselburg'daki tek ordumuz Karelian kuvvetlerinden geriye kalan askerlerden ve silahsız birkaç gönüllüden oluşuyor." Bir an duraksadı. "Luga'daki gönüllüler ne kadar iyi eğitilmişti Tatya? Hiç kimse, bombalama anında Tatya gibi davranamıyor."

Daşa araya girdi. "Onunla savaş hakkında ne diye konuşuyorsun? Bu konuya çok ilgisiz. Ona Puşkin'den falan bahset. Belki de yemek pişirmekten. O savaşın sürdüğünün bile farkında değil."

Aleksandr ciddi bir yüz ifadesiyle, "Pekâlâ Tatya, Puşkin'den konuşmak ister misin?" diye sordu.

Bir anda şaşıran Tatyana, "Konu yemekten açılmışken, bana yiyecek alabileceğim güvenli bir dükkân söyler misin? Nereye gitsem bombalar atılıyor. Bu çok... huzur bozucu," dedi ve Aleksandr gülmeye başladı.

"Bundan kurtulmanın tek yolu var," dedi. "Hiçbir yere gitme ve bombardıman sırasında sığınakta otur."

Hiç kimse tek kelime etmedi.

Tatyana, Daşa'nın bir şey söylemesine fırsat vermemek için, "Merak ettiğim şey şu: bana nereden bomba atıyorlar?" dedi.

"Pulkovo dağından," dedi Aleksandr. "Uçakla saldırma ihtiyacı bile hissetmiyorlar. Gökyüzünde ne kadar az uçak olduğunu fark etmedin mi?"

"Hayır. Dün gece yaklaşık yüz uçak vardı."

"Geceleri öyle. Çünkü karanlık çökünce uçaklarını vurmamız zorlaşıyor. Ama kıymetli hava kuvvetlerini ziyan etmek istemiyorlar. Bu yüzden de gün boyunca Pulkovo dağında oturup bombalarını Smolni'ye kadar ulaştırıyorlar. Pulkovo'nun nerede olduğunu biliyorsun, öyle değil mi Tatya? Kirov'un hemen yakınında."

Kirli tabakları toplarken bir anda kıpkırmızı oldu. Bu konuyu kapatmalıydı. Ama içinden devam etmesini istedi; çünkü ancak bu şekilde nefes alabilecekti. Mutfaktan geldiğinde annesi, "Artık Kirov'da çalışmadığın için Tanrı'ya şükürler olsun Taneçka," dedi.

Aleksandr, Tatyana'nın yemek almak için Suvorovski'ye gitmemesini önerdi. Tatyana ona zaten gitmediğini söyledi. "Fontanka ve Nekrasova'daki dükkânlara gidiyorum. Her sabah 7:00'de oradayım. Öyle değil mi Daşa?"

"Bilmiyorum," dedi Daşa. "Ben gitmiyorum."

"Mümkün olduğunda güneydeki ve kuzeydeki caddelerden geçme," dedi Aleksandr, Tatyana'ya bakarak.

Daşa gülmeye başladı. "Ama sevgilim bu Leningrad'daki caddelerin yarısı demek oluyor."

"Bunu nereden bileceksin?" dedi Tatyana. "Bombardıman bitmeden dışarı çıkmıyorsun."

Daşa, Aleksandr'ın boynuna sarılarak Tatyana'ya dil çıkardı. "Aklım olduğu için böyle davranıyorum."

Aleksandr, Daşa'nın elini hafifçe iterek, "Sen bombardıman bitmeden çıkıyor musun Tatya?" diye sordu.

Daşa, "Dalga mı geçiyorsun? Çok aptalca davranıyor. Ona sığınağa ne kadar sıklıkla gittiğini bir sor," dedi.

Kalabalık odanın içinde sessizlik oldu.

Aleksandr'ın gözleri fal taşı gibi açıldı.

Tatyana huzursuz bir halde, "Gidiyorum," diyerek omuz silkti. "Dün merdivenlerin altında oturdum."

"Evet sadece üç dakika. Aleksandr, Tatya kıpırdamadan duramıyor."

"Çatıya çıkmadı, öyle değil mi?"

Hiç kimse bir şey söylemedi. Tatyana, Aleksandr'ın bakışlarından kaçmak için dikiş makinesiyle oynamaya başladı. "Nevski Prosppekt'e gidebilir miyim?" diye sordu yüzüne bakmadan.

"Asla! Orası en çok bombaladıkları yer. Ama Astoria otelini vurmamaya dikkat ediyorlar. Astoria'nın nerede olduğunu biliyorsun Tatya. St. Ishak'ın hemen yanınnda."

Tatyana kıpkırmızı oldu.

Aleksandr telaş içinde devam etti. "Hitler, Nevski'den bayrağı elinde dolaştıktan sonra otelde kutlama yapmak için orayı vurmuyor. Nevski'den uzak dur. Doğu ve batıdaki caddelerin de kuzeyinden asla geçme. Anlıyor musun?"

Tatyana sessiz kaldı. "Astoria'daki kutlama ne zaman?" diye sordu en sonunda.

"Ekimde," dedi Aleksandr. "Leningrad'daki halkın şehri ekimde terk edeceğini düşünüyor. Ama bana kalırsa Hitler daha yavaş

davranacak."

Marina, "Aleksandr, sen olmasan ne yapardık?" dedi.

Daşa, Aleksandr'ın yanına gidip ona sarılarak, "Kes şunu Marina. Git Tatyana'nın askeriyle flört et," dedi.

Tatyana kendinden geçmiş halde koltukta yatan Dimitri'ye bakarak, "Evet Marina, bence de," dedi.

Fakat Marina, "Ne yani Tatya, senin askerinle flört etmemi mi istiyorsun?" diye sordu.

Tatyana kendilerini yeterince geri çekemediklerini düşündü.

Çaydan sonra ortalığı toplarken, Dimitri uyandı ve Tatyana'yı üzerine çekti. "Taneçka...." diye mırıldandı.

Tatyana kalkmaya çalıştı; ama Dimitri onu bırakmıyordu. "Tatya," diye fısıldadı. "Ne zaman?" Nefesi içki kokuyordu. "Daha fazla bekleyemem."

"Dima beni bırak," dedi Tatyana. "Elimde ıslak bez var."

"Evet Dima," dedi annesi. "Tatya, sanırım çok içki içti."

Tatyana, Aleksandr'ın hemen arkasında olduğunu hissetti. "Evet," dediğini duydu. Dimitri'nin kollarını Tatyana'nın üzerinden çekerek ayağa kalkmasına yardım etti. "Gerçekten de çok içiyor." Kolunu bir süre sıkıca tuttuktan sonra bıraktı.

"Ne sorunu var Tatya?" diye sordu annesi. "Bugünlerde çok tuhaf ve huysuz. Hiç konuşmuyor ve sana kötü davranıyor."

Tatyana nefes nefese kalmış bir halde Dimitri'ye baktı. "Ölümünün yaklaştığını hissettikçe bana olan ilgisi azalıyor," dedi annesine. Arkasına döndü ve Aleksandr'a bakmadan mutfağa gitti. Ancak Marina ile büyükannesinin ona baktığını hissetmişti. Daşa da diğer odada babasıyla ilgileniyordu.

Tatyana bütün bunları kaldırabileceğini düşünüyordu. Fakat Badayev'in yanmasından iki hafta sonra bir gece işten geldiklerinde, yemek pişirmek yerine aç ve yorgun halde sığınakta otururken, Daşa Tatyana'nın yanına gelerek heyecan içinde, "Tahmin edin ne oldu? Aleksandr ve ben evleniyoruz!" dedi.

Gaz lambası Tatyana'nın içinde olanları saklayamayacağı kadar çok ışık veriyordu. Marina zor nefes alıyordu. Ancak dışarıda bombalar patlamasına rağmen çok mutlu olan Daşa, Tatyana'nın duygularından bihaberdi.

Marina, "Bu harika Daşa. Tebrik ederim!" dedi.

Annesi, "Daşenka, sonunda çocuklarımdan birinin kendine ait bir ailesi olacak. Ne zaman evleniyorsunuz?" diye sordu.

Annesinin yanında oturan babası bir şeyler mırıldandı.

"Tatya, beni duydun mu?" dedi Daşa. "Evleniyorum!"

"Duydum," dedi Tatyana. Başını çevirince Marina'nın sempatik ve merhamet dolu bakışlarıyla karşılaştı. Tatyana hangisinin daha kötü olduğunu bilmiyordu. Tekrar gülümseyen ablasına döndü. "Tebrikler. Çok mutlu olmalısın."

"Mutlu mu? Havalarda uçuyorum! Düşünebiliyor musun? Daşa Belova olacağım." Kıkırdamaya başladı. "Bir iki günlük izin alır almaz, evlendirme dairesine gideceğiz."

"Korkmuyor musun?"

"Hayır," dedi Daşa. "Neden korkayım ki? Aleksandr gayet rahat. Bunu başaracağız."

"Bu kadar emin olmana sevindim."

Daşa, hâlâ nasıl olduğu yerde durabildiğini merak eden Tatyana'ya sarılarak, "Sorun ne?" diye sordu. "Seni yataktan atmayacağım. Büyükannem bir iki günlüğüne bize kendi yatağını verecek." Daşa onu öptü. "Evleniyorum Tatya! Buna inanabiliyor musun?"

"Hayır."

"Biliyorum!" diye heyecan içinde haykırdı Daşa. "Buna kendim bile inanamıyorum."

"Savaştayız. Ölebilir Daşa."

"Bunu biliyorum. Farkında olmadığımı mı sanıyorsun? Bu konuda kötümser olma."

"Kötümser değilim," dedi Tatyana titreyerek. Gözlerini kapadı.

"Tanrı'ya şükürler olsun ki en sonunda o berbat Dubrovka'dân Shlisselburg'a gitti. Orası daha sakin," diyerek gülümsedi Daşa. "Şu anda ne yapıyorum biliyor musun? Gözlerimi kapatıp onu düşünüyorum ve hayatta olduğunu hissediyorum." Böbürlenerek, "Benim altıncı hissim kuvvetlidir," diye ekledi.

Marina yüksek bir sesle öksürmeye başladı. Tatyana gözlerini açıp ona bakınca, öksürüğü kesildi.

"Ne istiyorsun Daş?" diye fısıldadı. "Ölen bir askerin kız arkadaşı olmak yerine dul mu kalmak istiyorsun?"

"Tatya!"

Tatyana hiçbir şey söylemedi. Onu kim rahatlatacaktı? Annesi, babası, Deda, Babuşka, büyükannesi Maya, hiçbir şey bilmemesine rağmen çok şeyin farkında olan Marina ya da kendi cehenneminde yuvarlanan Dimitri ona yardımcı olmazdı. Onu çok kızdıran ve asla affetmeyeceği Aleksandr da bunu başaramazdı.

Tatyana kendini çok huzursuz hissedince daha fazla olduğu yerde oturamadı. Bombardıman sırasında sığınaktan çıkarken Daşa'nın şaşkın ses tonunu duydu. "Onun nesi var?"

O geceyi Marina ve Daşa'nın yanında nasıl geçirmişti? Bunu hiç bilmiyordu. Bu Tatyana'nın hayatındaki en kötü geceydi.

Ertesi sabah geç kalktı ve her zamanki gibi Fontanka ile Nekrasova'daki dükkânlara gitmek yerine, eski okulunun yakınındaki Old Nevski'ye uğradı. Orada güzel ekmek olduğunu duymuştu. Sirenler çalmaya başladı ve o kendini korumak için hiçbir girişimde bulunmadı.

Tatyana yere bakarak yürüdü. Patlayan bombaların, yıkılan binaların ve uzaktan gelen insan çığlıklarının sesi içindeki acıyı bastıramıyordu.

Tatyana artık savaştan korkmadığını fark etti. Korkusuz olduğunu ilk kez görüyordu. Her zaman cesur davranan Paşa olmuştu. Daşa kendinden emindi. Deda son derece dürüst, babası sert ve sarhoş, annesi emretmeyi seven biri ve büyükannesi Anna ise kibirliydi. Tatyana herkesin içinde gizli olan tedirginliğini ve korkularını tek başına omuzlarında taşımıştı. Savaştan korkmuyordu. Bu günde binlerce kez olan şimşekten korkmak gibi bir şey olurdu. Tatyana'yı üzen savaş değil; kırılan kalbiydi.

İşe gitti ve saat 19:00 olduğunda hâlâ çıkmamıştı. Saat 20:00'de hemşirelerin odalarının yerlerini silerken Marina'nin kapıdan girip ona doğru geldiğini fark etti. Onu görmek istemiyordu.

"Tatya, ne yapıyorsun?" diye sordu Marina. "Herkes seni merak etti. Öldüğünü düşündüler."

"Ölmedim," dedi Tatyana. "Buradayım ve yerleri siliyorum."

"Paydos vaktinin üzerinden üç saat geçti. Neden eve gelmedin?"

"Yerleri siliyorum Marina. Görmüyor musun? Önümden çekil. Ayakkabıların ıslanacak." Tatyana bakışlarını beze dikti.

"Tatya herkes seni bekliyor. Dimitri ile Aleksandr da geldi. Çok bencilce davranıyorsun. Bütün aile senin için üzgün olduğu için, Daşa'nın sevinçli haberini kutlayamıyor."

Tatyana yeri silmeye devam ederek, "Pekâlâ," dedi. "Beni buldun. Buradayım işte. Onlara endişelenmemelerini ve kutlamayı yapmalarını söyle. Çalışmam lazım. Mesai yapıyorum. Eve geç geleceğim."

"Tatya, şimdi gel tatlım," dedi Marina. "Bunun zor olduğunu biliyorum. Ama eve gelip ablanın mutluluğu için kadeh kaldırmalısın. Ne düşünüyorsun?"

"Çalışıyorum!" diye bağırdı Tatyana. "Beni lütfen yalnız bırak!" Tekrar önündeki beze baktı ve gözleri yaşla doldu.

"Tatya lütfen."

"Beni yalnız bırak," diye tekrarladı. "Lütfen."

Marina onu dinleyerek hastaneden ayrıldı.

Tatyana, hemşirelerin odalarının ardından koridoru, banyoları ve bazı hastaların odalarını da sildi. Daha sonra bir doktor beş bomba kurbanına sargı yapmak için ondan yardım istedi ve Tatyana onunla birlikte gitti. Yaralılardan dördü bir saat içinde öldü. Tatyana seksen yaşında olan son yaralının başında ölene kadar bekledi. Ölmeden önce ona bakarak gülümsemiş ve elini tutarak hayata veda etmişti.

Eve döndüğünde herkes uyumuştu. Aleksandr ile Dimitri de çoktan gitmişti. Tatyana koridordaki koltukta uyudu ve herkesten önce kalkıp banyo yaptıktan sonra yiyecek almak için Old Nevski'ye gitti.

İşten sonra eve geldiğinde babasının gergin olduğunu gördü. Tatyana ilk başta onu üzen şeyin ne olduğunu anlayamadı. Zaten umurunda da değildi. Babası odaya girip bağırmaya başlayınca, Tatyana ona öfkeli olduğunu fark etti.

"Yine ne yaptım?" dedi yorgun bir halde.

Babası kelimeleri yuvarlıyordu. Annesi de öfkeliydi; ama en azından sarhoş değildi. Tatyana'nın yanına gelerek, dün gece bütün aile Daşa'nın evliliğini kutlarken nerede olduğunu sordu ve sonra da Mariska adında bir kızın gelip yemek istediğini söyledi. "Mariska, Tatya adında birinin onu bir haftadır beslediğini söyledi!" diye bağırdı annesi. "Bizim yiyeceklerimizle tam bir hafta!"

Tatyana annesiyle babasına baktı. "Evet doğru. Mariska'nın annesiyle babası bütün gün içki içiyor ve ona hiçbir şey yedirmiyor. Biraz yemeğe ihtiyacı vardı. Anne, bizde çok fazla olduğunu düşündüm." Bıçak almak için mutfağa gitti. Annesi ve babası bağırmaya devam ediyordu.

Ertesi gün Aleksandr ve Dimitri, kızlarla, hava saldırısından ve sokağa çıkma yasağından önce biraz yürüyüş yapmak için erken geleli. Tatyana ne Dimitri'ye, ne Daşa'ya ne de Aleksandra bakıyordu.

"Sana dün ne oldu?" diye sordu Dimitri. "Bütün gece seni bekledik."

Tatyana duvarda asılı olan hırkasını alıp başı önünde Aleksandr'ın yanından geçerken, "Dün çalışıyordum," dedi.

O akşam Leningrad sessizdi. Dördü Suvorovski'den Tauride parkına doğru yürüdüler. Sekizinci kısımdaki bir bina patlamış ve camları bütün sokağa yayılmıştı.

Dimitri ile Tatyana, Aleksandr ile Daşa'nın önünden yürüyordu. Dimitri, Tatyana'nın niçin sürekli yere baktığını sordu. Tatyana omuz silkti ve hiçbir şey söylemedi. Uzayan sarı saçları yüzünün yarısını kaplıyordu.

Dimitri kolunu Tatyana'nın omzuna atarak, "Aleksandr ile Daşa'nın verdiği karar ne kadar güzel öyle değil mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Tatyana soğuk ve yüksek bir sesle. "Aleksandr ve Daşa için harika bir şey." Ne başını kaldırdı; ne de arkaya baktı. Aleksandr'ın bakışlarını üzerinde hissediyor ve dümdüz yürümeyi nasıl sürdüreceğini merak ediyordu.

Daşa kıkırdayarak, "Molotov'daki Deda ve Babuşka'ya mektup gönderdim. Çok mutlu olacaklar. Seni her zaman çok sevdiler Aleksandr." Arkadan kıkırdama sesleri geliyordu. Tatyana kaldırımın kenarına çarpıp tökezleyince, Dimitri hemen koluna yapıştı.

"Dima, Tatya bugünlerde biraz üzgün. Sanırım senin de aynı teklifi ona yapmanı bekliyor," dedi Daşa.

Dimitri kolunu sıkarak, "Bunu yapmalı mıyım Taneçka? Ne dersin? Sana evlenme teklif etmeli miyim?" diye sordu.

Tatyana cevap vermedi. Kavşakta durup tramvayın geçmesini beklediler. Tatyana, "Bir fıkra anlatmamı ister misiniz?" diye sordu ve kimsenin cevap vermesine fırsat tanımadan devam etti. 'Tatlım, evlendiğimiz zaman her türlü sorununu ve üzüntünü paylaşmak için yanında olacağım,' der adam. Kadın da 'Ama benim hiç sorunum ve üzüntüm yok sevgilim,' der. Adam 'Evlenince dedim zaten,' diye yanıtlar."

"Güzeldi Tatya," dedi Daşa.

Tatyana başını arkaya atarak kıkır kıkır gülmeye başladı ve saçları yüzünden çekilince kaşındaki morluk ortaya çıktı. Dimitri nefesini tuttu. Tatyana başını öne eğdi ve saçlarıyla yüzünü kapatmaya devam etti. Aleksandr, "Sorun ne Dima?" diye sordu.

Dimitri cevap vermeyince Aleksandr, Tatyana'nın önüne geçti. Tatyana kaldırıma bakarak, "Bir şey yok," dedi.

"Başını kaldırır mısın lütfen?" dedi Aleksandr.

Tatyana başını kaldırıp çığlık atmak istedi. Ancak bir tarafında Dimitri, diğer tarafında da Daşa olduğu için sevdiği adamın gözlerine bakamadı. Tek yapabildiği sorun olmadığını tekrarlayıp durmaktı.

Aleksandr yüzünde ne olduğuna bakmamak için kendini zor tutuyordu. "Ahh Tatya..."

Daşa, Aleksandr'ın koluna girerek, "Tamamen onun hatası," dedi. "Babamın sarhoş olduğunu biliyordu. Buna rağmen ona ters cevap verdi. Ona kimsesiz bir çocuğu beslediği için..."

"Bana Mariska yüzünden bağırdı; ama vurma sebebi çarşaflarını yıkamamış olmam," dedi Tatyana. "Bu senin görevindi."

"Kaşını nasıl patlattı?" diye sordu Dimitri.

"O benim hatam," dedi Tatyana. "Dengemi kaybederek düştüm. Mutfak dolabı açıktı. Oraya çarptım. Önemli bir şey değil."

"Ahh Tatya," diye tekrarladı Aleksandr.

Tatyana mor gözüyle ona bakarak, "Ne var?" dedi.

Aleksandr başını öne eğdi.

Daşa hemen savunmaya geçti. "Ben babamın söylediğini sorun haline getirmedim. Sarhoştu. Onunla bir hiç uğruna tartışmaya giremezdim."

"Yani benim için mi tartışmaya girmezdin?" dedi Tatyana. "Öne atılıp 'Baba, çarşaflarını yıkamalıydım. Bunu yapmadığım için özür dilerim,' diyemez miydin?"

"Neden diyeyim ki? Sarhoştu."

"O hep sarhoş!" diye bağırdı Tatyana. "Ayrıca şu anda savaş var Daşa. Sence yeterince sorun yaşamıyor muyuz? İnan yeterince problemimiz var." Ablasının yüzüne baktı. "Neyse unut gitsin. Haydi karşıya geçelim."

Sokağın karşısına geçerken, Tatyana, Aleksandr'ın hızlı hızlı nefes alıp verdiğini duydu. Bir anda Daşa'yı kolundan çekerek, "Daşa haydi gidelim," diyerek onunla birlikte koşmaya başladı.

Dimitri ile Tatyana Suvorovski'de yalnız kalmıştı. Tatyana gülümsemeye çalışıyordu. "Eee Dima nasılsın? Duyduğuma göre Almanlar iyice yerleşmiş. Savaş bitti mi?"

"Tatya, eminim savaş hakkında konuşmak istemezsin," dedi Dimitri.

"Hayır istiyorum. Hitler'in adamlarından, Leningrad'ı ortadan kaldırmalarını istediği doğru mu?"

Dimitri omuz silkerek, "Bunu Aleksandra sorman gerekiyor," dedi.

"Duyduğuma göre..." Tatyana duraksadı ve bir şeyin farkına vardı. "Dima, bence eve dönsek iyi olacak."

"Benim de kışlaya gitmem gerekiyor," dedi Dimitri. "Buna bozulmazsın öyle değil mi? Yapacak işlerim var."

"Tabi ki hayır," dedi Tatyana. Dimitri aralarındaki mesafeyi koruyordu. Tatyana başka birinin onunla çok daha yakından ilgilenebileceğini düşündü.

"Bir daha ne zaman gelirim, bilmiyorum," dedi Dimitri. "Duyduğuma göre birliğim nehre gönderiliyor. Dönünce gelirim. Tabi dönebilirsem. Fırsat bulursam da mektup yazarım."

"Elbette." Tatyana sokağın köşesinde Dimitri ile vedalaştı ve giderken arkasından baktı. Onu uzun zaman göremeyeceğini düşündü.

Eve tek başına gitti ve apartmanlarına geldiğinde, Aleksandr'ın ön kapıdan koşarak çıktığını gördü. Ondan on metre kadar uzaktaydı. Nefes almak için durdu ve o sırada Tatyana'yı görünce olduğu yerde donakaldı. Tatyana kendini çok zor kontrol ettiği için onunla yüz yüze gelemeyeceğini biliyordu. Arkasına döndü ve ters istikamete doğru yürümeye başladı. Arkasından, "Tatya!" diye bağırdı ve bir dakika içinde önünde belirdi. Tatyana geri çekildi. "Beni rahat bırak," dedi bitkin bir halde. "Beni kendi halime bırak, yeter."

"Neredeydin?" diye sordu Aleksandr. "Üç sabahtır seni görebilmek için Fontanka ve Nekrasova'daki kuyrukta bekliyorum."

"Şimdi buldun işte. Oldu mu?" dedi Tatyana.

"Tanya haline bak. Bunu yapmasına nasıl izin verirsin?"

"Ben de bu soruyu kendi kendime defalarca sordum," dedi Tatyana. "Sadece babam için değil."

"Tatya..."

"Seninle şu anda konuşmak istemiyorum!" diye bağırdı Tatyana. Sonra bir adım geri çekildi. Dudakları titriyordu ve gözleri dolmuştu. Daha sakin bir halde, "Seninle ömür boyu konuşmak istemiyorum."

"Tatya, açıklama yapmama izin..."

"Hayır."

"Bir saniye beni dinler..."

"Hayır!"

"Tatya!.."

"Hayır!" diye bağırdı dişlerini sıkarak. Bunu yaptığına inanamıyordu. Yumruklarını sıktı. Aleksandr'a vurmak istiyordu.

Üzgün bir halde önce yumruklarına sonra da yüzüne baktı. "Beni anlayışla karşılayacağına ve affedeceğine söz vermiştin."

"Soğuk tavırların için seni affedeceğimi söylemiştim Aleksandr!" diye bağırdı. "Soğuk kalbin için değil."

Onu sakinleştirme ve cevap verme fırsatı bulamadan, Tatyana koşarak yanından uzaklaştı. Apartmana girmiş ve üç katı uçarcasına hızlı çıkmıştı.

Eve gittiğinde, babası koridorda sarhoş ve kendini kaybetmiş halde yatıyordu. Annesi ve Daşa odada ağlıyordu. Tatyana yüzünü sildi ve bunun ne zaman biteceğini düşündü.

Marina, Tatyana'ya, "Tatya, Aleksandr'ın burada estirdiği fırtınayı tahmin bile edemezsin. Duvara yaptığına bak!" diye fısıldadı. Koridordaki dökülen sıvayı gösterdi. "Aleksandr, babanın bu kadar çok içerek, ona ihtiyacı olan ailesine sırtını döndüğünü söyledi. Dövmesi değil; koruması gereken insanlara karşı sorumluluğunun olduğunu hatırlattı. Aleksandr ezip geçen bir tank gibiydi!" dedi Marina çok etkilenmiş bir halde. "Ondan sonra da 'Dışarıda Naziler her tarafı bombalarken ve evde babası onu döverken nereye gidebilir?' diye sordu. Tatya, onu durdurmak imkânsızdı!" diye haykırdı Marina. "Annene, babanı hastaneye yatırmasını söyledi. 'Sen annesin. Çocuklarını koru,' dedi." Tatyana başını öne eğdi. "Baban çok sarhoştu ve ona vurmak için üzerine yürüdü Aleksandr da onu omuzlarından tutarak duvara itti ve küfür edip bağırarak çıkıp gitti. Onu nasıl öldürmedi, bilmiyorum. Buna inanabiliyor musun?"

"Evet, inanıyorum" diye fısıldadı Tatyana. Aleksandr kendi babası, annesi ve kendini her gittiği yere taşımıştı. Tatyana onun hayatta tek güvendiği kişiydi ve bu yüzden yaptıklarını çok iyi anlıyordu. Tatyana bir anlığına kendini unutup, Aleksandr'ı düşündü ve ona karşı olan öfkesi azaldı.

"Bayıldı mı?" diye sordu Tatyana koltuğa oturup babasına bakarak.

"Hayır. Sanırım korkudan düştü. Tatya, beni duydun mu? Aleksandr onu öldürecek gibiydi."

"Duydum," dedi Tatyana.

Marina bir odadan iki metre, diğerinden ise üç metre uzakta olan koridorda sesini iyice alçaltarak, "Tatya, ikinizin hali ne olacak?" diye sordu.

"Neden bahsettiğini bilmiyorum," dedi Tatyana. "Ben babama yardım etmeye çalışacağım."

Babası kıpırdamadan duruyordu ve herkes onun için endişeleniyordu. Annesi, babasını, ayılması için birkaç gün hastaneye yatırmanın iyi olabileceğini söyledi. Tatyana da bunun iyi bir fikir olduğunu düşündü. Babası günlerdir içki komasındaydı.

Tatyana, babasını Suvorovski hastanesine götürmek için Petr Petrov'dan yardım istedi. Tatyana'nın çalıştığı Greçeski hastanesinde boş yatak yoktu.

Kızlar ve Petr Petrov onu hastaneye götürdü ve diğer dört sarhoş adamla birlikte yatacağı odaya yerleştirdi. Tatyana sünger ve su isteyerek babasının yüzünü temizledi ve elini tutarak bir süre yanında oturdu. "Gerçekten çok üzgünüm baba," dedi.

Elini tutarak yanında otururken belli aralıklarla, "Baba beni duyuyor musun?" diye soruyordu.

En sonunda adam mırıldanarak, gözlerini açtı.

"Buradayım baba," dedi. "Bana bak."

Başı yastığa düştü. Elini tutmaya devam etti. "Birkaç günlüğüne hastaneye yatırıldın. Ayılana kadar burada kalacaksın. Sonra eve döneceksin. O zaman her şey düzelecek." Tatyana, babasının, elini sıktığını fark etti. "Paşa'yı sana getiremediğim için üzgünüm. Ama biliyorsun, geri kalanımız burada."

Gözlerinde yaş gördü. Elini sıkarak gözlerini araladı. "Her şey benim hatam...."

Tatyana babasının saçlarından öperek, "Hayır baba. Senin hatan değil. Şu anda savaştayız, hepsi bu. Ama senin ayılman gerekiyor," dedi. Babası gözlerini kapayınca Tatyana eve döndü.

Eve geldiğinde kızgın olan Daşa, Tatyana'ya bağırdı ve Marina ortalığı yatıştırmaya çalıştı. Tatyana hiç konuşmadan koltukta oturdu ve Deda ile Babuşka'nın yanında olduğunu hayal etti. Daşa bir ara kendini kaybederek Tatyana'ya vurmaya yeltendi; fakat Marina kolunu tutarak, "Daşa, saçmalıyorsun! Kes şunu!" diye bağırdı.

Daşa kolunu kurtardı. Marina, "Kendine hâkim ol. Yeterince incindi zaten! Bunu göremiyor musun?" diye haykırdı.

Tatyana, Marina'ya yumuşak, Daşa'ya ise sert bir bakış fırlatarak önlerinden geçti ve diğer odaya gitmeye yeltendi. Biraz uzanmaya ihtiyacı vardı ve bir daha böyle bir gün geçirmek istemiyordu. Daşa kolundan tuttu. Tatyana arkasına döndü ablasının yüzüne bakarak, "Daşa, sabrım taşmak üzere. Şunu kes ve beni yalnız bırak. Bunu yapabilir misin?" dedi.

Daşa bakışlarını bir süre kardeşine dikti ve sonra kolunu bıraktı.

O gece yatakta Marina, Tatyana'nın sırtını okşayarak, "Her şey yoluna girecek Tatya," dedi.

"Bunun nasıl olacağını da biliyor musun?" diye fısıldadı Tatyana. "Her gün bombalanıyoruz. Abluka altındayız. Yakında yemek bulamayacağız. Babam sürekli içiyor..."

"Ben bundan bahsetmiyorum," dedi Marina.

"O halde neden bahsettiğini bilmiyorum," dedi Tatyana. "Ama bunu bana açıklamadan çeneni kapat."

Daşa yatakta değildi.

Kaşının üstü sızlayan Tatyana yüzünü duvara dönüp, elini Aleksandr'ın aldığı *Bronz Atlı* adlı kitabın üzerine koyarak uyudu. Sabah ağrısı biraz daha hafiflemişti. Yaranın üzerine biraz iyot bastı ve işe gitti.

Öğle arasında hastaneden çıkarak yavaşça Mars Bölgesine doğru yürüdü. Etrafına kazılan hendekler ve bunların içine yerleştirilen havan topları sayesinde tanınmaz hale gelmişti. Bahçeye de mayın döşendiği için orada da yürüyemedi. Bütün banklar kaldırılmıştı. Tatyana, Pavlov kışlasına yüzlerce metre uzaklıkta olan geçitte durup sigara içen ve kahkahalar atan askerleri seyretmekle yetindi.

Yarım saat boyunca öylece ayakta durdu. Ondan sonra hastaneye giderken, *Ne bombalar, ne de kırık kalbim, seninle birlikte çıplak ayaklarla Mars Bölgesinde yaptığımız yürüyüşü unutturamaz,* diye düşündü.

7

O akşam, yemekten sonra babasının yattığı Suvorovski hastanesi de bombalandı.

Üç bomba hastane binasına düşmüş ve itfaiyecilerin çabalarına rağmen yangın önlenememişti. Hastane yangını önleyen tuğlalarla değil; 18. yüzyılda Leningrad'da yapılan bütün binalar gibi kil ve çamurla sıvanarak inşa edilmişti. Bütün bina çökmüş ve alevlere bürünmüştü. Sadece birkaç kişi hastanenin penceresinden atlamayı başarmıştı.

Kırk üç yaşında olan ve bir önceki yüzyılda doğan babası ise ayılamadığı için yatağından bile kıpırdayamamıştı.

Daşa, Tatyana ve Marina koşarak hastaneye gitmiş ve korku dolu gözlerle yangın söndürme çalışmalarını izlemişti.

Alt kattaki odaların camlarına kovalarla su attılar; ama faydası olmadı. Etraftaki binaların çatılarından aldıkları toprakları da alevlerin üzerine fırlattılar; fakat işe yaramadı. Tatyana yanan insanları, Greçeski hastanesinden getirilen ıslak çarşaflara sardı. Sabaha kadar orada kaldı. Annesi, Daşa ve Marina ise eve döndü.

Sadece birkaç kişi hayatta kalmayı başarmıştı. İtfaiyeciler babasının ölüsünü bile bulamadılar ve yangını tamamen söndürdükten sonra bunun için üzgün olduklarını bile söylemediler.

Görevleri ölüleri hastaneden çıkarmak değildi. İtfaiyecilerden biri, "Binaya bak, küçük kız," dedi. "Sence bunun içinden canlı çıkması mümkün mü? Yanıp kül oldu. Ona değersen, elinde siyah külden başka bir şey kalmayacağını görürsün." Sonra omzuna vurdu. "Vedalaşma zamanı. Babandı, değil mi? Lanet olası Almanlar! Stalin haklı. Nasıl olacak bilmiyorum; ama onların hepsini evlerine göndereceğiz."

Tatyana eve dönerken, Luga istasyonu altında kaldığı günü ve altında yaşam savaşı veren üç kişinin iniltilerini hatırladı. Babasının uyanmamasını ve böyle iniltiler çıkarmamasını umut etti.

Eve girince, babasının ki hariç, bütün yemek kartlarını aldı ve ekmek almaya gitti.

Tatyana için iki odalı bir yerde zor olan ortak yaşam, babasının ölümüyle daha güç bir hal almıştı.

Annesi bir türlü yatışmıyor ve Tatyana ile konuşmuyordu.

Daşa da Tatyana'ya kızgındı ve ona tek kelime etmiyordu.

Tatyana, Daşa'nın kızgınlığının sebebinin babası mı; yoksa Aleksandr mı olduğundan emin değildi. Daşa hiçbir şey söylemiyor; Tatyana ile konuşmuyordu.

Marina her gün Vyborg'daki annesini ziyaret etmeye ve gözünü Tatyana'nın üzerinden ayırmamaya devam etti.

Büyükannesi de resim çizmeye devam ediyordu. Bir gün Tatyana'nın yenecek kadar gerçekçi olduğunu söylediği bir elma resmi yaptı.

Daşa babasının ölümünden birkaç gün sonra Tatyana'ya, onunla birlikte kışlaya gidip Aleksandr'a olanları anlatmayı teklif etti. Tatyana destek bulmak için Marina'yı da yanında sürükledi. Onu görmek istiyordu; ama söylenecek çok az şey vardı. Yoksa çok şey mi vardı? Tatyana buna emin olamıyordu. Aleksandr'ın yardımına ihtiyacı vardı. Onunla yüz yüze gelmekten korkuyordu.

Kışlaya gidince ne Aleksandr'ı ne de Dimitri'yi bulabildiler. Anatoli Marazov kapıya gelerek kendini tanıttı.

Tatyana, Aleksandr sayesinde onu çok iyi tanıyordu. "Dimitri sizin emriniz altında değil mi?" diye sordu.

"Hayır. Benim emrimde olan Çavuş Kaşnikov'un yanında. Benden daha fazla sözü geçen kişiler tarafından Tikvin'e gönderildiler."

"Tikvin mi? Nehrin diğer tarafı mı?" diye sordu Tatyana.

"Evet. Ladoga'nın karşısındaki bir bölüğe. Tikvin'de yeterince asker yok."

"Aleksandr da mı orada?" diye sordu Tatyana zor nefes alarak.

"Hayır. O Karelia'da," dedi Marazov, Tatyana'ya imalı gözlerle bakarak. "Sen o kız mısın?" dedi gülümseyerek. "Uğruna diğerlerinden vazgeçtiği kız mısın?"

"Hayır," dedi Daşa, Tatyana'nın yanına gelerek. "O benim. Daşa. Hatırlamıyor musun? Haziranın başında Sadko'da tanışmıştık."

"Daşa," diye mırıldandı Marazov. Tatyana'nın yüzü bembeyaz oldu ve hemen duvara yaslandı. Marina onu izledi.

Marazov, Tatyana'ya döndü. "Peki senin adın ne?"

"Tatyana," dedi.

Marazov'un gözleri fal taşı gibi açıldı ve sonra kendini tuttu. Daşa, "Siz tanışıyor musunuz?" diye sordu.

"Hayır. Onu ilk kez görüyorum," dedi Marazov.

"Bir an için kardeşimi tanıyormuşsun gibi geldi," dedi Daşa.

"Hayır," diyerek Tatyana'ya baktı. Gözlerinde ona karşı bir sıcaklık vardı. Omuz silkerek, "Aleksandr'a geldiğinizi söyleyeceğim. Birkaç gün sonra yanına gideceğim," dedi.

"Lütfen ona babamızın öldüğünü söyle," dedi Daşa. Tatyana arkasını döndü ve Marina'yı da yanında çekiştirerek kapıdan çıktı.

Aile bir anda parçalanmıştı. Annesi yataktan çıkamıyordu. Ona büyükanneleri bakıyordu. Tatyana'nın özürlerine ve yalvarışlarına aldırmıyor; onu görmek dahi istemiyordu. Tatyana da en sonunda yalvarmayı bıraktı.

Tatyana'nın içinde bulunduğu boşluk, omuzlarındaki suçluluk hissi ve sorumluluk güçsüzleşmesine sebep olmuştu. Sabahları ekmek kesip kendi kendine sessizce yerken, içinden sürekli, *bu benim hatam değil,* diye tekrarlıyordu. Kahvaltısını etmesi sadece otuz saniye alıyordu. Parmağıyla kırıntıları topluyor ve tabakta kalan her şeyi silip süpürüyordu. Bu otuz saniye boyunca da içinden hep aynı şeyi tekrarlamaya devam ediyordu.

Babası öldükten sonra, eve giren günlük ekmek yarım kilo azaldı. Annesi en sonunda Tatyana'nın eline 200 ruble sıkıştırarak onu yiyecek bir şeyler almaya gönderdi Bu parâyla, yedi patates, üç soğan, yarım kilo un ve et kadar zor bulunan bir kilo beyaz ekmek aldı.

Tatyana yiyecek almaya devam etti ve bir keresinde kuyrukta beklerken babasının ölümünü yetkililere söylememiş olmayı umut etti. Böylece onun hakkını da alabilirlerdi.

Bunu düşünürken kendi kendinden utandı; ama düşünmeden de yapamıyordu.

Ekim geldiğinde içindeki acı hafiflemişti; ama boşluk kapanmıyordu. Tatyana bu boşluğun üzüntüden değil; açlıktan olduğunu fark etti.

GECE ÇÖKTÜ

1

Yazın ılık günlerinde bile, sanki Kuzey Kutbunun karardığına ve kışına birkaç yüz kilometre uzaktaymış gibi, Leningrad'ın havası insanın içini ürpertiyordu. Temmuz gecelerinde bile esen rüzgâr içinde adeta buz parçaları taşıyordu. Şimdi ekim ayı gelmişti ve bütün yeşillikler kurumuştu. Geceleri her taraf sessizdi ve rüzgâr artık Kuzey Kutbu'ndakinden daha soğuk bir hava estiriyordu. Beraberinde umutsuzluğu ve çaresizliği de getiriyordu. Tatyana yeşil paltosunu giymiş; başına Paşa'nın yeşil beresini takmış ve ağzı ile boynunu atkıyla sarmıştı. Ama burnunun buz tutmasını engelleyememişti.

Ekmek oranları yine düşmüştü. Tatyana, Daşa ve annesi için 300'er gram; büyükannesi ve Marina içinse 200'er gram veriyorlardı. Bunun toplamı bir buçuk kilo bile etmiyordu.

Dükkânlar ekmek dışında hiçbir şey satmıyordu. Yumurta, tereyağı, beyaz ekmek, peynir, et, şeker, yulaf ezmesi, arpa, meyve ve sebze yoktu. Tatyana ekim başında aldığı üç soğanla çorba yaptı. Çok güzel olmuştu. Biraz daha tuz koysa daha lezzetli olurdu; ama Tatyana tuzu temkinli kullanıyordu.

Aile önceden kenara koydukları yemeklerle geçiniyordu ve her gece Deda'nın depoladığı jambonlardan açarak ona teşekkür ediyorlardı. Artık mutfakta yemek pişirmemeleri gerekiyordu; çünkü kokuyu duyan Sarkova, Slavin ve Petrov ailesi ocağın başına gelip Tatyana'ya, "Bize de biraz verir misin?" diye soruyordu.

Daşa içeri girip onları kovalarken Slavin garip sesler çıkararak, "Onları yiyin bakalım. O jambonu yiyin. Führer'in bizzat kendisinden son raporu aldım. Hitler'in ordularını Leningrad'dan çekeceği gün, siz de son jambonunuzu yemiş olacaksınız," dedi ve delirmiş gibi gülmeye başladı. "Yoksa duymadınız mı?"

Metanov ailesi odalarına koymak için küçük bir soba aldı. Sobanın üst kısmı da ocak görevi görüyordu. Sobayı yakmak için

çok az odun gerekiyordu; ancak odanın sadece küçük bir kısmını ısıtabiliyordu.

Aleksandr hâlâ Karelia'daydı. Dimitri ise Tikvin'de. İkisinin de hiç haber alınamıyordu.

Anton, ekimin ikinci haftası sonunda muradına erdi. Greçeski'ye atılan parçalayıcı bir bombadan kopan metal parça Anton'un bacağına isabet ederek parçaladı. Tatyana o sırada çatıda değildi. Bunu duyar duymaz Anton'a gizlice jambon götürdü ve hepsini tek başına yemesini istedi. "Anton annen yemek işini ne yapıyor?" diye sordu.

"O iş yerinde yiyor," dedi. "Çorba ve yulaf veriyorlar."

"Kirill ne yapıyor peki?"

"Ondan sana ne Tatya?" diye bağırdı Anton. "Bunu bana mı; yoksa Kirill'e mi getirdin?"

Tatyana, Mariska'nın halini hiç beğenmedi. Kıvırcık saçları dökülmeye başlamıştı. Tatyana, Mariska'ya her gün gizlice yulaf hazırlıyordu. Ancak Mariska'ya yemek yapmaya devam edemeyeceğini biliyordu; çünkü ailesi bunu yaptığı için ona yeterince kızgındı. Yulafın içine biraz tuz ve şeker ekliyordu; ama tereyağıyla süt koymuyordu. Bulamaç gibi bir şeydi. Mariska bunu son yemeğiymiş gibi yutuyordu. Tatyana en sonunda onu Greçeski hastanesinin çocuklar için ayrılan bölümüne yatırdı.

Tatyana daha küçükken, bazen öğlene kadar yemek yemeyi unuturdu. Sonra birden hatırlar ve ne kadar dayanıklı olduğunu düşünürdü. Midesi guruldar ve ağzının suları akardı. Bunun üzerine masaya oturup çorbayı, patatesi ve turtayı bir çırpıda midesine indirir; o kadar da dayanıklı olmadığını fark ederdi.

Tatyana'nın bu açlık hissi ekim başında sıkça tekrarlanmaya başladı. Yine midesi guruldyor ve ağzının suları akıyordu. Sonra da gidip çamur gibi olmuş ekmekten, tadı tuzu olmayan çorbadan ve arpadan yiyordu. Üzerine de biraz kraker atıştırıyordu. Gerçi bunlar

da epey azalmıştı. İşten çıktıktan sonra geceler geçmek bilmiyordu. Daşa ile annesi işe giderken, ceplerine kraker koyuyordu. İlk başta bir iki tane alırken, gün geçtikçe bunların sayısı da artmıştı. Büyükannesi de evde bütün gün resim yapıyor ve bir yandan da krakerlerden atıştırıyordu.

Soba aldıktan sonra, annesi elinde kalan 500 rubleyi Tatyana'ya verdi ve gidip yiyecek bir şeyler almasını söyledi. St. Nicholas kilisesinin yakınındaki dükkân oldukça uzaktı. Tatyana oraya varınca garip bir olayla karşılaşmıştı. Bombalanan ve terk edilen dükkânın kapısına bir de tabela asmışlardı. Üzerinde '18 Eylül. YEMEK KALMADI,' yazıyordu.

Yavaş yavaş yürüyerek eve döndü. 18 Eylül dört hafta önceydi. O sıralar babası hayattaydı ve Daşa evlenme planları yapıyordu.

Aleksandr ile evlenme planı.

Eve gittiğinde annesi Tatyana'ya inanmadı ve ona vurmak için öfkeyle üzerine yürüdü. Annesinin son anda durması Tatyana'yı şaşırtmıştı. Annesinin yanına gidip ona sarılarak, "Anne, endişelenme. Ben sana bakacağım," dedi. Parayı annesine geri verdi ve ekmeği masaya koyarak kendine küçük bir parça aldı. Hastaneye giderken bir yandan ekmeğini çiğniyor; bir yandan da çorba içeceği öğle yemeğini düşünüyordu. Aklında yemek dışında pek bir şey yoktu. Sabahtan beri duyduğu açlık hissi içindeki diğer duyguları bastırmıştı. Fontanka'ya yürürken alacağı ekmeği; çalışırken öğle yemeğini; işten çıkınca akşam yemeğini ve yemekten sonra da yatmadan önce yiyeceği krakerleri düşünüyordu.

Yatağa girince de Aleksandr'ı düşündü.

Marina bir keresinde, Tatyana yerine, ekmek almaya kendi gitmeyi önerdi.

Bir anda şaşıran Tatyana ona kâğıtları uzattı. "Benim de gelmemi ister misin?"

"Hayır," dedi Marina. "Bunu yapmaktan mutluluk duyacağım."

Marina eve gelerek ekmeği masaya koydu. Yarım kilo ancak vardı.

"Marina, ekmeğin geri kalanı nerede?" diye sordu Tatyana.

"Üzgünüm," dedi Marina. "Yedim."

"Ekmeğimizin bir kilosunu yedin mi?" Tatyana buna inanamıyordu.

"Üzgünüm. Çok açtım."

Tatyana şaşkınlık içinde Marina'ya baktı. Altı haftadır eve ekmek almaya o gidiyordu ve bir kere olsun beş kişinin beklediği ekmeği yemeyi düşünmemişti.

Tatyana yine aç kalmıştı.

Yine Aleksandr'ı özlemişti.

2

Tatyana, ekim ayının ortasında bir sabah, Fontanka'ya doğru giderken ileride bir subay gördü ve onun Aleksandr olmasını hayal etti. Biraz daha yaklaştı. Bu, o olamazdı. Karşısındaki adam daha yaşlı ve sert görünüşlüydü. Üzerindeki palto da çamur içindeydi. Yavaşça yanına gitti. Aleksandr'dı.

Yanına gidip yüzüne bakınca, üzüntü ve sevgiyle karışık bir ifade gördü. Tatyana ona biraz daha yaklaştı ve eldivenleriyle göğsüne dokundu. "Şura, sana ne oldu böyle?"

Tatya, beni boş ver. Sen kendi haline bak. Ne kadar çok zayıflamışsın. Yüzün...."

"Ben hep zayıftım. Sen iyi misin?"

Ama o güzel, yuvarlak yüzün..." dedi titreyen bir sesle.

"O başka bir hayatta kaldı Aleksandr," dedi Tatyana. "Savaş nasıl?.."

"Acımasız," dedi omuz silkerek. "Bak sana ne getirdim." Sırt çantasını açtı ve içinden beyaz ekmekle peynir çıkardı. Biraz da

domuz eti vardı. Tatyana nefesini tutarak yemeklere baktı. "Bunları görünce çok sevinecekler."

"Evet," dedi Aleksandr ekmekle peyniri uzatarak. "Ama onlar görmeden önce, senin biraz yemeni istiyorum."

"Yiyemem."

"Yiyeceksin. Ne oldu şimdi? Ağlama."

"Ben ağlamıyorum," dedi Tatyana kendini sıkarak. "Sadece çok....duygulandım." Ekmeği, peyniri ve domuz etini kaparak, Aleksandr'ın bakışları önünde hemen yedi. "Şura, sana ne kadar aç olduğumu anlatamam. Bunu nasıl açıklayacağımı bile bilmiyorum."

"Biliyorum Tatya."

"Seni orduda iyi doyurdular mı?"

"Evet. Sınırda olanlara oldukça iyi yemekler veriyorlar. Subaylara da biraz daha iltimas gösteriyorlar. Yiyecekler size ulaşmadan önce bizim elimize geliyor."

"Zaten doğru olanı bu," dedi Tatyana ağzı dolu ve mutlu bir halde.

"Şişşşt," dedi gülümseyerek. "Yavaş ol biraz. Miden ağrıyacak."

Biraz yavaşladı ve ona gülümseyerek karşılık verdi.

"Ailen için biraz tereyağı ve un getirdim," dedi Aleksandr. "Yirmi tane de yumurta. En son ne zaman yumurta yedin?"

Tatyana bunu hatırlıyordu. "15 Eylül'de. Biraz da tereyağı alayım," dedi. "Beni bekleyebilir misin? Yoksa gitmen mi gerekiyor?"

"Seni görmeye geldim," dedi.

Hiç dokunmadan birbirlerine baktılar.

Hiç konuşmadan birbirlerine baktılar.

Aleksandr en sonunda, "Söylenecek çok şey var," dedi.

"Bunları söylemek için yeterince zamanımız yok," dedi Tatyana dükkânın önündeki kuyruğa bakarak. Yemeyi bırakmıştı. "Hep seni

düşündüm," dedi sakin bir şekilde.

"Bir daha beni düşünme," dedi Aleksandr.

Tatyana geri çekildi. "Merak etme. İstediğinin bu olduğunu net bir şekilde belli ettin zaten."

"Sen neden bahsediyorsun?" dedi şaşkınlık içinde. "Sen orada neler yaşadığımı bilmiyorsun."

"Ben sadece burada olanları biliyorum," dedi.

"Hepimiz ölümle savaşıyoruz. Subaylar bile," dedi. "Grinkov öldü."

"Olamaz."

"Evet," diyerek derin bir iç geçirdi. "Haydi sıraya girelim."

Sıradaki tek erkek Aleksandr'dı. Kırk beş dakika beklediler. Dükkân sessizdi ve hiç kimse konuşmuyordu. Onlarsa günlük şeylerden; soğuk havadan, Almanlardan ve yemek sorunundan bahsettiler. Hiç susmamışlardı.

"Aleksandr bir yerlerden daha fazla yiyecek bulmamız gerekiyor. Kendimi değil; Leningrad halkını kastediyorum. Bu yiyecek nereden gelecek? Uçakla getiremezler mi?"

"Zaten getiriyorlar. Günde, elli ton yiyecek, yakıt ve cephane taşınıyor."

"Elli ton..." Tatyana düşündü. "Bu, çok gibi görünüyor."

Aleksandr cevap vermeyince, "Öyle değil mi?" diye sordu.

Aleksandr'ın cevap vermekten kaçındığını fark etti. "Yeterli değil," dedi en sonunda.

"Ne kadar olması gerekiyor?"

"Bilmiyorum," dedi.

"Söyle bana."

"Tatya bilmiyorum."

"Pekâlâ," dedi neşeli bir şekilde. "Bence elli ton yeterince fazla. Bunu söylemene sevindim. Çünkü Nina'nın ailesine yedirecek hiç yemeği kalmadı..."

"Sus!" diye bağırdı Aleksandr. "Sen ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey," dedi Tatyana sakin bir şekilde. "Nina'nın..."

"Elli ton sana çok fazla geldi, öyle değil mi?" dedi. "Pavlov kışlasında üç milyon insan günde bin ton unla karnını doyuruyor. Buna ne dersin?"

"Yani bin ton un var, öyle mi?" dedi Tatyana şaşkın bir halde.

"Evet," dedi Aleksandr başını sallayarak.

"Ve onlar sadece elli tonunu uçakla gönderiyor, öyle mi?"

"Evet. Bu elli tonun içinde sadece un yok."

"Peki geri kalan 950 ton nasıl gönderiliyor?"

"Abluka sınırının otuz kilometre kuzeyindeki Ladoga gölüne gönderiliyor. Oradaki birliklere."

"Şura, ama bu bin tondan ihtiyacımız olanı alamazsak, hayatta kalamayız ki. Bize verdikleri karnımızı doyurmamıza yetmez."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

Tatyana ona baktı ve sonra başını çevirdi. Hemen eve gitmek ve ne kadar jambonları kaldığını hesaplamak istiyordu.

"Neden daha fazla uçak gönderemiyorlar?" diye sordu.

"Çünkü ordunun bütün uçakları Moskova'ya gönderiliyor."

"Leningrad'a göndermiyorlar mı?" diye sordu Tatyana. Buna cevap vermesini beklemiyordu.

"Sence abluka kış gelmeden önce kaldırılacak mı?" diye sordu Tatyana. "Radyo spikerleri mücadeleyi bırakmamamızı söyleyip duruyor. Sen bu konuda ne düşünüyorsun?"

Aleksandr cevap vermedi ve Tatyana dükkândan çıkana kadar yüzüne bakmadı.

"Benimle eve gelecek misin?"

"Evet Tatya," dedi Aleksandr. "Seninle geleceğim."

Başını salladı. "Haydi o zaman. Bana verdiğin tereyağıyla, kahvaltı için yulaf ezmesi hazırlarım. Sana yumurta da pişiririm."

"Hâlâ yulafınız var mı?"

"Yemek aralarında atıştırıldığı için günden güne azalıyor. Sanırım en fazla yiyecek tüketen büyükannem ve Marina. Galiba yulafı çiğ çiğ torbadan yiyorlar."

"Ya sen Tatya?" diye sordu Aleksandr. "Sen de çiğ çiğ yiyor musun?"

"Henüz değil," dedi Tatyana. Bunu ne kadar çok istediğinden bahsetmedi. Başını yulaf torbasının içine sokup kokladığını; şeker, süt ve yumurta hayali kurduğunu anlatmadı.

"Yemelisin," dedi Aleksandr.

Fontanka kanalının kenarında yürüdüler. Bu Tatyana'ya Kirov'da çalıştığı yaz günlerinde gittikleri Obvodnoy kanalını hatırlattı. Kalbi acıdı. Eve üç blok kala yavaşladılar ve soğuk binaya dayandılar. "Bir bank olmasını isterdim," dedi Tatyana alçak bir sesle.

Aleksandr da aynı ses tonuyla, "Marazov bana babandan bahsetti," dedi. Tatyana bir şey söylemeyince devam etti. "Gerçekten çok üzgünüm. Beni affedecek misin?"

"Affedecek bir şey yok," dedi Tatyana.

"Çok çaresizim," diye devam etti Aleksandr. Gözlerinde hüzün vardı. "Seni korumak için yapabileceğim hiçbir şey yok. Bunu denedim. En baştan beri denedim. Kirov'u hatırlıyor musun?"

Tatyana hatırlıyordu.

"O zaman senden tek istediğim şey Kirov'dan gitmendi. Orada başarısız oldum. Seni babana karşı koruyamadım." Başını salladı.

"Kaşın nasıl oldu?" Uzanarak parmaklarıyla iyileşmeye başlayan morluğa dokundu.

"İyi," dedi Tatyana geri çekilerek. Aleksandr elini aşağıya indirdi ve gücenmiş bir halde yüzünü baktı.

"Dimitri nasıl?" diye sordu. "Ondan haber aldın mı?"

Aleksandr başını sallayarak, "Sema Dimitri hakkında ne söyleyebilirim ki?" dedi. "Eylül ortasında Shlisselburg'a ilk gittiğimde, ona benimle gelmesini söyledim. Kabul etmedi ve orada çok savunmasız olduğumuzu söyledi. Pekâlâ dedim. Ondan sonra bir tabur askerle birlikte Karelia'ya gitmeye gönüllü oldum ve Finlandiyalıları oradan biraz uzaklaştırdım." Bir an duraksadı. "Leningrad ve Ladoga'dan yiyecek alan kamyonlarımız rahat olsun diye. Finlandiyalılar çok yakınımızdaydı. Onlarla NKVD askerleri arasında olan çatışmada, şehre yemek ulaştırmaya çalışan zavallı kamyon şoförleri ölüyordu. Dimitri'ye benimle gelmesini söyledim. Evet bu tehlikeliydi ve düşman topraklarına saldırıyorduk; ama başarılı olursak..."

"Kahraman olacaktınız," dedi Tatyana. "Başarılı oldunuz mu?"

Aleksandr yavaşça, "Evet," dedi.

Tatyana merak içinde başını sallayarak ona baktı. O anda hissettiği duyguların yüzüne yansımamış olmasını umut etti. "Bunun için gönüllü mü oldun?"

"Evet."

"Seni terfi ettirdiler mi?"

Onu selamlayarak, "Artık Yüzbaşı Belov'um. Yeni madalyamı gördün mü?"

"Hayır, kes şunu!" dedi gülümseyerek.

"Ne oldu?" dedi Aleksandr yüzünü inceleyerek. "Gurur mu duydun?"

"Şey..." Tatyana yüzündeki gülümsemeyi engellemeye çalışıyordu.

"Dimitri'ye hep bunu anlatmaya çalıştım," diye devam etti Aleksandr. "Eğer benimle gelseydi ve başarı kazansaydı, onbaşı olabilirdi. Rütben ne kadar yükselirse, sınıra o kadar uzak oluyorsun."

Tatyana başını sallayarak, "İleriyi hiç göremiyor," dedi.

"Şimdi daha da kötüsü oldu," dedi Aleksandr. "Tikvin'den Kaşnikov'a gönderildi. Marazov benimle geldi ve üsteğmen oldu. Dimitri ise Ladoga'nın karşısındaki bir bölüğe gönderildi ve binlerce askerle birlikte Schmidt'e yem olmayı bekliyor."

Tatyana, Tikvin kasabası hakkında bir şeyler duymuştu. Sovyetler Birliği eylülde Tikvin'i Almanlardan almıştı ve Ladoga'daki birliklere yemek taşırken kullandıkları demiryolunu kaybetmemeye çalışıyorlardı. Ladoga gölünü kaybederlerse, Leningrad'a da yiyecek gelemezdi.

Gülmeyi kesmesi uzun zaman aldı. Temkinli davranarak, "Dimitri konusunda başarılı olmanı isterdim. Terfi etmek onun için iyi olurdu." dedi.

"Bence de."

Hem belki o kahraman olunca, sen de ablamla evlenmek zorunda kalmazdın," diye devam etti.

Bir anda yüzü asılan Aleksandr, "Ahh, Tatya..." dedi.

Sözünü keserek, "Ama sen yüzbaşı oldun ve o Tikvin'de. Şimdi Daşa ile evlenmek zorunda kalacaksın, öyle değil mi?" dedi ve yüzüne baktı.

Aleksandr kapkara elleriyle gözlerini ovuşturdu. Tatyana onu hiç bu kadar pis görmemişti. Kendini düşünmekten, onu hatırlayacak fırsat bulamamıştı. "Şura, ben ne yapıyorum?" dedi yumuşak bir şekilde. "Çok üzgünüm. Haydi eve gel. Haline bak. Haydi gel. Sıcak bir banyo yaparsın. Sana su kaynatırım. Sonra güzel bir yulaf ezmesi hazırlarım. Haydi." Cümlenin sonuna *Sevgilim* kelimesini de eklemek istedi; ama cesaret edemedi. *Daşa ile evlen,* demek istedi. *Eğer hayatta kalmana yardıma olacaksa, onunla evlen.*

Aleksandr duvarın kenarından ayrılmadı.

"Lütfen gel Şura."

"Dur bir dakika," diyerek dudağını ısırdı. "Baban yüzünden bana kızgın mısın?"

Kavga etmemiş; tartışmaya girmemiş ve bunun onun suçu olmadığını söylememişti. Sorumluluğu üzerine alıp omuzlarında yüke bir yenisini daha eklemişti. Gerçi omuzları, Tatyana dahil birçok yükü kaldıracak kadar genişti. Tatyana onun yanında kendini çok rahat hissediyordu.

"Hayır Şura," dedi Tatyana. "Kimse üzgün değil. Senin hayatta olduğunu öğrenince çok sevinecekler."

Aleksandr ona baktı. "Ben onlardan bahsetmiyorum. Sen kızgın mısın?"

Tatyana şefkat dolu gözlerle ona baktı. Bir taburu kumanda eden zırhlı adamın ona ihtiyacı vardı. Eğer yaralı olsaydı; ona bandaj takardı. Aç olsa karnını doyurur; onunla konuşmak istese yanında olurdu. Ama Aleksandr üzgündü. Ona kızgın olma sebebinin babası olmadığını söylemek istedi. Ama yapamadı; çünkü tek istediği onu biraz olsun rahatlatmaktı. Daha fazla üzülmesini istemiyordu.

Tatyana uzanarak elini tuttu. Tırnaklarının içinde toprak vardı ve ellerinin üstü yara bere içindeydi; ama buna rağmen sıcak ve güçlüydüler. Tatyana'nın elini sıkıca tuttu.

"Hayır Şura," dedi. "Tabi ki sana kızgın değilim."

"Tek istediğim senin güvende olman," dedi duvara yaslanarak. "Hepsi bu. Bütün tehlikelerden uzak olmanı istiyorum."

Tatyana kendini Aleksandr'ın kollarına bıraktı. "Biliyorum. İyi olacağım," dedi ve yığılıp kalmaktan korktuğu için ona sıkıca sarıldı. Aleksandr iyileşmeye başlayan kaşını öptü. "Bir daha sana dokunduğumda, az önceki gibi benden kaçma," dedi.

"Peki," dedi Tatyana gözlerini kapatıp ona sıkıca sarılarak.

3

Tatyana, Aleksandr ile içeri girerek, "Bakın, kimi buldum!" diye bağırdı. Daşa bir çığlık atarak Aleksandr'ın yanına koştu.

Tatyana banyo yapması için su kaynatmaya gitti. Ona, sabun, temiz havlu ve jilet verdi. Aleksandr da güzel bir banyo yaptı.

Her ihtimale karşı fazla su kaynatan Tatyana mutfaktan seslenerek, "Yeterince sıcak mı?" diye sordu.

Banyodan kahkaha sesi geldi. "Hayır, değil. Gel de bir tas daha sıcak su ekle. Buraya gel, Tatya."

Kıpkırmızı olan Tatyana kendi kendine gülümsedi ve Daşa'dan Aleksandr'a su götürmesini istedi.

Odaya tertemiz ve tıraş olmuş bir halde geldi. Siyah saçları parlıyordu ve dişleri bembeyaz görünüyordu. Tatyana boynuna atlamamak için kendini zor tuttu. Üzerinde uzun iç donu ve gömleğiyle otururken, Daşa üniformasını yıkamaya gitti. Marina, büyükanneleri ve Tatyana; yani annesi dışında herkes etrafında pervane olmuştu.

Tatyana annesine yumurtalarının olduğunu söylemedi. Söyleyecekti; ama babasına bağırdığı için Aleksandr'ı affetmediğini görünce, yumurtaları onunla paylaşmaktan vazgeçti. İlk önce bağışlaması gerekiyordu.

Aleksandr onlara yarım kilo tereyağı vermişti. Tatyana bunu, pencere pervazındaki un çuvalının altına sakladı. Annesi tereyağlı ekmek yiyip çay içtikten sonra, Aleksandra yarım ağızla teşekkür etti ve işe gitti.

Büyükannesi sanki bir yere gidiyormuş gibi gümüş çatal bıçakları, gümüş şamdanları, parasını ve eski battaniyeleri çantasına tıktı.

Tatyana gidip kahvaltı hazırlaması gerekiyordu; ama odada sessizce oturarak Aleksandr'ı seyretti.

"Nereye gidiyor?" diye sordu Aleksandr.

"Aleksandr Nevski köprüsünden karşı tarafındaki Malaya Oçta'ya gidiyor," dedi Daşa odaya girerek. Tatyana bakışlarını hemen yere çevirdi. "Orada arkadaşları var. Bizim eşyalarımızı satarak da havuç ve patates alacak. Bu işte iyidir," diye devam etti. Sonra da Aleksandra gülümseyerek, "Elbiselerinin kuruması zaman alacak," dedi.

"Sorun değil," dedi gülümseyerek. "Merkez şubeye dört gün rapor vermesem de olur. O zamana kururlar mı?"

Tatyana'nın içi sevinçle doldu. Aleksandr ile dört gün!

"Tatya gidip kahvaltıyı hazırlayacak mısın?" diye sordu Daşa odadan çıkarken. Marina da diğer odada okula gitmek için hazırlanıyordu.

Aleksandr, Tatyana'ya döndü. "Tatişya, biraz çay alabilir miyim?"

Hemen masadan kalktı. Ne diye oturup duruyordu? Çok yorgun ve aç olmalıydı. "Elbette." Uzun bacaklarını koltuğa uzatmış halde sigara içiyordu. Tatyana'nın geçecek yeri yoktu ve Aleksandr bacaklarını çekmiyordu. Tatyana yüzüne baktı. Gülümsüyordu.

"Özür dilerim Aleksandr," dedi ciddi olmaya çalışarak.

"Üzerinden atla," dedi ses tonunu alçaltarak. "Sadece tökezlememeye dikkat et. Yoksa seni tutmak zorunda kalırım."

Tatyana kıpkırmızı oldu ve gözlerini kaldırınca Marina'nın kapıda onları izlediğini gördü. "Geçebilir miyim Aleksandr?" diye tekrarladı nefes alıp verişini normal bir hale getirmeye çalışarak.

Aleksandr hemen bacaklarını çekti. "İçeri gel Marina," dedi derin bir nefes alarak. "Dur sana bir bakayım. Nasılsın?"

Tatyana, Aleksandr'a bol şekerli bir çay getirdi. Aleksandr yüzüne bakarak, "Teşekkürler," dedi.

"Önemli değil," dedi gözlerine bakarak.

"Bacaklarım seni hâlâ engelliyor mu?"

"Evet, bu oda için oldukça irisin," diye fısıldadı Tatyana.

Aleksandr cevap verme fırsatı bulamadan Daşa temiz çarşaflarla odaya girdi. "Kızlar, büyükanneniz Neva'da neler yapıyor?" diye sordu Aleksandr çayından bir yudum alarak.

Çarşafları katlayan Daşa, "Dün beş şişe şalgam ve on patates almış. Ama annemin çeyizindeki bütün tabaklar gitti. Şamdanlardan sonra ne satmak zorunda kalacak, merak ediyorum doğrusu," dedi.

"Dişçiden aldığın şu altın dişler ne oldu Daşa?" diye sordu Tatyana. "Çiftçiler altın dişten hoşlanır mı?" Masaya oturarak Daşa'ya sırtını, Aleksandr'a ise yüzünü döndü.

"Altını ne yapacaklar?"

"Şamdanları ne yapıyorlar?"

Aleksandr, "Işığından ve ısısından yararlanırlar. Ayrıca onları Almanlara karşı silah olarak da kullanırlar," diyerek Tatyana'ya döndü. "Tatya... Şu söz verdiğin yulaf ezmesi ne oldu? Peki ya yumurtalar nerede?" dedi.

Kapı çalındı ve Tatyana açmaya gitti. Gelen Nina İglenko idi ve Anton'a verecek fazla yemekleri olup olmadığını soruyordu. Tatyana, Anton çatıda yaralandıktan sonra ona zor yemek bulduğunu biliyordu. Aleksandr koridora geldi ve Tatyana'nın yanında durdu. Kolunu Tatyana'nınkine bastırarak, "Bayan İglenko, herkes aynı yemeği alıyor. Üzgünüm. Size verecek hiçbir şeyimiz yok," dedi. Kapıyı kapatıp Tatyana'ya döndü. "Bana Anton'un çatıda yaralandığını söylemedin." Hâlâ ona çok yakındı. Onun kokusunu adeta içine çekiyordu. Bir an göğsü Tatyana'nın yüzüne değmişti.

Tatyana nefesini kontrol etmeye çalışarak, "Durumu iyi," dedi. "Sadece bacağı yaralandı." Aleksandr'ın endişelenmesini istemiyordu.

"Tatya, herkesin aldığı yiyecek oranının aynı olduğunu biliyor musun?" dedi Aleksandr.

"Duydum."

"Senin Nina'dan daha fazla yiyeceğin yok."

"Biliyorum. Özür dilerim. Gidip kahvaltını hazırlayayım." Tatyana, Aleksandr'ın üzerinde iç donu varken, onunla bir dakika daha koridorda yalnız kalamazdı. Dışarı çıktı ve koridordaki Nina'ya bir parça tereyağı verdi.

"Tanrı seni korusun Taneçka," dedi Nina. "Tanrı seni yaşadığın sürece korusun. Göreceksin. Bu kadar iyi kalpli olduğun için seni hayatın boyunca koruyacak."

Tatyana mutfağa döndü ve yulaf ezmesi ile yumurta hazırlarken Aleksandr içeri girerek ocağa yaslandı.

"Dikkat et, arkan yanacak," dedi Tatyana yüzüne bakmadan.

Aleksandr ilk başta hiçbir şey söylemedi; fakat sonra ağzından bir fısıltı döküldü. "Tatya, seni herkesten daha iyi tanıyorum. Senin yaptığını..."

"Ne oldu ki?" dedi. "Yulaf ezmesi ve yumurta yapıyorum."

Aleksandr parmağıyla çenesinden tuttu ve başını kendine doğru çevirdi. "Yemeğini kimseye veremezsin, anlıyor musun? Zaten elinizdeki sen ve ailen için yeterli değil."

Tatyana ağzını açıp dudağını ısırıyormuş gibi yaparak başını salladı. Aleksandr ellerini bir süre üzerinde tuttu.

Tatyana, iki yemek kaşığı süt, biraz tereyağı ve birkaç çay kaşığı şeker koyarak yulaf ezmesini hazırladı. Sonra da su ekledi. Dört kişiye yetecek kadar vardı. En çoğunu Aleksandr'a, biraz azını Daşa'ya, ondan daha az olanı Marina'ya ve en azını da kendine koydu. Aleksandr onlara yirmi yumurta getirmişti. Beş tanesini tereyağında pişirdi ve üzerine tuz döktü. Sanki festival günüydü.

Aleksandr önündeki kâseye baktı ve bunu yemeyeceğini söyledi. Konuşması bittiğinde Daşa ve Marina önündeki yemeği çoktan süpürmüştü bile.

Sadece Aleksandr ve Tatyana önlerindeki tabaklara bakıyordu. "Sizin ikinizin neyi var?" diye sordu Daşa. "Alex, senin ondan daha

çok yemeğe ihtiyacın var. Sen bir adamsın. O küçük. Aramızda en az yemeğe ihtiyacı olan o. Şimdi yemeğini ye lütfen."

"Evet," dedi Tatyana başını kaldırmadan. "Sen bir adamsın. Ben ise evin en küçüğü. Ben az yesem de olur. Haydi şimdi yemeğini ye."

Aleksandr tabağını Tatyana'nınki ile değiştirdi. "Şimdi sen ye," dedi. "Ben zaten kışlada yeterince yiyorum."

Buna çok sevinen Tatyana yulaf ezmesini son lokmasına kadar yedikten sonra, yumurtasını da bitirdi.

Daşa, "Aleksandr, en son buraya geldiğin günden beri ne kadar çok değiştin. Şu anda her şey daha zor. İnsanları anlayamıyorum. Bakıyorum da, herkes kendini düşünüyor," dedi ve derin bir nefes alarak başını çevirdi.

Aleksandr ve Tatyana hiçbir şey söylemeden Daşa'ya baktı.

"Günde sadece 300 gram ekmek alıyoruz," diye devam etti. "Daha kötüsü ne olabilir ki?"

"Daha da kötüsü var," dedi Tatyana. "Depoladığımız yiyecekler bitmek üzere."

"Ne kadar jambonunuz kaldı?" diye sordu Aleksandr.

"On iki kutu."

"Evet," dedi Tatyana. "Ama dört gün önce on sekiz kutu vardı. Dört günde altı kutu bitirdik. Geceleri çok acıkıyoruz." Uyanık oldukları her an açlık hissettiklerini söylemek istedi; ama yapmadı.

Kızların işe gitmesi gerekiyordu. Tatyana, Daşa'nın Aleksandr'ın yanına yaklaşmasını ve Aleksandr'ın da onun beline sarılmasını izledi. "Aleksandr, çok zayıfladım," dedi Daşa. "Beni bu zayıf halimle beğenmeyeceksin. Tatya gibi görünmeye başladım." Onu öptü. "Bizim gitmemizin senin için bir sakıncası yok değil mi? Ne yapacaksın?"

Aleksandr gülümsedi. "Senin yatağına yatacağım ve sen gelene kadar kalkmayacağım."

Tatyana bombardımanı falan düşünmeden saat 17:00'de koşarak eve geldi.

Ev sıcaktı. Aleksandr odadan çıktı ve ona mutlu bir şekilde gülümsedi. Tatyana'nın da yüzünde güller açıyordu. "Merhaba Aleksandr, ben geldim!"

Aleksandr güldü.

Tatyana onu öpmek istedi.

Aleksandr bodrumdan bir düzine odun alarak yukarı çıkarmıştı. Daşa mutfaktan çıktı. "İçerisi sıcacık, öyle değil mi Tatya?" diyerek Aleksandr'a sarıldı.

"Kızlar, odayı bu şekilde ısıtmaya devam etmelisiniz," dedi Aleksandr." Havalar soğuyor."

"Biz merkezi ısıtma sistemiyle ısınıyoruz," dedi Daşa.

"Daş, Leningrad yetkileri binaların ısısını ortalama on derecede tutuyor. Sence bu yeterli mi?" diye sordu Aleksandr.

"Çok da kötü değildi," dedi Tatyana paltosunu çıkararak.

Aleksandr, Daşa'nın kolunu okşadı. "Sana bodrumdan biraz daha odun getireceğim. Odayı büyük fırınla ısıtın. O küçük soba pengueni bile ısıtmaya yetmez. Oldu mu Tatya?"

Bir anda içi ürperen Tatyana ilk başta bir şey söylemedi. "Aleksandr, bu fırınları yakmak için çok odun gerekiyor," dedi ve hızla odadan çıkarak ona yemek hazırlamaya gitti.

Büyükannesi Malaya Oçta'dan yedi patates almıştı. Bir kutu jambon daha açtılar ve patateslerin de hepsini bitirdiler. Aleksandr, yemekten sonra, günde yarım kutu jambon yemelerini önerdi. Daşa üzgündü. Bir kutunun bile az geldiğini söyledi. Aleksandr buna hiçbir cevap vermedi.

Sirenler çalmaya başlayınca, Tatyana dahil bütün ailenin sığınağa inmesini istedi. Daşa, onlarla birlikte gelmesini söyleyince,

Aleksandr, "Daşa haydi git ve benim için endişelenme," dedi Daşa gelmesi için biraz daha ısrar edince, daha sert bir tavırla, "Hangi asker en ufak bir bombardımanda sığınağa koşar? Şimdi git. Tatya sen de. Çatıya çıkmıyorsun, öyle değil mi?"

Dışarı çıkarken, hiç kimse, özellikle de Tatyana ona cevap vermedi.

O gece ilerleyen saatlerde, Daşa, "Marinka, bu gece büyükannemin yanında yatar mısın? Lütfen. Onun odası daha sıcak. Aleksandr'ın yanımda uyumasını istiyorum. Anne, bu sorun olmaz öyle değil mi? Nasıl olsa evleniyoruz," dedi.

"Sen ve Tatya'nın yanında mı yatacak?" Marina, Tatyana'ya bir bakış fırlattı.

"Evet," dedi Daşa dolaptan temiz çarşaf çıkarak. "Aleksandr, Tatya ile aynı yatakta yatmak senin için sorun olmaz, değil mi?"

Aleksandr bir şeyler söylemedi.

"Taneçka söyle bakalım," dedi Daşa dalga geçerek. "Aleksandr'ı ortamıza mı yatırayım?" diyerek güldü. "Bu Tatya için iyi olur. İlk kez bir erkekle uyuma şansını yakalar." Kendi kendine eğlenen Daşa, Aleksandr'ın kolunu çimdikledi. "Yine de sevgilim, bu ilk deneyimi seninle yaşamasa iyi olur," dedi.

Aleksandr bakışlarını Tatyana'dan kaçırarak ortada rahat yatmayacağını mırıldandı. Tatyana da alçak bir ses tonuyla haklı olduğunu söyledi. Daşa ise, "Rahat ol. Seni gerçekten kardeşimin yanına yatıracağımı düşünmedin, öyle değil mi?" dedi.

Uyku vakti gelince Tatyana duvar kenarına, Daşa onun yanına ve Aleksandr da diğer uca yattı. Hareket edecek yer yoktu; ama bu kadar yakın olması Tatyana'nın içini ısıtmıştı. Hiç konuşmadan uzandılar ve koltukta ağlayan annesini dinlediler.

Ondan sonra Tatyana, Daşa'nın Aleksandr'a bir şeyler fısıldadığını duydu. "Evleneceğimizi söylemiştin? Bu ne zaman olacak sevgilim?"

Aleksandr, "Biraz bekleyelim Daşa," dedi.

"Hayır!" dedi. "Neden bekleyeceğiz? Gelince evleneceğimizi söylemiştin. Yarın evlenelim. Tatya ve Marina şahitlerimiz olur. Haydi Aleksandr, beklemek için bir nedenimiz yok."

Tatyana duvara döndü.

"Daşa beni dinle. Savaş çok kötü durumda. Bunu duymadın mı? Stalin hapishaneye girme tehlikesiyle karşı karşıya. Şu anda Almanlara teslim olmamız kanunlara aykırı. Liderimiz, Almanlara kendi rızamızla teslim olmamızı engellemek için, ailelerin bazı haklarını elinden aldı. Eğer evlenirsek ve ben Almanların eline düşersem, sen sahip olduğun yiyecek payını kaybedeceksin. Sen, Tatya, annen ve büyükannen bu hakkı kaybedecek. Sizi ekmeksiz bırakmaktansa, ölmeyi tercih ederim."

"Aleksandr, hayır."

"Bekleyeceğiz."

"Neyi?"

"Daha uygun bir zamanı."

"Daha uygun bir zaman olacak mı?"

"Evet."

Sonra sustular.

Tatyana, Daşa'ya doğru döndü ve arkadan Aleksandr'ın başına baktı. Luga'da çıplak bir halde kollarında yattığı ve nefesini saçlarında hissettiği günü hatırladı.

Daşa gece yarısı tuvalete gitmek için yataktan kalktı. Tatyana, Aleksandr'ın uyuduğunu sanıyordu; ama bir anda ona döndüğünü gördü. Karanlık da olsa gözlerini seçebiliyordu. Battaniyenin altından bacağını ona değdirdi. Tatyana'nın ayağında çorap ve üzerinde pijama vardı. Daşa'nın geldiğini duyunca gözlerini kapadı. Aleksandr da bacağını çekti.

Tatyana ertesi akşam onlara sadece yarım kutu jambon hazırladı. Herkese bir yemek kaşığı düşüyordu; ama sonuç olarak jambon yiyorlardı. Daşa bunun çok az olduğundan yakındı.

"Anton ölüyor," dedi Tatyana. "Jambon ye. Nina İglenko ağustostan beri jambon yemiyor."

Annesi yemekten sonra dikiş makinesinin başına geçti. Eylül başından beri eve iş getiriyordu. Ordunun kışlık üniformalara ihtiyacı vardı ve fabrika günde on yerine yirmi üniforma dikerse ona fazla para ödüyordu. Birkaç ruble ve ekstra yiyecek alıyordu. Annesi saat l:00'e kadar birkaç ruble ve 300 gram ekmek için çalışıyordu. O akşam dikiş malzemelerini alarak sandalyesine oturarak, "Dikiş makinem nerede?" diye sormuştu.

Kimse bir şey söylemedi.

"Dikiş makinem nerede Tatya?"

"Bilmiyorum anne," dedi Tatyana.

Büyükannesi atılarak, "İrina. Onu sattım," dedi.

"Ne yaptın?"

"Onu, bu gece yediğin soya fasulyesi ve zeytinyağı karşılığında sattım. Çok lezzetliydiler İra."

"Anne!" diye bağırdı İrina. Sinir krizi geçiriyordu. Elleriyle yüzünü kapattı ve dakikalarca ağladı. Tatyana ayakta durdu ve koridora çıkan Aleksandr'ın yüzündeki acı dolu ifadeyi izledi.

"Anne, bunu nasıl yapabildin?" diye bağırdı İrina. "Bana her gece iş verdiklerini biliyorsun. Ben de eve biraz daha fazla yemek girsin diye kendimi parçalıyorum! Günde yirmi beş üniforma dikersem, bana yulaf vereceklerini biliyordun. Anne, sen ne yaptın?"

Tatyana odadan çıktı. Aleksandr koridordaki koltukta sigara içiyordu. Tatyana eline bir kalem aldı ve koltuğun arkasında diz çökerek yulaf torbalarında ne kadar kaldığını işaretledi. Yulaf, un ve şeker günden güne azalıyordu. Aleksandr'ın, "Haydi yerden kalk. Bu senin için çok zor oluyor. Bırak yardım edeyim," dediğini duydu.

Önünden çekildi. Aleksandr torbayı onun yerine kaldırarak içine bakmasına ve dışını siyah kalemle işaretlemesine yardımcı oldu. "Ne düşünüyorsun Tatya?" dedi Aleksandr. "Annen için özel bir şirket mi?"

"Her yerde durum aynı," dedi Tatyana. "Sosyalizmin hüküm sürdüğü bir ülkede, savaş varken doğru düzgün çalışılamıyor." Un çuvalını işaret etti.

Aleksandr çuvalı kaldırarak başını salladı. "Rusya iç savaş sırasında ve sonrasında olduğu gibi. Savaş sırasında insanların kendi hayatlarını kurtarmak için alçaldığını ve yalan söylediğini fark etmişsindir...."

"Tekrar güçlenmeleri ve başlarını kaldırmaları da zaman alıyor. Dur bir dakika, un çuvalını biraz daha indir." Kalem tutan eli onunkine değdi. Başını kaldırmadı.

"Annen ne yapacak Tatya?"

"Bilmiyorum? Büyükannem ne yapacak? Satacak bir şeyi kalmadı." Tatyana elini geri çekerek bulaşıkları yıkamak için mutfağa gitti.

Tam odaya gideceği sırada, Aleksandr mutfağa girdi. Yalnızdılar. Yanından geçmeye çalıştı; ama Aleksandr önünde durarak bunu engelledi. Tatyana yüzüne baktı ve gözlerinin parıldadığını gördü.

Onun gözleri de parıl parıldı. Bir an hareketsiz kaldı. Sonra sağa ve sola giderek yanından geçmeyi başardı. Arkasına bakıp gülümseyerek, "Daha hızlı olmalısın Şura," dedi. Aleksandr da bir kahkaha kopardı.

* * *

Aleksandr dört günün ardından tekrar üsse döndü ve herkes onu çok özledi.

Sonra iyi bir haber aldılar. Bir hafta daha Leningrad'da kalacak, devriye gezecek, barikat kuracak ve acemi erleri eğitecekti. Çok fazla kalamasa da, genellikle her akşam onlardaydı. Sabahları da

6:30'da geliyor ve ekmek almak için Fontanka'ya giden Tatyana'ya eşlik ediyordu.

Bir sabah geldiğinde, "Dimitri'nin vurulduğunu duydum," dedi.

"Olamaz!"

"Doğru," diyerek sustu.

"Ne olmuş? Kahramanlık için kendini feda mı etmiş?"

"Kendi kendini ayağından vurmuş."

"Unutmuşum," dedi Tatyana. "O senin gibi değil."

Aleksandr ona sarılarak Dimitri'nin Volkhov hastanesinde yattığını söyledi. "Ayağındaki yaranın üzerinde bir hastalık meydana gelmiş," dedi.

"Ne hastalığı?"

Tatyana, Aleksandr'ın bunu ona söylemek istemediğini hissetti. "Bir tür kas hastalığı. Yetersiz beslenmeden kaynaklanıyor."

Tatyana sırtını okşayarak, "Merak etme Şura. Ben o hastalığa yakalanmam. Bende kas yok," dedi.

Sabırla kuyrukta beklediler.

Aleksandr ona bakmaya devam etti ve gözlerindeki beklentiyi fark etmesini bekledi. Tatyana ondan bir şeyler istediğinin farkındaydı; ama bunun ne olduğunu bilmiyordu.

Bilmiyor muydu? Yoksa bilmek mi istemiyordu?

Aleksandr'ın payı aldıkları yiyeceklerin miktarını biraz arttırdı. O günde 800 gram ekmek alıyordu. Bu onların beşinin payına düşenin yarısından fazlaydı. Bunun dışında 150 gram et, 140 gram tahıl ve yarım kilo sebze alıyordu.

Tatyana o yemeğe geldiği zaman çok mutlu oluyor ve hemen yiyecek bir şeyler getiriyordu. Mutlu olmasının sebebi onu görmek mi; yoksa daha iyi şeyler yiyor olmak mıydı? Aleksandr ona yemek

getiriyor ve bunları altıya bölmesini istiyordu. Her seferinde de, "Altı eşit parçaya Tatya," diyordu.

Aldığı et biftek değildi. Ya domuz eti ya da kalın derili tavuk butu veriyorlardı. Tatyana en büyük parçayı ona ayırmamak için kendini zor tutuyordu. Yine de elinden geleni yapıyor ve ona her şeyin en iyi tarafını koyuyordu.

Artık satılacak ne şamdan ne de Metanov ailesinin kendi ve Aleksandr için ayırdıklarının dışında tabak kalmıştı. Büyükannesi eski battaniyelerini ve paltolarını da satmak istemiş; annesi onu engellemişti. "Hayır. Burada kış soğuk geçiyor. Onlara ihtiyacımız olacak." Ekimin üçüncü haftası sıcaklık sıfırın altına düştü. Üç yatağa serecek altı çarşaf ve altı havluları kalmıştı. Büyükannesi havlulardan birini satmak istemiş; ama Tatyana buna Aleksandr'ın ihtiyacı olacağını düşünerek onu engellemişti.

Büyükannesi Maya, Neva nehrine gitmeyi bıraktı.

4

Tatyana koridordayken, Daşa, Aleksandr, Marina, annesi ve büyükannesinin odada hararetli bir şekilde tartıştığını duydu. Tam kapıyı açıp içeri çay götürecekken Aleksandr'ın, "Hayır. Ona söylemeyin. Zamanı değil," dediğini duydu.

Sonra Daşa'nın sesi geldi. "Ama Aleksandr eninde sonunda öğrenecek."

"Şimdi değil!"

"Sorun ne?" dedi annesi. "Ne fark edecek? Ona söyleyin."

Büyükannesi, "Ben Aleksandr ile aynı fikirdeyim. Güce ihtiyacı olduğu şu zamanlarda onu niçin üzelim?"

Tatyana kapıyı açtı. "Bana ne söyleyeceksiniz?"

Herkes sessiz kaldı.

Daşa bakışlarını yere çeviren Aleksandr'a dönerek, "Hiçbir şey Taneçka," dedi.

Tatyana'nın elindeki tepside, çay bardakları, çaydanlık ve kaşıklar vardı. "Bana söyleyeceğiniz şey ne?"

Daşa'nın gözünden yaşlar akmaya başladı. "Ahh, Tatya!" dedi.

"Ne oldu?" dedi Tatyana.

Hiç kimse bir şey söylemiyor; hatta yüzüne bile bakmıyordu.

Tatyana önce büyükannesine, sonra da annesine, kuzenine ve ablasına bakarak gözlerini Aleksandr'a dikti. O da elindeki sigaraya bakıyordu. Tatyana birinin ona bakması için yalvardı.

"Aleksandr niçin olanları bana söylemek istemiyorsun?"

Bakışlarını kaldırdı. "Büyükbaban öldü Tatya," dedi. "Eylülde zatürreeden."

Tatyana'nın elindeki tepsi yere düştü. Bardaklar kırılmış ve sıcak çay çoraplarının üzerine dökülmüştü. Tatyana yere çöktü ve tek kelime etmeden cam parçalarını toplamaya başladı. Sonra da bunları tepsiye koyarak tekrar mutfağa gitti. Kapıyı kapatırken Aleksandr'ın, "Şimdi mutlu oldunuz mu?" dediğini duydu.

Tatyana mutfak penceresinin önünde dururken, Daşa ile Aleksandr mutfağa geldi. Daşa, Tatyana'nın yanına giderek, "Tatlım, çok üzgünüm. Gel buraya," dedi. Tatyana'ya sıkıca sarıldı. "Onu hepimiz çok seviyorduk. Ölümü bizi de mahvetti."

Tatyana da ablasına sarıldı. "Daşa, bu kötüye işaret," dedi.

"Hayır Taneçka. Öyle değil."

"Kötüye işaret," diye tekrarladı Tatyana. "Büyükbabam, ailesinin başına gelecekleri görmemek için öldü."

Kızlar, yanlarında durup onları izleyen ve hiç konuşmayan Aleksandr'a baktı.

Ertesi sabah Aleksandr ve Tatyana ekmek almaya giderken tek kelime etmedi ve kuyrukta konuşmadan bekledi. Fontanka kanalından çıkınca Aleksandr elini paltosunun cebine sokup, "Yarın

gitmem gerekiyor Tatya. Bak sana ne aldım," dedi. Bir paket çikolata çıkardı. Onu elinden aldı ve gülümsemeye çalıştı. Gözleri doldu.

Aleksandr, Tatyana'nın elini tuttu. "Buraya gel," diyerek onu kendine çekti.

Uzun süre yüzünü Aleksandr'ın göğsüne yaslayarak durdu ve ona sarılarak ağladı.

Anton'un ne bacağı, ne de sağlığı iyiye gidiyordu.

Tatyana ona Aleksandr'ın aldığı çikolatadan bir parça verdi. Anton tepkisiz bir halde yedi.

Tatyana yatağının kenarına oturdu ve bir süre hiç konuşmadılar.

"Tanya bu yıl değil; geçen yılki yaz tatilini hatırlıyor musun?" Sesi titriyordu.

"Hayır," dedi Tatyana. Sadece bu yılkini hatırlıyordu.

"Ağustosta Luga'dan döndüğünde, sen, ben, Volodya, Petka ve Paşa, Tauride parkta futbol oynamıştık. Hatırladın mı? Topu almak için ayağıma tekme atmıştın." Anton'un yüzünde hafif bir tebessüm belirdi.

"Sanırım haklısın," dedi Tatyana. Elinden tuttu. "Bacağın iyileşecek ve gelecek yaz belki de yine parka gidip futbol oynayacağız."

"Evet," dedi elini sıkıp gözlerini kapatarak. "Ama ne senin kardeşin, ne de benimkiler yanımızda olacak."

"Sadece sen ve ben Anton," diye fısıldadı.

"Ben bile olamayacağım Tatya," dedi.

Tatyana, *onlar futbol oynamak için seni bekliyor,* demek istedi.

Beni de.

Tatyana da Almanlar kadar dakikti. Her sabah 6:30'da ekmeğini almaya gidiyor ve 8:00'de bombardımanın başlayacağını haber veren sirenler çaldığında eve girmiş oluyordu. Fakat sonra ya saldırının önce başladığını ya da kendisinin geç kaldığını düşündü; çünkü üç gün üst üste daha Nekrasova'da iken silah sesleri duydu.

Tatyana sırf Aleksandr'a söz vermiş olduğu için, bir binaya girip buranın sığınağında seslerin durmasını bekledi ve ekmeğini sımsıkı tutarak kaskını başına geçirdi.

Tatyana'nın elindeki ekmek beyaz ve yumuşak değildi; ama yine de çok güzel kokuyordu. Tatyana otuz dakika boyunca otuz çift gözün bakışlarına maruz kaldı ve en sonunda yaşlı bir kadın, "Haydi kızım, onu bizimle paylaş. Odada öyle oturup durma. Bize de biraz ver," dedi.

"Bu ailem için," dedi Tatyana. "Biz beş kadınız. Onlara ekmek götürmemi bekliyorlar. Eğer bunu size verirsem, bugün aç kalırlar."

"Çok değil kızım," diye ısrar etti yaşlı kadın. "Sadece bir parça."

Bombardıman bitti ve dışarı ilk çıkan Tatyana oldu. Kimsenin onu takip etmiyor olmasına da özen gösterdi.

Bütün çabalarına rağmen ekmek almaktan dönerken hep bombardımana yakalandı.

Ekmek almaya saat 10:00'da gitmesi imkânsızdı. O sırada işte olması gerekiyordu; çünkü ona muhtaç insanlar vardı. Marina ya da Daşa'nın bu işi yapıp yapamayacağını düşündü. Belki Tatyana'dan daha hızlı gidip gelirlerdi. Annesi elinde, gece gündüz üniforma dikiyordu. Bugünlerde ekstra yulaf almak için elindeki birkaç üniformayı bitirmeye çalışan annesinden bunu yapmasını isteyemezdi.

Daşa sabah çamaşır yıkayacağı için gidemeyeceğini söyledi. Marina da kabul etmedi. Gerçi bu hiç de fena olmamıştı. Artık üniversiteye çok ender uğruyordu. Kendi payına düşen ekmeği de alır almaz hemen yiyordu. Gece eve geldiğinde Tatyana'dan biraz daha yemek istiyordu. "Marinka haksızlık oluyor," diyordu Tatyana.

"Hepimiz açız. Biliyorum Çok zor; ama kendini kontrol etmen gerekiyor."

"Senin gibi mi?"

"Evet," dedi Tatyana. Marina'nın ekmeği kastetmediğini hissetti.

"Çok başarılısın," dedi Marina. "Böyle devam et Tatya."

Ama Tatyana pek de başarılı olduğunu hissetmiyordu.

Eskisinden de kötü olduğunu düşünüyordu; ama yine de ailesi çabalarını takdir ediyordu. Onun hiçbir işi baştan savma yapmadığını söylüyorlardı. Onu rahatsız eden yavaşlığı değil; günden güne gücünü yitirdiğini hissediyor olmasıydı. Hızını ve çabalarını kendi vücudu engelliyordu.

Vücudunu eskisi gibi hızlı kullanamıyordu ve bunun en büyük kanıtı da saat 8:00'de başlayarak onu yakalayan Alman bombalarıydı.

8:00'de güneş yeni doğuyordu. Bu yüzden Tatyana ekmek almaya gidip gelirken alacakaranlık oluyordu.

Tatyana bir sabah Nekrasova'da yürürken bir adam da onunla aynı tarafa doğru gidiyordu. Uzun boylu, ondan daha büyük ve zayıftı. Başında da şapka vardı.

Tatyana onun önüne geçince, uzun zamandır hiç kimsenin yanından bu kadar hızlı geçmemiş olduğunu fark etti. Ya o hızlı yürümüştü; ya da adamın adımları onunkilerden daha yavaştı.

Yavaşlayarak durdu. Arkasına bakınca adamın yığılarak binaya yaslandığını gördü. Ayağa kalkmasına yardım etmek için yanına gitti. Hareketsizdi.

Buna rağmen onu doğrultmaya çalıştı. Şapkasını çıkardı ve adam gözlerini kırpmadan Tatyana'ya baktı. Adam gözleri açık ölmüştü.

Bir anda korkuya kapılan Tatyana adamı ve şapkasını bırakarak hızla oradan uzaklaştı. Ekmek aldıktan sonra geri dönerken Ulitsa Zuhovskogo'dan gitmeye karar verdi. Böylece cesedin yanından geçmek zorunda kalmayacaktı. Hava saldırısı başladı; ama bunu

umursamadan yürümeye devam etti. Aleksandr'ın kaskını başına geçirdi ve sığınağa giderse ekmeğini kaptırabileceğini düşündü.

O sabah ailesine, yolda ölü bir adam gördüğünü söyledi. Bunu tam olarak anlayamadılar. "Öyle mi?" dedi Marina. "Ben de sokağın ortasında ölü bir at gördüm. İnsanlar etinden alabilmek için etrafına üşüşmüştü. En kötü tarafı bu da değildi. Birinin yanına yaklaşarak benim için et kalıp kalmadığını sordum."

Tatyana gece gözlerini kapadığında, adamın yüzü, yürüyüşü ve şapkası gözünün önüne geldi. Tatyana'yı üzen adamın ölümü değildi. Maalesef Luga'da Paşa'yı ararken bir sürü ceset görmüş ve babasının yanışını seyretmişti. Ama Tatyana gözlerini kapadığında adamın yürürken öldüğü anı görüyordu. Tatyana'dan çok da yavaş yürümüyordu.

6

"Ne kadar jambonumuz kaldı?" diye sordu annesi.

"Bir kutu," diye yanıtladı Tatyana.

"Olamaz!"

"Anne, ondan her gece yedik."

"Yine de olamaz," dedi annesi. "Bir iki gün önce on kutu vardı."

"Yaklaşık dokuz gün önce."

Ertesi gün annesi, "Unumuz kaldı mı?" diye sordu.

"Evet. Bir kilo daha var. Onunla her akşam kek yapıyorum."

"Onlar kek mi?" dedi Daşa. "Bana un ve su karışımı gibi geldi."

"Zaten un ve su konuyor," dedi Tatyana. "Aleksandr onlara deniz bisküvisi diyor."

"O tuhaf kek yerine ekmek yapabilir misin?" diye sordu annesi.

"Ekmek mi? Ne ile? Sütümüz, mayamız, tereyağımız ve yumurtamız yok."

"İçine sadece biraz su kat. Biraz soya sütümüz yok muydu?"

"Üç çay kaşığı kaldı."

"Onu kullan. İçine biraz da şeker koy."

"Pekâlâ anne." Tatyana akşam yemeği için şeker ve kalan sütü kullanarak ekmek yaptı. Bir kutu jambonları kalmıştı. Günlerden 31 Ekim'di.

"Bu ekmeğin içinde ne var?" diye sordu Tatyana ikiye bölerek. "Bu ne?" Kasımın başlarıydı. Büyükannesi koltukta oturuyordu. Annesi ve Marina ise çıkmıştı. Tatyana kahvaltısını uzatıyor ve hastaneye gitmek istemiyordu.

Daşa eğilerek omuz silkti. "Kim bilir? Ayrıca kimin umurunda? Tadı nasıl?"

"İğrenç!"

"Ye onu. Onun yerine beyaz ekmek mi isterdin?"

Tatyana ekmeğin içindeki şeyi aldı ve parmağıyla oynadıktan sonra ağzına götürdü. "Daş, aman Tanrım, bu ne biliyor musun?"

"Umurumda değil."

"Karton."

Daşa bir saniyeliğine çiğnemeyi kesti. "Karton mu?"

"Evet. İşte burada." Tatyana elindeki karton parçasını gösterdi. "Bu karton. Kâğıt yiyoruz. Zaten günde 300 gram alıyoruz ve buna rağmen bize karton veriyorlar."

Ekmeğini hemen bitiren ve açgözlerle Tatyana'nın elindekine bakan Daşa, "Bunu bulduğumuz için şanslıyız. Domates konservesini açabilir miyim?" dedi.

"Hayır. Sadece iki tane kaldı. Ayrıca annemle Marina burada değil. Biliyorsun onu açınca hep beraber yiyeceğiz."

"Bu senin düşüncen."

"Açamayız. Onu akşam yemeğinde açacağız."

"Nasıl bir yemek olacak bu? Domatesten oluşan bir şey mi?"

"Eğer ekmeğinin hepsini sabah bitirmeseydin, akşama da yiyecek bir şeyin kalırdı."

"Kendime engel olamıyorum."

"Biliyorum," dedi Tatyana ve geri kalan ekmeğini ağzına atıp gözleri kapalı çiğnedi. "Dinle," dedi çiğnerken, "Biraz krakerim kaldı. Biraz ister misin? Kişi başına sadece üç tane."

"Evet." Kızlar uyuyan büyükannelerine baktı.

Yedişer tane yediler. Torbanın dibinde sadece kırıntılar kalmıştı.

"Tatya, hâlâ âdet görüyor musun?"

"Ne?"

"Oluyor musun?" Daşa'nın ses tonunda bir kaygı vardı. "Hayır. Niye sordun?" dedi Tatyana.

"Ben de olmuyorum."

"Yaa."

Daşa sessiz kaldı. İki kız kardeş küçük bir nefes aldı.

Tatyana isteksiz bir halde, "Endişeli misin Daşa?" diye sordu.

Daşa başını salladı. "Endişe ettiğim o değil. Aleksandr ve ben..." Tatyana'ya baktı. "Neyse boş ver. Âdet olmadığım için endişelendim. Yeni kesildi."

Tatyana hem rahatlamış bir halde, hem de ablası için üzülerek, "Merak etme," dedi. "Yeniden yemek yemeye başlayınca âdet olursun."

Daşa, Tatyana'ya baktı.

Tatyana başını çevirdi.

"Tatya," dedi Daşa fısıldayarak. "Bütün vücudunun işlevlerini durdurduğunu hissetmiyor musun?"

Tatyana ablasına sarıldı. "Canım benim. Kalbim hâlâ atıyor. Pes etmiyorum Daşa. Sen de etme."

Kızlar soğuk odada bir an için sessiz kaldı. Daşa da Tatyana'ya sarılarak, "O açlığı geri istiyorum. Geçen ay açlıktan öldüğümüz günleri hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Artık açlık hissetmiyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır," diye kabullendi Tatyana.

"O hissi geri istiyorum."

"Geri alacaksın. Yeniden yemeye başlayınca o his de geri gelecek."

O gece Tatyana eve, hastane kafeteryasında dağıttıkları bir kavanoz sıvıyla geldi. İçinde bir tane patates yüzüyordu.

"Bu tavuk çorbası," dedi Tatyana ailesine. "İçinde biraz da jambon var."

"Tavuk nerede? Jambon nerede?" diye sordu annesi kavanoza bakarak.

"Bunu aldığım için şanslıyım."

"Evet Taneçka, öyle. Haydi bize biraz koy," dedi annesi.

Tadı patatesli sıcak suya benziyordu. İçinde ne tuz, ne de yağ vardı. Tatyana bunu beş porsiyona böldü; çünkü Aleksandr hâlâ yoktu.

"Umarım Aleksandr bir an önce gelir de, onun yiyeceklerinden yeriz. O kadar fazla paya sahip olduğu için çok şanslı," dedi Daşa.

Tatyana da Aleksandr'ın bir an önce gelmesini istiyordu. Ona bakmayı özlemişti.

"Halimize bak," dedi annesi. "Öğle yemeğinden beri bunu yemeyi bekliyoruz. Ama birinin savaşması ve yaralılara yardım etmesi gerekiyor. Biz bunu yapmıyoruz. Tek istediğimiz yemek yemek."

"Almanların istediği de bu," dedi Tatyana. "Şehri terk etmemizi istiyorlar ve biz bir patates uğruna bunu yapmaya hazırız."

"Ben hiçbir yere gidemem," dedi annesi. "Elimde, bitirmem gereken üniformalar var." Sessizce ekmeğini çiğneyen büyükanneye baktı.

"Zaten hiçbir yere gitmeyeceğiz," dedi Tatyana. "Burada kalacak; çalışacak ve dikiş dikeceğiz. Leningrad'ı onların eline bırakmayacağız. Buna hiç kimse izin vermeyecek."

Kimse konuşmadı.

Hava saldırısı başlayınca, Tatyana da dahil olmak üzere, hepsi sığınağa indi. Tatyana, duvara dayalı bir halde otururken ölmüş olan ve kimsenin kaldırmaya tenezzül etmediği kadın yüzünden tökezledi. Sonra da yere oturarak karanlıkta öylece bekledi.

7

Daşa, Aleksandr'a her gün kısa bir mektup yazıyordu. Tatyana, onun ne kadar şanslı olduğunu düşündü. Ona mektup yazabildiği ve düşüncelerini iletebildiği için çok şanslıydı.

Molotov'da dul kalan büyükannelerine de mektup yazıyorlardı. Cevap çok ender geliyordu.

Posta berbat durumdaydı.

Sonra tamamen kesildi.

Postalar binaya gelmemeye başlayınca, Tatyana Old Nevski'deki postaneye gitmeye başladı. Beyaz saçlı, dişsiz adam ondan yemek almadan mektubunu vermiyordu. Ona kraker vererek, en sonunda Aleksandr'ın Daşa'ya gönderdiği mektubu alabildi.

Sevgili Daşa ve diğerleri,

Savaş kadınların görmeye dayanamayacağı kadar kötü. Sadece bizimle ilgilenen hemşireler acımızı paylaşıyor.

Shlisselburg'dan, adadaki Oreşek kalesine cephane taşımaya çalışıyoruz. Almanlar sadece 200 metre ilerisindeki Ladoga gölünden bomba atmalarına rağmen, bir grup asker eylülden beri bu kaleyi savunuyor. Oreşek'i hatırlıyor musun? Lenin'in kardeşi Aleksandr, III. Aleksandr'ı öldürdüğü için 1887'de burada asılmıştı.

Artık savaş başladı. Neva'ya girişi kontrol altında tutan denizciler ve askerler Rusya'nın kahramanları ilan edildi. Hepimize, eğer bu savaşta galip gelirsek, Sovyetler Birliği'nde birçok şeyin tamamen değişeceği söylendi. Bize çok daha iyi bir hayat vaat ediyorlar; ama bunun için ölümü göze almamız lazım. Çocuklarımızın yaşaması için hayatımızı feda etmemizi söylüyorlar.

Bunu kabul ediyoruz. Savaş gece bile durmuyor. Yağmur da öyle. Yedi gündür sırılsıklamız. Kuruyamıyoruz. Üç adam zatürreeden öldü. Hitler bizi kendi elleriyle öldürmeyi planlarken, ondan kurtulup zatürreeden ölmeleri çok acı. Şu anda Moskova'da olmadığım için çok mutluyum. Orada neler olduğunu duydunuz mu? Sanırım bizi, sizi kurtaran orada olan şeyler. Hitler Moskova'ya saldırmak için, Leningrad'daki uçak ve tanklarının çoğunu geri çekti. Eğer Moskova'yı kaybedersek, bu savaşta yenik düşmüş oluruz; ama şu anda tek umudumuz orası.

Ben iyiyim. Islak olmak pek hoşuma gitmiyor. Biz subaylara hâlâ güzel yemek veriyorlar. Her et yediğim gün sizi düşünüyorum.

Kendinize iyi bakın. Tatyana'ya, binaların kenarından yürümesini söyle. Bomba düşünce de yürümeyi hemen bıraksın ve kapı boşluğuna girsin. Ona bıraktığım kaskı takmasını söyle.

Kızlar ne pahasına olursa olsun ekmeğinizden kimseye vermeyin. Çatıdan uzak durun.

Size bıraktığım sabunu kullanın. Unutmayın, eğer temiz olursanız, olaylar hakkında daha rahat düşünürsünüz. Bunu bana babam söyledi. Gerçi kışın, sınırda temiz kalabilmek imkânsız. Ama bunun olumlu yanları da var. Mesela burası çok soğuk olduğu için tifüs mikrobu barınamıyor.

İnan her gün, her dakika seni düşünüyorum.

Seni görene kadar da böyle devam edecek.

Sevgilerimle,

Aleksandr.

Tatyana kaskı giydi. Sabunu kullandı. Kapı boşluklarında bekledi. Ancak üzerinde botları, annesinin makinesi varken günlerce diktiği paltosu ve şapkası varken, tek düşündüğü Aleksandr'ın buz gibi olan Ladago'da gece gündüz ıslak üniformalarla dolaştığıydı.

PETER'İN KARARAN ŞEHRİ

1

Leningrad'da meydana gelen, akıl almayacak kadar kötü olayları daha fazla inkâr etmek anlamsızdı.

Marina'nın annesi öldü.

Mariska öldü.

Anton öldü.

Bombardıman devam etti. Artık yangın çıkartan bombalardan pek fazla atmıyorlardı. Bu yüzden de, Tatyana Fontanka'dan dönerken durup ellerini ısıtacak bir ateş bulamıyordu.

Tatyana bir kasım sabahı ekmek almaya giderken, sokakta iki ölünün yattığını gördü. Yanlarından geçerken istavroz çıkardı ve sonra durarak ne yaptığını düşündü. Ölü insanlar için istavroz mu çıkarmıştı? Ama Komünist Rusya'da yaşıyordu. Bunu neden yapıyordu? Yavaşça yürümeye devam etti.

Sovyetler Birliğinde Tanrı'ya yer yoktu. Daha doğrusu, kendini çalışmaya veren, bir arada yaşayan, devleti onların ilkelerine uymayan bireylerden koruyan ve Stalin'i savunan kişilerin hayatında Tanrı'ya yer yoktu. Tatyana, okulda, gazetelerde ve radyoda, Tanrı'nın, Rusya'daki işçilerin içindeki potansiyeli fark etmesini yüzyıllarca engellemiş bir zorba olduğunu duymuştu. Şimdiki Bolşevik sonrası Rusya'da da Tanrı Sovyet insanı için yine bir engel teşkil ediyordu. Komünist bir adam Tanrı'yla anlaşamazdı; çünkü bu devletine karşı gelmesi demek oluyordu. Devlet ise her şeyden önce gelirdi. Sovyetler Birliği devlet olmanın gerektirdiği şartlar dışında, halkını besler; iş bulur ve onları düşmanlardan korurdu. Tatyana dokuz yaşındayken gittiği okulda gördüğü dokuz yıllık eğitim boyunca bunları öğrenmişti. Okulun son yılında ise komünist partiye katılmayı kabul etmemişti. Nedense içinde böyle bir ruh olduğunu düşünmüyordu. Mikhail Zoşçenko'nun hikâyelerini çok seviyordu.

Tatyana çocukken Luga'da, bazı dindar kadınların onu vaftiz etmeye ve dine inandırmaya çalıştığını biliyordu. Onlardan kaçarak komşu bahçedeki leylakların arkasına sığınır ve onlar yüzlerinde bir gülümsemeyle, *"Tatya, Tatya!"* diye seslenerek oradan uzaklaşana kadar beklerdi.

Tatyana bu kez kendisi için istavroz çıkardı. Neden bunu yapmak içini böylesine rahatlatıyordu?

Sanki yalnız değilmiş gibiydi.

Apartmanlarının karşısındaki kiliseye gitti. Kiliseler bombalanır mıydı? Londra'daki St. Paul kilisesi bombalanmış mıydı? Eğer Almanlar St. Paul gibi muhteşem bir kiliseyi bombalayacak kadar akıllıca davranmadılarsa, onun içinde bulunduğu bu küçük kiliseyi nereden göreceklerdi? Kendini daha güvende hissetti.

Tatyana postaneye gidince ölü bir adamın yanından geçmek zorunda kaldı. Merdivenlerde ölmüştü. Postanedeki yetkiliye, "Ne kadar zamandır burada?" diye sordu.

Dişsiz adam sırıtarak, "Bana bir kraker verirsen söylerim," dedi.

"O kadar da merak etmiyorum. Ama sana kraker vereceğim," dedi Tatyana.

Karanlıkta hiç kimse vücudunda olan değişikliklerin farkına varmıyordu. Bu değişiklikle yüzleşmek zorunda kalmıyorlardı. Daşa odadaki ve mutfaktaki bütün aynaları kaldırdı. Hiç kimse yanlışlıkla da olsa kendini görmek istemiyordu. Birbirlerine bakmayı kestiler. Sevdikleri insanların o halini görmekten acı duyuyorlardı.

Tatyana vücudunu kendinden ve diğerlerinden saklamak için fanila, üzerine kazak, onun üzerine Paşa'nın kazağını, kalın külotlu çorap, üzerine etek ve palto giyiyordu. Yatarken sadece paltosunu çıkarıyordu.

Daşa göğüslerinin kalmadığından bahsedince, Marina, "Göğüs mü? Benim annem öldü. Sen göğüslerinden mi bahsediyorsun? Annen için göğüslerini feda etmez miydin? Ben ederdim," dedi. Daşa

da bunun üzerine ondan özür diledi. Ama mutfağa gidince ağlamaya başlayıp, "Göğüslerimi geri istiyorum Taneçka," dedi.

Tatyana yavaşça Daşa'nın sırtını okşadı. "Kendine gel Daşa," dedi. "Biraz cesur ol. Durumumuz o kadar da kötü değil. Bak yulafımız var. Haydi içeri git. Sana biraz ondan hazırlayayım."

Rita teyze öldükten sonra, profesörler bir şey öğretmemesine ve doğru düzgün ders olmamasına rağmen Marina her sabah üniversiteye gitmeye devam etti. Ama içerisi sıcaktı ve Marina birkaç saat kütüphanede oturduktan sonra kantine gidip çorba içiyordu.

Artık çorbadan nefret ediyorum," dedi Marina. "Çok anlamsız bir yemek."

"Anlamsız değil. Sıcak su," dedi Tatyana şeker çuvalının yanına çömelerek. Hâlâ arpaları vardı. "Arpaya dokunma," dedi. "O gelecek ayki yemeğimiz olacak."

"Çuvalda bir fincan ancak var!" dedi Marina şaşkınlık içinde.

"Bunu çiğ çiğ yiyememen iyi bir şey," dedi Tatyana. Ama yanılmıştı. Ertesi gün arpada azalma oldu.

2

Luga'dayken de havadan kâğıt atıyorlardı. Bunların arkasından da bombardıman başlıyordu. Tek fark o zaman hava sıcak olması ve yemek bulabilmeleriydi. Tatyana'nın o zamanlar inandığı daha çok şey vardı. Paşa'yı bulacağına ve savaşın kısa sürede biteceğine inanıyor; Stalin'e güveniyordu.

O zamandan beri sabit olan tek inancı vardı.

Hiç değişmeyen bir adama olan inancı.

Uçaklardan atılan kâğıtlarda Rusça yazıyordu: *Kadınlar! Beyaz kıyafetlerinizi giyin. Suvorovski'den 250 gram ekmeğinizi almaya beyaz kıyafetlerinizle gidin. Böylece sizi 200 metre yukarıdan fark eder ve olduğunuz yere bomba atmayız.*

Beyaz kıyafetini giy ve hayatta kal Tatyana! diye bağırıyordu kâğıtlar.

Tatyana 7 Kasım'da, Rus devriminin yirmi dördüncü kutlamalarından birkaç gün önce bu kâğıtlardan birini alarak eve getirdi ve masanın üzerine koydu. Ertesi gün Aleksandr en son halinden daha zayıf olarak geldiğinde kâğıt hâlâ masanın üzerindeydi. Sıcak bakışları, gülümseyişi ve çekiciliği kaybolmuştu.

Ondan geriye kalan adam Daşa'ya ve hatta annesine bile sarıldı. "Seni görmek çok güzel sevgilim. Islak üniformalar içinde o soğukta kaldığını düşünmeye dayanamıyordum," dedi Daşa.

"Yağmurlar azaldı. Ama buradaki soğuk da oradan pek farklı değil," diyerek artık ayakta zor durduğu için koridordaki duvara yaslanan büyükannesine sarıldı. Sonra Marina'yı yanağından öptü. Kapıda duran Tatyana'ya dokunmak için can atıyordu; ama yapamadı. Bir şey vardı. El salladı ve arkasını dönerek odaya girdi. Tüfeğini kenara koydu ve paltosunu çıkararak çorba olup olmadığını sordu. Kızlar etrafında fır dönüyordu. Daşa ona bir parça ekmek getirdi ve Aleksandr bunu bir seferde ağzına attı. Marina ağzına götürmeden önce elindeki ekmeğe öylece baktı.

"Yarın devrim günü Aleksandr. Bunu kutlamak için ekstra yemek alabilecek miyiz?" diye sordu Daşa.

"Kışlaya dönünce size biraz yiyecek getiririm. Yarın alırım, tamam mı?"

Tatina ona doğru yürüdü. "Aleksandr çay ister misin? Sana yapayım."

"Lütfen."

"Ben yaparım!" diye bağırdı Daşa ve odadan çıktı.

Aleksandr bir sigara çıkararak Tatyana'ya tuttu. "İç," dedi yavaşça. "Haydi."

Tatyana başını salladı ve şaşkınlık içinde yüzüne baktı. "Sigara içmediğimi biliyorsun."

"Biliyorum," dedi Aleksandr. "Ama açlığını bastırır." Bir an duraksadı. "Ne oldu? Neden bana öyle bakıyorsun?" Hafifçe gülümseyerek, "Bakmaya devam et," diye fısıldadı.

Tatyana kendini ona bakmaktan alıkoyamıyordu. Eldivenli eliyle sırtını okşadı. "Şura, artık açlık hissetmiyorum," dedi ve elini çekti. Aleksandr kendine bir sigara yaktı.

Aleksandr'ın arkasında duran büyükanne ve Marina onları izliyordu. Tatyana bunu umursamadı. Aleksandr'ın yüzü ona dönüktü. Marina yanlarına gelerek, "Aleksandr, niçin bana da sigara tutmuyorsun? Açlığımı bastırması için," dedi.

Aleksandr ağzındaki sigarayı Marina'ya uzattı. Sigarayı alan Marina, Tatyana'ya dönerek, "İçmek istemediğine emin misin? Bu az önce onun ağzındaydı," dedi.

Aleksandr bitkin bir halde önce Marina'ya, sonra da Tatyana'ya baktı. "Marinka sigaranı iç ve Tatya'yı rahat bırak," dedi.

Masadan Nazilerin attığı kâğıdı alarak, "Leningrad parti başkam Zidanov, devrimi kutlamak için çocuklara bir yemek kaşığı kaymak vermeyi düşünüyor. Ayrıca..."

Bir anda sustu. Kâğıdı daha dikkatli bir şekilde okuyarak, "Bu ne?" diye sordu.

Tatyana masaya yaklaşarak, "Hiçbir şey," dedi. Marina oturmuş; büyükanneleri ise hâlâ duvara yaslanmış bir halde duruyordu. Tatyana paltosunun önünü açtı ve Aleksandr'a kırmızı gül desenli beyaz elbisesini gösterdi.

Aleksandr'ın yüzü bembeyaz oldu. "Bu elbiseyi mi giyiyorsun?" dedi titreyen bir sesle.

Aleksandr'ın önünde sadece Tatyana vardı ve gözlerindeki şeyi yalnızca o görebildi. Bir adım geri çekildi ve ona, *Hayır, dur. Bu oda ikimiz için çok küçük. Dur,* demek istedi.

"Evet," dedi Tatyana ve paltosunu kapattı.

Daşa içeri girdi ve ayağıyla kapıyı kapattı. "Alex, sana çay getirdim. Biraz açık; ama hâlâ çayımız var." Bir an duraksadı. "Sorun ne?"

"Hiçbir şey." Aleksandr tekrar kâğıda baktı. "Bu ne?"

Daşa meraklı gözlerle Marina'ya baktı ve Marina da omuz silkerek hiçbir şeyden haberi olmadığını anlatmaya çalıştı.

Tatyana ayakta durmaya devam etti. "Vurulmamak için beyaz elbise giyiyorum," dedi Aleksandr'a.

Aleksandr yerinden hızla kalktı ve bu sırada çayı üzerine döktü. Elinde kâğıdı tutarak masaya bir yumruk indirdi. "Sen deli misin?" diye bağırdı Tatyana'ya. "Aklını mı kaçırdın?"

Daşa onu kolundan tuttu. "Aleksandr delirdin mi? Ona niçin bağırıyorsun?"

Ona doğru yaklaşarak, "Tatya!" diye bağırdı tekrar. Tatyana olduğu yerden kıpırdamadı.

Daşa aralarına girerek Aleksandr'ı geri itti. "Otur şuraya. Derdin ne? Niçin bağırıyorsun?"

Aleksandr oturdu ve koltuğun arkasından eski bir bez alarak yere dökülen çayı silen Tatyana'dan gözlerini ayırmadı.

"Tatya, ona bu kadar yaklaşma," dedi Daşa. "Yoksa her an..."

"Her an ne yaparım Daşa?" dedi Aleksandr.

"Unut gitsin Daş," dedi Tatyana ve boş çay fincanını alarak kapıya yöneldi.

Aleksandr kolundan tuttu. "Tatya fincanı elinden bırak ve gidip elbiseni değiştir." Kolunu bırakmadan, "Lütfen," diye ekledi.

Tatyana fincanı bıraktı.

"Tatya," dedi Aleksandr gözlerini kaçırarak. Kolunu bırakıp gözlerine bakmasını ne kadar da çok istiyordu. "Tatya, Almanlar Luga'da ne yapıyor biliyor musun? Oradaydın. Görmedin mi? Bu kâğıtları, gönüllü kadınların, genç kızların, hendek kazanların ve

patates toplayanların üzerine atıyorlar. Beyaz elbise giyenleri öldürmeyeceklerini söylüyorlar. Kadınlarda hemen seviniyor ve koşa koşa gidip beyaz elbiselerini giyiyor. Böylece Almanlar onları 300 metre yükseklikten daha kolay seçiyor ve hedef almaları kolaylaşıyor."

Tatyana kolunu çekti.

"Şimdi içeri git ve üzerini değiştir. Kahverengi ve sıcak tutan bir şey giy." Aleksandr ayağa kalktı. "Çayımı kendim koyarım." Daşa'ya bakarak soğuk bir ses tonuyla, "Daşa sen de bana bir iyilik yap. Beni kardeşine zarar veren insanlarla karıştırma," dedi.

"Kalamaz mısın?" diye sordu Daşa.

Aleksandr başını salladı. "Saat 21:00'e kadar kışlaya rapor vermem gerekiyor."

Çorbayı kalan bir parça lahanayla yediler. Siyah ekmek tuğla gibi sertti. Yemeğin üzerine de tatsız bir çay içtiler. Aleksandr'a değerli votkalarından biraz verdiler. Gidip bodrumdan odun getirdi ve fırını güzelce yaktı. Oda ısınmıştı. Tatyana ne kadar fazla değişiklik olduğunu fark etti.

Aleksandr bir yanında Daşa, diğer yanında ise annesiyle masada oturuyordu. Marina arkasında ayakta duruyordu ve büyükanneleri koltuktaydı. Tatyana ise uzak bir köşede bej rengindeki çayına bakıyordu. Onun dışında herkes Aleksandr'ın etrafındaydı. Ama o yaklaşamıyordu.

"Aleksandr," dedi annesi. "Sınırda bizim yaptığımız gibi her an yemek düşünmek, senin için zor olmalı."

"İrina Fedorovna size küçük bir sır vereceğim," dedi Aleksandr. Ona doğru eğildi. "Sınırdayken yemek hiç aklıma gelmiyor."

Annesi kolunu okşayarak, "Kızlarımı Leningrad'dan götürmenin bir yolu var mı? Hiç yiyeceğimiz kalmadı," dedi.

Aleksandr başını sallayarak, "Bu imkânsız. Ayrıca Ladoga'nın benim kumandamda olmadığını biliyorsunuz. Neva yakınlarındayım ve Shlisselburg karşısındaki nehrin kıyısına yerleşen Almanları bombalıyorum," dedi. Bir anda içi ürperdi. "Hiç durmuyorlar. Ama göl henüz donmadı ve birlikler -Leningrad'da iki milyon sivil var ve bunlardan sadece birkaç bini ordunun yardımıyla şehirden çıkarılıyor. Bunların hepsi çocuklu kadınlar."

"Biz de çocuğuz ve annemiz var," dedi Daşa.

"Küçük çocuklar," dedi Aleksandr. "Hepiniz çalışıyorsunuz. Sizi kim bırakır? Sen ve Daşa ordu için üniforma dikiyorsun," dedi annelerine. "Tatya hastanede çalışıyor. Oradaki işin nasıl gidiyor Tatya?" Gözlerini ona dikti. Tatyana masadan uzaklaşarak pencere kenarına gitmişti.

Tatyana omuz silkti. "Bugün kırk iki kişiye dikiş attım. Ama yeterli değil. Yetmiş sekiz kişi öldü. Anne, eve senin için bir dikiş makinesi getirebilmeyi isterdim."

Annesi arkasına döndü ve koltukta oturan büyükanneye baktı. "Aldığım patatesleri keyifle yedin kızım. Şimdi sana verecek bir şeyim yok," dedi büyükanne.

"Yarın size ordunun deposundan patates ve un getireceğim. Elimden geldiği kadar yiyecek almaya çalışırım. Ama sizi bu şehirden çıkaramam. *Konstructor* botuna olanları duydunuz mu? Kadınlar ve çocuklarla Ladoga nehrinden geçerken bombalandı. Kaptan ilk bombadan kurtuldu; ama ikinci bomba botu batırdı ve 250 kişi boğuldu," dedi Aleksandr.

Daşa, "Soğuk suda boğularak ölmektense, Leningrad'da şansımı denemeyi tercih ederim," dedi.

Hepiniz nasıl geçiniyorsunuz?" dedi Aleksandr. "Marina, sen üniversitede mi yemek yiyorsun?"

"Arada sırada," dedi Marina. "Halimize baksana."

"Hepsinden daha iyi görünüyorsun," dedi Aleksandr ve Tatyana'ya baktı. Tatyana da ona bakmadan, "Anton geçen hafta

öldü," dedi.

"Evet," dedi Daşa. "Belki artık Nina gelip senden yemek istemekten vazgeçer."

"Anton'un ölmesine üzüldüm Tatya," dedi Aleksandr. "Ona yemek veriyordun, öyle değil mi?"

Tatyana bu soruya cevap vermedi. Konuyu değiştirerek, "Dimitri'den haber aldın mı?" diye sordu. "Biz hiçbir haber alamadık."

Aleksandr bir sigara yakıp başını sallayarak, "Dimitri Volkhov hastanesinde hayat mücadelesi veriyor. Eminim mektup yazacak hali yoktur," dedi ve Tatyana ile birbirlerine baktılar.

Sirenler başladı. Aleksandr masadakilere baktı. Kimse kıpırdamıyordu. "Hâlâ sığınağa iniyor musunuz; yoksa Tatya sizi de mi yoldan çıkardı?" diye sordu.

Daşa üzerindeki hırkaya iyice sarınarak, "Marina ve ben her seferinde gidiyoruz; ama..." dedi.

"Tatya, sığınağa en son ne zaman gittin?" dedi Aleksandr araya girerek.

Tatyana omuz silkti. "Geçen hafta gittim," dedi. "Benimle konuşmayan bir kadının yanına oturdum. Üç kez konuşmaya çalıştım ve sonra ölmüş olduğunu fark ettim. Öleli de uzun zaman olmuştu." Tatyana kaşlarını kaldırdı.

"Tatya, doğruyu söyle," dedi Daşa. "Sen o gece sığınakta beş dakika kaldın. Bombardıman ise üç saat sürdü. Ondan önce en son ne zaman sığınağa gitmiştin?"

Annesi ayağa kalkıp dikişinin başına giderken, "Eylülde," dedi.

"Anne, senin de bu konuda konuşmaya hakkın yok," dedi Daşa. "Sen de eylülden beri sığınağa gitmiyorsun."

"Yapmam gereken işlerim var. Ekstra para kazanmaya çalışıyorum. Sen de aynı şekilde davranmalısın."

"Öyle yapıyorum anne! Sığınakta dikiş dikiyorum."

"Evet, o üniformayı ne hale soktuğunu gördüm. Kolunu ters dikmişsin. Bu iş karanlıkta olmaz Daşa."

Onlar tartışırken, Aleksandr ile Tatyana birbirine bakıyordu.

"Tatya, bütün gece eldivenlerini çıkarmadın. Neden? Oda çok sıcak. O soğuk pencerenin yanında durmayı bırak da yanımıza gel," dedi Aleksandr.

Marina kolunu Aleksandr'ın omuzuna atarak, "Aleksandr, senin Taneçka'nın geçen hafta yaptığı şeye inanamayacaksın," dedi.

"Ne yaptı?" diye sordu Marina'ya bakarak.

Daşa hemen atıldı. "Senin Taneçka mı? Aleksandr gerçekten inanamayacaksın."

"Ben anlatmak istiyorum," dedi Marina büyük bir hevesle.

"Biri anlatsın artık," dedi Aleksandr.

Tatyana homurdandı. "Bunu dinlemek zorunda mıyım?" dedi masaya gidip fincanları toplarken. "Belki Aleksandr fırına biraz daha odun atabilir."

Hemen ayağa kalktı ve fırının yanına giderek, "Odunu ben atarım. Sen de burada kalarak dinle," dedi.

Daşa, Marina yerine devam etti. "Geçen cumartesi, Marinka ve ben Suvorovski'deki halk kantininden geliyorduk. Tatyana'yı odada bıraktık ve uyuduğunu düşündük. Ama biz dönerken, ikinci kattaki Kostya'nın bize doğru koşarak geldiğini gördük. 'Acele edin, kardeşiniz yanıyor!' diye bağırıyordu."

Aleksandr tekrar masaya gelerek oturdu. Gözleri hâlâ Tatyana'nın üzerindeydi; ama Tatyana bakışlarının sertleştiğini fark etti.

"Tatya, tatlım, niçin Aleksandr'a geri kalanını kendin anlatmıyorsun?" dedi Daşa. "Bana kalırsa senin anlatman daha komik olacak. Ona neler olduğunu anlat."

Kısa saçlı, gözlerinin altı çökmüş olan ve elinde kirli tabakları tutan Tatyana, "Hiçbir şey olmadı," dedi.

"Neden anlatmıyorsun Tatyana?" dedi Aleksandr ona bakarak

Kızgın bir halde Marina'ya baktı. "Kostya çatıya tek başına çıkamayacak kadar küçük. Ona yardım etmeye gittim. Küçük bir yangın bombası attılar ve o yangını tek başına söndüremedi. Ona yardım ettim, hepsi bu."

"Çatıya mı çıktın?" dedi Aleksandr.

"Sadece bir saat kaldım," dedi sevimli görünmeye çalışarak "Gerçekten önemli bir şey değildi. Küçük bir yangın. Toprakla beş dakika içinde söndürdüm. Kostya kontrolünü kaybetmişti." Marina'ya baktı. "Kontrolünü kaybeden sadece o değildi."

"Gerçekten mi Tatya?" dedi Daşa. "Marina'ya kötü kötü bakmaktan vazgeç. Kontrolünü kaybetmek öyle mi? Neden eldivenlerini çıkarıp Aleksandr'a ellerini göstermiyorsun?"

Aleksandr sessiz kaldı.

Tatyana elindeki tabaklarla kapıya yöneldi. "Sanki ellerimi görmeye çok meraklı."

Aleksandr ayağa kalktı. "Hiçbir şey görmek istemiyorum. Ben gidiyorum. Geç kaldım."

Tüfeğini, paltosunu, sırt çantasını kaptı ve Tatyana'ya değmeden kapıdan çıktı.

Gittikten sonra Daşa, Tatyana'ya, Marina'ya, annesine ve büyükannesine baktı. "Derdi ne?"

Hiç kimse bir süre konuşmadı.

Koltukta oturan büyükannesi, "Korkudan oluyor," dedi.

"Marinka," dedi Tatyana. "Bizim için ne kadar çok endişelendiğini biliyorsun. Niçin böyle anlamsız şeylerle üzüntüsünü arttırıyorsun? Ben çatıda rahattım ve ellerim de en kısa zamanda iyileşecek."

"Tatya haklı! Hem 'senin' Taneçka diyerek ne ima etmek istedin?" dedi Daşa, Marina'ya dönerek.

Tatyana da kuzenine öfkeli bir şekilde bakarak, "Evet Marina ne demek istedin?" dedi. Marina ise bunun sadece bir konuşma tarzı olduğunu söyledi.

"Evet. Aptalca bir konuşma tarzı," dedi Daşa.

3

Tatyana rüyasında, o gecenin bir yıl sürdüğünü ve karanlıkta Aleksandr'ın ellerinin onu bulduğunu gördü.

Sabah kalkarken kapının çalındığını duydu. Gelen Aleksandr'dı. Onlara iki kilo siyah ekmek ve bir kâse buğday getirmişti. Tatyana dışında herkes uyuyordu. Tatyana lavaboda dişlerini fırçalarken, kollarını kavuşturarak soğuk bakışlarla onu izledi. Tuvaletin her zamankinden daha kötü koktuğunu söyledi. Tatyana bunu fark edecek halde değildi.

Kıyafetleriyle uyuduğu için hazırdı.

"Şura," dedi Tatyana. "Şimdi dışarı çıkma. Hava çok soğuk. Bir kilo ekmeği tek başıma taşıyabilirim. Sanırım bunu hâlâ yapabilirim. Bana kartını ver de senin payını da alayım."

"Tatyana, daha benim payımı alacağın günler gelmedi," dedi Aleksandr.

"Gerçekten mi?" diye bağırdı ve Aleksandr bir adım geri çekildi. "Eğer sınıra gidebilirsen..."

"Sanki başka şansım var."

"Sanki benim var. Payını senin için alabilirim. Şimdi bana kartını ver."

"Hayır," dedi. "Dur paltonu getireyim. Ellerin nasıl?"

"İyi," dedi göstererek. Ellerini tutmasını istedi ama Aleksandr bunu yapmadı. Aynı soğuk bakışlarla onu izledi.

Soğuk havaya birlikte çıktılar. Sıcaklık eksi ondu. Saat 7:00'de gökyüzü hâlâ karanlıktı ve rüzgâr Tatyana'nın paltosunun içine kadar sızıyor, kulaklarını üşütüyordu. Gidecekleri dükkân on blok ötedeydi.

İçerisi sıcaktı ve önlerinde sadece otuz kişi vardı. Tatyana bu kez kırk dakika bekleyeceklerini düşündü.

"Şaşırtıcı öyle değil mi?" dedi Aleksandr öfkesini bastırmaya çalışarak. "Kasım ayı geldi ve ekmek almaya hâlâ sen geliyorsun."

Tatyana cevap vermedi. Konuşamayacak kadar çok uykusu vardı. Omuz silkti ve atkısını iyice sardı.

Aleksandr, "Bunu niçin yapıyorsun? Daşa da gelebilecek durumda. En azından sana eşlik edebilir. Marina da öyle. Niçin yalnız geliyorsun?" dedi.

Tatyana ne diyeceğini bilemedi. Çok üşüyordu ve dişleri zangırdıyordu. Birkaç dakika sonra ısındı; ama dişleri hâlâ birbirine çarpıyordu. Kendi kendine bu soğukta, karanlıkta, bombalar atılırken buraya niçin tek başına geldiğini düşündü. Bunu niçin dönüşümlü yapmıyorlardı? "Çünkü Marina gelirse, ekmeği yolda yer. Annem her sabah dikiş dikiyor. Daşa da çamaşır yıkıyor. Kimi göndereceğim? Büyükannemi mi?"

Aleksandr cevap vermedi; ama yüzünde hâlâ öfke vardı.

Tatyana paltosuna dokundu. Aleksandr geri çekildi. "Bana niçin kızgınsın?" diye sordu. "Çatıya çıktığım için mi?"

"Çünkü beni..." Bir anda sustu. "Çünkü beni dinlemiyorsun," diyerek derin bir nefes aldı. "Sana kızmıyorum Tatya. Öfkem onlara."

"Kızma," dedi. "Böyle olması gerekiyor. Evde çamaşır yıkamaktansa, burada olmayı tercih ederim."

"Daşa her gün çamaşır mı yıkıyor? Sen de onun gibi haftanın altı günü geç saatlere kadar uyuyor olabilirdin."

"O da zorlanıyor. Ben gitmeye başladım..."

"Çünkü senden gitmeni istediler ve sen de tamam dedin. Senden yemek yapmanı istiyorlar ve kırık bacağına rağmen kabul ediyorsun."

"Aleksandr, kızdığın şey ne? Benden istediklerini yapmam mı? Senin söylediklerini de yapıyorum."

Dişlerini sıkarak, "Benim söylediklerimi yapıyor musun? O lanet olası çatıdan uzak duruyor musun? Nina'ya yemek vermekten vazgeçiyor musun? Her dediğimi yaptığın belli," dedi.

"Onları daha fazla dinlediğimi mi düşünüyorsun?" dedi Tatyana. Daha sıra onlara gelmemişti. Önlerinde hâlâ bir düzine insan vardı ve onları dinliyorlardı. "Bana kızgın olmadığını söylememiş miydin?"

Kızgınlığımın sebebi bu değil. Ne olduğunu öğrenmek ister misin?

Evet, dedi bitkin bir halde. Aslında istemiyordu.

"Senden istedikleri her şeyi yapıyorsun."

"Eeee?"

"Her şeyi," dedi. "Bir yere git diyorlar, kabul ediyorsun. Ver diyorlar, ne kadar diye soruyorsun. Evi terk et deseler, olur diyeceksin. Sana vuruyorlar ve sen hâlâ onları savunuyorsun. Senin ekmeğini, sütünü, çayını istiyorlar..."

Tatyana bir anda konunun nereye gittiğini fark edince onu durdurmaya çalıştı. "Hayır," dedi başını sallayarak. "Yapma."

Aleksandr dişlerini sıkarak ve ses tonunu alçaltmaya çalışarak, "Senden beni istiyorlar. Buyur al diyorsun. Ne ben, ne yemeğin ne de hayatın önemli değil senin için," dedi ve ona iyice yaklaşarak öfkeli bir şekilde, "Ben boş yere mücadele ediyorum," diye ekledi.

"Ahhh Aleksandr," dedi Tatyana.

Ekmeklerini alana kadar sessiz kaldılar. Aleksandr patates, havuç, soya sütü ve kaymak da almıştı.

Sokağa çıkınca Aleksandr torbayı taşıdı ve Tatyana yanında sessizce yürüdü. Aleksandr çok hızlı yürüdüğü için ona yetişmekte zorlanıyordu. Tatyana önce yavaşladı ve Aleksandr yürümeye devam edince, durdu.

Aleksandr arkasına dönerek, "Ne var?" diye bağırdı.

"Sen eve git," dedi Tatyana. "Ben o kadar hızlı yürüyemiyorum. Arkadan gelirim."

Geri geldi ve koluna girmesini istedi. "Haydi gidip Rus devrimini kutlayalım. Almanlar birkaç dakika içinde bombardımana başlayacaklar. Bana inan ve bu gece bombardıman geç saatlerine kadar kesilmeyecek."

Tatyana koluna girdi. Ağlamak, hızlı yürümek ve üşümemek istiyordu. Botlarının içine kar girdi. Kalbine ise acı sızdı.

Karın üzerinde ayaklarına bakarak yürüdüler.

"Ben seni kendimden uzaklaştırmadım, Şura," dedi Tatyana en sonunda.

"Öyle mi?" Ses tonunda büyük bir hüzün vardı.

"Bunu nasıl yapabilirsin? Ablam için doğru olanı yaparken, beni nasıl suçlarsın? Kendinden utanmalısın."

"Kendimden utanıyorum," dedi Aleksandr.

Koluna daha sıkı sarıldı. "Senin daha güçlü olman gerekiyor. Benim için mücadele ettiğini göremiyorum."

"Senin için her gün savaşıyorum," dedi Aleksandr adımlarını tekrar hızlandırarak.

Tatyana yavaşlaması için onu çekiştirdi ve sessizce güldü. "Daşa'ya evlenme teklif etmen, benim için savaştığını mı gösteriyor?"

Tatyana gökyüzündeki uçakların seslerini duydu; ama bu sesler kalbinin küt küt atışını bastıramıyordu. "Dimitri şimdi hasta olduğu ve aradan çekildiği için, daha cesur davranıyorsun!" diye bağırdı Tatyana. "Onun hakkında endişelenmene gerek kalmadığını düşündüğün için, ailemin yanında özgürce davranabiliyorsun. Sonra da bana gelip geçmişte olanlar için sinirleniyorsun. Bunu kabul etmeyeceğim. Kendini kötü mü hissediyorsun? O zaman git Daşa ile evlen. Bu kendini daha iyi hissetmene yardımcı olacaktır."

Aleksandr yürümeyi kesti ve onu bir kapı eşiğine soktu.

Bombardıman başlamıştı.

"Ben ona evlenme teklif etmedim!" diye bağırdı. "Seni Dimitri'den kurtarmak için Daşa'ya evet dedim! Yoksa unuttun mu?"

"Demek mükemmel planın buydu! Daşa ile benim için evlenecektin! Ne kadar düşüncelisin Aleksandr!" diye bağırdı Tatyana.

Kelimeler ağzından büyük bir öfkeyle çıkıyordu. Tatyana paltosunu yakaladı ve ona iyice yaklaşarak yüzünü göğsüne yasladı. "Bunu nasıl yapabildin?" diye bağırdı. "Nasıl yapabildin? Ona evlenme teklif ettin Aleksandr...." Bunu bağırarak mı; yoksa fısıltıyla mı söylediğinin farkında değildi. Tatyana onu sarstı ve göğsünü yumruklamaya başladı. Aleksandr onu tutup sıkıca sarılınca, nefesinin kesildiğini hissetti.

"Aman Tanrım!" diye fısıldadı Aleksandr. "Biz ne yapıyoruz?" Onu bırakmadı. Tatyana da yumruklarını göğsünden çekmedi ve yavaşça gözlerini kapadı.

Kapının eşiğinde beklerlerken Tatyana yüzüne baktı. "Sorun ne Şura? Benim için endişeleniyor musun? Ölüme yakın olduğumu mu düşünüyorsun?" dedi.

"Hayır," dedi yüzüne bakmadan.

Tatyana kendini geri çekip, "Benim öleceğimi gözünde mi canlandırıyorsun?" diye sordu.

Aleksandr en sonunda konuşmaya başlayınca, ses tonu duygularını açığa çıkardı. "Öldüğünde üzerinde kırmızı gül desenli beyaz elbisen olacak ve uzayan saçların omuzlarına dökülecek. Seni o lanet olası çatıda ya da sokakta yürürken vurduklarında, kanın elbisenin üzerindeki bir başka gül deseni gibi görünecek. Hiç kimse, hatta sen bile Rusya için kan akıttığını fark etmeyeceksin."

Tatyana boğazındaki yumrudan yutkunarak kurtulmaya çalıştı. "O elbiseyi çıkarmadım mı?" dedi.

Aleksandr sokağa baktı. "Bir önemi yok. Vurulmak için beyaz elbise giymek şart değil. Olanlara bak. Niçin burada bekliyoruz? Haydi şu 300 gram ekmeğimizi eve götürelim."

Tatyana kıpırdamadı.

Aleksandr da hiç hareket etmedi. "Tatyana niçin hâlâ rol yapıyorsun? Kimin için? Sayılı günlerimiz var ve bunlar hiç de iyi günler değil. Hayatımızın büyük bir bölümü ellerimizin arasından kayıp gitti ve biz bu geri kalan kısmını hâlâ yalanlarla geçiriyoruz. Niçin?"

"Sana nedenini söyleyeyim! Kimin için olduğunu anlatayım," diye bağırdı Tatyana. "Ablam için. Çünkü seni seviyor. Çünkü sen onu kalan günlerinde rahat ettirmek istiyorsun. Nedeni bu."

"Peki sen ne olacaksın Tatya?" dedi ağlamaklı bir ses tonuyla. Bir süre başka bir şey söylemedi ve Tatyana'nın yüzüne baktı. O da tek kelime etmedi.

En sonunda tekrar konuşmaya başladı. "Sen son günlerinde rahat edemeyecek misin?"

"Hayır," dedi üzgün bir halde. "Bu artık senin ve benim aramda olan bir mesele değil." Başını öne eğdi. "Ben kaldırabilirim; ama o yapamaz."

"Ben de kaldıramam," dedi Aleksandr.

Tatyana ona baktı. "Bunu kaldırabilirsin Aleksandr Barrington. Hatta daha fazlasını bile. Şimdi bu konuyu kapat," dedi.

"Pekâlâ," dedi. "Kapatıyorum."

"Senden bir söz vermeni istiyorum."

Yorgun gözlerle ona baktı.

"Bana bir konuda söz vereceksin..."

"Hangi konuda?" diye sordu Aleksandr. "Onunla evlenip kalbini kırmak için mi söz vermemi istiyorsun?"

Tatyana'nın gözünden bir damla yaş süzüldü. Paltosuna iyice sarınarak, "Onun kalbini kır," dedi.

Aleksandr ona şaşkınlık içinde baktı. Tatyana da kendine inanamıyordu. "Tatya, bana işkence yapma," dedi Aleksandr.

"Şura, bana söz ver."

"Senin verdiğin sözler gibi mi; yoksa benimkiler gibi mi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Hiçbir şey."

"Ben söz verdiğini duyamadım."

"Pekâlâ söz vereceğim. Ama sen de bana söz vereceksin."

"Ne sözü?"

"O beyaz elbiseni bir daha giymeyeceğine; ekmeğini kimseye vermeyeceğine ve çatıya çıkmayacağına dair bir söz. Eğer bunları yaparsan, ona hemen gerçekleri anlatırım. Hemen, duyuyor musun?"

"Evet," dedi Tatyana ve bunun haksızlık olduğunu düşündü.

Aleksandr elinden tutup onu kendisine çekerek, "Bana hayatta kalmak için elinden geleni yapacağına dair söz ver," dedi.

"Pekâlâ," dedi gözlerine bakarak.

"Senin verdiğin sözler gibi mi; yoksa benimkiler gibi mi?"

"Bu, ne demek oluyor?"

Yüzünü ellerinin arasına aldı. "Eğer hayatta kalırsan, sana yemin ediyorum ki ablanın kalbini kırmayacağım," dedi onu kendi vücuduna bastırarak.

4

Tatyana ertesi sabah ekmek almaya onsuz gitti. Tam yarım kilo ekmeği alıp dükkândan çıkmak üzereyken, önce ensesinde sonra da kulağında bir darbe hissetti. On beş yaşlarında bir oğlan çocuğunun

ekmeğini kapıp bir çırpıda yutuşunu çaresiz bir halde izledi ve bağıracak zaman bile bulamadı. Diğer bekleyenler elindeki çantalarla çocuğa vurdu; ama o ekmeği son lokmasına kadar çiğnemeye devam etti. Dükkân yöneticilerinden biri gelip sopayla ona vurdu. Tatyana, "Dur!" diye bağırdı. Çocuğun vurduğu kulağından kanlar akıyordu. Yere düşen çocuğa yardım etmek için eğildi; ama o hemen ayağa fırlayıp dükkândan kaçtı.

Tezgâhtar ona biraz daha ekmek vermedi. "Lütfen," dedi Tatyana. "Ellerim boş eve nasıl giderim?"

Tezgâhtar sempatik bakışlarla, "Yapabileceğim bir şey yok. NKVD fazla ekmek verdiğim için beni vurur. Bunun ne demek olduğunu bilmiyorsun," dedi.

"Lütfen," diye yalvardı. "Ailem için."

"Taneçka, sana ekmek vermek isterdim; ama yapamam. Geçen gün üç kadını, sahte kart getirdikleri için sokağın ortasında öldürdüler ve orada öylece bıraktılar. Haydi tatlım, yarın gel."

Tatyana dükkândan çıkarken, "Yarın geleceğim," diye mırıldandı.

Eve gidemedi. Daha doğrusu gitmedi ve sığınakta bir süre oturduktan sonra hastaneye doğru yürüdü. Vera gitmişti. Tatyana'nın yaka kartı ortada yoktu ve bu kimsenin umurunda değildi. Gidip soğuk odalardan birinde uyudu ve sonra kafeteryaya inerek biraz çorbayla birkaç kaşık bulamaç yedi. Ama eve götürebileceği kadar fazla değildi. Umutsuz bir halde Vera'yı aradı. Hemşirelerin odasında oturdu ve sonra odalardan birine girerek ölmek üzere olan bir askerin yanına gitti. Elini tuttuğunda, asker rahibe olup olmadığını sordu. Rahibe olmadığını, ama ona istediği şeyi anlatabileceğini söyledi.

"Sana söyleyecek hiçbir şeyim yok," dedi asker. "Kulağın niçin kanıyor?"

Anlatmaya başladı. Ama aslına bakılırsa 'senin bu hastanede yatma sebebinle aynı' demesi yeterli olacaktı.

Tatyana, onu korumak için elinden geleni yapan Aleksandr'ı düşündü. Onu Leningrad'dan, Dimitri'den, hastanedeki tehlikeli

işinden, Luga'daki betonların altından, Almanların bombalarından ve açlıktan korumaya çalışıyordu. Çatıda nöbet tutmasını istememişti. Fontanka'da ona verdiği kaskı takmadan yürümesine ve üzerindeki bütün elbiseleri çıkarıp yatmasına da karşı çıkıyordu. Soğuk havaya rağmen sürekli yıkanmasını ve aralarında yemek artığı olmasa da dişlerini fırçalamasını söylüyordu. Sadece tek şey istiyordu.

Onun hayatta kalmasını istiyordu.

Bu içini biraz olsun rahatlatıyordu.

Yeterince güzel bir şeydi.

Saat 19:00'da eve gittiğinde, ailesinin endişe içinde olduğunu gördü. Onlara olanları anlattıktan sonra, hemen eve gelmemesine kızdılar. "Seni anlardık," dedi annesi. "Ekmek umurumuzda değil."

Daşa, onu araması için Aleksandr'ı gönderdiğini söyledi.

"Bunu yapmayı kesmelisin Daşa," dedi Tatyana. "Onu öldürtmeye mi çalışıyorsun."

Tatyana, ailesinin ona çok fazla kızmamasına şaşırdı. Ancak sonra bunun nedenini anladı. Aleksandr onlara biraz yağ, soya fasulyesi ve soğan getirmişti. Daşa bunlara bir yemek kaşığı un ve tuz ekleyerek lezzetli bir türlü yapmıştı. "Bu türlü nerede?" diye sordu Tatyana.

"Çok fazla yoktu Taneçka," dedi Daşa.

"Her neredeysen yemeğini orada yiyeceğini düşündük," dedi annesi.

"Yedin, öyle değil mi?" dedi büyükannesi.

"Çok açtık," dedi Marina.

"Yedim," dedi Tatyana. "Beni düşünmeyin."

Aleksandr akşam sekiz sularında tekrar geldi. Üç saat boyunca dışarıdaydı. Sorduğu ilk şey, "Başına ne geldi?" oldu.

Tatyana ona olanları anlattı.

"Bütün gün neredeydin?" diye sordu sanki odada hiç kimse yokmuş gibi.

"Hastaneye gittim. Orada yemek olup olmadığına baktım."

"Yoktu."

"Pek fazla yoktu. Biraz yulaf ezmesi yedim."

"Pekâlâ," dedi Aleksandr paltosunu çıkararak. "Biraz türlü var."

Öksürükler başladı ve herkes gözlerini kaçırdı.

Aleksandr buna bir anlam veremedi ve Daşa'ya döndü. "Size soya fasulyesi getirdim Daşa. Bana türlü yapacağını söyledin."

"Yaptım Aleksandr," dedi Daşa. "Ama çok az oldu. Hepsini yedik."

"Hiç bırakmadınız mı?" Aleksandr kıpkırmızı oldu.

"Aleksandr, sakin ol," dedi Tatyana. "Sana da ayırmamışlar."

Daşa gülmeye başladı. "Sen kışlada yiyebilirsin sevgilim. Tatyana da yediğini söyledi zaten."

"Yalan söylüyor!" diye bağırdı Aleksandr.

"Yedim," dedi Tatyana.

"Sen bir yalancısın!" diye bağırdı Aleksandr. "Onlara yiyecek almanı yasaklıyorum. Kartlarını hemen geri ver ve yemeklerini kendilerinin almalarını söyle. Eğer onlar sana benim getirdiğim yemekten ayırmıyorlarsa, senin de onlara ekmek aldığını görmek istemiyorum!"

Tatyana yavaşça ayağa kalktı. Kalbi o kadar çok duygu yüklüydü ki; o anda ekmeğe hiç ihtiyaç duymadı.

Aleksandr nefes nefese bir halde Daşa'ya dönerek, "O ölürse ekmeğinizi kim alacak? Eve bir kavanoz dolusu çorbayı kim taşıyacak? Yulaf ezmesini önüne kim getirecek?" dedi.

Annesi karşı çıkarak, "Ben yulaf ezmesini fabrikadan getiriyorum," dedi.

"Eve gelmeden yarısını yiyorsun!" diye bağırdı Aleksandr. "Anlamadığımı mı sanıyorsun? Marina'nın ay ortasında bütün haklarını bitirip sonra Tatyana'dan ekmek istediğini görmüyor muyum ben? O da siz sabah mışıl mışıl uyurken kuyrukta dayak yiyor."

"Ben uyumuyorum. Her sabah dikiş dikiyorum," dedi annesi.

Aleksandr, Tatyana'ya bakarak, "Tatya, bir daha onların yiyeceklerini almayacaksın," dedi ve yine odada hiç kimse yokmuş gibi ona doğru yürümeye başladı.

Tatyana gidip yıkanacağını mırıldandı. Geri geldiğinde Aleksandr masada sigara içiyordu ve daha sakin görünüyordu. "Buraya gel," dedi.

Annesi ile Marina diğer odada; büyükannesi ise Nina İglenko ile koridordaydı.

"Daşa nerede?" diye sordu yavaşça ona doğru yürüyerek. Gözlerine baktı.

"Nina'dan konserve açacağı almaya gitti. Biraz daha yaklaş."

Tatyana önünde durarak, "Şura, lütfen. İlgisiz tavırların nerede? Bana söz verdin," dedi.

Aleksandr, Tatyana'nın kazağına baktı.

"Merak etme," dedi. "İyi olacağım."

"Kendimi daha kötü hissetmeme sebep oluyorsun," dedi Aleksandr. "Bunu yapma." Elini uzatarak kalçasına koydu. Acı dolu bir inilti sesi geldi. Tatyana ona doğru eğildi ve alnını onunkine dayadı.

Bir süre kıpırdamadan durdular.

Tatyana geri çekildi.

Aleksandr da elini çekti. "Bak Tatya sana ne getirdim." Paltosunun cebinden küçük bir konserve kutusu çıkardı.

Daşa odaya girerek, "İşte konserve açacağı. Bu arada bunu niçin istedin?" dedi.

Aleksandr bunu küçük konserve kutusunu açmak için kullandı ve bıçakla içindekileri parçalara ayırarak Tatyana'ya uzattı. "Haydi dene."

"Bu ne?" dedi yüzünde bir gülümsemeyle. Hayatında tattığı en lezzetli şeydi. Jambon ve domuz eti karışımı bir şeydi. Konserve kutusu küçüktü ve yaklaşık yüz gramlık bir şeydi. "Bu ne?" diye sordu kendinden geçmiş bir halde.

"Konserve jambon gibi bir şey."

"Bu ondan çok daha lezzetli."

"Deneyebilir miyim?" diye sordu Daşa.

"Hayır!" dedi Aleksandr ona bakmadan. "Bütün konserveyi kardeşinin yemesini istiyorum. Daşa sen zaten yedin. O türlüden sonra daha fazla yemek istemeni anlayamıyorum."

"Sadece bir parça istiyorum;" dedi Daşa. "Tadına bakmak için."

"Hayır!"

"Tatya," dedi Daşa. "Lütfen. Senin türlünü yediğim için özür dilerim. Kızdığını biliyorum."

"Kızgın değilim Daşa."

"Ama ben kızgınım," dedi Aleksandr ona dönerek. "Sen yetişkin bir kadınsın. Senden daha olgun bir davranış beklerdim."

"Özür diledim," dedi Daşa.

Tatyana birkaç lokma daha aldı. Konservenin yarısı duruyordu. "Aleksandr."

"Hayır, Tatyana."

Birkaç lokma daha aldı. Kutunun içinde iki küçük parça kalmıştı. Tatyana bir tanesini çıkararak Aleksandr'a uzattı. Aleksandr başını salladı. "Lütfen," dedi Tatyana. "Biri senin, biri de Daşa'nın, tamam mı?"

Daşa jambonu Aleksandr'ın elinden kaptı. Tatyana son jambonu da Aleksandr'a uzattı. Tatyana kutunun dışını diliyle yalayarak, "Bu hayatımda yediğim en güzel şey. Nereden aldın?" diye sordu.

"Lend-Lease'deki Amerikalılardan. Gönderdikleri iki ordu kamyonunda Leningrad için iki sandık jambon konservesi de vardı."

"Bütün kamyonun bunlarla dolu olmasını isterdim."

"Çok sağlam kamyonlar," diyerek gülümsedi Aleksandr.

Tatyana da gülerek karşılık vermek istedi. Ablasına dönerek, "Daşa, Nina nasıl?"

"Berbat."

Birkaç dakika sonra Aleksandr kışlaya gitmek için kalktı. Ertesi sabah Tatyana ekmek almaya giderken, Daşa da ona eşlik etti.

Ondan sonraki sabah Daşa yataktan çıkmadı; ama sokakta bir asker Tatyana'yı bekliyordu. "Çavuş Petrenko!" dedi gülümseyerek "Burada ne işin var?"

"Yüzbaşının emri." Onu sıcak bir şekilde selamladı. "Benden, seni dükkâna götürmemi istedi."

Ondan sonraki sabah Petrenko sokakta beklemiyordu; ama Aleksandr, Fontanka'daydı. Onu eve kadar götürdü ve tekrar kışlaya döndü. Ertesi sabah eve geldi.

Dükkândan geri dönerlerken, iki kızakla ilerlemeye çalışan bir kadına yardımcı olmak için Tatyana'yı yalnız bıraktı. Kızakların birinde beyaz bir çarşafa sarılmış biri; diğerinde ise soba vardı. Aleksandr kadına bunlardan birini daha sonra almasını söyledi. O olsa önce sobayı götürür; çarşafa sarılı olan kişiyi almaya sonra gelirdi.

Tatyana binanın duvarına yaslanıp büyük bir sabırla onu beklerken, üç oğlan çocuğunun ona doğru yaklaştığını gördü. Gözleri Aleksandr'ı aradı. Yaklaşık yüz metre ilerdeydi ve sırtı ona dönük bir halde kadının kızaklarından birini çekiyordu. "Aleksandr!" diye bağırdı; ama şiddetli rüzgâr yüzünden sesini duyuramadı.

Tatyana çocuklara baktı. Bunlardan birinin üç gün önce ekmeğini alan çocuk olduğunu fark etti. Sokakta hiç kimse yoktu ve karın kalınlığı birkaç metreydi. Karın altında cesetler vardı. Ne araba, ne de otobüs geçiyordu. Sadece Tatyana vardı. Caddenin karşısına koşmayı düşündü; ama bunu yapacak gücü bulamayınca olduğu yerde öylece durdu.

Yanına yaklaştıklarında hiçbir şey söylemeden Aleksandr'ın ekmeğini onlara verdi. İki tanesi kolundan çekip onu bir kapı eşiğine soktular. Debelenmeye başladı; ama yarımda kendini savunabileceği bir şey yoktu. Önceden gördüğü çocuk ekmeği kaptı ve ona bakarak, "Hazır mısınız? Haydi gidelim," dedi. Tatyana'nın gözünün önünde parlak bir bıçak ışıldadı.

Tatyana gözlerini kırpmadan ve nefes almadan çocuğa baktı. "Zamanınız varken hemen kaçın. Sizi öldürecek."

Çocuk ona bakarak, "Ne dedin?" diye sordu.

"Git!" dedi Tatyana ve o anda çocuğun başına tüfek sapıyla vuruldu. Karların üzerine düştü. Diğer ikisi onu bırakacak fırsat bile bulamadı. Aleksandr tüfeğiyle önce birine, sonra diğerine vurdu. Birkaç dakika içinde hepsi hareketsiz halde yerdeydi.

Tatyana'yı kapının eşiğinden çıkararak, "Kenara çekil!" diye bağırdı ve tüfeğini çocuklara doğrulttu.

Tatyana tüfeği tutarak, "Dur!" dedi.

Aleksandr elini itti. "Tatyana, lütfen. Ayılınca başka insanları soyacaklar. Geri çekil."

"Şura, lütfen yapma. Gözlerini gördüm. Sabaha çıkmazlar. Ölümleri senin elinden olmasın."

Aleksandr onu dinleyerek tüfeğini indirdi ve yerdeki ekmek torbasını aldı. Tatyana'ya sarılarak onu eve götürdü. "Orada olmasaydım başına neler gelecekti biliyor musun?" dedi.

"Evet," dedi. Yüzüne bakmak istiyordu; ama başını yerden kaldıracak kadar bile hali yoktu. "Sen yanımda yokken olanın aynısı."

Ertesi sabah Aleksandr ona bir silah getirdi. Onun Tokarev marka tüfeğinden değildi; ama iki ay önce Pulkovo'da bulduğu bir Alman silahıydı.

"Erkeklerin hepsinin birer korkak olduğunu unutma. Seni güçsüz buldukları için üzerine geliyorlar. Silahı kullanmak zorunda değilsin. Sadece onlara göster yeter. Yanına bir daha yaklaşamazlar."

"Şura, ben hiç silah..."

"Savaştayız Tatya!" diye bağırdı. "Paşa ile oynadığın savaş oyununu hatırlamıyor musun? Kazanmak için oynamadın mı? Pekâlâ, oyna şimdi. Sadece amacının daha büyük olduğunu hatırla."

Sonra ona bir avuç ruble verdi.

"Bu ne?"

"Bin ruble," dedi. "Aylığımın yarısı. Yiyecek yok; ama karaborsadan bir şeyler alabilirsin. Git ve fiyatlarını hiç düşünme. Sadece ihtiyacın olanı al. Orada hâlâ un ve hatta başka şeyler de satıyorlar. Seni burada yalnız bırakmaya korkuyorum; ama gitmek zorundayım. Albay Stepanov kamyonlarımız ve adamlarımızla Ladoga gölüne gitmemizi istiyor."

"Teşekkürler," diye fısıldadı.

Aleksandr'ın yüzü asıldı. "Kızların seninle dükkâna gelmesi gerekiyor Tatya. Lütfen tek başına gitme. Bir hafta, on gün burada olmayacağım. Belki de daha uzun bir süre. Benim için endişelenme." Bir an duraksadı. "Tikvin'in kaybettik," dedi üzgün bir halde. "Dimitri kendini tam zamanında vurmuş. Tikvin..." Sözünü yarım bıraktı. "Boş ver."

"Tahmin edebiliyorum."

Başını sallayarak devam etti. "Gölün diğer tarafına giden bir demiryolu yok. Leningrad'a yiyecek sadece Ladoga'dan gelebilir. Ama şu anda oraya yiyecek ulaştırılamıyor." Duraksadı. "Aldığınız ekmek, önceden depolanan undan yapılıyor. Tikvin'i ve demiryolunu

geri almamız gerekiyor. Orası olmadan buraya yiyecek gelmesi imkânsız."

"Olamaz!" dedi.

"Öyle. Bu arada devlet, kuzeyde, Zaborye yakınlarındaki terk edilmiş köylerde gölün diğer tarafına giden bir demiryolu yapmamızı istiyor. Orada şimdiye kadar hiç demiryolu olmadı; ama bundan başka çaremiz yok. Ya demiryolunu yapacağız; ya da öleceğiz."

"Oradaki yiyecekleri neredeyse donmuş olan gölden nasıl geçiriyorsunuz?" dedi Tatyana.

Aleksandr'ın kahverengi gözlerinde büyük bir hüzün vardı. "Eğer Tikvin'i geri alamazsak, göl ne kadar donmuş olursa olsun, taşıyacağımız yiyecek olmayacak. Orayı almaktan başka çaremiz yok. Elinizdeki yiyeceklere iyice sahip çıkın. Dağıtılan yiyecek oranı yine düşürülecek."

"Çok fazla bir şey kalmadı Şura," diye fısıldadı.

Ona veda edeceği Nevski köşesine doğru yürürlerken, Aleksandr, "Dün ailenin yanında bana Şura dedin. Daha dikkatli olmalısın. Ablan bunu hemen anlar," dedi.

"Evet," dedi Tatyana. "Daha dikkatli olmalıyım."

Tatyana karaborsa yiyecekler satan dükkândan, 500 rubleye yarım kilodan az un aldı. Bir kâsesi 250 rubleydi. 300 rubleye bir kilo tereyağı, biraz soya fasulyesi ve küçük bir paket maya aldı.

Evde hâlâ biraz şekerleri olduğu için ekmek yapabildi.

Aleksandr'ın Leningrad'ı koruma karşılığında kazandığı maaşın yarısıyla bir ekmek ve tereyağından başka bir şey yiyememişlerdi. Ancak bir gecelik yemekleri çıkmıştı. Neyse ki Aleksandr gitmeden, onlara biraz odun ve gazyağı almıştı.

Tatyana'nın yaptığı ekmeği beşe bölerek tabaklarına koydular ve çatal bıçakla yediler. Tatyana yemekten sonra Tanrı'ya Aleksandr'ı gönderdiği için teşekkür etti.

5

Aylardan kasımdı ve sabahları karanlık oluyordu. Soğuktan korunmak için pencereleri battaniye ile örtmüşlerdi; ama bunu yaparak içeri giren ışığı da engellemişlerdi.

Tatyana kasımın üçüncü haftası, yavaşça yatağından kalktı ve diş fırçasını alarak mutfağa gitti. Fakat sodayı akşam pencerenin kenarında unutmuştu ve biri onu mideye indirmişti.

Tatyana musluğu çevirdi.

Su yoktu.

Derin bir of çekerek odasına döndü ve tekrar yattı. Daşa ve Marina kıpırdanmaya başladı.

"Sular akmıyor," dedi Tatyana.

Sabah 9:00'da hava aydınlanınca, Marina ve Daşa yerel idare kurumuna gitti. Yüzünde yaralar olan zayıf bir kadın, Leningrad'daki yakıtın bittiği için beşinci bölgedeki enerjinin birkaç gün önce kesildiğini söyledi.

"Bunun bizim suyumuzla ne ilgisi var?" diye sordu Daşa.

"Suyu ne pompalıyor?" diye sordu kadın.

"Pes ediyorum. Bu bir test mi?" dedi Daşa. Kadına döndü. "Enerji yeniden sağlanabilir; ama o zaman borular donmuş olur. Bu durumda ilkbahara kadar susuz kalırız."

Kadın işine dönerek, "Merak etme. İlkbahara kadar hiçbirimiz hayatta olmayacağız," dedi.

Tatyana apartmandakilere sordu ve birinci katta su olduğunu öğrendi. Yeterince basınç olmadığı için su üst katlara ulaşamıyordu. Bu yüzden Tatyana ertesi sabah sokağa çıktı ve bir kovaya kar doldurarak yukarı çıkardı. Karları sobanın yanında eritti ve bu suyu tuvalete döktü. Sonra birinci kata indi ve kendinin, Daşa'nın, annesinin, büyükannesinin, Marina'nın yıkanması için bir kova soğuk su aldı.

Tatyana bir sabah ablasına, "Daşa, kalkıp benimle gelir misin?" diye sordu.

Daşa hâlâ yorganın alltmdaydı. "Tatya, hava çok soğuk. Böyle günlerde yataktan kalkmak çok zor oluyor."

Tatyana yiyecek almaya gidip suyla ilgili işleri halledene kadar saat 11:00'i buluyordu ve ancak o zaman hastaneye gidebiliyordu.

Biraz yulaf ezmeleri, çok az unları, çayları ve biraz votkaları kalmıştı.

Tatyana, Daşa ve annesi için her gün 300 gram, Marina ve büyükannesi için ise 200 gram ekmek alabiliyordu.

Daşa, "Kilo alıyorum," dedi.

"Ben de," dedi Marina. "Ayaklarım üç kat büyüdü."

"Benimkiler de öyle," dedi Daşa. "Botlarımın içine zor giriyorum. Tatya, bugün seninle gelemem."

"Pekâlâ Daşa. Benim ayaklarım şiş değil," dedi Tatyana.

"Neden şişiyorum?" dedi Daşa umutsuzluk içinde. "Bana neler oluyor?"

"Sana mı?" dedi Marina. "Neden her şey sadece sana oluyor? Tek sorunu olan sensin sanki."

"Bu ne demek oluyor?"

"Ya ben ne yapayım?" diye bağırdı Marina. "Tatya ne yapsın? Senin sorunun bu Daşa. Etrafındaki insanları umursamıyorsun."

"Sen umursuyor musun ekmek faresi? Yulaf faresi seni. Dur da, Tatya'ya bizden ne kadar yulaf çaldığını söyleyeyim."

"Aç olabilirim; ama en azından kör değilim!"

"Bu ne demek oluyor?"

"Kızlar!" diye bağırdı Tatyana. "Derdiniz ne? Kimin daha çok şiştiği mi? Kimin daha çok şikâyet ettiği mi? İkiniz de kazandınız.

Şimdi yatağa girin ve ben dönene kadar orada bekleyin. Ve sessiz olun. Özellikle de sen Marina."

6

Bir gece büyükanneleri başka bir odada ve kızlar yataktayken, anneleri, "Ne yapacağız?" dedi.

"Hangi konuda?" diye sordu Daşa.

"Büyükannen konusunda," dedi. "Artık Nevaya gitmediği için bütün gün evde."

"Evet," dedi Marina. "Bütün gün evde olduğu için de durmadan yiyor. Aleksandr'ın getirdiği undan bir kaşık kaldı."

"Marina kapa çeneni," dedi Tatyana. "Hiç unumuz kalmadı. Büyükannem çuvalın dibindeki kırıkları yiyor."

"Öyle mi?" Marina konuyu değiştirdi. "Tatya sence bütün farelerin şehri terk ettiği doğru mu?"

"Bilmiyorum Marina."

"Hiç kedi ya da köpek gördün mü?"

"Hiç kalmadı," dedi Tatyana. "Bildiğim kadarıyla."

Anneleri kızların yanına gelerek oturdu ve başını salladı. "Hepiniz beni dinleyin," dedi. Annesinin ses tonu artık ne sert, ne tiz ne de yüksekti. Tatyana bunun annesine ait olduğuna bile inanamıyordu. Annesinin saçında hâlâ bir bant vardı. "Ben soğuktan bahsediyorum. Bütün gün evde ve bizim sobayı yakmak için yeterince odunumuz var mı?"

"Hayır," dedi Daşa dirseğinin üzerine yaslanarak. "Pek fazla kalmadığını biliyorum. Kalan odunlar gece için ancak yeterli. Bunun için bile yeterince odunumuz yok. Büyük fırınla odalarımızı iyice ısıttığımız günler geride kaldı."

Tatyana, bunun en son Aleksandr varken olduğunu düşündü. Her zaman odun getirir ve fınnı yakarak odayı ısıtırdı.

Annesi ellerini ovuşturarak, "Ona sobayı bütün gün yakmasını söylemeliyiz," dedi.

"Ona bunu söylersek kısa süre sonra hiç odunumuz kalmaz anne," dedi Tatyana.

"Tatya, burada donuyor. Ne kadar yavaş hareket ettiğini görmüyor musun?"

Daşa başını salladı. "Her gün halk kantinine giderek bütün gün orada çorba ve yulaf ezmesi için beklerdi. Bugün koltuktan bir kere bile kalkmadığını ve hatta bizimle yemek yemediğini gördüm. Tatya, onu hastaneye götürebilir miyiz?"

"Bunu yarın yapalım, olur mu?" dedi annesi. "En azından hastane daha sıcak olur. Hastanelerde hâlâ ısıtma var, öyle değil mi?"

"Hastanedeki üç binayı kapattılar," dedi Tatyana yataktan kalkarak. "Sadece bir bina açık ve o da dolu."

Büyükannesini görmeye gitti. Koltukta yatan büyükannesinin üzerindeki battaniyeler yere düşmüş ve sadece paltosu kalmıştı. Tatyana battaniyeleri yerden alarak büyükannesini iyice örttü. Yere çömelerek, "Büyükanne benimle konuş," diye fısıldadı.

Büyükannesi inildedi. Tatyana elini büyükannesinin başına koydu. "Gücün kalmadı mı?"

"Pek değil...."

Tatyana'nın yüzünde zoraki bir tebessüm belirdi. "Büyükanne sen resim yaparken yanında oturduğum günleri hatırlıyorum. Boyanın kokusu çok güçlü olduğu için tıkanırdın. Ben de sana bu kadar yakın oturduğumdan aynı şeyi yaşardım. Hatırlıyor musun?"

"Hiç görmemiş olmana rağmen çok güzel bir muz çizmiştin. Offf Taneçka...." Bir anda sustu.

"Ne oldu büyükanne?"

"Yeniden genç olmak vardı."

"Bilmiyorum fark ettin mi büyükanne; ama gençlerin durumu da iç açıcı değil," dedi Tatyana.

"Onlardan değil; senden bahsediyorum," dedi büyükannesi.

Tatyana ertesi sabah odaya iki kova su taşıdı ve sonra ekmek almaya gitti. Döndüğünde büyükannesi ölmüştü. Koltukta yatıyordu. Üzerinde Tatyana'nın örttüğü battaniye olmasına rağmen buz gibiydi. Marina ağlayarak, "Onu uyandırmaya gittim; ama hareket etmiyordu," dedi.

Tatyana ve ailesi büyükannenin başında bekledi.

Marina burnunu çekerek omuz silkti ve masaya bakıp, "Haydi yemek yiyelim," dedi

Annesi de başını sallayarak onu onayladı. "Evet. Haydi sabah ekmeğimizi yiyelim. Ben de hindiba suyu hazırladım. Sarkova kahvaltı için, mutfaktaki fırını kendi odunuyla yakmış. Bana da biraz ateş kalmıştı."

Tatyana masaya oturdu ve ekmeği ikiye bölerek yarım kilosunu sonraya bıraktı. Bu yarım kiloyu da dörde böldü ve her birine 125'er gram düştü. "Marina, ekmeğini eve getir, duydun mu?" dedi Tatyana sert bir ses tonuyla.

"Büyükannenin payı ne olacak?" dedi Marina. "Haydi onu da bölüşüp yiyelim." Bunu yaptılar. Sonra da Marina, Daşa ve annesi kahve tadında ve kokusunda olan hindiba suyunu içti. Tatyana istemedi.

Annesine, yerel idareye gidip büyükannesinin ölümünü bildireceğini ve böylece cenazesini almaya geleceklerini söyledi. Annesi elini Tatyana'nın bacağına koydu. "Dur gitme. Eğer yerel idare gelirse, onun öldüğünü anlar."

"Eee ne olmuş?"

"Payını alamayız."

Tatyana masadan kalktı. "Anne, ay sonuna kadar kuponumuz var. Bu onun ekmeğini on gün daha alacağımızı gösterir."

"Evet; ama sonra ne olacak?"

Tatyana masayı silerken, "Anne biliyor musun ben ilerisini pek düşünmüyorum."

"Masayı toplamayı bırak Tatya," dedi Daşa. "Bulaşıkları yıkayacak su yok. Tabakları öylece bırak. Zaten onlara sadece ekmek koyduk. Bu gece tekrar kullanırız." Daşa annesine dönerek, "Ayrıca anne, yerel idareye haber vermezsek bu işi kim yapacak? Onu kendimiz taşıyamayız. Burada da kalamaz. Öyle değil mi?" diyerek duraksadı. "Yemek yemeye devam edip büyükannemi koltuğun üzerinde bırakamayız."

Annesi, büyükannelerine baktı. "Sokakta yatmaktansa burada kalmak onun için daha iyi."

Tatyana masayı silmeyi bıraktı ve dolaptan beyaz bir çarşaf almaya gitti. "Anne onu burada bırakamayız. Sovyetler Birliği'nde de olsak yakılması gerekiyor. Daşa bana yardım eder misin? Buradan alınmadan önce onu bununla sarmamız lazım."

Daşa büyükannenin üzerindeki battaniyeleri alarak, "Bunları saklayalım. İhtiyacımız olacak," dedi.

Tatyana etrafına bakındı. Etrafa fırlatılmış paketleri, raflarda dağınık kitapları, yerlere fırlatılmış kıyafetleri ve masadaki tabakları gördü. Aradığı şey neredeydi? Sonunda gördü. Pencerenin yanına giderek küçük tabloyu aldı. Bu büyükannesinin eylülde yaptığı bir elmalı turta resmiydi. Tatyana bunu büyükannesinin göğsüne koydu. "Pekâlâ, haydi gidelim," dedi.

Kızlar büyükanneyi çarşafa sardıktan sonra, annesi kenarlarını dikti ve bunu kefen şekline soktu. Tatyana istavroz çıkardı ve gözyaşlarını silerek yerel idareye gitti.

Aynı gün akşamüstü yerel idareden iki adam geldi. Annesi onlara iki bardak votka koydu. Adamlardan biri, "Hâlâ votkanızın olduğuna inanamıyorum bayan," dedi. "Herhalde bu konuda teksinizdir."

"Votkanın bir numaralı değiş tokuş malzemesi olduğunu biliyor musunuz?" dedi diğer adam. "Eğer daha votkanız varsa, bunun

karşılığında kendinize lezzetli bir ekmek alabilirsiniz."

Metanov ailesinin kadınları birbirine baktı. Tatyana iki şişelerinin kaldığını biliyordu. Babası öldükten ve Dimitri gelmeyi kestikten sonra votkadan sadece Aleksandr içmişti. O da çok az alıyordu.

"Onu nereye götürüyorsunuz?" diye sordu annesi. "Biz de sizinle geleceğiz." O gün hiçbiri işe gitmemişti.

Adamlardan biri, "Dışarıda bir kamyon dolusu ceset var. Sizin için yerimiz yok. Onu en yakın mezarlık olan Starorusskaya'ya götüreceğiz. Oraya gidip ziyaret edersiniz," dedi.

"Mezar taşı ne olacak? Ya tabut?"

"Tabut mu?" Adam ağzını açtı ve sessizce güldü. "Bayan bana kalan votkanızın hepsini verseniz bile bunu yapamam. Tabutu kim, neyle hazırlayacak?"

Tatyana başını salladı. Önceden bir tabut bulmuş ve bunu ısınmak için sobada yakmıştı. Bir anda içi ürperdi ve paltosuna sıkıca sarındı.

"Peki mezar ne olacak?" diye sordu annesi çatlak bir ses tonuyla.

"Bayan, kan ve buz tutmuş yerleri gördünüz mü? Bizimle dışarıya gelin ve bakın. Hem bu esnada kamyonumuzu da görürsünüz," dedi adam.

Tatyana öne çıktı ve adamın kolunu tuttu. "Bayım, onu aşağıya kadar indirmeniz bizim için yeterli. Bu işin en zor tarafı. Siz onu aşağıya indirin; biz gerisini hallederiz."

Bir zamanlar yıkadıkları çamaşırları astıkları çatı katına çıktı. Şu anda hiç çamaşır yoktu; ama o aradığını -çocukken kullandığı kızağı bulmuştu. Kenarında kırmızı çizgileri olan mavi bir kızaktı. Kaymamaya dikkat ederek bunu sokağa çıkardı. Büyükannesinin cesedi aşağıya indirilip karlı kaldırıma bırakılmıştı bile. "Haydi kızlar gelin. Bir-iki-üç!" dedi Tatyana, Marina ile Daşa'ya. Marina yardım edemeyecek kadar güçsüzdü. Daşa ile Tatyana büyükannelerini kızağın üzerine koyarak Starorusskaya'ya kadar taşıdı ve annesiyle

Marina onları takip etti. Tatyana yerel idarenin kamyonuna baktığında üst üste olan cesetlerin yüksekliğinin üç metreyi bulduğunu gördü.

"Bunlar bugün ölen insanlar mı?" diye sordu şoföre.

"Hayır," dedi. "Sadece sabah topladıklarımız." Ona doğru eğildi. "Dün sokaklardan 1500 ceset topladık. Votkanızı satın ve kendinize ekmek alın."

Mezarlığın girişinde cesetler yığılıydı. Bazıları beyaz çarşafa sarılmış; bazıları ise çarşafsızdı.

Tatyana, bir kadının kocasını mezarlığa getirirken çocuğuyla birlikte donmuş olduğunu gördü. Gözlerini kapatarak başını salladı. Eve gitmek istiyordu. "İçeriye giremeyiz. Yolu açamayız. Büyükannemi burada bırakalım," dedi Tatyana. "Başka ne yapabiliriz?" Daşa ile birlikte büyükannelerinin cesedini mezarlık kapısının yanındaki karların üzerine bıraktılar ve başında birkaç dakika durdular.

Sonra eve gittiler.

İki şişe votkalarını sattılar ve bunun karşılığında karaborsadan iki tane beyaz ekmek aldılar. Tikvin Almanların eline geçtiği için artık karaborsada bile ekmek bulmak zordu.

7

Bir hafta geçti. Tatyana tuvaleti yıkayamadı. Dişlerini fırçalayamadı. Banyo yapamadı. Aleksandr'ın bunu duyunca pek memnun olmayacağını düşündü. Ondan haber alamamışlardı. Acaba iyi miydi?

"Sence boruları ne zaman onaracaklar?" diye sordu Daşa bir sabah.

"Dua et de yakın zamanda onarmasınlar," dedi Tatyana. "Yoksa yine çamaşır yıkamak zorunda kalacaksın."

Daşa, Tatyana'nın yanına gelerek ona sarıldı. "Seni seviyorum. Hâlâ şaka yapabiliyorsun."

"Güzel şakalar değil," dedi ablasına sarılarak

Küçük kovalardaki sularla yaşamak zordu. Borular daha çok donmaya başlamıştı. Ama daha da kötüsü birinci kattan yukarıya taşınırken dökülen sulardı. Sular kovadan basamaklara dökülüyor ve bunlar donuyordu. Sıcaklık eksi yirmi dereceydi ve basamaklar buzla kaplıydı. Tatyana her sabah su taşırken bir eliyle kovayı diğer eliyle de parmaklıkları tutmak zorunda kalıyordu.

Yukarıya ağzına kadar dolu bir kova taşımak daha da zordu. Bir keresinde düşmüş ve yeniden su almak için aşağıya inmek zorunda kalmıştı. Merdivenlere ne kadar fazla su dökerse, o kadar kolay düşüyor ve buz kalınlaşıyordu. Arka taraftaki basamaklar daha da tehlikeliydi. Dördüncü kattaki bir kadın düşerek bacağını kırmış ve ayağa kalkamamıştı. Buzların üzerinde donup kalmış ve onu kimse taşıyamamıştı.

Tatyana, Marina, Daşa ve anneleri koltuğa oturdular ve radyodan gelen saat sesini dinlediler. Arada bazı cümleler söyleniyordu. "Moskova hayatını kurtarmak için düşmanla savaşıyor." Bu önemli haberlerdendi. Bir de daha gereksiz haberler vardı. "Çalışmayanların günlük ekmek payı 125 gram, çalışanların ise 200 gram."

Bazen de "Kayıplar, hasar, Churchill," gibi kelimeler kullanılıyordu.

Stalin Volkhov'da ikinci bir cephe açmaktan söz etmişti. Ama Churchill Almanları Kuzey Avrupa ülkelerine yönlendirmek için kendi başına ikinci bir cephe oluşturmuştu. Churchill ikinci bir cephe açmak için ne yeterince adamının ne de kaynağının olduğunu; ama Stalin'in maddi kayıplarını karşılayacağını söylemişti. Stalin ise bu faturayı Führer'e keseceğini söylemişti.

Moskova'da ölüm sancısı vardı ve halk Hitler'e karşı sonuna kadar direniyordu. Orası da Leningrad gibi bombalanıyordu.

"Büyükannem Anna'dan bir aydır haber alamadık," dedi Daşa bir kasım gecesi. "Tatya, Dimitri'den haber aldın mı?"

"Elbette hayır," dedi Tatyana. "Ondan bir daha haber alacağımı sanmıyorum Daşa." Bir an duraksadı. "Aleksandr'dan da bir süredir haber alamıyoruz."

"Haber aldım," dedi Daşa. "Birkaç gün önce. Size söylemeyi unuttum. Mektubu okumak ister misin?"

Sevgili Daşa ve diğer kızlar...

Umarım bu mektup elinize geçer. Benim dönmemi bekliyor musunuz? Ben yanınıza gelmek için sabırsızlanıyorum.

Komutanım beni tek bir balıkçının kalmadığı, Kokkorevo adında bir balıkçı kasabasına gönderdi. Köyün olduğu yerde bombalardan açılmış kocaman bir çukur var. Kamyonumuz yok. Zaten olanlarda da yakıt yok. Yirmi kişiyiz ve bize sadece iki at verdiler. Buzun, kamyonlarla ya da atlara bağlanan kızaklarla yiyecek ve cephane taşımaya uygun olup olmadığına bakmak için buradaydık.

Buzun olduğu yere çıktık. Çok soğuktu ve görsen yeni oluştuğunu düşünürdün. Ama öyle değildi. Orada bir kamyonumuzu ve iki atımızı kaybettik. Ladoga nehrinin önünde durup buza baktım ve bana at vermelerini söyledim. Üzerine atladım ve Kobona'ya kadar dört saat boyunca atın üzerinde ilerledim. Hava sıcaklığı eksi on ikinin altındaydı. Bu kadar buz gezisinin yeterli olduğunu düşündüm.

Bir kızak dolusu yiyecekle geri döner dönmez hemen araçların başına gönderildim. Hiç kimse gerçek bir askeri buzun üzerinde kızakla bırakmazdı.

Buz kamyonların geçeceği kadar kalınlaşmadan önce gönüllülerin kızaklı atlarla Kobona'ya gitmesi ve oradan un ile diğer yiyeceklerden alması gerekiyordu. Senin büyükannen bile bu adamların bazılarından daha başarılı olurdu. At binmeyenler ve hatta soğuk yüzü görmeyenler bile vardı. Bu yüzden attan düşenler, buzda kayanlar ve boğulanlar oldu, ilk gün bir kamyonumuzu ve yüklediği gazyağını kaybettik. Leningrad'a yakıt getirmeye çalışıyorduk. Yakıt

da en az yemek kadar önemli. Ekmek fırınlarını yakmak için petrol yok.

Kamyonları birkaç günlüğüne bırakıp atları kullanmaya karar verdik. Kobona'dan çıkan atlar Kokkorevo'ya kadar yaptıkları otuz kilometrelik yolda çok yavaş ilerledi. Bir gün yirmi tondan fazla yiyecek taşıdık. Yeterli değildi; ama yine de iyi bir miktardı. Şimdi Kobona'dayım ve kızaklara yiyecek yüklüyorum. Unları görüp sizin evinizde hiç olmadığını düşününce çok üzülüyorum. Cephedeki askerlere artık günde yarım kilo ekmek veriyorlar. Çalışmayanların pay oranının da 125 grama düştüğünü duydum. Bunu tekrar arttırmaya çalışacağız.

Almanların, buzlu dar yollarımızdan hiç hoşlanmadığını söylememe gerek yok. Gece gündüz bombalıyorlar. Geceleri ortalık biraz daha sakinleşiyor. İlk haftamızda yiyecek yüklü olan otuz altı kamyon kaybettik. En sonunda benim artık kamyon kullanmamam gerektiği kesinleşti. Şimdi Kokkorevo bölümünde Alman uçaklarına top atıyorum. Zenith uçaksavarının başındayım. Bu silah bombaları vurabiliyor. Size yiyecek taşıyan kamyonlardan birini yok eden uçağı vurduğumu bilmek bana büyük bir mutluluk veriyor.

Şu anda buz kalın ve birkaç iyi kamyonumuz var. Gölün karşısına, kırk kilometre boyunca oldukça hızlı geçiyorlar. Ben ve diğer askerler bu buzlu yola 'Hayat Yolu' diyoruz. Bunda haklı değil miyiz?

Tikvin'i hâlâ geri alamadığımız için Leningrad'a pek fazla yiyecek gönderemiyoruz. Sence bunun için gönüllü mü olmalıyım Daşa? Almanlara gri atımın üzerinde elimde Şpagin marka taramalı tüfekle saldırmalı mıyım? Sanırım dalga geçiyorum. Ama yine de Şpagin iyi bir tüfek.

Leningrad'a ne zaman geleceğimi bilmiyorum; ama gelirken size yemek getireceğim. Bu yüzden mücadeleye devam edin.

Hepinize cesaret diliyorum

Sevgilerimle,

Aleksandr.

Tatyana içinden, *"Yürü, yürü ve başını kaldırma,"* diyordu. *"Atkıyı yüzüne sar, gözlerinin üzerine kadar çek ve kafanı kaldırıp Leningrad'ı, cesetlerin yığın olduğu bahçeni, karın üzerinde yatan ölüleri görme. Ayağını kaldır ve üstlerinden geç. Cesedin etrafından dolaş. Bakma. Onları görmek istemezsin."* Tatyana o sabah sokakta yeni ölmüş bir adam gördü. Kolları bacakları yoktu. Bu bombadan değildi. Kolları ve bacakları bıçakla kesilmişti. Tatyana paltosunun cebinde Aleksandr'ın verdiği silahı hissederek karların arasında ilerledi ve gözünü yerden ayırmadı.

Sabahın karanlığında sokakta yürürken Aleksandr'ın verdiği silahı iki kez göstermek zorunda kalmıştı.

Aleksandr için Tanrı'ya şükrediyordu.

Kasım sonunda, patlayan bir bomba yemek yedikleri odanın camını kırdı. Boşluğu büyükannesinin battaniyeleriyle kapattılar. Başka bir şeyleri yoktu. Odanın sıcaklığı otuz derece düşmüştü ve donma noktasının altına inmişti.

Tatyana ve Daşa sobayı odalarına götürerek annesinin koltuğunun önüne koydular. Böylece dikiş dikerken üşümeyecekti. Fabrika ona diktiği her ekstra üniforma için yirmi ruble veriyordu. Annesinin fazladan beş üniforma dikmesi bütün kasım ayını almıştı. Sonra Tatyana'ya yüz ruble verdi ve gidip yiyecek bir şeyler bulmasını söyledi.

Tatyana bir şişe toprakla geri geldi. Almanlar eylülde Badayev depolarını bombaladığında bu toprak dolu şişenin içindeki şeker erimişti. Tatyana elinden geldiğince neşeli olmaya çalışarak, "Toprak dibe çökünce, bu şekeri çayımıza koyabileceğiz," dedi.

Tatyana kendi kendine, "Adım at ve gözlerini kaldırma," diyordu. "Sırada durup yerini koru. Yerini kaybedersen sana ekmek vermezler ve ekmek bulabilmek için başka bir dükkâna gitmek zorunda kalırsın.

Dur ve kıpırdama. Biri gelip bu durumu düzeltecek." Tatyana sırada beklerken tam üzerlerine bir bomba düştü. Bir düzine kadın yere yığıldı. Ne yapacaktı? Hayatta kalmaya mı bakacak; yoksa ailesini mi düşünecekti? Ya da ölüme mi gidecekti? Gözlerini kaldırmadı.

Tatyana başını hiç kaldırmadan karın arasından geçti ve ayağındaki parçalanmış botlar dışında hiçbir şey görmedi. Annesi ona bir çift dikerdi. Fakat annesi ekim ayında makineyle günde on üniforma dikerken, şimdi Daşa'nın yardımına rağmen günde bir taneyi ancak bitiriyordu.

Aleksandr'a verdiği sözü tutmak istiyordu. Ama metabolizmasının günde, dörtte biri kâğıttan oluşan 200 gram ekmekle buna nasıl dayanacağını bilmiyordu. Taş gibi olan ekmeğin içinde zaten sadece su ve un vardı. Aleksandr buna deniz bisküvisi mi diyordu? Ekmek kaldırım taşları kadar sert ve siyahtı. Günde 200 gram ekmekle hayatta kalması çok zordu.

Su gibi olan çorbayla, ya da sulu yulaf ezmesiyle de yaşaması zordu.

Luba Petrova, Vera, Kirili ve Nina İglenko bunu başaramamıştı? Acaba annesi, Daşa ve Marina başarabilecek miydi?

Şimdiye kadar yaptıkları yeterli değildi.

Hayatta kalmak için daha fazla şey yapması gerekecekti. Bu dünyadan farklı bir yerde yaşıyormuş gibi isteklerine, açlığa ve soğuğa direnmeliydi.

Açlık yüzünden etrafındaki her şeye ve herkese olan ilgisini kaybetmişti. Artık bombaları bile umursamıyordu. Koşacak, yere yatacak ya da ölülerin taşınmasına yardım edecek gücü yoktu. Üzerinde büyük bir uyuşukluk ve duyarsızlık vardı.

Annesi kalbini kırmış; Daşa duygularını karıştırmıştı. Açgözlü Marina bile Tatyana'yı üzmüştü. Onu hiçbir zaman yargılamasa da, hayal kırıklığına uğratmıştı. Nina İglenko ölmeden önce son oğlunun can verişini izlerken, Tatyana'nın içinde büyük bir acıma hissi doğmuştu.

Tatyana hissetmekten vazgeçmeliydi. Dişini her zamankinden daha fazla sıkmalıydı. Artık yiyecek yemek de yoktu.

Bu kısacık hayatından kaçmayacak ve başını öne eğmeyecekti. Gözlerini kaldırmanın bir yolunu bulacaktı.

Aleksandr dışında her şeyi hayatından çıkaracaktı. O ise hep içinde kalacaktı.

BÜYÜK KALE PARÇALARI

1

Leningrad'a aralık gelince beyaz gecelerden, ışıktan, yazdan, güneşten ve pastel renkli gökyüzünden eser kalmadı. Gökyüzü karanlık, her tarafı bulutlarla çevrili ve iç karartıcıydı.

Işık sabah 10:00 sularında görünüyordu. Sonra 14:00'te tekrar saklanıyor ve her yer yeniden kararıyordu.

Tam bir karanlık vardı. Aralıkta Leningrad'daki elektrikler de kesildi. Şehir tamamen karanlığa büründü. Tramvaylar çalışmamaya başladı. Otobüsler de yakıt olmadığı için işlemiyordu.

Çalışma günleri önce üç, ardından iki ve en son da bir güne düşürüldü. Elektrik savaş için çalışması gereken bazı yerlere verilmeye başladı. Bunlar arasında Kirov, su işleri, annesinin çalıştığı fabrika ve Tatyana'nın çalıştığı hastanenin bir binası da vardı. Ama tramvayların işleyişi tamamen durdu. Tatyana'nın kaldığı apartmanda elektrik ve ısıtma yoktu. Su ise hâlâ ilk katlara ulaşabiliyordu.

Aralık başında, Hawaii adası ve Japonya ile ilgili bir sorun yüzünden Amerika da savaşa girdi. Dikiş diken annesi, "Belki Amerika bu kez bizim tarafımızda olur," dedi.

Amerika'nın savaşa girdiğine dair çıkan haberlerden birkaç gün sonra Tikvin geri alındı. Tatyana böyle anlamıştı. Tikvin'in kazanılması demiryollarının ve buzlu yolların geri alınmasına, yiyecek gelmesine işaretti. Acaba yiyecek oranlarında bir artış olur muydu?

Hayır bu, o anlama gelmiyordu.

Yüz yirmi beş gram ekmek.

Elektrikler kesilince radyo da çalışmamaya başladı. Artık haber raporları yoktu. Işık, su, odun ve yemek de yoktu.

Oturarak birbirlerine baktılar. Tatyana ne düşündüklerini biliyordu.

Sırada kim vardı?

"Bize bir fıkra anlat Tatya."

Derin bir nefes aldı. "Bir müşteri kasaba sorar: 'Beş gram sosis alabilir miyim lütfen?' Kasap 'Beş gram mı? Benimle dalga mı geçiyorsun?' der. Müşteri 'Hayır. Eğer seninle dalga geçiyor olsaydım, onu dilimlemeni isterdim,' der."

"İyi bir fıkra kızım."

Tatyana elinde su kovasıyla koridordan geçip odasına doğru gidiyordu. Deli Slavin'in kapısı kapalıydı. Tatyana bu kapının bir süredir kapalı olduğunu fark etti. Ancak Petr Petrov'un kapısı açıktı. Küçük masasının başında oturmuş tütün sarmaya çalışıyordu.

Kovayı koridorda bırakıp içeri girerek, "Yardıma ihtiyacın var mı?" diye sordu.

"Teşekkürler Taneçka, evet var," dedi bitkin bir halde. Elleri titriyordu.

"Sorun ne? İşe git. Orada öğle yemeği yiyebilirsin. Kirov'da hâlâ yemek veriyorlar, öyle değil mi?"

Kirov, Almanların birkaç kilometre güneydeki Pulkovo'dan attığı top yüzünden zarar görmüş; fakat bunun olduğu yere küçük bir fabrika inşa etmişlerdi. Birkaç gün önce de Petr Pavloviç bir numaralı tramvaya binerek sınıra gitmişti.

Tatyana bir numaralı tramvayı hatırladı.

"Sorun ne?" diye sordu. "Gitmek istemiyor musun?"

Başını salladı. "Benim için endişelenme Taneçka. Düşünmen gereken yeterince şey var zaten."

"Anlat bana." Bir an duraksadı. "Bombardıman yüzünden mi?"

Başını salladı.

"Yemek ya da bomba yüzünden değil mi?" Yüzüne baktı ve sonra odanın kapısını kapatmak için ayağa kalktı. "Sorun ne?" diye tekrarladı daha alçak bir ses tonuyla.

Petr Pavloviç, Kirov'a, motoru bozulan tankları tamir etmek için gittiğini söyledi. Şu anda ne mal taşınıyor; ne yeni tanklar yapılıyor; ne de motorları bozuluyordu.

"Uçak motorlarının tanklara nasıl uydurulacağını ortaya çıkardım. Sonra da uçak motorlarını ayrıca tamir ettim."

"Bu kulağa hoş geliyor," dedi Tatyana. "Bunu yaptığın için çalışan payı alıyorsun, öyle değil mi? Yani 350 gram ekmek."

Bir sigara yaktı. "Sorun o değil; NKVD askerleri." İçi kin doluydu. "Benden önce motorları tamir edemeyen adamları vurmak için tetikte bekliyorlardı. İşi ben üstlenince ve tüfeklerini bana doğrultarak motoru tamir ettiğimden emin olmaya çalıştılar."

Tatyana elini sırtına koyarak onu dinledi ve içi ürperdi. "Ama sen motorları tamir ettin," dedi derin bir soluk alarak.

"Evet, ama ya edemeseydim ne olacaktı?" dedi. "Soğuk, açlık ve Almanlar yeterli değil mi? Ölmemiz için daha kaç yol olması gerekiyor?"

Tatyana arkasına dönerek kapıya gitti. "Böyle bir hayatın olduğu için üzgünüm;" dedi kapıyı açarak.

O gün öğleden sonra eve gelirken, Petr Petrov'un kapısı hâlâ açıktı. Tatyana içeriye baktı. Hâlâ masanın başındaydı ve Tatyana'nın onun için sardığı sigara hâlâ parmaklarının arasındaydı. Ölmüştü. Tatyana istavroz çıkararak kapısını kapattı.

Dördü oturdukları koltukta birbirlerine bakıyordu. Artık aynı odada yemek yiyor ve uyuyorlardı. Tabaklarını kucaklarına alıyorlar ve akşam yemeği olarak ekmek yiyorlardı. Sonra da sobanın karşısına geçiyor ve alevleri izliyorlardı. Bu odadaki tek ışıktı. Bir sürü fitilleri ve kibritleri vardı; ama yakacak bir şeyleri yoktu. Keşke olsaydı...

Yakacak bir şeyleri yoktu. Tatyana bir anda hatırladı.

Motor yağı. Hâlâ dondurmanın, güneş ışığının ve mutluluğun olduğu bir haziran günü Aleksandr ona motor yağı almasını

söylemişti. Ama onu dinlememişti.

Şimdi durum ortadaydı.

"Marina ne yapıyorsun?"

Marina bir kasım akşamı duvardaki kâğıtları soyuyordu. Eline büyük bir parça alarak kovanın yanına gitti ve kâğıdın arkasını ıslattı.

"Ne yapıyorsun?" diye tekrarladı Tatyana.

Marina bir kaşık alarak kâğıdın hamurunu kazımaya başladı. "Bugün kuyrukta önümde duran kadın bazı duvar kâğıdı hamurlarının patates unundan yapıldığını söyledi." Delirmiş gibi kâğıdı kazıyordu.

Tatyana kâğıdı Marina'nın elinden yavaşça aldı. "Patates unu ve tutkaldan," dedi.

Marina kâğıdı Tatyana'nın elinden kaptı. "Buna dokunma. Kendine başka al."

Tatyana, "Patates unu ve tutkal," diye tekrarladı.

"Eee ne olmuş?"

"Tutkal bir zehirdir."

Marina sessizce güldü ve hamurun olduğu kaşığı ağzına götürdü.

"Daşa ne yapıyorsun?"

"Sobayı yakıyorum." Daşa sobanın başındaydı ve içine kitapları atıyordu.

"Kitapları mı yakıyorsun?"

"Neden olmasın? Isınmamız gerekiyor."

Tatyana, Daşa'nın eline yapıştı. "Hayır Daşa! Dur! Lütfen kitapları yakma! Bu kadar düşmedik."

"Tatya! Eğer daha fazla enerjim olsaydı, seni öldürür ve dilimleyerek yerdim," dedi Daşa sobaya bir kitap daha fırlatarak.

"Bana..."

"Hayır Daşa," dedi ablasının bileğinden tutarak. "Kitaplar olmaz."

"Odunumuz yok," dedi Daşa ciddi bir ses tonuyla.

Tatyana hemen yatağının altına bakmaya gitti. Zoşçenko, John Stuart Mill ve İngilizce sözlüğü ordaydı. Cumartesi akşamı Puşkin'i okuduğunu ve onu koltuğun üzerinde unuttuğunu hatırladı. Sobaya kitap atmaya devam eden Daşa'ya baktı.

Tatyana ablasının elindeki, 'Bronz Atlı' kitabını dehşet içinde fark etti. "Daşa hayır!" diye bağırdı ve üstüne çullandı. Bağıracak ve üstüne çullanacak gücü nereden bulmuştu? Bir şeyler hissedecek kuvveti nasıl bulmuştu?

Onu hemen kaparak Daşa'nın elinden aldı. Kitabı göğsüne yapıştırarak, "Hayır!" diye bağırdı. Bir yandan da titriyordu. "Bu benim kitabım Daşa."

"Bu kitapların hepsi bizim Tatya," dedi Daşa. "Bu, şu anda kimin umurunda? Tek derdimiz ısınmak."

Tatyana dudaklarını yaladı ve titrediği için bir süre konuşamadı. "Daşa neden kitaplar? Koskoca yemek odası takımı var. Bir masa ve altı sandalye. Dikkatli kullanırsak bunlar bize bütün kış yeter." Ağzını kapadı ve eline baktı. Kanıyordu.

"Yemek takımını testere ile kesmek mi istiyorsun?" dedi Daşa, Karl Max'ın kitabını sobaya fırlatarak. "Beni hiç karıştırma."

Tatyana'ya bir şeyler oluyordu. Annesini ya da ablasını korkutmak istemiyordu. Marina'nın hiçbir şeyden ürkmeyeceğini biliyordu. Tatyana, Aleksandr'ı bekleyecekti. Kendine neler olduğunu ona soracaktı. Ama o gelmeden ve bu soruyu sorma fırsatı bulamadan önce, Marina'nın da ağzının kanadığını fark etti. "Haydi Marina hastaneye gidelim," dedi.

En sonunda bir doktor onları muayene etmeye geldi. "İskorbüt hastalığı," dedi doktor. "Bu herkeste var. Kanama oluyor. Kılcal

damarlarınız inceliyor ve çatlıyor. C vitaminine ihtiyacınız var. Size iğne yapabilir miyiz bir bakalım."

İkisine de C vitamini iğnesi yapıldı.

Tatyana daha iyi oldu.

Marina'ya pek faydası olmadı.

Geceleyin Tatyana'ya fısıldadı. "Tatya, beni duyuyor musun?"

"Ne var Marinka?"

"Ölmek istemiyorum," dedi. Utanmasa ağlayacaktı. Feryat etmemek için kendini zor tutuyordu. "Ben ölmek istemiyorum Tatya! Eğer burada annemle kalmasaydım; şu anda büyükannem ile Molotov'da olacak ve ölmeyecektim."

Tatyana elini Marina'nın başına götürerek, "Ölmeyeceksin," dedi.

"Ben ölmek istemiyorum," dedi Marina. "Hayatımda senin hissettiğin duyguları bir kez olsun tadamadım." Zor nefes alıyordu.

Daşa'nın sesi uzaktan geliyor gibiydi. "Tatya ne hissediyor?"

Marina cevap vermedi. "Taneçka, bu nasıl bir duygu?"

"Ne nasıl bir duygu?" diye sordu Daşa. "Umarsızlık mı? Soğuk mu? Zayıflamak mı?"

Tatyana, Marina'nın alnını okşamaya devam etti. "Yalnız olmadığını hissetmek gibi bir şey. Haydi şimdi kendine gel. Gücün nerede? Seninle bota binerken Paşa'nın yüzerek bize yetişmeye çalıştığı günleri hatırlıyor musun? O gücün nerede Marinka?"

Ertesi sabah Marina, Tatyana'nın yanında ölü bir halde yatıyordu.

Daşa ölü kuzenine bakmaktan kaçınarak, "Ay sonuna kadar onun payını alırız," dedi.

Tatyana başını salladı. "Senin de bildiğin gibi kuponlarının hepsini bitirdi. Ay ortasındayız ve o kasım sonuna kadar yiyecek alamıyor."

Tatyana kuzenini beyaz bir çarşafa sardı. Annesi iki tarafını dikti ve Marina'yı sokağa indirdiler. Onu kızağın üzerine koymaya

çalıştılar; ama kaldıramadılar. Tatyana istavroz çıkardıktan sonra onu karlı kaldırımın üzerine bıraktılar.

2

Bir gün daha C vitamini iğnesi yaptırdı ve iki yüz gram siyah ekmek yedi. Tatyana çalışan payı alabilmek için işe gidiyormuş gibi yapıyordu; ama hastanede ölülerin yanında oturmaktan başka yapacağı bir iş kalmamıştı.

Marina'nın ölümünden bir hafta sonra, Tatyana, Daşa ve anneleri sobanın başında hiç konuşmadan oturuyordu. Tatyana'nın yatağın altına sakladığı kitaplar dışında hepsi yakılmıştı. Korlar odayı aydınlatmıyordu ve annesi karanlıkta dikiş dikiyordu.

"Ne dikiyorsun anne?" diye sordu Tatyana.

"Hiçbir şey," dedi annesi. "Önemli bir şey değil. Kızlarım nerede?"

"Buradayız anne."

"Daşa, Luga'yı hatırlıyor musun?"

Daşa anımsadı.

"Daşenka, Tatya'nın boğazına balık kılçığı kaçtığında onu bir türlü çıkaramadığımızı hatırlıyor musun?"

Daşa hatırladı. "Beş yaşındaydı."

"Onu kim çıkardı anne?"

"Paşa. Elleri çok küçüktü. Elini boğazına soktu ve kılçığı çıkardı."

"Anne, Tatya'nın İlmen gölünde bottan düştüğünü; yüzme bilmediğini sandığımız için arkasından atladığımızı ve onun köpek yüzüşüyle bottan uzaklaştığını hatırlıyor musun?"

Annesi hatırladı. "Tatya o zaman iki yaşındaydı."

"Anne," dedi Tatyana. "Paşaya tuzak olsun diye bahçede açtığım çukuru doldurmayı unuttuğumu ve senin onun içine düştüğünü hatırlıyor musun?"

"Hiç hatırlatma," dedi annesi. "O konuda hâlâ kızgınım."

Gülmeye çalıştılar.

"Tatya," dedi annesi dikiş dikmeye devam ederek "Sen ve Paşa doğduğunda Luga'daydık ve bütün aile Paşa'nın etrafında fır dönerek ne kadar güzel bir erkek olduğunu söylüyordu. O sırada yedi yaşında olan Daşa seni kucağına aldı ve 'Hepiniz siyah olanı alabilirsiniz. Ben beyazı alıyorum. Bu bebek benim,' dedi. Hepimiz onunla dalga geçtik ve 'Pekâlâ Daşa. Onu bu kadar çok mu istiyorsun? O halde adını sen koyabilirsin,' dedik." Annesinin sesi titriyordu. "Daşa da 'Bebeğime Tatyana ismini koymak istiyorum,' dedi."

Tatyana bir kez daha C vitamini iğnesi oldu. Annesi ile Daşa için kestiği iki yüz gram ekmeğin üzerine parmaklarının arasından süzülen kan gelmişti.

Apartmanlarının çatısına bir bomba düştü. Bunu önlemek için ne Anton, ne Mariska, ne Kirili, ne Kostya ne de Tatyana oradaydı. Greçeski Prospekt'teki kiliseye bakan dördüncü kat alevlere büründü. Hiç kimse söndürmeye gelmedi. Yangın bir gün boyunca sürdü ve her taraf kül oldu.

Tatyana hayal mi görüyordu; yoksa şehirde gerçekten de bir sessizlik var mıydı? Ya sağır oluyordu; ya da bombardıman azalmıştı. Hâlâ bomba atılıyordu; ama daha kısa sürüyor ve daha fazla etki ediyordu. Sanki Almanlar bu işten sıkılmış gibiydi. Neden olmasındı ki? Bombalayacak kim kalmıştı?

Tatyana.

Daşa.

Anneleri.

Hayır, anneleri de yoktu...

* * *

Elinde hâlâ diktiği asker üniforması ve yün şapkasının altında da saç bandı duruyordu. Sobanın önünde oturan annesi, "Daha fazla

dayanamıyorum. Yapamıyorum," dedi. Ellerinin ve başının hareketi durdu. Gözleri açık kaldı. Tatyana kesik kesik nefes alışlarını ve bunun bir anda kesilişini duydu.

Tatyana ve Daşa annelerinin yanında diz çöktü. "Keşke dua etmeyi bilseydik Daşa."

"Sanırım Tanrı'nın Duası denen şeyin bir bölümünü biliyorum," dedi Daşa.

Tatyana'nın sırtı sobaya dönük olduğu için sıcacıktı; ama önü buz gibiydi. "Hangi bölümünü biliyorsun?"

"Sadece *'Bugün bize ekmeğimizi bağışla,'* bölümünü."

Tatyana elini annesinin kucağına koydu. "Annemi diktiği şey ile birlikte yakacağız."

"Onu diktiği şeyin içinde yakmamız gerekecek," dedi Daşa üzgün bir şekilde. "Baksana kendine kefen dikiyormuş."

"Yüce Tanrım!" dedi Tatyana annesinin soğuk bacağını tutarak *"Bize bugün ekmeğimizi bağışla...."* Bir an duraksadı. "Başka ne vardı Daşa?"

"Bütün bildiğim bu? *Amin* desek nasıl olur?"

"Amin," dedi Tatyana.

Akşam yemeğinde ekmeği üç parçaya ayırdılar. Daşa ve Tatyana kendi ekmeklerini yedi. Annelerininkini ise tabakta bıraktılar.

O gece Daşa ile Tatyana sarılarak yattı. "Beni bırakma Tatya. Sensiz yapamam."

"Seni bırakmayacağım Daşa. Birbirimizden ayrılmayacağız. Yalnız kalamayız. Bir ikinci kişiye her zaman ihtiyaç duyduğumuzu biliyorsun. Bize hâlâ insan olduğumuzu hatırlatacak ikinci bir kişiye...."

"Sadece ikimiz kaldık Tatya," dedi Daşa. "Sadece sen ve ben."

Tatyana ablasına sıkıca sarıldı. Sen. Ben. Ve Aleksandr.

3

Aleksandr birkaç gün sonra döndü. Gözlerinin etrafındaki mor halkalar ve siyah sakalı ona eşkıya havası vermişti; ama bunun dışında iyiydi. Bu Tatyana'nın içini rahatlattı. Onu görmek bile yeterliydi. Daşa ile Aleksandr koridorda sarılırken, Tatyana geride kalarak onları izledi. Aleksandr da ona baktı.

"Nasılsın?" dedi güçsüz bir şekilde.

"İyiyim," dedi. "Kızlarım nasıl?"

"Pek de iyi değil Aleksandr," dedi Daşa. "Aslında hiç iyi değiliz. Gel de annemize bak. Beş gündür ölü. Artık yerel idareden gelmiyorlar. Onu taşıyamıyoruz."

Aleksandr, Daşa'nın arkasında duran Tatyana'nın yanına gitti ve eldivenli eliyle yüzüne dokundu.

Aleksandr annelerini buzda kaydırmadan aşağıya taşıdı ve onu Tatyana'nın kızağına yerleştirdi. Annelerini Starorusskaya mezarlığına taşırken, kızlar da onu takip etti. Yolu açmak için mezarlığın girişindeki cesetleri kenara çekti ve annesini içeri kadar taşıyarak yavaşça karın üzerine yatırdı. İki dal parçası kopardı ve bunları bir iple birleştirerek haç şekline soktuktan sonra annelerinin cesedinin üzerine koydu.

"Bir dua biliyor musun Aleksandr?" diye sordu Tatyana. "Annemiz için."

Aleksandr, Tatyana'ya baktı ve başını salladı. Tatyana onun istavroz çıkardığını ve birkaç kelime mırıldandığını gördü.

Mezarlıktan çıkarlarken Tatyana, "Dua bilmiyor musun?" diye sordu.

"Rusça dua bilmiyorum," diye fısıldadı.

Eve döndüklerinde Aleksandr oldukça neşeliydi. "Kızlar size getirdiklerime inanamayacaksınız." Bir an duraksadı. "Sadece sizin için."

Onlara bir çuval patates, yedi tane portakal, yarım kilo toz şeker, 250 gram arpa, keten tohumu yağı ve motor yağı getirmişti. Motor yağını Tatyana'ya verirken otuz iki dişini göstererek gülümsedi.

Tatyana da elinden gelse gülümseyerek karşılık verecekti.

Aleksandr ona motor yağıyla nasıl ışık yakacağını gösterdi. İki çay tabağının arasına birkaç kaşık motor yağı dökerek içine fitil yerleştirdi ve ucunu dışarda bıraktı. Sonra da fitili yaktı. Motor yağı dikiş dikilecek ya da kitap okunacak kadar geniş bir alanı aydınlattı. Ondan sonra dışarı çıktı ve yarım saat sonra odunla geldi. Bodrum katında kırık kalas parçaları bulduğunu söyledi. Sonra da onlara su taşıdı.

Tatyana ona dokunmak istedi. Daşa yanından ayrılmıyordu. Tatyana bu yüzden gözlerine bile bakamıyordu. Çaydanlığı alıp çay yaptı ve içine biraz şeker koydu. Bu büyük bir ilerlemeydi. Üç patates ve biraz arpa pişirdi. Ekmeklerini böldü ve hep birlikte yemek yediler. Sonra sobanın üzerinde su ısıttı ve Aleksandr'dan sabun alarak ellerini, yüzünü ve boynunu yıkadı.

"Teşekkürler Aleksandr," dedi Tatyana. "Dimitri'den haber aldın mı?"

"Rica ederim," dedi. "Dimitri'den de haber almadım. Ya sen?"

Tatyana başını salladı.

"Aleksandr saçlarım dökülmeye başladı," dedi Daşa. "Bak." Bir tutam saç geldi eline.

"Daş çekme saçını," dedi ve Tatyana'ya döndü. "Senin saçların da dökülmeye başladı mı?" Ona bakan gözleri soba gibi içini ısıtıyordu.

"Hayır," diye mırıldandı. "Benim saçlarımın dökülecek hali yok. Dökülürse yarın kel kalırım zaten. Ama kanamam var." Ona bakarak ağzını sildi. "Belki portakal iyi gelir."

"Yedisini birden ye; ama yavaş yavaş. Ayrıca geceleri sakın sokağa çıkmayın. Bu çok tehlikeli."

"Çıkmayız."

"Kapınızı da her zaman kilitleyin."

"Zaten kilitliyoruz."

"Peki o zaman ben nasıl kapıyı çalmadan içeri girebildim?"

"Tatya açık bırakmış."

"Kardeşini suçlamaktan vazgeç. Sadece o lanet kapıyı kilitle!"

Aleksandr yemekten sonra mutfaktan bir testere aldı ve yemek masasıyla sandalyeleri sobada yakmak için parçalara ayırdı. O bu işle uğraşırken, Tatyana da yanında duruyordu. Daşa battaniyeye sarılı halde koltukta oturuyordu. Oda soğuktu. Artık diğer odaya hiç gitmiyor; camları kırık olmayan odada oturuyor, yemek yiyor ve uyuyorlardı.

Tatyana testere ile kestiği parçaları elinden alıp köşeye yerleştirirken, "Aleksandr şu anda bizim için kaç ton un ayırıyorlar?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Aleksandr."

Derin bir iç geçirdi. "Beş yüz."

"Beş yüz ton mu?"

"Evet."

"Beş yüz ton kulağa oldukça fazla geliyor," dedi Daşa.

"Öyle mi Aleksandr?"

"Hayır."

"Temmuzda bize kaç ton un verdiler?" diye sordu Tatyana.

"Ben Leningrad yemek şefi Pavlov muyum?"

"Cevap ver? Ne kadar?"

Derin bir nefes aldı. "Yedi bin iki yüz."

Tatyana hiçbir şey söylemedi ve koltukta oturan Daşa'ya baktı. Daşa'nın moralinin bozulduğunu ve gözlerini Aleksandr'a diktiğini gördü. "Bir de iyi tarafından bak. Beş yüz ton eskisinden daha uzun süre dayanır."

Üçü koltuğun önündeki sobanın karşısında oturdular ve ondan gelen küçük ışığı izlediler. Aleksandr, Daşa ile Tatyana'nın arasındaydı.

Tatyana annesinin diktiği yün palto ile yün pantolonunu giymişti. Şapkasını da kulaklarını ve gözlerini kapatacak şekilde çekmişti. Sadece burnu ve ağzı odadaki havayı soluyordu. Bacaklarının üzerinde battaniye örtülüydü. Tatyana bir ara uyuyacağını düşündü ve başını sağa, Aleksandr'a yasladı. Aleksandr elini Tatyana'nın kucağına koymuştu.

Aleksandr konuşmaya başladı. "Bir söz vardır Rus generale, İngiliz silahlı kuvvetlerine ve Amerikan paylarına sahip bir asker olmak isterdim."

"Ben sadece Amerikan yemek paylarına sahip olmak isterdim," dedi Tatyana. "Aleksandr, Amerika'nın savaşa girmiş olması işimizi kolaylaştıracak mı?"

"Evet."

"Buna emin misin?"

"Kesinlikle. Şu anda Amerika savaşta olduğu için umudumuz var."

Tatyana, Daşa'nın sesini duydu. "Aleksandr eğer bu savaştan sağ çıkarsak, Leningrad'dan ayrılarak havaların bu kadar soğuk olmadığı Ukrayna'ya, Karadeniz'e gidelim."

"Rusya'da böyle bir yer yok," dedi Aleksandr. Üniformasının üzerinde kalın bir palto; başında da kulaklarını kapatan bir şapka vardı. Daşa ısrar edince Aleksandr, "Hayır. Çok kuzeydeyiz. Rusya'da kışları soğuktur," dedi.

"Dünyada kışları dondurucu rüzgârların esmediği bir yer yok mu?"

"Arizona."

"Arizona. Burası Afrika'da bir yer mi?"

"Hayır." Hafif bir iç geçirdi. "Tatya, Arizona'nın nerede olduğunu biliyor musun?"

"Amerika," diye cevapladı Tatyana. Tek sıcaklık küçük sobadan geliyordu. Ve Aleksandr'dan. Başını koluna yasladı.

"Evet. Amerika'da bir eyalet," dedi. "Kaliforniya yakınlarında. Çöl alanı. Yazları kırk derece oluyor. Kışları ise yirmi derece. Hiçbir zaman soğuk ve kar olmaz."

"Keş şunu," dedi Daşa. "Bize peri masalı anlatıyorsun. Bunları Tatyana'ya anlat. Ben bunun için fazla büyüğüm."

"Bunlar doğru. Asla soğuk olmaz."

Tatyana gözlerini kapatarak Aleksandr'ın sesini dinledi. Konuşmayı hiç kesmemesini istiyordu. Onun güzel bir ses tonu olduğunu düşünüyordu. Onun sesini duyunca huzur buluyordu.

"Bu imkânsız!" dedi Daşa. "Kışları ne yapıyorlar?"

"Uzun kollu gömlek giyiyorlar."

"Kes şunu!" dedi Daşa. "Uydurduğunu biliyorum."

Tatyana şapkasını kaldırdı ve sobadan gelen ışığa baktı.

"Tatya," dedi Aleksandr yavaşça. "Doğruyu söylediğimi biliyorsun Arizona'da yaşamak ister miydin?"

"Evet," diye yanıtladı.

Daşa ciddi bir ses tonuyla, "Ona nasıl hitap ettin?" dedi.

"Tatyana," dedi Aleksandr.

Daşa başını salladı. "Hayır. Tatya dedin. Daha önce ona bu şekilde hitap ettiğini hiç duymamıştım."

Tatyana şapkasını yine yüzüne kadar çekerek, "Gerçekten Aleksandr. Sana ne oldu?" dedi.

"Umurumda değil. Ona istediğin gibi hitap et," dedi Daşa.

Banyoya gitmek için odadan çıktı.

Tatyana, Aleksandr'ın yanında oturmaya devam etti; ama artık başı ona dayalı değildi.

"Tatya, Tatyuşka, Tanya," diye fısıldadı. "Beni duyabiliyor musun?"

"Seni duyabiliyorum Şura."

"Haydi başını yine bana yasla."

Dediğini yaptı.

"Nasıl gidiyor hayatın?"

"Gördüğün gibi."

"Anlıyorum." Küçük elini alarak öptü. "Cesaret Tatyana. Cesaret."

Tatyana, *Seni Seviyorum Aleksandr,* dedi içinden.

Ertesi günün akşamı Aleksandr eve geldi ve neşeli bir şekilde, "Kızlar! Bugün günlerden ne biliyorsunuz, öyle değil mi?" dedi.

Boş gözlerle ona baktılar. Tatyana birkaç saatliğine hastaneye gitmişti. Orada ne yaptığını bile hatırlayamıyordu. Daşa ondan da dağınık bir haldeydi. Gülümsemeye çalıştılar; ama beceremediler. "Günlerden ne?" diye sordu Daşa.

"Bugün Noel!" diye bağırdı.

Gözlerini ona diktiler.

"Gelin bakın, üç tane domuz eti konservesi aldım." Gülümsedi. "Herkese birer tane. Bir de votka var. Ama çok az. Zaten çok fazla votka içmek istemezsiniz."

Tatyana ve Daşa ona bakmaya devam etti. Tatyana en sonunda, "Aleksandr Noel olduğunu nereden bilebiliriz? Aylardır doğru düzgün işlemeyen bir çalar saatten başka bir şeyimiz yok. Radyo da çalışmıyor zaten," dedi.

Aleksandr bileğindeki saati gösterdi. "Ben ordunun saatine göre hareket ediyorum. Bu yüzden de zamandan hep haberim var. Ayrıca sizin de biraz neşeli olmanız gerekiyor. Kutlamadan önce bu halde olmanız yanlış."

Artık masaları yoktu. Tabaklarını alarak sobanın karşısındaki koltuğa oturdular ve Noel yemekleri olan domuz etini, beyaz ekmeği, bir kaşık da tereyağını yediler. Aleksandr, Daşa'ya sigara, Tatyana'ya ise şeker verdi. Tatyana gülümseyerek bunu hemen ağzına attı. Aleksandr saatine bakıp herkese votka koymaya gidene kadar muhabbet ettiler. Karanlık odada saat 00:00 olmadan birkaç dakika önce ayağa kalktılar ve kadehlerini 1942 yılına kaldırdılar.

Son on saniyeyi saydılar ve kadehlerini tokuşturarak içtiler. Aleksandr ile Daşa, sonra da Daşa ile Tatyana birbirine sarıldı. "Haydi Tatya, Aleksandr'ı öpmekten korkma," dedi Daşa ve koltuğa oturdu. Tatyana yüzünü Aleksandr'a doğru kaldırdı ve Aleksandr da yavaşça ona doğru eğilerek dudaklarından öptü. St. İshak'tan beri dudakları ilk kez buluşuyordu.

"Mutlu Noeller Tatya."

"Mutlu Noeller Aleksandr."

Daşa gözleri kapalı bir halde koltukta oturuyordu. Bir elinde içki diğer elinde ise sigara vardı. "1942'nin şerefine," dedi.

"1942'nin şerefine," dedi Aleksandr ile Tatyana aynı anda. Sonra Aleksandr ona son bir bakış fırlatarak Daşa'nın yanına oturdu. Sonra hep beraber yatağa girdiler. Tatyana, Aleksandr ile Daşa'ya sırtını dönerek duvara baktı.

Noel'in ertesi günü Tatyana ile Aleksandr postaneye gitti. Tatyana her hafta postaneye gidip büyükannesinden mektup olup olmadığına bakıyor ve ona kısa bir not yolluyordu. Büyükbabası öldükten sonra

ondan sadece bir mektup almışlardı. Bu mektupta, Molotov'dan taşınıp Kamadaki bir balıkçı kasabasına yerleştiğini yazmıştı.

Tatyana'nın mektupları kısaydı. Birkaç paragraftan uzun yazamıyordu. Büyükannesine, hastaneden, Vera'dan, Nina İglenko'dan ve biraz da deli Slavin'den bahsediyordu. Slavin günlerini koridorda geçirmeye devam edip, bombalara ve açlığa kayıtsız kalmış; iki hafta önce de esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolmuştu. Tatyana, Slavin'den bahsediyor; ama kendi ve ailesi hakkında bir şey yazamıyordu. Bu kısmı Daşa'ya bırakıyordu ve o Tatyana'nın yazdıklarının altına anlamlı cümleler ekliyordu. Tatyana Leningrad'da yaşanan ekim, kasım ve aralık aylarını nasıl anlatacağını bilemezken; Daşa olanları saklamasını gayet iyi başarıyor ve büyükannesine Aleksandr ile yaptıkları evlilik planlarından bahsediyordu. O bir yetişkindi ve yetişkinler bu tür şeyleri çok iyi saklardı.

Daşa çok yorgun olduğu için Tatyana'nın bugün götürdüğü mektuba bir şey ekleyememişti.

Aleksandr ve Tatyana başlarını öne eğerek, karın üzerinde dikkatli bir şekilde ilerledi. Kar Tatyana'nın yırtılan botlarının içine giriyor ve erimiyordu. Aleksandr'ın koluna girerek bir dahaki mektubunu düşündü. Belki de bir dahaki mektupta annesinin, Marina'nın, Rita teyzesinin ve büyükannesi Maya'nın öldüğünden bahsedebilirdi.

Postane Nevski'deki binanın ilk katındaydı. Normalde zemin kattaydı; ama bombalar yüzünden buranın pencereleri kırılmış ve onarılamamıştı. Bu yüzden de postane bir üst kata taşınmıştı. Üst katta olmasının tek sorunu çıkış zorluğuydu. Merdivenler buz ve cesetlerle kaplıydı.

Aleksandr merdivenin başında, "Geç oluyor. Gitmem lazım. Öğleyin kışlada olmam lazım," dedi.

"Öğleye daha çok var," dedi Tatyana.

"Hayır. Saat 11:00. Buraya gelmemiz bir buçuk saat aldı."

Tatyana soğuğu daha fazla hissetti. "Git Şura. Bu soğuktan kurtul," diye mırıldandı.

Aleksandr atkısını iyice sararak, "Dükkâna gitme. Doğru eve dön. Sana benim payımı zaten verdim. Ayrıca bütün paramı harcadık."

"Biliyorum. Onu ödeyeceğim."

"Lütfen böyle konuşma."

"Pekâlâ," dedi. "Bu gece gelecek misin?"

Başını sallayarak, "Bu gece gidiyorum. Benim yerime geçen topçu..."

"Söyleme."

"En kısa zamanda dönmeye çalışacağım."

"Pekâlâ. Söz mü?"

"Tatya, seni ve Daşa'yı kamyonlardan biriyle Leningrad'dan çıkarmaya çalışacağım. Bunu yapana kadar sabret olur mu?"

Birbirlerine baktılar. Ona, yüzüne bakabildiği için çok mutlu olduğunu söylemek istedi; ama buna gücü yoktu. Başını salladı ve merdivenleri çıkmak için arkasına döndü. Aleksandr aşağıda kaldı. Tatyana ikinci basamakta kaydı ve arkaya düştü. Aleksandr onu hemen yakalayarak ayağa kaldırdı. Parmaklığa tutunarak Aleksandr'a döndü ve gülümseyerek, "Sen olmadan da başımın çaresine bakabilirim. Bununla başa çıkabilirim," dedi.

"Seni eve kadar takip eden soyguncu çocuklar ne olacak?"

Tatyana doğruyu söylemek için gözlerinin içine baktı. "Doğruyu söylemek gerekirse sen yokken başımın çaresine bakamıyorum."

"Biliyorum," dedi Aleksandr. "Parmaklığa tutun."

Tatyana yavaşça kaygan merdivenleri çıktı. Yukarıya vardığında Aleksandr'ın orada olup olmadığını görmek için arkasına baktı. Onu izliyordu. Eldivenli elini dudaklarına götürdü.

Ertesi sabah Daşa yataktan kalkamadı. "Daşa lütfen."

"Kalkamıyorum. Sen git."

"Elbette giderim Daşa; ama tek başıma gitmek istemiyorum. Aleksandr burada değil."

"Evet değil."

Tatyana üzerini battaniye ve paltolarla örttü. Daşa'ya kalkması için yalvarırken bile, ablasının hiçbir yere gidemeyeceğini biliyordu. Daşa'nın gözleri kapalıydı ve hâlâ geceki pozisyonda yatıyordu. Dün gece de çok sessizdi. Sadece öksürüyordu. "Lütfen kalk. Kalkman gerekiyor."

"Sonra kalkacağım," dedi Daşa. "Şu anda kalkamam." Gözleri kapalıydı.

Tatyana alt kattan su getirmeye gitti. Bu bir saatini aldı. Sobayı yakıp içine sandalyenin bir bacağını attı ve ateş yanmaya başlayınca Daşa'ya çay yaptı.

Daşa'ya kaşıkla çayı içirdikten sonra, ekmek almaya gitti. Saat 10:00'du; ama dışarısı hâlâ karanlıktı. Tatyana ll:00'de havanın aydınlanacağını düşündü. Ekmeği alıp geldiğinde gün ağaracaktı. "Bize bugünkü ekmeğimizi bağışla," diye mırıldandı. Bu duayı daha önceden öğrenmeyi isterdi. Böylece eylülden itibaren söylemeye başlardı.

Artık etraf hep karanlıktı. Geç mi; yoksa erken miydi? Akşam mı yoksa gece miydi? Çalar saate baktı. Karanlıkta onu zor zar buluyordu. Işık görmüyordu. Sabahleyin, su taşırken, Daşa'nın yüzünü yıkarken, ekmek almaya giderken ve bombalar düşerken hava hep karanlıktı. Sonra bir bina yanmaya başlıyordu ve onun önünde durup biraz ısınıyordu. Yüzünü kıpkırmızı yapan bu ateşin karşısında ne kadar bekleyebilirdi? O gün öğlene kadar durmuştu. 13:00 olana kadar hastaneye gitmedi. Belki yarın başka bir yangın bulabilirdi. Ama ev karanlıktı. Aleksandr'ın getirdiği motor yağı ve fitil sayesinde kitap okuyabilir ya da Daşa'nın yüzüne bakabilirdi.

Daşa niçin ona öyle bakıyordu? Beş gündür kendinde değildi. Üç gündür yataktan hiç çıkmamıştı. Kararan gözlerinin içinde ne vardı? Onu tanımıyormuş gibi bakıyordu.

"Daşa, sorun ne?"

Daşa yüzüne bakıyor; cevap vermiyor ve hareket etmiyordu.

"Daşa!"

"Niye bağırıyorsun?" dedi sakin bir şekilde.

"Neden bana öyle bakıyorsun?"

"Buraya gel."

Tatyana geldi ve Daşa'nın yanında diz çöktü. "Ne var tatlım? Senin için ne yapabilirim?" dedi.

"Aleksandr nerede?"

"Bilmiyorum. Ladoga'da mı?"

"Ne zaman dönecek?"

"Bilmiyorum. Yarın mı?"

Daşa gözlerini ona dikti.

"Sorun ne?" diye sordu Tatyana.

"Ölmemi istiyor musun?"

"Ne?" Tatyana yaşadığı bu hayata rağmen şaşkınlık hissetti. "Elbette hayır. Sen benim ablamsın. İnsan olduğumuzu anlamak için bir ikinci kişiye ihtiyaç duyarız Daşa, bunu biliyorsun."

"Biliyorum."

"Peki sorun ne?"

"Sen benim ihtiyaç duyduğum ikinci kişisin Tatya."

"Evet."

"Peki senin ihtiyaç duyduğun ikinci kişi kim?" diye fısıldadı Daşa. Tatyana donakaldı. "Sensin," dedi yavaşça.

ÜRKÜTÜCÜ DENİZİN KARŞISINDA

1

"Seni gördüm Tatyana," dedi Daşa karanlıkta. "Sizi beraber gördüm."

"Sen neden bahsediyorsun?" Tatyana'nın kalbi duracak gibi oldu.

"Sizi gördüm. Benim izlediğimi fark etmediniz. Ama sizi beş gün önce postanede gördüm."

"Ne postanesi?"

"Postaneye gittiniz."

Tatyana, Daşa'nın yanında diz çökmüş bir halde otururken postanede ne olduğunu düşündü. Hatırlayamadı. "Postaneye gittiğimizi biliyordun. Bunu sana söyledik."

"Bundan bahsetmiyorum. Seninle her yere geliyor."

"Bunu bizi korumak için yapıyor."

"Bizi değil."

"Evet Daşa, bizi. Bizim için çok endişeleniyor. Benimle niçin geldiğini biliyorsun. Bize getirdiği yemekleri unuttun mu?"

"Ben bunlardan bahsetmiyorum," dedi Daşa.

"Onun sayesinde kimse ekmeğimizi ve yemek kuponlarımızı alamıyor. Seni nasıl beslediğimi düşünüyorsun? Beni aç kurtlardan koruyor."

"Bu konuda konuşmak istemiyorum."

Fakat Tatyana devam etti. "Daşa ölü askerlerin ekmeğini ya da kendi payının yarısını bana getirerek sana vermemi istiyor."

"Tatyana, bunları onu sevmen için sana getiriyor."

Bir anda şaşıran Tatyana, "Ne?" dedi. Sonra kendine gelerek "Yine yanılıyorsun. Senin hayatta kalman için getiriyor onları."

"Yapma Tatya."

"Ben bir şey yapmıyorum. Neden beni postaneye kadar takip ettin?"

"Büyükanneme yazmadığım için kendimi suçlu hissettim. Benim ekleyeceğim notları sabırsızlıkla bekliyor. Sen karamsarsın. Gerçeği benim kadar iyi saklayamıyorsun. Ya da ben böyle düşünüyorum," dedi

Daşa. "Ona güzel bir not yazmıştım. Seni takip etmedim. Postanede gördüm."

"İlk önce dükkâna gittik."

Tatyana sobaya tahta atmak için ayağa kalktı. Sandalyenin ayağı bütün gece idare etmeyecekti; ama başka odunları da yoktu. Aleksandr onlar için masayı parçalarken, Tatyana ısınmayı bu kadar çok istediğini fark etmemişti. Bütün masa gitmiş ve geriye sadece dört sandalye kalmıştı.

Aleksandr yemek getirdiğinde, Tatyana ne kadar aç olduğunun farkında değildi. Patates ve portakallar bitmiş; geriye sadece biraz arpa kalmıştı.

Tatyana yatağa girince battaniye ve paltolarla Daşa'nın üzerini iyice örttü ve yüzünü duvara dönmek istedi. Ama yapamadı.

Birkaç dakika hiç konuşmadılar. Daşa yavaşça Tatyana'ya döndü. "Onun sınırda ölmesini istiyorum," dedi.

"Böyle söyleme," dedi Tatyana. İstavroz çıkarmak istedi; ama soğuk kolunu battaniyenin altından çıkaramadı. Kolunu kıpırdatamayacak kadar güçsüzdü. Soba birazdan sönecekti. Tekrar karanlığa gömüleceklerdi. İkisinin de hali yoktu. Tatyana kalp kırıklığı yaşayacak durumda olmadıklarını düşündü.

Fakat Daşa, "Sizi gördüm. Birbirinize nasıl baktığınıza şahit oldum," deyince, Tatyana o kadar da güçsüz olmadıklarını düşündü.

"Daşenka sen neden bahsediyorsun? Bakışma falan olmadı. Şapkam yüzümün yarısını kapatıyordu. Ne demek istediğini bile

bilmiyorum."

"Merdivenlerin altında durdu. Sen iki basamak yukarıdaydın. Senin buzda kayıp düşmeni engelledi. Sana bir şey söyledi ve sen de ona bakarak başını salladın. Sonra göz göze geldiniz. Sen yukarı çıktın ve o aşağıda durarak seni izledi. Her şeyi gördüm."

"Daşa boş yere kendini üzüyorsun."

"Öyle mi? Tatya, bana ne zamandan beri kör olduğumu söyle?"

Tatyana başını sallayarak, "Öyle bir şey yok," dedi.

"En başından beri mi körüm? Odaya girip onu senin yanında gördüğüm günden beri mi? O günden sonra hep kandırıldım mı? Tanrı aşkına, söyle bana!"

"Sen delisin!"

"Tatya, kör olabilirim; ama aptal değilim! Bunu sana söyleyemeyeceğimi mi düşündün? Gözlerindeki o bakışı daha önce hiç görmedim. Sen yukarı çıkarken, şefkat, sahiplenme ve sevgi dolu bir şekilde seni izledi."

"Yanılıyorsun," dedi Tatyana bitkin bir halde.

"Öyle mi? Ona postanede bakarken gözlerindeki şey neydi peki sevgili kardeşim?"

"Postane hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Beni oraya götürdü. Vedalaştık. Ben yukarı çıktım. Gözlerimde sadece 'hoşça kal' vardı."

"O hoşça kal değildi Tatya."

"Daşa kes şunu. Ben senin kardeşinim."

"Evet; ama o bana hiçbir şey borçlu değil."

"Sadece beni korumak istedi."

"Bu koruma değil Tatya. Sahiplenme."

"Hayır."

"Onunla beraber oldun mu?"

"Ne biçim soru bu?"

"Cevap ver. Gayet kolay bir soru. Aleksandr ile beraber oldun mu? Onunla yattın mı?"

"Daşa elbette hayır. Bak bu sadece..."

"Bana uzun süre yalan söyledin. Şimdi de yalan mı söylüyorsun?"

"Yalan söylemiyorum."

"Ne zaman? O zaman mı şimdi mi?"

"Ne o zaman ne de şimdi," dedi Tatyana konuşmakta zorlanarak.

"Sana inanmıyorum." Daşa gözlerini kapattı. "Tanrım, bunu anlayamıyorum," diye fısıldadı. "İnanamıyorum. Birlikte geçirdiğimiz günler, geceler, aynı yatakta uyumamız ve aynı tabaktan yemek yememiz -bunların hepsi nasıl koca bir yalan olabilir?"

"Yalan değildi! Daşa, o seni seviyor. Seni nasıl öptüğüne, sana nasıl dokunduğuna bir bak. Seninle sevişirken mutlu değil miydi?" Kelimeler ağzından çok zor çıktı.

"Beni öptü. Dokundu. Ağustostan beri beraber olmadık. Bunun sebebi ne peki?"

"Daşa lütfen..."

"Bugünlerde dokunulacak halde değilim," dedi Daşa. "Sen de öyle."

"Bugünler geçecek."

"Evet. Ben de onlarla birlikte yok olacağım." Daşa öksürmeye başladı.

"Böyle konuşma."

"Tatya ben gidince ne yapacaksın? Senin için daha kolay mı olacak?"

"Sen neden bahsediyorsun? Benim ablamsın..." Tatyana utanmasa ağlayacaktı. "Seni bırakıp gitmedim. Yanında kaldım. Bir

yere kıpırdamıyorum. Seni yalnız bırakmıyorum. Aynca ölmüyoruz. O seni seviyor." Tatyana göğsündeki iniltiyi bastırmaya çalıştı.

"Evet; ama beni seni sevdiği gibi sevmesini istiyorum," dedi Daşa kırgın bir halde.

Tatyana bir şey söylemedi. Sobanın içinde yanan odunun sesini dinliyor ve sandalye bacağının ne zaman küle dönüşeceğini tahmin etmeye çalışıyordu. "Beni sevmiyor," dedi. Onu severken Daşa ile evlenme planlarını nasıl yapardı?

"Bunu benden daha ne kadar saklayacaktınız?" dedi Daşa.

Sonuna kadar. "Senden sakladığımız bir şey yok Daşa."

"Böyle karanlık bir gecede, öbür dünyaya böylesine yakınken sen yalan söyleyecek; ben de kızacak gücü nasıl buluyoruz? Artık yataktan bile kalkamıyorum. Ama kızgınlık ve yalana gelince iş değişiyor."

"Güzel," dedi Tatyana. "Buna halin var. Bunu hisset. Eğer ihtiyacın varsa benden nefret et. Sana yardımcı olacaksa benden bütün benliğinle nefret et."

"Senden nefret etmem mi gerekiyor?" dedi Daşa. "Bunun için bir sebep var mı?"

"Hayır," dedi Tatyana duvara dönerek. Yalana devam ediyordu.

2

Daşa ertesi gün yataktan yine kalkamadı. Bunu istiyor; ama yapamıyordu. Tatyana battaniye ve paltoları üzerinden aldı. Saat 9:00'du ve kızlar yine 8:00 çalan sirenler boyunca uyumuştu.

Tatyana en sonunda evden tek başına çıkarak ekmek almaya gitti. Oraya gittiğinde neredeyse öğle olmuş ve ekmek bulamamıştı. Az ekmek getirmişlerdi ve hepsi sabah 8:00'de bitmişti.

"Bana verecek bir şeyiniz var mı? Bana yardımcı olabilir misiniz?" diye sordu Tatyana tezgâhtar kadına. Kadın cevap bile veremedi.

Tatyana dükkândan çıktı ve ona yardım edebilecek tek kişiyi bulmaya gitti.

Kışlanın kapısına giderek, "Yüzbaşı Belov'u aRIyorum. Burada mı?" diye sordu.

"Belov mu?" Tatyana'nın önceden hiç görmediği nöbetçi asker elindeki listeye baktı. "Evet burada. Ama onu çağırttırabileceğim biri yok."

"Lütfen," dedi Tatyana. "Lütfen. Bugün ekmek yoktu. Ablam da..."

"Yüzbaşının size ekmek vereceğini mi düşünüyorsunuz? Onda hiç ekmek yok. Gidin buradan."

Tatyana kıpırdamadı. "Ablam onun nişanlısı," dedi.

"Bu çok güzel," dedi. "Neden bana hayat hikâyenizin geri kalan bölümünü anlatmıyorsunuz?"

"Adınız ne?" diye sordu Tatyana.

"Onbaşı Kristoff," dedi. "Onbaşı," diye tekrarladı arkasından.

"Bu çok iyi onbaşı," dedi Tatyana. "Görevinizi bırakamayacağınızı biliyorum. Lütfen içeri girip Yüzbaşı Belov'u görmeme izin verir misiniz?"

"Sizi içeriye mi bırakacağım? Delirmişsiniz!"

"Evet," dedi Tatyana kapıya tutunarak. Çok fazla yürüdüğü için yere yığılacakmış gibi hissetti. Ama kardeşine yiyecek bulmadan eve gitmeyecekti. "Evet deliyim. Ama bana bir bakın. Sizden ağzınızdaki yemeği çıkartıp bana vermenizi istemiyorum. Hatta istemiyorsanız kıpırdamanıza bile gerek yok. Tek istediğim Yüzbaşı Belov'u görmeme izin vermeniz. Lütfen bana küçük bir yardım yapın. Küçük bir yardım," dedi. "Çok fazla bir şey istemiyorum, öyle değil mi?"

"Bakın küçük bayan, sizinle konuşacaklarım bitti," dedi Kristoff omzundaki tüfeği indirerek. "Buradan gitseniz iyi olur. Dediğimi anlıyor musunuz?"

Kapıyı sıkı sıkı tutan Tatyana başını sallamak istedi; ama yapamadı. Sadece dudakları oynadı. "Onbaşı Kristoff, burada bekleyeceğim. Çavuş Petrenko, Subay Marazov, Albay Colonel hepsi beni tanıyor. Gidin ve onlara Yüzbaşı Belov'un ölmek üzere olan nişanlısının kız kardeşini geri çevirdiğinizi söyleyin."

"Beni tehdit mi ediyorsunuz?" Kristoff şaşkınlık içinde silahını kaldırdı.

"Onbaşı!" diye bağırdı bir subay. "Neler oluyor? Bir sorun mu var?"

"Şu kıza defolup gitmesini söylüyorum," dedi Kristoff.

Subay, Tatyana'ya baktı. "Kim için geldiniz?" diye sordu.

"Yüzbaşı Belov için bayım," dedi Tatyana.

Subay, Kristoff a, "Yüzbaşı Belov üst katta. Onu çağırdın mı?" dedi.

"Hayır bayım."

"Kapıyı aç!"

Subay Tatyana'yı içeri soktu. "Gelin. Adınız ne?"

"Tatyana."

"Tatyana...." dedi subay. "Kristoff size sorun mu çıkardı?"

"Evet bayım," dedi.

"Onu boş verin. Sadece fazla meraklıdır. Hemen geliyorum."

Subay, Aleksandr'ın kışlasına gitti. Aleksandr uyuyordu. Bütün gece kışlada devriye gezmişti. "Yüzbaşı!" dedi subay yüksek bir sesle.

Aleksandr hemen gözlerini açtı.

"Dışarıda sizi bekleyen genç bir bayan var," dedi. "Bunun kurallara aykırı olduğunu biliyorum. Onu içeriye alabilir miyim? Adı Tatyana."

O daha sözünü bitirmeden Aleksandr yataktan fırlamış ve giyinmeye başlamıştı. "Nerede?"

"Aşağıda. Onu içeri aldım. Bunun sizin için sorun olmayacağını düşündüm."

"Sorun değil."

"O lanet adam Kristoff ona ateş etmeye hazırlanıyordu. Son anda..."

"Teşekkürler subay." Kapıdan çıktı.

Tatyana başı duvara dayalı bir halde en üst basamakta oturuyordu.

Önüne geçerek, "Tatya, ne oldu?" diye sordu.

"Daşa yataktan kalkamıyor. Dükkânda ekmek yoktu." Yüzüne bile bakamıyordu.

"Gel." Elini uzattı. Elini tuttu; ama ayağa kalkamadı. Aleksandr onu kaldırmak için iki eliyle çekmek zorunda kaldı. "Çok yürümüşsün," dedi.

Tatyana başını salladı.

"Lokantaya gel." Aleksandr, Tatyana'ya tereyağlı bir parça siyah ekmek, keten tohumu yağıyla pişirilmiş patates ve hatta biraz şekerli gerçek bir kahve bile bulmuştu. Hemen yemekleri yedi ve kahvesini içti. "Daşa ne olacak?" diye sordu.

"Sen ye. Daşa için yiyeceğim var."

Ona bir parça siyah ekmek, yarım patates ve paltosunun cebine doldurduğu bir avuç fasulye verdi. "Seninle gelmek isterdim," dedi Aleksandr. "Ama bugün kışladan ayrılamam."

Tatyana, Aleksandr'a geçirdiği hafta, uzun süredir görmediği Petrenko ve Dimitri hakkında bir şeyler sormak istedi. Ona Kristoff dan bahsetmek, Zanna Sarkova'nın öldüğünü söylemek istedi. Yine postaneye gitme zamanı gelmişti; ama artık oraya kadar tek başına yürüyemezdi.

Tatyana ona Daşa'dan bahsetmek istedi. Ama bu konuşmayı yapabilmesi için büyük bir güç sarf etmesi gerekiyordu. Ağzından bir sürü kelimenin çıkacağını düşünmek ona hayal gibi geliyordu. Hayatta kalabilmek için ekmeğini çiğneyecek gücü bile bulamıyordu. Ona bunları başka bir zaman anlatacaktı.

İkisi de sessiz kaldı.

Aleksandr onu kapıya kadar götürdü. Bir ara tökezledi ve neredeyse düşecek gibi oldu. "Aman Tanrım, Tatya," dedi.

Cevap vermedi; ama ona *Tatya* demesi kalbinin daha hızlı çarpmasına neden oldu. Ona cevap vermek istedi. Gücünü toplayarak doğruldu ve koluna yaslanarak, "İyi olacağım. Merak etme," dedi.

"Burada bekle." Onu kapıya yakın bir banka oturttu ve ortadan kayboldu. Birkaç dakika sonra bir kızakla gelerek, "Haydi, seni eve ben götüreceğim. Stepanov bana iki saat izin verdi," dedi ve ona sarıldı. "Gel. Hiçbir şey yapman gerekmiyor. Her şeyi ben yapacağım. Sen sadece otur."

Aleksandr kapıdan çıkarken imza attı. Onbaşı Aleksandr'a korku içinde bakarak, "Yaptığım için özür dilerim," dedi Tatyana'ya. Aleksandr bir şey söylemek için ağzını açtı; ama Tatyana onu kolundan çekti. Tatyana başını sallamadı ve tek kelime etmedi. Aleksandr ondan biraz uzaklaşarak yumruğunu sıktı ve Kristoff'un yüzüne indirdi. Onbaşı yere düştü. "İki saat içinde geleceğim onbaşı. Seninle o zaman ilgileneceğim," dedi.

Aleksandr, Tatyana'ya oturmasını söyledi. Bunun yerine uzandı. Sonra böyle yapmak istemediğini fark etti. Daha ölmemişti. Ama kendine engel olamıyor ve oturur vaziyette duramıyordu.

Tatyana yan yattı ve Aleksandr, Leningrad'ın karlı ve sessiz sokaklarında onu kızakla çekti. Tatyana, bunun onun için çok ağır olduğunu düşündü. Taşıyan hep oydu. İlk tanıştıklarında onun yiyeceklerini taşımıştı. Şimdi de onu taşıyordu. Elini uzatarak Aleksandr'ın paltosunun alt kısmına dokunmak istedi; ama bunun yerine uykuya daldı.

Gözlerini açınca Aleksandr'ın sıcak elleriyle yanağını okşadığını gördü. "Tatya," diye fısıldadı. "Haydi, eve geldik."

Tatyana, Aleksandr'ın eli yüzündeyken öleceğini düşündü. Bu kötü bir ölüm şekli değildi. Hareket edemiyor ve yerinden kalkamıyordu. Gözlerini kapattı ve bir anda yığıldığını hissetti.

Sislerin arasından Aleksandr'ın sesini duydu. "Tatyana, seni seviyorum. Beni duyuyor musun? Seni hiç kimseyi sevmediğim kadar çok sevdim. Şimdi kalk!. Benim için Tatya! Lütfen kalk ve ablanla ilgilen. Haydi!. Ben de seninle ilgileneceğim." Yanağından öptü.

Gözlerini açtı. Aleksandr ona çok yakındı ve gözleri düzgün bakıyordu. Biraz önce onun sesini mi duymuştu? Yoksa hayal mi görüyordu? Kirov'da yaşadıklarından sonra her gece duvara dönüp yattığında bu kelimeleri hayal ediyordu.

Tatyana kalktı. Onu kaygan basamaklarda, sırtında taşıyamazdı. Aleksandr ona sarıldı ve Tatyana parmaklıklarla ona tutunarak yukarı çıktı. Odalarının önüne gelince Tatyana bir anda durdu. "İçeri gir," dedi. "Ben burada bekleyeceğim. Gir ve onun...." Tatyana cümlesini tamamlayamadı.

Aleksandr onu içeri soktuktan sonra yatak odasına gitti. "Evet Tatya, Daşa iyi. Haydi içeri gel."

Tatyana içeri girdi ve yatağın yanında diz çöktü. "Daşa, bak sana yemek getirdi."

Daşa hiç konuşmadan bir Tatyana'ya bir Aleksandr'a baktı.

"Gitmem gerekiyor," dedi Aleksandr. "Yarın ekmek almaya erken git. O zamana kadar bunlar size yeter. Arpanın hepsini bitirdiniz mi?" Daşa'yı alnından öptü. "Sana yarın daha fazla yiyecek getireceğim."

Daşa kolunu ona uzattı. "Gitme!"

"Gitmem gerekiyor. İyi olacaksın! Yemeğini ihmal etme. En kısa zamanda seni görmeye geleceğim. Tatya, yardıma ihtiyacın var mı? Yerden kalkabilecek misin?"

"Kalkabilirim," dedi.

"Pekâlâ," dedi ve elleriyle kollarının altından tuttu. "Haydi kalk."

Tatyana ayağa kalktı. Ona bakmak istedi; ama Daşa'nın onları izlediğini bildiği için ona döndü. Başının öne eğik olması daha kolay geliyordu. "Teşekkürler Su-Aleksandr."

3

Yarı bilinçli bir halde battaniyenin altında yattılar. Tatyana gece kapının çalındığını duyarak uyandı. Palto ve battaniyelerin altından çıkması epey zaman aldı. Dengesini zar zor sağlayarak karanlık holde ilerledi.

Aleksandr, üzerinde beyaz savaş kıyafetiyle kapıda duruyordu. Başında bir şapka vardı ve elinde bir battaniye tutuyordu.

Tatyana elini göğsüne koyarak, "Sorun ne?" diye sordu. Onu görünce kalbi küt küt atmaya başlamıştı. Gözleri iyice açıldı ve uykudan ayıldı. "Ne oldu?"

"Hiçbir şey," dedi. "Hemen hazırlanın. Daşa nerede? Hazırlanması gerekiyor."

"Nereye gidiyoruz? Daşa yataktan kalkamaz," dedi Tatyana. "Biliyorsun çok öksürüyor."

"Kalkacak," dedi Aleksandr. "Haydi. Bu gece garnizondan çıkacak olan bir kamyon var. Sizi Ladoga'ya götüreceğim. Oradan da Kobona'ya gideceksiniz. Tatya! Sizi Leningrad'dan çıkarıyorum."

Koridordan geçerek yatak odasına gitti. Daşa paltoların ve battaniyelerin altında yatıyordu. Dudakları kıpırdamıyor; gözleri açılmıyordu.

"Daşa," diye fısıldadı Aleksandr. "Daşenka, sevgilim, kalk. Gitmemiz gerekiyor. Hemen şimdi çıkmalıyız. Acele et."

Daşa gözlerini açmadan mırıldandı. "Kalkamam."

"Kalkabilirsin ve kalkacaksın," dedi. "Kışlada bir cephane kamyonu bekliyor. Sizi Ladoga gölüne götüreceğim. Sonra bu gece

sizi gölün karşısına geçireceğiz. Ardından Kobona'ya ulaşacak ve ondan sonra da Molotov'daki büyükannenizin yanına, yemeğin olduğu yere gideceksiniz. Ama hemen kalkman gerekiyor Daşa. Haydi." Üzerindeki battaniyeleri çekti.

Daşa, "Kışlaya gidemem," diye mırıldandı.

"Tatya'nın kızağı var. Hem bak!" Paltosunun cebinden bir parça beyaz ekmek çıkardı. Kabuksuz yerinden Daşa'nın ağzına verdi. "Beyaz ekmek! Ye bunu. Sana güç verecek."

Daşa ağzını açtı. Gözleri kapalı bir halde lokmayı çiğnedi ve sonra öksürdü. Tatyana paltosuna ve omuzundaki battaniyeye sarınarak, Aleksandr'a baktığı gibi ekmeği izledi. Belki Daşa hepsini bitiremez ve biraz da ona kalırdı.

Sadece küçük bir parça vardı. Daşa her şeyi yedi. "Biraz daha var mı?" diye sordu.

"Sadece kabuğu kaldı," dedi Aleksandr.

"Yerim."

"Çiğneyemezsin."

"Bütün yutarım."

"Daşa... belki onu kardeşin yer," dedi.

"O ayakta durabiliyor, öyle değil mi?"

Aleksandr yanında duran Tatyana'ya baktı. Başını sallayıp ekmeğe uzun uzun baktıktan sonra, "Ona ver. Ben ayakta durabiliyorum," dedi.

Aleksandr derin bir nefes alarak ekmeği Daşa'ya verdi ve ayağa kalkarak Tatyana'ya, "Haydi gidelim. Hazırlanmak için neye ihtiyacın var? Çantanı hazırlamana yardım edebilir miyim?"

Tatyana boş gözlerle ona baktı. "Hiçbir şeyim yok Hazırım. Botlarım ve paltom üzerimde. Diğerlerini yaktık ve sattık"

"Her şeyi mi?" diye sordu karanlıkta.

"Kitaplarım duruyor."

"Onları yanına al," dedi Aleksandr ve yanına iyice sokuldu. "Şansını tamamen yitirdiğini düşündüğün zaman Puşkin'in kitabının arka kapağına bak. Onlar nerede?"

Tatyana, Paşa'nın eski çantasını ararken, Aleksandr da kitapları almak için yatağın altına eğildi. Sonra zar zor Daşa'yı kaldırdı. Gecenin karanlığındaki üç siluet sessizdi. Bu sessizlik ara ara Daşa'nın iniltileri ve öksürüğü ile kesiliyordu. En sonunda Aleksandr onu kucağına aldı ve kaygan merdivenlerden indirerek sokağa çıkardı. Sonra da onu kızağa yatırarak üzerine yanında getirdiği battaniyeyi örttü. Aleksandr ve Tatyana, karlı sokaklarda Daşa'yı kızakla taşıdı.

"Daşa'ya ne olacak?" dedi Tatyana yavaşça.

"Kobon'da yiyecek ve hastane var. İyileşince Molotov'a gidersiniz."

"Çok kötü gibi görünüyor."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

Niçin böyle öksürüyor?" dedi Tatyana ve kendi de öksürdü.

Aleksandr tek kelime etmedi.

"Büyükannemden uzun zamandır haber almadım."

"O senden daha iyi," dedi Aleksandr. "Kızağı çekmekte zorlanıyor musun? Sadece yanımda dur. Kızağı bırak."

"Hayır." Büyük bir güç sarf etmek gerekiyordu. "Bırak sana yardım edeyim."

"Gücünü başka zamana sakla." İpi bıraktırdı ve Tatyana yanında yürümeye başladı.

"Koluma gir," dedi Aleksandr.

Hava çok soğuktu ve Tatyana ayak parmaklarını hissetmiyordu. Leningrad sessiz ve kapkaranlıktı. Tatyana kızağın üzerinde kıpırdamadan yatan Daşa'ya bakmak için arkasına döndü.

"Çok güçsüz görünüyor," dedi Tatyana.

"Güçsüz zaten."

"Buna nasıl dayanıyorsun?" diye sordu alçak bir ses tonuyla. "Sırtında tüfekle savaşa gidip, bir yandan da bizim için bu kadar güçlü nasıl oluyorsun?"

"Benden en çok istediğiniz şeyi veriyorum," dedi Aleksandr ona bakarak.

Karın üzerinde hiç konuşmadan ilerlediler. Aleksandr yavaşladı. Tatyana ikinci ipi elinden alınca hiç itiraz etmedi.

"İkinizin Leningrad dışında olduğunu bilince kendimi daha iyi hissedeceğim. Güvende olduğunuzu bilmek beni rahatlatacak," dedi. "Sence de her şey daha iyi olmayacak mı?"

Tatyana cevap vermedi. Daha iyi yemek yiyeceklerini düşününce bu sorunun cevabı evetti.

Ama o ve Aleksandr için daha iyi olmayacaktı. Onu göremeyecekti. Tabi bunları ona söylemedi. Ondan sonra, "Seni anlıyorum," dediğini duydu. Ağlamak istedi; ama bunun imkânsız olduğunu biliyordu. Rüzgârdan acıyan, soğuktan kapanan gözlerinde yaş kalmamıştı.

Bir saat sonra kışlaya geldiklerinde, kamyonun kalkmasına birkaç dakika kalmıştı. Aleksandr, Daşa'yı kamyonun içine taşıdı. Yerde oturan altı asker ve ölmek üzere olan bir adamın yanında, kucağında bebeğini tutan genç bir kadın oturuyordu. Tatyana, adamın yerinden kıpırdayamayan Daşa'dan çok daha kötü göründüğünü düşündü. Aleksandr onu her kaldırışında, Daşa bir yana eğiliyordu. Aleksandr dahil kamyondaki herkes, Daşa'nın gözlerini açmaya çabalarken ona bakıyordu. Dışarıdan biri, "Git!" diye bağırdı ve kamyon karın üzerinde yavaşça ilerlemeye başladı. "Şura!" diye bağırdı Tatyana.

Aleksandr emekleyerek Tatyana'nın yanına geldi ve elini tutarak onu kendine çekti.

"Beni unuttun mu?" diye sordu ve o sırada Daşa'nın onları izlediğini gördü.

Kapı kapandı ve içerisi kapkaranlık oldu. Tatyana elleri ve dizleri üzerinde emekleyerek Daşa'ya doğru ilerledi.

Büyük bir sessizlik içinde Ladoga gölüne doğru ilerlemeye başladılar.

Aleksandr yere oturdu ve tüfeğini yanına koydu. Daşa da tozlu yerde yatıyordu. Tatyana bacaklarını ablasının ayağının altından uzatarak Aleksandr'a biraz daha yakınlaştı. Daşa üzerlerinde yatıyor gibiydi. Başı Aleksandr'ın, ayakları da Tatyana'nın üzerindeydi. İkisi de sırtını arkaya dayadı. Tatyana biraz toz alarak ağzına götürdü. Tadı ekmek gibiydi. Biraz daha aldı.

"Onu yeme Tatya," dedi Aleksandr. Onu nasıl görmüştü? "O pis."

Zaman geçti. Tatyana arada vuran ışıkta Aleksandr'ın ona baktığını görüyordu. Yanlarından geçen aracın ışığı sönene kadar bakışıyorlardı. Tek kelime etmeden ve birbirlerine dokunmadan yerde oturdular ve her ışık gelişinde gözleri buluştu.

Sonsuz dakikalar geçti.

"Saat kaç biliyor musun?" diye sordu Tatyana.

"2:00. Oraya varmamıza az kaldı," dedi Aleksandr.

Tatyana yemek yemek ve üşümekten kurtulmak istiyordu. Ablasının iyileşip ayağa kalkmasını diliyordu. Aynı zamanda Molotov'a gitmek imkânsızmış gibi geliyordu.

Aleksandr'ın gözlerini bir iki saniye daha görebilmek için yanlarından bir aracın geçmesini diledi. Gözleri karanlığa alışmıştı. Başını, şapkasını ve Daşa'yı ısıtmak için ona sardığı kollarını ayırt edebiliyordu. Tatyana Daşa'nın bacaklarını önce yavaş, sonra da sert bir şekilde sıktı. Ardından bacağını salladı. Daşa biraz kıpırdanmış ve öksürmüştü. Bir anda rahatlayan Tatyana gözlerini kapadı; ama kısa bir süre sonra tekrar açtı. Gözlerini yummak istemiyordu. Kısa bir süre sonra Ladoga nehrinin karşısına geçerek

Aleksandr'dan ayrılacaktı. Elini uzatsa, ona dokunabileceğini düşündü.

"Tatya," dediğini duydu.

"Efendim Aleksandr?"

"Büyükannenin yaşadığı köyün adı ne?"

"Lazarevo." Elini ona uzattı. Aleksandr da aynısını yaptı.

"Lazarevo." Tekrar ışık geldi ve birbirlerine dokundular. Ardından yine karanlık oldu.

Aleksandr uykuya daldı. Daşa da uyuyordu. Gözlerini uyuyan Aleksandr'dan ayıramayan Tatyana dışında, kamyondaki herkesin gözleri kapalıydı. Ölmüş olabileceğini düşündü. Ölü insanlar gözlerini kapatamazdı. Belki de uyuyamamasının sebebi buydu. Onu izledi. İki eli de Daşa'nın başındaydı.

"Aleksandr, neden kendine de dondurma almadın?"

"İstemedim."

"O halde neden benimkine bakıyorsun?"

"Seninkine bakmıyorum."

"Öyle mi? Tatmak ister misin?"

"Peki." Eğilerek dondurmasından yaladı.

"Güzel değil mi?"

"Çok güzel Tatya."

En sonunda kamyon durdu. Aleksandr gözlerini açtı. Diğer insanlar kıpırdanmaya başladı. Bebekli kadın hemen ayağa kalkarak kocasına, "Leonid, haydi sevgilim, karşıya geçme zamanı geldi. Kalk sevgilim," diye fısıldadı.

Aleksandr ayağa kalkarak elini Tatyana'ya uzattı. "Kalk Tatya," dedi yavaşça, "inme zamanı." Onu çekti. Tatyana güçsüzlükten sallanıyordu.

"Şura," dedi. "Daşa ile Kobona'da ne yapacağım? Yürüyemiyor. Ben sen değilim. Onu taşıyamam."

"Merak etme. Sana yardım edecek askerler ve doktorlar olacak. Şu kadına bak," diye fısıldadı. "O bebeğini taşıyor; ama kocası Daşa gibi yerinden kalkamıyor. Göreceksin bunu başaracak. Haydi gel, inmene yardım edeceğim."

Aşağıya atlayarak elini Tatyana'ya uzattı. Onu kucağına alarak aşağıya indirdi. Sonra da bırakmadı.

"Git Daşa'yı al Şura," dedi Tatyana.

"Haydi, kıpırdayın!" diye bağırdı bir çavuş. Aleksandr Tatyana'yı bırakıp arkasına döndü. Çavuş hemen yüzbaşıdan özür diledi.

Tatyana karların arasında ışıkları parlayan beş kamyon daha gördü. Karla kaplı bu alanın Ladoga gölü olduğunu fark etti. Burası *Hayat Yoluydu.*

"Haydi haydi! Göle doğru yürüyün. Sizi bekleyen bir kamyon var. Haydi, ne kadar çabuk binerseniz, o kadar çabuk gideriz. Önümüzde otuz kilometre var ve buzu geçmek bir iki saati alacak; ama gölün diğer tarafında tereyağı ve hatta peynir bile var. Acele edin!"

Bebekli kadın dağdan aşağıya yürümeye başlamıştı bile. Kocası da yanında topallaya topallaya yürüyordu.

Daşa, Aleksandr'ın kucağındaydı. "Onu yere bırak Şura," dedi Tatyana. "Bırak yürüsün."

Onu yere bıraktı; ama bacakları tutmadı. "Haydi Daşa," dedi Tatyana. "Benimle birlikte yürü. Karşı tarafta tereyağı varmış, duydun mu?"

Daşa homurdandı. "Ben neredeyim?" diye mırıldandı.

"Hayat Yolundasın. Şimdi kendini toparla. Kısa bir süre sonra yemek yiyeceğiz ve iyileşeceksin. Seni bir doktor muayene edecek."

"Sen de bizimle geliyor musun?" diye sordu Daşa, Aleksandr'a.

Onu kolundan tutarak destek oluyordu. "Hayır Daşa ben burada kalıyorum. Molotov'a gider gitmez bana yazın. İzin alınca sizi görmeye geleceğim." Bunu Tatyana'ya bakmadan söyledi; ama Tatyana, Aleksandr'ın gözlerini görmeden dinleyemiyordu.

Daşa tek başına birkaç metre yürüdü ve karların üstüne düştü. "Yapamam!"

"Yapacaksın!" dedi Tatyana. "Haydi. Ona hayatın senin için bir şey ifade ettiğini göster. Kendini kurtarmak için kamyona kadar tek başına yürüyebileceğini kanıtla. Haydi Daşa." Daşa'yı ayağa kaldırdılar.

Birkaç metre daha yürüyerek durdu. "Hayır!" diye fısıldadı.

Aleksandr ve Tatyana, Daşa'yı ortalarına alarak onları bekleyen kamyonun yanına gittiler.

Aleksandr, Daşa'yı kaldırdı ve kamyonun içine yatırdı. Sonra da zar zor ayakta duran Tatyana'ya yardım etmek için aşağıya indi. Kamyona yaslanmış olan Tatyana bağırışlar duydu. Kamyon motorlarını çalıştırmıştı.

"Haydi Tatya. Binmene yardım edeceğim," dedi Aleksandr. "Ablan için güçlü olmalısın." Yakınına geldi.

"Güçlü olacağım," dedi.

"Bombalama konusunda endişelenme," dedi Aleksandr. "Geceleri genellikle sakindir."

"Endişelenmiyorum," dedi Tatyana kendini onun kollarına bırakarak.

Aleksandr ona sarıldı. "Benim için güçlü ol Tatyana," dedi Aleksandr. "Kendini benim için koru."

"Yaptığım da bu zaten Şura," dedi Tatyana. "Kendimi sırf senin için koruyorum."

Aleksandr ona eğildi; ama Tatyana yüzüne bile bakamadı. Onu şapkasından öptü ve birkaç dakika birbirlerine sarılarak öylece durdular.

"Zaman geldi!" diye bağırdı biri.

Aleksandr, Tatyana'nın kamyona binmesine yardıma oldu. Onları rahat ettirmek için kendi de kamyona bindi ve Daşa'nın başını Tatyana'nın kucağına koydu.

Böyle rahat mısınız?" dedi ve iki kız kardeş aynı anda, "Evet," diye yanıtladı.

Aleksandr, Daşa'nın önünde diz çökerek, "Sana Kobona'da yemek verdiklerinde yavaş ye. Hepsini bir seferde yutma. Midene zarar verebilir. Az ve yavaş ye. Miden zamanla buna alışacak ve daha fazla yemeye başlayacaksın. Çorbayı çay kaşığıyla iç. Tamam mı?" dedi.

Daşa elini tuttu. Aleksandr da onu alnından öptü. "En kısa zamanda görüşeceğiz Daşa."

"Hoşça kal," diye fısıldadı Daşa. "Kardeşim sana ne demişti? Şura mı?"

Aleksandr, Tatyana'ya baktı. "Evet, Şura."

"Hoşça kal Şura," dedi Daşa. "Seni seviyorum."

Tatyana onu konuşurken görmemek için gözlerini kapadı. Elinde olsa kulaklarını da tıkardı.

"Ben de seni seviyorum," dedi Aleksandr. "Mektup yazmayı unutma."

Ayağa kalkınca Daşa, "Tatya'ya hoşça kal de. Yoksa önceden vedalaştınız mı?" dedi.

"Hoşça kal Tatyana," dedi.

"Hoşça kal," dedi yüzüne bakarak.

"Molotov'a varır varmaz bana haber vermenizi istiyorum. Söz mü?" dedi Aleksandr kamyondan atlayarak.

"Aleksandr!" diye seslendi Daşa arkasından.

"Efendim," dedi içeri eğilerek.

"Bana kardeşimi ne zamandır sevdiğini söyle."

Aleksandr bir Tatyana'ya bir Daşa'ya baktı. Konuşmak için ağzını açtı ve beyninde çakan bir şimşekle bundan vazgeçti.

"Ne zamandan beri? Söyle bana. Halimize bak. Bu durumda sır saklamanın ne anlamı var? Anlat bana sevgilim."

Aleksandr başını kaldırıp kendinden emin bir tavırla, "Daşa, kardeşini hiçbir zaman sevmedim. Ben seni seviyorum. Aramızdaki sevgiyi biliyorsun."

"Bana gelecek yaz evleneceğimizi söylemiştin," dedi Daşa bitkin bir halde. "Bunda ciddi miydin?"

Başını sallayarak, "Elbette ciddiydim. Gelecek yaz döneceğim ve evleneceğiz. Haydi şimdi git," dedi.

Daşa'ya uzaktan bir öpücük gönderdi ve Tatyana'nın yüzüne bile bakmadan gözden kayboldu. Karanlık da olsa gözlerinin içindeki gerçeği biraz olsun görebilmek için umutla bekledi. Ama ona bakmadı. Hiçbir gerçek göremedi. Aleksandr ona doğru nefes bile almamış; onu görmezden gelmişti.

Kamyonun kapıları kapandı; hareket ettiler ve tekrar karanlığa gömüldüler. O andan itibaren karanlıkla ışığın arasında Aleksandr yoktu. Ay da görünmüyordu. Sadece tüfek ve uzaktan gelen patlama sesleri vardı. En sonunda, onu seyreden Daşa yüzündekileri okumasın diye gözlerini kapadı.

"Tatya?"

Cevap vermedi. Soğuk havayı solumaktan burnu acımıştı. Dudaklarını araladı ve ağzından nefes aldı.

"Taneçka?"

"Efendim Daşa?" diye fısıldadı en sonunda. "İyi misin?"

"Gözlerini aç kardeşim."

Açamadı.

"Aç onları."

Açtı. "Daşa yorgunum. Senin gözlerin saatlerdir kapalı. Şimdi sıra bende. Kızağı çektim; bacaklarını üzerime koydum ve seni dağdan aşağıya indirdim. Şu anda da üzerime yaslanıyorsun ve bir dakikalığına gözlerimi kapamak istiyorum. Tamam mı?"

Daşa bir şey demedi; ama her şeyi anlıyormuş gibi yüzüne baktı. Tatyana gözlerini kapadı ve ablasının öksürük sesini dinledi.

"Seni sevmediğini söylemesi nasıl bir duygu Tatya?"

Tatyana büyük bir çabayla içindeki acıyı bastırmaya çalıştı. "Güzel bir duygu," dedi. "Olması gerektiği gibi."

"O halde vücudun niçin sana vurmuş gibi boşalıverdi?"

"Ne demek istediğini anlamıyorum," dedi Tatyana.

"Gözlerini aç."

"Hayır."

Daşa konuşmaya başladı. "Onu deli gibi seviyorsun, öyle değil mi? Bunu benden saklamayı nasıl başardın Tatya? Bir adamı daha fazla sevemezdin."

Hiç kimseyi onun kadar sevemedi. "Daşa, seni daha fazla seviyorum," dedi en sonunda. Konuşurken gözlerini hiç açmadı.

"Ve bunu benden saklamadın," dedi Daşa. "Hem de hiç. Ona olan aşkını rafa kaldırdın; dolaba değil. Marina haklıydı. Ben körmüşüm." Daşa da gözlerini kapadı; ama sesi çocuklu kadından kamyon şoförüne kadar herkesin kulağına ulaşıyordu. "Bunu görmem için binlerce fırsat verdin. Şimdi her şeyi daha iyi anlıyorum." Ağlamaya başladı ve bu öksürük kriziyle kesildi. "Ama sen çocuktun! Bir çocuk nasıl sevebilir?" Daşa sustu.

Tatyana, *Ben büyüdüm Daşa,* demek istedi. Çocuk İlmen nehri ile savaş arasında bir yerde büyümüştü.

Dışarıda tüfek sesleri vardı. Kamyonun içi ise sessizdi.

Tatyana kadının kucağındaki bebeği merak etti. Annesi bir deri bir kemikti ve yüzünde yaralar vardı. Kocası omzuna yaslanmış; daha

doğrusu düşmüştü. Kocasını dik tutmaya çalışsa da bunun bir faydası olmuyordu. Kadın ağlamaya başladı. Bebeğin hiç sesi çıkmıyordu.

Tatyana kadınla konuştu. "Size yardım edebilir miyim?"

"Senin kendi derdin başından aşkın," dedi kadın. "Kocam çok güçsüz."

Daşa, "Ben dert değilim. Beni kaldır Tatya ve arkaya yasla. Yatınca göğsüm çok ağrıyor. Haydi git ona yardım et," dedi.

Tatyana emekleyerek kadınla kocasının yanına gitti. Kadın bebeğini sımsıkı tutmuş; bırakmıyordu.

Tatyana adamı biraz sarstı ve kaldırmaya çalıştı. Ama adam yere yığıldı. Boynunda atkı vardı ve paltosunun düğmesi boğazına kadar ilikliydi. Atkıyı çıkarıp düğmeleri açmak Tatyana'nın on dakikasını aldı. Kadın durmadan ona bir şeyler söylüyordu.

"Kocam iyi değil. Kızımın da ondan pek farkı yok. Ona verecek sütüm yok. Biliyor musun ekimde doğdu. Ne şans ama! Bir bebek için ekimde doğmaktan daha büyük bir şanssızlık olabilir mi? Şubatta hamile kaldığımda ne kadar da mutluyduk. Bunun Tanrı'nın bir işareti olduğunu düşünmüştük. Daha geçen yıl eylül ayında evlendik. Çok heyecanlıydık. İlk bebeğimizdi! Leonid şehirde, ulaşımda çalışıyordu. Tramvaylar durdurulunca işsiz kaldı. Neden düğmelerini açıyorsun?"

Kadın cevabını beklemeden devam etti. "Ben Nadezka. Kızım doğdu ve ona verecek sütüm yok. Ona ne verebilirim? Ona soya sütü içirdim; ama ishal olunca kesmek zorunda kaldım. Kocamın da yiyecek bir şeylere ihtiyacı var. Tanrı'ya şükürler olsun ki en sonunda kamyona binebildik. Uzun zamandır bugünü bekliyorduk. Şimdi her şey yoluna girecek. Birisi Kobona'da ekmek ve peynir olduğunu söyledi. Tek istediğim sıcak bir şeyler. At eti bile yerim. Leonid için bir şeyler bulalım yeter."

Tatyana elini adamın boynundan çekti ve düğmelerini tekrar kapatarak atkısını sardı. Karısının bacaklarının üzerinde yatmaması için onu biraz oynattı ve Daşa'nın yanına döndü. Kamyonda ölüm

sessizliği vardı. Tatyana'nın tek duyduğu, Daşa'nın nefes ve öksürük sesiydi. Bir de Aleksandr'ın, onu sevmediğini söyleyişini duyuyordu.

İki kardeş, kadının, ölü bebeğine ve ölü kocasına bakmamak için gözlerini kapadı. Tatyana elini Daşa'nın başına koydu. Daşa da itmedi.

Gün ağarırken Kobona'ya geldiler. Daşa'nın yüzü iyice solmuştu. Tatyana neden Daşa'nın nefesinde bir tuhaflık sezmişti?

"Kalkabilecek misin Daşa?" diye sordu Tatyana. "Geldik."

"Kalkamıyorum," dedi Daşa.

Nadezka birinin ona ve kocasına yardım etmesi için bağırıyordu. Kimse gelmedi. Bir asker kamyonun kapısını açarak, "Herkes insin. Kamyonu yükleyip tekrar dönmemiz gerekiyor," dedi.

Tatyana, Daşa'yı çekiştirdi. "Haydi Daşa, kalk."

"Git yardım getir Tatya," dedi Daşa. "Artık hareket edemiyorum."

Tatyana ablasına bağırarak onu kaldırdı. "Köşeye kadar emekle. Sonra sana yardım edeceğim."

"Kocamın inmesine yardım eder misin?" dedi Nadezka yalvarırcasına. "Lütfen ona yardım et. Çok güçlüsün. O ise hasta."

Tatyana başını salladı. "Kaldıramayacağım kadar iri."

"Haydi ama hareket edebiliyorsun. Bize yardım etmeyecek misin? Bencillik etme."

"Biraz bekle," dedi Tatyana. "Önce ablamı indireyim; sonra sana yardım edeceğim."

"Onu rahat bırak," dedi Daşa, Nadezka'ya. "Kocan ölmüş. Zavallı kardeşimi rahat bırak."

Nadezka bir çığlık kopardı.

Daşa kamyonun içinde asker gibi sürünerek ilerledi. Köşeye gelince Tatyana ilk önce bacaklarını yere indirdi. Daşa'nın bacakları yere değdi ve hemen sonra düşerek karın içinde kaldı.

"Daşa kendine gel lütfen. Seni tek başıma kaldıramam," dedi Tatyana.

Kamyon şoförü geldi ve Daşa'yı tek hamlede ayağa kaldırdı. "Kalkın bayan. Kalkın ve çadırların olduğu yere gidin. Size yemek ve sıcak çay verecekler. Haydi hemen gidin."

Nadezka kamyonun içinden bağırıyordu. "Beni burada unutmayın!"

Tatyana orada durup, Nadezka'nın kocası ve bebeği hakkındaki gerçekle yüzleştiğini görmek istemiyordu. Daşa'ya dönerek, "Beni değnek gibi kullan. Kolunu omzuma at ve benimle birlikte yürü," dedi. İlerideki bayırı göstererek, "Bak Kobona nehrindeyiz," dedi.

"Yapamam. Diğer tarafta sen ve Aleksandr'ın yardımına rağmen dağdan inemedim. Şimdi sadece seninle dağı hiç tırmanamam."

"Bu dağ değil. Bayır. Bana hissettiğin öfkeyi kullan. Onu kullan ve şu lanet bayırı tırman Daşa."

"Senin için bu çok kolay, öyle değil mi?" dedi Daşa.

"Ne demek istiyorsun?"

"Çok basit. Yaşamak istiyorsun; hepsi bu."

Yaşamak istiyordu; ama hepsi bu değildi. Daşa, Tatyana'ya tutundu ve karın içinde bata çıka yürümeye başladılar.

"Ya sen? Yaşamak istemiyor musun?"

Daşa cevap vermedi.

Haydi, dedi Tatyana. "Çok iyi gidiyorsun. Bize yardım edecek hiç kimse yok. Ablasına sarıldı. "Sadece sen ve ben Daşa! Askerlerin işi var. Diğer insanlar ise kendi başlarının çaresine bakıyor. Aynen bizim gibi. Sen de yaşamak istiyorsun. Yazın Aleksandr, Molotov'a gelecek ve evleneceksiniz."

Daşa sesli bir şekilde gülmek için yeterli enerjiyi topladı. "Tatya, asla pes etmeyeceksin, öyle değil mi?"

"Asla!" dedi Tatyana.

Daşa karların üzerine düştü ve kalkamadı.

Çaresizlik içinde etrafına bakınan Tatyana, Nadezka'nın tek başına dağa tırmandığını gördü. Hemen yanına gitti. "Nadezka lütfen bana yardım et. Daşa'yı kaldırmama yardım et. Kara düştü."

Nadezka kolunu Tatyana'nın elinden kurtardı. "Benden uzak dur. Görmüyor musun artık yalnızım."

Tatyana görüyordu. "Lütfen bana yardım et."

"Sen bana yardım etmedin ve ikisi de öldü. Şimdi beni yalnız bırakır mısın?" Nadezka yanından uzaklaştı.

Tatyana bir anda tanıdık bir ses duydu. "Tatyana! Tatyana Metanova!"

Sesin geldiği yöne bakınca Dimitri'nin tüfeğinden destek alarak ona doğru yürüdüğünü gördü.

"Dimitri!" Yanına gitti ve Dimitri ona sarıldı. "Lütfen bana yardım et Dima. Ablam! Baksana yere düştü."

Dimitri hemen Daşa'nın yanına gitti. "Ben hâlâ yaralıyım. Onu tek başıma taşıyamam. Başka bir asker çağırayım." Tatyana'ya döndü ve ona bir kez daha sıkıca sarıldı. "Birbirimize bu şekilde rastladığımıza inanamıyorum. Bu kader olmalı," dedi gülümseyerek.

Dimitri, Daşa'yı çadırların olduğu bölüme taşımasına yardım etmesi için birini buldu ve Tatyana da onları takip etti.

Kobona nehrinin yanındaki hastane çadırına gidince, bir doktor Daşa'yı görmeye geldi. Kalbini, ciğerlerini ve nabzını dinledikten sonra ağzının içine baktı. Ardından başını sallayarak ayağa kalktı. "Verem olmuş. Onu unutun."

Tatyana doktorun yanına gitti. "Unutmak mı? Neden bahsediyorsunuz? Ona ilaç verin."

Doktor gülmeye başladı. "Hepiniz aynısınız. Değerli ilaçlarımı ölmek üzere olan birine vereceğimi mi düşünüyorsun? Delirdin mi?

Haline bak. Bir saati bile kalmamış. Onun için bir parça ekmeği bile heba etmezdim. Ne kadar fazla balgam çıkardığını gördün mü? Nefes alışını dinledin mi? Tüberküloz mikrobunun karaciğerine ulaştığına eminim. Git de yandaki çadırdan kendine biraz çorba ve yulaf ezmesi al. Yersen düzelebilirsin."

Tatyana birkaç dakika doktoru inceledi. "Ben iyi miyim?" diye sordu. "Akciğerlerimi dinleyebilir misiniz? Kendimi iyi hissetmiyorum."

Doktor Tatyana'nın paltosunun önünü açtı ve stetoskopu göğsünün üzerine koydu. Sonra sırtını dinledi. "Asıl ilaca ihtiyacı olan sensin. Zatürree olmuşsun. Bir hemşire çağırayım da seninle ilgilensin. Olga!" Gitmeden önce Tatyana'ya dönerek, "Artık ablanın yanına gitme. Verem bulaşıcıdır," dedi.

Daşa temiz yatakta yatarken, Tatyana yere uzandı. Bir süre sonra üşümeye başladı. Sonra Daşa'nın yanındaki bir yatağa yattı. "Daşa," diye fısıldadı. "Hayatım boyunca ne zaman kâbus görsem, senin yanına sokuldum."

"Biliyorum Tatya," diye fısıldadı Daşa. "Sen çok tatlı bir çocuktun."

Dışarıda çok fazla bir ışık yoktu. Gökyüzünün lacivert rengi Daşa'nın yüzüne vuruyordu. Daşa'nın sesini duydu. "Nefes alamıyorum...."

Tatyana yatağının yanında diz çöktü ve Daşa'nın ağzını açarak ciğerlerindeki bütün nefesi ona üfledi. Tatyana derin bir soluk almak istedi; ama yapamadı. Tatyana dakikalarca Daşa'nın ağzına, ciğerlerine nefes üfledi ve ona hayat vermeye çalıştı.

Yanlarına bir hemşire geldi ve Tatyana'yı kenara çekti. "Bunu yapma," dedi nazik bir şekilde. "Doktor sana onu yalnız bırakmanı söylemedi mi? Sen hasta olan mısın?"

"Evet," dedi Tatyana, Daşa'nın soğuk elini tutarak.

Hemşire Tatyana'ya üç beyaz hap, biraz su ve bir parça siyah ekmek verdi. "Bunu şekerli suya batırdım," dedi.

"Teşekkürler," dedi Tatyana zorlukla nefes alarak.

Hemşire kolunu Tatyana'nın omzuna koydu. "Benimle gelmek istiyor musun? Kahvaltıdan önce sana yatacak bir yer bulmaya çalışacağım."

Tatyana başını salladı.

"Ona sakın ekmeğinden verme. Kendin ye."

"Onun benden daha çok ihtiyacı var," dedi Tatyana.

"Hayır tatlım, ihtiyacı yok," dedi hemşire.

Hemşire gider gitmez, Tatyana ilaçları suda eritti ve küçük bir yudum aldıktan sonra Daşa'nın yastığını yavaşça kaldırarak geri kalanını ona içirdi.

Daha sonra ekmekten bir parça koparıp ablasına verdi. Daşa bunu zorlukla çiğnedikten sonra öksürmeye başladı. Öksürürken beyaz çarşafın üzerine kan gelmişti. Tatyana, Daşa'nın ağzıyla çenesini sildi ve ona yine nefes üflemeye başladı.

"Tatya?"

"Efendim?"

"Bu ölüm mü? İnsan kendini ölürken böyle mi hissediyor?"

"Hayır Daşa," diyebildi sadece.

Daşa'nın gözlerine baktı.

"Tatya... sen çok iyi bir kardeşsin," diye fısıldadı Daşa.

Tatyana, Daşa'nın ağzına nefes vermeye devam etti.

Ablasının acı dolu nefes alışını değil; sadece kendi soluk sesini duyabiliyordu.

Tatyana sırtında ılık bir el hissetti ve bir ses duydu. "Haydi gel. Sana vereceğim şeye inanamayacaksın. Kahvaltı zamanı. Ekmek ve bir çay kaşığı tereyağı var. Şekerli çay içeceksin. Belki senin için süt bile bulabilirim. Gel haydi. Adın ne?"

"Ablamı bırakamam," dedi Tatyana.

Hemşire sempatik bir ses tonuyla, "Gel tatlım. Benim adım Olga. Gel haydi. Kahvaltı sonsuza kadar sürmeyecek," dedi.

Tatyana ayağa kalktı; ama Daşa'ya bakınca tekrar yere oturdu. Daşa'nın ağzı Tatyana'nın bıraktığı gibi açık kalmıştı. Gözleri de aralıktı ve çadırın arkasındaki gökyüzüne bakıyordu.

Tatyana eğilerek Daşa'nın kapanan gözlerini öptü ve istavroz çıkardı. Olga'nın elini tutarak güçlükle ayağa kalktı ve oradan uzaklaştı.

Masaya oturarak boş tabağına baktı. Olga ona biraz buğday getirdi. Tatyana küçük tabaktakilerin yarısını bitirdi. Olga hepsini yemesini isteyince, Tatyana geri kalanı ablasına ayırdığını söyledi ve ardından bayıldı.

Tatyana ayıldığında kendini bir yatakta buldu.

Olga yanına gelerek ona biraz ekmek ve çay vermeye çalıştı ama Tatyana istemedi.

"Yemezsen öleceksin," dedi Olga.

"Ben ölmeyeceğim," dedi Tatyana bitkin halde. "Onu ablam Daşa'ya verin."

"Ablan öldü," dedi Olga.

"Hayır."

"Benimle gel. Seni ona götüreyim."

Tatyana, Olga ile birlikte arkadaki bir odaya gitti ve Daşa'nın diğer cesetlerin yanında yattığını gördü.

Tatyana onları kimin yakacağını sordu. Olga gülerek, "Ne düşünüyorsun ki? Elbette hiç kimse yakmayacak. Doktorun verdiği ilaçları aldın mı?" dedi.

Tatyana başını sallayarak, "Olga bana bir çarşaf verebilir misin? Ablam için," dedi.

Olga, Tatyana'ya bir çarşaf, biraz daha ilaç, şekerli çay ve tereyağlı ekmek getirdi. Tatyana bu kez cesetlerle dolu odada alçak,

metal bir sandalyeye oturarak ilaçlarını içti ve yemeğini yedi. Sonra da beyaz çarşafı yere serdi ve Daşa'yı bununla sardı, sonra da ablasının başını uzun süre tuttu.

Daşa'yı beyaz çarşafa iyice sardıktan sonra uçlarını iyice bağladı ve çadırdan çıkarak Dimitri'yi bulmaya gitti. Küçük bir sahil kasabası olan Kobona'nın bir ocak gecesinde, Dimitri dışında bir sürü asker gördü. Onu bulması gerekiyordu. Yardımına ihtiyacı vardı. Kobona nehrine geri döndü. Bir subayı durdurarak Dimitri Çemenko'nun nerede olabileceğini sordu. Subay bilmiyordu. On askere daha sordu; ama hiçbirinin haberi yoktu. On birinci asker ona bakarak, "Tatya? Senin neyin var? Ben Dimitri'yim," dedi.

Onu tanıyamadı. Duygusuz bir halde, "Yardımına ihtiyacım var," dedi.

"Beni tanıyamadın mı Tatya?"

"Elbette tanıdım," dedi. "Benimle gel."

Kolunu omuzuna attı ve topallayarak yanında yürümeye başladı. "Bana bacağımı sormayacak mısın?"

"Biraz geçsin sorarım," dedi ve çadıra girerek ona çarşafa sarılı olan Daşa'yı gösterdi. "Daşa'yı yakmama yardım eder misin?" dedi sesi titreyerek.

Dimitri nefessiz kaldı. "Ahh, Tatya!" dedi başını sallayarak.

Tatya devam etti. "Onu yanımda götüremem. Ama burada da bırakamam. Lütfen bana yardım et."

"Tatya," dedi kollarını açarak. Tatyana geri çekildi. "Onu nerede yakacağız? Yerler buz kaplı. Hiçbir makine bu karları temizleyemez."

Tatyana öylece durdu ve bir çözüm bekledi.

"Naziler gölü bombalıyor, öyle değil mi?"

"Evet."

"Gölün üzerindeki buzlar kırılıyor, değil mi?"

"Evet." Yüzünde onu anladığına dair bir ifade belirdi.

"O halde gidelim."

"Tatya, bunu yapamam."

"Yapabilirsin. Eğer ben yapabiliyorsam, sen de yaparsın."

"Anlamıyorsun."

"Dima asıl sen anlamıyorsun. Onu burada bırakamam. Ne onu burada bırakabiliyorum; ne de kendi hayatımı kurtarabiliyorum." Tatyana önünde durdu. "Ben öldüğümde kefenimi nasıl dikeceğini biliyor musun Dimitri? Öldüğüm zaman beni diğer cesetlerin üzerinde mi bırakacaksın? Beni ne yapacaksın?"

Tüfeğini yere dayayarak, "Tatya!.." dedi.

"Lütfen bana yardım et."

Derin bir nefes alarak başını salladı. "Yapamam. Halime bak. Üç aydır hastanedeyim. Beni yeni taburcu ettiler ve şu anda Kobona'dayım. Saatlerce yürümek zorunda kalıyorum. Bu ayağımın acımasına sebep oluyor ve Almanlar gölü sürekli bombalıyor. Oraya gidemem. Bombardıman başlarsa kaçamam."

"Bana bir kızak getirir misin? Benim için bunu yapar mısın?" dedi soğuk bir tavırla ve Daşa'nın yanına oturdu.

"Tatya..."

"Dimitri, sadece bir kızak. Bunu da mı yapamazsın?"

Bir süre sonra elinde kızakla geldi. Tatyana yerden kalktı. "Teşekkürler. Şimdi gidebilirsin," dedi.

"Bunu niçin yapıyorsun?" diye bağırdı Dimitri. "O ölü. Artık kimin umurunda? Artık onun için endişelenme. Bu lanet olası savaş ona bir şey yapamaz."

Tatyana bakışlarını ona çevirerek, "Kimin umurunda mı? Benim umurumda. Ablam yalnız ölmedi. Ben hâlâ buradayım. Onu gömmeden de dönmeyeceğim," dedi.

"Peki sonra ne yapacaksın? İyi görünmüyorsun. Doğruca büyükannenin yanına mı gideceksin? Onlar neredeydi? Kazan'da

mı? Molotov'da mı? Gitmemelisin. Oraya gidenler hakkında çok kötü hikâyeler duyuyorum."

"Ne yapacağımı bilmiyorum. Benim için endişelenme," dedi.

Giderken arkasından seslendi. "Dimitri!"

Arkasına döndü.

"Aleksandr'ı görünce, ona ablamın öldüğünü söyle."

Başını salladı. "Elbette söylerim Taneçka. Onu gelecek hafta göreceğim. Sana daha fazla yardım edemediğim için üzgünüm."

Tatyana başını çevirdi.

Dimitri gittikten sonra, Daşa'yı kızağa oturtmak için Olga'dan yardım istedi. Sonra da kızağı bayırdan aşağı itti ve arkasından yürüdü. Kobona nehrine gelince ipleri tuttu ve beyaz hastane çarşafına sarılı olan Daşa'yı Ladoga nehrinin üzerine yatırdı. Neredeyse akşam oluyordu ve hava karanlıktı. Gökyüzünde hiç Alman uçağı yoktu. Tatyana 250 metre ileride bir su deliği buldu. Daşa'yı iyice çekerek buzun üzerine kaydırdı.

Tatyana yanında diz çöktü ve elini beyaz çarşafın üzerine koydu.

Daşa, ben beş, sen on iki yaşındayken, bana İlmen nehrinde yüzme öğrettiğin günü hatırlıyor musun? Bana dalmayı öğretmiş ve suyu vücudunda hissetmenin sana huzur verdiğini söylemiştin. Daha sonra suyun altında Paşa'dan daha uzun kalmayı göstermiş ve kızların erkeklerden her zaman üstün olması gerektiğini söylemiştin. Şimdi suyun altına git ve yüz Daşa Metanova.

Rüzgâr, Tatyana'nın ıslak yüzünün donmasına sebep olmuştu. "Bir dua biliyor olmak isterdim. Şu anda buna ihtiyacım var; ama hiçbir dua bilmiyorum. Tanrım lütfen ablam Daşa'nın huzur içinde yüzmesine ve bir daha hiç üşümemesine izin ver... Cennette ona her gün ekmek verebilir misin.....?" diye mırıldandı.

Tatyana dizlerinin üzerinde durarak Daşa'nın cesedini deliğin içinden suya attı. Kefen ışıkta mavi gibi görünüyordu. Daşa hayattan kopmak istemiyormuş gibi isteksizce gitti ve sonra gözden kayboldu.

Tatyana buzun üzerinde durmaya devam etti. En sonunda ayağa kalktı ve biraz öksürdükten sonra boş kızakla birlikte gölün kıyısına döndü.

İkinci Kitap

ALTIN KAPI

Üçüncü Kısım

LAZAREVO

Üçüncü Kısım

LAZAREVO

BAHAR KOKUSU

1

Aleksandr, Lazarevo'ya gitti.

Elinde hiçbir şey yoktu. Ne bir mektup ne de Daşa ya da Tatyana'nın Molotov'a geldiklerini belirten küçük bir telgraf vardı. Daşa konusunda ciddi şüpheleri vardı; ama Slavin'in kışı atlattığını görünce her şeyin mümkün olabileceğini düşündü. Aleksandr'ı endişelendiren Tatyana'nın mektuplarının kesilmiş olmasıydı. Leningrad'dayken ona sık sık yazıyordu. Şimdi koca bir ocak ve şubat ayı geçmesine rağmen, ondan tek satır haber alamamıştı.

Kızlar gittikten bir hafta sonra Aleksandr kamyonu Kobona'ya doğru sürdü ve kıyıdaki hasta insanlar arasında onları aramasına rağmen işine yarayacak hiçbir şey bulamadı.

Mart ayında, endişeli ve üzgün halde Molotov'da olduğunu düşündüğü Daşa'ya bir mektup yazdı. Molotov'daki Sovyet bürosuna da telgraf çekmiş ve Daşa ya da Tatyana Metanova hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını sormuştu. Ancak mayısa kadar Aleksandr'a hiçbir bir yanıt gelmedi. Molotov'daki Sovyet bürosu yazdığı tek satır cevapta onlar hakkında bir şey bilmediğini söylemişti. Oraya bir telgraf daha çekti ve Lazarevo köyüne posta ulaşıp ulaşmadığını sordu. Buna karşılık iki kelimelik bir telgraf geldi: HAYIR. STOP.

Aleksandr boş olduğu her an onların evine gitmiş ve Daşa'nın ona vermiş olduğu anahtarla kapıyı açmıştı. Odaları temizlemiş; yerleri silmiş ve martta su boruları tamir edildikten sonra çarşafları yıkamıştı. Diğer odanın da kırık camlarını değiştirmişti. Bir gün Metanov ailesine ait bir albüm buldu ve bakmaya başladı. Sonra bunu hemen kapattı ve bir köşeye bıraktı. Ne düşünüyordu? Bu hayalet görmek gibi bir şeydi.

Aleksandr'ın yaşadığı da buydu. Her yerde onların hayalini görüyordu.

Leningrad'a her geldiğinde Old Nevski'deki postaneye giderek Metanov ailesine bir mektup gelip gelmediğine bakıyordu. Yaşlı postane görevlisi onu görmekten bıkmıştı.

Aleksandr kışlada postadan sorumlu olan çavuşa sürekli Metanov ailesinden bir mektup olup olmadığını soruyordu. Çavuş da onu görmekten sıkılmıştı.

Ama Aleksandr'a gelen bir şey yoktu. Ne mektup, ne telgraf ne de bir haber... Old Nevski'deki postane görevlisi nisanda öldü. Öldüğünü hiç kimse fark edememişti. Masanın arkasındaki sandalyede ölmüş; yerde ve kutularda mektuplar, açılmamış posta çuvalları kalmıştı.

Aleksandr mektupları karıştırırken otuz sigara içti; ama bir şey bulamadı.

Ladoga gölüne geri döndü ve burayı korumaya devam etti. Tatyana'nın hayalini görebilmek için boş kalacağı zamanları dört gözle bekliyordu.

Leningrad yönetimi cesetlerle başa çıkamaz hale gelmişti ve sokaklardaki ölü insanların salgın bir hastalığa sebep olacağından endişelenmeye başlamıştı. Konsey şehirde yeni bir girişim başlattı. Yaşayan ve gücü olan her birey sokaklardaki bomba ve ceset pisliklerini temizleyecekti. Patlayan su boruları tamir edildi ve elektrik sorunu giderildi. Önce tramvaylar, ardından da troleybüsler çalışmaya başladı. St. Isaac kilisesinin önünde çıkan laleler ve lahana fideleri sayesinde Leningrad yeniden hayata dönmüş gibi görünmeye başlamıştı. Aleksandr, Tatyana'nın, St. Isaac kilisesinin önündeki laleleri görünce mutlu olacağını düşündü. Çalışmayanların ekmek oranı günde üç yüz grama çıkarılmıştı. Bunun sebebi unun daha fazla olması değil; nüfusun azalmasıydı.

Savaşın başladığı ve Aleksandr'ın Tatyana ile tanıştığı 22 Haziran 1941 tarihinde Leningrad'da üç milyon insan vardı.

Almanların şehre girdiği 8 Eylül 1941'de ise buranın nüfusu iki buçuk milyondu.

1942 ilkbaharında bir milyon insan kaldı.

Ladoga nehrinin üzerinde oluşan buzdan yol sayesinde beş yüz kişi şehri terk etmiş ve Kobona'ya gitmişti.

Kuşatma ise henüz bitmemişti.

Karlar eridikten sonra, Aleksandr'a, Piskarev mezarlığını dinamitle havaya uçurma görevi verildi. Buraya cenaze kamyonlarıyla taşınan beş yüz insan en sonunda yakılabilmişti. Piskarev, Leningrad'da, cesetlerin üst üste yığılarak taşındığı yedi mezarlıktan biriydi.

Kuşatma hâlâ bitmemişti.

Yiyecek yardımı yapan Amerikalılar yavaş yavaş Leningrad'a yaklaşıyordu. Leningrad halkı, ilkbaharda birkaç kez süt ve çorba içmiş; yumurta yemişti. Aleksandr Kobona'da Amerikalı bir kamyon sürücüsünden İngilizce-Rusya dilbilgisi kitabı almıştı. Tatya'nın bunu sevebileceğini düşündü. İngilizceyle arası çok iyiydi.

Nevski Prospekt'in etrafına cepheler inşa edilerek Alman bombaları yüzünden açılan çukurlar kapatılmış ve Leningrad 1942 yazına hazırlanmaya başlamıştı.

Alman bombardımanı devam ediyordu.

Ocak, şubat, mart, nisan, mayıs.

Aleksandr kaç ay daha haber alamayacaktı? Kaç ay daha en ufak bir haber, tek bir kelime duyamayacaktı? Kaç ay daha kalbinde umut taşıyacak ve o kaçınılmaz gerçeği kabullenmeye çalışacaktı? Her yerde ceset görüyordu. Bu daha çok cephede oluyordu; ama Leningrad sokakları da ölülerle doluydu. Parçalanmış; donmuş ve açlıktan ölmüş insanlar vardı. Hepsini gördü. Ama her şeye rağmen içinde hâlâ umut vardı.

Haziranda, Dimitri onu görmek için kışlaya gelince Aleksandr şok olmasına rağmen bunu belli etmemeye çalıştı. Dimitri çok yaşlı görünüyordu. Tek bacağının üzerine yüklenerek yürüyor ve sağa doğru eğiliyordu. Çok zayıftı ve el parmaklarında Aleksandr'ın daha önce hiç görmediği bir titreme vardı.

Aleksandr, Dimitri'ye bakınca '*O kurtuldu da, Daşa ve Tatyana niçin kurtulamadı?*' diye düşündü. O ve kendisi hayatta kalabiliyorsa, Daşa ve Tatyana niçin kalamıyordu?

"Sadece sol ayağımı doğru düzgün kullanabiliyorum," dedi Dimitri. "Yaptığım ne büyük aptallık öyle değil mi?" Ona isteksizce banka oturmayı teklif eden Aleksandr'a bakarak gülümsedi. Yalnızlardı ve Dimitri'nin gözlerinden bir şey düşündüğü belliydi. Bu Aleksandr'ın umurunda değildi.

"En sonunda," dedi Dimitri neşeli bir tavırla. "Artık gerçek bir savaş görmek zorunda değilim. Böyle olmayı tercih ederim."

"Güzel," dedi Aleksandr. "Zaten istediğin de en geri safta görev yapmaktı."

"Çok da geri sayılmaz," diye homurdandı. "İlk gün beni Kobona'ya gelenlerin başına koydular."

"Kobona!"

"Evet," dedi Dimitri. "Neden? Kobona senin için oraya gelen Amerikan kamyonlarından daha fazla şey mi ifade ediyor?"

Aleksandr, Dimitri'yi inceledi. "Evet. Kobona'da görev yaptığını bilmiyordum."

"Uzun zamandır haberleşemedik."

"Ocakta orada mıydın?"

"Hatırlayamıyorum," dedi Dimitri. "Bu uzun zaman önceydi."

Aleksandr ayağa kalktı ve onun yanına gitti. "Dima! Daşa ve Tatyana'yı buzlu yoldan geçirdim."

"Bunun için sana minnettar olmalılar."

"Ne hissettiklerini bilmiyorum. Onları gördün mü?"

"Binlerce kişinin geldiği Kobona'da iki kızı görüp görmediğimi mi soruyorsun?" diyerek güldü Dimitri.

"İki kız değil," dedi Aleksandr soğuk bir tavırla. "Tatya ve Daşa. Onları görsen fark etmez miydin?"

"Aleksandr, ben..."

"Onları gördün mü?" Ses tonunu yükseltti.

"Hayır görmedim!" dedi Dimitri. "Bağırmayı kes! Ama bir şey söylemeliyim ki..." Başını salladı. "İki yardıma muhtaç kızı kamyonda bırakarak, nereye gideceklerini düşündün?"

"Doğuda bir yere." Dimitri'ye nereye gideceklerini söylemeyecekti.

"Ülkenin diğer ucuna mı? Ne düşündüğünü anlamıyorum Aleksandr," diyerek güldü Dimitri. "Onların ölmesini istediğine inanamıyorum."

"Dimitri sen neden bahsediyorsun?" diye bağırdı Aleksandr. "Başka şansım var mıydı? Leningrad'da geçen kış neler olduğunu duymadın mı? Şu anda olanları biliyor musun?"

Dimitri gülümsedi. "Duydum. Yapabileceğin başka bir şey yok muydu? Albay Stepanov senin için bir şey yapamadı mı?"

"Yapamadı. Beni dinle..."

"Aleksandr, Kobona'ya gelenlerin hepsi ölümün eşiğindeydi. Daşa dayanıklı; ama Tatya ne yapar? Seninle buzlu yolu geçecek gücü bulmasına bile şaşırdım." Dimitri omuz silkti. "Onun aramızda ilk ölen olacağını düşündüm hep. Kobona'ya gelen insanların çoğu hasta ve açtı. Onları altmış kilometre ilerideki en yakın tren istasyonuna taşıyacak kamyonlara zor biniyorlardı." Sesini alçalttı. "Doğru mu bilmiyorum; ama trene bindirdiğimiz insanların yüzde yetmişinin soğuktan ve hastalıktan öldüğünü duydum." Başını salladı. "Sen de Daşa ve Tatyana'yı bu sona sürükledin, öyle mi? Müstakbel koca!" diyerek güldü.

Aleksandr dişlerini sıktı.

"Oradan kurtulduğum için mutluyum," dedi Dimitri. "Kobona'yı pek sevmedim."

"Neden?" dedi Aleksandr. "Kobona çok mu tehlikeliydi?"

"Hayır sorun o değil. Kamyonlar genellikle Ladoga gölündeki buzlarda kalıyordu ve taşıdığı insanlar çok güçsüzdü. Gidip inmelerine yardım etmemizi istiyorlardı. Ama onlar yürüyemiyordu bile. Hepsi ölümün eşiğindeydi." Dimitri gözlerini Aleksandr'a dikerek, "Daha geçen ay Almanlar buzun üzerindeki bir kamyonu havaya uçurdu," dedi ve derin bir nefes aldı. "Olduğum yer pek de geri saf sayılmazdı. Bu yüzden stok departmanına geçmeyi istedim."

Aleksandr, Dimitri'ye sırtını dönerek kıyafetlerini katlamaya başladı. "Stok departmanı da pek güvenli sayılmaz." İçinden ne söylediğini düşündü ve onu hâlâ korumaya çalıştığı için kendini sorguladı. "Diğer yandan orada olmak senin için iyi. Sigara satarsın ve herkes seni çok sever." Aralarındaki uçurum o anda iyice genişlemişti. Ne bot ne de köprü vardı. Aleksandr, Dimitri'nin ya gitmesini; ya da Tatyana'nın ailesi hakkında bir şey sormasını bekledi. İkisini de yapmadı.

Aleksandr en sonunda dayanamadı. "Dima, Metanov ailesine olanlarla biraz olsun ilgileniyor musun?"

Dimitri omuz silkerek, "Leningrad'da yaşayan birçok insanın başına gelenlerden farklı bir şey olmamıştır herhalde. Herkes öldü, öyle değil mi?" dedi. Sanki alışverişe gitmek gibi basit bir şeyden bahsediyordu. Aleksandr başını öne eğdi.

"Savaştayız Aleksandr," dedi Dimitri. "Sadece en güçlü olanlar ayakta kalıyor. Tatya'dan vazgeçmemin sebebi de bu. Böyle olmasını istemezdim. Ondan hoşlandım ve hâlâ hoşlanıyorum. Onun hatırasına sadığım; ama ben kendime zor bakıyorum. Yiyecek yemeğim ve soğuktan korunacak kıyafetim yokken, bir de onun için endişelenemem."

Tatyana, Dimitri hakkında ne kadar doğru düşünmüştü. Aleksandr kıyafetlerini dolaba koyup Dimitri'ye bakmaktan kaçınırken, onun Tatyana'dan hiçbir zaman hoşlanmadığını anladı.

"Aleksandr, hayatta kalmaktan bahsetmişken, seninle konuşmak istediğim bir şey var," dedi Dimitri.

İşte yine başlıyordu. Aleksandr söyleyeceklerini beklerken yüzüne bakmadı.

"Amerika'nın savaşa katılması bizim için iyi oldu, öyle değil mi?"

Aleksandr başını salladı. "Kesinlikle. Lend-Lease büyük bir destek."

"Hayır hayır," dedi Dimitri heyecan içinde yataktan fırlayarak. "Ben seni ve beni kastettim. Bizim planlarımız açısından yani."

Aleksandr yerden kalkarak Dimitri'ye baktı. "Ben bu tarafta pek fazla Amerikalı görmedim," dedi anlamazlıktan gelerek.

"Evet!" diye haykırdı Dimitri. "Çünkü hepsi Kobona'da. Kamyon ve gemilerle Murmansk'dan Ladoga gölü kıyısına, Petrozavodsk'a, malzeme, tank, cip ve bot taşıyorlar. Onlardan Kobona'da onlarca var."

"Bu doğru mu? Onlarca mı?"

"Belki onlarca yoktur; ama Amerikalılar!" Bir an duraksadı. "Belki bize yardımcı olabilirler."

Aleksandr, Dimitri'ye iyice yaklaştı. "Hangi konuda?" diye sordu.

Dimitri gülümseyip sesini alçaltarak, "Hangi konuda mı? Amerika yolunda. Belki Kobona'ya gidip..."

"Dima, Kobona'ya gidip ne yapacağım? Kiminle konuşacağım? Kamyon şoförleriyle mi? Bir Sovyet askeri onlarla İngilizce konuşunca hemen inanıp yanlarında götürürler mi sanıyorsun?" Aleksandr durdu ve sigarasından bir nefes aldı. "Hem seni Amerika'ya götürmelerini nasıl teklif edeceksin? Bir yabancı Amerika'yla bağım olduğu için ölümü göze alıp beni götürmeyi kabul etse bile, sen nasıl geleceksin?"

"Bunun iyi bir plan olduğunu söylemiyorum. Sadece bir başlangıç," dedi.

"Dima, yaralısın. Haline bir bak." Aleksandr onu yukarıdan aşağıya süzdü. "Ne uçağa binecek; ne de koşacak durumun var. Planlarımızı unutmamız gerekiyor."

Dimitri çılgına döndü. "Sen neler diyorsun? Hâlâ gitmek istediğini..."

"Dimitri!"

"Ne var? Bir şeyler yapmamız gerekiyor Aleksandr," dedi Dimitri. "Seninle planlarımız!.."

"Dimitri!" diye bağırdı Aleksandr. "Planımız NKVD sınır askerleriyle birlikte savaşmak ve Finlandiya'daki mayın tarlalarına saklanmaktı! Sen kendini ayağından vurdun. Bunun nasıl mümkün olabileceğini düşünüyorsun?"

Aleksandr, Dimitri'nin buna hemen bir cevap verememesine sevindi ve geri çekildi.

"Sana katılıyorum. Belki de Lisiy Nos yolu daha zordur. Ama Amerikalı taşımacılara rüşvet teklif edebiliriz."

"Onlar taşımacı değil," dedi Aleksandr öfkeyle. Sonra durdu. Bu kadar sinirlenmeye değmezdi. "O adamlar savaş için eğitiliyor ve sana yiyecek getirebilmek için her gün iki bin kilometre yol kat ediyor."

"Evet doğru. Bize yardım edecek olanlar da yine onlar." Dimitri ona biraz daha yaklaştı. "Benim de yardıma ihtiyacım var Aleksandr. Bu lanet olası savaşta ölmeye hiç niyetim yok." Gözlerini Aleksandr'a dikti. "Anlıyor musun?"

"Gerekirse ölürüm," dedi Aleksandr.

Dimitri onu inceledi. Aleksandr incelenmekten nefret ederdi. Bir sigara yaktı ve soğuk gözlerle Dimitri'ye baktı. "Paran hâlâ duruyor mu?" diye sordu Dimitri.

"Hayır."

"Bulabilir misin?"

"Bilmiyorum," dedi Aleksandr. Başka bir sigara çıkardı. Bu muhabbet bitmişti.

"Ağzındaki sigara daha bitmedi," dedi Dimitri.

* * *

Aleksandr otuz günlük izin aldı. Stepanov'dan biraz daha zaman istedi. 15 Haziran'dan 24 Temmuza kadar izinliydi.

"Bu kadar zaman yeterli mi?" dedi Stepanov gülümseyerek.

"Hem fazla, hem de az," dedi Aleksandr.

Stepanov bir sigara yakıp, bir tane de Aleksandr'a uzatarak, "Yüzbaşı sen geri gelince...." dedi ve derin bir iç geçirdi. "Kışlada daha fazla kalamayız. Şehre neler olduğunu görüyorsun. Geçen yılki gibi bir kış daha geçiremeyiz. Bu olamaz." Bir an duraksadı. "Sonbaharda ablukayı kaldırmamız gerekiyor. Hep birlikte."

"Size katılıyorum efendim."

"Öyle mi Aleksandr? Geçen kış ve bu ilkbaharda Tikvin ile Mga'daki adamlarımıza neler olduğunu duydun mu?"

"Evet efendim."

"Dubrovka nehrinin karşısındaki Nevski Patch'de olanları duydun mu?"

"Evet efendim," dedi Aleksandr. Nevski Patch düşman sınırındaydı ve Almanların günlük bombardıman çalışması için kullandığı bir yerdi. Orada günde iki yüz Rus askeri ölüyordu.

Stepanov başını sallayarak, "Botlarla Neva nehrinin karşısına geçeceğiz. Tek bir topçumuz var; o da sensin. Tek vuruşta öldüren tüfeklerimiz..."

"Bende Şpagin marka taramalı tüfek var efendim," diyerek gülümsedi Aleksandr.

Stepanov kendi kendine gülümseyerek başını salladı. "Çok kötü bir durummuş gibi anlattım galiba."

"Zaten öyle efendim."

"Yüzbaşı, iyi bir savaştan asla korkma. Adil olmasa bile."

Aleksandr, Stepanov'un gözlerinin içine baktı ve omuzlarını dikleştirdi. "Efendim, ne zaman korktum?"

Stepanov yanına gelerek, "Eğer senin gibi adamlarım olsaydı; bu savaşı çok önce kazanmış olurduk," dedi. Aleksandr'ın elini sıktı. "Git ve iyi bir tatil yap. Döndüğünde hiçbir şey aynı olmayacak."

3

Aleksandr yolda hep düşündü: Daşa ve Tatya hayatta olsaydı, ona niçin yazmasındı?

İçindeki kuşku, düşman ateşi gibi hücum ediyordu.

Onlardan altı ay boyunca hiçbir haber alamamasına rağmen Ladoga, Onega, Dvina, Sukhona, Unzha ve Kama nehirlerinin üzerinden, Ural dağlarından geçerek bin altı yüz kilometre doğuya gitmesi delilik miydi?

Evet öyleydi.

Aleksandr, Molotov'a olan dört günlük seyahatinde onunla paylaştığı her nefesi bir bir hatırladı. Bin altı yüz kilometre boyunca, Obvodnoy kanalını, onu Kirov'da ziyaret ettiği günleri, Luga'daki çadırda yaşadıklarını, onu sırtında taşıyışını, hastane odasını, St. Isaac'ı, onun dondurma yiyişini ve çektiği kızağın üzerinde yarı baygın yatışını gözünde canlandırdı. Yiyeceklerini insanlara verişini ve çatıda Alman uçaklarını izleyerek hoplayıp zıplayışını düşündü. Bunların dışında geçen kışa ait kötü anıları da vardı. Annesini gömdükten sonra yanında yürüyüşü ve ona bıçakla saldıran çocuklar karşısında donup kalışı.

İki sahne aklından hiç çıkmıyordu.

Tatyana'nın başında kask, üzerinde farklı giysiler, her tarafı kana bulanmış bir halde taşların, camların ve cesetlerin arasında yatışı; her şeye rağmen vücudunun sıcak oluşu ve nefes alışı.

Ve

Tatyana hastanedeyken ellerinin altındaki çıplak vücudu, iniltileri.

Eğer biri ölecekse, bu, dört ay boyunca her sabah 6:30'da kalkıp ailesine ekmek götürmek için ölümle savaşan kız olmamalıydı?

Peki eğer hayatta kalmayı başardıysa, ona niçin tek satır yazmamıştı?

Elini öpen, ona çay servisi yapan, gözlerini ondan ayırmayan, o konuşurken nefesini tutan ve ona daha önce hiç görmediği şekilde bakan kız ölmüş müydü?

Kalbi durmuş muydu?

Yalvarıyorum Tanrım. Beni sevmese de olur. Yeterki hayatta kalsın, diye dua etti Aleksandr.

Bu Aleksandr için zor bir duaydı; ama Tatyana'nın olmadığı bir dünyada yaşadığını düşünemiyordu bile.

Pis ve aç bir halde dört gününü, değişik trenlerle ve dört ordu cipiyle yolculuk yaparak geçirdi. Aleksandr 19 Haziran 1942 Cuma günü Molotov'a ulaştı. Öğleyin gelmiş ve istasyonun yanındaki bir banka oturmuştu.

Aleksandr, Lazarevo'ya gitme konusunda kendine hâkim olmaya çalışıyordu.

Onun Kobona'da öldüğünü ve buradan götürüldüğünü düşünmeye bile dayanamıyor; bu gerçekle yüzleşemiyordu.

Daha da kötüsü öldüğünü öğrenmek istemiyordu.

Aleksandr hemen bir trene atlayıp geri dönmeyi düşündü. Onu aramak, Ladoga gölünde elinde taramalı tüfeğiyle savaşmaktan ve ölümle karşı karşıya kalmaktan daha çok cesaret gerektiriyordu.

Kendi ölümünden korkmuyordu.

Onu korkutan Tatyana'nın ölmüş olmasıydı. Öldüğünü düşünmek bütün cesaretini kırıyordu.

Tatyana öldüyse, Tanrı da ölü demekti. Aleksandr ondan sonra artık bir amacının kalmadığını ve bu savaştan sağ kurtulamayacağını düşünmeye başladı. Geri safa geçerken bir serseri kurşununa hedef olan zavallı Grinkov gibi ölecekti.

Savaş büyük bir kargaşa ve ruhu mahveden bir karmaşaydı. Herkesi bir tarafa savuruyor ve cansız bir halde karların üzerinde öylece yatmasına sebep oluyordu. Savaştan daha karmaşık bir şey yoktu.

Ama Tatyana karmaşık değildi. Sonsuz evrende sonu olan bir şeydi. Tatyana içindeki cömertlik ve mükemmellikle elinde bir şeref bayrağı taşıyordu. Aleksandr da bu bayrağı Kama nehrinden Ural dağlarına, oradan da Lazarevo'ya kadar takip etmişti.

Aleksandr iki saat boyunca Molotov'un kaldırımsız yollarındaki bir bankta oturdu. Kenarda meşe ağaçları vardı.

Geri dönmek imkansızdı.

İlerlemeyi ise düşünemiyordu bile.

Ama gidecek başka bir yeri yoktu.

İstavroz çıkardı ve eşyalarını toplayarak ayağa kalktı.

Aleksandr, Tatyana'nın hayatta olup olmadığını bilmeden Lazarevo'ya doğru giderken, kendini idama giden bir adam gibi hissetti.

4

Lazarevo, çam ağaçlarının arasından geçince on kilometre uzaklıktaydı.

Ormanda sadece çam ağaçları değil; karaağaç, meşe, huş ağacı, ısırgan otları ve çilek de vardı. Bunları görmek içine bir sevinç doldurmuştu. Aleksandr, sırt çantası, tüfeği, cephanelikleri, büyük çadırı, battaniyesi, kaskı ve Kobona'dan aldığı bir torba yiyeceği ile

ilerlemeye devam etti. Kama nehrinin ağaçların arasına taşıdığı rüzgâr sesini duyabiliyordu. Gidip nehirde yıkanmayı düşündü; ama bu noktada yürümeye devam etmesi gerekiyordu.

Yürürken ağzına birkaç çilek attı. Hava ılık ve güneşliydi. Aleksandr'ın içi bir anda umutla doldu. Daha hızlı yürümeye başladı.

Orman bitti ve önüne tozlu bir köy yolu çıktı. Kenarında tahta kulübeler, uzamış otlar ve eski çitler vardı.

Sola dönerek karaağaçlarla çam ağaçlarını gördü. Nehrin üzerine güneş vuruyordu. Yanından geçti ve tekrar ormana dalarak ilerlemeye başladı.

Derin bir nefes aldı. Lazarevo'da Tatyana'nın kokusu var mıydı? Yanan ateşin, taze suyun, balıkların ve çam yapraklarının kokusunu içine çekti. Aleksandr köyün dışında balık pişirilen bir yer görmüştü.

Yolda yürümeye devam etti ve evinin önündeki bankta oturan bir kadının yanından geçti. Ona dikkatli bir şekilde bakınca; kadının ne düşündüğünü anladı. Buradaki insanlar Kızıl Ordu askerini ne kadar sıklıkla görüyordu? Kadın ayağa kalkarak, "Olamaz! Sen Aleksandr değilsin, öyle değil mi?" dedi.

Aleksandr buna nasıl bir cevap vereceğini bilemedi. "Ben Aleksandr'ım," dedi en sonunda. "Tatyana ve Daşa Metanova'yı arıyorum. Nerede yaşadıklarını biliyor musunuz?"

Kadın ağlamaya başladı.

Aleksandr yüzüne baktı. "Gidip başkasına sorayım," diye mırıldandı ve yürümeye devam etti.

Kadın küçük adımlarla arkasından koştu. "Dur bekle!" Aşağıdaki yolu gösterdi. "Cuma günleri köy meydanında toplanıp dikiş dikiyorlar. Tam karşıda." Başını sallayarak geri döndü.

"Yani yaşıyorlar mı?" dedi Aleksandr rahatlayarak.

Kadın cevap veremedi. Elleriyle yüzünü kapatarak evine koştu.

Onlar mı demişti? *Onların* anlamı... İki kardeşi sormuş ve o *onlar* diye cevaplamıştı. Aleksandr yavaşladı ve bir sigara yakarak

termosundan bir yudum su içti. Yürümeye devam etti; ancak köy meydanına otuz metre kala durdu.

Doğrudan köy meydanına gidemezdi

Eğer ikisi de hayattaysa, düşündüğünden daha farklı sorunlarla karşılaşacaktı. Bununla da öncekilerle olduğu gibi başa çıkabilirdi; ama önce...

Aleksandr birinin bahçesine girdi ve özür dileyerek kapıyı açtı. Bahçe, arka yolu ve köy meydanını görüyordu. Tatyana'yı bir süre gizlice izlemeyi istemişti. Daşa'nın yanına gitmeden önce Tatyana'ya doya doya bakmak istiyordu.

Küçük meydanın etrafında karaağaçlar vardı. Bir grup insan ağaçların altındaki banklara oturmuştu. Çoğu kadındı. Daha doğrusu aralarında sadece bir tane genç erkek vardı. Aleksandr daha iyi görebilmek için masanın yanına yaklaşarak bunun dikiş toplantısı olduğunu düşündü.

Çitin arkasında, leylakların altında olduğu için onu göremiyorlardı. Çiçekler ağzına, burnuna giriyordu. Kokularını içine çekerek izlemeye devam etti. Daşa'yı göremedi. Masanın etrafında oturan dört yaşlı kadını, bir genç erkeği, daha büyük bir kızı ve ayakta duran Tatyana'yı gördü.

Aleksandr ilk önce onun Tatyana'sı olduğuna inanamadı. Gözlerini ovuşturarak tekrar baktı. Masanın etrafında dönüyor; eğiliyor ve tekrar kalkıyordu. Bir ara doğruldu ve alnını sildi. Üzerinde kısa kollu, sarı bir elbise vardı. Ayağında bir şey yoktu ve bacakları dizlerine kadar ortadaydı. Teni yanmıştı. Sarı saçları güneşten iyice açılmıştı ve iki yandan ördüğü örgü omuzlarına düşüyordu. Uzaktan bile burnunun üzerindeki çilleri görebiliyordu. Çok güzeldi.

Ve yaşıyordu.

Aleksandr gözlerini açıp kapadı. Hâlâ oradaydı ve erkeğin işiyle ilgileniyordu. Bir şey söyledi ve herkes güldü. Aleksandr daha sonra, erkeğin kolunun Tatyana'nın sırtına dokunduğunu gördü. Tatyana

gülümsedi. Beyaz dişleri de kendi gibi ışıl ışıldı. Aleksandr ne yapacağını bilemedi.

Hayatta olduğu açıkça ortadaydı.

O halde ona niçin yazmamıştı?

Daşa neredeydi?

Aleksandr leylakların altında daha fazla duramadı.

Yola çıktı; derin bir nefes aldı; sigarasını söndürdü ve gözlerini ondan ayırmadan meydana doğru yürümeye başladı. Kalbi sanki savaşa gidiyormuş gibi küt küt atıyordu.

Tatyana birden başını kaldırdı ve kendisine doğru yaklaşan askeri görünce gözlerine inanamadı. Herkes ayağa kalktı ve büyük bir çeviklikle Tatyana'nın yanına gitti. Tatyana, onları, masayı ve bankı iterek Aleksandr'a koştu. Aleksandr donakalmıştı. Gülümsemek istedi; ama her an yere yığılıp ağlamaya başlayacağını hissediyordu. Tüfeği dahil üzerinde ne varsa fırlattı. Bir saniye sonra onun tenini hissedeceğini düşününce yüzünde bir tebessüm belirdi.

Tatyana kollarına atladı. Aleksandr onu kaldırarak sıkıca sarıldı. Tatyana kollarını boynuna dolamış ve yüzünü sakallı yanaklarına dayamıştı. İçinden hıçkıra hıçkıra ağlamak geliyordu. Aleksandr onu Ladoga nehrindeki kamyona taşırken şu anki halinden daha zayıftı. O zaman üzerinde botları, kıyafetleri, paltosu ve battaniyesi olmasına rağmen şu anki kadar ağır değildi.

Çok güzel kokuyordu. Sabun, güneş ve karamel kokusu vardı.

Tenine dokunmak inanılmaz bir his uyandırıyordu. Aleksandr onu iyice kendine çekerek yüzünü saç örgüsüne sürdü ve birkaç kelime mırıldandı. "Şişşşttt... Haydi yapma. Tatya. Lütfen..." Sesi çatallaştı.

"Aleksandr," dedi Tatyana. Ensesini sımsıkı tutuyordu. "Tanrı'ya şükürler olsun ki yaşıyorsun."

"Tatyana," dedi Aleksandr ona daha sıkı sarılarak. "Tanrı'ya şükürler olsun ki yaşıyorsun." Ellerini önce ensesine sonra da sırtına

götürdü. Elbisesi çok ince pamuktan yapılmıştı. Adeta altındaki tenini hissedebiliyordu. Yumuşacıktı.

En sonunda onu yere bıraktı. Tatyana yüzüne baktı. Aleksandr'ın elleri hâlâ belindeydi. Onu bırakmıyordu. Önceden de çıplak ayakla onun yanında bu kadar kısa mı kalıyordu?

"Sakalın hoşuma gitti," dedi Tatyana utangaç bir şekilde gülümseyip yüzüne dokunarak.

"Ben de senin saçlarını seviyorum," dedi Aleksandr örgüsünü çekip gülümseyerek.

"Üstün başın çok kirli..."

Aleksandr onu baştan aşağı süzdü. "Sen de çok güzelsin." Gözlerini dudaklarından ayıramıyordu. Temmuzda yetişen domateslerin rengindeydiler.

Aleksandr ona doğru eğildi.

Derin bir nefes alarak Daşa'yı hatırladı. Gülümsemeyi kesti ve Tatyana'yı bırakarak geri çekildi.

Tatyana kaşlarını çatarak ona baktı.

"Daşa nerede Tatya?" diye sordu.

Aleksandr'ın onun gözlerinde gördüğü, öfke ve üzüntü müydü? Bir anda bunlar kayboldu ve gözlerinde soğuk bir bakış belirdi. Aleksandr, Tatyana'nın içinden bir şeylerin koptuğunu hissetti. Ona sakin bir şekilde baktı ve elleri titremesine rağmen ses tonuna hâkim olarak, "Daşa öldü Aleksandr. Üzgünüm," dedi.

"Tatya, çok üzüldüm." Aleksandr ona dokunmak için elini uzattı; ama Tatyana geri çekildi. Geri geri giderken tökezledi.

"Ne oldu?" dedi şaşkın bir halde.

"Aleksandr, Daşa için gerçekten çok üzgünüm," dedi Tatyana gözlerine bakamadan. "Bu kadar yolu..."

"Sen neden bahsediyor..."

"Aleksandr sözüne devam etme," Tatyana da cevap verme fırsatı bulamadan diğerleri etraflarını çevirdi. "Taneçka!" dedi ufak tefek bir kadın. "Bu kim? Daşa'nın Aleksandr'ı mı?"

"Evet," dedi Tatyana. "Daşa'nın Aleksandr'ı." Ona bakarak "Aleksandr, seni Nayra Mikhailovna ile tanıştırayım."

Nayra ağlamaya başladı. "Zavallı adam!" Aleksandr'ın elini sıkmak yerine ona sarıldı. Zavallı adam mı? Aleksandr gözlerini Tatyana'ya dikti.

"Nayra lütfen," dedi Tatyana, Aleksandr'dan biraz daha uzaklaşarak.

Nayra burnunu çekerek, "Biliyor muydu?" diye fısıldadı.

"Bilmiyordu; ama şimdi öğrendi," dedi Tatyana. Bu Nayra'nın feryat figan ağlamasına sebep oldu.

Tatyana onu diğerleriyle tanıştırmaya devam etti. "Aleksandr, Vova Nayra'nın torunu, Zoe da Vova'nın ablası."

Vova, Aleksandr'ın hiç hoşlanmadığı iriyarı tiplerdendi. Ufak tefek büyükannesinin, yuvarlak yüzlü, iri gözlü ve siyah saçlı versiyonu olan Vova, Aleksandr'ın elini sıktı.

Şişman, siyah saçlı köylü kızı Zoe, ona sarılarak göğüslerini üniformasına yapıştırdı. Aleksandr'ın elini sıkarak, "Seninle tanıştığımıza çok sevindik Aleksandr. Hakkında çok şey duyduk," dedi.

Tatyana'nın, Nayra'nın büyük ablası diye tanıştırdığı kıvırcık saçlı Aksinya, "Senin hakkında her şeyi biliyoruz," dedi ve ona sarıldı.

Sonra yanlarına iki kadın daha geldi. İkisi de gri saçlı ve zayıftı. Birinde parkinson hastalığı vardı. Konuşurken elleri, başı ve ağzı titriyordu. Adı Raysa idi. Ondan daha uzun ve yapılı olan ve koyu renk elbisesinin üzerinde gümüş bir haç işareti taşıyan annesinin adı da Dusia idi. Dusya Aleksandr'a bakarak istavroz çıkararak, "Tanrı seni koruyacak Aleksandr. Hiç merak etme," dedi.

Aleksandr, Dusya'ya, Tatyana'yı canlı bulduktan sonra endişelenecek bir şeyinin kalmadığını söylemek istedi; ama buna fırsat bulamadan Aksinya, Aleksandr'a neler hissettiğini sordu ve arkasından ona sarılarak ağlamaya başladı.

"Ben kendimi iyi hissediyorum," dedi Aleksandr. "Gerçekten. Ağlamaya hiç gerek yok."

Sanki İngilizce konuşuyordu. Herkes ağlamaya devam etti.

Aleksandr şaşkınlık içinde Tatyana'ya baktı. Hemen yanında da Vova vardı.

"Sen şimdi... Buna inanamıyorum," diyerek ağladı Nayra.

"O halde inanma Nayra Mikhailovna," dedi Tatyana. "Onun bir şeyi yok. İyi olacak."

"Tatya haklı," dedi Aleksandr. "Gerçekten iyiyim."

Nayra üniformasının kolundan çekerek, "Uzun yoldan geldin, yorgun olmalısın," dedi.

Beş dakika öncesine kadar kendini hiç yorgun hissetmiyordu. Tatyana'ya bakarak gülümseyerek, "Biraz açım," dedi.

Tatyana, "Haydi gidip yemek yiyelim o halde," derken gülümsemedi.

Aleksandr aç ve yorgun olduğu için hiçbir şey umrunda değildi. Sabrını yitirmişti. Önünde duran Aksinya'dan, "Afedersin," diyerek uzaklaştı ve insanların arasından geçerek Tatyana'nın yanına gitti. "Seninle bir dakika konuşabilir miyim?"

Tatyana ona yüz çevirdi. "Haydi gel. Yemeğini hazırlayayım."

"Sadece bir dakika konuşabilir miyiz Tatya?" Aleksandr konuşmakta zorlanıyordu.

"Elbette konuşacağız Aleksandr," dedi Nayra kolundan tutarak. "Evimize gel. Bu hayatındaki en kötü gün olmalı."

Aleksandr bugün hakkında ne düşüneceğini bilmiyordu.

"Bırak seninle ilgilenelim," diye devam etti Nayra. "Bizim Tatya çok iyi yemek yapar."

Onların Tatya mı? "Biliyorum," dedi Aleksandr.

"Yemek yiyip bir şeyler içersin. Sonra bol bol konuşuruz. Sana her şeyi anlatacağız. Burada ne kadar kalacaksın?"

"Bilmiyorum;" dedi Aleksandr, Tatyana'nın bakışlarını yakalamak için uğraşmadan.

Herkes dikişi unuttu ve hep beraber yürümeye başladılar. "Evet," dedi Tatyana ve masaya geri döndü. Aleksandr onu takip etti. Zoe da arkasından gelince, "Zoe, Tatya ile biraz yalnız konuşmam gerekiyor," dedi Aleksandr. Cevap vermesini beklemeden Tatyana'ya yetişmek için koştu.

"Sorunun ne?" diye sordu Tatyana'ya.

"Hiçbir şey."

"Tatya!"

"Ne var?"

"Benimle konuş."

"Yolculuğun nasıl geçti?"

"Söylemek istediğim bu değil. İyi geçti. Neden bana mektup yazmadın?"

"Aleksandr, sen bana niye yazmadın?" diye sordu.

Aleksandr geri çekilerek, "Nerede yaşadığını bilmiyordum," dedi.

"Ben de senin nerede yaşadığını bilmiyordum," dedi sakin gibi görünmeye çalışarak. Aleksandr'ın takındığı bu maskenin altındakini görmesini istemiyordu; çünkü içinde fırtınalar kopuyordu.

"Bana mektup yazarak sağ salim ulaştığını söyleyecektin," dedi Aleksandr. "Hatırladın mı?"

"Hayır," dedi Tatyana. "Sana Daşa mektup yazacaktı. Hatırladın mı? Ama öldüğü için yazamadı." İğneleri, iplikleri, boncukları,

düğmeleri ve kâğıt patronlarını çantaya doldurdu.

"Daşa için çok üzgünüm. Lütfen." Aleksandr sırtına dokundu.

Tatyana geri çekildi ve gözyaşlarına engel olmaya çalışarak, "Ben de," dedi.

"Ona ne oldu? Kobona'dan çıkabildiniz mi?"

"Ben çıktım," dedi Tatyana. "O başaramadı. Oraya gittiğimiz sabah öldü."

"Tanrım!"

Birbirlerine bakmadılar ve sessiz kaldılar.

Daşa'yı bayırdan aşağıya sürükleyerek Ladoga 'ya götürmüş; dayanması ve yürümesi için yalvarmıştı. Tatya kendisi ayakta duramazken, ablasını itmiş ve yaşaması için dua etmişti.

"Üzgünüm Tatya," diye fısıldadı Aleksandr.

"Seni görmek bütün acıları yeniden depreştiriyor. Yaralar hâlâ çok taze," dedi Tatyana. Sonra başını kaldırdı ve gözlerine baktı. Aleksandr içindeki acıyı gördü.

Yavaşça diğerlerinin yanına gittiler.

Vova, Aleksandr'ın omuzuna vurarak, "Savaş nasıl gidiyor?" diye sordu.

"İyi gidiyor, teşekkürler."

"Askerlerimizin çok başarılı olmadığını duyduk. Almanlar Stalingrad yakınındalar."

"Evet," dedi Aleksandr. "Almanlar çok güçlü."

Vova bir kez daha Aleksandr'ın omzuna vurdu. "Görünüşünüze bakılırsa savaşta formunu bulmuşsun. Gelecek ay on yedi olunca ben de orduya katılacağım."

"Kızıl Ordu'nun senden iyi bir asker yaratacağına eminim," dedi Aleksandr neşeli görünmeye çalışarak. Tatyana'nın büyük dikiş çantasını taşıyışını izledi. "Benim taşımamı ister misin?" diye sordu.

"Gerek yok. Senin yeterince yükün var."

"Sana bir şey getirdim."

"Bana mı?" Tatyana bunu sorarken yüzüne bakmadı.

Neler oluyordu. Meraklı gözlerle, "Tatya...?" dedi.

"Aleksandr, yarın hamam günümüz. O zamana kadar bekleyebilir misin?" diye sordu Nayra.

"Hayır. Bu gece nehirde yıkanacağım."

"Bir gün daha sabredemez misin?" diye sordu Nayra.

Başını salladı. "Dört gündür trendeyim. Su yüzü görmeyeli çok oldu."

"Dört gün!" diye haykırdı Raysa titreyerek. "Adam dört gündür trendeymiş!"

"Evet," dedi Nayra gözündeki yaşları silerek. "Peki ne uğruna? Bu savaş ne büyük bir trajedi." Diğer kadınlar da onu destekleyerek burnunu çekti.

Aleksandr, Tatyana'dan hafif bir inilti sesi geldiğini duydu. Yüzüne bakmasını istiyordu. Ona bakmak istiyordu. Sorunun ne olduğunu söylemesini bekliyordu. Çıplak kollarına dokunmayı deli gibi arzuluyordu; ama elleri doluydu. "Tatya..." diyerek ona eğildi ve ağzı neredeyse saçlarına değdi.

Nefesinin bir an için kesildiğini duydu. Tatyana sonra yavaşça yanından uzaklaştı.

Yoldan aşağıya yavaş yavaş yürüdüler. Küçük köy evlerinden insanlar çıkıyor; bazıları başını sallıyor, bazıları da onları işaret edip gözlerini üzerlerine dikiyordu. Çoğu Aleksandr'ı selamladı. Orta yaşlı bir kadın Aleksandr'ın yanına gelerek ona sarıldı. Yaşlı bir adam, "Hepimiz sizinle gurur duyuyoruz," dedi. Aleksandr niçin savaşta gurur duyulacak bir çaba sarf etmediğini düşünüyordu? "Buraya Daşa için geldin." Adam elini sıktı. "Bir şeye ihtiyacın olursa bana gel. Adım İgor."

Aleksandr, "Tatya, neden buradaki herkes beni tanıyormuş gibi hissediyorum?" dedi yavaşça.

"Çünkü herkes tanıyor," dedi Tatyana önüne bakarak. "Sen Kızıl Ordu'da yüzbaşısın ve buraya ablamla evlenmeye geldin. Herkes böyle biliyor. Ama maalesef o öldü. Bunu da biliyorlar. Bu yüzden de hepsi üzgün." Ses tonunu çok iyi kontrol ediyordu.

Önden yürüyen Dusia ve arkadan gelen Nayra hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. "Aleksandr eve gidince sana bol bol votka verecek ve her şeyi anlatacağız," dedi Nayra.

"Anlatacağız mı?" Tatyana'ya baktı. O sadece iki kişi olmalarını umut ediyordu. Neden bunun olamayacağından şüphelenmişti?

"Tatya, günlerin nasıl geçti?" diye sordu Aleksandr.

Vova kolunu Tatyana'nın omuzuna atarak, "Harika!" dedi. "Şimdi çok daha iyi."

Aleksandr soğuk gözlerle ona baktı. Ona karşı duyduğu gıcıklık daha da artıyordu.

Dişlerini sıkıp başını çevirince Tatyana, Vova'nın yanından uzaklaşıp Aleksandr'a yaklaştı ve elini omzuna koydu. "Yorgun olmalısın, öyle değil mi?" dedi yüzüne bakarak. "Trende dört gün geçirmişsin. Bugün yemek yedin mi?"

"Sabah yedim," dedi yüzüne bakmadan.

Tatyana başını salladı. "Yıkanıp yemek yedikten sonra kendini daha iyi hissedeceksin," dedi gülümseyerek. "Bir de tıraş olursun." Kolunu sıktı.

Aleksandr kendini daha iyi hissetti ve ona gülümseyerek karşılık verdi. Onunla Vova hakkında konuşması gerekiyordu. Tatyana'nın gözlerinin içinde çözülmemiş sorunlar gördü. En son sorun çözecek enerjiyi St. Isaac'da bulmuşlardı. Onunla bir dakika yalnız kalsa her şey daha iyi olacaktı. Ama önce Vova hakkında konuşması gerekiyordu.

"Aleksandr, Taneçka'yı ölümün pençesinden kurtardık," dedi Aksinya. Herkes ağlıyordu.

Aleksandr yanında yürüyen Tatyana'ya baktı ve içini bir anda sıcaklık kapladı. "Bırak şunu ben taşıyayım," dedi.

Tam dikiş çantasını ona verecekken Vova araya girdi. "Ben taşıyacağım," dedi.

"Tatya, Kobona'da Dimitri ile karşılaşmadın, öyle değil mi?" diye sordu Aleksandr.

Nayra hemen arkasına döndü ve gözlerini fal taşı gibi açarak, "Dimitri'den hiç konuşmuyoruz," dedi.

"Lanet herif!" dedi Aksinya.

"Aksinya lütfen!" dedi Nayra ve Aleksandr'a dönerek başını salladı. "Aslında haklı. O lanet herifin teki."

Aleksandr gözlerini açarak onlara baktı. "Tatya, bu Kobona'da Dimitri'ye rastladığını mı gösteriyor?"

Tatyana sadece, "Şey..." diyerek sustu.

Aleksandr başını salladı. O gerçekten de lanet bir herifti.

Solunda duran Zoe, Aleksandr'a doğru eğilerek, "Dimitri'den bahsetmememizin bir diğer sebebi de Vovka'nın Tatya için düşündüğü büyük sürpriz," dedi.

Zoe'dan uzaklaşıp Tatyana'ya doğru ilerleyen Aleksandr, "Gerçekten mi?" dedi.

Nayra'nın evi köyün sonundaki tepede, nehir tarafındaydı. Tahtadandı ve beyaza boyanmıştı. Kutu gibi bir evdi. "Hepiniz burada mı yaşıyorsunuz?" dedi Aleksandr önden yürüyen Tatyana'ya bakarak.

"Hayır," dedi Nayra. "Sadece biz ve Tatya burada yaşıyor. Vova ve Zoe anneleriyle birlikte Lazarevo'nun diğer yakasında kalıyor. Babaları geçen yaz Ukrayna'da vuruldu."

"Büyükanne," dedi Zoe. "Sizin evde Aleksandr için yatacak yer olacağını sanmıyorum."

Aleksandr eve baktı. Zoe haklı olabilirdi. Ön bahçedeki tel kafesin içinde iki keçi ve üç tavuk vardı. Yerleri oldukça geniş görünüyordu.

Aleksandr, Tatyana'yı takip ederek içeri girdi ve tahta basamakları çıkarak iki küçük koltukla uzun dikdörtgen masanın olduğu odaya girdi. Sundurmadan geçerek koridorda durdu ve ortasında ocak yanan salona baktı.

Ocağın üç bölmesi vardı. Ortası odun yakmak için, diğer iki tarafı ise yemek pişirmek içindi. Bacası, solda, yukarıdaydı. Ocağın üzerindeki düz yerde yorgan ve yastıklar vardı. Sovyetler Birliği'ndeki köylerde bulunan kulübelerin çoğunda ocağın üzeri yatak olarak kullanılırdı. Alttaki ateş söndüğünde bile üzeri çok sıcak olurdu.

Ocağın önünde yemek hazırlamak için büyük bir tezgâh vardı ve arkasındaki masada dikiş makinesi duruyordu. Sağda iki oda kapısı vardı ve Aleksandr bunların yatak odalarına açıldığını düşündü.

Tatyana yanındaydı. "Bırak tahmin edeyim," dedi. "Sen ocağın üzerinde yatıyorsun."

"Evet," dedi gözlerini kaçırarak. "Orası çok rahat. Bir dakika içeri gel." Ocağın önündeki tezgâhın yanından geçti.

"Dur!" dedi Nayra arkadan. "Zoeçka haklı. Gerçekten de fazla odamız yok."

"Sorun değil. Yanımda çadırım var," dedi Aleksandr, Tatyana'yı takip ederek.

"Çadır olmaz," dedi Nayra. "Neden Vova ve Zoe ile birlikte kalmıyorsun? Seni yatırabilecekleri güzel bir odaları var. İçinde yatak ve ihtiyacın olan her şey mevcut"

"Gerek yok," dedi Aleksandr, Nayra'ya dönerek. "Ama yine de teşekkürler."

"Taneçka, sence de bu onun için daha rahat olmayacak mı? Orada..."

"Nayra Mikhailovna, istemediğini söyledi," dedi Tatyana.

"Biliyoruz," dedi Aksinya sundurmadan geçerek. "Ama bu onun için gerçekten..."

"Hayır," diye tekrarladı Aleksandr. "Dışarıda çadırımda uyuyacağım. Orada rahat ederim."

Tatyana ona işaret etti. Aleksandr onu yeterince hızlı anlayamamıştı. Ona sadece "Burada ocağın üzerinde yat. Burası çok sıcak," diyecek kadar yalnız kalabildiler.

"Peki sen nerede yatacaksın?"

Tatyana'nın yüzü kıpkırmızı oldu. Aleksandr kendini tutamayarak gülmeye başladı ve onu yanağından öptü. Bu Tatyana'nın iyice kızarmasına sebep oldu.

"Tatya, sen hayatımda gördüğüm en komik kızsın," dedi.

Geri çekilerek sundurmaya çıktı.

Aleksandr ona gülümseyerek, "Ben gidip..."

"Vova ve Zoe ile mi gideceksin?" dedi Nayra odaya girerek. "Bu harika bir fikir. Taneçka'nın seni ikna edebileceğini biliyordum. O şeytanı bile kandırır. Zoe!"

"Hayır!" diye bağırdı Tatyana.

Aleksandr onu öpmek istedi.

"Nayra Mikhailovna, o hiçbir yere gitmiyor," dedi Tatyana. "Bu kadar yolu Vova ve Zoe ile kalmak için gelmedi. Burada kalacak ve tam şurada uyuyacak."

Nayra nefesini tuttu. "Ya sen nerede yatacaksın?"

Kızarmadan durabilecek miydi? Yapamadı. "Ben sundurmada uyuyacağım."

"Tatya, madem ki burada kalıyor, niçin yatağının çarşaflarını değiştirmiyorsun? Temiz çarşafta yatsın."

"Değiştireceğim," dedi Tatyana.

"Hiç zahmet etme," diye fısıldadı Aleksandr.

Nayra, Aleksandr'a temiz havlu getireceğini söyleyerek odasına gitti.

Hemen birbirlerine döndüler. Gözlerine bakmaya cesaret edemiyordu; ama ona dönüktü ve birbirlerine çok yakındılar.

"Gidip yıkanacağım ve hemen geleceğim," dedi Aleksandr gülümseyerek. Ellerini nereye koyacağını bilemedi. Onun ellerini tutmak istedi. "Hiçbir yere kaybolma."

"Burada olacağım. Sabun ister misin?"

Başını salladı. "Yeterince sabunum var."

Olduğuna eminim; ama bendekine bir bak." Masanın çekmecesinden küçük bir şampuan şişesi çıkardı. "Bunu Molotov'da buldum. Bana yirmi rubleye patladı." Şampuanı ona uzattı. "Saçların için gerçek şampuan."

"Bir şişe şampuana yirmi ruble mi ödedin?" dedi şişeyi elinden alarak.

"Bir fincan una iki yüz elli ruble vermekten iyidir," dedi elini hemen geri çekip konuyu değiştirmeye çalışarak.

"Bu benim verdiğim paranın yirmi rublesi miydi?"

"Evet," dedi. "Kitabın arasındaki rubleler çok işime yaradı. Teşekkürler." Yüzüne bakmadı. "Her şey için teşekkür ederim."

"Rica ederim. Her şey için. İşe yaradığına sevindim." Gözlerini ondan ayıramıyordu. "Tatişya, saçların çok sararmış."

Omuz silkti. "Güneşten."

"Çillerin de..."

"Güneşten."

"Ve..."

"Sana nehri göstereyim."

"Bekle! Sana getirdiğim şeylere bir bak." Çantasının yanında diz çökerek kahve, şeker, tuz, sigara ve votka çıkardı. "Bir de İngilizce-Rusça dilbilgisi kitabı var," dedi. "İngilizceni ilerletiyor musun?"

"Pek sayılmaz," dedi Tatyana. "Zamanım olmadı. Bütün bunları taşıdığına inanamıyorum. Çantan çok ağır olmalı." Bir an duraksadı. "Ama teşekkür ederim. Haydi dışarı çıkalım."

Nayra'dan havlu alarak sundurmadan geçtiler ve merdivenleri inerek arka bahçeye çıktılar. Aleksandr, Tatyana'ya değmiyordu; ama ona mümkün olduğunca yakın durmaya çalışıyordu. Altı çift gözün sundurmadan onları izlediğinin farkındaydı. Aleksandr, Tatyana'nın işaret ettiği yere bile bakmıyordu. Sarı saçlarını izliyor ve parmaklarıyla onlara dokunmak istiyordu.

Ona dokunmak istiyordu.

Nefesini tutarak, babası dövdüğünde gözünün altında oluşan yara izine dokundu. "Neredeyse tamamen geçmiş," dedi. "Doğru düzgün göremiyorum."

"Madem göremiyorsun, nasıl dokunuyorsun?" diye sordu Tatyana. Yüzüne bakmadı. "Aleksandr, gösterdiğim yere bakar mısın? Tam şu çam ağaçlarının arasında. Bakacak mısın? Yolun karşısına geçince ağaçlarla çevrili bir yol göreceksin. Yüz metre aşağıya yürü. Çamaşırları orada yıkıyorum. Görmemen imkânsız. Kama büyük bir nehir."

"Kaybolacağıma eminim," dedi kulağına eğilerek. "Gel ve bana göster."

"Tatya'nın yemek pişirmesi gerekiyor," dedi Zoe yanlarına gelerek. "Neden ben göstermiyorum?"

"Evet," dedi Tatyana geri çekilerek. "Neden sana Zoe göstermiyor? Bu gece yemek yiyeceksen, hemen pişirmeye başlamam lazım."

"Hayır Zoe, bizi hoş gör," dedi Aleksandr ve Tatyana'nın kolundan çekti. "Benimle nehre gel," diye tekrarladı. "Bana seni üzen şeyin ne olduğunu söylersin ve ben..."

"Şimdi olmaz," diye fısıldadı Tatyana. "Şimdi olmaz."

Derin bir iç geçirerek gitmesine izin verdi ve tek başına nehre doğru yürümeye başladı. Yıkandıktan ve tıraş olduktan sonra temiz elbiselerle geri döndüğünde, Zoe'nun ona alenen asıldığını fark etti. Aleksandr buna şaşırmadı. Burada hiç genç erkek yoktu ve tek gözlü, dişsiz bile olsa Zoe onunla ilgilenecekti. Tatyana'nın durumu ise bambaşkaydı. Gözlerini ondan sürekli kaçırıyordu. Ocağın başında yemek pişirirken, "Tıraş olmuşsun," dedi.

"Bunu nereden anladın?" Sarı elbisesiyle eğilip kalkarken, Aleksandr sırtına ve kalçalarına bakıyordu. Beli incecikti ve kısa elbisesinden bacaklarının arkası görünüyordu. Nabız atışı hızlanmıştı. "Tatya, bu köy hayatı tam sana göre," dedi Aleksandr birkaç dakika sonra.

Tatyana doğrulup sundurmaya gitmeye hazırlanırken, Aleksandr elini yakaladı ve kendi yanağına götürdü. "Böyle yumuşakken daha mı çok hoşuna gidiyor?" Elini yüzünde gezdirdi ve sonra parmaklarını öptü.

Yavaşça elini geri çekti. "Seni çok fazla tıraşlı görmedim," diye mırıldandı. "İki hali de güzel. Ellerim soğanlı Aleksandr," dedi. "Seni kirletmek istemem. Daha yeni yıkandın." Boğazındaki gıcığı temizledi ve gözlerini kaçırdı.

"Tatya," dedi unlu elini bırakmadan. "Benim. Sorun ne?"

Bakışlarını ona çevirdi. Aleksandr gözlerinde, kırgınlık ve üzüntü gördü. Ama en belirgin olan da kırgınlığıydı. "Ne?.." diye söze başladı.

"Aleksandr, tatlım, bizimle içeriye gel. Bırak Tatya yemek işini bitirsin. Gel ve bir şeyler iç."

Aleksandr sundurmaya çıktı. Nayra ona bir bardak votka verdi. Aleksandr başını sallayarak "Tatyana olmadan içmem. Tatya! Gel," dedi.

"İkinci içkimizi onunla içeriz."

"Hayır!" dedi. "Birinci içkiyi bizimle içecek. Tatya, buraya gel."

Tatya üzerine sinen patates ve soğan kokularıyla dışarı çıkıp Aleksandr'ın yanına geldi.

"Taneçka içki içmez ki," dedi Nayra.

Aleksandr'ın gelmesi şerefine içeceğim," dedi Tatyana. Aleksandr ona votka bardağını uzatırken parmakları birbirine değdi. Nayra, Alexander'a bir bardak daha doldurdu. Bardaklarını havaya kaldırdılar. "Aleksandr'ın şerefine," dedi Tatyana sesi titreyerek. Gözleri yaşla dolmuştu.

"Aleksandr'ın şerefine," dediler hep bir ağızdan. "Ve Daşa'ya."

"Ve Daşa'ya," dedi Aleksandr alçak bir ses tonuyla.

İçkilerini içtiler ve Tatyana tekrar içeri girdi.

Köyden on kadar insan Aleksandr ile tanışmak için yemeğe geldi ve ona hediyeler getirdi. Bir kadın, yumurta; bir adam olta kancası; bir başka adam olta ve genç bir kız birkaç tane şeker verdi. Herkes başıyla onu selamladı ve hatta bazıları önünde eğildi. Bir kadın dizlerinin üzerine çöktü ve istavroz çıkararak Aleksandr'ın elindeki bardağı öptü. Aleksandr yorgundu. Cebinden bir sigara çıkardı.

Vova, "Neden sigarayı dışarıda içmiyorsun? Tatya, evde sigara içilmesinden rahatsız oluyor," dedi.

Aleksandr sigarasını pakete koydu ve içinden küfretti. Vova'nın Tatyana'nın iyiliğini düşünmesi sinirini bozmuştu. Ancak Vova başka bir şey söylemeye fırsat bulamadan, Tatyana elini Aleksandr'ın omuzuna koydu ve masanın üzerine bir kül tablası bıraktı. "İç Aleksandr," dedi.

Vova, "Ama Tatya, duman seni rahatsız ediyor. Bu yüzden hepimiz dışarıda içiyoruz," dedi.

"Biliyorum Vova," dedi Tatyana. "Ama Aleksandr onca yolu dışarıda sigara içmek için gelmedi. Nerede isterse orada içecek."

Aleksandr başını sallayarak, "Sigara içmek zorunda değilim," dedi. Elini tekrar omuzuna koymasını ve ona bakmasını istiyordu.

"Tatya, yardıma ihtiyacın var mı?"

"Evet kalkıp yaptığım yemeği yiyerek bana yardımcı olabilirsin. Yemek zamanı."

Dört kadın uzun masanın bir tarafına dizildi. "Tatyana genellikle masanın ucunda oturur. Böylece kalkıp bir şeyler taşıması kolay oluyor," dedi Zoe gülerek.

"Anlıyorum," dedi Aleksandr. "Ben de onun yanına oturacağım."

"Yanına genellikle ben otururum," dedi Vova.

Aleksandr omuz silkti ve Vova ile muhatap olmadan Tatyana'ya bakarak kaşlarını kaldırdı.

Tatyana elini havluya sildi. "O halde Aleksandr ile Vova'nın arasına oturayım," dedi.

"Pekâlâ," dedi Zoe. "Aleksandr'ın diğer yanına da ben otururum."

"Tamam," dedi Aleksandr.

Tatyana domates ve hıyar salatası yapmış; soğanlı patates pişirmişti. Bir kavanoz da kültür mantarı açtı. Beyaz ekmek, tereyağı, süt, peynir ve kaynamış yumurta da vardı.

"Sana ne getireyim Şu?" dedi Tatyana yanına oturarak. "Salata ister misin?"

"Evet lütfen."

Tatyana ayağa kalktı. "Peki ya mantar yer misin?"

"Evet."

Tatyana yanında, ayakta durarak tabağına yemek koydu. Aleksandr'ın yemeğini kendi almamasının tek sebebi; Tatyana'nın çıplak bacaklarının pantolonuna, kalçasının ise dirseğine değiyor olmasıydı. Ona bu kadar yakın olması için ikinci hatta üçüncü tabağı isteyebilirdi. Beline sarılmamak için kendini zor tutuyordu. Bunu yapmak yerine çatalını eline aldı. "Evet patates de alayım. Tamam çok oldu. Biraz ekmek ve tereyağı da verebilirsin."

Aleksandr oturacağını düşündü; ama Tatyana masanın diğer tarafına geçerek kadınlara servis yaptı.

Sonra Vova'nın tabağını doldurdu. Aleksandr, Tatyana'nın ona büyük bir samimiyet içinde servis yaptığını görünce, kalbinin sıkıştığını hissetti. Vova teşekkür etti ve Tatyana yüzüne bakarak gülümsedi.

Vova'ya bakmıştı. Vova'ya gülümsemişti. Onu rahatlatan tek şey Tatyana'nın gözlerinde Vova'ya karşı bir ilgi belirtisi görmemiş olmasıydı.

En sonunda yerine oturdu.

"Tatya, önünde tekrar yemek gördüğüm için çok mutluyum," dedi Aleksandr.

"Ben de öyle," dedi.

Odalar çok karanlıktı ve Tatyana'yı iyi göremiyordu. Ama ona, Daşa'ya ve kendine siyah ekmek keserken ağzından gelen kanı fark etmişti. Şimdi ise beyaz ekmek, tereyağı ve yumurta yiyordu. "Tanrı'ya şükürler olsun ki, çok daha iyisin Tatya," diye fısıldadı.

"Evet," dedi çok alçak bir ses tonuyla. "Teşekkürler."

Zoe dirseğini sürekli Aleksandr'ınkine sürtüp duruyordu. Bu oyunu çok iyi oynuyordu. Aleksandr, Tatyana'nın, Zoe'nun yaptıklarının farkına varıp varmadığını merak etti.

Aleksandr, Zoe'nun yanından uzaklaşıp Tatyana'ya biraz daha yaklaştı. "Sen yemeğini rahat ye Zoe," dedi gülümseyerek.

Karşılarında oturan Nayra, "Ama şimdi de zavallı Taneçka sıkıştı," dedi.

"Ben iyiyim," dedi Tatyana. Masanın altında bacağı onunkine değdi. Aleksandr onu bir kez dirseğiyle dürttü.

"Pekâlâ," dedi Aleksandr kıtlıktan çıkmış gibi yemeğini yerken. "Bana olanları anlatmaya başlayabilmeniz için yeterince içtim mi?"

Dört kadının gözünden yaşlar süzülmeye başladı. "Aleksandr! Bunları duymak için yeterince içtiğini düşünmüyoruz."

"Bir kısmını duyabilir miyim?"

"Tatya bu konuda konuşmamızdan hoşlanmıyor. Taneçka, Aleksandr'a olanları anlatabilir miyiz?" dedi Nayra.

"Anlatın," dedi Tatyana derin bir iç geçirerek.

"Olanları Tatya'dan duymak istiyorum," dedi Aleksandr. "Biraz daha votka ister misin?"

"Hayır," dedi onun bardağını doldurarak. "Aleksandr, aslında anlatacak pek fazla bir şey yok. Sana söylediğim gibi Kobona'ya gittik. Daşa öldü. Ben de buraya geldim ve bir süre hastalıkla mücadele..."

"Ölmek üzereydi," dedi Nayra.

"Nayra Mikhailovna, lütfen," dedi Tatyana. "Biraz hastaydım."

"Hasta mı?" dedi Aksinya. "Aleksandr, bu kız yanımıza ocak ayında geldi ve mart ayına kadar ölümle savaştı. Her türlü hastalık vardı. İskorbüt hastalığına..."

"Sürekli kan kusuyordu!" dedi Dusia. "Ölen Tsareviç Alexis gibi. Sürekli bir yerleri kanıyordu."

"İskorbüt hastalığı," dedi Aleksandr.

"Tsareviç, iskorbüt hastalığından ölmedi," dedi Tatyana. "O hemofiliye yakalanmıştı."

"Zatürreeyi unuttun mu?" dedi Aksinya. "İki ciğerin de mahvolmuştu."

"Aksinya lütfen," dedi Tatyana. "Hastalık sadece bir ciğerimdeydi."

"Onu mahveden zatürree oldu. Nefes alamıyordu," dedi Nayra ve elini uzatarak Tatyana'ya hafifçe vurdu.

"Onu mahveden zatürree değil; veremdi!" diye haykırdı Aksinya. "Çok unutkansın Nayra. Haftalarca kan kustuğunu hatırlamıyor musun?"

"Aman Tanrım, Tatya!" diye fısıldadı Aleksandr.

"Aleksandr ben gerçekten iyiyim," dedi Tatyana. "Hafif bir verem hastalığı geçirdim. Hastaneye yatmama bile gerek kalmadan iyileştirildim. Doktor en kısa zamanda eskisi kadar sağlıklı olacağımı söyledi. Bir yıl sonra veremin tamamen geçeceğine dair garanti verdi."

"Bir de burada sigara içmeme izin verecektin."

"Ne olacak ki?" dedi. "Sen hep evin içinde içiyorsun. Buna alışkınım."

"Ne mi olacak?" diye haykırdı Aksinya. "Tatya, bir ay boyunca karantinada tutuldun. O öksürüp kan kusarken hep yanındaydık Aleksandr."

"Neden Aleksandr'a veremi nasıl kaptığını anlatmıyorsun?" dedi Nayra yüksek sesle.

Aleksandr, Tatyana'nın bir anda ürperdiğini hissetti. "Bunu ona sonra anlatırım."

"Ne kadar sonra?" dedi Aleksandr. Tatyana cevap vermedi.

"Tatya!" diye bağırdı Aksinya. "Aleksandr'a, buraya gelmek için çektiklerini anlat. Haydi."

"Anlat Tatya," dedi Aleksandr yüzüne bakarak. Yaptığı yemek bu kadar lezzetli olmasa, iştahı kaçacaktı.

Tatyana büyük bir çaba harcayarak, "Ben ve yüzlerce insan kamyona dolduruldduk. Sonra da Volkhov yakınındaki trene götürüldük..." dedi.

"Ona trenden bahset!"

"En iyi trenlerden biri değildi. Çok kalabalıktık..."

"Ona kaç kişi olduğunuzu söyle!"

"Kaç kişi olduğumuzu bilmiyorum," dedi Tatyana.

"Trende insanlar ölünce ne oldu?" dedi Dusia istavroz çıkararak.

"Yer açılsın diye onları trenden aşağıya attılar."

Nayra burnunu çekerek, "Volga nehrine geldiklerinde epey yer açılmıştı," dedi.

"Aleksandr, Volga nehri köprüsündeki raylar bombalandığı için tren karşıya geçememiş. Tatyana dahil bütün yolcuların buzun üzerinde yürüyerek karşıya geçmesi istenmiş. Bunu neden anlatmıyorsun?" dedi Aksinya.

Aleksandr, aklı karışık ve yorgun olan Tatyana'dan gözlerini ayıramadı.

"Kaç kişi karşıya geçti Tatyana? Kaç kişi buzun üzerinde öldü? Anlat ona."

"Bilmiyorum Axinya. Saymadım."

"Eminim hiç kimse geçememiştir," dedi Dusia.

"Ama Tatya atlattı," dedi Aleksandr dirseğini Tatyana'nın koluna, bacağını da onunkine değdirerek.

"Başka kurtulan insanlar da vardı," dedi. Sonra sesini alçaltarak, "Ama çok fazla değildi," diye ekledi.

"Tatya, hasta ve açlıktan ölmek üzere olan onca insanı diğer tren istasyonuna taşıyacak kamyon olmadığı için, veremli ve zatürreeli bir halde, kar ile fırtınanın içinde öbür tren istasyonuna kadar kaç kilometre yürüdüğünü anlat ona," dedi Aksinya. Gözlerini fal taşı gibi açtı. "On beş kilometre falan olmalı."

"Hayır canım," dedi Tatyana. "Üç kilometre falan yürüdüm. Ayrıca fırtına da yoktu. Sadece biraz soğuktu."

Size yiyecek bir şeyler verdiler mi?" diye sordu Aksinya. "Hayır!"

"Evet," dedi Tatyana. "Biraz yedim."

"Tatya!" diye haykırdı Aksinya. "Ona trende yatacak yer bulamadığını ve Volkhov'dan Volga'ya giderken üç gün boyunca ayakta yolculuk yaptığını anlat!"

"Üç gün ayakta kaldım," dedi Tatyana çatalıyla yemeğini karıştırarak. "Volkhov'dan Volga'ya kadar."

Dusia gözlerini silerek, "Volga'yı geçerken birçok kişi ölünce, Tatyana'ya trende yatacak yer açıldı. Öyle değil mi Tatya? Yere uzandı..." dedi.

"Ve bir daha kalkamadı!" dedi Aksinya.

"Tatlım sonra kalktım," dedi Tatyana. Başını salladı.

"Hayır," dedi Aksinya. "Hiç abartmıyorum. Kalkamadın. Şoför sana nereye gittiğini sordu ve seni kaldıramadı...."

"Ama en sonunda uyandırdı."

"En sonunda, evet!" dedi Aksinya. "Ama senin öldüğünü düşünmüş."

"Molotov'da trenden inmiş ve Lazarevo'nun kaç kilometre olduğunu sormuş. On kilometre olduğunu duyunca..." diye ekledi Raysa.

Dört kadın bir ağızdan ağlamaya başladı.

Tatyana, Aleksandr'a, "Bunları duymak zorunda kaldığın için üzgünüm," dedi.

Aleksandr yemek yemeyi bıraktı. Elini sırtına koydu ve hafifçe okşadı. Geri çekilmediğini ve kızarmadığını görünce, elini biraz daha orada tuttu. Sonra tekrar çatalını aldı.

"Aleksandr, Tatyana Lazarevo'nun on kilometre ileride olduğunu duyunca ne yapmış biliyor musun?"

"Bırak tahmin edeyim," dedi Aleksandr gülümseyerek. "Bayıldı."

"Evet! Nereden bildin?" diye sordu Aksinya.

"Ben sürekli bayılırım," dedi Tatyana.

"Karantinadan çıktıktan sonra, hastanedeki yatağının yanında oturduk ve nefes alabilsin diye oksijen maskesini yüzüne tuttuk," dedi Nayra gözyaşlarını silerek. "Büyükannesi öldüğünde..."

Aleksandr elindeki çatalı düşürdü. Bunu isteyerek yapmamıştı. Hiç konuşmadan önündeki tabağa baktı ve başını Tatyana'ya çeviremedi bile. Tatyana yumuşak ve acı dolu bir ifadeyle ona baktı. "Şu votka nerede Tatya?" diye sordu Aleksandr. "Sanırım yeterince içmemişim."

Ona bir bardak koydu ve sonra kendine de çok az doldurdu. Bardaklarını kaldırıp tokuşturdular ve birbirlerine baktılar. Yüzlerinde, Leningrad'ın, beşinci bölgenin, ailelerinin, Ladoga nehrinin ve gecenin izleri vardı. "Cesaret Şura," diye fısıldadı Tatyana.

Cevap veremedi. Bunun yerine votkasından bir yudum aldı.

Aleksandr, "Ne zaman öldü?" diye sorana kadar masadakilerden çıt çıkmadı.

Nayra burnunu çekti. "Geçen aralık ayında dizanteriden öldü." Öne eğildi. "Bana kalırsa, kocasını kaybettikten sonra onun yanına gitmek istedi." Nayra, Tatyana'ya baktı. "Tatya da benimle aynı fikirde."

Tatyana başını salladı. "Bunu istedi," dedi. "Onsuz yaşayamadı."

Nayra, Aleksandr'a bir içki daha koydu. "Anna bana ölürken 'Nayra, torunlarımı görebilmeni çok isterdim; ama büyük ihtimalle küçük Tatya'yı hiç göremeyeceksin. Bu zorlukları atlatamaz. Çok narindir' demişti."

"Anna, torunları hakkında doğru tahminler yürütememiş," dedi Aleksandr votkasından içerek.

"Bize 'Eğer torunlarım gelirse onlara iyi bakın. Benim evimi onlara verin,' dedi," diye devam etti Nayra.

"Ev mi? Ne evi?" dedi Aleksandr hemen.

"Küçük bir kulübeleri vardı."

"Nerede bu kulübe?"

"Ormanın içinde. Buraya yakın. Tatya sana gösterebilir. Tatya iyileşip bizimle Lazarevo'ya gelince o evde yaşamak istedi," dedi Nayra gözlerini fal taşı gibi açarak. "Hem de tek başına."

"Ne düşünüyordu acaba?" diye sordu Aleksandr.

Masadaki bütün kadınlar aynı anda homurdanmaya başladı. "Anna'nın torununun tek başına yaşamasına izin vermeyiz. Bu umursamamak olur. Kim tek başına yaşıyor? Ona bizim ailemizden olduğunu söyledik. Tatyana'nın büyükbabası kocamın kuzeniydi. Buraya geldiğine göre bizimle yaşaması lazım. Burada olması onun için çok daha iyi. Öyle değil mi Taneçka?"

"Evet Nayra Mikhailovna." Tatyana, Aleksandr'a biraz daha patates verdi. "Hâlâ aç mısın?"

"Doğruyu söylemek gerekirse, aç mıyım tok muyum bilmiyomm," dedi Aleksandr. "Sanırım yemeğe devam edeceğim."

"Taneçka şimdi daha iyi; ama kendine bakması gerekiyor. Hâlâ her ay Molotov'a giderek kontrolden geçiyor. Verem her an nüksedebilir. Bu yüzden de hepimiz sigarayı dışarıda içiyoruz," dedi Nayra.

"Bunu büyük bir zevkle yapıyoruz," dedi Vova kolunu Tatyana'nın omuzuna atarak.

Aleksandr'ın en kısa zamanda Tatyana ile Vova konusunu konuşması gerekiyordu.

"Aleksandr, o buraya geldiğinde ne kadar zayıf olduğunu tahmin edemezsin," dedi Aksinya.

"Tahmin edebilirim," dedi Aleksandr. "Öyle değil mi Tatya?"

"Evet Şura," diye fısıldadı Tatyana.

"Bir deri bir kemikti," dedi Dusia. "Onu Tanrı bile zor kurtardı."

"Kuzenimiz Yulya gibi tarımla uğraşılan bir köyde yaşamadığımız için şanslıyız, öyle değil mi Nayra?" diye sordu Aksinya. "Yulya Archangelsk yakınındaki Kulay'da yaşıyor. Elli yedi yaşında olmasına rağmen bütün gün tarlada çalışıyor ve sonra da yetiştirdikleri

mahsulleri alıyorlar. Burada da balıklara el konuyor; ama yumurta, keçi sütü, peynir ve hatta un bile bulabiliyoruz."

"Zavallı Yulya," diyerek burnunu çekti Nayra. "Ama Taneçka'ya bir bak."

Aksinya gülümsedi ve Tatyana'ya baktı. "Seni şişmanlattık, öyle değil mi tatlım? Her gün yumurta, süt ve tereyağı yiyorsun. Ona çok kilo aldırdık. Sen de öyle düşünmüyor musun Aleksandr?"

Aleksandr masanın altından Tatyana'nın bacağını sıkarak, "Hımmm," dedi.

"Sıcak çörek gibi oldu," dedi Aksinya.

"Sıcak çörek mi?" Aleksandr sırıtarak yüzü kıpkırmızı olan Tatyana'ya döndü. Kısa elbisesi bacaklarını açıkta bırakıyordu. Yemek boyunca, sekiz yabancının karşısında, elini masanın altına götürerek bacağını elledi. Aleksandr'ın elini çekmesi gerekiyordu. Kontrolünü kaybetmişti.

Tatyana ayağa kalkıp tencereyi eline alarak, "Aleksandr, biraz daha ister misin?" diye sordu. Elleri sabit duruyordu. "Daha çok var," dedi gülümseyerek. Yüzü kıpkırmızıydı.

"Sanırım yemek yerine içki alacağım," dedi Aleksandr yüzüne bakamadan.

Aksinya, "Aleksandr, Tanechka'dan şikâyetçi olduğumuzu bilmeni isteriz. Senin tarafında olduğumuzu bil," dedi.

"Tatya, bu iyi kalpli kadınları kızdıracak ne yaptın?" dedi Aleksandr neşeli bir tavırla.

Tatya niçin gülümsemeyi kesip gözlerini Aksinya'ya dikmişti?

Ağzı patatesle dolu olan Nayra, "Ona sana mektup yazması ve Daşa'nın öldüğünü söylemesi için ısrar ettik. Böylece evlenme umuduyla bu kadar yol gelip üzülmeyecektin. Ona sana yazıp gerçekleri anlatmasını defalarca söyledik," dedi.

"O da kabul etmedi!" dedi Aksinya.

Aleksandr'ın, içindeki ateş kadar öfkesi de artmıştı. Gözlerini Tatyana'ya dikti. "Neden kabul etmedi Aksinya?"

"Söylemedi. Ama senin buraya Daşa için gelecek olmanı düşünmek bizi mahvetti. Bunun dışında hiçbir şey konuşmadık"

"Hiçbir şey Aleksandr," dedi Tatyana. "Biraz daha içki ister misin?"

Çok hızlı koyduğu için votka bardaktan neredeyse taşacaktı.

Aleksandr'ın kafası bulanmıştı.

"Daşa'nın Anna'ya yazdığı bütün mektupları okuduk," dedi Nayra. "Onun senden bahsedişini..." Başını salladı. "Sen onun şövalyesiydin."

İki dikişte votkayı bitirdi.

"Tatya, senden ona yazmanı istedik!" dedi Dusia. "Ama Tatya bazen çok inatçı oluyor."

"Bazen mi?" Aleksandr, Tatyana'nın elindeki bardağı aldı ve onun votkasını da bitirdi.

Dusia istavroz çıkardı. "Bunu yapabileceğini, mektup yazabileceğini söyledim. Ama kabul etmedi. Tanrı yardım etse de bunu yapmayacaktı." Tasvip etmeyen gözlerle Tatyana'ya baktı. "Aleksandr Tanrı'nın bu acını hafifletmesini ve cephede ölümüne sebep olmasını umuyorduk."

Aleksandr kaşlarını kaldırdı. "Cephede ölmemi mi istiyordunuz?"

"Tatya ve ben senin ruhun için her gün dua ettik," dedi Dusia. "Acı çekmeni istemiyorduk."

"Teşekkürler," dedi Aleksandr. "Tatya, her gün ölmem için mi dua ediyordun?"

"Elbette hayır," dedi Tatyana. Soğuk konuşmayı, yalan söylemeyi, ona bakmayı ve dokunmayı başaramamıştı. İçinde ne varsa onunla konuşmasını engelliyordu. Aleksandr gözlerini masadaki insanların arasında gezdirdi.

"Aleksandr!" diye haykırdı Aksinya. "Daşa'ya yazdığın bir mektubu okuduk. Sen tam bir şairsin. Aşk dolu satırlardı! Onu okuduğumuzda bu yaz gelip onunla evlenmene hiçbir şeyin engel olamayacağını düşündük. Hepimizi çok üzdü bu durum."

"Evet Aleksandr," dedi Tatyana. "O şiirsel mektubu hatırlıyor musun?"

Bir anda bakışlarını ona çevirdi.

Onu inceledi. Belli bir şeye odaklanmamaya başlamıştı. "Evet," dedi. Bu mektubu Daşa'yı inandırmak için yazmıştı. Tatyana'nın, ablasına açıklama yapmak zorunda kalmasını istemiyordu. "Bana cevap yazıp Daşa'dan bahsetmeliydin Tatya."

Tatyana ayağa kalkıp masayı toplamaya başladı.

"Sorun değil," dedi Aleksandr omuz silkerek. "Belki de Tatya çok meşguldü. Bugünlerde mektup yazmaya kim zaman bulabiliyor? Özellikle de köy hayatında. Dikiş dersleri, yemek pişirmek..."

Tatyana, Aleksandr'ın tabağını kaptı. "Yemek nasıldı Aleksandr? Beğendin mi?"

Söyleyecek çok şey vardı.

Bunları konuşacak yer yoktu.

Eskiden olduğu gibi.

"Evet teşekkürler. Biraz daha içki ister misin?"

"Hayır teşekkürler," dedi.

"Peki Aleksandr şimdi ne yapacaksın? Geri mi döneceksin?" diye sordu Vova.

Tatyana derin bir nefes daha aldı. Aleksandr da nefesini tutmuştu. "Bilmiyorum."

"İstediğin kadar kalabilirsin," dedi Nayra. "Seni aileden biri gibi sevdik. Ayrıca Daşa'nın kocasıymışsın gibi hissediyoruz."

Zoe elini Aleksandr'ın koluna koyarak, "Ama değil," dedi işveli bir şekilde. "Merak etme Aleksandr. Seni neşelendiririz, iznin ne kadar?"

"Bir ay."

"Zoe, yakın arkadaşın Stepan nasıl? Onu bu gece görecek misin?" dedi Tatyana.

Zoe elini Aleksandr'ın kolundan çekti ve Tatyana'ya baktı. Aleksandr, Tatyana'nın Zoe'nun yaptıklarının farkında olduğunu düşündü.

Tatyana masayı topluyordu. Aleksandr etrafına bakındı. Vova ve Zoe dahil hiç kimse kıpırdamadı. Aleksandr ayağa kalkarken "Nereye gidiyorsun? Sigaranı masada iç," dedi Tatyana.

"Masayı toplamana yardım edeceğim."

"Hayır, olmaz!" dediler koro halinde. "Tatyana halleder."

"Halledeceğini biliyorum," dedi Aleksandr. "Ama bunu tek başına yapmasını istemiyorum."

"Neden?" dedi Nayra şaşkınlık içinde.

"Bu kadar yolu masayı toplamak için gelmedin Aleksandr," dedi Tatyana.

Aleksandr tekrar masaya oturdu ve Zoe'ya dönerek, "Biraz yorgun olduğumu kabul ediyorum. Ona sen yardım edebilir misin?" dedi. Ve hiç gülümsemedi. Zoe ise ona göğüsleri kadar büyük bir tebessümle bakarak hemen masadan fırladı ve Tatyana'ya yardım etti.

Tatyana çay demledi ve önce Aleksandr'a; sonra da dört kadına, Vova'ya, Zoe'ya ve kendine doldurdu. Çilek reçeli kavanozunu aldı ve tam Aleksandr'ın yanına oturacağı sırada, Vova, "Taneçka, oturmadan önce bana bir bardak çay daha koyar mısın?" dedi.

Tatyana, Vova'nın bardağını alırken Aleksandr bileğinden tuttu. Bardak çaydanlığın üzerine düştü. Tatyana'nın elini bırakarak, "Su ocağın üzerinde, çaydanlık da hemen önünde Vova. Otur Tatya. Yeterince iş yaptın. Vova çayını kendi koyabilir," dedi.

Tatyana oturdu.

Masadaki herkes Aleksandr'a baktı.

Vova kalkıp çayını kendi koydu.

En sonunda Zoe ve Vova'nın eve gitme vakitleri gelmişti. Aleksandr için zaman pek de hızlı geçmemişti. O sırada Vova, "Tatya, benimle dışarı gelebilir misin?" diye sordu.

Tatyana, Aleksandr'a hiçbir şey söylemeden Vova ile dışarı çıktı. Aleksandr, Zoe ve Nayra'yı dinliyormuş gibi yaptı; ama Tatyana'yı izliyordu.

Daha az votka içmiş olmayı isterdi. Tatya ile konuşmaya gerçekten çok ihtiyacı vardı. İçeri girdiğinde yüzüne bakmasını istedi; ama Tatyana bunu yapmadı.

"Aleksandr sigara içmek için dışarı çıkmak ister misin?" diye sordu Zoe.

"Hayır."

"Yarın bir kısmımız yüzmeye gideceğiz. Gelmek ister misin?"

"Bakarız," dedi. Başını bile kaldırmamıştı. Zoe kısa bir süre sonra gitti.

"Tatya gel yanıma otur," dedi Aleksandr.

"Oturacağım. İstediğin başka bir şey var mı?"

"Evet. Oturman."

"Bir şey içmeye ne dersin? Konyağımız var."

"Hayır, teşekkürler."

"Peki ya..."

"Tatya! Otur!"

Yavaşça yanına oturdu. Aleksandr ona yaklaştı. "Çok yorulmuş olmalısın," dedi. "Benimle dışarı gelmek ister misin? Canım sigara içmek istedi."

Tatyana cevap verme fırsatı bulamadan Nayra söze karıştı. "Aleksandr, bu Tatya için ilk başlarda çok zordu."

Tatyana derin bir iç geçirerek ayağa kalktı ve yatak odalarından birine gitti.

"Bu konuda konuşmamızı istemiyor," dedi Aksinya.

"Elbette istemez," dedi Aleksandr. O da istemiyordu.

Onları umursamadan devam ettiler. "Çok kötü haldeydi. Sadece bedenen buradaydı." Bütün kadınlar ona doğru eğildi ve gözlerindeki yaşı sildi. Aleksandr az kalsın gülmeye başlayacaktı. "Ama düşünebiliyor musun bütün..." dedi Nayra.

"Düşünebiliyorum," diyerek sözünü kesti Aleksandr. Bu kadınlarla o konuda konuşmak istemiyordu. Ayağa kalktı ve izin isteyerek Tatyana'nın arkasından gitti.

"Aleksandr, daha yarısını bile anlatmadık," dedi Nayra. "Tatya K-bona'da olanlar hakkında konuşmamızdan gerçekten hiç hoşlanmıyor. Sana daha önce söylemek istemedik; ama..."

"Ama o Dimitri gerçekten alçağın teki!" dedi Aksinya.

Aleksandr tekrar yerine oturdu. "Bana hemen anlatın."

Tatyana kapıyı çarparak içeri girdi.

"Kusura bakma Taneçka," dedi Aksinya. "Ama o adamı evire çevire dövmek istiyorum."

"Lütfen Kobona hakkında konuşmayı kesin," dedi Tatyana.

"Dimitri bir gün yalnız kalacak ve yanında ona yardım edecek hiç kimse olmayacak," dedi Dusya.

Tatyana tekrar kapıyı çarparak çıktı.

Aksinya, "Sanırım o alçak kalbini kırdı. Onu sevdiğini düşünüyorum," dedi.

Aleksandr dik durmakta zorlanıyordu.

Dusya öfkeli bir şekilde başını salladı. "Kesinlikle hayır," dedi. "Onu aptal yerine koymayı başaramadı. Tatya insanları ilk bakışta anlar."

"Anlar, değil mi Dusya?" dedi Aleksandr.

Aksinya sesini alçaltarak, "Biz yine de bu işte bir iş olduğunu düşünüyoruz. Belki de bir aşk çıkmazı."

"Aşkla ilgisi yok," dedi Aleksandr gözlerini fal taşı gibi açarak.

Nayra başını salladı. "Bu senin düşüncen Aksinya. Ben seninle aynı fikirde değilim. Kız bütün yakınlarını kaybetti. Mahvoldu. Ortada aşk falan yok."

"Ben olduğunu düşünüyorum," dedi Aksinya.

"Yanılıyorsun," dedi Nayra.

"Öyle mi? Peki niçin postaneye gidip mektup gelip gelmediğini kontrol ediyor?" dedi Aksinya zafer kazanmış bir edayla. "Hiç kimsesi kalmadı. Kimden mektup bekliyor?"

"İyi bir noktaya parmak bastın," dedi Aleksandr. Gidip bir şey yapmış mıydı? Hatırlayamadı. Gün çok uzun geçmişti. O anda en son söylenen sözü hatırlamıyordu.

Aksinya, "Dikiş dikerken de hep yolu görecek şekilde oturuyor. Bunu fark etmediniz mi?" dedi.

"Evet, evet!" dedi diğer üç kadın. "Bunu yapıyor. Sanki birini bekliyormuş gibi sürekli yola bakıyor."

Aleksandr başını kaldırdı. Tatyana yaşlı kadınların arkasında, gözlerini ona dikmiş halde duruyordu.

"Birini mi bekliyordun Tatişya?" diye sordu duygu yüklü bir ses tonuyla.

"Artık beklemiyorum," dedi aynı ses tonuyla.

"Gördün mü?" dedi Nayra. "Ortada aşk olmadığını söyledim."

Tatyana, Aleksandr'ın yanına oturdu.

"Taneçka senin dedikodunu yapmamıza kızmazsın, öyle değil mi? Sen Lazarevo'da yıllardan beri gördüğümüz en ilginç kişisin. Vova da böyle düşünüyor," dedi Nayra. Gülerek Aleksandr'a döndü. "Torunum, Daşa'nın küçük kardeşine biraz âşık."

Aleksandr tek kelime etmeden Tatyana'ya baktı. Söyleyecek bir şey bulabilse dile getirecekti.

Aleksandr'ın tek istediği kendindeyken, Tatyana ile bir dakika yalnız kalabilmekti. Çok şey mi istiyordu? Gerçi şu anda kendinde değildi; ama neden ellerini onun sıcak vücuduna değdiremiyordu?

Sigara içmek ve elini yüzünü yıkamak için dışarı çıktı. İçeri girdiğinde üzerini değiştirmek ve botlarını çıkarmak istedi. Ancak bir patırtıyla karşılaştı. "Taneçka ilacımı getirir misin?" "Taneçka bana bir bardak su verir misin?" En sonunda dayanamadı ve botlarını çıkardı. "Tatya tatlım," dedi ve sonra başını masaya koyarak sızdı. Birinin onu hafifçe okşadığını hissederek uyandı. Hava karanlıktı. "Haydi Şura," diye fısıldadı Tatyana. Onu ayağa kaldırmaya çalışıyordu. "Ayağa kalkabilir misin? Haydi kalk da yatağına yat. Lütfen."

Kalkarak ocağın üzerindeki yatağa yattı ve üzerinde üniformasıyla uyudu. Yarı bilinçli bir halde, çoraplarını çıkardığını, üniformasının düğmelerini açtığını, kemerini çözdüğünü; gözlerinden, yanaklarından ve alnından öptüğünü hissetti. Yüzüne değen saçları olmalıydı. Kalkmak istedi; ama bu imkânsızdı.

5

Aleksandr ertesi sabah gözlerini açar açmaz saate baktı. 8:00 olmuştu. Etrafına bakarak Tatyana'yı aradı. Görünürde yoktu; ama üzerinde onun yorganı, başının altında da onun yastığı vardı. Gülümseyerek yüzüstü yattı ve başını yastığa gömdü. Sabun ve Tatyana'nın kokusunu hissedebiliyordu.

Dışarıya çıktı. Güneşli bir sabahtı ve kiraz ağaçları ile leylakların kokusu etrafa yayılmıştı. Mars Bölgesi ilkbaharın sonlarında leylaklarla dolduğu için, bu koku Aleksandr'ın içine büyük bir huzur verdi. Onların kokusunu kışladan bile duyardı. Mars Bölgesindeki

leylakların kokusuna bayılırdı. Tabi dün gece onu öpen Tatyana'nın nefes kokusu, leylaklarınkiyle mukayese bile edilemezdi.

Ev sessizdi. Aleksandr hemen elini yüzünü yıkadıktan sonra onu aramaya gitti. Onu, iki kova sıcak inek sütü ile yoldan gelirken buldu. Aleksandr sıcak olduğunu biliyordu; çünkü kovanın içine parmağım sokmuştu. Tatyana parlak sarı saçlarını salmış; üzerine de mavi bir etekle, göbeğini açıkta bırakan beyaz bir gömlek giymişti. Göğüslerinin kıvrımları belli oluyordu. Yüzü pespembeydi. Aleksandr onu görünce kalbinin yerinden fırlayacağını hissetti. Süt kovalarını elinden aldı. Bir dakika hiç konuşmadan yürüdüler. Aleksandr zor nefes alıyordu.

"Sanırım şimdi de gidip kuyudan su çıkaracaksın," dedi.

"Şimdi mi?" dedi Tatyana. "Bu sabah ne ile tıraş oldun?"

"Tıraş olan kim?"

"Dişlerini de fırçalamadın mı?" dedi gülümseyerek.

Aleksandr gülmeye başladı. "Senin kuyudan taşıdığın su ile fırçaladım," dedi ses tonunu alçaltarak. "Bana büyükannenin evini göstermeni istiyorum. Uzak mı?"

"Çok uzak değil," dedi gizemli bir yüz ifadesiyle.

Aleksandr, Tatyana'nın gizemli olmasına alışık değildi. İşi onu mümkün olduğunca anlaşılır hale sokmaktı. "Hımmm," diyerek gülümsedi.

"Neden görmek istiyorsun? Kapıları kilitli."

"Yanına anahtarı al. Sen nerede yattın?"

"Sundurmadaki koltukta," dedi. "Rahat uyudun mu? Pek rahat edebildiğini sanmıyorum. Bütün kıyafetlerin üzerindeydi. Ama seni kaldırmayı başaramadım."

"Denedin mi?" dedi Aleksandr ölçülü bir ses tonuyla.

"Seni kaldırmak için silahla havaya ateş etmem gerekirdi."

"Tatya havaya ateş etme sakın," dedi Aleksandr. "Kurşun sekip üzerine gelir." Dudaklarının yüzüne değdiğini hatırlayarak, "Çoraplarımı ve kemerimi çıkardın," dedi. Sırıtarak, "Bir adım daha atmalıydın," diye ekledi.

"Seni kaldıramadım," dedi Tatyana kıpkırmızı olarak. "O kadar votkadan sonra kendini nasıl hissediyorsun?"

"Harika. Ya sen?"

"Hımmm," dedi gizlice ona bakarak. "Üniforman dışında yanında başka kıyafetin var mı?"

"Hayır."

"Bugün diğer kıyafetini yıkayacağım," dedi. "Ama eğer biraz daha kalmayı planlıyorsan, sana başka kıyafet verebilirim."

"Burada biraz daha kalmamı istiyor musun?"

"Elbette," dedi Tatyana ses tonunu kontrol etmeye çalışarak. "Bu kadar yol geldin. Hemen dönmenin hiçbir anlamı yok."

Aleksandr ona yaklaşarak, "Tatya, ayıldığıma göre, bana Dimitri'den bahsedebilirsin," dedi.

"Hayır, şimdi olmaz. Daha sonra..."

"Tatya, onu iki hafta önce gördüm ve bana Kobona'da karşılaştığınızı söylemedi."

"Ne dedi?"

"Hiçbir şey. Ona Daşa'yı ya da seni görüp görmediğini sordum. Hayır dedi."

Tatyana başını sallayarak ileriye baktı. "Daşa'yı ve beni gördü."

Sütün birazı yere döküldü.

Yürürlerken, Aleksandr Leningrad'dan, Hitler'den ve kayıplarından bahsetti. Ona şehirde yetişen bütün sebzeleri anlattı. "Tatya, St. İshak'ın önüne patates ve lahana ektiler," dedi gülümseyerek. "Bir de sarı laleler. Buna ne dersin?"

"Eminim çok güzeldir," dedi St. İshak hakkında hiçbir yorum yapmadan. Yine gizemli bir tavır takınmıştı.

Aleksandr bu sabah kendini üzgün hissetmesini istemiyordu. Onun yüzünde gülücük görebilmek için halletmeleri gereken çok fazla mı sorun vardı?

"Yiyecek payları kaça yükseldi?" dedi Tatyana yere bakarak.

"Çalışmayanlar için üç yüz gram. Çalışanlar için ise altı yüz gram. Yakın bir zamanda beyaz ekmek de olacak. Konsey bu yaz çıkacağına dair söz verdi."

"Üç milyon yerine bir milyon insan beslemek daha kolaydır."

"Artık bir milyondan da az insan var. Gölden karşıya geçerken çoğu öldü." Konuyu değiştirdi. "Lazarevo'da bol bol ekmeğiniz olduğunu görüyorum. Burada her şeyden çok fazla..."

"Herkes gömüldü mü?"

Derin bir iç geçirdi. "Piskarev'de kazılan mezarları bizzat kendim denetledim."

"Kazmak mı?"

Hiçbir şeyi kaçırmıyordu. "Dinamitlemek için ordunun mayınlarını..."

"Toplu mezarlar mı kazıldı?" dedi.

"Tatya... lütfen."

"Haklısın. Bu konuda konuşmayalım. Bak eve geldik." Önden yürüdü.

Eve geldiklerini görünce hayal kırıklığına uğrayan Aleksandr ona yetişmeye çalıştı. "Bana şu kıyafetleri gösterebilir misin? Üzerimi değiştirmek istiyorum."

Eve girince ocağın yanındaki sandığı çıkardı ve tam açacağı sırada yatak odalarından birinden Dusya'nın sesi geldi. "Taneçka sen misin?"

Nayra içeri girerek, "Günaydın tatlım. Bu sabah kahve kokusu almadım. Bu yüzden de kalktım," dedi.

"Şimdi yaparım Nayra Mikhailovna."

Raysa odasından çıktı. "Zamanın olunca bana yardım eder misin canım?"

"Elbette." Tatyana sandığa baktı. "Sana sonra gösteririm," diye mırıldandı Aleksandr'a.

"Hayır Tatyana," dedi Aleksandr sabırsız bir halde. "Şimdi göstereceksin."

"Aleksandr şimdi gösteremem," dedi sandığı yerine iterek. "Raysa banyoya tek başına gitmekte zorlanıyor. Nasıl titrediğini görüyorsun. Beş dakika oturabilirsin, öyle değil mi?"

Neden sabırlı değildi? "Daha fazla da oturabilirim. Dün bütün gece seninle ve yeni arkadaşlarınla oturdum."

Tatyana dudağını ısırdı.

Aleksandr derin bir iç geçirdi. "Peki peki. Havan var mı?" Aleksandr kendine engel olamıyor ve Tatyana ona bu kadar uzun süre kızgın kaldığı için deliye dönüyordu. Sesindeki öfkeyi gizlemeye çalışarak, "Kahve çekirdeklerini dövmemi ister misin?" diye sordu.

"Evet. Teşekkürler," dedi Tatyana. Oyun oynamıyordu. "Bu büyük bir yardım olur. Sana tülbent de vereyim." Bir an duraksadı. "Ocağı da yakabilir misin? Kahvaltıyı da hazırlayayım."

"Elbette Tatya."

Tatyana, Raysa'yı dışarı çıkardı ve ilacını verdi.

Dusya'yı giydirdi.

Yatakları topladı ve sonra patatesli yumurta yaptı. Aleksandr hepsini izledi. Dışarıdaki bankta oturup sigarasını içerken, Tatyana bir fincan kahveyle yanına gelerek, "Nasıl içersin?" diye sordu.

Aleksandr'ın gözleri bir anda parladı ve lavanta kokan Tatyana'ya baktı. "Neyi nasıl içerim?"

"Kahveni."

"Sert, bol kremalı ve çok şekerli içerim," dedi Aleksandr. "Yukarıdaki kavanozda krema var Tatyaşa. Çok olsun."

Elindeki fincan titremeye başladı.

Duygularını saklayamıyordu.

Aleksandr sesli bir şekilde gülmek, onu tutup kendine çekmek istedi; ama yapamadı.

Kahvaltıdan sonra masayı toplamasına ve bulaşıkları yıkamasına yardım etti. Elleri sabunlu suyun içindeyken, Aleksandr da elini içine soktu ve onunkileri hissetti.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Tatyana.

"Ne mi yapıyorum?" dedi saf bir şekilde. "Bulaşık yıkamana yardım ediyorum."

"Korkarım çok iyi bir yardımcı değilsin," dedi; ama elini çekmedi. Aleksandr yüzüne bakınca acı dolu ifadenin yavaş yavaş kaybolmaya başladığını gördü. Yüzünü, alnına düşen sarı saçlarını ve kaşlarını elledi. Sabah güneşinin altında oturup sohbet eden dört yaşlı kadına bakarak, "Sanırım bulaşıklar çok temiz olacak," dedi. Sıcak, sabunlu suyun içinde Tatyana'nın parmaklarını tek tek elledi. Tatyana da aralık olan dudaklarının arasından zor nefes alıyordu.

Aleksandr'ın midesi yanmaya başladı.

"Tatya çillerin çok fazla göze çarpıyor ve..."

Aksinya, Tatyana'nın yanına gelerek poposunu çimdikledi. "Bizim Taneçka'nın çilleri güneş tarafından öpülmüş gibidir." Aleksandr, onlardan gizli fısıldayamıyordu bile. Fakat Aksinya arkasına dönünce, Aleksandr eğilerek çillerinden öptü. Sonra da ıslak ellerini çekip ondan uzaklaşmasına izin verdi. Kendi ellerini kurulamadan arkasından gitti. "Şimdi bana o kıyafetleri göstermen için uygun bir zaman mı?"

Tatyana içeri girip sandığı açarak, kısa kollu, beyaz, pamuktan bir gömlek; elde dikilmiş bir gömlek; krem rengi çizgili bir gömlek ve dört

tane çizgili pantolon çıkardı. Ayrıca kolsuz birkaç tişört ve birkaç şort da çıkarmıştı. "Yüzerken giymen için. Ne düşünüyorsun?"

"Bunlar harika," diyerek gülümsedi. "Bunları nereden aldın?"

"Ben diktim."

"Sen mi diktin?"

Omuz silkti. "Annem bana dikiş dikmeyi öğretti. Zor olmadı. Asıl zor olan vücut ölçülerini hatırlamaktı."

"Sanırım doğru hatırlamışsın," dedi Aleksandr. "Tatya.....bana kıyafet mi diktin?"

"Geleceğinden emin değildim; ama dönecek olursan rahat bir şeyler giymek istersin diye düşündüm."

"Çizgili kumaş pahalıdır," dedi.

"Puşkin kitabının arasında çok para vardı." Bir an duraksadı. "Herkes için bir şeyler aldım."

Bir anda neşesi kaçta. "Buna Vova da dahil mi?"

Tatyana suçluluk duygusuyla başını çevirdi.

"Anlıyorum," dedi Aleksandr kıyafetleri sandığa fırlatarak. "Vova'ya benim paramla hediye mi aldın?"

"Sadece biraz votka ve siga..."

"Tatyana!" Aleksandr derin bir nefes aldı. "Burada konuşmayalım. İzin ver üzerimi değiştireyim," dedi arkasını dönerek. "Birazdan dışarı gelirim."

Tatyana dışarı çıktı ve Aleksandr beyaz pamuk gömlekle pantolonunu giydi. Üzerine tam oturmuştu.

Aleksandr evden çıkınca, yaşlı kadınlar ne kadar hoş göründüğünü fısıldayarak gülüştüler. Tatyana kıyafetleri çamaşır sepetine koyuyordu. "Biraz daha geniş yapmalıydım. Ama çok hoş görünüyorsun." Yutkunarak gözlerini öne eğdi. "Seni sivil kıyafetler içinde pek görmedim."

Aleksandr etrafa bakındı. Onunla ikinci günüydü ve dört yaşlı kadının gülüşmelerinden kurtulamıyorlardı. Onu rahatsız eden şeyleri konuşacak fırsatı bile olmamıştı. "Beni sivil elbiseler içinde bir kez gördün," dedi. "Peterhofda. Belki Peterhofu unutmuşsundur." Elini uzattı. "Haydi biraz yürüyüş yapalım."

Tatyana ona doğru bir adım attı; ama elini tutmadı. Uzanıp elini kendisi tutmak zorunda kaldı. Ona bu kadar yakın olmak içini rahatlatmıştı. "Bana nehrin nerede olduğunu göstermeni istiyorum."

"Nerede olduğunu biliyorsun," diye cevapladı. "Dün gittin." Elini çekti. "Şura, gerçekten yapamam. Dün yıkadığım çamaşırları asmam ve sonra da bugünküleri yıkamam lazım."

Onu elinden tutarak çekti. "Hayır. Haydi gidelim."

"Olmaz."

"Olur."

"Şura, lütfen!"

Aleksandr durdu. Ses tonunda gizli olan şey neydi? Öfke değildi. O korku neydi? Yüzüne baktı. "Neyin var?" diye sordu. Heyecanlıydı ve elleri titriyordu. Elini bırakarak yüzüne dokundu. "Ne?.."

"Şura lütfen," dedi Tatyana gözlerini kaçırmaya çalışarak. Aleksandr anladı.

Onu bırakarak geri çekildi ve gülümsedi. "Tatya, bana büyükannenin evini göstermeni istiyorum. Nehri göstermeni istiyorum. Bir tarla ya da lanet olası bir kayalık göster razıyım. Tek arzum buradan biraz olsun uzaklaşmak ve seninle yalnız konuşabilmek. Anlıyor musun? Hepsi bu. Konuşmaya ihtiyacımız var ve yeni arkadaşlarının önünde bunu yapamıyorum. Anlıyor musun?"

Kıpkırmızı olan Tatyana bakışlarını yerden kaldırmadı.

"Güzel." Elinden çekti.

"Nereye gidiyorsun Taneçka?" dedi Nayra.

"Bu akşamki turta için çilek toplayacağız," dedi Tatyana.

"Ama Taneçka çamaşırlar ne olacak?"

"Öğleyin ilacımı vermek için gelecek misin?" diye bağırdı Raysa.

"Ne zaman döneceğiz Aleksandr?"

"Sen kendine geldiğin zaman Tatyana," dedi. "Öyle söyle. Aleksandr beni kendime getirince döneceğim, de."

"Moralimi düzeltebileceğini sanmıyorum Aleksandr," dedi Tatyana soğuk bir ses tonuyla.

Aleksandr elinden çekerek hızlı adımlarla evden uzaklaşmaya başladı.

"Bekle. Yapmam gereken..."

"Hayır."

"Sadece bir..." Tatyana elini çekmeye çalıştı. İzin vermiyordu. Tekrar denedi.

Aleksandr onu bırakmıyordu. "Tatya, buna karşı koyamazsın," dedi yüzüne bakıp, elini iyice sıkarak. "Birçok şeyin üstesinden gelebilirsin; ama benimle mücadele edemezsin. Tanrı'ya şükürler olsun ki senden güçlüyüm. Yoksa başım gerçekten derde girerdi."

Nayra arkalarından, "Tatya! Vova birazdan seni görmeye gelecek. Ona ne zaman döneceğini söyleyeyim?" diye seslendi.

Aleksandr soğuk bir şekilde Tatyana'ya baktı ve omuz silkerek, "Ben ya da çamaşırlar. Bir seçim yap. Biliyorum zor bir karar. Ya da ben ve Vova arasında bir tercih yap," dedi. Sonra elini bıraktı. "Bu tercih de zor mu?" Yürümeyi kestiler ve bir metre mesafeyle karşı karşıya durup birbirlerine baktılar. Aleksandr kollarını kavuşturdu. "Karar senin Tatya."

Tatyana, Nayra'ya dönerek, "Bir süre sonra geleceğim. Onu sonra göreceğimi söyle," diye bağırdı. Derin bir nefes aldı ve Aleksandr'a gelmesini işaret etti.

Çok hızlı yürüyordu ve Tatyana ona yetişmekte zorlanıyordu.

"Neden bu kadar hızlı yürüyorsun?"

Aleksandr patlamaya hazır bir bomba gibiydi. Sakinleşmek için derin derin nefes alıp veriyordu. "Sana şimdi bir şey söyleyeceğim," dedi. "Eğer bir sorun çıkmasını istemiyorsan, Vova'ya hemen seni rahat bırakmasını söyle."

Tatyana cevap vermeyince Aleksandr durdu ve onu kendine çekti. "Beni duyuyor musun?" dedi sesini yükselterek. "Belki de benden seni rahat bırakmamı istersin, öyle değil mi? Bunu hemen yapabilirsin Tatyana."

Tatyana gözlerini kaldırmadan ve ondan kaçmaya çalışmadan, "Vova konusunda üzgünüm. Kafana takma. Onun duygularını incitmemek için böyle davrandığımı çok iyi biliyorsun," dedi.

"Evet," dedi Aleksandr. "Benim dışımda herkesin duygularını düşünüyorsun."

"Hayır Aleksandr," dedi Tatyana ve bu kez gözlerine baktı. "En çok da senin duygularını incitmek istemiyorum."

Onu bırakmıyordu. "Bu ne demek oluyor?" Kolunu sıktı. "Öyle ya da böyle, eğer aramızdaki bir şeyleri düzelteceksek, seni rahat bırakması gerekiyor."

Tatyana kolunu kurtarmaya çalışarak, "Neden endişelendiğini anlamıyorum...." dedi.

Tatya eğer endişelenmemi gerektirecek bir şey yoksa; bana bunu göster. Artık daha fazla oyun oynayamayacağım. Bunu Lazarevo'da, yabancılar için yapmayacağım. Anlıyor musun? Vova'nın duygularını Daşa'nın duyguları gibi önemsemeyeceğim. Ya sen söyle ya da ben. Tabi ki senin söylemen daha iyi olur."

Tatyana dudağını ısırıp hiçbir şey söylemeyince Aleksandr konuşmaya devam etti. "Onunla kavga etmek istemiyorum. Zoe memelerini bana sürterken de rol yapmak istemiyorum. Bu evdeki huzuru korumak için böyle davranmaya devam edemem."

Tatyana hemen başını kaldırdı. "Zoe ne yapıyor?" Başını sallayarak, "Vova bana dokunmaya çalışmıyor," dedi.

Aleksandr ona iyice yaklaşarak, "Öyle mi?" dedi. Nefes alıp verişi hızlandı. Tatyana'nın da aynı şekilde. Sonra Aleksandr vücudunu yavaşça Tatyana'ya değdirdi. "Ona seni rahat bırakmasını söyleyeceksin. Beni duyuyor musun?"

"Evet," dedi. Aleksandr onu bıraktı ve yürümeye devam ettiler.

"Dürüst olmak gerekirse, Vova'nın yaşadığımız sorunların çok küçük bir bölümünü teşkil ettiğini düşünüyorum."

Aleksandr köy yolundan daha hızlı inmeye başladı. "Nereye gidiyoruz?"

"Büyükannemin evini görmek istediğini sanıyordum."

Aleksandr derin bir nefes aldı ve gülmeye başladı.

"Komik olan ne?" dedi Tatyana. Hiç de eğleniyor gibi görünmüyordu.

Aleksandr da ciddiydi. "Ailenden daha çok yardıma ihtiyacı olan insanlar bulmayı nasıl başardın?"

"Ailem hakkında bu şekilde konuşma!"

"Neden herkes senin başına üşüşüyor? Bunu açıklayabilir misin?"

"Sana açıklayamam."

"Neden onların hayatına bu şekilde dalıyorsun?"

"Seninle bu konuyu tartışmayacağım. Çok kabalaşıyorsun."

"Bu lanet olası evde kendine bir dakika ayırabiliyor musun?" diye bağırdı Aleksandr. "Bir dakika!"

"Tanrı'ya şükürler olsun ki ayırmıyorum."

Yolun geri kalan kısmını konuşmadan yürüdüler. Köyün içinden ve üzerinde 'Kütüphane' yazan binanın önünden geçtiler.

Ormana girdiler ve Kamaya giden yoldan geçtiler. Sonra da uzun çam ve huş ağaçlarının olduğu yere geldiler. Nehrin etrafında da söğüt ve kavak ağaçları vardı.

Bu mu? dedi Aleksandr otuz adımlık kulübenin etrafında dolaşarak. "Çok büyük değil."

Tatyana arkasından yürüyerek, "Sadece ikisi kalıyordu," dedi.

"Ama üç torunlarını bekliyorlardı. Hepiniz nereye sığacaktınız?"

"Sığardık," dedi Tatyana. "Nayra'nın evine nasıl sığıyoruz?"

"Tıka basa," dedi Aleksandr çantasını alarak. Çekicini çıkardı ve penceredeki tahtaları kırmaya başladı.

"Ne yapıyorsun?"

"İçerisini görmek istiyorum."

Aleksandr, Tatyana'nın nehrin kenarına gidişini, oturuşunu ve sandaletlerini çıkarışını izledi. Bir sigara yaktı ve tahtaları kırmaya devam etti.

"Anahtarı aldın mı?"

Cevabını duymadı. Yanına giderek, "Tatyana, seninle konuşuyorum. Anahtarı aldın mı diye sordum."

"Ben de cevap verdim," dedi yüzüne bakmadan. "Hayır dedim."

"İyi," dedi belindeki silahı çıkararak. "Madem anahtarı almadın; ben de kilidi ateş ederek açarım."

"Dur bekle!" dedi boynundaki ipe asılı olan anahtarı çıkararak. "Burada. Ateş etme!" Arkasına döndü. "Savaşta değilsin. Silahını her yerde taşımana gerek yok."

"Hayır, gerek var." Yürümeye başladı ve arkasına dönerek sarı saçlarına, beline, omuzlarına baktı. Aleksandr anahtarı pantolonunun cebine koydu. Bir elinde silahı, bir elinde de çekiciyle, ayağındaki botları çıkarmadan suya girdi. Tatyana'nın karşısında durarak, "Haydi şunu halledelim," dedi.

"Neyi halledelim?" Oturduğu yerde, kalçasının üzerinde hareket ederek ondan uzaklaştı.

"Neyi mi?" dedi. "Neden üzgünsün? Sana ne yaptım; ya da ne yapmadım? Neyi fazla, neyi az yaptım? Bana şimdi anlat bunları."

"Neden benimle bu şekilde konuşuyorsun?" dedi Tatyana ayağa kalkarak. "Beni üzmeye hakkın yok."

"Senin de beni üzmeye hakkın yok!" dedi Aleksandr yüksek bir sesle. "Tatya, değerli nefesimizi boşuna harcıyoruz. Ayrıca yanılıyorsun. Beni üzecek çok şey yaptın. Sen sevinmesen de, ben senin hayatta olmana çok sevindim."

"Benim üzülmek için daha çok sebebim var," dedi Tatyana. "Ayrıca yaşadığın için çok mutluyum." Konuşurken yüzüne bakamıyordu. "Seni gördüğüm için mutluyum."

"Bunu söylemek çok güç. Aramıza kalın bir duvar örüyorsun." Tatyana cevap vermeyince Aleksandr devam etti. "Senden altı ay haber alamamama rağmen Lazarevo'ya gelmeme ne diyorsun? Altı ay boyunca tek bir haber bile gelmedi! İkinizin de öldüğünü düşünmeliydim, öyle değil mi?"

"Ne düşündüğünü bilmiyorum Aleksandr," dedi Tatyana, Aleksandr'ın arkasındaki nehre bakarak.

"Sana ne düşündüğümü söyleyeceğim Tatyana. Sen eline bir kalem alma zahmetinde bulunmadığın için, altı ay boyunca hayatta olup olmadığını bilemedim."

"Sana mektup yazmamı istediğini bilmiyordum," dedi Tatyana birkaç çakıl taşı alıp nehre atarak.

"Bilmiyor muydun?" dedi. Onunla dalga mı geçiyordu. "Sen neden bahsediyorsun? Merhaba Tatyana. Ben Aleksandr. Benimle daha önce tanışmış mıydın? Senin iyi olduğuna ya da Daşa'nın öldüğüne dair bir haberi bekleyebileceğimi bilmiyor muydun?"

Söyledikleri karşısında irkildiğini gördü.

"Seninle Daşa hakkında konuşmayacağım!" diyerek yanından uzaklaştı.

Aleksandr arkasından gitti. "Benimle konuşmayacaksan, kiminle konuşacaksın? Vova ile mi?"

"Onunla konuşmayı tercih ederim."

"Bu çok etkileyici." Aleksandr mantıklı davranmaya çalışıyordu; ama Tatyana bu tür şeyler söylemeye devam ederse bütün mantığını kaybedecekti.

Tatyana, "Sana mektup yazmadım; çünkü Dimitri'nin söyleyeceğini düşündüm. Bana bu konuda garanti vermişti. Bu yüzden de senin her şeyden haberdar olduğuna emindim." Daha söylemek istediği şeyler vardı; ama Aleksandr'ın öfkesi buna izin vermedi.

"Dimitri'nin bana söyleyeceğini mi düşündün?" dedi Aleksandr şaşkınlık içinde.

"Evet!" dedi meydan okurcasına.

"Peki neden bana olanları kendin yazmadın?" diye bağırdı yanına gelerek. "Sana dört yüz ruble verdim Tatyana. Senden lanet olası bir mektup almayı hak etmiyor muydum? Dört yüz ruble sadece köy aşkına votka ve sigara almaya değil; bir kalem almaya da yeterdi!"

"Silahlarını indir!" diye bağırdı Tatyana. "Benim yanıma elinde onlarla gelmeye nasıl cesaret edersin!"

Elindeki silahı ve çekici atarak ona iyice yaklaştı. Tatyana sırtını döndü. "Sorun ne Tatya? Seni sıkıştırıyor muyum? Çok mu yaklaşıyorum?" Ona iyice eğilerek, "Korkutuyor muyum?" dedi.

"Hepsine evet," dedi Tatyana.

Aleksandr bir avuç çakıl taşı aldı ve nehre fırlattı.

İki üç dakika boyunca ikisi de konuşmayıp nefeslerini tuttular. Tatyana'nın bir şeyler söylemesini bekledi. Bunu yapmayınca Kirov, Luga ve St. İshak'ta yalnızken olduğu gibi sırtına dokunmak istedi. "Tatya, beni ilk gördüğünde çok mutluydun."

"Mutlu olduğumu nereden anladın?" diye sordu. "Hıçkıra hıçkıra ağlamamdan mı?"

"Evet," dedi. "Mutluluktan ağladığını düşündüm."

"Böyle bir şey yaptığımı hiç gördün mü Aleksandr?" diye sordu Tatyana. Aleksandr birkaç dakika bu sözün altında yatan başka bir anlam olup olmadığını düşündü. Ama kafası mantıklı bir açıklama bulamayacak kadar karışıktı.

"Ben ne dedim de ağladın o zaman."

"Bilmiyorum. Ne dedin?"

"Bu tahmin oyunlarını oynamak zorunda mıyız?" diye sordu. "Bana doğrudan söyleyemez misin?" Hiçbir şey söylemeyince Aleksandr derin bir iç geçirdi. "Tek sorduğum Daşa'nın nerede olduğuydu."

Tatyana adeta kendi kabuğuna çekildi.

"Tatya, eğer sana unutmak istediğin şeyleri hatırlattığım için üzgünsen, o halde bunun üzerinde..."

"Sanki..."

"Dinle!" dedi elini kaldırarak. "Sorun buysa diyorum. Eğer başka bir şey varsa..." Duraksadı. Yüzünden çok üzgün olduğu belliydi. Sesini alçalttı ve ona içindeki duyguları yansıtırcasına bakarak, "Dinle. Şuna ne dersin? Bana mektup yazmadığın için seni affedeceğim. Ama sen de rahatsız olduğun şey için beni bağışlayacaksın," dedi ve gülümsedi. "Rahatsız olduğun tek bir şey mi var?"

"Aleksandr beni huzursuz eden çok fazla şey var. Nereden başlayacağımı bilemiyorum."

Gerçekten de nereden başlayacağını bilemediğini gördü. Gözlerinde hâlâ acı vardı.

Aleksandr'ın şu anda tepkili olduğu şey Tatyana'nın gözleriydi: Leningrad'daki evlerinde ona bağırırken, umursamaz tavırlarını anlayacağını; ancak kalbindeki umursamazlığı kabul edemeyeceğini söylerken de gözlerinde aynı bakış vardı. Bu konuyu halletmemişler

miydi? Onun aşkını göğsünde bir madalya gibi taşıyordu. Artık bu yalanlar bir son bulmamış mıydı?

O evde neler saklıydı?

Aleksandr sadece ölümün saklı olduğunu fark etti. Bu konuyu çözememişlerdi. Her şey bu sorunun önüne geçmişti.

Tatyana'nın ve Aleksandr'ın kurtarmak için uğraştığı; fakat başaramadığı Daşa, her şeyin üstündeydi.

"Tatya, bütün bunların sebebi Daşa ile evlilik planı yapmam mıydı?"

Cevap vermedi.

"Peki Daşa'ya yazdığım mektup yüzünden mi böyle davranıyorsun?"

Cevap vermedi.

"Daha da fazlası mı var?"

"Aleksandr, bütün bunları önemsiz şeylermiş gibi göstermeyi ne kadar güzel beceriyorsun. Duygularımı nasıl da aşağılıyorsun," dedi Tatyana başını sallayarak.

"Aşağılamıyorum," dedi şaşkınlık içinde. "Hiçbiri önemsiz değil; ama geçmişte kaldı..."

"Hayır!" diye bağırdı. "Hepsini hâlâ içimde yaşıyorum. Etrafım bu gerçeklerle çevrili." Sesini biraz daha yükseltti. "Onlar ablamla evlenmek için gelmeni bekliyordu! Sadece yaşlı kadınlardan değil; bütün köylüden bahsediyorum. Buraya geldiğimden beri her gün, her öğle ve akşam yemeğinde, her dikiş toplantısında aynı şeyleri duydum. Daşa ve Aleksandr. Zavallı Daşa, zavallı Aleksandr." Bir anda irkildi. "Bu sana geçmişte kalmış gibi mi geliyor?"

Aleksandr onu ikna etmeye çalıştı. "Bu nasıl benim hatam olabilir?"

"Daşa'ya senin yerine onlar mı evlenme teklif etti?"

"Sana söyledim. Ona evlenme teklif etmedim..."

"Benimle oyun oynama Aleksandr! Ona bu yaz evleneceğinizi söyledin."

"Peki bunu neden yaptım?" dedi.

"Kes şunu! St. İshak'ta birbirimizden uzak durmaya karar verdik. Sen bunu beceremeyince, ablamla evlenme planları yaptın."

"Dimitri bunun üzerine seni rahat bıraktı, öyle değil mi?" dedi Aleksandr.

"Benim evime gelmeseydin de rahat bırakacaktı!" diye bağırdı.

"Hangisini tercih ederdin?"

Bir an olduğu yerde durdu. "Bana gerçekten de hangisini tercih edeceğimi mi soruyorsun?" Gözlerini fal taşı gibi açtı. "Bana bütün dürüstlüğünle, ablamla evlenmeni mi; yoksa evime gelmemeni mi istediğimi soruyorsun?"

"Evet! St. İshak'da senden uzak durmamam için bana adeta yalvaracaktın. Şimdi bana gelip bunları söyleme. Her şey geçtikten sonra böyle konuşması kolay."

"Öyle mi yani? Kolay mı?" Tatyana öfke içinde olduğu yerde daireler çiziyordu. Aleksandr da büyük adımlarla onu takip ediyordu; ama başı dönmüştü.

"Dönmeyi kes!" diye bağırdı. Tatyana durdu. "Anladığım kadarıyla kuralları koyuyor ve sonra da onları uygulamamdan hoşlanmıyorsun. O halde bunlarla yaşa."

"Zaten bunlarla yaşıyorum," dedi Tatyana. "Seninle tanıştığım günden beri."

"Bunun kavgasını mı etmek istiyorsun?" diye bağırdı Aleksandr. "Bu kavgayı kazanamayacaksın; çünkü bu senin seçimindi."

"Duymak istemiyorum!"

"Elbette istemezsin."

Tatyana derin bir nefes aldı. "Daşa'ya onunla evleneceğini söyledin. O büyükanneme, büyükannem de bütün köye anlattı. Ona,

evlenmek için geleceğine dair bir mektup yazdın. Kelimelerin bir anlamı vardır. Senin ne düşündüğün önemli değil."

"Madem bunu o kadar çok kafana taktın niçin bana bir mektup yazıp 'Aleksandr Daşa öldü; ama ben buradayım,' demedin? Bunu yapsaydın daha önce gelirdim. Altı ayı da hayatta olup olmadığını düşünmekle geçirmezdim."

"Ona yazdığın mektuptan sonra senden buraya gelmeni isteyeceğimi mi düşündün? O mektuptan sonra senden ne bekleyebilirdim? Bunu yapmam aptallık olmaz mıydı? Bunu yapmak için ya aptal ya da..." diyerek sustu.

"Ya da ne?" diye sordu Aleksandr.

"Ya da çocuk olmak lazım," dedi yüzüne bakmadan.

Aleksandr derin bir nefes aldı. "Ahh Tatya..."

"Bu oyunları siz yetişkinler oynar," dedi sırtını dönerek. "Yalan söylemekte çok başarılısınız." Başını eğdi. "Benim için oldukça fazla."

Aleksandr'ın tek istediği ona dokunmaktı. Dudaklarına, öfkesine, yüzüne kısacası ona dokunmak istiyordu. Elini ona uzatarak "Tatya..." dedi. "Sen neden bahsediyorsun? Ne oyunu? Ne yalanı?"

"Buraya neden geldin?" diye sordu soğuk bir tavırla.

Aleksandr kelimelerin boğazında düğümleneceğini hissetti. "Bana bunu nasıl sorabilirsin?"

"Nasıl mı? Çünkü en son mektubunda Daşa ile evlenmek için geleceğini yazmıştın. Onu ne kadar sevdiğinden ve hayatının kadını olduğundan bahsetmiştin. O mektubu okudum. Yazdıkların bunlardı. Ladoga nehrinde son söz olarak asla..."

"Tatyana!" diye bağırdı Aleksandr. "Sen neden bahsediyorsun? Benden son ana kadar yalan söylememi isteyen sen değil misin? Bana söz verdirdin. Kasım ayında bile hâlâ doğruyu söyleyelim diyordum. Ama sen! 'Yalan söyle Şura. Ablamla evlen. Onun kalbini kırmayacağına sözver,' deyip durdun. Hatırlıyor musun?"

"Evet. Sen de bu isteğimi çok başarılı bir şekilde yerine getirdin. Ama bu kadar inandırıcı olmak zorunda mıydın?"

Aleksandr elini saçlarının arasından geçirerek başını salladı. "Ciddi olmadığımı biliyorsun."

"Hangi konuda?" diye bağırarak kızgın ve korkusuz bir şekilde yanına yaklaşıp yüzüne baktı. "Daşa ile evlenme konusunda mı? Aşk konusunda mı? Bu yalanlardan hangisini söylerken ciddi olmadığını nereden bileceğim?"

"Tanrı aşkına, senin kollarında ölümü beklerken ona nasıl bir cevap vermemi isterdin?" diye bağırdı Aleksandr.

"Yalanlarla dolu hayatını yaşamaya devam et o zaman."

"Tatyana senin yüzünden ikimiz de yalanlarla dolu bir dünyada yaşıyoruz!" diye bağırdı ve o an saçlarını yolmak istedi. "Ama söylediklerimde samimi olmadığımı biliyorsun."

"Samimi olmadığını düşündüm," dedi Tatyana. "Bunu umut ettim. Ama Molotov'a giderken, Volga nehri üzerindeki buzdan geçerken ve hastanede iki ay boyunca nefes almak için çabalarken kulağımda hep o kelimelerin çınlamasının ne demek olduğunu anlayabilir misin?"

Aleksandr büyük bir pişmanlık içinde onu dinlerken, Tatyana da nefes almaya çalışıyordu.

"Bunu umursamazdım," dedi Tatyana. "Sana söylediğim gibi çok fazla ilgiye ihtiyacım yok. Ama bana da birkaç kelime söyleyebilirdin. Ondan sonra da görevini yerine getirmek için Daşa ile konuşurdun!" Derin bir nefes aldı. "Bir saniyeliğine de olsa bana bakmanı ve kendimi değersizmişim gibi hissetmemi engellemeni istedim. Ama yapmadın. Her zamanki gibi orada yokmuşum gibi davrandın."

"Ben hiçbir zaman sen yokmuşsun gibi davranmadım," dedi Aleksandr şaşkınlık içinde. "Sen neden bahsediyorsun? Seni sevdiğimi herkesten saklıyorum. Bu senin dediğinle aynı şey değil."

"Evet. Bu benim gibi bir kız için oldukça farklı," dedi Tatyana. "Ama eğer kalbini benden bu kadar iyi saklayabiliyorsan; bunu Daşa için de yapmış olabilirsin. Belki de Marina, Zoe ve tanıştığın diğer kıza da aynı şekilde davranmışsındır. Belki de siz yetişkin erkeklerin tarzı bu. Yalnızken farklı bir şekilde bakmak ve insanların arasında yokmuşuz gibi davranmak." Yere baktı.

"Sen deli misin?" dedi Aleksandr. "Gerçekleri görmeyen tek kişinin kör ablan olduğunu unutuyor musun? Yalnız da kalsak, insan içinde de olsak, Marina her şeyi hemen anladı." Bir an duraksadı. "Ayrıca gerçekleri görmeyen sadece ablan ve sensin Tatyana."

"Hangi gerçeği?" Bir adım geri çekildi. Elleri titriyordu. "Ben bu kadar iyi yalan söyleyemezdim. Ama sen erkek olduğun için çok iyi becerdin. Son kelimeleri söylerken ve son bakışım fırlatırken ben yokmuşum gibi davrandın. Bir süre beni gerçekten önemsemediğini düşündüm. Bana karşı ne hissediyor olabilirdin? Leningrad'daki o günden sonra..." Tatyana duraksadı. "Ama her şeye rağmen sana inanmayı çok istedim. Bu yüzden de Daşa'ya o mektubu yazdığında sabırsızlıkla zarfı yırttım ve içinde benim için tek bir kelime olmasını umut ettim." Tatyana sesini yükseltti. "Hayatımın koca bir yalandan ibaret olmadığını gösterecek tek bir kelime bekledim!" İki yumruğuyla Aleksandr'ın göğsüne vurdu. "Sadece tek bir kelime Aleksandr!"

Aleksandr ne yazdığını hatırlamaya çalıştı; ama başaramadı. En çok istediği gözlerindeki acının geçmesiydi. Ona sıkıca sarıldı. Tatyana onu itti ve sonra ağlamaya başladı. "Tatya lütfen! Acı çektiğimi biliyordun!.."

Tatyana çok üzgün ve değişken bir ruh hali içinde olduğu için kendini onun kollarından kurtardı ve bağırdı. "Biliyor muydum? Nereden bilebilirdim?"

"Anlaman gerekiyordu," dedi Aleksandr ona yaklaşarak. "Bunu yapabilirdin."

"Peki sen neler yapabilirdin?" diye bağırdı Tatyana.

"Sana sarıldım ve o lanet olası Ladoga kamyonunun arkasında bütün kalbimle benim için hayatta kalmanı istedim!"

"Oraya götürdüğün her kıza aynı şeyi söylemediğini nereden bileyim?"

"Tanrım, Tatyana."

Üzgün bir ses tonuyla, "Senden başka bir şey bilmiyorum ben. Nasıl oyun oynayacağımı ya da nasıl yalan söyleyeceğimi bilmiyorum," dedi ve sesini alçalttı. "Bana yalnızken sevgini gösterdin ve sonra ablamla evlenme planı yaptın. Ladoga'da ona, beni hiç sevmediğini ve hayatında sadece onun olduğunu söyledin. Beni ölüme terk edercesine yüzüme hiç bakmadın ve tek bir kelime yazmadın. Senden en ufak bir destek almadan gerçeği anlayacağımı nasıl düşündün? Tek gördüğüm senin lanet olası yalanlarındı!"

"Tatyana!" diye bağırdı. "St. İshak'daki geceyi unuttun mu?"

"Senin ziyaretine kaç kız daha geldi Aleksandr?"

"Luga'yı unuttun mu?"

"Ben sadece yardıma muhtaç bir kızdım," dedi. "Dimitri bana, kızlara yardım etmeyi ne kadar çok sevdiğini söyledi."

Aleksandr kontrolünü tamamen kaybetmek üzereydi. "Her bulduğum fırsatta evinize gelip bütün yemeğimi sizinle paylaşmama ne diyorsun?" diye bağırdı. "Bunu kimin için yaptığımı düşündün?"

"Bana acımadığını söylemedim zaten Aleksandr!"

"Acımak mı?" diye bağırdı.

Tatyana kollarını kavuşturarak, "Evet aynen öyle," dedi.

"Ne var biliyor musun?" dedi ona iyice yaklaşarak. "Acıma duygusu sana çok fazla. Bu hayatını bir yalan olarak yaşamanın bedeli. Bundan pek hoşlanmıyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır, nefret ediyorum," dedi Tatyana başını kaldırarak. Olduğu yerden hiç kıpırdamamıştı. "Bundan nefret ettiğimi bile bile neden buraya geldin? Bana daha çok eziyet etmek için mi?"

"Geldim; çünkü Daşa'nın öldüğünü bilmiyordum!" diye bağırdı. "Sen bana iki satır yazma zahmetine katlanamadın!"

"O halde Daşa ile evlenmek için geldin," dedi Tatyana sakin bir ses tonuyla. "Neden bunu en başta söylemiyorsun?"

Aleksandr yumruklarını sıktı ve yanından hemen uzaklaştı.

"Bütün yalanları aklında tutmayı beceremiyorsun, öyle değil mi?"

"Tatyana konuyu saptırıyorsun," dedi. "Sana tanıştığımız ilk gün böyle bir pisliğe bulaşmayalım dedim. İlk baştan beri başka bir yol seçelim dedim. Onlara doğruyu söyleyip sonuçlarına katlanabilirdik. Bunu kabul etmeyen şendin. Hiç hoşuma gitmese de olur dedim."

"Hayır! Olur demedin Aleksandr! Eğer olur deseydin, benim isteklerimi çiğneyip her gün Kirov'a gelmezdin."

"İsteklerini çiğneyip mi?" dedi afallamış bir halde.

Tatyana ona bakarak başını salladı. "Sana inanamıyorum. Silahınla, uzun boyunla ve yaşam tarzınla her kızın başını döndürebileceğini mi düşünüyorsun Aleksandr Barrington? Böyle düşündün; çünkü ben on yedi yaşında bir çocuktum ve daha önce senin gibi birini hiç görmemiş gibi ağzımı açıp sana bakakaldım. Böylece kendinde ablama evlenme teklif etme hakkını gördün. Çok küçük olduğum için incinmeyeceğimi mi düşündün? Sen benden sürekli bir şeyler alırken, benim bir karşılık beklemeyeceğimi mi?.."

"Benden bir şey beklemediğini düşünmedim. Ayrıca senden sürekli bir şeyler almadım," dedi Aleksandr dişlerini sıkarak.

"Onun dışında her şeyi aldın!" diye bağırdı. "Ama onu hak etmiyorsun!"

Ona iyice yaklaşarak, "Onu da alabilirdim," dedi.

"Doğru," dedi onu öfkeli bir şekilde iterek. "Beni yeterince kırmadın zaten."

"Beni ittirme!"

"Sen de beni tehdit etmeyi kes! Uzak dur benden!"

Aleksandr bir adım geri çekildi. "Beni ilk başta dinleseydin bunların hiçbiri olmayacaktı. Hiçbiri! Sana her şeyi anlatalım dedim."

"Ben de sana, ablamın, senin anlam veremediğin isteklerinden daha önemli olduğunu söyledim. Anlayamadığım kendi arzularımdan da daha önemliydi. Senden tek istediğim düşüncelerime saygı göstermendi. Ama sen! Üstüme gelmeye ve beni yavaş yavaş eritmeye devam ettin. Bunlar yetmeyince hastaneye geldin ve beni biraz daha mahvettin. Bu da az geldi ve benimle işini bitirmek için beni St. İshakin çatısına..."

"Seninle işimi bitirmedim," dedi.

"Bunun yerine kalbimi tuz buz ettin," dedi Tatyana kelimelerin üzerine basarak. "Her şeyin farkındaydın. Bana tamamen sahip olduğunda, ablamla evlenme planları yaparak senin gözündeki değerimi gösterdin!"

"Ne düşünmüştün?" diye bağırdı Aleksandr. "İstediğin şeyler için ilk andan beri mücadele etmezsen başka ne olabilirdi? Sevdiğin insanları kendinden uzaklaştırırsan bunun sonu nereye varır? İşte böyle olur! Hayatlarına devam eder; evlenir ve çocuk sahibi olurlar. Bu yalanı yaşamayı sen istedin!"

"Bana bunu söyleme! Ben bildiğim tek gerçeği yaşadım. Senin için feda edemeyeceğim bir ailem vardı! Ben bunun için savaştım."

Aleksandr ağzından çıkan kelimelere inanamadı. "Senin tek gerçeğin bu muydu Tatyana?"

Gözlerini yere çevirdi.

"Hayır," dedi Tatyana. "Sen bana geldin ve ben seni yeterince uzağa itemedim. Nasıl yapabilirdim? Ben..." Cümlesi yarım kaldı. "Bu olayın içine karıştığımda gözlerim açıktı ve sadece seni görüyordum. Daha akıllı davranmanı isterdim; ama sen bunu yapmadın. Ben de sana inanmaya devam ettim. Sana istediğin her şeyi verirdim. Senden sadece küçük bir karşılık bekledim." Artık cesur bir şekilde yüzüne bakamıyordu. "Başkasına aşkını ilan ederken bana bir bakış fırlatman benim için yeterliydi. Başkasına gönderdiğin aşk mektubunda bana tek bir kelime yazabilirdin. Bu bana yeterdi. Ama sen beni, bu kadar küçük şeylere ihtiyaç duyabileceğimi anlayacak kadar sevmedin."

"Tatyana!" diye bağırdı yüzüne bakarak. "Burada durup bütün suçlamalarını dinleyebilirim; ama bana seni sevmediğimi söyleme! Kendini bu yalana inandırıp doğruymuş gibi dile getirme. Seninle tanıştığım günden bu yana yaptığım her şey sana duyduğum sevgi yüzündendi. Bu yüzden bu saçmalıklara devam edersen, yemin ederim ki..."

"Devam etmeyeceğim," dedi; ama artık çok geçti.

Aleksandr omuzlarından tutarak sarstı. Tatyana kollarının arasında kendini savunmasız hissetti. Öfkesine ve arzularına yenilen Aleksandr onu sert bir şekilde iterek küfrettikten sonra yerdeki eşyalarını alarak koşmaya başladı.

6

Tatyana bağırarak arkasından koştu. "Şura, lütfen dur! Lütfen!" Ona yetişemedi. Ormanların arasında gözden kaybolmuştu. Koşarak eve gitti. Eşyaları hâlâ oradaydı; ama kendisi yoktu.

Bir sepet dolusu domates taşıyan Nayra, "Sorun ne Taneçka?" diye sordu.

"Hiçbir şey," dedi Tatyana ve Nayra'nın elindeki sepeti aldı.

"Aleksandr nerede?"

"Hâlâ eski evde," dedi. "Penceredeki tahtaları söküyor."

"Umarım onları tekrar yerine çiviler," dedi Dusia başını İncil'den kaldırarak. "Bunu neden yapıyor?"

Bilmiyorum," dedi Tatyana onunla göz göze gelmemek için başını çevirerek. "İlacını istiyor musun Raysa?"

"Evet lütfen."

Tatyana, Raysa'ya titremesini engellemek için olan; ama hiçbir işe yaramayan ilacını verdi. Sonra da bir gün önce yıkadığı çarşafları katladı. Aleksandr'ın eve gelip eşyalarını toplayacağından korktuğu için de çadırıyla tüfeğini evin arkasındaki kulübeye saklayarak nehre gitti ve üniformalarını yıkadı.

Aleksandr hâlâ dönmemişti.

Tatyana onun kaskını alarak ormana gitti ve içine topladığı çilekleri koydu. Dönünce de çilekli turta yaptı.

Aleksandr hâlâ gelmemişti.

Tatyana gidip biraz balık tuttu ve akşam yemeği için balık çorbası hazırladı. Bir keresinde balık çorbasını çok sevdiğini söylemişti. Aleksandr hâlâ dönmemişti.

Tatyana patates soydu ve gözleme yaptı.

Vova yanına geldi ve yüzmeye gitmek isteyip istemediğini sordu. Hayır dedi ve pamuklu bir kumaş alarak Aleksandr'a daha geniş bir gömlek dikti.

Hâlâ gelmemişti.

Neden biraz daha durup kavgayı bitirmemişti? Tatyana hiçbir yere gitmemiş ve sonuna kadar beklemişti. Peki o neden bunu yapamamıştı? İçinde bir boşluk ve korku vardı. Kavgalarını bitirene kadar onu bırakmayacaktı. Ne kadar sinirli olduğu umurunda değildi.

Saat 18:00'di ve yıkanmaya gitme zamanıydı. Ona bir not bıraktı. *Sevgili Şura, eğer açsan çorba iç ve gözlemeden ye. Biz hamama gidiyoruz. Yada bizi bekle ve birlikte yiyelim. Yatağın üzerinde senin için diktiğim yeni bir gömlek var. Umarım üzerine daha iyi olur. Tatya.*

Hamamda, Aleksandr için, kıpkırmızı olana kadar kendini keseledi.

Zoe, Aleksandr'ın bu gece ateş başında onlarla olup olmayacağını sordu.

"Bilmiyorum," dedi Tatyana. "Ona sorman gerekiyor."

Zoe büyük göğüslerini oynatarak, "O çok hoş biri. Sence Daşa için hâlâ bir şeyler hissediyor mu?"

"Evet."

Zoe gülümsedi. "Belki biraz rahatlamaya ihtiyacı vardır."

Tatyana, Zoe'nun yüzüne baktı. Sanki Zoe, Aleksandr'ın nasıl bir rahatlamaya ihtiyacı olduğunu biliyordu. "Ne demek istediğini anlamıyorum," dedi sakin bir tavırla.

"Boş ver. Unut gitsin," dedi Zoe gülerek ve giyinmeye gitti.

Tatyana kurulandı ve giyindi. Sonra da ıslak saçlarını tarayarak omuzuna bıraktı. Üzerinde kendi diktiği, mavi, pamuklu elbisesi vardı. İnce kumaştan, kolsuz, sırtı açık ve kısaydı. Hamamdan çıktıklarında Aleksandr'ın onları beklediğini gördü. Tatyana bir an gözlerini ona dikti; fakat yüz ifadesini çözemeyince başını tekrar çevirdi.

"İşte orada!" dedi Nayra. "Bütün gün neredeydin?"

"Evdeki pencereler ne durumda?" diye sordu Daisa.

"Pencereler mi? Hangi ev?" diye sordu sert bir şekilde.

"Vasili Metanov'un evi. Tatya pencerelerin üzerinde tahtaları söktüğünü söyledi."

"Yaaa," dedi gözlerini Tatyana'dan ayırmadan. Tatyana, Raysa'nın arkasına saklanmaya çalışıyordu.

"Aç mısın? Bir şeyler yedin mi?" diye sordu Tatyana en alçak ses tonuyla. Sesi daha fazla çıkmıyordu.

Hiçbir şey söylemeden başını salladı.

Hep birlikte eve doğru yürümeye başladılar. Aksinya, Aleksandr'ın koluna girdi. Zoe da öbür koluna girdi ve ateşin başına gelmeyi isteyip istemediğini sordu.

Kolunu Zoe'dan kurtararak, "Hayır," dedi ve Tatyana'ya doğru eğilip, "Eşyalarımı ne yaptın?" diye fısıldadı.

"Sakladım," diye fısıldarken kalbi küt küt atıyordu. Ona dokunmak istedi; ama kontrolünü kaybetmesinden ve herkesin önünde kavga etmekten korktu.

"Tatya çok güzel balık çorbası yapar Aleksandr," dedi Nayra. "Balık çorbasını sever misin?"

Dusya araya girdi. "Çilekli turtası da çok güzel olur. Kurt gibi acıktım."

"Neden?" diye fısıldadı Aleksandr.

"Ne neden?" diye sordu Dusya.

"Boş ver," dedi Aleksandr yanlarından uzaklaşarak.

Eve gittiklerinde Tatyana masayı hazırlamaya başladı. Notu okuyup okumadığı ve gömleği alıp almadığını görmek için yatağına baktı. Not yoktu. Gömlek ise koyduğu yerde duruyordu.

Aleksandr içeri girdi. Dört kadın sundurmadaydı. "Eşyalarım nerede?" diye sordu.

"Şura..."

"Konuşma," diye bağırdı. "Eşyalarımı ver de gideyim."

"Aleksandr buraya gelir misin?" Nayra başını içeri uzattı. "Votka şişesini açmak için yardımına ihtiyacımız var. Kapağı sıkışmış gibi."

Sundurmaya çıktı. Tatyana'nın elleri Raysa'nınkiler kadar çok titriyordu. Tabaklardan birini yere düşürdü. Metal tabak ahşap yer döşemelerinin üzerine düşünce ses çıkardı.

Vova içeri girdi. Sundurmadan kahkaha sesleri geliyordu.

Aleksandr tekrar içeri girdi ve konuşmak için ağzını açtı. Tatyana arkasını işaret etti. Vova kapıda duruyordu. "Tanyuşa, yardıma ihtiyacın var mı? Masaya bir şeyler taşıyayım mı?"

"Evet Tanyuşa," dedi Aleksandr sert bir şekilde. "Vova sana yardım etsin mi?"

"Hayır teşekkürler. Bana bir dakika izin verir misin?"

"Haydi," dedi Vova, Aleksandr'a. "Onu duydun. Bir dakika yalnız kalmak istiyor."

"Evet," dedi Aleksandr ona dönmeden. "Benimle bir dakika yalnız kalmak istiyor."

Vova dışarı çıktı.

"Eşyalarım nerede?"

"Şura, niçin gidiyorsun?"

"Niçin mi? Burada bana yer yok. Bunu açıkça belli ettin. Bavulumu hazırlamamış olman beni şaşırttı. Bunları bana ikinci kez söylemene gerek yok Tatya."

Tatyana'nın dudakları titriyordu. "Kal ve bizimle yemek ye."

"Hayır."

"Lütfen Şura," dedi titreyen bir ses tonuyla. "Patatesli gözleme yaptım." Ona doğru bir adım attı.

"Hayır," dedi.

"Gidemezsin. Daha bitirmedik."

"Her şeyi bitirdik."

"Burada kalman için ne diyebilirim?"

"Her şeyi gayet açık bir şekilde söyledin. Şimdi hoşça kal demen en doğrusu."

Yemek masası aralarındaydı. Tatyana etrafından dolaşarak yanına gitti. "Şura, izin ver sana dokunayım," dedi yavaşça.

"Hayır," diyerek geri çekildi.

Nayra açık kapıdan başını uzattı. "Yemek hazır mı?"

"Hazır sayılır Nayra Mikhailovna," dedi Tatyana.

"Beni iyileştirmeden gitmeyeceğini düşünüyordum Şura," dedi. "Beni kendime getir."

"Bana içindeki acıları benim geçiremeyeceğimi söylemiştin. Buna inandım. Eşyalarım nerede?"

"Şura..."

Aleksandr yanına yaklaştı ve dişlerini sıkarak, "Ne istiyorsun Tatya? Olay çıkmasını mı?" dedi.

"Hayır," dedi ağlamamak için kendini zor tutarak

Yüzü ona çok yakındı. "Senin alışkın olduğun gibi bağırış çağırışla dolu bir sahne gerçekleşmesini mi istiyorsun?"

"Hayır," diye fısıldadı yüzüne bakmadan.

"Bana eşyalarımı ver ve sessizce çekip gideyim. Böylece arkadaşlarına ve sevgiline açıklama yapmak zorunda kalmazsın."

Tatyana kıpırdamayınca Aleksandr ses tonunu yükseltti. "Hemen şimdi getir eşyalarımı."

Tatyana utanç ve üzüntü içinde onu kulübeye götürdü. Bu sırada diğerlerine yakalanmıştı.

"Nereye gidiyorsun Taneçka? Yemeği..."

"Hemen geliyorum!" diye bağırdı Tatyana. Omuzları titriyordu. Evin arkasına geçtiklerinde Aleksandr'ın elini tutmak istedi; ama o kolunu hızla çekti. Olduğu yerde sendelese de geri çekilmedi. Hemen önüne geçti ve sıkıca beline sarıldı. Aleksandr onu itmeye çalıştı. Yalvaran gözlerle ona bakarak, "Ne olur gitme," dedi. "Sana yalvarıyorum. Gitmeni istemiyorum. Hastaneden çıktığım günden beri her anım seni beklemekle geçti. Lütfen." Alnını göğsüne dayadı.

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. Tatyana başını kaldırmadı. Aleksandr'ın elleri çıplak kollarında duruyordu.

Tatyana ona sıkıca sarılarak, "Tanrım Aleksandr! Nasıl bu kadar zalim olabilirsin? Sana niçin mektup yazmadığımı göremiyor musun?"

"Hayır. Neden yazmadın?"

Yüzü hâlâ göğsüne dayalıydı. Kokusunu içine çekti. "Sana Daşa'nın öldüğünü söylersem Lazarevo'ya gelmeyeceğini düşündüm." Daha cesur olmayı ve yüzüne bakabilmeyi isterdi; ama ona kızgın olduğunu daha fazla görmek istemiyordu. Elini tutarak kendi yanağına götürdü ve sıcaklığı ona güç verince yüzüne bakmayı başardı. "Leningrad hepimizi mahvetti. Onun öldüğünü bilmezsen ve ben iyileştiğimde geri dönersen, bana karşı olan duygularının geri geleceğini düşündüm..."

"Geri geleceğini mi?" dedi Aleksandr. "Sen ne zannediyorsun?" Eli hâlâ yanağındaydı. Diğer eliyle de sırtındaydı ve parmaklarını teninin üzerinde dolaştırarak onu kendine çekiyordu. "Göremiyor musun?.." diyerek cümlesini yarınm bıraktı. Başka bir şey söyleyemedi. Tatyana bunu hissetti. Zaten söylemesine de gerek yoktu. Bunu da hissetti.

Aleksandr en sonunda konuşmaya başladı. "Tatya, sana kendimi affettireceğim. Her şeyi düzelteceğim. Ama bana bunu yapmam için izin vermelisin. Beni bu şekilde hayatından çıkaramazsın."

"Üzgünüm," dedi Tatyana. "Lütfen anla beni." Ona sıkıca sarıldı. "Sadece bu kadar yalan ve şüphe bana çok ağır geldi."

"Yüzüme bak."

Gözlerini kaldırarak ona baktı.

Aleksandr ona sarılarak, "Tatya, ne şüphesi? Ben sadece senin için buradayım," dedi.

"O halde lütfen kal," dedi Tatyana. "Benim için kal."

Aleksandr derin bir nefes alarak ona doğru eğildi ve ıslak saçlarından öptü. Dudakları birkaç dakika orada kaldı. "Bu ne? Ladoga nehri mi?"

"Şura, bir sürü insan var," dedi Tatyana.

Parmakları omuzlarında o kadar yumuşak bir şekilde dolaşıyordu ki; Tatyana kendini garip hissetti.

"Bu mesafede yüzüme bak."

Tatyana yüzüne baktı.

"Tatya, yemek yiyebilir miyiz?" dedi Nayra sundurmadan bağırarak. Sesinden ne kadar aç ve sinirli olduğu belliydi. "Bütün yemekler yandı!"

Aleksandr o kadar ateşli bir şekilde öptü ki; Tatyana onun kolları sayesinde dengesini koruyabildi. Bacakları boşalmıştı.

"Orada ne yapıyor? Hepimiz açlıktan öleceğiz. Tatyana!"

Birbirlerinden ayrıldılar. Tatyana bunu nasıl yaptığını bilmiyordu. Kulübedeki eşyalarını alarak içeri girdi.

Tatyana ilk önce Aleksandr'ın çorbasını koydu. Tabağı tam önüne bıraktı ve kaşığını uzattı. Aleksandr yemeğine başlamadan önce Tatyana'nın yanına oturmasını beklerken, o da diğerlerine servis yaptı.

"Peki Aleksandr, Kızıl Ordu'daki yüzbaşının görevi nedir?" diye sordu Vova.

"Kızıl Ordu'da bir yüzbaşının ne yaptığını değil; kendi görevimi biliyorum."

"Aleksandr biraz daha çorba ister misin?" diye sordu Tatyana.

"Evet, lütfen."

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Vova.

"Evet, anlat bize Aleksandr," dedi Aksinya. "Bütün köy bunu merak ediyor."

"Ağır silahlarla yıkım yapan tugaydayım. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz?"

Tatyana dışında herkes başını salladı.

"Zırhlı bir grup askeri kumanda ediyorum. Tüfekli askerlere ek destek sağlıyoruz." Aleksandr çorbasını içti. "En azından uğraşıyoruz."

"Ek destek ne?" diye sordu Vova. "Tanklar mı?"

"Evet. Tanklar ve zırhlı araçlar. Tatya, gözleme var mı? Ayrıca Zenith marka makineli tüfekler, havan topları ve diğer savaş toplarını kullanıyoruz. Büyük toplar ve ağır makineli tüfekler. Ben roket atarın başında duruyorum."

"Etkileyici," dedi Vova. "O halde en iyi iş bu. Tüfekle savaşmaktan daha tehlikesiz."

"Her şeyden daha tehlikeli. Almanlar öncelikle, kendilerini her on beş dakikada bir bombalayan havan toplarını ortadan kaldırmaya

çalışıyor."

"Aleksandr biraz daha ister misin?" diye sordu Tatyana.

"Hayır Tatişya..." diyerek duraksadı. "Doydum Tatya, sağ ol."

"Aleksandr, Stalingrad'ın düşman eline düşeceğini duyduk," dedi Zoe.

"Stalingrad düşman eline geçerse, savaşı kaybederiz," dedi Aleksandr. "Daha votka var mı?"

Tatyana ona bir bardak votka koydu.

"Aleksandr, Stalingrad'da Hitler'i durdurmak için kaç askerimiz var?" diye sordu Dusya.

"Yeterince var."

Dusya istavroz çıkardı.

Kırmızı suratlı Vova heyecan içinde, "Moskova kan gölüne döndü," dedi.

Tatyana, Aleksandr'ın nefesini tuttuğunu duydu. Bir olay çıkmasını istemiyordu.

Aleksandr, Tatyana'nın diğer yanında oturan Vova'nın yüzünü görebilmek için eğildi. "Vova, kan gölünün ne demek olduğunu biliyor musun? Moskova'da ekim ayında sekiz yüz bin asker vardı. Hitler'i durdurduklarında ne kadar kaldığını biliyor musun? Sadece doksan bin. Savaşın ilk altı ayında kaç asker vuruldu biliyor musun? Tatya, Leningrad'dan çıkmadan önce kaç genç adamın öldüğünden haberin var mı? Dört milyon," dedi yüksek bir ses tonuyla. "Bu genç adamlardan biri sen olabilirdin Vova. Bu yüzden savaş sanki bir oyunmuş gibi kan gölü lafı etme."

Masadaki herkes sessizdi. Tatyana, Aleksandr'a yaklaşarak, "Biraz daha içki ister misin?" diye sordu.

"Hayır," dedi. "Yeterince içtim."

"Ben mutfağa gidip..."

Aleksandr elini masanın altına indirdi ve Tatyana'nın bacağını tutarak başını salladı.

Tatyana yerinden kalkmadı. Aleksandr elini çekmedi. Eli ilk başta pamuk kumaşlı elbisesinin üzerindeydi; ancak Aleksandr bundan pek hoşlanmadı ve elbisesini sıyırarak çıplak bacağına dokundu. Tatyana midesinde bir ağrı hissetti.

Nayra, "Taneçka, bulaşıkları yıkamayacak mısın? Turta ve çay servisi yapman için sabırsızlanıyoruz," dedi.

Aleksandr bacağını daha sıkı tuttu.

Tatyana dişlerini sıktı. Birazdan dört kadının karşısında inildemeye başlayacaktı.

Aleksandr, "Tatyana bizim için harika bir yemek pişirdi ve işini bitirdi. Artık yoruldu. Ona dinlenmesi için zaman verelim. Zoe, Vova, bulaşıkları siz yıkar mısınız?" dedi.

"Ama Aleksandr, anlamıyorsun..." dedi Nayra.

"Çok iyi anlıyorum," dedi Aleksandr. Tatyana'nın bacağını hâlâ sıkı sıkı tutuyordu.

Tatyana masanın kenarına sıkıca tutundu. "Şura, lütfen," diye fısıldadı.

Aleksandr bacağını iyice sıktı. Tatyana'nın parmakları masaya daha çok yapıştı.

"Hayır Tatya," dedi Aleksandr. "Hayır! Bunu kolaylıkla yaparlar." Nayra'ya baktı. "Sen de öyle düşünmüyor musun Nayra Mikhailovna?"

"Ben Taneçka'nın yaptığı küçük işlerden zevk aldığını düşünüyorum," dedi Nayra.

Dusya da aynı fikirdeydi. "Evet. Onun bu işleri yapmaktan mutlu olduğunu görüyoruz."

Aleksandr başını salladı. "Dusia, bu onu mutlu ediyor. Zaman gelecek eğilip ayaklarınızı yıkayacak. Ama müritlerin İsa'ya belli

aralıklarla içki koyması gerektiğini düşünmüyor musun?"

Dusya kekelemeye başladı. "İsa'nın bununla ne ilgisi var?"

Aleksandr bacağını daha çok sıktı.

Tatyana ağzını açtı ama...

"Pekâlâ," dedi Zoe. "Bulaşıkların biz yıkarız."

Aleksandr, Tatyana'nın bacağını hafifçe okşayarak elini çekti.

Tatyana nefesini serbest bıraktı. Birkaç dakika sonra sıkı sıkı tuttuğu masayı da bıraktı. Sadece Aleksandr'ın değil; hiç kimsenin gözüne bakamıyordu.

Aleksandr hiç kıpırdamadan duran Tatyana'ya bakarak sırıttıktan sonra, "Zoe, Vova, teşekkürler," dedi.

"Ben sigara içmeye gidiyorum," dedi. Tatyana cevap bile veremedi.

Dışarı çıktıktan sonra yaşlı kadınlar Tatyana'ya doğru eğildi ve seslerini alçalttı. "Tatya, o çok sinirli," dedi Nayra.

Dusya, "Kızıl Ordu'da Tanrı olmadığı için böyle. Savaş onu katılaştırmış," dedi.

"Ama Taneçka'yı ne güzel koruyor. Bu taktir edilecek bir şey," dedi Aksinya.

Tatyana afallamış bir halde onlara baktı. Ne diyorlardı? Neden bahsediyorlardı? Ne olmuştu?

"Tatya, bizi duydun mu?"

Tatyana ayağa kalktı. Dünyadaki tek koruyucusu ona her zaman destek olmuştu. "Aleksandr taş kalpli değil Dusya. O tamamen haklı. Burada her işi ben yapmamalıydım."

Çaylarını içip turtalarını yediler. Turta o kadar lezzetli olmuştu ki; kısa bir süre sonra hiç kalmadı. Yaşlı kadınlar sigara içmek için dışarı çıkınca, Zoe, Aleksandr'ın kolundan tutup, aptal bir yüz ifadesiyle sırıtarak ateş başına gelmek isteyip istemediğini sordu.

Tatyana, Zoe'nun onun yanından uzaklaşmasını istedi

"Haydi ama," dedi Zoe. "Tatya bile Vova ile birlikte gidiyor," diye de ekledi.

Aleksandr çayına şeker koyan Tatyana'ya bakarak, "Artık gitmiyor," dedi.

"Tatya, Aleksandr'a geçen hafta anlattığın o müthiş fıkrayı anlat. O kadar komikti ki, gülmekten ölecektik," dedi Vova.

"Sanırım Tatya'nın bütün güzel fıkralarını biliyorum," dedi Aleksandr. Onun koluna yaslanmak Tatyana'ya o kadar huzur ve güven vermişti ki; başını ona dayamak istedi. Ama yapmadı.

"Ona fıkrayı anlat Tatya."

"İstemiyorum."

Vova, Tatyana'yı gıdıkladı. "Haydi. Gülmekten yerlere yatacak."

Tatyana, konuşmadan çayını yudumlayan Aleksandr'a bakarak, "Vova, kes şunu!" dedi.

"Anlatmayacağım," dedi Tatyana bir anda utanarak. Aleksandr'ın neşelenmesi için fıkranın yeterli olmayacağını biliyordu. Onu sıkmak istemiyordu.

Aleksandr ona dönerek elindeki bardağı bıraktı. "Fıkralarını seviyorum," diyerek gülümsedi. "Duymak istiyorum."

Tatyana derin bir nefes alarak gözlerini masaya dikti. "Çapayev ve Petka, İspanya'da kavga ediyormuş. Çapayev Petka'ya 'Neden bu insanlar bağırıyor? Kimi karşılıyorlar?' diye sormuş. Petka 'Dolores Ebanulli'yi,' diye yanıtlamış. 'Pekâlâ o niye bağırıyor?' diye sormuş Çapayev. 'Bağırıyor; çünkü bunu ayaklarının üzerinde yapmak, diz çökerek yapmaktan daha iyi,' demiş Petka."

Vova ve Zoe kahkahalarla gülmeye başladı.

Aleksandr put gibi durarak parmaklarını çay fincanına vurdu. "Bunlar cumartesi geceleri ateş başında anlattığın fıkralar mı?"

Tatyana cevap vermedi ve yüzüne bakmadı. Bu fıkrayı sevmeyeceğini biliyordu.

Vova onu hafifçe ittirdi. "Tatya, bu gece gidiyoruz, öyle değil mi?"

"Hayır Vova. Bu gece olmaz."

"Ne demek istiyorsun? Her zaman gidiyoruz."

Tatyana cevap verme fırsatı bulamadan hâlâ çay fincanıyla oynayan Aleksandr, "Bu gece olmaz dedi. Duyman için bunu kaç kez daha söylemesi gerekiyor? Zoe, sen anlayana kadar bunu kaç kez tekrarlamam gerekiyor?" dedi.

Vova ve Zoe, Aleksandr ile Tatyana'ya baktı.

"Neler oluyor?" dedi Vova şaşkın bir halde.

"Haydi," dedi Aleksandr. "İkiniz ateşinizin başına gidin. Ama acele edin."

Vova konuşmak için ağzını açtı; fakat Aleksandr masadan kalkarak Vova'ya bir bakış fırlattı ve sakin bir tavırla, "Gitmenizi söyledim," dedi. Ses tonu tartışmaya olanak vermiyordu. Vova ve Zoe gitti.

Tatyana gözlerini masaya dikti ve şaşkınlık içinde başını salladı. Aleksandr ona eğilerek, "İşte bu kadar," dedi. Onu saçlarından öptü ve sigara içmek için dışarı çıktı.

Tatyana sundurmadaki yatağını hazırladıktan sonra yaşlı kadınların yatmasına yardımcı oldu. İşi bittiğinde, Aleksandr hâlâ evin önündeki bankta oturuyordu. Cırcırböceklerinin sesi bu gece çok fazlaydı. Tatyana kurtların ulumasını ve baykuşun ötüşünü duyabiliyordu. Tatlı tabaklarını yıkamaya gitti.

"Tatya koşuşturmayı bırak ve buraya gel."

Elleri hâlâ ıslak bir halde ona doğru yürüdü. Kalp atışları, ne yemekte, ne bulaşık yıkarken, ne yaşlı kadınlarla ilgilenirken ne de çamaşır yıkarken yavaşlıyordu.

Aleksandr onu birkaç saniye izleyerek, "Daha da yaklaş," dedi. Sigarasını yere attı ve kalçalarından tutarak onu bacaklarının arasına doğru çekti.

Tatyana ayakta zor duruyordu.

Aleksandr bir süre yüzüne baktı ve sonra başını göğüs kafesine yasladı.

Ellerini nereye koyacağını bilemeyen Tatyana, Aleksandr'ın başını tuttu. Saçları kısa, kalın telli, düz ve kuruydu. Saçlarına dokunmak Tatyana'nın hoşuna gitti. Gözlerini kapattı ve nefes alıp verişini düzeltmeye çalıştı. "İyi misin?" diye fısıldadı.

"Evet," dedi Aleksandr. "Tatya, bir kez olsun kendin yerine beni düşünemez miydin? Birkaç saniyeliğine beni aklına getirip altı ay boyunca ne yaptığımı merak edemez miydin?"

"Yapabilirdim. Özür dilerim."

"Eğer beni birkaç saniyeliğine de olsa düşünüp mektup yazsaydı; ben de sana cevap yazardım ve bütün korkuların geçerdi. Benimkiler de öyle."

"Biliyorum. Özür dilerim."

"Açıkçası senden ses çıkmayınca aklıma iki olasılık geldi. Birinci öldüğün. İkincisi ise..." Bir an duraksadı, "...başkasını bulduğun. Bunun sebebinin sana söylediğim yalanlar olduğu aklımın ucundan bile geçmedi. Gerçeği görme yeteneğine sahip olduğunu düşündüm."

"O yeteneğim var mı?" dedi Tatyana saçlarını okşayarak. "Senin yeteneğin nerede peki?" *Başkasını bulmak buna dahil mi,* diye düşündü.

Aleksandr alnını göğüs kafesine sürttü. "Aksinya sana ne diyor? Sıcak kurabiye mi?"

Tatyana nefes alamadı. "Evet," diye fısıldadı. "Sıcak kurabiye."

Aleksandr kalçalarını iyice sıktı. "Küçük, sıcak kurabiye," diye mırıldandı.

Tatyana titreyen elleriyle, hafifçe saçlarını okşadı. Derin nefes alamıyordu.

"Burada herkes dip dibe. Sovyetler Birliği standartlarına göre bile fazla," dedi Aleksandr en sonunda.

"Ne?" diye fısıldadı sessiz olmaya çalışarak. "Bizden mi; yoksa evdekilerden mi bahsediyorsun?"

"Biz mi?" dedi şaşkınlık içinde. "Hayır. Evdekilerden bahsediyorum."

Tatyana'nın içi ürperdi.

"Üşüdün mü?"

Alev alev yanan tenine dokunmamasını umut ederek başını salladı.

"İçeri girmek ister misin?"

Tatyana isteksiz bir şekilde tekrar başını salladı. Tek istediği ellerinin kalçalarını, belini, sırtını, bacaklarını, bütün vücudunu sıkıca sarması ve hiç bırakmamasıydı.

Aleksandr başını kaldırarak yüzüne baktı. Tatyana eğilmek üzereydi.

Bir anda sundurmadan Nayra Mikhailovna'nın sesini duydu. Aleksandr ellerini ve başını indirdi. Nayra basamakları inerken, "Son bir kez tuvalete girmeyi unutmuşum," dedi ve Tatyana istemeyerek de olsa geri çekildi.

"Tabi," dedi Aleksandr gülümsemeden.

Nayra bir süre Tatyana'ya baktı. "Taneçka, ne yapıyorsun? Gidip yat tatlım. Çok geç oldu. Ne kadar erken kalktığımızı biliyorsun."

"Yatacağım Nayra Mikhailovna."

Nayra köşeyi dönünce, Tatyana mutsuz gözlerle onu izleyen Aleksandr'a baktı. O da keyifsiz bir şekilde omuz silkti. İçeriye girdiler. Tatyana sandıktan büyük, beyaz bir gömlek çıkararak üzerini nerede değiştireceğini düşündü. Aleksandr'ın böyle bir sorunu yoktu.

Gömleğini onun önünde çıkarıyor ve çizgili pantolonuyla yatağa giriyordu. Tatyana, Aleksandr'ı üniformasız ve gömleksiz, yani çıplak olarak hiç görmemişti. Çok kaslıydı. Nefes alışı yeniden normale dönebilecek miydi? Hiç sanmıyordu.

Elbisesini çıkarıp gece kıyafetini giyemedi. Elbisesiyle kalmaya karar verdi.

Gaz lambasını söndürerek, "İyi geceler," dedi. Aleksandr cevap vermedi.

Nayra odasına doğru yürürken, "İyi geceler," dedi.

Tatyana da ona iyi geceler diledi. Aleksandr'dan çıt çıkmıyordu.

Tatyana üzerinde hâlâ elbisesiyle sundurmadaki yatağında, battaniyenin altında yatarken, Aleksandr'ın içeriden, "Tatya," diye seslendiğini duydu.

Yataktan kalktı ve utangaç bir şekilde kapının eşiğinde durdu.

"Buraya gel," dedi Aleksandr.

Tatyana önünde durdu ve Aleksandr ağzını açmaya fırsat bulamadan, başından tutarak dudağından öptü.

"Buraya gel," dedi Aleksandr nefes nefese. Tatyana, Aleksandr'ın onu kaldırmaya çalıştığını hissetti.

"Şura, yapamam... Çok ses çıkacak..." Onu öpmekten de vazgeçemiyordu.

"Tatya, bu yarınki gazetelerde çıksa bile umurumda değil. Şimdi yanıma gel." Onu kollarından tutarak yatağa çekti ve birbirlerine sarılarak ateşli bir şekilde öpüşmeye başladılar.

"Tanrım, Tatya," diye fısıldadı Aleksandr. "Seni çok özlemişim."

"Ben de," dedi sırtını okşayarak. "Çok." Aleksandr bir an öpmeyi bıraktı ve onu sıkıca kollarının arasına aldı. Tatyana, Aleksandr'ın çıplak sırtına, kaslı omuzlarına ve kollarına dokunmanın bu kadar güzel bir duygu olduğuna inanamadı.

Aleksandr onu iyice kendine çekti ve ellerini bütün vücudunda dolaştırmaya başladı. Sadece iki eli mi vardı? O halde aynı anda vücudunun her yerine nasıl dokunabiliyordu? Kollarının arasındaydı ve gözlerini açamıyordu. Ama tek istediği bir saniye bile olsa ona bakmadan durmamaktı. Aleksandr elbisesini beline kadar sıyırarak çıplak bacaklarına dokundu. Tatyana bilinçsiz bir şekilde bacaklarını araladı ve inildemeye başladı.

Aleksandr gülümseyerek, "Tatya, inilde; ama çok sesli olmasın," diye fısıldadı.

Bacakları biraz daha aralandı. Aleksandr elini bacaklarının arasında dolaştırmaya başladı.

"Hayır," diye inildedi. *Lütfen dur.*

Dudaklarını emdi. "Tatya, bacakların..." diye fısıldadı Aleksandr. Eli yukarıya çıktı.

Tatyana geri çekilmeye çalıştı; ama kaçacak yer yoktu. "Şura," diye fısıldadı. "Lütfen. Dur."

"Duramam," dedi. "Sese uyanırlar mı?"

"Evet," diye fısıldadı. "Cırcırböceklerinin sesini bile duyarlar. Beş kez tuvalete kalkarlar. Lütfen. Sesimi kontrol edemiyorum. Sessiz kalabilmem için beni boğman gerekiyor."

Birbirlerinin ıslak ağızlarına doğru fısıldaşmaya devam ettiler.

"Dur," diye fısıldadı Tatyana. Duramadılar.

Aleksandr, elini bacaklarından yukarı çıkartıp elbisenin üzerinden karnına dokundu. "Elbisen çok hoşuma gidiyor," diye fısıldadı.

"Elbiseye dokunmuyorsun."

"Öyle mi? Çok yumuşak. Haydi çıkar onu."

"Hayır," dedi onu hafifçe iterek.

Nefes alışları düzene girene kadar birkaç dakika sessiz kaldılar.

Aleksandr tekrar bacağını okşamaya başladı. "Bacağımı ellemeyi bırak," diye fısıldadı Tatyana. Bacaklarından göbeğine kadar bütün vücudu atıyordu. "Bana dokunmayı bırak."

"Yapamam. Bunun için çok bekledim." Ona doğru eğilerek boynunu öpmeye başladı. "Beni istemiyor musun Tatya?" diye fısıldadı. "Beni istemediğini söyle." Elbisesini omuzlarından indiriyordu. "Çıkar şunu."

"Lütfen," dedi. "Şura, sessiz kalamam. Durman lazım."

Durmayacaktı. Elbise önce bir kolundan sonra da diğerinden çıktı.

Aleksandr elini tuttu ve göğsünün üzerine koydu. "Tatya, kalp atışlarımı hisset! Göğsüme yatmak istemiyor musun?" dedi. "Çıplak göğüslerin göğüs kafesime, kalbin kalbime değecek. Haydi, sadece birkaç saniye. Sonra elbiseni tekrar giyersin."

Tatyana karanlıkta, siyah gözlerine ve ıslak ağzına baktı. Aleksandr'a nasıl hayır derdi? Kollarını kaldırdı. Aleksandr elbiseyi başından çıkardı. Tam göğüslerini kapatacağı sırada Aleksandr onu durdurdu. "Ellerini indir."

Sırtüstü yatarak, "Gel üzerime uzan," dedi.

"Sen benim üzerime yatmak istemiyor musun?" diye sordu Tatyana.

Onu kendine çekti. "Durmamı istiyorsan, bunu yapmamam lazım."

Tatyana iniltiler arasında dikkatli bir şekilde göğsüne yattı.

"Ahh Tatya," dedi Aleksandr ona sarılarak. "Onu hissediyor musun?"

"Evet," dedi. Kalbi yerinden fırlamak üzereydi.

Ellerini kalçasına indirdi ve külodunun üzerinde dolaştırmaya başladı. Külodunu hafifçe aşağıya indirerek poposuna dokundu. Sonra göğüslerini avcunun içine aldı. "Bir yıldır göğüslerinin hayalini kuruyorum," dedi gülümseyerek. Tatyana, bir yıldır vücudunda

dolaşan ellerini, göğüs uçlarında dolaşan ağzını düşündüğünü söylemek istedi; ama konuşamadı. Tek istediği ona doğru eğilmek ve göğüs ucunu ağzına sokmaktı; ama bunu yapamayacak kadar utangaçtı. Tek yapabildiği yüzünü ve nefes alışını izlemekti.

Aleksandr gözlerini kapattı. "Tatya, lütfen sessiz ol. Daha fazla bekleyemem." Göğüs uçlarını ellemeye başladı. Tatyana çok sesli bir şekilde inildemeye başlayınca durdu; ama bu çok uzun sürmedi. Aleksandr onu üzerinden kaldırarak sırtüstü yatırdı. Bir süre göğüs uçlarını emdi. Tatyana sıkıca çarşafı tutuyordu. Aleksandr'ın bir eli ağzını kapatıyor; diğeri ise kalçalarında dolaşıyordu. "Tatya, buna aç olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Şey...." dedi.

"Aç değilim," diye fısıldadı Aleksandr. "Çok açım. Halime bir bak. Şimdi hiç ses çıkarma," dedi üzerine çıkarak. "Tatya... Ağzını böyle kapatacağım ve sen de kollarıma tutunacaksın. Sonra..."

Tatyana o kadar büyük bir çığlık attı ki Aleksandr hemen durdu. Sırtıüstü yatıp koluyla yüzünü kapadı ve inildemeye başladı.

Yan yana yatarken sadece bacakları birbirine değiyordu. Aleksandr'ın kolu hâlâ yüzünün üzerindeydi.

Tatyana isteksizce elbisesini tekrar giydi.

"Öleceğim Tatyana," diye fısıldadı.

Ölecek misin, diye düşündü. Aşağıya inmek için emekleyerek yatağın kenarına yaklaştı.

Aleksandr onu durdurdu. "Nereye gidiyorsun? Benimle uyu."

"Hayır Şura."

"Neden?" dedi gülümseyerek. "Bana güvenmiyor musun?"

"Hiç güvenmiyorum," dedi gülümseyerek.

"Söz veriyorum uslu duracağım."

"Olmaz. Dışarı çıkarlarsa görürler."

"Neyi görecekler? Görseler ne olacak?" Kolunu bırakmıyordu. "Tatya burada uyu," dedi göğüs kafesini göstererek. "Luga'da yaptığın gibi. Hatırlıyor musun? Benden yanına gelmemi istemiştin. Şimdi aynı şeyi ben istiyorum."

Tatyana emekleyerek yanına gitti ve başını koluna yasladı. Aleksandr battaniyeyi üzerlerine çekti ve ona sıkıca sarıldı. Tatyana elini yumuşak göğsüne koydu ve kalp atışlarını hissetti. "Şura, sevgilim..."

"İyi olacağım," dedi; ama ses tonundan hiç de öyle olacağa benzemiyordu.

"Luga'daki gibi oldun." Göğsünü yavaşça okşadı.

"O kadar kötü değilim. Şaka, şaka," dedi. Aleksandr başını okşayıp şakaklarından öptü. "Saçlarının vücuduma değmesi çok hoşuma gidiyor. Teninin bana değmesine bayılıyorum."

"Yapma Şura, lütfen," dedi Tatyana göğsünü öpüp gözlerini kapayarak. Kollarında uzanırken sonsuz bir huzur hissediyordu. Elleriyle başını okşarken, Tatyana gözlerini açmamak için kendini zor tutuyordu. "Bu çok hoş bir duygu," diye mırıldandı.

Dakikalar geçti. Dakikalar ya da...

Belki de saniyeler.

"Tatya," dedi Aleksandr. "Uyuyor musun?"

"Hayır," dedi ve sonra birbirlerine bakarak gülümsediler. Onu öpmek için dudaklarını araladı. Aleksandr başını sallayarak, "Hayır. Eğer senden uzak durmamı istiyorsan, beni öpme."

Tatyana omzunu öptü ve onu okşadı. "Şura," diye fısıldadı. "Beni görmeye geldiğin için çok mutluyum."

"Biliyorum. Ben de öyle."

Tatyana dudaklarını teninde gezdirdi.

"Tatya, konuşmak ister misin?" dedi Aleksandr.

"Evet," dedi.

"Bana en baştan itibaren anlat. Lafını bitirene kadar hiç susma."

Tatyana en baştan başladı; ama buz tutmuş gölde Daşa'yı suya bırakışından sonrasını anlatamadı.

Sonra uykuya daldı ve horozlar öterken uyandı.

7

"Aman Tanrım!" dedi kendini Aleksandr'ın kollarından kurtarmaya çalışarak. "Haydi kalkalım. Hemen gitmem gerekiyor."

Aleksandr derin bir uyku uyuyor ve hiç kıpırdamıyordu. Tatyana onun uykucu olduğunu yeni keşfediyordu. Kendini onun kolundan kurtararak aşağıya atladı.

Tatyana üzerine temiz bir elbise giyerek kuyudan su almaya; keçiden süt sağmaya ve bu sütü inek sütüyle değiş tokuş etmeye gitti. Eve döndüğünde Aleksandr kalkmıştı ve tıraş oluyordu. "Günaydın," dedi gülümseyerek.

"Günaydın," dedi Tatyana yüzüne bakmaya utanarak. "Dur yardım edeyim." Önündeki sandalyeye oturdu ve tıraş olması için küçük kırık bir aynayı ona doğru tuttu. Sanki jilet körelmiş gibi saniyede bir yüzünü kesiyordu. "Kendini öldüreceksin," dedi Tatyana. "Seni orduda nerede görevlendiriyorlar? Belki de sakallarını tekrar uzatmalısın."

"Sorun jilette değil," dedi. "Jilet çok keskin."

"O halde neden böyle oluyor?"

"Boş ver."

Göğüslerine baktığını gördü.

"Aleksandr...." dedi aynayı indirerek.

"Sabah olunca bir anda Aleksandr'a mı dönüştüm?" dedi.

Tatyana yüzüne bakamadı; gülümsemeden de duramadı.

Bu sabah kendini çok keyifli hissediyordu. İki kova sütü eve hoplaya zıplaya getirmişti.

Aleksandr kahve yaptı. Tatyana'ya da bir fincan koydu ve dışarıda oturup sabahın güzel havasını içlerine çekerek kahvelerini yudumladılar. "Güzel bir sabah," dedi Tatyana.

"Harika bir sabah," dedi Aleksandr ona dönerek. Gözlerinin içi gülüyordu.

Nayra seslendi ve Aleksandr eşyalarını toplarken, Tatyana onun angarya işlerini yapmaya gitti. "Sen napıyorsun?" dedi büyük bir endişe içinde.

"Buradan gidiyoruz," dedi Aleksandr. "Hemen şimdi."

"Biz mi?" Bir anda yüzü aydınlandı.

"Evet."

"Gidemem. Çamaşır yıkamam gerekiyor. Kahvaltıyı hazırlamalıyım."

"Tatya, benim takıldığım nokta da bu zaten. Ben çamaşırdan ve kahvaltıdan daha önce gelmeliyim." Aleksandr gözlerini ona dikti.

Tatyana geri çekildi. "Bak, bana yardım et. Eğer bana yardım edersen işlerim her zamankinden daha çabuk biter."

"Peki sonra benimle gelecek misin?"

"Evet," dedi çok alçak bir ses tonuyla. Aleksandr ona bakıp gülümseyince duyduğunu anladı.

Herkese patatesli yumurta yaptı. Aleksandr yemeğini hemen atıştırıp, "Haydi çamaşır yıkamaya gidelim," dedi.

Çamaşır sepetini büyük bir hızla nehrin kenarına taşıdı. Tatyana da leğen ve sabunu taşıyordu. Ona zor yetişiyordu.

"Peki ne zamandan beri genç insan grupları arasında müstehcen fıkralar anlatıyorsun?" diye sordu Aleksandr.

Tatyana başını salladı. "Şura, o aptalca bir fıkraydı. Seni üzeceğini tahmin edemedim."

"Tahmin ettin. Bu yüzden bana anlatmak istemedin."

Yanına gitti. "Üzülmeni istemedim."

"Neden üzülecektim? Diğer anlattığın fıkralar beni üzdü mü?"

Tatyana cevap vermeden önce biraz düşündü ve onu asıl rahatsız eden şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştı. Bu fıkra uygunsuz muydu? Kaba mıydı? Fıkrayı Vova'ya, Aleksandr'ın tanımadığı yabancılara anlatması mı sorun olmuştu? Bu Tatyana'nın karakterine ters mi düşmüştü? Onu şaşırtmış mıydı? Tatyana öyle olduğuna karar verdi. Bu konuyu açmıştı; çünkü onu rahatsız eden bir şey vardı. Tatyana, nehre gidene kadar hiçbir şey söylemedi. "O fıkranın ne demek istediğini ben bile zor anlıyorum."

Yüzüne baktı. "Ama ne demek istediği hakkında yeterince bilgin var, öyle değil mi?"

Tatyana sorunun kendisi olduğunu anladı. Cevap vermedi ve nehre girerek sabunu ıslattı.

Aleksandr sigara içerek onu izledi. "Peki beyaz elbiseni ıslatmamayı nasıl başarıyorsun?"

"Alt kısmı biraz ıslanıyor. Ne oldu?" Yüzü kızardı. "Neye bakıyorsun?"

"Bütün elbise ıslanmıyor mu?" dedi sırıtarak

"Hayır. Elbiseleri yıkarken boynuma kadar suya girmiyorum."

Aleksandr sigarasını söndürdü ve botlarıyla gömleğini çıkararak, "Bırak ben yıkayayım. Bana kıyafetleri ver yeter."

O çok farklı biriydi. Kızıl Ordu'da yüzbaşı olmasına rağmen, dizine kadar Kama nehrine girmiş ve üstü çıplak bir halde çamaşır yıkıyor; Tatyana'da ona kirli kıyafetleri uzatıyordu. Yastık kılıfını nehre düşürüp almak için eğildiğinde çok güldü ve parmaklarının ucuna basarak yanına gidip onu ittirdi. Aleksandr suya düştü.

Aleksandr ayağa kalktığında Tatyana kahkahalarla güldüğü için, ondan kaçıp kıyıya çıkmakta zorlandı. Aleksandr onu üç adımda yakaladı.

"Dengeni iyi koruyamadın koca adam," dedi Tatyana gülerek. "Ya ben Nazi olsaydım ne yapacaktın?"

Hiçbir şey söylemeden onu nehre taşıdı.

"Hayır. Beni hemen yere bırak," dedi. "Üzerimde en düzgün elbiselerimden biri var."

"Tamam," diyerek onu suya bıraktı.

Tatyana sırılsıklam oldu. "Yaptığını görüyor musun?" dedi üzerine su atarak. "Giderken üzerime giyecek hiçbir şeyim yok."

Aleksandr onu kollarının arasına alarak öptü ve havaya kaldırdı. O sırada kaydılar ve ikisi birden suya düştü. Başlarını sudan çıkardıklarında Tatyana onu batırmak için üzerine atladı; ama kilosu buna yetmedi. Aleksandr onu üzerinden attı ve başını birkaç saniye suyun içinde tuttu. Tatyana da bacağına yapışmıştı. Başını çıkararak, "Pes ediyor musun?" diye sordu.

"Asla!" diye bağırınca Aleksandr başını tekrar suya soktu.

"Pes ediyor musun?"

"Asla!"

Aleksandr onu tekrar suyun içine itti.

Dördüncü seferden sonra Tatyana nefes nefese bir halde, "Dur, çamaşırlar!" diye bağırdı.

İç çamaşırları ve yastık kılıfları suyun üzerinde yüzüyordu.

Aleksandr onları toplamaya gitti. Tatyana güle güle kıyıya çıktı.

Aleksandr sudan çıktı; kıyafetleri yere fırlattı ve Tatyana'nın yanına geldi. "Ne oldu?" diye sordu Tatyana yüz ifadesi yüzünden aptallaşarak.

"Haline bir bak," dedi ateşli bir şekilde. "Göğüs uçlarına ve vücuduna bak."

Onu havaya kaldırdı. "Bacaklarını belime dola."

"Ne demek istiyorsun?" dedi boynuna sarılıp onu öperek.

"Bacaklarını açıp belime dolamanı söylüyorum." Bir eliyle kalçasından tutarak diğer eliyle bacağını beline doladı. "İşte böyle."

"Şura, ben... beni aşağıya indir."

"Hayır."

Islak dudakları hiç durmadı.

Gözlerini açtıklarında, Aleksandr Tatyana'yı yere indirmek zorunda kaldı; çünkü elinde çamaşır sepetleri olan altı köylü kadın kınayan bakışlarla onları izliyordu.

Aleksandr içini gösteren elbisesinin omzuna ıslak bir çamaşır koyarken, "Şimdi gidiyorduk," diye mırıldandı Tatyana. Hiç sutyen giymezdi. Zaten sutyeni de yoktu. Ancak hayatında ilk kez göğüs uçlarının bu kadar belirgin olduğunu fark etti. Bir anda kendini Aleksandr'ın gözüyle görmüş gibi oldu.

"Yarın bütün Lazarevo bunu öğrenecek," dedi Tatyana. "Daha utanç verici bir durum olabilir miydi?"

"Evet," dedi Aleksandr ona eğilerek. "Üç dakika sonra da gelmiş olabilirlerdi."

Kıpkırmızı olan Tatyana cevap vermedi. Aleksandr gülerek elini omzuna attı.

Eve döndüklerinde, Tatyana'yı ıslak elbiseyle, Aleksandr'ı ise ıslak pantolonla ve üstü çıplak gören yaşlı kadınlar utanarak bakışlarıyla ikisini süzdüler. "Çamaşırlar suya düştü," dedi Tatyana. "Suya girip onları toplamak zorunda kaldık."

Dusia istavroz çıkararak, "Hayatım boyunca böyle bir şeyin olduğunu hiç duymamıştım," dedi.

Aleksandr ortadan kayboldu ve beş dakika sonra üzerinde asker pantolonu, siyah asker botları ve Tatyana'nın diktiği beyaz kolsuz tişörtle geri geldi. Tatyana astığı çarşafların arasından gizlice onu izledi. Aleksandr diz çökerek çantasını karıştırmaya başladı. Aleksandr'ın yan profiline, kaslı kollarına, ıslak siyah saçlarına ve dudağının kenarında duran sigaraya bakarken Tatya'nın nefesi

kesildi. Çok hoş görünüyordu. Aleksandr başını ona çevirdi ve gülümsedi.

"Senin için kuru bir elbisem var," dedi sırt çantasından gül desenli beyaz elbiseyi çıkararak.

Ona, Leningrad'daki evlerine gidip elbiseyi nasıl aldığını anlattı.

"Artık üzerime olacağını hiç sanmıyorum," dedi Tatyana. "Ama belki bir başka gün denerim."

"Pekâlâ," dedi Aleksandr elbiseyi tekrar çantasına sokarak. "Başka bir gün benim için giyersin." Tüfeğini ve eşyalarını eline aldı. "Hiçbir şeye ihtiyacın yok. Burada işin bitti. Haydi gidelim."

"Nereye gidiyoruz?"

"Buradan uzağa," dedi ses tonunu alçaltarak. "Yalnız kalacağımız ve rahatsız edilmeyeceğimiz bir yere."

Birbirlerine baktılar.

"Yanına para al," dedi Aleksandr.

"Hiçbir şeye ihtiyacımız olmadığını söylememiş miydin?"

"Pasaportunu da al. Molotov'a gidebiliriz."

Tatyana dört kadına gideceğini söylerken büyük bir suçluluk duydu. Nayra, "Akşam yemeğine gelecek misin?" diye sordu.

Aleksandr tüfeğini sırtına asıp Tatyana'nın elinden tutarak, "Büyük ihtimalle hayır," dedi.

Ama Tatya bugün öğleden sonra dikiş var."

"Evet...." diye araya girdi Aleksandr. "Tatya bugün size katılamayacak. Ama size iyi dikişler diliyorum."

Koşarak nehre gittiler. Tatyana arkasına bile bakmadı.

"Nereye gidiyoruz?"

"Büyükannenin evine."

"Neden orası? Kulübe pislik içinde."

"Bunu göreceğiz."

"Ayrıca dün orada kavga ettik."

"Hayır," dedi yüzüne bakarak. "Dün orada ne yaşadık, biliyor musun?"

Tatyana biliyordu. Cevap vermedi; ama elini daha sıkı tuttu.

Kulübeye geldiklerinde Tatyana içeriye girdi. İçerisi bomboştu; ama pırıl pırıldı. Burası bir odası, dört büyük penceresi olan bir kulübeydi ve ortada duran büyük fırın odanın yarısını kaplıyordu. Hiç eşya yoktu; ama tahta yer döşemeleri silinmiş; pencereler temizlenmiş ve hatta beyaz perdeler de yıkanmıştı. Artık içeride pis bir koku yoktu. Tatyana gizlice dışarıya baktı. Aleksandr diz üstü çökmüş; çadır kuruyordu. Sırtı ona dönüktü. Elini kalbinin üzerine koydu ve kendini sakinleştirmeye çalıştı.

Dışarıda gezinirken, Aleksandr'ın ateş yakmak isteyebileceğini düşünerek tahta parçası topladı.

Tatyana, haziran güneşi altında Kama nehri kıyılarında yürürken içinde korku ve aşk vardı.

Ayakkabılarını çıkardı ve ayağını ılık suya soktu. Şu anda Aleksandr'ın yanına gidemezdi; ama belki daha sonra yüzerlerdi. "Bak!" diye bir ses duydu arkasından. Aleksandr koşarak suya atladı. Üzerinde sadece asker şortu vardı.

"Tatya, yüzmek ister misin?" diye seslendi ona.

Kalbi küt küt atarken başını salladı. "Bakıyorum da yüzmeyi çok iyi biliyorsun," dedi onu izleyerek.

Başını sudan çıkararak ona baktı. "Yüzmeyi biliyorum. Haydi gel. Seninle yarışalım," diyerek sırıttı. "Suyun altından, nehrin diğer tarafına kadar."

Tatyana bu kadar gergin olmasa ona gülümseyerek karşılık verir ve onunla yarışırdı.

Aleksandr sudan çıktı ve ıslak saçlarını arkaya attı. Çıplak göğsü, çıplak kolları ve çıplak bacakları parlıyordu. Gülüşü adeta dışarıya

ışık saçıyor gibiydi. Tatyana gözlerini mükemmel vücudundan ayıramıyordu. Islak şortu üzerine yapışmıştı.

Hayır, bunu yapmayacaktı.

"Çok rahatlatıyor," dedi Aleksandr yanına giderek. "Haydi yüzelim."

Tatyana başını salladı ve kulübenin yanına giderek çilek topladı. Sürekli kendini sakinleştirmeye çalışıyordu.

Arkasından, "Tatya," diye seslenince ona döndü. Havluyla kurulanıyordu. Ona çilek uzattı. Aleksandr elini bırakmadı ve onu hafifçe çimlerin üzerine çekti. "Tatlı kız, bir dakika otur."

Tatyana çimlere oturdu ve Aleksandr önünde diz çöktü. Ona doğru eğilerek hafifçe dudaklarından öptü. Tatyana koluna vurdu. Zor nefes alıyordu.

"Tatya... Tatişya," dedi elini, bileklerini ve kollarını öperek.

"Efendim?" diye sordu Tatyana.

"Yalnızız."

"Biliyorum," dedi inilti çıkarmamaya çalışarak.

"Mahremiyetimiz var."

"Hımmm."

"Mahremiyet Tatya!" dedi. "Hayatımız boyunca ilk kez böyle bir mahremiyetimiz var. Bunu dün ve bugün yaşadık."

Gözlerine bakamadı ve başını öne eğdi.

"Bana bak."

"Yapamam," diye fısıldadı.

Aleksandr yüzünü büyük ellerinin arasına aldı. "Korkuyor musun?"

"Hem de çok."

"Lütfen. Benden korkma!" Dudaklarını o kadar ateşli ve sevgiyle öptü ki; Tatyana içinde bir ateş hissetti. "Tatişya neden bu kadar güzelsin? Neden?" dedi Aleksandr.

"Ben bir fareyim," dedi. "Sana baksana."

Ona sıkıca sarıldı. "Tanrım, ne büyük bir lütuf." Aleksandr geri çekilerek elini tuttu. "Tatya, sen benim mucizemsin. Bunu biliyorsun, öyle değil mi? Seni bana Tanrı gönderdi." Bir an duraksadı. "Beni günahlarımdan arındırmak, rahatlatmak ve iyileştirmek için gönderildin sen," dedi gülümseyerek. "Şu anda kendimi zor tutuyorum. Seninle sevişmeyi çok istiyorum...." Tekrar duraksadı. "Biliyorum korkuyorsun. Ama canını hiç acıtmayacağım. Benimle çadırıma gelir misin?'

"Evet," dedi Tatyana alçak bir ses tonuyla.

Aleksandr onu kucağına alarak çadıra götürdü ve battaniyenin üzerine yatırdıktan sonra çadırın fermuarını çekti. İçerisi loştu ve çok az güneş giriyordu. "Seni tertemiz güzel bir eve sokabilirdim; ama yastığımız ve yorganımız yok. Her yer tahta," dedi gülümseyerek.

"Çadır güzel," diye fısıldadı Tatyana. Peterhof Sarayının mermer yerlerinde bile yatmaya razıydı.

Aleksandr ona sarılarak kendisine doğru çekti. Ama tek istediği onun önünde uzanıp yatmaktı. "Şura," diye fısıldadı.

"Evet," dedi boynunu öperek.

Ama başka bir şey yapmıyordu. Sanki bir şey bekliyor; ya da düşünüyor gibiydi....

Aleksandr geri çekildi ve Tatyana gözlerinden, onu rahatsız eden bir şeyin olduğunu anladı.

"Sorun ne?"

Yüzüne bakamadı. "Bana dün çok kötü şeyler söyledin... bunların hak ettiğimden değil..."

"Bunları hak etmiyorsun," dedi gülümseyerek. "Ne oldu?"

Aleksandr derin bir nefes aldı.

"Sor haydi." Tatyana, ondan ne istediğini biliyordu.

Başını öne eğdi.

Tatyana başını sallayarak, "Başını kaldır. Bana bak," dedi. Aleksandr dediğini yaptı. Tatyana önünde diz çökerek yüzünü ellerinin arasına aldı ve dudağından öptü. "Aleksandr, cevabım evet... Elbette kendimi sana sakladım. Ben seninim. Sen ne zannediyorsun?"

Bir anda rahatladı ve gözlerinin içi gülmeye başladı. "Ahh Tatya." Bir süre konuşamadı. "Bunun benim için ne kadar önemli olduğunu anlayamazsın..."

"Şişşşttt," dedi. Biliyordu.

Aleksandr gözlerini kapattı. "Haklıydın. Bana vereceğin şeyi hak etmiyorum."

"Sen hak etmiyorsan, kim hak ediyor?" dedi Tatyana ona sarılarak. "Ellerin nerede? Onları istiyorum."

"Ellerim mi?" Ateşli bir şekilde öptü onu. "Kollarını kaldır." Elbisesini çıkardı ve onu battaniyenin üzerine yatırdı. Üzerine eğilerek yüzünü, boynunu öptü ve parmaklarını bütün vücudunda gezdirdi.

"Şimdi tamamen soyunmanı istiyorum, tamam mı?" diye fısıldadı Aleksandr.

"Pekâlâ."

Tatyana'nın beyaz, pamuklu külodunu çıkardı. Savunmasız bir halde ona baktığını gördü. "Hayır, bunu yapamam..."

Yanağını göğsüne dayadı. "Kalbin küt küt atıyor..." Göğüs uçlarını emdi. "Korkma."

"Peki," dedi Tatyana ellerini Aleksandr'ın saçlarının arasında gezdirerek.

Aleksandr ona doğru eğilerek, "Benden ne istediğini söyle, yapayım. Çok yavaş olacağım. Ne istiyorsun?" dedi.

Tatyana cevap veremedi. Onu bu yangından kurtarmasını isteyecekti; ama yapamadı. Aleksandr'a güvenmek zorundaydı.

Aleksandr avcunu karnına yerleştirerek, "Islak, sertleşmiş göğüs uçlarına bir bak. Emmem için adeta yalvarıyorlar," dedi.

"Em onları," dedi Tatyana inildeyerek.

Aleksandr emmeye başladı. "Evet, inle. İstediğin kadar ses çıkar. Benim dışımda hiç kimse sesini duyamaz. Ben de bu iniltileri duyabilmek için altı yüz kilometre yol geldim Tatya." Ağzı, dili ve dişleri göğüslerinin ucunda dolaşırken, Tatyana vücudunu yay şekline sokarak hafifçe kaldırmıştı.

Aleksandr yanına uzandı ve elini bacaklarının arasına götürdü.

"Dur, bekle," dedi bacaklarını kapatmaya çalışarak.

"Hayır, aç bacaklarını," dedi Aleksandr eliyle aralayarak. Parmaklarını bacağının üst kısmına doğru çıkarmaya başladı. "Şişşşttt," diye fısıldadı. "Tatya, titriyorsun." Parmaklarıyla ona dokundu. Vücudu kaskatıydı. Aleksandr ve Tatyana'nın nefesi kesildi. "Sana ne kadar hafif bir şekilde dokunduğumu hissediyorsundur," dedi yanağından öperek. "Tenin ne kadar beyaz..."

Elleriyle karnını tuttu ve gözlerini kapattı.

"Hissediyor musun Tatya?" inildemeye başladı.

Aleksandr ellerini yukarı aşağı oynattı ve sonra küçük daireler çizmeye başladı. "Vücudun harika...." diye fısıldadı.

Karnını daha sıkı tutmaya başladı.

Onu biraz daha sert okşamaya başladı. "Durmamı istiyor musun?"

"Hayır!"

"Tatya, beni üzerinde hissedebiliyor musun?"

"Şey... Onun silahın olduğunu düşünmüştüm."

Sıcak nefesini boynunda hissetti. "Ona ne dersen de, benim için önemi yok." Eğilerek göğüs uçlarını emdi ve elini bacaklarının arasında gezdirmeye devam etti.

Daireler çiziyor, Tatyana da inildiyordu.

Parmaklarını, ağzını ve kendini geri çekti.

"Hayır, hayır! Durma!" dedi Tatyana panik içinde gözlerini açarak. Vücudundan ateşler çıkarken Aleksandr'ın bir anda durması, kontrolünü kaybederek titremesine sebep oldu. Aleksandr onu sakinleştirmek için üzerine uzandı ve alnını onunkine dayayarak, "Şişştt. Her şey yolunda." Beş saniye durdu ve sonra üzerinden kalktı. "Benden ne yapmamı istiyorsun?"

"Bilmiyorum. Başka ne yapabilirsin?" diye sordu Tatyana.

Aleksandr başını salladı. "Peki o zaman." Şortunu çıkardı ve önünde diz çöktü.

Tatyana onu görünce hemen doğruldu. "Tanrım, Aleksandr," diye kekeledi ve geri çekildi.

"Her şey yolunda," dedi gülümseyerek. "Nereye gidiyorsun?" Bacağını tuttu.

"Hayır!" dedi başını sallayıp şaşkınlık içinde ona bakarak. "Hayır! Lütfen!.."

"Tanrı'nın sonsuz aklı sayesinde bu oluyor. Her şey olması gerektiği gibi gerçekleşiyor."

"Şura, bu imkânsız. Asla!.."

"Bana güven," dedi Aleksandr şehvet içinde yüzüne bakarak. "Olacak."

Onu yere yatırdı. "Bir saniye daha bekleyemeyeceğim. Hemen şimdi içinde olmak istiyorum."

Tanrım. Şura, hayır."

"Evet Tatya, evet. Bunu bana söyle. Evet Şura de."

"Evet Şura."

Aleksandr kollarından destek alarak üzerine çıktı. "Tatya," dedi tutku içinde. "Çıplaksın ve altımdasın!" Buna kendisi bile inanamıyor gibiydi.

"Aleksandr," dedi titremeye devam ederek. "Sen de çıplaksın ve üstümdesin." Üzerinde gidip geldiğini hissetti.

Öpüştüler. "Buna inanamıyorum," dedi. "Bugünün gelebileceğini hiç düşünmemiştim." Bir an duraksadı ve sonra, "Diğer yandan bunsuz bir hayat hayal edemedim. Altımdasın. Bana dokun Tatya. Ellerini üzerine koy," diye fısıldadı.

Tatyana elini aşağıya indirdi ve erek haldeki organı tuttu.

"Ne kadar sertleştiğini hissedebiliyor musun?" diye fısıldadı.

"Tanrım, evet," dedi şaşkınlık içinde. Onu görmek büyük bir şok etkisi yaratmıştı. Onu tamamen hissedebilmek kaldıramayacağı kadar ağırdı. "Bu imkânsız," dedi onu hafifçe okşayarak. "Beni öldüreceksin."

"Hayır," dedi Aleksandr. "İzin ver yapayım. Bacaklarını aç."

Dediğini yaptı.

"Daha çok aç." Aleksandr onu öptü. "Bacaklarını benim için aç Tatya. Haydi... aç," diye fısıldadı.

Tatyana istediğini yaptı. Onu okşamaya devam etti.

"Şimdi hazır mısın?"

"Hayır."

"Hazırsın. Bırak içine gireyim." Gülümsedi. "Boynuma sıkıca tutun."

Aleksandr yavaşça içine girdi. Tatyana kolunu, battaniyeyi, sırtını ve başının altındaki çimleri tuttu. "Bekle, lütfen..." Elinden geldiğince

çok beklemişti. Tatyana önceden de düşündüğü gibi bir şeyin yırtıldığını hissetti. Ama bir şey daha vardı.

Aleksandr'a karşı büyük bir açlık.

"Tamam," dedi en sonunda. "İçindeyim." Onu öptü ve derin bir nefes aldı. "İçindeyim Tatişya."

Elini boynuna dolayarak hafifçe inildedi. "Gerçekten içimde misin?"

"Evet." Hafifçe kıpırdadı. "Hisset."

Hissetti. "İçime girdiğine inanamıyorum."

Aleksandr gülerek, "Evet girdi," dedi ve dudaklarından öptü. Derin bir nefes aldı ve dudaklarını onunkilerden ayırmadı. "Sanki Tanrı bile bize yardım etti ve bizi tek bir vücut yaptı."

Tatyana kıpırdamadan yatıyordu. Aleksandr alnına bir öpücük kondurdu. Daha fazlası var mıydı? Tatyana'nın vücudu ağrıyordu. Bir rahatlık hissetmemişti. Aleksandr'a daha sıkı sarıldı. Kıpkırmızı olan yüzüne baktı. "Bu kadar mı?"

Aleksandr bir an duraksadı. "Bitti sayılmaz." Tatyana'nın nefesini içine çekti. "Ben daha... Tatya, bu an için çok bekledik ve bu bir daha geri gelmeyecek," diye fısıldadı. Yüzüne bakarak, "Bitmesini istemiyorum," dedi.

"Pekâlâ," dedi. Bütün vücudu atıyordu. Kalçasını kaldırdı.

"Hazır mısın?" Yavaşça kendini çekti ve tekrar içine girdi. Tatyana dişlerini sıktı; ama buna rağmen bir inilti çıktı.

"Dur, bekle," dedi.

Aleksandr yavaşça geri çekildi ve tekrar içine girdi.

"Bekle..."

Aleksandr içinde gidip gelmeye başlayınca Tatyana çığlıklar atmaya başladı. Acı çektiğini düşünerek duracağından korktu. Aleksandr'ın iniltilerini duydu. Kollarına sıkıca yapıştı.

"Ahh Şura." Nefes alamıyordu.

"Anlıyorum. Sadece bana tutun."

Daha hızlı yapmaya başladı.

Tatyana acı çekiyor ve yanma hissediyordu.

"Seni incitiyor muyum?"

"Hayır."

"Mümkün olduğunca yavaş devam edeceğim."

"Ahhh Şura." Nefesi neredeydi.

"Tatya... bu bana bir ömür yeter," dedi Aleksandr.

Aleksandr hızlandı.

Tatyana hiçbir şey söylemeden ona sıkıca tutundu ve çığlık atacakmış gibi ağzını açtı.

"Durmamı mı istiyorsun?"

"Hayır."

Aleksandr durdu. "Bekle," dedi başını sallayarak. "Bana sıkı tutun," diye fısıldadı. Birkaç dakika daha hareketsiz kaldı.

Dudaklarını aralayarak nefes aldı. "Ahh Tatya....." Aleksandr hızlı ve sert bir şekilde içine girip çıkmaya başladı. Tatyana öleceğini düşündü. Acı içinde çığlık atıyor ve boynunu sımsıkı tutuyordu.

Nefes nefese kaldı.

Kalbi küt küt atıyordu. Boğazı kurumuştu ve dudakları ıslaktı. Yavaş yavaş nefesi normale döndü. Sesleri duymaya; hissetmeye ve koku almaya başladı.

Gözleri de açıldı.

Aleksandr en sonunda durdu ve derin bir nefes alarak bir süre üzerinde öylece yattı.

Tatyana onu hâlâ sıkı sıkı tutuyordu.

Biraz önce Aleksandr'ın içinde olduğu yerde yanma hissetti. Bir anda pişman oldu ve Aleksandr'ın tekrar içinde olmasını istedi. Bu mükemmel bir duyguydu.

Aleksandr üzerinden kalkarak Tatyana'nın ıslak alnına bir öpücük kondurdu. "İyi misin? Canını acıttım mı?" diye fısıldadı çillerinden öperek. "Tatya, tatlım, bana iyi olduğunu söyle."

Ona cevap veremedi. Yüzüne değen dudakları sıcacıktı.

"İyiyim," dedi Tatyana en sonunda. Utangaç bir tavırla gülümseyerek onu kendine çekti. "Sen iyi misin?"

Aleksandr yanına uzandı. "Harikayım," dedi parmaklarını yüzüyle ayak bilekleri arasında, bütün vücudunda gezdirdi. "Hiç bu kadar iyi olmamıştım." Tebessümündeki büyük mutluluk Tatyana'yı neredeyse ağlatacaktı. Yüzünü onunkine yasladı. Konuşmadılar.

Parmaklarının hareketi Tatyana'nın kalçasında durdu. "Beklediğimden çok daha sessizdin. Bu beni şaşırttı," dedi.

"Bayılmamak için çabalıyordum," diyerek onu güldürdü Tatyana.

"Bayılabileceğini düşünmüştüm."

Ona doğru dönerek yan yattı. "Şura, bu nasıl?"

Aleksandr gözlerinden öptü. "Tatya, içinde olmak, içinde gidip gelmek harikaydı. Bunu biliyorsun."

"Nasıl olacağını düşünmüştün?" dedi dirseğiyle dürterek.

"Hayal ettiğimden çok daha iyiydi."

"Bunun hayalini mi kurdun?"

"Öyle de denebilir." Onu kendine çekti. "Beni boş ver. Söyle bakalım, sen nasıl bir şey bekliyordun?" Gülümsedi; onu öptü ve mutluluk içinde bir kahkaha patlattı. "Meraktan çatlayacağım. Bana her şeyi anlat. Bunun hayalini kurdun mu?"

"Hayır," dedi dirseğiyle bir kez daha dürterek. Bunun hayalini kurmadığı kesindi. Parmaklarını Aleksandr'ın boynundan midesine

kadar indirdi. Tek istediği ona tekrar dokunabilmekti. "Neden bana öyle bakıyorsun? Ne öğrenmek istiyorsun?"

"Ne bekliyordun?"

Tatyana bunu düşündü. "Gerçekten bilmiyorum."

"Haydi. Mutlaka bir şey ummuşsundur."

"Bunu değil."

"Neyi o zaman?"

Tatyana biraz utandı ve Aleksandr'ın ona ağzının suları akarak bakmaması için dua etti.. "Benim bir erkek kardeşim vardı Şura. Siz erkeklerin vücudunu biliyorum. Şey..." Tatyana doğru kelimeyi aradı. "Korkutacak bir şey yok."

Aleksandr gülmeye başladı.

"Ama hiç..."

"Benimki korkutucu muydu?"

"Şey." Neden böyle gülüyordu?

"Başka?"

Tatyana durdu. "Yani bu ürkütücü olmayan şeyin... Bilmiyorum... Yani..." Öksürdü. "İçimde gidip gelmen bile benim için şaşırtıcı oldu."

Aleksandr büyük bir sevinçle onu öptü. "Sen gördüğüm en komik kızsın. Seninle ne yapacağım ben?"

Tatyana ona doğru dönük bir halde uzanırken, içindeki isteğin hâlâ devam ettiğini fark etti. Vücudu onu çok etkilemişti. Hafifçe midesine dokundu. "Peki şimdi ne olacak?" dedi. "Bitti mi?"

"Bitmesini mi istiyorsun?"

"Hayır," dedi hemen.

"Tatyana," dedi Aleksandr duygu yüklü bir ses tonuyla. "Seni seviyorum."

Tatyana gözlerini kapattı. "Teşekkürler," diye fısıldadı.

"Bana bunu söyleme," dedi eliyle yüzünü kaldırarak. "Beni sevdiğini hiç söylemedin."

Tatyana bunun doğru olamayacağını düşündü. Onunla karşılaştığı ilk günden beri bu sevgiyi hissediyordu. "Seni seviyorum Aleksandr."

"Teşekkürler," diye fısıldadı ona bakarak. "Bir kez daha söyle."

"Seni seviyorum." Ona sıkıca sarıldı. "Seni deli gibi seviyorum, mükemmel erkeğim." Duygu dolu bir ifadeyle gülümsedi. "Ama bana bunu söylediğini hiç duymadım."

"Duydun Tatyana," dedi Aleksandr. "Bunu sana söylediğimi duydun."

Bir dakika geçti.

Tatyana ne konuştu; ne nefes aldı; ne de gözünü kırptı.

Nasıl bildiğim hakkında bir fikrin var mı?" diye fısıldadı.

"Nasıl?" dedi alçak bir ses tonuyla.

"Çünkü sen o kızakta uyurken...."

Sessiz bir dakika daha geçti.

İkinci kez ilişkiye girdiklerinde daha az acı hissetti.

Tatyana üçüncü seferde acıyla karışık bir mutluluk hissetti ve buna kendi bile şaşırdı. Çığlık attı.

Bağırarak inildedi. "Tanrım, durma. Lütfen..."

"Öyle mi?" dedi Aleksandr ve durdu.

"Ne yapıyorsun?" dedi gözlerini açıp ona bakarak. "Durma dedim." "Tekrar inlemeni istiyorum," diye mırıldandı. "Durmamam için yalvarmanı istiyorum."

"Lütfen..." dedi kalçasını kaldırıp ellerini boynuna dolayarak.

"Hayır Şura mı; yoksa evet Şura mı?"

"Evet Şura, evet." Tatyana gözlerini kapattı. "Yalvarıyorum... Durma."

Aleksandr yavaşça içine girip çıktı. Tatyana çığlık attı.

"Böyle mi?"

Tatyana konuşmadı.

"Yoksa..."

Gittikçe hızlandı. Tatyana çığlık attı.

"Böyle mi?"

Tatyana konuşamadı.

"Tatya... çok mu iyi?"

"Çok iyi."

"Nasıl yapmamı istiyorsun?"

"İstediğin gibi." Ona iyice sarıldı.

"Benim için inle Tatya," dedi Aleksandr hızını değiştirerek. "Haydi... inilde."

Aleksandr bunu bir kez daha söylemek zorunda kalmadı.

"Durma Şura..."

"Durmayacağım Tatya."

Aleksandr durmadı. Tatyana bütün vücudunun kaskatı olduğunu ve alev alev yandığını hissetti. İniltisi kesildi ve titremeye başladı. "Bu neydi?" diye sordu.

"Bu ilişkiye girmenin mükemmelliğini hissedişin Tatya. Bu rahatlama," dedi yanağını onunkine bastırarak.

Tatyana ona sıkıca sanldı; başını yana çevirdi ve mutluluk gözyaşları arasında, "Tanrım, Aleksandr..." diye mırıldandı.

* * *

"Ne kadar zamandır buradayız?"

"Bilmiyorum. Dakikalar mı geçti?"

"Değerli saatin nerede?"

"Yanıma almadım. Zamanı durdurmak istedim," dedi Aleksandr gözlerini kapayarak.

"Tatya? Uyuyor musun?"

"Hayır. Gözlerimi kapattım. Çok rahatım."

"Tatya, sana bir şey sorsam doğruyu söyler misin?"

"Elbette," dedi gülümseyerek. Gözleri hâlâ kapalıydı.

"Daha önce bir erkeğe dokundun mu?"

Tatyana gözlerini açtı ve yavaşça güldü. "Şura, sen neden bahsediyorsun? Kardeşim dışında hiçbir erkeğin vücudunu görmedim."

Tatyana kollarında uzandı. Parmaklarıyla çenesine, ensesine ve ademelmasına dokundu, işaret parmağını boğazının üstünde atan damara bastırdı. Damarı öptü ve nabız atışını dudaklarında hissetti. Onu neden bu kadar çok seviyordu? Neden bu kadar güzel kokuyordu?

"Peki ya seni Luga'da takip eden o genç çocukların hiçbirine bunu yapmadın mı?"

"Neyi yapmadım mı?"

"Onlara dokunmadın mı?" dedi Aleksandr.

Başını salladı. "Şura, neden bu kadar komiksin? Hayır dokunmadım."

"Kıyafetlerinin üzerinden de mi dokunmadın?"

"Ne?" Dudaklarını boynundan çekmedi. "Elbette hayır." Bir an duraksadı. "Ağzımdan ne almaya çalışıyorsun?"

"Benden önce yaşadığın şeyleri öğrenmek istiyorum."

Tatyana dalgacı bir tavırla, "Aleksandr'dan önce hayat var mıydı?" dedi.

"Bunu sen söyleyeceksin."

"Pekâlâ. Başka ne öğrenmek istiyorsun?"

"Seni çıplak olarak kim gördü? Ailen dışında. Yedi yaşındaki çember hareketlerin dışında."

İstediği bu muydu? Gerçekler mi? Ona söylemeye korkuyordu. Bunu duymak isteyecek miydi? "Şura, beni kısmen çıplak gören ilk adam Luga'daydı."

"Bu doğru mu?"

Başını salldı ve dudaklarını boynunda gezdirerek "Doğru," dedi.

"Biri sana dokundu mu?"

"Dokunmak mı?"

"Göğüslerini..."

"Şura, lütfen. Elbette hayır."

Dudaklarıyla boynundaki damarın daha hızlı attığını hissetti. Tatyana gülümsedi. Eğer istediği buysa, ona hemen anlatacaktı. "Luga'daki ormanı hatırlıyor musun?"

"Nasıl unutabilirim?" dedi. "O hayatımdaki en tatlı öpücüktü."

Tatyana, dudakları boynunda fısıldadı. "Aleksandr, o benim ilk öpücüğümdü."

Başını salladı ve yana dönerek sanki yalan söylüyormuş gibi kuşkulu gözlerle ona baktı. Tatyana ona bakarak, "Ne oldu?" diye sordu. "Benden utanıyor musun? Şimdi ne oldu?"

"Bana bunu söyleme."

"Peki söylemem."

"Lütfen anlatır mısın?"

"Anlattım."

"Seni Luga'da öptüğümde..."

"Evet?"

"Anlat bana."

"Şura...." Vücudunu onunkine yasladı. "Ne istiyorsun? Gerçeği mi yoksa başka bir şeyi mi?"

"Sana inanmıyorum." Başını salladı. "Sadece sana inanmıyorum, hepsi bu."

"Pekâlâ," dedi Tatina yatağa uzanıp kollarını başının altına koyarak.

Aleksandr ona doğru eğildi. "Bunları duymak isteyeceğimi bildiğin için söylüyormuşsun gibi geliyor," dedi parmaklarını göğüslerinin ve karnının üzerinde gezdirerek. Elleri hiç durmuyordu.

"Duymak istediğin bu mu?"

Aleksandr ilk başta cevap vermedi. "Bilmiyorum. Hayır. Evet. Tanrım bana yardım et," dedi güçlükle. "Ama gerçeği duymayı daha çok istiyorum."

Tatyana mutlu bir şekilde sırtını okşadı. "Doğruyu duydun," dedi gülümseyerek. "Hayatım boyunca bana senden başka hiç kimse dokunmadı."

Fakat Aleksandr gülmüyordu. Bir an duraksadıktan sonra, "Bu nasıl olabilir?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi. "Ama öyle işte."

"Annenin kucağından doğruca benim kollarıma mı geldin?"

Tatyana gülmeye başladı. "Bunun gibi bir şey." Yüzüne baktı. "Aleksandr seni seviyorum," dedi. "Anlıyor musun? Daha önce birini öpmeyi hiç istemedim. Luga'da seni öpmeyi o kadar çok istedim ki; ne yapacağımı bilemedim. Bütün gece uyumayarak, sana kendimi öptürmenin bir yolunu aradım. En sonunda ormanda istediğime kavuştum. Beni orada öpmezsen, bir daha hiç kimse ile öpüşemeyeceğimi düşündüm." Elleri vücudundaydı.

Aleksandr ona eğildi. "Bana ne yapıyorsun?" diye fısıldadı. "Hemen durman lazım. Bana ne yapıyorsun?"

"Sen bana ne yapıyorsun?" Parmaklarının ucunu sırtına bastırdı.

Aleksandr onunla ilişkiye girerken dudaklarını onunkilerden hiç ayırmadı ve Tatyana bir an çığlık atmamak için kendini zor tuttuğunu hissetti. Ona, "Tatyana, vücudunu nasıl keşfedeceğimi bilmiyorum," diye fısıldadı.

"Tatlım," diye mırıldandı Aleksandr onun üzerinde yatarken. "Gözlerini aç. İyi misin?"

Tatyana konuşmadı. Sesinin o sevgi dolu ritmini dinliyordu.

Parmaklarıyla, yüzünde, boynunda ve göğsünde halkalar çizerek, "Tatya..." dedi. "Tenin bebek gibi. Bunu biliyor muydun?"

"Hayır," diye mırıldandı.

"Tenin bebek gibi. Nefesin çok tatlı. Saçların da ipeğe benziyor." Aleksandr ona doğru eğilerek göğüs ucunu ağzına aldı. "Sende çok farklı bir güzellik var."

Onu dinleyince rahatlayan Tatyana başını tuttu. Aleksandr konuşmayı keserek ona baktı. Gözünde yaşlar vardı.

"Lütfen beni affet Tatyana," dedi Aleksandr. "Soğuk ve umursamaz yüz ifademle bu harika kalbini kırdığım için beni affet. Kalbim hep seninleydi. Bunları çekmeyi hiç hak etmedin. Hiçbirini. Ablanın, Leningrad'ın ve benim yüzümden çok acı çektin. Seni kamyona bindirirken yüzüne son kez neden bakmadığımı bilmiyorsun. Eğer bakarsam seni bırakamazdım. Duygularımı senden ve Daşa'dan saklayamazdım. O zaman sana ablan konusunda verdiğim sözü de tutamazdım. Sana bakmadım değil; bakamadım. Sana yalnız kaldığımızda çok şey verdim. Bunların yeterli olacağını düşündüm."

"Yeterli oldu Şura," dedi Tatyana yaşlı gözlerle. "Ben buradayım. Bu gelecek için de yeterli olacak." Aleksandr'ın başını kendi göğsüne

yasladı. "Senden şüphelendiğim için özür dilerim. Ama şimdi içim çok rahat."

Aleksandr, göğüslerinin arasını öptü.

"Beni düzelttin," diyerek gülümsedi Tatyana.

Tatyana mutlu bir şekilde Aleksandr'ın altında yatarak mırıldandı. "Sanırım ilk önce ben seni sevdim."

Aleksandr onu şakağından öptü. "Bu olaya değişik bir boyut katıyor, öyle değil mi?" Ellerini vücudundan ayırmadı. Onu sırtından tutuyor ve hâlâ içinde gidip geliyordu.

Tatyana ona bakarak gülümsedi. "Aleksandr, sen benim ilk aşkımsın. Bunu biliyor muydun?"

Poposunu sıktı ve onu kendine doğru bastırarak yüzündeki tuzlu gözyaşını yaladı. "Biliyorum."

"Öyle mi?"

"Tatya, bunu senden önce biliyordum." Gülümsedi. "Sen duygularını anlatacak kelimeyi bulmadan önce, beni her şeyi anladım. Yoksa neden bu kadar utangaç ve saf olabilirdin ki?"

"Saf mı?"

"Evet."

"Bu kadar çok mu belli ettim?"

"Evet." Aleksandr gülümsedi. "İnsanların arasında bana bakamaman ve yalnız kaldığımızda gözlerini benden ayıramaman -şimdi olduğu gibi," diyerek onu öptü. "En ufak bir şeyde utanıyordun. Tramvayda elimi sana her değdirişimde kıpkırmızı oluyordun. Sana Amerika'dan bahsederken bana dokunuşun... Bana gülüşün... Kirov'dan çıkınca bana doğru koşuşun..." Aleksandr bunları hatırlayarak başını salladı. "İlk aşkın olduğumu çok belli ettin."

Tatyana ona sıkıca sarıldı ve alaycı bir tavırla, "O halde ilk aşkım olduğuna inandın; ama ilk öpüştüğüm kişi olduğundan şüphelendin, öyle mi? Benim nasıl bir kız olduğumu düşündün?" dedi.

"En mükemmel kız," diye fısıldadı.

"Daha fazlası için hazır mısın?"

"Tatya..." Aleksandr başını sallayarak gülümsedi. "Senin içine ne girdi?"

Tatyana gülerek Aleksandr'ın karnını okşadı. "Şura... çok şey mi istiyorum?"

"Hayır. Ama beni öldüreceksin."

Tatyana bir şeyi çok istiyordu; ama utandığı için ona bir türlü söyleyemiyordu. Düşünceler içinde karnını okşadı ve sonra boğazındaki gıcığı temizleyerek, "Sevgilim, üzerine yatabilir miyim?" dedi.

"Elbette," diyerek gülümsedi Aleksandr ve kollarını açtı. "Gel haydi yat üzerime."

Yavaşça üzerine uzandı ve dudaklarından öptü. "Şura... bu hoşuna gidiyor mu?"

"Hımmm."

Dudaklarını yüzünde, boynunda ve göğsünde gezdirdi. "Vücudunun tadı bana ne gibi geliyor biliyor musun? Dondurma gibi. Kaygan ve tatlı. Teninin rengi de karamel gibi. Ama sen dondurma gibi soğuk değil; sıcacıksın." Göğsünü öptü.

"Yani dondurmadan daha mı iyiyim?"

"Evet," dedi gülümseyerek ve dudağından öptü. "Seni dondurmadan daha çok seviyorum." Onu öptükten sonra dilini ağzına aldı. "Bundan hoşlanıyor musun?" diye fısıldadı.

İnildeyerek hoşlandığını belli etti.

"Şura, sevgilim...." dedi utangaç bir şekilde. "Aynı şeyi başka bir yerinde de yapmamı ister misin?"

Geri çekilerek şaşkın bir halde ona baktı. Tatyana konuşmadan yüzüne baktı.

"Sanırım bunu yapmanı istediğim bir yer var," dedi Aleksandr.

"Pekâlâ."

Tatyana, Aleksandr'ın göğsünü öptü; kalp atışlarını dinledi ve aşağıya inerek başını midesine dayadı. Biraz daha aşağıya kayarak sarı saçlarını ve göğüslerini penisine sürttü. Göbeğinin üzerindeki siyah kılları öperek dudaklarını karnında gezdirdi.

Tatyana, Aleksandr'ın bacakları arasında diz çökerek iki eliyle organını tuttu. "Peki şimdi..."

"Şimdi onu ağzına al," dedi Aleksandr onu izleyerek.

Nefes nefese bir halde, "Hepsini mi?" diye sordu ve elinden geldiği kadar yapmaya çalıştı.

"Ağzını aşağıya yukarıya hareket ettir."

"Böyle mi?"

Bir sessizlik oldu. "Evet."

"Yoksa..."

"Evet, bu da iyi."

Tatyana dudaklarının arasındaki ve ellerindeki organının sertleştiğini hissetti. Aleksandr saçlarından tutunca durarak başını ona kaldırdı. Sonra da organını büyük bir şehvetle tekrar ağzına aldı ve inildemeye başladı.

"Çok iyisin Tatya," diye fısıldadı. "Devam et. Sakın durma."

Tatyana durunca Aleksandr gözlerini açtı. Gülümseyerek, "Durmamam için bana yalvarmanı istiyorum," dedi.

Aleksandr kalkarak dudağından öptü. "Lütfen durma." Sonra başını kendine doğru çekerek battaniyenin üzerine uzandı.

Tatyana devam ederken Aleksandr, "Tatya, boşalacağım," dedi.

"Ağzıma boşal," dedi Tatyana.

Boşaldıktan sonra, Tatyana göğsünde yatarken Aleksandr ona baktı. "Bundan hoşlandığıma karar verdim," dedi.

"Ben de öyle."

* * *

Tatyana, uzun bir süre yanında yattı ve Aleksandr'ın vücudunda dolaşan parmaklarını hissetti.

"Bunu yapabilecekken niçin iki günü kavga ederek geçirdik?"

Aleksandr parmaklarını saçlarının arasından geçirdi. "O kavga değildi Tatişya. Oyunun başlangıcıydı."

Öpüştüler. "Tekrar özür dilerim," dedi Tatyana.

"Ben de," diye fısıldadı Aleksandr.

Daha sonra Tatyana sustu.

"Sorun ne?" diye sordu Aleksandr. "Ne düşünüyorsun?"

Onu nasıl bu kadar iyi tanıdığını merak etti. Tek yaptığı göz kırpmaktı; ama Aleksandr onun düşünceli mi yoksa gergin mi olduğunu hemen anlıyordu. Derin bir nefes aldı. "Şura... önceden çok fazla kız sevdin mi?" diye sordu alçak bir ses tonuyla.

"Hayır meleğim," dedi şefkatle yüzünü okşayarak. "Çok fazla kız sevmedim."

Gözyaşları boğazına düğümlendi. "Daşa'yı sevdin mi?"

Bir süre sessiz kaldı. "Tatya, bunu yapma."

Tatyana hiçbir şey söylemedi.

"Nasıl bir cevap vermemi istiyorsun, bilmiyorum," dedi Aleksandr. "Sana istediğin cevabı vereceğim."

"Bana sadece gerçeği söyle."

"Hayır, Daşa'yı sevmedim," dedi Aleksandr. "Ona değer verdim. Güzel zamanlarımız oldu."

"Nasıl güzel?"

"Güzel işte," dedi.

"Doğruyu söyle."

"Güzel dedim ya." Göğüs ucunu sıktı. "Daha Daşa'nın benim tipim olmadığını anlayamadın mı?" dedi Aleksandr.

"Bir sonraki sevgiline benim için ne söyleyeceksin?"

Gülümsedi. "Harika göğüslerin olduğunu söyleyeceğim."

"Kes şunu."

"Kiraz gibi iri ve kırmızı uçları olan inanılmaz göğüslerin var..." dedi üzerine çıkıp bacaklarını omuzuna atarak. "Ayrıca mükemmel

dudaklarının ve gözlerinin olduğunu anlatırım." Aleksandr içine girerek, "Dünyada hiçbir şeyden bu tadı almadığımı söylerim," dedi.

"Sence saat kaç?"

"Bilmiyorum," dedi uykulu bir halde. "Akşam oluyor herhalde."

"Onların yanına dönmek istemiyorum."

"Geri dönen kim?" dedi Aleksandr. "Buradan hiçbir yere gitmiyoruz."

"Öyle mi?"

"İstersen bir dene."

* * *

Gece çökmeden önce çadırdan çıktılar. Tatyana omzuna Aleksandr'ın ceketini atarak battaniyenin üzerine otururken, o da daha önce buldukları kuru dallarla ateş yakıyordu. Beş dakika içinde ateş yandı.

"Güzel bir ateş yaktın Şura," dedi Tatyana.

"Teşekkürler." İki tane domuz eti konservesi, biraz ekmek ve su çıkardı.

"Bakalım başka nelerim varmış." Alüminyum folya içinden birkaç parça çikolata çıkardı.

"Vay canına!" dedi Tatyana şaşkınlık içinde yüzüne bakarak.

Yemeklerini yediler.

"Çadırda mı uyuyacağız?" diye sordu Tatyana.

"İstersen evin içinde ateş yakabilirim," diyerek gülümsedi. "Senin için evi nasıl temizlediğimi gördün mü?"

"Evet. Bunu ne zaman yaptın?"

"Dün kavga ettikten sonra. Akşama kadar ne yaptım sanıyorsun?"

"Kavgamızdan sonra mı?" Daha çok şaşırmıştı. "Bana gelip buradan gitmek için eşyalarını istemenden önce mi?"

"Evet."

Tatyana onu ittirdi. "Duymak istediğin...."

"Söyleme," diye fısıldadı Aleksandr. "Yoksa şimdi, hemen burada seninle ilişkiye girerim ve kaçamazsın."

Zaten kaçmak istememişti.

Tatyana, ateşin önünde, Aleksandr'ın kollarında hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

"Tatya, neden ağlıyorsun?"

"Ahh Şura."

"Lütfen ağlama."

"Ablamı özledim."

"Biliyorum."

"Sence ona karşı doğru mu davrandık?"

"Elimizden gelenin en iyisini yaptık. Sen yapabileceğin her şeyi yaptın. Nasıl davranabilirdik ki? Birbirimizin kalbini kırıp, başkalarını inciterek mi yaşayacaktık bu aşkı? Ablanı sevmek için elimden geleni yaptım; ama başaramadım."

Tatyana başını ateşe ve onun arkasındaki Kama nehri ile gökyüzündeki dolunaya çevirerek, "Sırf onun için seni sevmemeye çalıştım."

"Ama yapamadın."

"Evet. Şura... Bana âşık mısın?"

"Bana dön," dedi Aleksandr. Tatyana yüzüne baktı. "Tatya, sana tapıyorum. Deliler gibi âşığım. Benimle evlenmeni istiyorum."

"Ne dedin?"

"Doğru duydun. Benimle evlenir misin? Benim karım olur musun?" Bir an durdu. "Ağlama." Tekrar sustu. "Cevap vermedin?"

"Evet Aleksandr. Seninle evleneceğim... Karın olacağını."

"Şimdi niye ağlıyorsun?"

8

Tatyana ertesi sabah gün doğarken suya girdi. Tökezliyor ve zor zar yürüyordu. Her tarafı ağrıyordu.

Aleksandr da arkasından gitti. Kama nehri soğuktu, ikisi de çırılçıplaktı.

"Sabun aldım," dedi Aleksandr.

"Vay canına."

Aleksandr, Tatyana'nın bütün vücudunu yıkadı. "Seni bu sabunla temizliyorum," dedi uykulu bir şekilde mırıldanarak. "Seni korkularından ve kâbuslarından arındırıyorum... Kollarını, bacaklarını, aşk dolu kalbini.."

"Sabunu bana ver," dedi Tatyana. "Seni yıkayayım."

"Bir dakika bu nasıl devam ediyordu? Tanrı nasıl demişti?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Ne gecenin karanlığından; ne de güne saplanan oktan korkacaksın..." Aleksandr sözünü yarım bıraktı. "Gerisini hatırlayamıyorum. En azından Rusçasını hatırlayamadığım kesin. Sağ eline düşen on bin dolarla ilgili bir şeylerdi. İncil'e bakıp sana söylerim. Bunu seveceğini düşünüyorum. Ama sen yine de ne demek istediğimi anladın."

"Anladım," dedi Tatyana. "Korkmayacağım." Yüzüne baktı. "Şu anda nasıl korkabilirim?" diye fısıldadı. "Ne kadar şanslıyım baksana. Sabunu bana ver."

"Ayakta duramam," dedi Aleksandr. "Pilim bitti."

Sabunlu elini aşağıya indirdi. "Daha bitmedi."

Aleksandr sırtıüstü suya düştü.

Tatyana üstüne düşerek, "Ben de çok yorgunum; ama pilim henüz bitmedi," dedi.

Tatyana soğuk Kama nehrinde Aleksandr'a sıkıca tutundu. Ayakları yere değmiyordu ve kollarını onun boynuna dolamıştı. "Dağların üzerinden doğan güneşe bak. Çok güzel, öyle değil mi?" diye mırıldandı. Aleksandr suyun içinde, ayaktaydı.

Aleksandr'ın güneşin doğuşunu umursamadığını; bir eliyle onu kendine çekerken, diğeriyle yüzünü okşadığını fark etti. "Gerçek aşkımı Kama nehrinin kıyısında buldum," dedi Aleksandr ona bakarak.

"Ben gerçek aşkımı Ulitsa Saltykov-Şedrin'deki bankta dondurma yerken buldum."

"Sen beni bulmadın. Beni aramıyordun bile. Ben seni buldum."

Uzun bir sessizlik oldu. "Aleksandr, sen beni arıyor muydun?"

"Hayatım boyunca aradım."

"Şura nasıl bu kadar yakın olabiliyoruz? En başından beri aramızda nasıl böyle bir bağ olabiliyor?"

"Aramızda bir yakınlık yok."

"Yok mu?"

"Evet. Bir bağ da yok."

"Öyle mi?"

"Evet. Bir duygu paylaşımı var."

Aleksandr sabahın sisli ve serin saatinde, yavaşça akan nehrin kıyısında ateş yaktı. Sırt çantasından ekmekle su çıkardılar. Aleksandr yedikten sonra sigara içti.

"Hazırlıklı gelmedik," dedi Tatyana. "Fincanımız, kaşığımız, tabaklarımız ve kahvemiz olsun isterdim."

"Seni bilmem; ama ben ihtiyacım olan her şeyi aldım," dedi Aleksandr.

Tatyana kıpkırmızı oldu.

"Hayır, hayır bunu yapma," dedi Aleksandr. "Buradan asla gitmeyeceğiz."

"Giden kim?"

"Haydi giyinelim. Molotov'a gideceğiz."

"İkimiz mi?" Dün gece sadece bir rüya mıydı? Ona ayın ve yıldızların altında ne söylemişti? "Ne için?" dedi nefesini tutarak.

"Birkaç şey almamız gerekiyor."

"Ne gibi?"

"Battaniye, yastık, kap, tencere, tabak, fincan, çamaşır sepeti, biraz yiyecek ve yüzük."

"Yüzük mü?"

"Evet. Parmağımıza takmak için."

9

Yavaş yavaş Molotov'a yürüdüler. Aleksandr'ın koluna girmişti. Çam ağaçlarının arasından güneş vuruyordu.

"Şura, sen yokken İngilizce çalıştım."

"Öyle mi? Bana bunun için vaktin olmadığını söylemiştin. Hayatını görünce sana inandım."

Tatyana boğazındaki gıcığı temizledi ve İngilizce, *"Aleksandr Barrington, seni ömrümün sonuna kadar sevmek istiyorum,"* dedi.

Aleksandr onu kendine doğru çekerek güldü ve İngilizce cevap verdi. *"Ben de öyle."* Sonra sustu ve ona baktı.

Tatyana da onun yüzüne bakarak, "Ne oldu?" diye sordu.

"Yavaş yürüyorsun? Bir şey mi var?"

"İyiyim." Kıpkırmızı oldu. İyi değildi. "Neden sordun?"

Aleksandr gülümsedi. "Seni biraz taşımamı ister misin?" diye sordu. Tatyana'nın içi eridi. "Evet. Ama bu kez kollarında."

"Günün birinde bana, niçin 136 numaralı otobüse bindiğini anlatacaksın," dedi Aleksandr.

Tatyana onu çimdikledi. "Sen de günün birinde beni niçin takip ettiğini açıklayacaksın."

"Ne?" diye sordu Tatyana şaşkınlık içinde. Kucağından inerek yere bastı.

"Bir kilise bulmamız gerekiyor."

"Niçin?"

Aleksandr meraklı gözlerle ona baktı. "Nerede evlenmeyi düşünüyorsun?"

Tatyana bir an düşündü. "Sovyetler Birliğindeki her vatandaş gibi evlendirme dairesinde."

Aleksandr gülerek, "Sorun ne? Neden eski hayatımıza dönmediğimiz mi?" dedi.

"Bu da ayrı bir düşünce," diye mırıldandı Tatyana. Kiliseden bahsetmek onu huzursuz etmişti.

Aleksandr elini tuttu ve hiçbir şey söylemedi.

"Neden kilise, Şura?"

"Tatya," dedi Aleksandr önündeki yola bakarak. "Bu evliliği kiminle birlikte gerçekleştirmek istiyorsun? Sovyetler Birliği ile mi; yoksa Tanrı ile mi?"

Tatyana cevap vermedi.

"Neye inanıyorsun Tatyana?" diye sordu.

"Sana," diye cevapladı.

"Ben de Tanrı'ya ve sana inanıyorum. Kilisede evleneceğiz."

Kasaba merkezinin yakınında St. Seraphim adında küçük bir Rus Ortodoks kilisesi buldular. Aleksandr evlenmek istediklerini söyleyince papaz onları inceledi ardından, "Bir savaş evliliği daha," dedi. Tatyana'ya bakarak, "Evlenecek yaşta mısın?" diye sordu.

"Yarın on sekiz yaşımı dolduracağım," dedi.

"Şahitleriniz var mı? Yüzük aldınız mı? Evlenme dairesine başvurdunuz mu?"

"Hiçbiri yok," dedi Tatyana ve Aleksandr'ın kolundan asıldı. Fakat Aleksandr kolunu geri çekti ve yüzükleri nereden alabileceklerini sordu.

"Almak mı?" diye sordu papaz şaşkınlık içinde. Adı Mikhail idi. Uzun boylu, kel, mavi gözlü ve uzun gri sakalı olan bir adamdı. "Yüzük almak mı? Elbette hiçbir yerden alamazsınız. Kasabada kuyumcu var; ama altın satmıyor."

"Kuyumcu nerede?"

"Oğlum, ilk önce bana niçin kilisede evlenmek istediğinizi söyle. Herkes gibi evlenme dairesine git. Sana otuz saniye içinde evlenme cüzdanını verirler. Mahkeme kâtibini de şahit olarak kullanabilirsiniz."

Tatyana, Aleksandr'ın yanında duruyordu. Derin bir nefes aldıktan sonra, "Benim geldiğim yerde evlilik ulusal ve kutsal bir törendir. Bunu bir kez yapacağımız için her şeyin tam olmasını istiyoruz," dedi Aleksandr.

İstiyoruz mu, diye düşündü Tatyana. İçindeki bu kaygıya anlam veremiyordu.

Papaz Mikhail gülümsedi. "Pekâlâ oğlum," dedi samimi bir şekilde. "Sizin gibi iki genci evlendirmek beni mutlu edecek. Yarın yüzükleriniz ve şahitlerinizle gelin. 15:00'te burada olun. Sizi o zaman evlendireceğim."

Kilisenin merdivenlerinden inerlerken Tatyana düşüncesiz bir şekilde, "İyi işte. Yüzüklerimiz yok," diyerek rahat bir nefes aldı.

"Olacak," dedi Aleksandr çantasından dört altın diş çıkararak. "Bunlar iki yüzük için yeterli."

Tatyana şaşkın bir halde dişlere baktı.

"Bunları bana Daşa verdi. Hemen korkma."

Ama korkuyordu. "Yüzüklerimizi, Daşa'nın hastalarından çaldığı altın dişlerden mi yaptıracağız?"

"Başka bir fikrin var mı?"

"Belki de beklememiz gerekiyor."

"Neyi bekleyeceğiz?"

Tatyana'nın buna verecek cevabı yoktu. Gerçekten neyi bekleyeceklerdi? Sıkıntılı bir şekilde Aleksandr'ın arkasından yürüdü.

Kuyumcu kasabada, küçük bir evde yaşıyor ve işini burada yapıyordu. Önce dişlere, sonra da Aleksandr ile Tatyana'ya baktıktan sonra, iki altın diş daha verirlerse yüzükleri hazırlayabileceğini söyledi.

Aleksandr başka altın dişleri olmadığını; ama ona bir şişe votka verebileceklerini söyledi. Kuyumcu bunu kabul etmeyip dört dişi geri uzatınca, Aleksandr derin bir nefes aldı ve çantasından iki diş daha çıkardı.

Aleksandr, Molotov'da ev eşyası satan bir mağaza olup olmadığını sordu.

"Bir battaniye karşılığında bir altın diş isterler Şura," diye fısıldadı Tatyana. Kuyumcu onları aşırı şişman olan karısı Sofya ile tanıştırdı. Sofia onlara iki yüz ruble karşılığında iki yorgan, yastık ve çarşaf verdi.

"İki yüz ruble!" diye haykırdı Tatyana. "On tank ve beş bin havan topu yapmama rağmen bu kadar para almıyordum."

"Evet ama ben on tankı havaya uçurup havan topu kullandım ve bunun için iki bin ruble aldım. Parayı düşünme. Sadece ihtiyacımız olan şeylere harca, yeter."

Ayrıca kap, tencere, su ısıtıcısı, tabak, çatal bıçak, fincan ve futbol topu aldılar. Aleksandr Sofya'dan iki metal kova almayı bile başarmıştı.

"Bunları neden aldın?" dedi Tatyana iç içe geçmiş olan kovalara bakarak.

"Göreceksin," diyerek gülümsedi. "Doğum günün için bir sürprizim var."

"Bütün bunları eve nasıl taşıyacağız?"

Aleksandr burnunu öperek, "Benimleyken hiçbir şey düşünme. Her şeyin çaresine bakarım."

Sofya onlara iki kilo tütün sattı; ama hazırlamakta yardımcı olmadı. Onları, elma, domates, salatalık, ekmek, tereyağı ve domuz eti konservesi alabilecekleri bir pazara gönderdi.

Tatyana ekmeği bölerken, "Geçen yıl doğum günümde bana Puşkin'in kitabını hediye etmiş olmana hâlâ şaşırıyorum," dedi.

"Öyle mi?"

"Parayı arasına nasıl koydun?" Aleksandr'a buğdaydan yapılmış bir içecek koydu.

"Sana kitabı hediye ettiğimde paralar zaten içindeydi."

Düşünceler içinde Aleksandr'a baktı. "Gerçekten mi?" diye sordu.

"Elbette."

"Ama beni yeni tanıyordun. Bana neden parayla dolu bir kitap verdin?" Ondan, kitabın içindeki paralar hakkında açıklama yapmasını istedi. Ama Aleksandr hiçbir şey söylemedi. Tatyana, Aleksandr'ın bu yönünü biliyordu: istemeyince tek kelime etmezdi. Yüzüne baktı. Onu istiyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Aleksandr.

"Hiçbir şey." Başını çevirdi.

Aleksandr battaniyenin üzerinde emekleyerek yanına yaklaştı ve elindeki bardakla ekmeği aldıktan sonra, "Sana bunu da öğreteceğim: benden bir şey istediğinde ve söyleyemeyecek kadar utandığında, üç kez göz kırp," dedi.

10

Geceyi nehrin kenarındaki çadırda geçirdiler. Yüzdükten sonra hemen uykuya daldılar ve on beş saat deliksiz uyudular.

Sabahın geç saatlerinde aldıkları her şeyi ormanda bıraktılar ve evlenmek için kasabaya gittiler.

Tatyana üzerinde kırmızı gül desenleri olan beyaz elbisesini giydi. "Sana bu elbiseye giremeyecek kadar çok kilo aldığımı söylemiştim." Battaniyenin üzerinde uzanarak onu izleyen Aleksandr'a gülümsedi. Ona arkasını dönerek diz çöktü. "İpleri bağlar mısın? Ama çok sıkı olmasın. Otobüste yaptığın gibi değil yani." Aleksandr hiç kıpırdamadı. Tatyana ona dönerek, "Ne oldu?" diye sordu.

"Tanrım, üzerindeki elbise," dedi Aleksandr ve parmaklarıyla çıplak sırtına dokundu. İpleri bağladı ve omzundan öperek çok güzel göründüğünü, papazın onunla evlenmek isteyeceğini söyledi. Tatyana saçlarını salarak taradı ve kulağının arkasına soktu. Aleksandr üniformasını giyip şapkasını taktı. Tatyana'yı selamladıktan sonra, "Ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Tatyana da utangaç bir şekilde onu selamladı. "Gördüğüm en yakışıklı erkek olduğunu düşünüyorum."

Aleksandr onu öperek, "İki saat içinde de gördüğün en yakışıklı koca olacağım. Doğum günün kutlu olsun benim küçük gelinim," dedi. Yüzünden ne kadar mutlu olduğu okunuyordu.

Tatyana ona sıkıca sarıldı. "Doğum günümde evlendiğimize inanamıyorum."

Aleksandr da ona sıkıca sarıldı. "Böylece beni asla unutamayacaksın."

Evet bu mantıklı, dedi Tatyana. "Zaten seni unutacak olan kim Aleksandr?"

Evlendirme dairesindeki odalardan birinde küçük masasında oturan hâkim ilgisiz bir şekilde ikisinin de evlenmeye rızası olup olmadığını sordu ve omuz silkerek pasaportlarını imzaladı.

"Bir de onun huzurunda evlenmeyi istiyordun," dedi Aleksandr dışarı çıkarlarken.

Tatyana sessizdi. İçinden gelen ses yüzünden emin olamıyordu. "Aleksandr şimdi pasaportlarımız damgalandı. 23 Haziran 1942'de evlenmiş görünüyoruz. Benimkinde senin, seninkinde ise benim adım geçiyor."

"Evet. Ne olmuş?"

"Aleksandr, Dimitri..."

"Şişştt," dedi eliyle ağzını kapatarak. "O aşağılık herifin bizi engellemesine izin mi vereceğiz?"

"Hayır!" dedi.

"O umurumda değil. Onun adını bile anma, anladın mı?"

Tatyana anlamıştı.

"Ama şahidimiz yok," dedi.

"Birilerini bulacağız."

"Eve dönüp Nayra Mikhailovna ve diğerlerinden şahidimiz olmalarını isteyebiliriz."

"Amacın bugünü mahvetmek mi; yoksa benimle evlenmek mi?"

Tatyana cevap vermedi.

Aleksandr kolunu omuzuna atarak, "Merak etme. Çok iyi şahitler bulacağım," dedi.

Aleksandr kuyumcu ve karısına, onlarla birlikte yarım saatliğine kiliseye gelmeleri için yarım şişe votka teklif etti. Çift hemen kabul etti

hatta Sofya yanına bir fotoğraf makinesi bile aldı.

"Siz çok farklısınız," dedi Sofya, St. Seraphim'e doğru yürürlerken. "Bu kadar felaketin içinde bunu yapıyorsanız; evlenmeyi gerçekten çok istiyorsunuz demektir." Kadın kaşlarını çatarak kuşku içinde Tatyana'ya baktı. "Hamile değilsin, öyle değil mi?"

"Evet hamile," dedi Aleksandr. "Bu kadar çok mu belli oluyor?" Tatyana'nın karnını okşadı. "Bu üçüncü çocuğumuz olacak," diyerek güldü. "Ama piç olmayan ilk çocuğumuz."

Sessiz bir şekilde yürümeye devam ettiler. Yüzü kıpkırmızı olan Tatyana, Aleksandr'ın kolundan bir kıl kopardı. "Bunu neden yapıyorsun?"

"Neyi?" dedi gülerek. "Seni utandırmamdan mı bahsediyorsun?"

"Evet," dedi gülmemek için kendini sıkarak.

"Tatya, çünkü hakkımızdaki her şeyi bilmelerini istemiyorum. Senin ve benim hakkımda hiç kimseye en ufak bir şey söylemekten yana değilim. Ne yabancılara ne de senin birlikte yaşadığın yaşlı kadınlara. Bu onları ilgilendirmez. Sadece senin, benim ve Tanrı'nın arasında olan bir şey bu."

Tatyana, Aleksandr'ın yanında durdu. Papaz henüz kiliseye gelmemişti. "Gelmiyor," diye fısıldadı Tatyana etrafına bakınarak. Kuyumcu ve karısı Sofya küçük kilisenin arka tarafında, kapının yanında duruyor ve ellerinde votka şişesini tutuyorlardı.

"Gelecek."

"İkimizden birinin vaftiz edilmiş olması gerekmiyor mu?" diye sordu Tatyana.

"Ben vaftiz edildim," dedi. "İtalyan asıllı, düşünceli annem sayesinde Katolik oldum. Ayrıca ben seni dün Kama'da vaftiz etmedim mi?"

Tatyana kıpkırmızı oldu.

Uyanamadığı bir kâbustu bu. Ama onun değil; Daşa'nın kâbusuydu.

Tatyana, Daşa'nın Aleksandr'ı ile nasıl evlenebiliyordu? Bir hafta önce böyle bir şeyin olacağını hayal bile edemezdi. Kendine engel olmadı ve onun için bir anlamı olmayan bir hayat yaşıyormuş gibi hissetti.

"Şura, ben dürüstlükten yanayım," dedi Tatyana. "Ablamın sevgilisiyle evlenmek için onun ölmesini bekledim ve seni sahiplendim."

"Tatya ne düşünüyorsun? Sen nerede kaldın?" dedi şaşkınlık içinde ona dönerek. "Ben asla Daşa'nın olmadım. Her zaman senindim." Elinden tuttu.

"Kuşatma süresinde de mi?"

"Özellikle de o zaman. İçimdeki son direnme gücünü bile senin için sakladım. Herkesin olan sendin. Ama ben sadece senindim."

Aleksandr ve Tatyana'nınki imkânsız bir aşktı. Ani bir evlilikle aşklarını dünyaya ilan ediyorlardı. Tanışmışlar; âşık olmuşlar ve şimdi de evleniyorlardı. Sanki hep bugünü beklemişlerdi. İhanet, yalan, savaş, açlık ve ölüm -sevdiği insanların hepsini kaybetmesi- sanki kur yapma tarzları olmuştu.

Tatyana gittikçe hassaslaşıyordu.

Başka hayatlar, başka insanların kalbi ve derin duyguları vardı. Paşa hayata daha başlayamadan ölmüştü. Annesi ise en sevdiği çocuğunun arkasından gidebilmek için büyük çaba harcamıştı. Sürekli içen ve savaşı umursamayan bir babası; annesini ve evini özleyen, onların evinde kendine küçük bir yer bulamayan Marina vardı.

Hayatını resim yapmakla geçiren büyükannesi Maya ise bir umutla ilk aşkının geri dönmesini bekliyordu. Büyükbabası ailesinden ayrı kalınca, büyükannesi ise onun yokluğuna dayanamayınca ölmüştü.

Ve sonra da Daşa öldü.

Eğer her şey beklendiği gibi geliştiyse, niçin Daşa'nın ölümü ona doğal gelmemiş ve evrenin düzenini bozmuştu?

Aleksandr haklı, Tatyana ise hatalı mıydı? Dürüstlüğü ve ablasına olan bağlılığı yüzünden suçlanmalı mıydı? Tatyana, Aleksandr'ın Daşa'ya *Tatyana'dan hoşlanıyorum,* demesine izin mi vermeliydi?

Tatyana, Daşa'ya günün birinde çıkıp *Aleksandr'ın benim olmasını istiyorum* mu, demeliydi?

Bu doğru olanı mıydı?

Korkularının arkasına saklanmak yerine doğruyu mu anlatmalıydı?

Papazı beklerlerken, Tatyana bunun da doğru olmayacağını düşündü. O zaman Aleksandr onun için çok fazla olacaktı. On iki yaşındaymış gibi çocukluk aşkı yaşayacaktı. Doğru olan ona Daşa'nın sahip olmasıydı. Dışarıdan bakılınca Daşa ona daha uygundu.

O anaokulu ve onu her gün kucağına alıp öpen Perlodskaya için uygundu. Büyükbabasının gözünde de hâlâ çocuktu ve ona ne yapması gerektiğini söylediğinde sözünü dinlerdi.

"Bencilim!" diye bağırdı kilisede. Aleksandr ona baktı. Başını sallayarak tekrarladı. "Son derece bencil davrandım. Daşa öldü ve ben seninle evleniyorum. Vova'nın bana karşı olan duygularını, ya da Nayra ile Dusia'nın hayallerini düşünüyorum. Buraya geliyorum; ama sana olan aşkımın dikiş kurslarını engellememesi gerektiğini söylüyorum."

Gözlerini Aleksandr'a dikti. Ona hâlâ deli gibi âşıktı. Aleksandr ona çok fazlaydı. Şimdi bunu her zamankinden daha net görebiliyordu. "Şura," diye fısıldadı.

"Efendim Tatya?"

"Bunu yapmak istediğine emin misin? Benimle evlenmek zorunda değilsin."

"Evet, ama ben bunu istiyorum." Gülümseyerek ona doğru eğildi. "Kocan olarak kimsenin dokunamayacağı haklara sahip olacağım."

"Ben ciddiyim."

Saçından öptü. "Hiçbir şeyden bu kadar emin olmadım."

Tatyana, eğer Aleksandr, Daşa'ya en başta doğruları anlatsa, onun kendi yoluna gideceğini biliyordu. Bu aldatma ve kalp kırıklıklarından sonra Tatyana'nın hayatında olamazdı.

Hem Tatyana, hem de Daşa onu kaybedecekti. Daşa'nın sevdiği adam için yeterli olmadığını -göğüsleri, saçları, dudaklan ve kalbiyle- bile bile ablasıyla aynı evde kalmaya da devam edemezdi. Aralarındaki uçurum genişleyecekti ve kardeş sevgileri araya bir köprü kurmaya yetmeyecekti.

Tatyana bu yaptıkları için Aleksandr'ı suçlamaması gerektiğini biliyordu.

Ama sorun da buydu: Aleksandr'ı suçlamıyordu. Şu anda onu başkasının elinden almaya çalışmıyordu. Onun kalbine sahip olmak için birine kazık atması gerekmiyordu.

Ona gelen Aleksandr idi. Küçük bir çember içinde tek başına yaşarken ona daha geniş bir hayatın olabileceğini göstermişti. Aleksandr sokağın karşı tarafına geçip, *Ben seninim,* demişti.

Aleksandr tekti.

Tatyana ona bakınca, sabırlı ve kendinden emin bir şekilde beklediğini gördü. Güneş kilisenin renkli camlarından içeri süzülüyordu. Tütsü kokusunu içine çekti. Dusya ona Lazarevo'daki kiliseye göstermişti ve Tatyana o günden sonra her akşam oraya giderek Dusya'nın öğrettiği duaları okumuştu. Bu sırada içinde üzüntü ve şüpheler vardı.

Tatyana çocukluğunda Luga'da iken, büyükbabası onu bir yaz günü üzgün görmüş ve "Kendine üç soru sor Tatyana Metanova. Böylece kim olduğunu anlarsın. *Neye inanıyorsun? Ne umut ediyorsun?* Ve en önemlisi: *Neyi seviyorsun?"*

Aleksandr'a baktı. "Buna ne demiştin Şura?" diye sordu. "İlk gecemizde, sen de ve ben de bir şey olduğunu ve bizim...."

"Yaşama gücü," dedi.

Tatyana Aleksandr'ın elini tutup mimbere bakarak, *Kim olduğumu biliyorum,* diye düşündü. *Ben Tatyana'yım. İnanıyorum ve umutlarım var. Aleksandr'ı da ölesiye seviyorum.*

"Hazır mısınız çocuklar?" Papaz Mikhail kiliseye girdi. "Sizi beklettim mi?"

Önlerindeki mimberde yerini aldı. Kuyumcu ve karısı Sofya da yanlarındaydı. Tatyana, beklerken votkayı bitirmiş olabileceklerini düşündü.

Papaz Mikhail gülümsedi. "Bugün doğum günün," dedi Tatyana'ya. "Güzel bir doğum günü hediyesi, öyle değil mi?"

Aleksandr'a yaslandı.

"Bu Tanrı sevgisinden yoksun olan insanlar yüzünden güçlerimin kısıtlandığını hissediyorum," diye başladı papaz Mikhail. "Ancak Tanrı hâlâ kilisemde ve ben sizin içinizde de olduğunu görüyorum. Bana gelmenize çok sevindim çocuklar. Tanrı'nın huzurunda gerçekleştirdiğiniz bu bağlılık yeminiyle, mutluluğunuzu paylaşacak, her türlü sıkıntınızda birbirinize destek olacak ve Tanrı izin verdiğinde dünyaya çocuklar getireceksiniz. Bütün bunları kabul etmeye hazır mısınız?"

"Evet," dediler.

"Evlilik Tanrı tarafından yaratılmıştır. İsa ilk mucizesini gerçekleştirerek düğün olayını zenginleştirmiştir. Evlilik, İsa ile kilisesi arasındaki gizemin sembolüdür. Tanrı'nın gerçekleştirdiği bu bağı hiçbir insanın bozamayacağını anladınız mı?"

"Evet," dediler.

"Yüzükleriniz var mı?"

"Evet."

Papaz Mikhail devam etti. "Yüce Tanrım," dedi haccı başlarının üzerinde tutarak. "Oğlunun sayesinde hayatta olan bu adam ve kadına lütufla bak. Bu, günahkâr ve mahvolmuş dünyada onların hayatını İsa'nın aşkıyla doldur. Bu adamı ve kadını her türlü düşmandan koru. Birbirlerine olan aşkları kalplerinde bir damga, omuzlarında bir örtü ve başlarında bir taç olsun. Onları işlerinde, arkadaşlıklarında, uykularında, günlük hayatlarında, sevinçlerinde, kederlerinde, yaşamlarında ve ölümlerinde koru."

Tatyana'nın yüzünden yaşlar süzüldü. Aleksandr'ın fark etmemesini diledi. Papaz Mikhail kesin görmüştü.

Aleksandr, Tatyana'ya dönüp elini tutarak gülümsedi. Engel olamadığı sevincini fark etmişti.

Kiliseden çıktıklarında onu havaya kaldırdı ve oldukları yerde dönerek öpüştüler. Basamakları daha önce inmiş olan kuyumcu ve karısı onları alkışlamaya başladı. "Ona bu kadar sıkı sarılma. Çocuk dışarı fırlayacak," dedi Sofya, Aleksandr'a. Sonra da fotoğraf makinesini eline aldı. "Haydi bakalım. Yeni evlilerin fotoğrafını çekeyim."

Düğmeye iki kez bastı.

"Önümüzdeki hafta bana gelin. Belki o zaman bunları tabetmek için kâğıdım olur." Arkalarından el salladı.

"Hâlâ evlendirme dairesinde evlenmiş olmayı mı tercih ediyorsun?" diyerek sırıttı Aleksandr.

Tatyana başını salladı. "Çok haklıydın. Bu harika bir düğün oldu. Bunları nereden biliyordun?"

"Çünkü seni ve beni bir araya getiren Tanrı," diye cevapladı Aleksandr. "Bu ona teşekkür etme yolumuz."

Tatyana kıkırdamaya başladı. "Evlenmemizin, ilk ilişkimizden daha az zaman aldığını biliyor musun?"

"Çok daha az bir zamanımızı aldı," dedi onu havada çevirerek. "Ayrıca evlenmek işin kolay kısmı. Âşık olmak gibi. Zor olan benimle ilişkiye girmeni başarmaktı..."

"Üzgünüm. Çok gergindim."

"Biliyorum," dedi. Onu hâlâ yere bırakmamıştı. "Şansımın yüzde yirmiye karşı yüzde seksen olduğunu düşündüm."

"Yüzde yirmi olmaz mı dedin?"

"Yüzde yirmi olur diye düşündüm."

"Bana biraz daha fazla inanmalısın kocacığım," dedi Tatyana dudağından öperek.

11

Aldıkları şeyleri sırtlarına yükleyerek ormanların arasındaki yoldan eve doğru yürümeye başladılar. Aleksandr neredeyse her şeyi taşıyordu. Tatyana'nın elinde ise iki yastık vardı.

"Nayra Mikhailovna'ya uğramamız lazım," dedi Tatyana. "Meraktan deliye dönmüşlerdir."

"Yine başkalarını düşünüyorsun," dedi rahatsız olmuş bir ses tonuyla. "Benim dışımdaki herkes için endişeleniyorsun. Evlendiğimiz gün o eve mi gitmek istiyorsun? Evlilik gecemizde orada mı olmak istiyorsun?"

Aleksandr haklıydı. Neden hep aynı şeyi yapıyordu? Ne düşünüyordu? İnsanların kendini kötü hissetmesini istemiyordu, hepsi bu. Bunu ona da söylemişti.

"Biliyorum; ama herkesi mutlu etmen imkânsız. Bu işe benden başla. Beni besle, bana bak ve beni sev. Ondan sonra Nayra Mikhailovna'nın evine taşınırız." Tatyana yavaşça Aleksandr'ın yanından yürüdü. "Tatişya, eğer istersen yarın gidip onları görebiliriz. Tamam mı?" dedi Aleksandr derin bir nefes alarak.

Nehrin kenarındaki kulübelerine geldiklerinde saat 18:00'di. Kapıda Nayra Mikhailovna'dan bir not vardı. *Tatya, neredesin? San*

çok merak ettik. N.M.

Aleksandr notu yırttı.

"İçeriye girmeyecek miyiz?" diye sordu Tatyana.

"Evet, ama...." diyerek gülümsedi. "Bir dakika bekle. Bir şey yapmam gerekiyor. Ondan sonra gireceğiz."

"Ne yapacaksın?"

"Bir dakika beklersen göreceksin."

Aleksandr mutfak eşyalarını, yastıkları ve yorganları alarak içeri girdi. Tatyana beklerken, ona domuz eti, peynir ve tereyağı ile sandviç hazırladı. Aleksandr hâlâ içerideydi.

Tatyana kulübenin etrafında dolanmaya ve beyninde çalan melodiyle dans etmeye başladı. *"Günün birinde sevgilim ve ben Lvov'da buluşacağız."* Elbisesinin uçuştuğunu gördü ve gülümseyerek daha hızlı dönmeye başladı. Elbisesinin üzerindeki güllerin havada uçuşuşunu izledi. Başını kaldırdığında Aleksandr'ın kulübenin kapısından ona baktığını gördü.

Gülümseyerek, "Bak," diye işaret etti. "Sana sandviç yaptım. Aç mısın?"

Aleksandr başını sallayarak ona doğru yürüdü. Tatyana koşarak boynuna sarıldı. "Evlendiğimize inanamıyorum Şura!"

Aleksandr onu kucağına alarak kapıya götürdü. "Tatya, Amerika'da bir âdetimiz vardır. Erkek karısını yeni evlerinin kapısından kucağında geçirir."

Tatyana onu yanağından öptü. Aleksandr sabah güneşinden bile daha güzeldi.

Aleksandr onu içeriye soktu ve kapıyı arkasından kilitledi. İçerisi rüyadaymış gibi loştu. Bir gaz lambasına ihtiyaçları vardı. Almayı unutmuşlardı. Yarın Lazarevo'dan bir tane almaları şarttı.

Yanağını onunkine sürterek, "Şimdi ne olacak?" diye sordu. "Yatağı hazırladığını görüyorum. Çok düşüncelisin." Sabah tıraş

olmasına rağmen sakalları uzamaya başlamıştı bile.

"Elimden geleni yapıyorum." Onu ocağın üzerine hazırladığı yatağa yatırdı. Bacaklarını açarak arasında durdu ve başını göğsüne yasladı. Sonra da elbisesini yukarıya çekti.

Tatyana'nın tek isteği onu izlemekti; ama içindeki şehvet yüzünden gözlerini kapamak zorunda kaldı. "Yanıma uzanmayacak mısın?" diye sordu.

"Henüz değil," dedi. "Böyle sırtüstü yat." Aleksandr, Tatyana'nın külotunu çıkararak bacaklarını yüzüne kadar kaldırdı.

Tatyana belli bir süre sadece nefes alıp verişini duydu. Aşağıya uzanarak başına dokundu. "Şura." Ona bakışı, dokunuşu ve tenine değen nefesi yüzünden iyice savunmasız bir hale gelmişti.

Parmakları Tatyana'nın vücudunda dolaştı. "Kırmızı güllü beyaz elbisenin altında..." diye fısıldadı Aleksandr. "Şu haline bir bak..." Onu yavaşça öptü. "Tatya, sen çok hoş bir kızsın." Tatyana sıcak ve ıslak dudaklarını teninde hissetti. Saçları ve sakalları bacaklarının iç kısmına sürtüyordu. Bu ona çok fazla geldi. Alev alev yanma ve erime noktasına gelmişti.

O kendini kaybetmiş bir halde inilderken, Aleksandr yatağa çıktı ve elini Tatyana'nın titreyen karnına koydu.

"Aleksandr, bana ne yapıyorsun?" dedi nefes nefese.

"Sen inanılmaz birisin."

"Öyle miyim?" diye mırıldandı Tatyana ve dirseğiyle onu dürttü. "Lütfen... Yine yap." Ona baktı ve sırıttığını görünce gözlerini kapadı. "Ne oldu?" dedi kendi kendine gülümseyerek. "Benim senin gibi dinlenmeye ihtiyacım yok."

Başını sıkıca tuttu.

"Tatya... tenin bembeyaz... Bunu ne kadar çok sevdiğimi söylemiş miydim?"

Tatyana inildemeye başladı. Tenine değen ağzı ve dili onu iyice tahrik etmişti. "Ahh, Şura..."

"Efendim?"

Tatyana yaşadığı haz yüzünden bir süre sorusunu soramadı. "Beni bu elbisenin içinde ilk kez gördüğünde ne düşündün?"

"Ne mi düşündüm?"

Tatyana inildedi.

"Düşündüm ki... Beni duyabiliyor musun?"

"Evet..."

"Düşündüm ki..."

"Ahh Şura..."

"Eğer Tanrı varsa... lütfen günün birinde, üzerinde aynı elbise varken bu kızla yatmama izin versin dedim."

"Ahhh..."

"Tatiyaşa, Tanrı'nın olduğunu bilmek güzel bir şey değil mi?"

"Ahh evet Şura, evet..."

"Aleksandr," dedi nefes nefese. Gözleri yarı açıktı ve ağzı kurumuştu. "Şu anda bana yapabileceğin her şeyi gösterdiğini söylemeni istiyorum. Çünkü boşalmak üzereyim."

Aleksandr gülümsedi. "Sana bir sürpriz yapabilir miyim?"

"Hayır! Bana daha fazlasının olmadığını söyle." Tatyana gözlerindeki bakışı fark etti.

Aleksandr onu sırtüstü yatırarak üzerine çıktı. "Daha fazlasının olmadığını mı?" Onu ateşli bir şekilde öperek bacaklarını ayırdı. "Daha bir şey yapmaya başlamadım bile. Anlıyor musun?" diye fısıldadı. "Henüz enerjimi göstermedim."

"Enerjini göstermedin mi?" dedi şaşkınlık içinde. Aleksandr içine girerken çığlık atıyor, ona sıkıca tutunuyor ve ağırlığı altında inildiyordu.

"Çok mu oldu? Bana öyle sıkı tutunuyorsun ki..."

"Evet, çok fazla..."

"Tatya..." Aleksandr dudaklarını omuzlarında, boynunda ve onun dudaklarında gezdiriyordu. "Bu evlilik gecemiz. Beni iyi izle. Elbisen üzerinde kalacak..."

"Söz mü Şura?" diye fısıldadı.

Aleksandr, elini tutup yüzüğüne dokunarak, "Amerika'da iki kişi evlendiğinde birbirlerine yemin ederler. Bunların ne tür yeminler olduğunu biliyor musun?"

Tatyana onu zor duyuyordu. Amerika'yı düşünüyordu. Ona Amerika'da, nehir kenarı kulübelerle dolu olan köyler bulunup bulunmadığını sormak istedi. Amerika'da ne savaş, ne açlık, ne de Dimitri vardı.

"Dinliyor musun? Papaz 'Aleksandr, bu kadını nikâhlı eşin olarak kabul ediyor musun?' diye sordu.

"Yataklı eşin mi?"

Aleksandr gülmeye başladı. "Tabi o da var. Ama benim demek istediğim kanun önünde evli olmak. Sonra yeminlerimizi edeceğiz. Bunların ne olduğunu söylememi ister misin?"

"Neymiş?" dedi Tatyana, Aleksandr'ın parmağını öperek.

"Benim söylediklerimi tekrar et."

"Tamam."

"Ben Tatyana Metanova, bu adamı kocam olarak kabul ediyorum."

"Ben Tatyana Metanova, bu harika adamı kocam olarak kabul ediyorum." Baş, işaret ve orta parmağını öptü. Çok güzel parmakları vardı.

"Evlilik birliği altında birlikte yaşamayı kabul ediyorum."

"Evlilik birliği altında birlikte yaşamayı kabul ediyorum." Yüzük parmağını öptü.

"Onu seveceğime, ona huzur vereceğime ve onu koruyacağıma söz veriyorum."

"Onu seveceğime, ona huzur vereceğime ve onu koruyacağıma söz veriyorum." Parmağındaki yüzüğü ve serçe parmağını öptü.

"Ve onun dediklerini yapacağıma."

Tatyana gülümseyerek gözlerini oynattı. "Ve onun dediklerini yapacağıma."

"Onun dışındaki herkesten vazgeçip, ona ölene kadar sadık kalacağıma yemin ediyorum."

Avuç içini öptü ve eliyle yüzündeki yaşları sildi. "Onun dışındaki herkesten vazgeçip, ona ölene kadar sadık kalacağıma yemin ediyorum."

"Ben Aleksandr Barrington, bu kadını karım olarak kabul ediyorum."

"Söyleme Şura." Üzerine oturarak memelerini göğsüne sürttü.

"Evlilik birliği altında birlikte yaşamayı kabul ediyorum."

Göğsünden öptü.

"Onu seveceğime..." Sesi çatladı. "Onu seveceğime, ona huzur vereceğime, onu onurlandıracağıma ve koruyacağıma..."

Yanağını göğsüne dayayarak kalp atışlarını dinledi.

"Onun dışındaki herkesten vazgeçip, ona ölene kadar sadık kalacağıma yemin ediyorum."

"Söyleme Şura." Göğsü Tatyana'nın gözyaşlarından sırılsıklam olmuştu. "Lütfen."

Aleksandr ellerini başının altına koyarak, "Ölümden daha kötü şeyler vardır," dedi.

Tatyana'nın içinde fırtınalar kopuyordu. Annesinin vücudunun dikiş dikerken nasıl kamburlaştığını hatırladı. Marina'nın son sözlerini anımsadı: *Ölmek istemiyorum.... bir kez olsun duygularının tadını çıkar.* Daşa'nın saçlarını örerken attığı kahkahalar kulağında çınladı. "Öyle mi? Ne gibi?"

Aleksandr cevap vermedi.

Tatyana yine de anladı. "Ben güzel bir şekilde ölmektense, Sovyetler Birliğinde kötü bir hayatı tercih ederim. Sen de tercih etmez miydin?"

"Bu hayat seninle olacaksa tercih ederdim."

Tatyana başını göğsüne yaslayarak, "Ayrıca ben hiç iyi bir ölüm görmedim," dedi.

"Gördün. Daşa sana ölmeden önce ne dedi?"

Kendini onun vücuduna bastırdı. İçinde olmak ve o güzel kalbine dokunmak istiyordu. "İyi bir kardeş olduğumu söyledi."

Aleksandr hafifçe başından tuttu. "Sen çok iyi bir kardeşsin. Seni güzel bir şekilde terk etti." Bir an duraksadı. "Onunkisi iyi bir ölümdü."

Kalbinin üstünü öperek, "Aleksandr Barrington, sen bu dünyadan giderken bana ne söyleyeceksin?" dedi.

Aleksandr onu yatağa yatırarak üzerine eğildi. "Tatya, Lazarevo'da ne ölüm, ne savaş ne de komünizm var. Burada sadece sen ve ben varız." Gülümsedi. "Evli bir yaşam. Bırak bunun tadını çıkaralım." Yataktan atladı. "Haydi benimle dışarı gel."

"Pekâlâ," dedi.

"Elbiseni giy. Ama sadece onu," dedi.

Tatyana gülümseyerek aşağıya atladı. "Nereye gidiyoruz?"

"Dans etmeye."

"Dans etmeye mi?"

"Evet. Her düğünde dans olmalı."

Onu kulübeden çıkardı. Tatyana nehrin akışını ve çam ağaçlarının hışırtısını duydu. "Aya bak Tatya..." dedi Aleksandr, Ural dağları arasındaki vadiyi işaret ederek.

"İzliyorum," dedi yüzüne bakarak. "Ama müziğimiz yok." Elini tutarak önünde durdu ve gülümsedi.

Aleksandr onu kendine çekti. "Ay ışığı altında üzerinde düğün kıyafeti olan karımla dans..."

Ay ışığı altında vals yaptılar.

Aleksandr şarkı söyledi:

Evlendiğimiz gecede

Nasıl da dans ediyoruz...

Söylenmemiş bir sözle

Gerçek aşkımızı bulduk...

Şarkıyı İngilizce söyledi. Tatyana çoğunu anladı. "Şura sevgilim, sesin çok güzel. Bu şarkıyı biliyorum. Ruşçada buna 'Vals' diyoruz."

"İngilizcesini daha çok seviyorum," dedi Aleksandr.

"Ben de," dedi ve başını çıplak göğsüne yaslayarak ona baktı. "Bana bunun nasıl söylendiğini öğretmelisin. Böylece sana söyleyebilirim."

Elinden tutarak fısıldadı. "Gel Tatişya."

O gece uyumadılar. Sandviçleri ellenmemiş bir şekilde, Tatyana'nın ağaçların altında hazırladığı yerde kaldı.

Aleksandr.

Aleksandr.

Aleksandr.

Yazlık evlerindeki, bottaki, İlmen nehrindeki ve çember kraliçesi olduğu çocukluk günleri bir anda aklından çıkmış; bütün hayatı

Aleksandr'dan ibaret olmuştu. Aleksandr onun teninde hayal bile edemediği mucizeler gerçekleştirmişti. *Sanki bütün vücudu onun ölümsüzlüğü ile kaplanmıştı... Dünyadaki duygular, kederler, tutkular cennetteki şeylere dönüşmüştü.*

12

Tatyana sisli sabahın erken saatlerinde mavi nehrin kenarındaki battaniyenin üzerine oturdu ve Aleksandr'ın başını ellerinin arasına aldı. "Tatlım, yüzmek ister misin?" diye fısıldadı.

"Eğer kıpırdayabilseydim; bunu gerçekten isterdim," dedi Aleksandr.

Birkaç saat daha uyuyup yüzdükten sonra giyindiler ve Nayra'nın evine gittiler. Kadınlar sundurmada çay içerek gülüşüyorlardı.

"Bizim, hakkımızda konuşuyorlar," dedi Tatyana.

"Onlara gerçekten dedikodu konusu olacak şeyi söyleyene kadar bekle," dedi Aleksandr onu dirseğiyle dürtüp poposuna vurarak.

Kadınlar Tatyana için üzgündü. Dusia ağladı ve dua etti. Raysa her zamankinden daha fazla titriyordu. Nayra kınayan gözlerle Aleksandr'a baktı. Aksinya bir anda heyecanlandı ve öğleden sonra bu haberi arkadaşlarına vermek için sabırsızlanıyormuş gibi göründü.

"Neredeydin? Senden hiç haber alamadık. Öldürüldüğünü düşündük," dedi Nayra.

"Tatya anlat onlara. Öldürüldün mü?" dedi Aleksandr gülmemek için kendini tutarak.

Tatyana dahil bütün kadınlar, onlara selam verip tıraş olmak için dışarıya çıkan Aleksandr'a baktı. Tatyana onun siyah sakallarıyla korsana benzediğini düşünüyordu. Ne yapacaktı? Rol mu yapması gerekiyordu? Ya da her şeyi itiraf mı etmeliydi? Açıklama yapması gerekiyordu. Bunun üstesinden gelebilecek miydi? Bu yaşlı kadınlara hayatının gidişatını anlatabilecek miydi? Onlara şimdi hayatının çok farklı bir yönünden bahsedecekti. Daha birkaç gün önce Aleksandr'ın

bin altı yüz kilometrelik yolu nişanlısı ile evlenmek için geldiğini ve kalbinin kırık olduğunu düşünüyorlardı. Oysa şimdi bu olay olmuştu. Bu ne onun, ne de Aleksandr için iyi bir şey gibi görünüyordu.

"Tatyana lütfen bize nerede olduğunu anlatır mısın?"

"Hiçbir yerde Nayra Mikhailovna. Molotov'a gittik. Birkaç eşya ve biraz yemek aldık. Sonra..."

Söyleyecek miydi?

"Nerede uyudunuz? Üç gündür yoksunuz! Açıkçası size ne olduğu hakkında en ufak bir fikrimiz yoktu."

Aleksandr merdivenlerden çıkarak sundurmaya geldi ve hiçbir ön açıklama yapmadan, "Onlara evlendiğimizi söyledin mi?" dedi.

Kadınlar sundurmadaki bütün oksijeni ciğerlerine çekerek bir ağızdan, "Yaaaaaa!" diye haykırdı.

Tatyana gözlerini ovuşturarak başını salladı. Her şeyi Aleksandr'a bırakarak koltuğun yanındaki sandalyeye oturdu ve derin bir iç geçirdi.

Aleksandr salona girerek, "Kurt gibi acıktım. Tatya, yiyecek bir şeyler var mı?" dedi. Bir parça ekmek çiğneyerek koltuktaki Dusya'nın yanına oturdu. Kolunu omuzuna atarak, "Bayanlar, köyde yeni evlileri çok seversiniz, öyle değil mi? Belki küçük bir parti yapabiliriz," dedi.

Nayra soğukkanlılığını kaybederek, "Aleksandr, bilmiyorum fark ettin mi; ama biz üzgünüz."

"Evlenmişler!" diye haykırdı Aksinya.

"Evlilikle neyi kastediyorsunuz?" dedi Dusya istavroz çıkararak. "Benim Taneçkam bunu yapmaz. O saftır."

Aleksandr sesli bir şekilde öksürerek ayağa kalktı. "Tatya, haydi yemek yemeye gidelim."

"Şura, bekle."

"Tatyana Georgievna, bana bunun doğru olmadığını söyle. Onun şaka yaptığını ve biz dört kadını zamanından önce yaşlandırmak için bir oyun oynadığınızı söyle," dedi Dusya.

Nayra Mikhailovna, "Dalga geçtiğini sanmıyorum Dusya," dedi.

Tatyana, Aleksandr'a bakıp başını sallayarak, "Dusya, lütfen üzülme..." dedi.

"Dur," dedi Aleksandr sözünü keserek ve yanında oturan Dusya'ya döndü. "Neden üzülüyorsun? Biz evlendik Dusya. Bu iyi bir şey."

"İyi mi?" diye bağırdı. "Tatya, Tanrı ne olacak peki?"

"Ablan ne olacak?" diye sordu Nayra.

"Erdemliliğin nerede kaldı?" diye sordu Aksinya titreyen bir ses tonuyla.

Raysa titremeye başladı. "Tatya, ablanın hatırası henüz soğumadı bile."

Nayra, "Aleksandr, biz senin Daşa ile evlenmek için geldiğini sanmıştık," dedi Nayra.

Tatyana, Aleksandr'ın yüzüne bakınca, sabrını kaybetmeye başladığını fark etti. Telaş içinde, "Durun açıklayayım," dedi.

Ama çok geçti. Aleksandr ayağa kalkarak, "Hayır. Bırak ben açıklayayım. Lazarevo'ya Tatyana için geldim. Onunla evlenmeye. Buradaki işimiz bitti. Tatya, haydi gidelim. Ben senin sandığını alırım. Dikiş makinesini almak için tekrar geliriz," dedi.

"Sandığını mı alacaksın? Hayır, buradan gitmiyor!" diye haykırdı Nayra.

"Gidiyor," dedi Aleksandr.

"Gitmek zorunda değil."

"Bayanlar," dedi Aleksandr kolunu Tatyana'nın omuzuna atarak. "Biz yeni evliyiz." Kaşlarını kaldırdı. "Sizinle kalmamızı gerçekten istiyor musunuz?"

Nayra zor nefes alıyordu. Dusia istavroz çıkardı. Raysa titriyordu. Aksinya sevinç içinde ellerini çırptı.

Tatyana, Aleksandr'ın koluna yapıştı. "Şişşttt," diye fısıldadı. "Lütfen dışarı çık. Bırak onlarla bir dakika yalnız konuşayım. Olur mu?"

"Buradan gitmek istiyorum."

"Gideceğiz. Haydi dışarıya çık."

Nayra, "Neden gitmek zorunda olduğunuzu anlamıyorum. Benim odamda yatabilirsiniz. Ben de ocağın üzerindeki yatakta uyurum," dedi.

Tatyana durduramadan Aleksandr ona doğru eğildi "Nayra Mikhailovna, bana inan, bizim bu evde kalmamızı istemiyorsun."

"Aleksandr! Dışarı çık. Lütfen!" dedi Tatyana koluna bir çimdik atarak.

Tatyana, Nayra'nın yanına dönerek oturdu. "Kulübede kalmak bizim için daha iyi olacak." Yalnız kalmanın daha iyi olacağını söylemek istedi; ama bunu anlamayacaklarını düşündü. "Bir şeye ihtiyacınız olursa, bizi çağırın. Aleksandr buraya gelip çitlerinizi onarmak istiyor. Yemeğe gelmemizi isterseniz de yine haber verin."

"Taneçka senin için çok endişeleniyoruz," dedi Nayra. "O kadar insan arasından bir asker buldun!"

Dusia, İsa'nın adını mırıldandı.

Nayra devam etti. "Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Sana daha uygun biriyle birlikte olmak isteyeceğini düşünmüştük."

Aksinya gülümseyerek, "Kendine uygun birini bulduğundan şüphelenmeye başladım," dedi.

"Benim için endişelenmeyin," dedi Tatyana. "Ben onun yanında rahatım."

"Elbette yemeğe gelmeni isteriz," dedi Nayra. "Seni seviyoruz."

Dusya, "Tanrı seni evlilik yatağının korkusundan korusun," dedi.

Tatyana ciddi bir yüz ifadesine bürünüp dışarıda duran Aleksandr'a bakarak, "Teşekkürler," dedi.

Aleksandr sabırsız bir halde bekliyordu.

Aleksandr'ın elinde sandık olduğu için savunmasız bir haldeydi ve Tatyana bunu fırsat bilerek ona bağırmaya başladı. "Neden olayları kendi bildiğim yoldan çözmeme izin vermiyorsun?"

"Çünkü senin bildiğin yol saatlerce inek sağmak, onların çamaşırlarını yıkamak ve onlara yeni kıyafetler dikmekten ibaret."

"Seni anlamıyorum," dedi. "Evlendikten sonra biraz daha sakinleşeceğini, daha az koruyucu olacağını düşünmüştüm. Bu Amerikalı tarzın yüzünden beyaz çiviler arasında simsiyah sırıtıyorsun."

Aleksandr gülmeye başladı. "Hiçbir şey anlamıyorsun," dedi. "Neden öyle düşündün ki?"

"Çünkü evlendik."

"Hayallerini kırıyor olabilirim; ama artık karım olduğun için şu anda gördüğün her şeyin yüz misli fazlasıyla karşılaşacaksın."

"Her şeyin mi?"

"Evet. Koruma içgüdüsü, sahiplenme, kıskanma. Yani hepsi yüz kat daha fazla olacak. Bu insanın yapısında var. Seni korkutabilir diye bunu daha önce söylemedim."

"Korkutabilir mi?"

"Evet. Artık evliliği iptal edemezsin," diyerek yüzüne baktı Aleksandr. "Özellikle de bu kadar mükemmel bir şekilde gerçekleştirildikten sonra."

Eve kadar dayanamadılar. Aleksandr sandığı çam ağaçlarının arasına taşıdı ve üzerine oturdu. Tatyana da onun üzerine çıktı. "Ormanda çok fazla ses çıkarma," dedi Aleksandr onu öperek.

Aleksandr daha sonra, "Bu sana çillerini güneşten saklamanı söylemek gibi bir şey, öyle değil mi?" diye ekledi.

Dört kadın öğleden sonra ziyaretlerine geldi. Aleksandr ve Tatyana futbol oynuyordu. Geldiklerinde Tatyana topu almış koşuyor; Aleksandr ise arkasında topu yakalamaya çalışıyordu. Onu havaya kaldırmış ve Tatyana çığlıklar atarken onu iyice kendine yapıştırmıştı. Aleksandr'ın üzerinde sadece bir şort, Tatyana'da ise iç çamaşırı vardı.

Bir anda şaşkına dönen Tatyana, Aleksandr'ın önüne geçti ve yarı çıplak vücudunu dört kadından saklamaya çalıştı. Arkasında duran Aleksandr ellerini omuzuna koyarak, "Onlara söyle... Ya da boş ver. Ben söylerim," dedi. Tatyana tek kelime edemeden Aleksandr yarı çıplak halde öne çıkarak yanlarına gitti ve "Bayanlar, bir daha bırakın biz sizi ziyaret edelim," dedi.

"Şura," diye mırıldandı Tatyana. "Gidip üzerine bir şeyler giy."

Aleksandr içeri girmeden önce şaşkın kadınların yüzüne bakarak, "Futbol göreceklerinizin en azı," dedi. Üzerini giyip dışarı çıktıktan sonra, Tatyana'ya, buz ve balta gibi ihtiyaçlarını almak için köye gideceğini söyledi.

"Ne kadar alakasız iki şey," dedi. "Buzu nereden alacaksın?"

"Balıkçıdan. Balıkları dondurmak zorundalar, öyle değil mi?"

"Peki baltayı nereden bulacaksın?"

"O iyi kalpli adam İgor'dan," dedi Aleksandr nehre doğru yürüyüp ona uzaktan bir öpücük göndererek.

Arkasından bakarak, "Çabuk gel," diye seslendi.

Nayra Mikhailovna hemen özür diledi. Dusya içinden bir dua okuyordu. Raysa titriyordu. Aksinya yüzünde bir tebessümle Tatyana'ya bakıyordu.

"İçeriye gelin de Aleksandr'ın evi ne kadar güzel temizlediğini görün. Bakın, kapıyı da tamir etti. Menteşesi kırıktı, hatırlıyor

musunuz?"

Dört kadın etrafına bakınarak oturacak bir yer aradı.

"Taneçka," dedi Nayra sinirli bir şekilde. "Burada hiç eşya yok."

Aksinya neşeyle bağırdı.

Dusya istavroz çıkardı.

"Biliyorum Nayra Mikhailovna. Çok fazla eşyaya ihtiyacımız yok," diyerek bakışlarını yere çevirdi. "Benim sandığım var. Aleksandr bir bank yapacağını söyledi. Dikiş makinemi de getireceğim. Bunlar bize yeter."

"Ama nasıl?"

"Nayra, kızı rahat bırak," dedi Aksinya.

Dusya, ocağın üzerindeki yataktaki buruşuk çarşaflara baktı. Tatyana kıpkırmızı olarak gülümsedi. Aleksandr haklıydı. Ziyarete onların gitmesi daha doğru olacaktı. Yemek için ne zaman uygun olabileceklerini sordu.

Nayra, "Bu gece gelin. Kutlama yaparız. Ayrıca isterseniz her gece de gelebilirsiniz. Burada yemek yemeniz imkânsız. Oturacak ya da yemek pişirecek yer bile yok. Açlıktan öleceksiniz. Her gece gelin. Fazla bir şey istemiyorum, öyle değil mi?" dedi.

"Evet çok fazla şey istiyor," dedi Aleksandr döndüğünde. Buz bulamamıştı; ama balta getirmişti. Ayrıca çekiç, çivi, testere, tahta ve gazla yanan bir ocak da almıştı. "Seninle her gece oraya gitmek için evlenmedim," diyerek güldü. "Onları içeriye mi soktun? Bu çok cesurca bir davranış karıcığım. En azından onlar içeri girmeden önce yatağı düzeltemez miydin?" diyerek bir kahkaha daha kopardı.

Tatyana ocağın üzerine oturarak başını salladı. "Sen anlaşılması imkânsız bir insansın."

"Ben mi? Oraya yemeğe gitmiyorum. Bunu unut. Neden onları yemekten sonraki varyeteye davet etmiyorsun?"

"Varyete mi?"

"Boş ver." Elindekileri yere fırlattı. "Onları eğlence için buraya davet et. Haydi durma. Ben seninle sevişirken, onlar ocağın etrafında dolaşır; kendilerini tatmin ederler. Nayra 'Ona Vova ile çıkmasını söyledim. Onunla daha iyi anlaşırdı,' der. Raysa bir şeyler söylemek ister; ama titrediği için bunu yapamaz. Dusia 'Sevgili İsa, sana, onu evlilik yatağının korkularından koruman için sana dua etmiştim,' der. Aksinya ise..."

"Bütün köye bunu yayar," dedi Tatyana.

Aleksandr bir kahkaha attı ve yüzmeye gitti.

Tatyana kulübede kaldı ve eşyaları yerleştirerek yatağı düzeltti. Nayra'ya gitmek için hazırlandı ve ocağın yanında oturarak, Aleksandr içeri geldiğinde ona çay hazırlamak için suyun kaynamasını bekledi. Aleksandr ıslak şortunu çıkardı ve ona yaklaştı. Onu bu halde görünce kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. Aleksandr bacağıyla onu dürttü. "Ne oldu?"

"Hiçbir şey," dedi başını çaydanlığa çevirerek. Fakat Aleksandr onu tekrar dürttü ve Tatyana ona bakma isteğiyle yanıp tutuştu.

Onun tadına varmayı çok istiyordu.

Tatyana utangaçlığını yenerek Aleksandr'ın önünde diz çöktü ve penisini eline aldı. "Bütün erkekler bu kadar yakışıklı mı? Yoksa sadece sen mi böylesin?" dedi.

"Sadece ben böyleyim," dedi Aleksandr sırıtarak. "Benim dışımdaki erkeklerin hepsi iğrenç." Onu yerden kaldırdı. "Tahta dizlerini acıtacak."

"Amerika'daki evlerde halı var mı?"

"Duvardan duvara."

"Bana bir yastık ver Şura," diye fısıldadı Tatyana.

Yemek için Nayira'nın evine gittiler. Aleksandr kırık çiti onarırken Tatyana yemek pişirdi. Vova ve Zoe da geldi. Küçük ve saf Tatya'nın Kızıl Ordu'daki bir askerle evlenmesine izin veren kader karşısında şaşkına dönmüşlerdi.

Tatyana herkesin onun ve Aleksandr'ın hareketlerini izlediğini fark etti. Bu yüzden Aleksandr'a servis yaparken yüzüne bakamıyor ve yaşadıklarını hatırladığı için vücudu tir tir titriyordu. Masadaki herkesin hatırladıklarını anlamasından korkuyordu.

Aleksandr yemekten sonra kimseden Tatyana'ya yardım etmesini istemedi. Ona kendisi yardım etti ve mutfağa gittiklerinde çenesinden tutup onu kendine doğru çevirerek, "Tatya, bir daha bana yüzünü çevirme. Çünkü artık benimsin ve ben sana her baktığımda bunu gözlerinde görmek istiyorum," dedi.

Tatyana hayranlık içinde ona baktı.

"Ben gözlerindeyim," dedi onu öpüp sabunlu suyun içindeki elini tutarak.

13

Ertesi gün öğleden sonra, Aleksandr üstü ve ayakları çıplak bir halde iki metal kâseyle bir şeyler yaparken; Tatyana arkasında dans ediyor ve olduğu yerde hoplayıp zıplayarak ona ne yaptığını soruyordu. Sürprizlerden hoşlanmadığını fark etmişti. Her şeyi önceden bilmek istiyordu. Aleksandr en sonunda ayağa kalktı ve omuzlarından tutarak, yemek pişirmeye, kitap okumaya ya da İngilizce çalışmaya -onu rahatsız etmek dışında herhangi bir şey yapmaya- gitmesini söyledi. Onu yirmi dakika rahat bırakmasını istiyordu.

Tatyana bunu yapamadı. Zıplamayı bıraktı; ama parmaklarının ucunda yanına yaklaşarak ne yaptığını görmeye çalıştı.

Aleksandr diğerine göre daha küçük olan metal kâsenin içine süt, krema, şeker ve yumurta koyarak karıştırdı.

Tatyana üzerindeki gömleği çıkardı ve göğüslerini Aleksandr'ın sırtına sürttü.

"Hımmmm," dedi. "Şu anda ihtiyacım olan şey bir kâse çilek."

Tatyana büyük bir zevkle ona yardım ederek çilekleri getirdi. Aleksandr büyük kâsenin içine buz ve kalın tuz koyduktan sonra,

küçük kâseyi bunun içine yerleştirdi. Sonra da uzun bir tahta kaşıkla süt ve şekeri karıştırdı.

"Ne yapıyorsun? Bunu bana ne zaman söyleyeceksin?"

"Çok yakında öğreneceksin."

"Ne kadar yakında? Şimdi söyle."

"Sen çok zor bir insansın. Otuz dakika içinde öğreneceksin. Otuz dakika bekleyebilir misin?"

"Otuz dakika mı? Otuz dakika ne yapacağız?" Olduğu yerde hoplayıp zıplıyordu.

"Çok sabırsızsın," diyerek güldü. "Bak, bunu karıştırmam gerekiyor. Otuz dakika sonra gel."

Tatyana kulübenin etrafında daireler çizerek onu izledi.

Kelimelerle anlatamayacak kadar mutluydu.

"Şura, beni izliyor musun?" Çember hareketi yaptı ve tek elinin üzerinde amuda kalktı.

"Evet tatlı kız," dedi. "İzliyorum."

Aleksandr onu otuz dakika sonra çağırdı.

Tatyana kâsenin içindeki mavi karışıma baktı. "Bu ne?"

Ona bir kaşık uzattı. "Tadına bak."

Bir kaşık aldı. "Dondurma mı?" dedi şaşkınlık içinde.

Aleksandr sırıtarak başını salladı. "Evet."

"Bana dondurma mı yaptın?"

"Evet. Doğum günün kutlu olsun." Bir an duraksadı. "Şimdi niye ağlıyorsun? Ye haydi. Eriyecek."

Tatyana yerde bağdaş kurarak dondurma kâsesini kucağına aldı ve bir yandan dondurmasını yerken bir yandan da ağladı. Aleksandr buna hiçbir anlam veremedi ve ellerini yıkamaya gitti.

"Sana biraz dondurma ayırdım. Haydi ye," dedi Tatyana döndüğünde. Yüzünden hâlâ yaşlar süzülüyordu.

"Hayır, sen ye," dedi Aleksandr.

"Bu bana çok. Yarısını yedim. Geri kalanını sen ye. Yoksa bunu ne yapacağız?"

Aleksandr yanında diz çökerek, "Dondurmayı bütün vücuduna sürmeyi ve oradan yalamayı düşünüyordum," dedi.

Tatyana elindeki kaşığı bırakarak, "Bu, harika bir dondurmayı ziyan etmek olur," dedi.

Fakat Aleksandr bunu uygulayınca fikri değişti.

Yüzdükten sonra Aleksandr nehrin kenarında oturarak sigara içti. "Tatyana bana çıplak yaptığın çember hareketlerini göster."

"Burada mı? Olmaz. Burası uygun bir yer değil."

"Burada olmazsa, nerede olacak? Haydi, nehrin içinde yap."

Tatyana ayağa kalktı ve kollarını kaldırarak, "Hazır mısın?" diye sordu. Sonra da Kama nehri içinde yedi takla attı.

"Nasıldı?" diye seslendi suyun içinden.

"Olağanüstü," dedi oturduğu yerde sigara içerek.

14

Aleksandr, kolunda saati olmamasına rağmen orduda kalktığı saatte uyanarak yıkanmaya ve sigara içmeye gitti. Tatyana da yatakta, uykulu bir halde dönmesini beklerken, vücudu fırından yeni çıkmış bir kurabiye gibi yusyuvarlak bir şekildeydi. Aleksandr yatağa atlayarak buz gibi vücudunu ona değdirdi. Tatyana bir çığlık attı ve kendini ondan kurtarmaya çalıştı. "Lütfen yapma! Bu çok acımasızca. Umarım bunu yaptığın için ordu seni cezalandırır. Eminim bunu Marazov'a ikinci bir kez yapamazsın."

"Kesinlikle haklısın," dedi. "Ama Marazov üzerinde sonsuz hakkım yok. Sen benim karımsın. Şimdi bana dön."

"Beni rahat bırakırsan dönerim."

"Tatya..." diye fısıldadı Aleksandr. "İlle de bana dönmen gerekmiyor." Vücudunu onunkine bastırmaya devam etti. "Ama seni doyuncaya kadar rahat bırakmayacağım. Beni iliklerime kadar ısıtman lazım."

Seviştikten sonra Tatyana, Aleksandr'a kahvaltı hazırladı. On iki tane patatesli börek yaptı. Sonra da her zamankinden daha çok ısıtan güneşin altına yaydıkları battaniyede yanına oturdu. Aleksandr kıtlıktan çıkmış gibi yiyordu. Tatyana onu izledi.

"Ne oldu?"

"Hiçbir şey," diyerek gülümsedi Tatyana. "Hep çok açsın. Kışı nasıl atlattın sen?"

"Kışı nasıl mı atlattım?"

Ona kalan börekleri de verdi. Aleksandr itiraz etti; ama Tatyana ona iyice yakınlaşıp lokmaları ağzına götürmeye başlayınca dayanamadı. Tatyana ona bakarken adeta içi eriyordu.

Aleksandr çataldaki son lokmayı alarak, "Ne oldu Tatya?" diye sordu. "Hoşuna giden bir şey mi yaptım?"

Tatyana kızardı ve başını sallayarak sakallı yanağına bir öpücük kondurdu. "Haydi kocacığım," dedi. "Gidip seni tıraş edelim."

Tatyana onu tıraş ederken, "Aksinya'nın yarın sabah banyo için su ısıtmayı ve kimse içeri girmesin diye kapıda beklemeyi teklif ettiğini söylemiş miydim?" dedi.

"Söyledin," dedi Aleksandr. "Aksinya'yı seviyorum; ama onun bizi dinlemek için kapıda bekleyeceğini sen de çok iyi biliyorsun."

Tatyana sabunu yumuşak yanağına sürterek, "O halde daha sessiz olman gerekiyor, öyle değil mi?" dedi.

"Benim mi daha sessiz olmam gerekiyor?"

Tatyana kızarınca Aleksandr gülümsedi.

Tatyana tıraşı bitirdikten sonra yüzünü havluyla kurularken, "Bugün ne yapacağız?" diye sordu. "Bir ara gidip çilek toplayalım da turta yapayım."

"Toplarız. Ama ilk önce şu kütüğü suyun içine taşıyacağım. Böylece onun üzerine oturarak dişlerimizi fırçalayabiliriz. Sonra da üzerinde balıkları temizleyeceğimiz bir masa yapacağım," dedi Aleksandr. "Sen de dikiş dikmeye o kadınların yanına gideceksin. Bu beni hiç mutlu etmiyor."

"İki saat içinde döneceğim," dedi.

"Bu beni mutlu eder."

"Senin işin mutlu olmak."

"Lazarevo'da sadece bir işim var," dedi Aleksandr beline sarılarak. "Genç ve seksi karımla sevişmek."

Tatyana adeta inledi. "Bu konuda çok konuşuyorsun; ama pek icraat..."

"İngilizcem nasıl?" diye İngilizce sordu Tatyana.

"İyi!" dedi Aleksandr İngilizce. Nehrin kıyısında ellerinde iki tane çilek kovası ile yürüyorlardı. Evden birkaç kilometre uzaklaşmışlardı. Sadece İngilizce konuşmaya karar vermişlerdi; ama Tatyana tekrar Rusçaya döndü. "Sanırım, İngilizce okumayı konuşmaktan daha iyi beceriyorum. John Stuart Mill'in yazdıklarını şimdi daha iyi anlıyorum; ama okumaya değer olmadığını görüyorum."

Aleksandr gülümsedi. "Bu iyi bir ayrım." Birkaç mantar topladı. "Tatya, bunları yiyebilir miyiz?"

Tatyana mantarları elinden alıp yere fırlatarak, "Yeriz; ama bu ilk ve son yiyişimiz olur," dedi.

Aleksandr gülmeye başladı. Tatyana, "Sana nasıl mantar toplayacağını öğretmem gerekiyor Şura. Onları bu şekilde köklerinden çıkaramazsın," dedi.

"Benim de sana İngilizce konuşmayı öğretmem gerekiyor Tatya," dedi Aleksandr.

Tatyana İngilizce olarak, *"Bu benim yeni kocam Aleksandr Barrington,"* dedi.

Aleksandr da yüzünde büyük bir mutluluk ifadesiyle, *"Bu da benim genç karım Tatyana Metanova,"* dedi. Saç örgüsünden öperek Rusça, "Tatyana, şimdi sana öğrettiğim kelimeleri söyle," dedi.

Tatyana domates gibi kıpkırmızı oldu. *"Hayır"* dedi İngilizce. *"Onları söylemeyeceğim,"*

"Lütfen."

"Hayır. Çilek topla" Hâla İngilizce konuşuyorlardı.

Aleksandr'ın çileklerle hiç ilgilenmediğini gördü. *"Peki daha sonra söyleyecek misin?"*

"Ne şimdi, ne de sonra," dedi Tatyana cesurca. Ama yüzüne bakmıyordu.

Aleksandr onu kendine çekti. İngilizce konuşmaya devam etti."*Daha sonra, yatakta bana İngilizce kelimeler söyleyerek yalvarman için ısrar edeceğim."*

Tatyana elinden kurtulamaya çalışarak, *"Dediklerini anlamıyor olmam güzel,"* dedi.

"Sana neyi kastettiğimi göstereceğim," dedi Aleksandr kovayı yere bırakarak.

"Sonra, sonra," dedi Tatyana. "Şimdi *kavanı al. Çilek topla"*

"Pekâlâ, dedi İngilizce onu bırakmadan. *"Bunun adı kava değil kova.* Haydi Tatya. Diğer kelimeleri de söyle." Onu sıkıca tuttu. "Utangaçlığın bana afrodizyak gibi geliyor. Haydi söyle onları."

Tatyana nefes nefese bir halde, *"Pekâlâ,"* dedi İngilizce."*Kovanı al ve eve gidelim. Seninle aşk antrenmanı yapacağım."*

Aleksandr gülmeye başladı. *Seninle sevişeceğim Tatya. Seninle sevişeceğim."*

Güzel bir yaz öğleden sonrasıydı. Aleksandr bir ağacı küçük parçalara ayırıyordu. Tatyana da yanındaydı.

"Ne oldu?"

Dirseğiyle onu dürtüyordu.

"Ne var? Benim küçük gölgem gibisin. İzin ver işimi bitireyim. Üzerinde oturup yemek yiyebileceğimiz bir bank yapmaya çalışıyorum."

"Oyun oynamak ister misin?"

"Hayır. Bunu bitirmem gerekiyor."

"Aleksandr der ki oyununu oynayabiliriz," diyerek davetkâr bir şekilde güldü.

"Daha sonra."

"Saklambaç oynamaya ne dersin?"

"Sonra."

"Ne oldu? Yine kaybedersin diye mi korkuyorsun yüzbaşı," diyerek sırıttı.

"Ahh sen...."

"Hoplayıp zıplamak mı istiyorsun?"

Aleksandr yüzüne baktı. Tatyana kıpkırmızı olarak, "Ben gerçek hoplayıp zıplamayı kastettim. Suda oynamaktan bahsediyorum. Eline basarak omzuna çıkmayı istiyorum," dedi.

"Omzuma çıktıktan sonra seni suya atarsam olur."

"Bunu daha önce hiç istememiştin. Ama olur. Kendine yeni bir oyun buldun."

Aleksandr güldü ve elindeki baltayı bırakmadan, "Hepsini yapacağız; ama önce izin ver şu lanet olası odunları keseyim," dedi.

Tatyana bir süre sessiz kaldı. "Bana orduda nasıl şınav çektiğinizi göstermek ister misin? Elli kez mi çekiyorsunuz?" diye sordu.

"Bana bunun için enerji verirsen olur."

"Tamam. Şimdi mi?"

"Hayır, sonra."

Bir süre daha sessiz kaldı. "Bilek güreşi yapmak ister misin?"

"Bilek güreşi mi?" dedi Aleksandr şaşkın bir şekilde gülümseyerek. "Dalga geçiyorsun, değil mi?"

"Haydi koca adam. Korktun mu yoksa?" diyerek onu gıdıkladı.

"Dur."

Tatyana onu bir kez daha gıdıkladı ve tavuk gibi gıdaklamaya başladı. "Gıtgıt gıdak."

"Bu kadar yeter." Baltasını yere bıraktı; ama Tatyana çığlık ata ata ormana doğru koşmaya başlamıştı bile. Aleksandr arkasından koşarak, "Seni elime bir geçirirsem!" diye bağırdı.

Tatyana gülüyordu. "Ama Aleksandr elinde hep bir şey var. Bu balta olmazsa, sigara, o olmazsa..."

Poposuna yapıştı.

"Evet o olmazsa..."

Göğüslerini tuttu.

"Ne demek istediğimi anladın mı?" dedi nefes nefese bir halde. Haydi beni yere yatır ve istediğini yap." Aleksandr ona sımsıkı sarıldığı için nefes almakta hâlâ zorlanıyordu. Aleksandr ya kendi gücünden şüphe ediyordu; ya da onu yeterince sıkı saramayacağından korkuyordu. "Buradayım Şura," dedi hafifçe sırtına vurarak. "Haydi gel."

Aleksandr onu bıraktı ve Tatyana bir süre karşısında öylece durdu.

"Pekâlâ," diyerek smttı Aleksandr. "Beni işimden alıkoydun. Şimdi ne olacak? Şınav mı çekeceğiz? Hoplayıp zıplayacak mıyız? Ne yapacağız?"

Hiç kıpırdamadan durdular. İkisinin de gözlerinin içi pırıl pırıldı. Tatyana bir sağa bir sola hareket etti.

Ama Aleksandr bu kez daha hızlı davrandı. "Daha atik olman gerekiyor," diyerek onu yakaladı ve yere yatırdı. "Bir daha deneyecek misin?"

Tatyana sağa ve sola hareket etti.

Yine yeterince hızlı olamamıştı. "Bir kez daha deneyecek misin?"

Kıpırdamadan ayakta durdu ve Aleksandr doğrulmadan önce üzerine atladı.

Aleksandr peşinden koşarken Tatyana kendini onun kollarına bıraktı ve sıkıca sarılarak yanağından öptü. "Haydi oyun oynayalım. Senin gözlerini bağlayayım. Sonra etrafında dolanayım ve sen beni yakalamaya çalış," diyerek kıkırdadı. "Beni gıdıklamayı kes."

"Senin benim gözlerimi bağlamandan sıkıldım," dedi Aleksandr onu gıdıklamaya devam ederek. "Bu kez ben senin gözünü bağlayayım ve sana yemek yedireyim. Sen de ağzına ne verdiğimi söyle. Olur mu?"

Tatyana, Aleksandr daha sözünü bitirmeden gülmeye başladı. Aleksandr saf saf yüzüne baktı. "Ne oldu?"

"Şura!" diye haykırdı. "Sana gözlerimi bağlamadan önce ağzıma ne vermeni istediğimi söylesem nasıl olur?"

Aleksandr onu eve taşırken kendi kendine güldü. "Kendine bir oyun buldun," dedi. "Ama ağzına vermemi istediğin şeyi İngilizce söylemen gerekiyor." Ellerini elbisesinin altına sokarak onu okşamaya başladı.

"Şura."

"Efendim."

"Beni bırak. Gidip saklanmam gerekiyor. Sen de beni bulacaksın."

"Neden seni bulmam gerekiyor? Zaten buradasın." Poposunu sıktı.

"Şura beni çok sıkı tutuyorsun. Hareket edemiyorum."

"Biliyorum. Bir yere gitmemen için bunu yapıyorum."

"Bu nasıl bir oyun?"

"Gün boyunca oynadığımız oyunla aynı."

"Hani...."

"Uyanmak ve sevişmek. Yıkanmak ve sevişmek. Yemek pişirmek, yemek ve sevişmek. Yüzmek ve sevişmek. Futbol ve körebe oynadıktan sonra sevişmek."

"Ama şimdi doğrudan sevişmeye gidiyoruz. Oyun bunun neresinde?"

15

Erken kalkıp alabalık avladıktan ve yüzdükten sonra, Tatyana, Aleksandr'a kek yapmayı öğretti. Ne düşündüğünü bilmiyordu; ama Aleksandr'ın dikkati başka bir yerdeydi. "Şura! Sana kek yapmayı öğretmeye devam etmeyeceğim. Öğrenmek istemiyor musun?"

"Ben erkeğim. Fiziksel olarak kendim için yemek yapmayı öğrenme konusunda beceriksizim," dedi. Tatyana ılık sütü, unu ve şekeri karıştırırken, Aleksandr da onun hemen yanında, yerde uzanıyordu.

"Ama bana dondurma yaptın."

"O senin içindi. Ben kendim için yapacağım yemekten bahsediyorum."

"Şura!"

"Efendim!"

"Neden kek hamuruna değil de bana bakıyorsun?" Aleksandr yerde bağdaş kurarak en sevimli yüz ifadesiyle ona baktı.

"Gözlerimi senden ayıramıyorum," dedi sakin bir şekilde. "Bana bu kadar fedakârca yemek hazırlaman beni tahrik ediyor. İstediğim her şeyi yapıyorsun. Gözümü senden alamıyorum. Artık kek yiyecek kadar aç da değilim."

Tatyana sakinliğini korumaya çalışarak, "Bana bakmayı kes," dedi. "Ormanda tek başına kalırsan ve karnın acıkırsa ne yapacaksın?"

"Kek hamuru hazırlamayı öğrenmek zorunda mıyım? Ağaç kabuğu, çilek ve mantar yerim."

"Kendine bir iyilik yap ve mantar yeme," dedi Tatyana. "Lütfen beni izler misin?"

Gözünü ondan ayırarak kaba baktı. "Bu kadar mı? Süt, un ve şekerden başka bir şey yok mu? İşim bitti mi? Artık sana bakabilir miyim?"

Tatyana tahta kaşığın ucuyla ona bir parça hamur fırlattı. "İzle dedim."

Aleksandr şaşkınlık içinde başını sallayarak elini hamur kabının içine soktu ve bir avuç kopararak Tatyana'nın yüzüne attı. "Sen kiminle aşık attığını sanıyorsun?"

"Bilmiyorum," dedi yüzündeki hamuru temizleyip kabın içindekileri karıştırmaya devam ederek. "Ama senin de kiminle aşık attığını bilmediğine eminim." Aleksandr hareket etmeye fırsat bulamadan Tatyana bütün kabı üzerine boşalttı ve dışarıya kaçtı.

Aleksandr onu ormanda yakaladığında her tarafı hamurla kaplıydı. Onu kucağına alıp kaldırarak üzerindeki pisliği ona da bulaştırdı ve gülmesini engellemek için eliyle ağzını kapattı. Fakat Tatyana içindeki mutluluğu dizginleyemiyordu. Tatyana'nın bütün vücudu sevinçten titriyordu. Bu, kocasına hazdan titrediği anları hatırlattı. Göğüsleri birbirine yapıştı ve krema ile sıcak şeker gibi birbirlerinin içine aktılar. "Kek pişirmeden hamuru çiğ çiğ yiyerek

kahvaltı etmiş sayılıyor muyuz?" diye sordu Aleksandr dalgacı bir tavırla.

"Bundan hiç şüphem yok," dedi Tatyana.

Dolunay görünmeye başlamıştı. Aleksandr yaptığı masanın üzerinde alabalıkları temizliyordu. Balıkları temizlemek ve başlarını koparmak için asker bıçağını kullanıyordu. Tatyana pislikleri koyacağı bir torba ve temizlenmiş balıkları koyacağı içi su dolu bir kapla yanında bekliyordu. Patatesli balık çorbası da pişirecekti. Sadece bir tane keskin bıçakları vardı ve Aleksandr bunu büyük bir ustalıkla kullanıyordu. "Bulduğun yiyecekleri pişirmek zorunda kalmadığın sürece, açlıktan ölmezsin Şura, öyle değil mi?" Tatyana büyük bir hayranlık içinde onu izledi.

"Tatya, eğer mecbur kalırsam balıkları kendi yaktığım ateşte pişirebilirim," diyerek yüzüne baktı. "Ne oldu?"

"Aleksandr, balık tutuyor; ateş yakıyor; savaşıyor ve odun kesiyorsun. Senin yapamadığın bir iş var mı?" Tatyana bunu söylerken kıpkırmızı oldu.

"Sen söyle." Aleksandr ona doğru eğildi ve dudağından inlemeye başlayana kadar öptü. "Bu kadar lezzetli olmasaydın," dedi.

Tatyana boğazındaki gıcığı temizleyerek mırıldandı. "Şu kızarma huyumdan vazgeçmem lazım."

"Lütfen vazgeçme. Ayrıca yapamadığım bir şey var. O da kek," dedi gülümseyerek.

"Düğün fotoğraflarımızı kuyumcudan almak için Molotov'a ne zaman gideceğiz?"

"O fotoğraflar karşılığında bizden yüzüklerimizi isteyecek."

Tatyana yüzüne baktı ve kolundan öperek yüzünü göğsüne dayadı. "Ocak için yeterince gazyağımız var mı?"

"Oldukça fazla var. Neden sordun?"

"Yemeği ocağa koyduktan sonra, onu pişmesi için bir süre bırakabilir miyiz?" Derin bir nefes aldı. "Şura... Dusia benden ona kilisede yardım etmemi istedi." Aleksandr'a baktı. "Lütfen. Onlarla çok fazla vakit geçiremediğim için kendimi kötü hissediyorum."

"Oraya yeterince sık gidiyorsun," dedi Aleksandr ciddi bir yüz ifadesiyle.

"Bana gölgen gibi olduğumu söylememiş miydin?"

"Orada olduğun zamanlar dışında öyle." Derin bir nefes aldı. "Bu kez ne istiyor?"

Tatyana bir anda rahatladı. "Camlardan biri kırılmış. Değiştirip değiştiremeyeceğini sordu. Sadece tek bir cam."

"Bu kez bana ihtiyacı var yani."

"Ben de seninle geleceğim. Bunun karşılığında sana biraz votka vereceğini söyledi."

"Ona seni rahat bırakmasını ve kendine başka bir meşguliyet bulmasını söyle."

Tatyana bir ara ortadan kaybolduktan sonra sigara ve çakmakla geri döndü. "Aç ağzını," dedi.

"Sen ne yapıyorsun?" dedi Aleksandr ağzını açarak Tatyana sigarayı içine çekişini izledi. Sonra sigarayı onun elinden aldı ve bir nefes çektikten sonra öksürmeye başladı. Aleksandr sigarayı geri aldı ve dört nefes çektikten sonra fırlattı. "Bu kadar yetti. Bir daha sakın içeyim deme. Gece nefes alıp verişini duyuyorum. Ciğerlerin zorlanıyor."

"Bu, veremden olmuyor," dedi sigaranın üzerine basarak "Bana çok sıkı sarıldığın için oluyor." Başını çevirdi.

Aleksandr ona baktı ve hiçbir şey söylemedi

Tatyana kilisede Aleksandr'ın camı onarmasına yardım etti. Camın kenarına su, kireç taşı ve kil karışımı olan bir macun sürerken merdivende durarak onu izledi. "Şura."

"Efendim."

"Sana varsayıma dayanan bir soru sorabilir miyim?"

"Hayır."

"Daşa hâlâ yaşıyor olsaydı, ne yapacaktık? Bunu hiç düşündün mü?"

"Hayır."

Tatyana duraksadı. "Ben bazen düşünüyorum."

"Ne gibi zamanlarda düşünüyorsun?"

"Şimdiki gibi."

Aleksandr cevap vermeyince Tatyana üzerine gitti. "Bunu düşünebilir misin? Böyle bir durumda ne yapardık?"

"Bunu düşünmek istemiyorum."

"Düşün."

"Kendine eziyet çektirmekten neden bu kadar çok hoşlanıyorsun? Hayatının fazla iyi gittiğini mi düşünüyorsun?"

Tatyana gözlerini ona dikti. "Hayatım oldukça iyi."

"Camı düzgün tut," dedi. "Bu Dusia'nın elindeki tek cam. Eğer kırarsan seni affedeceğini sanmıyorum. Ağır mı geliyor?"

"Hayır, iyi. Dur çerçeveye biraz daha yaklaşayım."

"Bir dakika bekle. İşim bitmek üzere."

Tatyana merdivende dengesini kaybetti ve düşünce elindeki camı bıraktı. Aleksandr koşarak camı havada yakaladı ve yere koyduktan sonra Tatyana'nın yerden kalkmasına yardım etti. Tatyana titriyordu; ama bir şeyi yoktu. Bileğinin arka tarafı sıyrılmıştı. Kaşlarını çatarak kocasına baktı.

"Ne oldu?" diye sordu Aleksandr. "Reflekslerim hoşuna gitti mi? Dusia bana hayatı boyunca dua edecek." Tatyana'nın üzerindeki tozları silmeye çalıştı; ama daha çok kirletti. "Ellerimin haline bak.

Eğer dikkat etmezsem, üzerimdeki macunlar yüzünden sana yapışacağım," diyerek gülümsedi ve boynundan öptü.

Tatyana hâlâ kaşları çatık bir halde ona bakıyordu.

"Ne var?"

"Reflekslerini seviyorum," dedi. "İyi bir iş başardın. Sadece bir noktanın üzerine basmak istiyorum. Karınla cam arasında bir seçim yapman gerekiyordu. Sen camı seçtin ve takdire değecek kadar hızlı davrandın."

Aleksandr gülerek Tatyana'yı merdivene oturttu ve kendi de arkasında durdu. Kirli elleriyle ona dokunmadı ve ama poposuna elbisesinin üzerinden bir çimdik attı. "Ben camı tercih etmedim," dedi. "Sen zaten yerdeydin."

"Ben yere yuvarlanırken o harika reflekslerinin gücünü göremedim."

"Öyle mi? Peki ya o cam üzerine düşseydi ne olacaktı?" dedi. "O zaman benden yana hiç de mutlu olmayacaktın."

"Şu anda da senden yana mutlu değilim," dedi. Ama gülümsüyordu. Aleksandr poposuna bir çimdik daha attıktan sonra macunu sürmek için tekrar camın başına geçti. En sonunda camı kırılmadan yerine taktılar. Kilisede olan Dusia, Aleksandr'a teşekkür etti ve hatta onu öperek kötü bir adam olmadığını söyledi.

Aleksandr başını hafifçe eğerek Tatyana'ya doğru salladı. "Ben sana ne dedim?"

Tatyana onu gömleğinden çekiştirdi. "Buraya gel kötü-olmayan-adam," dedi. "Haydi gidelim de seni yıkayayım." Ağaçların arasından yürüyerek eve gittiler. Tatyana eve varınca sabun ve havlu almak için içeri girdi.

"Tatya, ilk önce karnımı doyurur musun?"

"Şura, böyle pis bir halde yemek yiyemezdin."

"Halime bak," dedi. "Beni yıkamanın arkasından da neler olacağını tahmin edebiliyorum. İki saat daha yemek yiyemeyeceğim

ve ben şu anda bile açlıktan ölüyorum. Bir tasa çorba koy ve bana yedir, yeter."

"Madem iki saati kabul etmiyorsun...." diye fısıldadı Tatyana.

"Bana sadece yemek yedir Tatya. Sonra hapsedersin." Aleksandr kaşını kaldırdı. Gözlerinden ateş çıkıyordu. Tatyana dediğini yaptı. Ona yemek yedirirken, "Varsayıma dayanan sorumu cevaplamadın," dedi.

"İnan soruyu bile unuttum."

"Daşa hakkındaydı."

"O soru." Patatesle balığı çiğnedikten sonra ciddi bir ses tonuyla, "Sanırım bunun cevabını biliyorsun," dedi.

"Biliyor muyum?"

"Elbette. Eğer hâlâ hayatta olsa söz verdiğim gibi onunla evlenmek zorunda kalacağımı biliyorsun. Sen de iyi kalpli Vova'nın karısı olacaktın."

"Şura!"

"Ne var?"

Bacağına vurdu. "Eğer ciddi olmazsan seninle bu konu hakkında konuşmayacağım."

"Bu iyi olur işte. Biraz daha çorba alabilir miyim?"

Öğle yemeğinden sonra suya girdiler. Aleksandr ellerini yıkarken ve Tatyana onun sırtını sabunlarken, "Sen hayatta olduğun sürece Daşa ile evlenmezdim. Bunu biliyorsun. Lazarevo'ya geldiğim zaman da bütün gerçekleri su yüzüne çıkarırdım. Ya sen ne yapardın?" dedi Aleksandr.

Tatyana cevap vermedi.

Nehrin kıyısında oturuyorlardı. Aleksandr şampuanı aldı ve Tatyana'nın arkasını döndürerek saçlarına döktü. Parmaklarını köpüklü saçlarının arasında gezdirerek, "Onu özlüyorsun," dedi.

Tatyana başını salladı. "O yaşasaydı Lazarevo'daki hayatımın nasıl olacağını merak ediyorum." Sırtını ona yasladı. "Ailemi özlüyorum," diyerek duraksadı. "Sen de annenle babanı özlüyor olmalısın."

"Onları özleyecek zamanım olmadı," dedi Aleksandr. "Şu lanet olası hayatımı kurtarmakla meşguldüm hep." Saçındaki şampuanı duruladı.

Ama Tatyana gerçeği biliyordu. "Bazen Paşa hakkında tuhaf şeyler hissediyorum."

"Nasıl tuhaf şeyler?"

Ayağa kalktı ve elindeki sabunu aldı. "Bilmiyorum. Bir tren havaya uçuruldu ve hiçbir ceset bulunmadı. Ona ne olduğunu tam olarak bilememek öldüğünden şüphe etmeme sebep oluyor."

Aleksandr da ayağa kalktı. "Yani sevdiğin insanların öldüğüne ancak gözünle görürsen inanacağını mı söylüyorsun?"

"Bunun gibi bir şey. Sana mantıklı gelmiyor mu?"

"Hayır," dedi Aleksandr. "Ben de annemle babamın öldüğünü görmedim. Hepsi aynı şekilde can verdi."

"Biliyorum." Onu sabunlamaya devam etti. "Ama Paşa benim ikizim. Öbür yarım gibi. O öldüyse ben neden yaşıyorum?" Sertleşen, sabunlu meme uçlarını göğsüne sürttü.

"Bunun cevabını verebilirim. Sen yaşam dolusun," dedi Aleksandr. "Bu varsayım oyununu mu oynamak istiyorsun? Pekâlâ. Sana bir sorum var." Elindeki sabunu alarak kıyıya koydu. "Farz edelim Daşa ölmedi ve biz evlenmedik. Fakat..." Aleksandr Tatyana kendine doğru çekerken sözünü yarım bıraktı. "...fakat seninle Kama nehrinde aynen şu anda olduğu gibi seviştim diyelim... söyle bana sevgili karıcığım, ne yapardın? Beni bırakır mıydın?"

Tatyana bir çığlık kopardı.

Ellerini boynuna bacaklarını da beline sıkıca dolayarak, "Bu oyunu daha fazla sürdürmek istemiyorum," dedi.

"Güzel," dedi Aleksandr.

Tatyana daha sonra nehrin kıyısındaki bir kayanın üzerine uzandı ve Aleksandr da göğsüne yattı. Kama nehrini ve dağları izlerlerken, Tatyana Aleksandr'ın sessizleştiğini fark etti. Ayaklarını suya uzatmış bir halde, başı göğsünde uyuyakalmıştı. Tatyana gülümseyerek onu kendine çekti ve saçlarından öptü.

Uzun bir süre kıpırdamadan durdu ve suyun sesini dinleyerek çilek kokusunu içine çekti. Etrafında sadece ıslak çim, kuru yapraklar, toprak ve Aleksandr vardı. Mırıldanmaya başladı. "Bir zamanlar köylüler tarafından çok sevilen bir prens varmış. Genç bir kız ona adeta taparmış. Genç kız leylakların arasında sabırsızlıkla prensinin ona güneşi getirmesini beklermiş. Kaçıp sığınacakları hiçbir yer yokmuş. Sadece birlikte yaşadıkları küçük krallıkları varmış." Tatyana nefes almak için durarak Aleksandr'ı sıkıca tuttu. "Her yeni gün Tanrı'dan gelen bir mucizeymiş. Onlar da bunu biliyorlarmış. Günün birinde prensin gitmesi gerekmiş; ama bu sorun olmamış. Çünkü genç kız biliyormuş ki..." Tatyana durdu. Aleksandr'ın nefesini tuttuğunu hissetmişti. "Şura."

"Durma," diye mırıldandı. "Daha sonra ne olacağını merak ediyorum. Bu neden sorun olmamış? Genç kız ne yapmış?"

"Benim ileride yapacağımı."

"Hiç de fena bir hikâye değil."

Tatyana yanağından öptü.

"Son yorumumu henüz yapmadım," dedi Aleksandr ensesini göğsüne sürterek. "Bana prensin gidişinin niçin sorun olmadığını söyle."

"Sorun olmadı," dedi Tatyana hızlı düşünmeye çalışarak. "Çünkü genç kız sabırla geri dönüşünü bekledi."

"Bu bir peri masalı. Peki sonra ne oldu?" "Prens döndü."

"Sonra ne oldu?"

"Uzun yıllar boyunca mutlu bir şekilde yaşadılar."

Uzun bir sessizlikten sonra Aleksandr, "Nerede?" diye sordu.

Tatyana, Ural dağlarına baktı ve hiçbir şey söylemedi.

Aleksandr homurdanarak ayağa kaktı ve ona döndü. "Bu hiç de fena bir hikâye değildi Tatya."

"Öyle mi? Neden sen de bir tane anlatmayı denemiyorsun?"

"Benim hayal gücüm pek kuvvetli değildir."

"Olsun, yine de dene sen."

"Pekâlâ." Bağdaş kurarak oturdu ve önce kendi, sonra da Tatyana'nın yüzünü ıslatarak anlatmaya başladı. "Bir zamanlar sarışın bir genç kız varmış." Yüzüne baktı. "Bu genç kızın bir eşi daha yokmuş. Bir hain şövalye bu kız tarafından sevilme şansını elde etmiş." Gülümsedi. "İşte böyle devam ediyor."

Tatyana ayağıyla onu dürterek devam etmesini istedi.

"Şövalye, krallığı yağmacılardan korumak için gitmiş," diyerek durdu Aleksandr. "Ve geri gelmemiş." Bakışlarını nehre çevirdi. "Genç kız şövalyeyi belli bir süre beklemiş..."

"Ne kadar bir süre?"

"Bilmiyorum. Kırk yıl iyi mi?"

"Mantıklı ol." Tatyana bacağını çimdikledi.

"Ahhh! Ama en sonunda sabrı tükenmiş ve beklemekten vazgeçip kendini bir lordun kollarına bırakmış."

"Kırk yıldan sonra onu kim ne yapsın?"

Aleksandr tekrar Tatyana'ya döndü. "Bekle ve gör. Sürpriz! Şövalye geri gelmiş ve genç kızı lord ile görmüş."

"Puşkin'in *Evgeni Onegin* kitabındaki gibi," dedi Tatyana.

"Ondan farklı olarak, kendini aptal gibi hisseden bu şövalye, lordu düelloya davet etmiş ve sanki varmış gibi genç kızın onuru için savaşmış; ama kaybetmiş. Şövalye kızın gözlerinin önünde ölmüş. Genç kız leylaklar arasında yaşadıkları günleri hatırlayarak ipek

mendiliyle gözündeki yaşları silmiş. Sonra da umursamaz bir şekilde omuz silkerek çay koymak için içeri gitmiş." Aleksandr bir kahkaha kopardı. "İşte hikâye böyle olur!"

Tatyana ayağa kalkıp kulübeye doğru yürürken, "Çok aptalca bir hikâye," dedi.

Tatyana gitmek için hazırlanırken, Aleksandr oturarak sigara içti. "Niçin sürekli o aptal dikiş kursuna gitmek zorundasın?"

"Sürekli gitmiyorum. Haftada sadece bir saat." Tatyana ona sarılarak gülümsedi. Bir saat bekleyebilirsin, öyle değil mi yüzbaşı?" diye fısıldadı.

"Hımmm," dedi Aleksandr tek eliyle ona sarılarak. Diğer elinde de sigarası vardı. "Tanrı aşkına, sen olmadan yapamıyorlar mı?"

Tatyana alnından öptü. "Şura, havaların her geçen gün daha çok ısındığını fark ettin mi?"

"Fark ettim. Dikişini burada yapamaz mısın? Dikiş makineni getirdim. Sana tabure de yaptım. Seni geçen gün koyu renkli kıyafetler dikerken gördüm. Neydi onlar?"

"Aptalca bir şey işte."

"Pekâlâ, o aptalca şeyleri dikmeye burada devam et."

"Onlara balık tutmayı öğretiyorum Aleksandr."

"Ne?"

"Bir adama balık verirsen, onu bir gün yer. Ama ona balık tutmayı öğretirsen, ömrü boyunca yer," dedi Tatyana.

Aleksandr başını sallayarak derin bir iç geçirdi. "Pekâlâ, ben de seninle geliyorum."

"Olmaz. Kiliseye tamam dedim; ama dikiş kursuna kocamla gidemem. Bu erkekliğine yakışmaz. Ayrıca sen zaten balık tutmayı biliyorsun. Evde kal ve tüfeğinle falan oyna. Bir saat içinde döneceğim. Gitmeden önce lezzetli bir şeyler ister misin?"

"Evet, tam olarak ne istediğimi biliyorum," dedi çimlerin üzerindeki battaniyeye uzanarak. Güneş tam tepelerindeydi.

"Şura, geç kalacağım."

"Onlara kocanın açlıktan öldüğünü ve onu doyurmak zorunda kaldığını söylersin."

16

Tatyana bir öğleden sonra nehrin kıyısındaki battaniyeye oturarak Aleksandr'ın sırt çantasını eline aldı ve haritayı bacaklarının arasına koyup diğer eşyaları tek tek çıkarmaya başladı. "Bakalım çantanda neler varmış koca adam?" Tatyana çok susamıştı. Lazarevo oldukça sıcaktı. Sabah başlayan sıcaklık öğleden sonra iyice artıyor; gece ay çıktığında ise hava biraz daha ılık oluyordu. Camları açıyorlar ve ince pikenin altında çırılçıplak yatıyorlardı. Sürekli yüzüyorlardı. Buna rağmen hâlâ sıcak geliyordu.

Aleksandr iki büyük kütüğü testere ile kesiyordu. Sırtı ona dönük bir halde, "İlginç bir şey yok," dedi.

Tatyana dolma kalemini, kâğıtlarını, bir deste kartını, iki kitabını, iki kutu cephaneliğini, asker bıçağını, haritalarını ve iki el bombasını çıkardı.

Tatyana bir anda haritalara karşı büyük ilgi duymuştu; ama onlan açma fırsatı bulamadan Aleksandr elinde testere, ağzında sigara ile yanına geldi ve el bombalarını ondan aldı. "Patlayıcı şeylerle oynamasan daha iyi olmaz mı?"

"Peki," dedi ayağa kalkarak. "Bana P-38 ile nasıl ateş edeceğimi öğretmiştin. Tüfeği nasıl ateşleyeceğimi de gösterir misin?" Battaniyenin üzerindeki haritalara baktı. "Üst üste kaç kez ateş edebilir?"

"Otuz beş kez," dedi Aleksandr sigarasını atarak.

"Bana havan topunun nasıl atıldığını da öğretebilirdin; ama çantanda bu yok," diyerek gülümsedi.

Aleksandr da gülmeye başladı. "Evet, havan topunu çantamda taşımıyorum."

"Ama bütün haritalarını taşıyorsun," dedi Tatyana onlara bakarak.

"Ne var bunda?"

"Şura, senin ağır silahların başında olmamanı istedim," dedi Tatyana ona sıkıca sarılarak. "Albay Colonel seni koşucu ya da başka bir şey yapamaz mı? Ona askeri olmadan yaşayamayacak bir kızla evlendiğini söyleyemez misin?"

"Pekâlâ, bunu yapacağım," dedi.

Tatyana onu elinden tutarak eve doğru götürdü ve testereyi elinden alarak yere fırlattı.

Kütükleri göstererek, "işim daha bitmedi," dedi.

"Ne olmuş? Benim kocam değil misin?"

"Evet. Ne ilgisi var?"

"Bazı haklara sahip değil miyim?"

Tatyana çırılçıplak bir halde Aleksandr'ın üzerinde oturuyor ve avuç içlerini göğsüne bastırıyordu.

"Ne nasıl çalışıyor?"

"Havan topu. Vova'ya havan topu kullandığını söylemedin mi? Nasıl çalışıyor?"

"Havan topu kullandığım silahlardan sadece bir tanesi. Ne öğrenmek istiyorsun?"

"Namlu uzun mu kısa mı?"

"Uzun."

"Anladım. Peki ne yapıyorsun?"

"Kırk beş derecelik açıyla tutuyorum..."

"Peki sonra ne yapıyorsun?"

"Sonra namluya bomba yerleştiriyorum. Bomba aşağıya iniyor ve ateş mandalına değiyor. Sonra da patlıyor ve..."

"Sonra ne olduğunu biliyorum. Bomba saniyede yedi yüz metre ileriye gidiyor."

"Onun gibi bir şey."

"Bakalım tam olarak anlamış mıyım. Uzun namlu. Bomba yerleştirme. Aşağıya inmesi. Ateşleme ve patlama."

"Anlayacağını biliyordum."

"Bir kez daha. Uzun namlu. Bomba yerleştirme. Aşağıya inmesi. Ateşleme ve patlama. Çabuk öğreniyorum."

"Evet."

"Şura."

"Efendim."

"Neden o havan topunun namlusunun bu kadar uzun olması gerekiyor?"

"Daha hızlı olması için."

"Anladım."

Tatyana tekrar dışarı çıktıklarında hemen su içti ve Aleksandr'ın haritalarının başında döndü. Aleksandr da kütüklerin başına gitti. Tatyana iyice terlemiş ve kendini Kama nehrinin sularına bırakma ihtiyacı hissetmişti. Büyülenmiş bir şekilde haritaları inceledi. "Şura, neden haritaların hepsi İskandinav ülkelerine ait. Baksana biri Finlandiya'nın, biri İsviçre'nin, Biri Norveç ile İngiltere arasındaki Kuzey denizinin. Bunun nedeni ne?"

"Bunlar özel haritalar."

"Ama neden hep İskandinav ülkeleri?" Yüzüne baktı. "İskandinav ülkeleri ile savaşmıyoruz, öyle değil mi?"

"Finlandiya ile savaşıyoruz."

"Burada Karelian Isthmus'un haritası var."

"Ne olmuş?"

"1940 kışındaki savaşta Vyborg yakınındaki Karelian Isthmus'da savaşmamış mıydın?"

Aleksandr yanına geldi ve yüzüstü yatarak omzundan öptü. "Evet."

Tatyana bir an sessiz kaldı. "Geçen yıl, savaş başladığında, Dimitri'yi keşif görevi için Karelian Isthmus ile Lisiy Nos'a göndermemiş miydin?"

Aleksandr elindeki haritayı alarak, "Sana söylediğim hiçbir şeyi unutmaz mısın?" dedi.

"Tek kelimesini bile unutmam," dedi Tatyana.

"Keşke bunu bana daha önce söyleseydin."

"Peki bütün bu haritaların anlamı ne?" diye sordu tekrar.

"Sadece Finlandiya haritası var Tatya," dedi Aleksandr ayağa kalkıp onu kolundan çekerek. "Terledin mi?"

"İsviçre de var Şura. Evet terledim."

"O küçük bir harita." Alnına ve boynuna bir öpücük kondurdu.

"Norveç ve İngiltere de var Şura." Gözlerini kapayarak ona yaslandı. "Nefesin çok sıcak."

"Ne sormak istiyorsun?"

"İsviçre şu anki savaşta tarafsız, öyle değil mi?" diye sordu.

Aleksandr onu evin içine götürdü. "Evet. İsviçre bu savaşta tarafsız kalmaya çalışıyor. Başka bir sorun var mı?"

"Bilmiyorum," dedi Tatyana gülümseyerek. "Başka neyin var?"

"Hepsini gördün," dedi Aleksandr onu yatağa yatırarak. "Ne istiyorsun?" diyerek gülümsedi. "Senin için ne yapabilirim?"

Vücudundaki ter damlalarını hissederek onu okşadı. "Tek vücut olmamızı sağlayan o şeyi yapabilir misin?"

"Peki Tatişya," dedi Aleksandr ona doğru eğilerek. "Tek vücut olmamızı sağlayan o şeyi yapacağım."

Terden sırılsıklam olmuş bir halde birbirlerinden ayrıldılar. Nefes nefese sırtüstü yattılar ve sonra birbirlerine dönerek gülümsediler.

Aleksandr gidip içecek bir şeyler getirdi ve belli bir süre geçip Tatyana'nın nefes alıp verişi normale döndüğünde, Aleksandr'a şeref madalyasını nasıl kazandığını anlatması için yalvardı.

Aleksandr birkaç dakika sessiz kaldı. Tatyana bekledi. Perdelerin arasından ılık bir rüzgâr geliyordu. Aleksandr'ın vücudu ıslaktı. Kama nehrine girip serinleme ihtiyacı hissediyorlardı; ama Tatyana, Karelia hakkında anlatacaklarını duymadan yataktan kalkmaya niyetli değildi.

Aleksandr en sonunda omuz silkti. "Anlatacak çok fazla bir şey yok. Körfezin yanındaki bataklıkta, Lisiy Nos'dan Vyborg'a kadar savaştık. Finlandiyalıları şehirden çıkardık; ama sonra ormanın içindeki bataklıklara saplandık. Finlandiyalılar çok donanımlıydı. Biz ise çamurun içindeydik ve hiçbir şeyimiz yoktu. Vyborg yakınındaki o berbat savaşta adamlarımızın üçte ikisini kaybettik. Durmak ve geri çekilmek zorunda kaldık."

Aleksandr duraksadı. "Gerçekten çok aptalcaydı. Mart ayındaydık ve 13 Mart'daki ateşkese birkaç gün kalmış olmasına rağmen bir hiç uğruna yüzlerce adamımızı kaybetmiştik. Ben tüfek verilenler arasındaydım. Üstümüzde tüfeklerden başka bir şey yoktu." Gülümsedi. "Bir iki tane de havan topu vardı."

Tatyana da gülümsedi. Eli Aleksandr'ın göğsündeydi.

Başlangıçta emrimde otuz asker vardı. İkinci günün sonunda sadece dört kişi kaldık. Lisiy Nos'a göreve gitmek için bataklıktan çıktığımızda, Vyborg'daki savunma hattının yakınındaki bataklıkta

kalan askerlerden birinin Albay Stepanov'un küçük oğlu Yuri olduğunu öğendik. On sekiz yaşındaydı ve orduya yeni girmişti."

Aleksandr ara verdi.

Ara mı vermişti; yoksa durmuş muydu?

Tatyana eli Aleksandr'ın göğsünde bekledi. Kalp atışlarının hızlandığını hissetti.

Sonra Aleksandr elini kalbinin üzerinden çekti.

Tatyana elini tekrar aynı yere koymadı.

"Sonra... geri döndüm ve birkaç saat onu aradıktan sonra buldum. Hâlâ yaşıyordu; ama vurulmuştu. Onu kampa götürdük," dedi Aleksandr. "Bunu atlamadı." Tatyana'nın yüzüne bakmıyordu.

Ama Tatyana'nın gözü onun üzerindeydi. "Olamaz!"

"Yuri Stepanov'a yardım ettiğim için madalya aldım."

Aleksandr'ın yüz kemikleri sabitti ve gözleri boş bakıyordu. Tatyana bunu kendisinin yaptığını biliyordu.

"Albay oğlunu geri getirdiğin için sana minnettar mı oldu?"

"Evet," dedi Aleksandr ciddi bir ses tonuyla. "Albay Stepanov bana çok iyi davrandı. Beni piyade birliğinden şoför birliğine aldı. Leningrad garnizonunun başına geçince beni de yanında götürdü."

Tatyana sessizdi. Nefes bile almıyor gibiydi. Öğrenmek ve sormak istemiyordu; ama dayanamadı.

"Bataklığa tek başına gitmedin," dedi en sonunda derin bir nefes alarak. "Yanına kimi aldın?"

Aleksandr, "Dimitri," dedi.

Tatyana'nın tekrar konuşmaya başlaması uzun zaman aldı.

"Onun senin emrinde olduğunu bilmiyordum."

"Değildi zaten. Benimle göreve gelmeyi isteyip istemediğini sordum; o da tamam dedi."

"Neden?"

"Ne neden?"

"Neden tamam dedi?" diye sordu Tatyana. "Dimitri'nin düşman sınırında yaralı bir askeri aramak gibi tehlikeli bir göreve gideceğine inanmak çok zor."

Aleksandr birkaç dakika cevap vermedi. "Geldi işte."

"Yani Yuri Stepanov'u kurtarmaya sadece sen ve Dimitri mi gitti?" Tatyana ses tonunu kontrol etmeye çalışıyordu; ama bu konuda Aleksandr kadar yetenekli değildi. Sesi titriyordu.

"Evet."

"Onu bulacağına inanıyor muydun?"

"Bilmiyorum," dedi. "Net bir cevap mı istiyorsun Tatya. Sana söylemediğim şeyleri mi öğrenmek istiyorsun?"

Tatyana duraksadı ve yutkunmamaya çalıştı. "Bana söylemediğin bir şeyler mi var?"

Aleksandr tavana bakıyordu. "Sana anlattım. Oraya gittik ve bir iki saat arama yaptık. Onu bulduk ve geri götürdük. Hepsi bu."

"Dimitri o zaman mı birinci sınıf erliğe terfi etti?"

"Evet."

Tatyana parmağıyla Aleksandr'ın vücudunda küçüklü büyüklü daireler çizdi. "Şura."

"Yapma."

"1940'taki ateşkesten sonra, Vyborg, Sovyetler Birliği ile Finlandiya sınırındaydı, öyle değil mi?"

"Doğru."

"Vyborg'un Helsinki'ye uzaklığı ne kadar?"

Aleksandr sessiz kaldı. "Bilmiyorum."

Tatyana dudağını ısırdı. "Haritada birbirine pek uzakmış gibi görünmüyorlar."

"O bir harita. Orada hiçbir yer birbirine uzak görünmez," dedi sabırsızlık içinde. "Arada üç yüz kilometre olabilir."

"Anlıyorum. Peki..."

"Tatya."

"Ne var? Helsinki ile Stockholm arası ne kadar?"

"Tanrı aşkına! Stockholm mü?" Aleksandr hâlâ Tatyana'ya bakmıyordu. "Beş yüz kilometre olabilir. Ama aralarında Baltık denizi ve Bothnia körfezi var."

"Evet, körfez ve deniz var," dedi Tatyana. "Bir soru daha soracağım."

"Ne?" Sesi pek de neşeli gelmiyordu.

"Sınır şu anda nerede?"

Aleksandr cevap vermedi.

"Finlandiyalılar Vyborg'dan Lisiy Nos'a geldiler, öyle değil mi? Dimitri'yi geçen yıl keşif için gönderdiğin yere yani."

"Tatyana bu sorularının bir sonu var mı?" dedi Aleksandr aniden. "Bu kadar yeter."

Tatyana doğruldu ve yataktan aşağıya inmeye hazırlandı.

Aleksandr onu kolundan tuttu. "Nereye gidiyorsun?"

"Hiçbir yere," dedi. "İşimiz bitti, öyle değil mi? Gidip serinleyeceğim ve sonra akşam yemeğini hazırlayacağım."

"Buraya gel."

"Hayır. Gidip..."

"Buraya gel."

Tatyana gözlerini kapattı. Aleksandr o sesi, o gözleri, o elleri ve o ağzı... aynıydı.

Tatyana yanına döndü.

Onu yanına yatırıp okşayarak, "Ne düşünüyorsun?" dedi. "Bana ne sormak istiyorsun?"

"Hiçbir şey. Sadece düşünüyorum."

"Bana madalyamı sordun, söyledim. Sınırla ilgili sorduğun soruları da cevapladım. Lisiy Nos'u merak ettin, anlattım. Şimdi düşünmeyi bırak artık," dedi hafifçe göğüs ucuyla oynayarak.

Aleksandr onu öpmeye başladı. Öncesinden daha ıslak ve daha susuzdular. Çok da terlemişlerdi. "Başka sorun var mı? Yoksa bitti mi?"

"Bilmiyorum."

Onu bir kez daha uzun ve ateşli bir şekilde öptü.

"Diyeceklerim bitmiş olabilir," diye fısıldadı. Ateşiyle vücudunu eritene kadar öpmüştü. Ona ara vermeden yaptığı her şey bu hale gelmesine sebep oluyordu. Tatyana onun karşısında savunmasızdı. Aleksandr da bunun farkındaydı. Dudağını dudaklarından ayırmadan bacaklarını araladı ve parmaklarını oraya götürdü. "Sanırım diyeceklerim şimdi tamamen bitti," diye fısıldadı Tatyana.

17

Birkaç gün sonra Tatyana yine hoplayıp zıplıyordu. "Şimdi ne yapıyorsun?" diye sordu. "Zaten bank yaptın. Bırak şunu da yüzmeye gidelim! Haydi. Son günlerde Kama nehrinin suyu bile ılık. Dibe dalalım ve senden daha uzun süre suyun altında durmaya çalışayım."

Aleksandr evdeydi ve üzerinde çalıştığı birer metrelik iki kütüğü daha yeni içeri getirmişti. Tahtalar bacak boyuyla aynı uzunluktaydı.

"Daha sonra yüzeriz. Şimdi bunu yapmam gerekiyor."

"Ne yapıyorsun?" diye tekrar sordu Tatyana.

"Beklersen göreceksin."

"Neden şimdi söylemiyorsun?"

"Tezgâh."

"Neden yapıyorsun? Burada ihtiyacımız olan tek şey masa." Yine hoplayıp zıplamaya başladı. "Yemeğimizi hâlâ kucağımızda yiyoruz. Neden bir masa yapmıyorsun? Haydi benimle yüzmeye gel." Onu çekiştirdi.

"Belki daha sonra. İçecek bir şey var mı? Tanrım, çok sıcak."

Tatyana su ve salatalık getirdi. "Sigara ister misin?"

"Evet."

Ona bir tane sigara getirdi. "Ama Şura, bizim tezgâha değil; masaya ihtiyacımız var."

"Yüksek bir masa yapacağım. Ya da bunu yüksek bir bank olarak kullanırız."

"Neden alçak yapmıyorsun?"

"Beklersen göreceksin Tatya. Sana sabrın bir erdem olduğunu söylemediler mi?"

"Söylediler! dedi sabırsızlık içinde. "Bana ne yaptığını söyle."

Aleksandr onu evden çıkardı. "Gidip ekmek alır mısın? Karnım aç. Lütfen."

"Pekâlâ," dedi. "Nayra'nın evine gitmem lazım. Hiç ekmeğimiz kalmadı."

"Güzel. Nayra'ya git. Ama erken dön"

Kısa bir süre sonra ekmek, tereyağı, yumurta ve lahana ile döndü. "Şura! Bu akşam lahanalı börek yapacağım."

"Sabırsızlanıyorum. Kurt gibi açım."

"Her zaman kurt gibi açsın. Seni doyuramıyorum," diyerek gülümsedi. "Terledin mi? Gömleğini çıkarmışsın."

"Çok terledim."

Tatyana'nın gözlerinin içi parladı. "Bitti mi işin?"

"Bitti sayılır. Düzeltiyorum."

Tatyana bankın yanına gelerek ona ve sonra da Aleksandr'a baktı. "Düzeltiyor musun?"

"Üzerini pürüzsüz bir hale getirmeye çalışıyorum. Kıymıklarının bir yerimize batmasını istemeyiz herhalde."

Tatyana'nın aklı karıştı. "Öyle mi? Şura, Dusia bana ne dedi biliyor musun?"

"Hayır tatlı kız. Ne dedi?"

"Bu 1867 yılından beri Lazarevo'da yaşadıkları en sıcak yazmış. Dört yaşından beri böyle sıcak görmemiş."

"Gerçekten mi?" dedi Aleksandr. Tatyana yüzüne su fırlattı. Aleksandr biraz daha istedi. Boşalan şişeyi tezgâhın üzerine bıraktı ve düzeltme işlemine devam etti.

Tatyana onu izledi. "Anlamıyorum," dedi. "Bank göğsüme kadar geliyor. Neden bu kadar yüksek yaptın?"

Aleksandr başını sallayarak düzleştirdiği tahtayı yere bıraktı ve kovadaki suyla elleriyle yüzünü yıkamaya gitti. "Buraya gel," dedi. "Seni kaldıracağım."

Onu tezgâhın üzerine oturttu ve karşısına geçti. "Nasıl? Hoşuna gitti mi?"

Kendimi çok yüksekte hissediyorum," dedi Tatyana ona bakarak. Aleksandr'ın gözlerinde huzur vardı. "Ama yüksekten korkmam." Bir an duraksadı. "Ayrıca yüzüm neredeyse seninkinin hizasına geldi. Bu hoşuma gitti. Bana iyice yaklaş asker."

Aleksandr, Tatyana'nın bacaklarını araladı ve arasında durdu. Gözleri aynı hizaya geldi ve bir süre bakıştıktan sonra öpüşmeye başladılar. Aleksandr elini elbisesinin altına soktu ve bacaklarını okşamaya başladı. Tatyana külot giymemişti.

Onu okşadı ve sonra şortunu çıkardı. "Söyle bana Tatişya," diye mırıldandı içine girerek. "Sana yeterince yakın mıyım?"

"Sanınm," dedi tezgâhı sımsıkı tutarak.

Kalçalarından tutarak içinde gidip gelmeye başladı ve elbisesinin omuzlarından aşağıya çekerek göğüs uçlarını emdi. "Islak meme uçlarının göğsüme değmesini istiyorum," dedi. "Boynumdan tut."

Yapamadı.

"Boynumu tut Tatya," dedi hızlanarak. "Hâlâ tezgâhın çok yüksek olduğunu mu düşünüyorsun?"

Cevap veremedi.

"İşte bunu düşündüm," dedi Aleksandr onu kendine bastırarak. "Bir anda bu yüksekliğin uygun olduğuna karar verdim. Öyle değil mi sabırsız karım benim?"

İkisi de nefes nefeseydi ve terden sırılsıklam olmuştu. Tatyana, "Bu tezgâhı sırf bunun için mi yaptın?" diye sordu.

Aleksandr su şişesinden bir yudum alıp geri kalanı Tatyana'nın yüzüne ve göğüslerine dökerek, "Hayır," dedi. "Bunun üzerine patates koyabiliriz."

Tatyana bir kahkaha kopararak, "Patatesimiz yok ki," dedi.

"Ne büyük şanssızlık"

"Şura, haklıymışsın. Tezgâhın yüksekliği çok iyi! En sonunda hamur yoğuracak bir yer buldum," dedi Tatyana ellerini una bularken. Hamur en sonunda mayalandı ve lahana böreği yapmaya başladı.

Aleksandr tezgâhın üzerinde oturmuş; bacaklarını sallıyordu. "Tatyana, konuyu değiştirmeye çalışma! Bana ciddi ciddi, Peter'in Leningrad'ı kurup Rusya'yı modernleştirmemesi gerektiğini mi söylüyorsun?"

"Öyle bir şey söylemedim," dedi Tatyana. "Ayağın hamurun içine giriyor. O sözü Puşkin söylemiş. "Bronz Atlıyı yazarken düşünmüş

bunu."

"Böreğin olması ne kadar sürer?" dedi Aleksandr olduğu yerden kıpırdamadan. Tatyana'nın yüzüne bir parça hamur fırlattı. "Ayrıca puşkin öyle bir şey demedi. 'Bronz Atlı' kitabında Rusya'nın ne pahasına olursa olsun modern dünyaya girmesi gerektiğini vurguladı."

"Puşkin, Leningrad'ın yapılmasının çok pahalıya mal olduğunu söyledi. Ayrıca hamur fırlatma oyununu başlatma," dedi ona bir avuç hamur atarak. "Kaybedeceğini biliyorsun," diyerek gülümsedi. "Böreğin olması kırk beş dakikayı bulur."

"Fırına koyduktan sonra." Aleksandr yüzündeki hamuru temizledi ve gözlerini Tatyana'dan ayırmadan bacaklarını daha hızlı sallamaya başladı. "Bak Puşkin ne yazmış. *Bu demir yularları olan, içinde birçok uçurum barındıran idol mü Rusya'nın kaderini değiştirecek?* Kader Tatya. Kimse kaderle savaşamaz."

"Şura, biraz yana kayar mısın?" dedi Tatyana hamuru yoğururken. "Puşkin'in yazdıkları arasında şu da vardı: *İmparatorluğun başındakiler, evlerinde boğulmaktan korkan insanları kurtarmak için harekete geçti.* Korku Aleksandr, boğulmak! Çelişkiden kastım buydu. Puşkin insanların ne kurtulmak ne de modernleşmek istediğini yazıyordu."

Aleksandr kıpırdamadı. Bacağı hamura değiyordu. "Tatya ama eskiden hiçbir şeyin olmadığı bir yerde şu anda bir şehir var. Bataklıkların yerini bir medeniyet aldı!"

"Tezgâhı sallama! Bunları Puşkin'in Evgeni'sine söyle. O delirdi. Puşkin'in Paraşa'sına anlat. O da boğuldu."

"Evgeni ve Paraşa güçsüzdü. Onların heykeline rastlamadım hiç." Tezgâhı sallamaya devam ediyordu.

"Belki de," dedi Tatyana. "Ama Şura, Puşkin'in de çelişik duygular taşıdığı su götürmez bir gerçek. *Leningrad'ı kurmak uğruna insanların canını hiçe saymak çok fazla bir bedel değil mi,* diye soruyordu."

"Aynı fikirde değilim. Bence hiç de çelişkili değildi. Bu hamurun içine bir şey koyacak mısın; yoksa bu şekilde mi fınna vereceksin?"

Tatyana hamuru yoğurmayı bıraktı ve öylece durarak ona baktı. "Şura, bunu nasıl söylersin?"

"Bunu nasıl söyleyebilirim. Elbette içine bir şey koymayacaksın."

Oklava ile bacağına vurdu. "Git de tezgâhın üzerindeki tepsiyi getir. Onun çelişkili fikirlerinin olmadığını nasıl söylersin?" dedi Tatyana, Aleksandr'ın yüzüne bakarak. "Bak Puşkin ne yazmış. Bu bütün şiirin ana teması!" Derin bir nefes aldı:

"Ay ışığının solan gölgesinde,
Acımasız kadere sürüyor atını,
Ellerini kopan yaygaraya uzatıyor,
Bronz Atlı takipte."

Bir derin nefes daha aldı. "Puşkin şiirini başladığı gibi muhteşem siperlerle, Leningrad kulelerinin altın tepeleriyle, beyaz gecelerle ve Yaz Bahçesiyle bitirmiyor." Tatyana *Yaz Bahçesinden* bahsederken kalbinin küt küt attığını hissetti ve Aleksandr'a bakarak gülümsedi. Sonra devam etti. "Puşkin şiirinin sonunda, Leningrad'ın kurulduğunu; ancak Peter'in heykelinin kâbus gibi dirilip zavallı Evgeni'yi Leningrad sokaklarında takip ettiğini söyleyerek bitiriyor:

O uzun gecede
Zavallı hangi yola saparsa sapsın
Ağır adım sesleri duyuyordu
Bronz Atlı uykusundan uyanmıştı"

Tatyana'nın içi ürperdi. Niçin ürpermişti? Hava sıcaktı.

Aleksandr tepsiyi önüne koydu. "Tatya benimle tartışırken bir yandan da böreğin içini hazırlar mısın? Yoksa yemeği yapabilmen için seninle aynı fikirde olduğumu mu söylemem gerekiyor?"

"Şura, bu Leningrad'ın bedeli! Paraşa boğuldu. Evgeni sonsuza kadar Bronz Atlı tarafından takip edildi," dedi Tatyana ve hamurun içine lahanayı koyarak kenarını kıvırmaya başladı. "Paraşa'nın hayatta kalmayı istediğini düşünüyorum. Eminim Evgeni de delirmek istemezdi. Bunun yerine bataklıkta yaşamayı yeğlerdi."

Aleksandr tekrar tezgâhın üzerine oturdu ve bacaklarını açtı. *"Şanssız üçkâğıtçı burada yatıyor. Buraya gömülmüşler. Soğuk ceset yoksullar mezarlığında yatıyor."* Omuz silkti. "Her neyse. Sonuç olarak özgür bir dünya için Evgeni'yi feda etmeye değdi."

Tatyana duraksadı ve ona baktı. "Bir ülkede sosyalizmi kurmak için de Evgeni'yi feda etmeye değer miydi?" diye sordu.

"Haydi yapma!" diye haykırdı Aleksandr. "Herhalde Peter ile Stalin'i eşit tutmuyorsun!"

"Bana cevap ver."

Aleksandr tezgâhın üzerinden indi. "Ne kadar kötü olaylar yaşasak da özgür bir ülkedeyiz Tatyana! Köle değiliz. Bu çok önemli bir ayrıntı. Hitler için ölmekle, onu engellerken can vermek çok farklı."

"Hâlâ ölümler oluyor mu Şura?" dedi Tatyana ona yaklaşarak.

"Eğer hemen bir şeyler yemezsem ben de öleceğim," diye mırıldandı Aleksandr.

"Şimdi fırına koyuyorum." Böreği fırına koyduktan sonra kovadaki suyla ellerini ve yüzünü yıkadı. Fırın yandığı için kulübe çok sıcak olmuştu. Kapıyı ve pencereleri açmaları bir işe yaramadı. Tatyana, Aleksandr'a bakarak, "Kırk beş dakikamız var. Ne yapmak istersin? Hayır, dur. Bu söylediğimi unut. Tanrım, tamam. Önce tezgâhı temizleyebilir miyiz? Her yerim un oluyor. Bu hoşuna gidiyor, öyle değil mi? Şura, doymak bilmiyorsun. Bunu sürekli yapamayız."

"Ahh Şura yapamayız..."

"Ahhh...."

"Senin farklı düşündüğünü biliyorum," dedi Aleksandr ayın altında soğan ve lahanalı böreklerini, domates salatasını ve tereyağlı siyah ekmeklerini yerlerken. "Hitler ve Stalin için ölmenin aynı şey olduğunu savunuyorsun."

Aleksandr ağzına bir parça börek attı. "Ama Hitler'i durdurma uğruna ölmek çok farklı. Ben Amerika yanlısıyım. Amerika tarafında savaşıyorum. Bu savaşı kazanacağım."

Tatyana böreğine baktı. "Sanırım iyi pişmemiş;" dedi yavaşça.

"Saat 21:00. Onu çiğ çiğ yiyeli saatler oldu."

Tatyana haklı olduğunu düşündüğü için tartışmayı daha fazla uzatmak istemedi ve son sözünü söyledi. "Puşkin'e dönelim. Evgeni'nin sembolize ettiği Rusya, modernleşmek istemedi. Peter bu konuda yalnız kalmış olmalı."

"Yalnız kalmak mı?" dedi Aleksandr. "Rusya yoktu! Bütün Avrupa aydınlık dönemler yaşarken, Rusya hâlâ karanlıktaydı. Sonra Peter, Leningrad'ı kurdu ve bir anda Fransız dili ve kültürü, eğitim, seyahat, pazar ekonomisi, orta sınıf ve aristokrasi ortaya çıktı. Müzik ve kitaplarla tanışıldı Tatya. Senin şu sevdiğin kitaplarla. Tolstoy eserlerinde mutlu ailelerden bahsetti. Eğer Peter ondan yıllar önce Leningrad'ı kurmasaydı; Tolstoy o eserleri yaratamazdı. Evgeni ile Paraşa'nın kurban edilmesi daha iyi bir dünya düzeni kurulmasına ön ayak oldu. Bu ışık karanlığı zaferiyle aydınlattı."

"Senin için bu kurban edilmeden bahsetmek kolay. Bir sürü bronz atlı tarafından kovalanan sen değilsin," dedi Tatyana.

"Olaya başka bir açıdan bak," dedi Aleksandr ekmeğinden ısırarak. "Bu akşam yemekte neyimiz var? Lahanalı börek. Ekmek. Neden peki? Bunu biliyor musun?"

"Hiçbir şey anlamıyorum."

"Sabırlı ol. Bir dakika içinde anlayacaksın. Yemeği bunlarla geçiştirdik; çünkü bu sabah 5:00'te kalkmak istemedin. Alabalık almak için erken gitmemiz gerektiğini söyledim. Yoksa kalmazdı. Beni dinledin mi?"

Tatyana homurdandı. "Bazen dinliyorum."

"Evet," dedi başını sallayarak. "Dinlediğin günlerde de balığımız oluyor. Haksız mıyım? Elbette değil. Erken kalmak gerçekten çok berbat bir şey. Ama bunu yaparsak gerçek bir yemek yiyebiliyoruz." Aleksandr neşeli bir şekilde böreğini yedi. "Demek istediğim işte bu: büyük şeyler elde etmek için fedakârlık yapmak gerekiyor. Leningrad konusunda da böyle düşünüyorum. Bu fedakârlığa değmiş."

Tatyana duraksadı. "Stalin için de aynı şey mi geçerli?"

"Hayır! Hayır!" Tabağını battaniyenin üzerine bıraktı. "Büyük şeylerin bu fedakârlığa değeceğini söylüyorum. Stalin'i dünya düzeni için kurban vermek anlamsız. Seni zorla kaldırıp bunu yapmaktan başka çaren olmadığını söyleseydim; sen de yorgun bir şekilde kalkıp o soğukta balık değil de mantar bulmaya gitseydin ne olacaktı? Normal mantarlardan değil; benim topladığım, insanın ciğerini yakan ve üç beş dakika içinde öldüren mantarlardan toplamak zorunda kalsaydın ne olacaktı? O zaman yataktan kalkacak mıydın?" dedi Aleksandr.

"Şu an da kalkmak istemiyorum," dedi Tatyana tabağını göstererek. "Yemeğini ye. Bu balık değil..."

Aleksandr tabağını eline aldı. "Bu Tatya'nın güzel böreği," dedi neşe içinde ona bakarak. "Bazı savaşlar vardır ki, ne kadar istemesen de içine karışmak zorunda kalırsın. Bunlar hayatını feda etmeye değer."

"Sanırım...." dedi başını çevirerek.

Aleksandr yemeğini çiğnedi ve tabağını bıraktı. Buraya gel."

Tatyana battaniyenin üzerinde emekleyerek yanına gitti. "Bu konuyu daha fazla konuşmayalım," dedi ona sıkıca sarılarak.

"Bence de," dedi Aleksandr. "Haydi gidip nehre girelim."

Ertesi sabah Tatyana'nın kulübeden gelen çığlıkları duyuldu. Ormandaki Aleksandr sesi duyunca elindeki baltayı yere fırlattı ve

çam ağaçlarının arasından koşarak o tarafa gitti. Eve gittiğinde Tatyana'yı tezgâhın üzerinde sinmiş bir halde buldu.

"Ne oldu?" diye haykırdı.

"Şura yemek pişirirken ayağımın yanından bir fare geçti."

Aleksandr tezgâhın üzerindeki yumurtalara, ocağın üzerinde kaynayan kahveye, tabaktaki domateslere ve sonra da Tatyana'ya baktı. Yüzünde büyük bir tebessüm belirdi. Kahkaha atmamak için kendini zor tutuyordu. "Orada ne işin var?"

"Söyledim ya!" diye bağırdı. "Bir fare yanımdan geçti ve kuyruğunu bacağıma sürttü. Bunun bir çaresine bakar mısın?"

"Tamam. Ama orada ne yapıyorsun?"

"Tabi ki fareden kaçıyorum," dedi kaşlarını çatıp ona bakarak. "Orada durmaya devam mı edeceksin; yoksa fareyi yakalayacak mısın?"

Aleksandr tezgâhın yanına gitti ve onu kucağına aldı. Tatyana boynuna sarıldı; ama yere basmıyordu. Aleksandr onu sıkıca sararak sevgiyle öptü. Tatişya, farenin tırmanabildiğini biliyorsun."

"Hayır, tırmanamazlar."

"Finlandiya'da bir farenin bir parça yiyecek alabilmek için komutanın çadırının tepesine tırmandığını görmüştüm."

"Çadırın tepesinde yiyeceğin ne işi var?"

"Oraya koyarız."

"Neden?"

"Farenin tırmanıp tırmanamayacağını görmek için."

Tatyana gülmeye başladı. "Fare bu evden gidene kadar benden ne kahvaltı ne de kahve hazırlamamı bekleme."

Aleksandr onu dışarıya taşıdıktan sonra kahvaltı tabaklarını alıp geldi ve bankın üzerinde kahvaltı ettiler. Aleksandr şaşkınlık içinde ona dönerek, "Tatya, fareden korkuyor musun?" diye sordu.

"Evet. Onu öldürdün mü?"

"Bunu ne şekilde yapmamı istersin? Bana fareden korktuğunu hiç söylemedin."

"Hiç sormadın. Ne şekilde öldürmeni mi isterim? Sen Kızıl Ordu'da yüzbaşısın. Sana orada ne öğretiyorlar?"

"İnsanları öldürmeyi; fareleri değil."

Yemeğine pek dokunmamıştı. "Üzerine el bombası at. Tüfeğini kullan. Ne bileyim ben. Yap işte bir şeyler."

Aleksandr başını salladı. "Almanlar Leningrad'da bomba atıp yiyecek kuyruğunda bekleyen kadınların kollarını bacaklarını havaya uçururken dışarı çıkıyorsun; insan eti yiyenlerin karşısında cesurca duruyorsun; kardeşini bulmak için hareket halindeki bir trenden atlıyorsun ve sonra gelip fareden korktuğunu mu söylüyorsun?"

"Şimdi anladın işte," dedi Tatyana.

"Anlam veremiyorum," dedi Aleksandr. "Eğer bir insan büyük şeylerden korkmuyorsa..."

"Yanılıyorsun. Soruların bitti mi? Başka öğrenmek istediğin bir şey var mı? Ya da eklemek istediğin bir şey var mı?"

"Sadece tek bir şey daha," dedi Aleksandr ciddi bir yüz ifadesiyle. "Görünüşe göre, dün çok yüksek yaptığım patates tezgâhının bir işlevi daha ortaya çıktı," diyerek gülmeye başladı.

"Gülmeye devam et," dedi Tatyana. "Ben zaten dalga geçmen için buradayım."

Aleksandr kendi tabağını bankın üzerine bıraktıktan sonra Tatyana'nın tabağını da elinden aldı ve onu bacaklarının arasına çekti. "Tatya, ne kadar komik olduğun hakkında en ufak bir fikrin var mı?" Göğsünden öptü. "Seni çok seviyorum."

"Eğer beni gerçekten sevseydin; burada benimle flört etmek yerine o kulübeyi yerle bir ederdin," dedi kendini kollarından kurtarmaya çalışarak.

Aleksandr ayağa kalktı. "Şunu belirtmek isterim ki, bir kızla beraber olduktan sonra onunla aramda geçenlere flört demem."

Aleksandr içeriye gittikten sonra Tatyana kendi kendine gülümsedi ve yemeğini bitirdi. Aleksandr birkaç dakika sonra bir elinde tüfeği diğer elinde ise silahıyla kulübeden çıktı. Ölü fare süngünün uçundaydı.

"Nasıl yapmışım?"

Tatyana yüzündeki ciddi ifadeyi korumayı başaramadı. "Tamam, tamam. Kanıtı getirmek zorunda değildin."

"Ama kendi gözlerinle görmeden inanmayacaktın."

"Bana laf sokmaktan vazgeçecek misin? Şura, bana söylemen inanmam için yeterli," dedi Tatyana. "Haydi şimdi o şeyi buradan uzaklaştır."

"Son bir soru daha."

"Hayır," dedi Tatyana eliyle yüzünü kapayarak.

"Sence bu ölü fare, vurulanlarla aynı değerde midir?"

"Başımdan gider misin?"

Tatyana, Aleksandr ormanın içinde kaybolana kadar kahkahalarını duydu.

18

Kayanın üzerinde balık tutuyorlardı. Daha doğrusu tutmaya çalışıyorlardı. Tatyana'nın oltası suyun içindeydi; ama Aleksandr kendi oltasını kayanın üzerine bırakmış, Tatyana'nın çıplak sırtını okşuyordu. Tatyana kendine sırtı açık mavi elbisesini diktiği günden beri Aleksandr avlanmak gibi küçük işlere konsantre olamaz hale gelmişti. Başka elbise giymesini istemiyordu; ama bu şekilde de hiçbir şey yapamıyordu.

"Şura lütfen. Hiçbir şey tutamadık. Nayra Mikhailovna'nın sen balık tutamadın diye aç kalmasını istemiyorum."

"Hımmm. Ben de şimdi Nayra Mikhailovna'yı düşünüyordum. Sana 5:00'te kalkmamız gerektiğini söylemiştim."

Tatyana derin bir nefes aldı ve gülümseyerek nehre baktı. "Bana kitap okuyacağını söylemiştin. Puşkin'in kitabını buraya getirdin. Bana "Bronz Atlıdan oku," diyerek başladı*:"Eskiden anılarımız korkularını taze ve...."*

"Ben..."

"Sen oku. Balık tutma işini bana bırak."

Aleksandr sırtını öpüyordu. "Oltayı bırak."

"Saat neredeyse 18:00 oldu ve hâlâ yiyeceğimiz yok!"

"Haydi ama," dedi elindeki oltayı alarak. "Bana ne zaman karşı koyabildin?" Sırtüstü uzandı. "Elbiseni çıkar ve üzerime otur." Bir an susarak inildedi. "Hayır, öyle değil. Arkana dön. Yüzün nehre dönük olsun." "Sana sırtımı mı döneyim?"

"Evet," dedi Aleksandr gözlerini kapayarak. "Üzerimdeyken sırtını görmek istiyorum."

Bir süre sonra gevşeyen Tatyana, "Balık tutmaya devam edebilirim. Nasıl olsa yüzüm nehre dönük," dedi.

Aleksandr sırtını okşamaya devam etti ve hiçbir şey söylemedi. Tatyana üstünden kalktı. "Beni öpmek istiyor musun?"

Aleksandr gözleri kapalı bir şekilde uzanıyordu. "Evet." Ama hiç kıpırdamadı. "Kaç gün kaldı Tatyana?"

Aleksandr yüzünü Kama nehrine çevirerek oltayı eline aldı. "Bilmiyorum," dedi suya bakarak. "Gün saymıyorum."

Daha sonra Aleksandr'ın sesini duydu. "Haydi sana kitap okuyayım. Bu kısım hoşuna gidecek:

"Evlenmek mi? Neden olmasın?

Elbette kolay bir yolculuk olmayacak.

Ama denemekten ne çıkar? Genç ve güçlüyüm,

Çok çalışmak beni mutlu ediyor,

Hemen yarın olmasa da kısa bir süre içinde,

Tatlı uykularımız için bir yuva hazırlayacağım

Ve..."

Aleksandr sustu. Tatyana, Puşkin'in şiirindeki kadının adının Paraşa olduğunu biliyordu. Kalbinde bir ateşle bekledi. Aleksandr daha alçak bir ses tonuyla devam etti.

"Ve Tatyana'yı acılardan koruyacağım.

Kim bilir bir ya da iki yıl içinde,

Daha rahat bir hayat sürmeye başlarım.

O zaman çocuklarımıza bakmak

Tatyana'nın görevi olur

Ömrümüzün sonuna kadar

Ölüm bizi ayırıncaya dek

Tek bir vücut olarak yaşarız

Ve bizi torunlarımız gömer toprağa....."

Aleksandr durdu. Tatyana kitabı kapatma sesini duydu. "Böyle bir şey okumamı mı istemiştin?"

Devam et, asker," dedi titreyen elleriyle oltayı tutarak. "Cesur bir şekilde devam et."

"Hayır," dedi Aleksandr. Tatyana ona bakmak için dönmedi. Bunun yerine suya bakarak aklından bir şeyler söylemeye başladı.

"Bu onun hayaliydi. Bir o kadar da hüzünlü

O gece rüzgârın duracağını düşündü

Hüzünlü uğultusunun kesileceğini...

Pencereye vuran yağmurun dineceğini düşündü..."

Aleksandr ve Tatyana bunun üzerine konuşmadılar ve kulübeye döndüler.

Gece Nayra'dan döndükten sonra Aleksandr ateş yaktı, Tatyana da çay hazırladı. Tatyana yerde bağdaş kurdu ve Aleksandr da onun yanına oturdu. Her zamankinden daha sessizdi.

"Şura," dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Buraya gel. Her zamanki gibi başını bana yasla."

Başını kucağına koydu. Tatyana hafifçe yüzünü okşadı. "Sorun ne asker?" dedi kokusunu duymak için ona doğru eğilerek. Çay ve sigara kokusu geliyordu. Bacaklarıyla başını salladı ve gözlerinden öptü. "Seni rahatsız eden şey ne?"

"Hiçbir şey," dedi ve sustu.

Tatyana derin bir iç geçirdi. "Bir fıkra duymak ister misin?"

"Vova'ya anlatmadıklarından biri olursa dinlerim."

"Paraşütçüler paraşüt almak için bir dükkâna gider. 'Paraşütleriniz iyi mi?' diye sorarlar. Adam 'Şimdiye kadar hiçbir şikâyet gelmedi,' der."

Aleksandr biraz güldü. "Komikti Tatya." Kucağından kalktı ve fincanını aldı. "Gidip sigara içeceğim."

"Burada iç. Fincanları bırak. Daha sonra götürürüm."

"Sonraya bırakmak istemiyorum," dedi. "Neden hep aynı şeyi yapıyorsun?"

Dudağını ısırdı.

Aleksandr yanından uzaklaşmadan önce, "Ayrıca neden Vova'ya servis yapmak zorundasın? Elleri kırık mı? Yemeğini kendisi alamaz

mı?" dedi.

"Şura, ben herkese servis yapıyorum," dedi. "Hem de ilk önce sana yapıyorum. Herkese yemek verip ona vermesem, sence bu nasıl algılanır?"

"Nasıl görüneceği umurumda değil. Sadece bunu yapmanı istemiyorum."

Cevap vermedi. Buna mı bozulmuştu?

Tatyana ateşin önünde oturmaya devam etti. Ateşin etrafındaki çember dışında her yer karanlıktı. Sadece yarım ayın ışığı vuruyordu. Havada odun kokusu vardı. Aleksandr'ın evin yanındaki bankta oturarak onu izlediğini göremese de hissediyordu. Bunu her geçen gün daha çok yapmaya başlamıştı. Üst üste sigaralar içiyor ve onu izliyordu.

Tatyana ona döndü. Aleksandr sigara içerek ona bakıyordu.

Ayağa kalkarak yanına gitti. Ayağına basarak utangaç bir şekilde, "Şura... içeri girmek ister misin?" diye sordu.

Başını salladı. "Sen gir. Ben bir süre daha burada oturacağım ve ateşin sönmesini bekleyeceğim."

Tatyana ona bakarak gözlerini, dudaklarını ve ellerini inceledi.

Dudağını ısırdı ve olduğu yerden kımıldamadı.

"Haydi git," dedi Aleksandr.

Tatyana ona iyice yaklaştı ve bacaklarının arasına girerek yerde diz çöktü. Aleksandr'ın nefes alıp verişi hızlanmıştı. Tatyana yüzüne bakıp bacaklarını okşayarak, "Ben neyi seviyorum?" dedi.

Aleksandr cevap vermedi.

Tatyana onu kışkırtmaya devam etti. "Sen neyi seviyorsun?"

"Yumuşak dudaklarının penisimin üzerinde olmasını," dedi.

"Hımmm," dedi pantolonunun düğmelerini çözerek. "Çok mu karanlık? Yoksa görebilir misin?"

"Görebiliyorum," dedi başından tutarak.

"Şura."

"Hımmm."

"Seni seviyorum."

19

Aleksandr karanlık ormanda çıra arıyordu. Tatyana ona seslendi; ama cevap alamadı. Nayra'ya gitmeden önce onu görmek istemişti. Ona bir tabak kızarmış patates, iki domates ve bir salatalık hazırlayarak bankın üzerine bıraktı. Ormandan geldiğinde hep aç olurdu. Tabağının yanına bir bardak çay, sigara ve çakmak da koydu.

Tatyana'nın komik kocası eğlenceli işlere olan ilgisini kaybetmişti. Sürekli sigara içiyor ve odun kesiyordu. Şu anda tek yaptığı buydu. Kendi için sigara içiyor; onun için ise odun kesiyordu. Her sabah gün ağarırken uyanmaya ve Kama çarşaf gibi dümdüzken balık avlamaya devam ediyorlardı. Dört beş dakika içinde beş altı balık tutuyorlardı.

Aleksandr bunları nehrin kenarındaki bir ağaç dalına astığı su dolu kovaya koyuyordu. Sonra da sigara içmeye gidiyor; Tatyana ise dişlerini fırçalayarak yatıyordu.

Sigarasını içip yüzdükten sonra yatağa geliyordu ve her zamanki gibi onu bekleyen Tatyana söylediklerini dinliyordu. Onu görünce çok heyecanlanıyordu. Aleksandr ise ona sahip oluyordu. Aleksandr ondan gün ağarırken, buz gibi havada kalkmasını istediğinde Tatyana bunu severek yapıyordu.

Vücudu buz gibiyken, kendini Tatyana'nın kollarına bırakarak onun ateşiyle yanıyordu. Adeta ateşe düşüyordu; ama kendini ona dokunmaktan alamıyordu. Vücudunda oluşan yanık izleri onu öldürmese de, hayatının sonuna kadar geçmeyecekti.

Onun arkasından koşturan, tutup yere yatıran ve her yerini yalayıp onu gıdıklayan Şura'ya ne olmuştu? Onu görebilmek için hava aydınlıkken sevişmek isteyen Şura neredeydi? Gülen, espriler

yapan o sabırsız adam neredeydi? O gitmiş ve yerine odun kesip sigara içmek dışında hiçbir şey yapmayan Aleksandr gelmişti.

Tatyana bazen Aleksandr'ın yanında huzur içinde uyurken, gecenin bir yarısı onun yüzünden uyanıyordu. Hiç kıpırdamıyor ve bunu ona belli etmiyordu. Uyanık bir şekilde öylece uzanıp nefesini tutuyor ve onu hissediyordu. Nefes nefese kaldığını ve saçlarından öptüğünü hissediyordu. O anlarda tamamen nefessiz kalmayı istiyordu.

Tatyana, Aleksandr için domates doğrarken, yaşlar yanaklarından süzüldü.

Arkasından yaklaşan Aleksandr'ın, "Bir yere mi gidiyorsun?" dediğini duydu.

Aleksandr her şeyi anlayan bir askerdi. Hemen gözyaşlarını sildi ve boğazındaki gıcığı temizledi. "Haydi gel, işim bitti." Işık az olduğu için gözyaşlarını görmeyebilirdi.

Gülümseyerek ona dönünce elindeki tahta parçalarını gördü. "Yine mi odun topladın?" diye sordu Tatyana. Kalbi küt küt atıyordu. "Bu kadar odunu ne yapacağım?" Aleksandr'a yaklaştı. "Hımmmm, çok güzel kokuyorsun," diye mırıldandı nefes nefese.

"Neden yüzün kıpkırmızı?"

"Patates yemeği için soğan doğradım. Soğanın insanı ne hale getirdiğini bilirsin."

"Sadece bir tabak görüyorum. Bir yere mi gidiyorsun, diye sordum." Gülümsemiyordu.

"Elbette hayır," dedi Tatyana boğazındaki gıcığı temizleyerek.

"Gidip elimi yüzümü yıkayayım."

"Hiç zahmet etme." Çıplak ayakla Aleksandr'ın yanına yaklaştı. Tahrik olmuştu. "Ayağında botlar varken, kendimi senin yanında çok kısa hissediyorum."

Aleksandr onu sıkıca sardı. Sol eliyle başını, sağ eliyle ise poposunu tutuyordu. Üzerindeydi ve içine girip çıkıyordu. Aleksandr istemediği sürece kıpırdayamıyordu bile. Tatyana, Aleksandr'ın ona ne kadar âşık olduğunu ve ona ne kadar çok ihtiyaç duyduğunu hissedebiliyordu. Artık anlamıştı: Aleksandr ne kadar güçlü olduğunun farkındaydı.

Altında yatan Tatyana dudaklarını boynuna yapıştırdı. "Ahhh Şura... Sana çok ihtiyacım var." Ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

Sesi çatallaştı. "Buradayım. Hisset beni."

"Hissediyorum, asker," diye fısıldadı. "Hissediyorum."

Tatyana kısa bir süre sonra içinde bir ateş hissetti ve ağlamamak için dudağını ısırdı. Fakat Aleksandr bunu hissetti. Durmak için ona sıkıca tutundu ve sonra kendini geri çekti. Tatyana yine aynı şeylerin yaşanacağını düşündü. Kollarını açarak ona yalvaracaktı. Bu, bütün gece sürecekti ve en sonunda pişman olarak pes edecek; onunla yorulana kadar sevişecekti.

Akşam olmuştu. Tatyana, ona dönük bir şekilde yüzükoyun yatan ve gözleri kapalı olan Aleksandr'ı izliyordu. Nefes alıp verişini dinliyor ve uyuyup uyumadığını anlamaya çalışıyordu. Uyuduğunu sanmıyordu; çünkü Aleksandr her birkaç nefes alıp verişten sonra bir şey düşünüyormuş gibi irkiliyordu. Tatyana onun hiçbir şey düşünmemesini istiyordu. Sırtında parmağıyla küçük daireler çizmeye başladı. Aleksandr mırıldandı ve diğer tarafa döndü.

Neye ihtiyacı vardı? Ona ne verebilirdi?

Ellerini omuzlarında gezdirerek, "Masaj yapmamı ister misin?" diye sordu. Etini sıktı. "Beni duyuyor musun?"

Tek gözünü açarak ona döndü. "Nasıl masaj yapıldığını biliyor musun?"

"Evet," dedi gülümseyerek. Aleksandr'ın üzerinde sadece şort vardı. Üzerine çıktı.

"Tatya, masaj hakkında ne biliyorsun?"

"Ne demek istiyorsun?" dedi poposuna çimdik atarak. Çok masaj yaptım."

"Öyle mi?"

Bunun dikkatini çekeceğini biliyordu. "Evet. Hazır mısın? Tren rayları." Tatyana boynundan aşağıya doğru parmaklarıyla iki paralel çizgi çizdi.

"Eşit çizgiler." İki tane kısa, dikey çizgi çizdi.

"Son tren geliyor...." Zigzag çizdi.

"Ve bütün buğdayı boşaltıyor." Sırtını gıdıkladı.

Aleksandr gülmeye başladı.

Tatyana onu öpmek istedi; ama bu oyunun bir parçası değildi.

"Tavuklar gelip buğdaydan yemeğe başlıyorlar." Parmaklarını sırtına sapladı.

"Sonra kazlar geliyor ve onu çimdikliyorlar." Her yerini çimdikledi.

"Bu nasıl bir masaj?"

"Çocuklar geliyor ve üstüne basıyor!" Avuç içlerini sırtına bastırdı.

"Neden bütün gücünü sırtıma veriyorsun?"

"Soyguncular gelip üzerine tuz ve karabiber ekerek yiyor," dedi onu gıdıklayarak. Aleksandr kıpırdanmaya başladı. Gıdıklanması Tatyana'nın çok hoşuna gidiyordu. Dayamadı ve sırtını ısırdı. Altında yatıyor ve gıdıklandığı için kıpırdanıp duruyordu. Tatyana ısırınca söylenmeye başladı.

"Şimdi horoz geliyor ve biraz buğday topluyor," dedi Tatyana tırnaklarıyla gagalar gibi yaparak. "Şimdi de hayvanat bahçesi bakıcısı geliyor...."

"Hayır, o olmaz," dedi Aleksandr.

"Oturuyor ve yazmaya başlıyor." Tatyana bir masa ve sandalye çizdi. Aleksandr'ın sırtına bir şeyler yazdı.

"Lütfen kızımı hayvanat bahçesine kabul edin ve bütün buğdayı toplayın. Damga vuruyor...."Aleksandr'a hafifçe vurdu.

"Hırrrr." Parmağını kaburga kemiğine batırdı. Aleksandr sıçrayınca, Tatyana gülmeye başladı.

"Mektubu yollama zamanı!" Tatyana şortunun lastiğini gerdi. Bırakınca beline sert bir şekilde çarptı. Şortunu biraz aşağıya indirdi ve belini öptü.

Aleksandr kıpırdamadan uzandı. "Bitti mi?" diye sordu.

Tatyana gülerek üzerine yattı. "Evet," dedi omuzundan öperek. "Hoşuna gitti mi?" Sırtını, sert bir yatak gibi altında hissetmekten çok zevk alıyordu. Onu sırtında taşıdığı günleri hatırladı. Onu ve tüfeğini on kilometre boyunca taşımıştı. Tatyana yanağını yanık omzuna sürttü.

"Hıımm ilginç. Bu bir çeşit Rus masajı mı?"

Tatyana ona Luga'daki çocuklarla bu masajı birbirlerine günde yirmi kez yaptıklarını söyledi. Her seferinde bir öncekinden daha sert yapıyor ve daha çok gıdıklıyorlardı. Daşa ile birbirlerine yaptığından hiç bahsetmedi.

Aleksandr, Tatyana'nın altından kalktı. "Sıra bende."

"Yoo hayır," dedi. "Sen öyle iyiydin."

"Dön."

Tatyana sırtını döndü. Üzerinde hâlâ elbisesi vardı.

"Dur. Kalk kalk. Elbiseni çıkar." Ona yardım etti.

Tatyana yüzüstü yattı. Saçlarını beyaz kurdelelerle iki taraftan toplamıştı. Boynu ve sırtı açıktaydı. Omuzlarında güneş yüzünden çiller olmuştu; ama vücudunun diğer kısımları pürüzsüzdü. Aleksandr ona doğru eğilip, boynundan omuzlarına doğru diliyle çizgi çekti.

Saçındaki kurdeleleri çıkardı. Mavi, ipek külotunu çekerek, "Bunu da çıkaralım," dedi.

Tatyana kalçasını kaldırdı. "Şura, eğer külotumu çıkarırsan masaj sonunda lastiği nasıl çekeceksin?"

Kalçalarının hareketiyle her zamanki gibi kendinden geçen Aleksandr omzundan öptü. "Sırtında buğday taşıyan bir tren olmadığına göre, külot lastiğini de varmış gibi hayal edebiliriz. Öyle değil mi?" Gözleri kapalı olan Tatyana'nın güldüğünü gördü. Kendi şortunu da çıkardı.

Omuzlarından öperken Tatyana inildemeye başladı. "Oyunu kurallarına göre oynamıyorsun," dedi.

Dizlerinin üzerine yüklenerek bacakları açık bir şekilde durdu. "Pekâlâ, ne yapacağım?"

"Tren rayları, tren rayları," dedi Tatyana.

Aleksandr boynundan kuyruk sokumuna kadar iki çizgi çizdi.

"Bu güzel," dedi Tatyana. "Ama çok fazla aşağıya inmen gerekmiyor."

"Öyle mi?" dedi elini poposunda tutarak.

"Evet," dedi titreyen bir ses tonuyla.

"Tavuklar ne yapmıştı?" dedi Aleksandr.

"Gagaladılar," dedi. Aleksandr parmaklarıyla etini sıktı. Sonra da avuçlarını sırtına bastırdı. Ellerini göğüslerinde gezdirdikten sonra, "Kaz ne yapmıştı?" dedi.

"Çimdiklemişti." Hafifçe göğüs uçlarını sıktı. "Şura, bunu daha iyi yapman gerekecek," dedi Tatyana göğsünü yataktan hafifçe kaldırarak. Göğüs uçlarını daha hafif sıktı. "Hımmm," diye mırıldandı Tatyana.

"Soyguncular geldi...." Aleksandr üzerinden kalktı ve Tatyana'nın bacaklarını aralayarak arasında diz çöktü. Kalçalarını kendine doğru kaldırarak, "Tuz döktüler," dedi. Sonra içine girerek, "Karabiber

döktüler," diye devam etti. Tatyana çığlık attı ve elleriyle çarşafı sıkıca tuttu. "Sonra yediler... Defalarca..."

Aleksandr ara vermeden ona doğru eğildi ve avcunu sırtına dayadıktan sonra altın sarısı saçlarını okşamaya başladı. Gözlerini kapayarak doğruldu ve kalçalarını sıktı.

Tatyana bir süre sonra, "Bu bir tür Amerikan masajı mı? Çünkü kural dışı olduğu açıkça ortada," diye mırıldandı.

Aleksandr güldü; ama gözleri hâlâ kapalıydı.

"Biliyor musun artık bu oyun hakkında çok farklı şeyler düşüneceğim," dedi Tatyana.

"Bu güzel," dedi Aleksandr. "Saklambaç hakkında farklı şeyler düşündüğün gibi."

"Evet, o oyunu da mahvettin," diye mırıldandı.

Aleksandr hâlâ içindeyken ona arkadan sıkıca sarıldı ama onu yeterince sıkamadığını hissetti.

20

Gece geç saatte Tatya ve Şura poker oynuyordu. Ölüme meydan okuyan, inatçı ve inanılmaz güzel olan Tatya kaybetmekten nefret ediyordu. Pokerde de çok kötü kaybediyordu. Aleksandr, Tatyana'ya değil; kartlara konsantre olmak zorunda kalmıştı.

Aleksandr az önceki oyunda gömleğini kaybeden karısının göğüs uçlarını yalarken, Tatyana inliyordu. Ay ışığının altında, kulübenin önünde yaktıkları ateşin kenarındaydılar. "Beni içeri götür," diye fısıldadı Tatyana.

"Bir el daha kaybetmeden olmaz." Ama kendini ondan alamıyordu. "Halime bak Tatya. Seninle birlikteyken patlamaya hazır bir bomba gibi oluyorum..."

"Her yerin öyle değil," dedi penisini tutup kendini battaniyenin üzerine bırakarak. "Ne pahasına olursa olsun, bir el daha kaybetmeyeceğim."

Tatyana için poker oyunu pek iyi gitmiyordu; ama Aleksandr için aynı şey söylenemezdi. Tatyana'nın üzerinde sadece külotu kalmıştı. "Külotum ve evlilik yüzüğüm kaldı," dedi Tatyana. "Sanırım son iki oyunda yenebilirim."

"O yüzüğü çıkarıp saklasan iyi edersin," dedi Aleksandr kâğıtları dağıtırken.

Tatyana elini incelerken, Aleksandr onu izledi ve kendi kâğıtlarına pek dikkat etmedi. Tatyana eline odaklandı ve Aleksandr'ın gözlerinden korunmak için kâğıtları göğsünün üzerinde tuttu. Aleksandr ondan kartları indirmesini istedi. Derin bir nefes aldı. Kısa bir süre sonra onu elde edecekti.

Tatyana İngilizce, *"Nasıl diyordunuz... beni isabet al."* Gülümsedi. *"İki kez."*

Büyük bir gayretle eline bakıyordu. Bir anda yüzü güldü. Gözlerinin içi parladı ve tekrar Rusça konuşmaya başlayarak, "Senden iki kopek alacağım."

Aleksandr ciddi olmaya çalışarak, "Asıl ben senden iki şey alacağım. Haydi Tatya. Bana elindekileri göster," dedi.

"İşte!" Tatyana ful dam açtı.

"Boşuna seviniyorsun," dedi Aleksandr kâğıtlarını açarak. Dört papazı vardı.

"Ne?" dedi kaşlarını çatarak.

"Ben kazandım. Dört papazım var." Külotunu işaret etti. "Haydi, çıkar."

"Ne demek istiyorsun?"

"Dört kral ful damı yener."

"Sen koca bir yalancısın." Kâğıtları yüzüne fırlattı ve göğüslerini elleriyle kapattı.

Aleksandr ellerinden tutarak çekti. "Burası Luga değil. Onları gördüm," diyerek sırıttı.

Tatyana göğsünü tekrar kapadı. "Neden sürekli kazandığını şimdi anladım. Hile yapıyorsun."

Aleksandr gülmeye başladı. "Senin bana söylediğin hiçbir şeyi unutmadığımı daha kaç kez söylemem gerekiyor?" Uzanarak külotunu çekti. "Kural kuraldır. Çıkar haydi."

Tatyana kendini geri çekti. "Evet hileli kurallar," dedi. "Haydi bir kez daha oynayalım."

"Tekrar oynayacağız; ama sen çırılçıplak olacaksın. Bu oyunu kaybettin."

"Şura! Daha geçen gün Nayra Mikhailovna'ya ful damın dört papazı yendiğini söyledin. Sen tam bir hilekârsın. Hile yaparsan seninle oynamam."

"Tatya, geçen gün Nayra Mikhailovna'nın dört değil, üç papazı vardı. Benim ful damım onu yenerdi." Aleksandr sırıtarak yüzüne baktı. "Seni pokerde yenmek için hile yapmama gerek yok. Dominoda yaparım; ama pokerde asla."

"Madem hile yapmana gerek yok; neden yapıyorsun?" diye sordu Tatyana.

"Öyle ya da böyle Tatya, külotunu çıkaracaksın. Kurallara uy," dedi Aleksandr elindeki kâğıtları bırakarak.

"Hileli kurallar," dedi Tatyana.

Aleksandr'ın üzerinde sadece asker pantolonu vardı. Tatyana hâlâ eliyle göğüslerini kapatıyordu; ama dudakları aralıktı ve Aleksandr'ın yarı çıplak vücudunu seyrediyordu. "Tatya," dedi ona bakarak. "Kuralları zorla uygulamamı mı istiyorsun?"

"Evet," dedi ayağa kalkarak. "Uğraştığını görmek istiyorum."

Aleksandr onun savaşçı ruhunu seviyordu. O da hemen ayağa kalktı; ama Tatyana'yı hiçbir şey durduramazdı. Aleksandr koşmaya başladığında, o nehre ulaşmıştı bile.

Aleksandr nehrin kenarında durdu. "Sen delisin!" diye bağırdı.

"Evet. Sen de sırf elbiselerimi çıkarmam için pokerde hile yapıyorsun!" diye bağırdı nehirden.

Aleksandr kollarını kavuşturarak, "Senin elbiselerini çıkartmak için pokerde hile mi yapmam gerekiyor? Onların üzerinde olmasını istemiyorum."

"Sen...." dediğini duydu.

Aleksandr gülmeye başladı. "Haydi çık." Ama onu göremedi. Nehrin karanlık tarafındaydı. "Haydi, çık sudan."

"O kadar akıllıysan gel de sen çıkar."

"Akıllıyım; deli değil. Geceleyin nehre girmem. Haydi gel."

Aleksandr onun tavuk gibi gıdakladığını duydu.

"Pekâlâ," dedi Aleksandr arkasını dönüp kıyıdan uzaklaşarak. Ateşin yanına giderek kâğıtları, sigaralarını ve çay fincanlarını topladı. Battaniye dahil her şeyi kulübeye taşıdıktan sonra tekrar dışarı çıktı. Orman ve nehir sessizdi. Hava da serinlemişti.

"Tatya!" diye bağırdı Aleksandr.

Ses gelmedi.

"Tatya!" diye bağırdı daha hızlı bir şekilde.

Yine ses gelmedi.

Aleksandr hızla nehre gitti. Hiçbir şey göremiyordu. Bir karaltı bile yoktu. Ay ışığı soluktu ve yıldızlar nehri aydınlatmıyordu.

"Tatyana!" diye bağırdı.

Ses çıkmadı.

Aleksandr bir anda Kama nehrindeki akıntıyı hatırladı. Bazen koydukları kayalar ya da odun parçaları suyla sürükleniyordu. Paniğe kapıldı.

"Tatya!" diye bağırdı. "Bu hiç komik değil!" Bir su şıpırtısı ya da nefes sesi duyabilmek için bekledi.

Hiçbir ses gelmedi.

Aleksandr akıntıya doğru yüzerek, "Tatya!" diye bağırdı.

Başını çevirip kıyıya baktığında Tatyana'nın orada olduğunu gördü.

Kurulanarak üzerine uzun bir gömlek giymiş ve saçlarını kurutarak ona bakıyordu. Ateş arkasında kaldığı için Aleksandr yüzündeki ifadeyi seçemedi; ama konuşmaya başladığında yüzünde büyük bir tebessüm olduğundan şüphesi kalmadı. "Kama nehrine üzerinde pantolonunla gireceğini hiç düşünmezdim büyük hilekâr?"

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. İçi rahatlamıştı; ama tek kelime etmiyordu.

Aleksandr hızla suyun içinden çıkıp yanına koşunca, geri çekildi ve tökezleyerek yere düştü. Ona bakınca yüzündeki tebessüm bir anda dondu.

Aleksandr bir süre başında durdu ve sık sık nefes alıp vererek başını salladı. "Tatyana, sana inanamıyorum." Kalkması için ona elini uzattı; ama sırılsıklam bir halde kulübeye doğru yürürken yüzüne hiç bakmadı.

Arkasından, "Sadece bir şakaydı..." dediğini duydu.

"Hiç komik değildi!"

"Bazıları şakadan anlamaz!" diye mırıldandı Tatyana.

"Senin boğulmanın neresi bana komik gelecekti?" diye bağırdı Aleksandr. "Bu şakanın hangi kısmını komik bulacağımı düşündün?" Aleksandr kolundan tuttu ve sonra bırakarak içeri girdi. Tatyana'nın da arkasından geldiğini duydu. Ona uzun uzun bakarak, "Şura..." dedi. Elini aldı ve gömleğinin altına götürdü. Külotunu çıkarmıştı. Aleksandr nefesini tuttu. Gerçekten inanılmaz biriydi. Eli Tatyana'nın bacakları arasında kaldı.

Tatyana, Aleksandr'ın pantolonunu çıkarırken, "Suya, beni kurtarmak için mi girdin?" dedi. "Şövalyenin dayanıksız genç kızı kurtardığı kısmı unutmuşsun."

Aleksandr onu okşamaya devam etti. "Dayanıksız mı?" dedi onu kendine yaklaştırarak. "Başka birinden bahsediyor olmalısın. Ayrıca senin bir genç kız olarak görevin şövalyeyle sevişmek; onu korkutmak değil."

"Ben şövalyeyi korkutmak istemedim," diye mırıldandı. Aleksandr onu kucağına alarak yatağa yatırdı. Tatyana ona kollarını açtı.

Aleksandr gaz lambasının loş ışığında sırtüstü çıplak bir halde yatan, ona kendini teslim eden ve onun için inildeyen Tatyana'ya bakıyordu. Bir süredir sevişiyorlardı ve Tatyana'nın gücünün artık tükendiğini hissediyordu. Bütün düşündüğü Tatya idi. Ayak parmaklarına dokundu ve yavaşça bacaklarından yukarıya çıktı. Göğüslerini okşadıktan sonra parmaklarını boynunda gezdirmeye başladı.

"Ne oldu Aleksandr? Ne var sevgilim?" diye fısıldadı Tatyana.

Aleksandr cevap vermedi. Eli boynunda kaldı.

"Buradayım asker," dedi Tatyana elini penisine götürerek. "Beni hisset."

"Hissediyorum Tatya," dedi Aleksandr ona doğru eğilerek. "Hissediyorum."

"Lütfen bana gel," diye inledi. "Lütfen... gel. Bana istediğin gibi... benim sevdiğim gibi sahip ol Şura..."

Ona sevdiği şekilde sahip oldu ve sonra battaniyenin altına girdiler. Uyumaya hazırlanırlarken Aleksandr konuşmak için ağzını açtı. Tatyana, "Şura, her şeyi biliyorum, anlıyorum ve hissediyorum. Hiçbir şey söyleme."

Birbirlerine sıkıca sarıldılar ve çıplak vücutları birbirine yapıştı. Aleksandr'ın öfkesi geçmişti.

21

Yaşamlarına devam ettiler. Sabahtan geceye, nehrin ilk kıpırtılarından tarlakuşlarının son ötüşlerine, ısırgan otlarından çam

kokusuna, sabah güneşinden ay ışığına kadar günlerini dolu dolu yaşadılar.

Aleksandr onun için odun kesmiş ve deste haline getirerek iple bağlamıştı. Tatyana ise ona çilekli turtalar ve kekler hazırlamıştı. Bu yaz çilek çok boldu.

Aleksandr onun için ev eşyaları yapıyor; Tatyana ise ekmek pişiriyordu.

Domino oynadılar. Yağmurlu günlerde Nayra'nın sundurmasında domino oynuyorlar ve Aleksandr ne kadar uğraşırsa uğraşsın Tatyana'yı yenmeyi başaramıyordu. Yalnız kaldıkları zaman ise poker oynuyorlar ve Tatyana her seferinde kaybediyordu.

Aleksandr en çok saklambaç oyununu seviyordu.

Tatyana ona beş gömlek ve iki şort daha dikmişti. "Böylece üniformanın altında beni hissedebilirsin," dedi ona.

Birlikte mantar toplamaya gittiler.

Aleksandr ona İngilizce öğretti. Ona hâlâ aklında olan İngilizce şiirler ezberletti. Bunlardan biri Robert Frost'a aitti: *Orman güzel, karanlık ve derin, ama tutmam gereken sözler var benim...*

Bazıları ise Emma Lazarus'a aitti: *Denizle ve güneşle yıkanan kapılarımız güçlü bir kadına direnebilir...*

Aleksandr kulübede ateş yaktıktan sonra, Tatyana yemeği pişirirken ona Puşkin'in kitabını okuyordu. Ama son zamanlarda 'Bronz Atlı'yı okumaktan vazgeçmişti; çünkü bu ikisini de çok etkiliyordu.

Kitabın arasında geçen yıl Daşa'ya vermiş olduğu bir fotoğrafını buldu. Bu Yuri Stepanov için madalya alırken çekilmiş bir fotoğrafıydı. Fotoğrafı Tatyana'ya göstererek, "Karım kocasıyla gurur duyuyor mu?" diye sordu.

"Başka çarem yok," dedi gülümseyerek. "Düşünsene Şura. Ben ilmen nehrinde bota binen küçük bir çocukken, sen annenle babanı kaybetmiş; orduya girmiş ve kahraman olmuştun."

"İlmen nehrinde bota binen bir çocuk değildin," dedi Aleksandr elini tutarak. "İlmen nehrinde bota binen ve beni bekleyen bir kraliçeydin."

"Hâlâ evlilik fotoğraflarımızı almadık," dedi Tatyana.

"Molotov a gidecek zamanımız oldu mu?" diye sordu Aleksandr.

Aleksandr'ın gidişi hakkında hiç konuşmadılar; ama günler eskisinden daha çabuk geçmeye başlamıştı. Sona yaklaştıkça adeta zamanla yarışır olmuşlardı.

Aleksandr ve Tatyana gelecek hakkında konuşmadı.

Daha doğrusu konuşamadı.

Ne savaştan sonra, ne savaştayken ne de 20 Temmuzun ardından konuşmadılar. Aleksandr, Tatyana ile ertesi gün hakkında bile tek kelime etmiyordu. Ne geçmişleri, ne de gelecekleri vardı. Lazarevo'daki günlerini yaşıyorlardı.

Aleksandr, yemek yiyip oyunlar oynarlarken, konuşup şakalaşırlarken, balık tutarlarken, ormanda yürüyüp Tatyana'ya İngilizce pratik yaptırırken, çıplak bir halde nehirde yüzerlerken, Tatyana'ya çamaşırda yardım ederken, kuyudan onun için su taşırken, her sabah saçlarını tarayıp gün içerisinde onunla yorulmadan ve sıkılmadan defalarca sevişirken hayatının en mutlu günlerini yaşadığını biliyordu.

Hiçbir hayali yoktu. Lazarevo'da yaşadıkları bugünler bir daha geri gelmeyecekti.

Tatyana'nın hayalleri vardı.

Aleksandr, bunun daha iyi olduğunu düşündü

Bir kendine bir de Tatyana'ya bakıyordu.

Tatyana sürekli gülüyordu ve çok mutluydu. Aleksandr geleceği düşünüyor olduğundan bile şüpheliydi. Ama bazen geçmişe takılıp kaldığını biliyordu. Leningrad'ı ve hüzün dolu günlerini düşünüyordu. Ancak gelecek konusunda umutları vardı.

Aleksandr banka oturup sigara içtiğinde ona, "Ne yapıyorsun?" diye soruyordu. Aleksandr, "Hiçbir şey," diye cevap veriyordu. Acısını büyütmekten dışında hiçbir şey yapmıyordu.

Sigara içiyor ve Tatyana konusundaki isteklerini duşünüyordu.

Bu birkaç yıl önce Amerika'ya duyduğu özlem gibi bir şeydi.

Onunla dopdolu uzun bir hayat istiyor; sadece onu koklamayı, onun tadını almayı, onun sesini duymayı ve onun altın saçlarını görmeyi diliyordu. Her gün onun verdiği huzuru içinde hissetmek istiyordu.

Tatyana'ya sırtını dönmeyi ve onu kaderiyle baş başa bırakmayı başarabilecek miydi? Onu terk ettiği, öldüğü ve onu da öldürdüğü için Aleksandr'ı affedecek miydi?

Onu sabah çırılçıplak bir halde kulübeden çıkıp nehre girerken izleyen ve çıktığında soğuktan sertleşen göğüs uçlarını gören Aleksandr'ın boğazına bir şey düğümlendi. Vücudu titriyordu ve Aleksandr'ın ona sarılmasını bekliyordu. Aleksandr dişlerini sıkarak gülümsedi ve ona sarıldığında Tatyana yüz ifadesini göremediği için Tanrı'ya şükretti.

Aleksandr sigara içti ve yaptığı tahta bankta oturarak onu izledi.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Tatyana.

"Hiçbir şey," dedi. *Gittikçe artan acısı yüzünden delirme noktasına gelmişti.*

Bir anda sinirlendi.

Başka insanlar için koşuşturup durması onu rahatsız ediyordu. Bunu fark eden Tatyana daha çok üzerine gidiyordu. Sürekli olarak, "Sana ne getireyim? Başka ne istersin? Neye ihtiyacın var?" diye soruyor ve onu boğuyordu.

Aleksandr hiçbir şey istemediğini söylese de, sigarasını getirip ağzına koyuyor ve yaktıktan sonra yanağına bir öpücük konduruyordu. Aleksandr, ondan uzak durmasını söylemek istiyordu. Aleksandr gidince, o yalnız kaldığında ne yapacaktı?

Aleksandr, Tatyana'nın ona başka bir şekilde davranamayacağını biliyordu. Onun için kendini feda ediyordu ve kendini asla gizlemiyordu. Aleksandr'ın ona ilk görüşte âşık olmasının sebebi de buydu. Aleksandr eline baltasını alıp bütün gün odun kestiğinde bazı şeyleri öğrenecekti.

Aleksandr onun mutlu olduğunu, sürekli şarkılar söyleyerek hoplayıp zıpladığını gördükçe sinirleniyordu. Onun birkaç gün sonra gideceğini bile bile, nasıl bu kadar umursamaz oluyordu?

Onu deli gibi kıskanmaya başladı ve bunu yaptığı için kendine bile şaştı. Başkasının ona bakmasına ya da onun bir başkasına gülümsemesine tahammül edemiyordu. Vova ile konuşmasına ya da ona servis yapmasına sinirleniyordu. Aleksandr bir anda sinirleniyor; ama Tatyana sayesinde beş dakika içinde yatışıyordu.

Aleksandr ona ne yürürlerken, ne yemek yerlerken, ne uyurlarken ne de sevişirlerken yeterince yakın olabiliyordu. Duyarlılık ve şehvet arasında gidip gelen duyguları yüzünden onunla gün boyunca defalarca sevişme isteği duyuyordu. Tatyana dikişe ya da yaşlı kadınlara yardıma gittiğinde içinde bir acı hissediyordu. Utangaçlığı, sevimliliği ve savunmasızlığı Aleksandr'ın kalbini acıtıyordu. Tenleri birbirine değdiğinde Tatyana'nın, adını fısıldadığını duymak için deli oluyordu.

Üzerindeyken Tatyana'nın onu izlemesine dayanamıyordu ve ona bakmaması için Tatyana'yı yüzüstü yatırıyordu.

Bütün bunları onu burada bırakırken acı çekmemek için yapıyordu.

Onu bırakacağını düşünmek bile istemiyordu.

Aleksandr bir soruyu kendi kendine defalarca sormuş ve artık cevap vermeyi bile unutmuştu.

Tatyana'nın yerini ne doldururdu?

İlk başlarda cevap çok kolaydı: *Tatyana'nın kendisi.*

Ama artık sona gelmişlerdi.

Tatyana ringa balığı yakaladıklarını duyunca balıkçıya gitmişti ve Aleksandr kulübenin içinde gidip gelerek onun dönmesini bekliyordu. Sonra Tatyana'nın sandığını açtı ve en altında bir şey buldu. Sanki saklanmış bir şey gibiydi. Sandık Tatyana'nın büyükbabasına ait olduğu için Aleksandr bunu ilk başta pek kurcalamadı. Ancak çarşafları, kâğıtları ve üç kitabı kaldırdıktan sonra siyah bir çıkın gözüne ilişti. Merak içinde hemen açtı. İçinde P-38 marka bir silah, votka şişeleri, kışlık botlar, domuz eti konserveleri, kraker, bir termos ve para vardı. Hepsi koyu renkte olan kışlık giysiler de gördü.

Aleksandr onun dönmesini beklerken üzgün bir halde on sigara içti.

Tatyana'yı görmeden önce sesini duydu. Ona öğrettiği bir vals müziğini mırıldanarak geliyordu. "Şura!" dedi neşe içinde. "Buna inanamayacaksın. Gerçek bir ringa balığı! Bu akşam ziyafet var."

Yanına giderek boynuna sarıldı. Aleksandr onu öptü ve yüzünün biraz ıslak olduğunu hissetti. Sonra da ona çıkını gösterdi "Bu ne?"

Tatyana çıkına baktı. "Ne?"

"Bu işte. Ne bu?"

"Eşyalarımı mı karıştırdın? Gel de balığı temizlememe yardım et."

"Bana bunun ne olduğunu söylemeden balığa elimi bile değdirmem."

"Sana söylesem de söylemesem de yemek yemek zorundayız."

"Tatyana!"

"Kendim için hazırladığım bir çıkın," dedi bağırarak.

"Ne için hazırladın? Kampa gitmeyi mi planlıyorsun?"

"Hayır..." dedi balığı bırakıp banka oturarak.

Aleksandr kahverengi kıyafetlerle şapkayı çıkardı. "Neden bu kadar çirkin kıyafetler?" Tatyana'nın gerildiğini fark etti.

"Göze çarpmamak için."

"Göze çarpmamak için mi? O halde önce şehvet fışkıran o dudaklarını sakla. Nereye gidiyorsun?"

"Sana ne oldu?" diye sordu.

Aleksandr sesini yükseltti. "Nereye gidiyorsun Tatya?"

"Herhangi bir durum için hazır olmak istedim."

"Nasıl bir durum için?"

"Bilmiyorum," dedi yere bakarak. "Seninle gitmek için."

"Benimle nereye gideceksin?"

"Herhangi bir yere." Gözlerini ona çevirdi. "Gittiğin her yere seninle gelirim."

Aleksandr konuşmaya çalıştı; ama yapamadı. "Ama Tatya... ben cepheye dönüyorum."

Tatyana yere bakıyordu. "Öyle mi Aleksandr?" dedi yüzüne bakmadan.

"Elbette. Başka nereye gidebilirim?"

Derin duygular içinde ona baktı. "Sen söyle."

Sanki ona yakın olunca savunmasız kalıyormuş gibi geri çekildi. "Tatya, cepheye gidiyorum. Albay Stepanov buraya gelmem için bana ekstra izin verdi. Ona döneceğime dair söz verdim."

"Siz Amerikalılar sözünüzü hep tutarsınız," dedi Tatyana.

"Evet. Bu önemli bir özelliğimiz," dedi Aleksandr. "Bu konuda konuşmanın bir anlamı yok. Gitmem gerektiğini biliyorsun."

Tatyana bir anda ürperdi ve ona bakarak, "O halde ben de seninle Leningrad'a döneceğim," dedi. Aleksandr konuşmayınca onun yumuşadığını ve rahatladığını düşündü. "Eğer sen kışlada olacaksan..."

"Tatyana!" diye bağırdı. "Sen benimle dalga mı geçiyorsun?"

Aleksandr kendine gelmek ve mantıklı bir şekilde düşünebilmek için birkaç dakika ormanda yürüdü. Geri döndüğünde, Tatyana'yı balığı temizlerken buldu. Her zamanki tavrıydı. Aleksandr sinirliydi ve o balık temizliyordu. Yanına gitti ve hızla elindeki balığı aldı.

"Kes şunu! Senin derdin ne?" diye bağırdı Tatyana.

Aleksandr yatışmak için tekrar ormana gitti. Tatyana'nın yere düşen balığı alıp üzerindeki pislikleri temizlediğini ve işine devam ettiğini gördü.

Yanına dönerek balığı yerdeki kâğıdın üzerine koydu ve Tatyana'yı omuzlarından tuttu. "Bana bak Tatya. Sakinleşmeye çalışıyorum, tamam mı? Bunun ne kadar büyük bir çaba gerektirdiğini biliyor musun?" Bir an duraksadı. "Sen neler geçiriyorsun aklından? Benimle gelmeyeceksin."

Tatyana başını sallayarak, "Geleceğim," diye mırıldandı.

"Hayır!" dedi Aleksandr. "Ben nefes aldığım sürece bu olmayacak. Benimle gelmen için beni öldürmen gerekiyor. Bunu aklından çıkar. Bir daha izin aldığımda seni görmeye gelirim."

"Hayır," dedi Tatyana. "Asla geri dönmeyeceksin. Oralarda bensiz öleceksin. Bunu hissedebiliyorum. Burada kalmayacağım."

"Tatya senin gelmene izin veren kim? Buna asla izin vermeyeceğim. Leningrad'ın düşman elinde olduğunu unuttun mu? Oraya geri dönemezsin. Şehirdeki insanları boşaltmaya hâlâ devam ediyoruz! Unuttun mu? Leningrad'ın ne halde olduğunu hatırlamıyor musun? Unuttuğunu sanmıyorum; çünkü bu sadece altı ay önceydi ve sen hâlâ gece yarılarında uyanıyorsun. Leningrad kuşatma altında olan bir şehir ve her gün bombalanıyor. Orada hayat yok. Orası çok tehlikeli ve bu yüzden geri dönmüyorsun."

"Pekâlâ o halde başka bir fikrin varsa bana söyle. Şimdi ringa balığını temizlemem gerekiyor."

Aleksandr ringa balığını Kama nehrine fırlatmak için aldı; ama Tatyana kolundan yakalayarak, "Hayır! O bizim akşam yemeğimiz. Yaşlı kadınlar onu bekliyor," dedi.

"Benimle gelmiyorsun. Bu konuda bir daha konuşmayacağım." Tatyana'nın çantasını ters çevirerek içindeki eşyaları yere döktü.

Tatyana sakin bir şekilde onu izledikten sonra, "Bunları kim toplayacak?" dedi.

Aleksandr tek kelime etmeden elbiseleri eline aldı ve asker bıçağıyla hepsini küçük parçalara ayırdı.

Tatyana korku dolu gözlerle onu izledi. "Bu seni rahatlattı mı? Kendime yeni kıyafetler dikebilirim Şura."

Aleksandr yumruğunu sıkarak ona doğru eğilerek, "Beni çıldırtmaya mı çalışıyorsun?" dedi.

Çantasını eline alarak onu da parçalara ayıracağı sırada Tatyana bir eliyle kolunu diğeriyle de bıçağı tutarak, "Hayır. Lütfen," dedi. Üzerine çullanarak bıçağı ve çantasını almaya çalıştı. Aleksandr onu iteceği sırada, Tatyana'nın ondan çok güçsüz olduğunu hatırladı ve durdu. Onu engellemek için canını yakması gerekiyordu. Bıçağı ve çantayı almasına izin verdi.

Nefes nefese kalan Tatyana elinde Aleksandr'ın bıçağıyla balığı temizlemeye gitti.

Akşam Nayra'da yemek yerlerken Aleksandr pek fazla konuşmadı. Üzgündü. Tatyana biraz daha çilekli turta isteyip istemediğini sorduğu zaman ona, "Hayır dedim!" diye bağırdı. Tatyana'nın gözlerindeki kırgınlığı görünce özür dilemek istedi; ama yapamadı.

Ormanda yürürken hiç konuşmadılar; ama gelince soyunup yatağa girdiklerinde Tatyana, "Hâlâ kızgın mısın?" diye sordu.

"Hayır!" dedi Aleksandr. Yorganın altına girerken şortunu çıkarmadı ve Tatyana'ya arkasını dönerek yattı.

"Şura." Sırtını okşayarak başından öptü.

"Yorgunum. Uyuyacağım."

Tatyana'nın ona dokunmayı kesmemesini istiyordu. Tabi ki Tatyana buna devam etti.

Tatyana ne yapmıştı?

"Haydi," diye fısıldadı Tatyana. "Haydi koca adam. Çıplaklığımı hisset. Hissediyor musun?"

Hissetti. Aleksandr sırtüstü yatıp gözlerini ondan kaçırarak

"Tatyana burada, senin için güvenli olan yerde, kalacağına söz vermeni istiyorum," dedi.

"Burada kalamayacağımı biliyorsun," dedi yavaşça. "Sensiz yaşayamam."

"Elbette yaşayabilirsin. Yaşayacaksın da. Önceden olduğu gibi."

"Öncesi yok artık."

"Kes artık. Hiçbir şey anlamıyorsun."

"O halde sen anlat."

Aleksandr cevap vermedi.

Küçük ellerini kollarında ve karnında gezdirdikten sonra daha aşağıya indirerek, "Anlat bana," diye yalvardı.

Aleksandr elini iterek, "Sadece üç günümüz kaldı. Son günlerimizi bu şekilde mahvetmek istemiyorum."

"Ama somurtarak ve bana kötü davranarak mahvediyorsun." Tekrar onu okşamaya başladı.

Aleksandr elini tekrar iterek bir anda her şeyi anladığını fark etti. "Buradan gideceğime, benimle geleceğini düşündüğün için mi üzülmüyor ve bu kadar neşeli davranıyorsun?"

Vücudunu ona yaslayarak kolundan öptü. "Şura, beni terk edip gideceğini düşünseydim, bugünleri nasıl geçirebilirdim sanıyorsun? Sahip olduğum her şeyi sana verdim. Eğer beni bırakırsan, her şeyimi alıp gideceksin."

Aleksandr'ın delirmeden önce yataktan kalkması gerekiyordu. Yataktan atlayarak yere bastı. "Kaybettiklerini başka bir yerde arasan iyi edersin Tatya! Çünkü ben, sensiz gidiyorum."

Konuşmadan başını salladı.

"Bana başını sallama!" diye bağırdı Aleksandr. "Lanet olsun, savaş var! Milyonlarca insan öldü. Ne istiyorsun? Kim olduğun belirlenmeden bir toplu mezara gömülmek mi?"

Tatyana titremeye başladı. "Seninle gelmek zorundayım," dedi fısıldayarak. "Lütfen."

"Bak, ben bir askerim. Bu ülke savaşta. Geri dönmem gerekiyor. Ama sen burada güvendesin. Savaştan biraz olsun uzaklaşmak için buraya geldim ve seninle çok güzel zaman geçirdik. Ama bitti anlıyor musun?" dedi yüksek bir sesle. "Benim geri dönmem gerekiyor ve sen benimle gelemezsin. Gelmeni istemiyorum. Kışlada bile olmayacağım. Başka yere gönderildim."

"Nereye gönderildin?"

"Bunu sana söyleyemem. Ama Leningrad geçen seneki gibi bir kış yaşayamayacak."

"Düşmanın önünü mü keseceksin? Nerede?" "Sana söyleyemem."

"Bana her şeyi söylüyorsun." Duraksadı. "Öyle değil mi Aleksandr? Bana her şeyi anlatmıyor musun?"

Ses tonunun altında yatan mana neydi? Bunu ona sormayacaktı. "Bunu söyleyemem."

Tatyana yatağın üzerine oturup ona bakarak, "Tanıştıktan üç gün sonra bana Amerika dan geldiğini anlattın. Bana bütün hayatından bahsettin. Ama şimdi nerede görevlendirildiğini söyleyemiyorsun."

Tatyana yataktan aşağıya atladı. Aleksandr geri çekildi. Gözlerinden, vücudundan ve ellerinden yeterince kaçamamıştı.

"Haydi anlat Şura," dedi yalvarırcasına. "Benimle sır saklamak için evlenmedin."

"Tatya, bunu seninle paylaşamam. Anlıyor musun?"

"Hayır!" diye bağırdı. "Madem yalan söylemeye devam edecektin, benimle neden evlendin?"

"Seninle evlendim; çünkü böylelikle seninle istediğim zaman yatabilecektim! Bunu anlamıyor musun? İstediğim zaman Tatya! İzinde olan bir askerin başka ne isteyeceğini düşünüyorsun? Seninle evlenmemiş olsaydım, bütün Lazarevo halkı sana fahişe gözüyle bakacaktı."

Aleksandr, Tatyana'nın söyledikleri karşısında ne büyük bir şok yaşadığını fark etmişti. Sendeleyerek geri çekildi ve duvara yaslandı. "Benimle neden evlendin?"

"Tatya..."

"Bana Tatya deme!" diye bağırdı. "Önce hakaret edip, sonra Tatya mı diyorsun? Senin fahişenim demek, öyle mi Aleksandr?" Elleriyle yüzünü kapadı.

"Tatya, lütfen..."

"Ne yaptığını anlamadığımı mı sanıyorsun? Senden nefret etmem için bunları söylediğini bilmiyor muyum sanki? Günlerdir harcadığın çabalar en sonunda işe yaradı. Başardın!"

"Tatya lütfen."

"Beni kendinden uzaklaştırmaya çalıştın; çünkü bu şekilde beni daha kolay bırakabileceğini düşündün."

"Geri geleceğim," dedi Aleksandr.

"Seni o zaman kim isteyecek?" diye bağırdı. "Hem gerçekten gelebilecek misin? Buraya gerçekten bunun için gelmediğine emin misin?" Sandığı karıştırarak 'Bronz Atlı' kitabını buldu ve içindeki bir tomar parayı çıkardı.

"Bu ne?" diye bağırdı parayı yüzüne fırlatarak. "Bu Amerika paralarını almak için mi geldin? Amacın kitabının içinde bulduğum on bin Amerikan dolarına yeniden sahip olmak mıydı? Bu parayı alıp bensiz Amerika'ya gitmeyi mi planlıyorsun? Yoksa bacaklarımı sana açtığım için bir kısmını bana mı bırakacaksın?"

"Tatya..."

Tatyana, Aleksandr'ın varilin yanında duran tüfeğini kaptı ve sapını karnına dayayarak, "Benden aldığını geri istiyorum," dedi. Güçlükle konuşuyordu. "Kendimi sana sakladığım için çok pişmanım. Şimdi beni vur yalancı ve hırsız herif. Zaten istediğin de bu. Haydi çek tetiği!" Onu tüfeğin sapıyla bir kez daha dürttü ve namluyu göğüslerinin arasına yerleştirdi. "Haydi Aleksandr. Namlu tam kalbimin üzerinde."

Aleksandr hiçbir şey söylemeden tüfeği elinden aldı.

Tatyana elini kaldırdı ve yüzüne bir tokat attı. "Hemen şimdi gitmeni istiyorum," dedi ağlayarak. "Çok güzel günler geçirdik. Bunları bir daha yaşayamayacağımız açıkça ortada. Bana istediğin her an sahip oldun. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum. İlk günden beri tek istediğin buydu. İstediğini aldığına göre gidebilirsin." Tatyana parmağındaki evlilik yüzüğünü çıkararak yüzüne fırlattı. "Bunu da benden sonraki fahişene verirsin!"

Omuzlarını düşürdü ve titreyerek yatağa yatıp beyaz pikeye sarındı.

Aleksandr dışarı çıktı. Acısının, vicdan azabının, aşkının ve bütün hayatının suyla temizlenmesini umut ederek Kama nehrine girdi. Dolunayın üçüncü gecesiydi. Suda kalırsa nehrin onu sürükleyeceğini ve kimsenin onu bulamayacağını düşündü. Kalbindeki acıyla sürüklenip gidecek ve bundan sonra hiçbir şey hissetmeyecekti. Tek istediği de bir şey hissetmemekti.

En sonunda içeri girdi.

Aleksandr yatağa çıkarak Tatyana'nın yanına uzandı ve nefes alıp verişini dinledi. Her beş dakikada bir irkiliyordu. Büzülmüş bir halde, yüzü duvara dönük uyuyordu.

Aleksandr en sonunda üzerindeki pikeyi çekti ve ona sürtünmeye başladı. Bacaklarını ayırarak içine girdi ve önce ensesinden, sonra da saçlarından öptü. Sol eliyle onu kendine doğru çekiyor; sağ eliyle de kalçasını sıkıyordu.

Tatyana zor kıpırdıyordu. Kendini geri çekmedi; ama çıt da çıkarmıyordu. Aleksandr gözlerini kapadı ve Tatyana'nın onu cezalandırdığını düşündü. Daha kötüsünü hak ediyordu. Buna rağmen onun böyle sessiz kalmasına dayanamıyordu. Huzura kavuşacak kadar içine girememişti. En sonunda Tatyana kendine hâkim olamadı ve inildeyerek Aleksandr'ın başını sıkıca tuttu. Aleksandr bu kez tamamen rahatladı ve içindeyken Tatyana'nın çığlıklarını duydu.

"Tatişya, çok üzgünüm," diye fısıldadı. "O duygusuz kelimeleri söylediğim için özür dilerim. Demek istediğim onlar değildi." Onu iyice kendine çekti.

"Demek istediğin onlardı," dedi Tatyana. "Sen bir askersin. Hepsini bilinçli söyledin."

"Hayır Tatya," dedi Aleksandr kendinden nefret ederek. "Bilinçli söylemedim. En başta senin kocanım ben." Onu daha çok kendine çekti. "Beni hisset Tatya. Vücudumu, ellerimi, dudaklarımı ve kalbimi hisset. Onları isteyerek söylemedim."

"Şura, istemediğin şeyleri söylememeni istemiştim."

Aleksandr yüzünü saçlarına sürterek nefes aldı. "Biliyorum. Özür dilerim."

Tatyana cevap vermedi; ama elini ondan çekmedi. Aleksandr geri çekilerek, "Bana döner misin?" diye sordu.

"Hayır."

"Lütfen bana dön ve beni affettiğini söyle."

Tatyana ona döndü ve şiş gözlerle yüzüne baktı.

"Ah tatlım..." Aleksandr gözlerini kapatarak duraksadı. Bu halini görmeye dayanamamıştı. "Bana doğru nefes al. Çilek kokan nefesini yüzümde hissetmek istiyorum."

Tatyana dediğini yaptı. Aleksandr ılık nefesini ciğerlerine kadar çekti ve ona sıkıca sarıldı. "Lütfen beni affettiğini söyle Tatya."

"Seni affediyorum." Ses tonu ciddiydi.

"Öp beni. Dudaklarının beni affettiğini hissetmek istiyorum."

Gözlerini kapatarak onu öptü.

"Beni daha affetmemişsin. Tekrar öp."

Tatyana onu bir kez daha öptü. Sonra dudaklarını araladı ve affettiğini belirten küçük bir inilti çıkardı. Elini aşağıya indirerek penisini tuttu ve okşamaya başladı.

"Teşekkürler," dedi Aleksandr gözlerine bakarak. "Bana, Şura onları isteyerek söylemedin. Kızgındın o yüzden oldu, de."

Tatyana derin bir nefes alarak, "İsteyerek söylemediğini biliyorum," dedi.

"Seni deliler gibi sevdiğimin farkında olduğunu söyle."

"Beni sevdiğini biliyorum."

"Hayır Tatya," dedi sesini alçaltarak. "Seni deli gibi seviyorum." Dudaklarını kaşlarının üzerinde gezdirdi. Tatyana nefessiz kalmaktan korktu.

"Sana vurduğum için özür dilerim," diye fısıldadı Tatyana.

"Beni öldürmemene şaşırdım doğrusu."

"Aleksandr buraya o yüzden mi geldin?" dedi titreyen bir sesle.

Amacın paranı geri almak mıydı?"

Koluyla onu sıkıştırarak gözlerini duvara dikti. "Tatya, kes şunu. Buraya para için gelmedim."

"Amerikan dolarlarını nereden buldun?"

"Annemden. Sana ailemin Amerika'da parası olduğunu söylemiştim. Babam Sovyetler Birliğine gelirken yanına hiçbir şey almamaya karar vermiş. Annem de bunu kabul etmiş; ama her ihtimale karşı yanına para almış ve bunu babamdan saklamış. Annemin tutuklanmadan birkaç hafta önce bana bıraktığı tek şey buydu. Parayı Puşkin'in kitabının kapağını kazıyarak beraber sakladık. On bin doları ön kapağın, dört bin doları da arka kapağın

içine koyduk. Bunun bana bu ülkeden gitmeme yardım edebileceğini düşünüyordu."

"1936 yılında tutuklandığında onları nereye sakladın?"

"Kitabı Leningrad halk kütüphanesine bıraktım. Sana verene kadar da orada kaldı."

"Benim geleceği gören Aleksandr'ım kitabı bana tam zamanında vermiş, öyle değil mi? Puşkin'in eserleri de dahil olmak üzere kütüphanedeki bütün değerli kitapları geçen yıl temmuz ayında geri gönderdiler ve kalanları ise alt kattaki kilere koydular. Paran kaybolurdu."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

"Onu neden bana verdin? Güvenilir bir yerde olmasını mı istedin?"

Aleksandr bakışlarını tekrar ona çevirdi. "Çünkü sana güvenmek istedim."

Tatyana sessiz kaldı.

"Kitap hep kütüphanede durmadı, öyle değil mi?"

Aleksandr cevap vermedi.

"Ahh Aleksandr." Tatyana yüzünü göğsüne dayadı.

Aleksandr konuşmak istedi; ama başaramadı.

Konuşmayı başlatan Tatyana oldu. "Dimitri'nin seni affetmemesi için bir sebep daha. Sanki yeterince neden yokmuş gibi. Stepanov'un oğlunu aramaya gittiğinde Dimitri'yi de yanında götürdün; çünkü ikiniz Finlandiya'dan kaçacaktınız, öyle değil mi?"

Aleksandr hiç tepki vermedi.

"Bataklıklar içinden kaçarak Vyborg'a, oradan Helsinki'ye ve sonra da Amerika'ya ulaşacaktınız. Paranız yanınızdaydı ve hazırdınız. Bu yıllardır hayalini kurduğunuz andı." Göğsünden öptü. "Öyle değil mi kocam, kalbim, Aleksandr'ım, bu kulübedeki bütün hayatım, öyle değil mi?" Tatyana ağlıyordu.

Aleksandr konuşacak gücünü kaybetmişti. Neredeyse bütün gücünü yitiriyordu. Bunu Tatyana ile konuşmayı hiç istemiyordu.

Tatyana'nın sesi titredi. "Bu harika bir plandı. Ortadan kaybolacaktınız ve öldüğünüzü düşünerek hiç kimse sizi aramayacaktı. Yuri Stepanov'un yaşadığını hesaba katmadınız. Onu ölü bulacağınızı düşündünüz. Bu ormana dönmek için sadece bir bahaneydi. Bir anda yaşadığını görüverdiniz!" Tatyana bir kahkaha attı. "Yuri ile birlikte geri döneceğinizi söylediğinde, Dimitri çok şaşırmış olmalı. Sana deli misin diye sormuş olmalı. Yıllardır Amerika'ya gitme hayali kurmuştunuz ve elinize bir fırsat geçmişti." Duraksadı. "Tahminlerim ne kadar doğru?"

Aleksandr yüzünü sarı saçlarının arasına gömerek şaşkın bir halde, "Yoksa sen de orada mıydın? Bütün bunları nasıl biliyorsun?" diye sordu.

Yüzünü ellerinin arasına aldı. "Çünkü seni herkesten daha iyi tanıyorum." Ellerini yüzünden çekmeden bir an duraksadı. "Kaçmak için başka bir şans daha yakalayacağınızı düşündüğünüz için Stepanov'un oğluyla birlikte Sovyetler Birliği'ne döndünüz. Ne yapman gerekiyordu Şura?" dedi. "Dimitri'ye, hayatta kaldığın sürece öyle ya da böyle Amerika'ya gideceğinize dair söz vermen mi?"

Aleksandr Tatyana'nın elini itti ve arkasına dönerek gözlerini kapadı. "Tatya, kes. Bu konuşmaya daha fazla devam edemeyeceğim."

Tatyana söyleyeceklerini toparlamak için durdu.

"Peki şimdi ne olacak?"

"Hiçbir şey," dedi Aleksandr tavana bakarak. "Şimdi sen burada kalıyorsun ve ben cepheye geri dönüyorum. Dimitri ise sakat. Leningrad için savaşacağım ve canımı feda edeceğim."

"Tanrım! Bana bunu söyleme!" Tatyana kolundan tutarak onu kendine çevirdi ve ağlayarak ona sarıldı. Aleksandr da onu mümkün olduğunca kendine çekti; ama bu ikisi için de yeterli bir yakınlık değildi. "Bunu söyleme Şura!" Tatyana hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

"Şura lütfen beni Sovyetler Birliğinde tek başıma bırakma," diye fısıldadı güçlükle.

Aleksandr, Tatyana'yı hiç bu kadar üzgün görmemişti. Ne yapacağım bilemedi. "Kendine gel Tatyana," dedi titreyen bir sesle. *Beni daha az sev ve gitmeme izin ver Tatyam.*

Saatler geçti. Aleksandr ona bir kez daha sahip oldu. "Haydi Tatyaşa, bacaklarını benim sevdiğim gibi aç," diye fısıldadı.

Tatyana boğazında düğümlenen gözyaşlarının tadını alır gibiydi.

Aleksandr sarı saçlarını ve bacaklarının arasını öperek, "Bana Lazarevo'dan gitmeyeceğine dair söz ver," dedi.

Tatyana'dan cevap gelmedi. Sadece iniltileri duyuluyordu.

"Sen benim akıllı sevgilim misin?" diye fısıldadı parmaklarını vücudunda gezdirerek. "Benim güzel sevgilim misin?" dedi öpmeye devam ederek. "Burada kalıp beni bekleyeceğine yemin et. İyi bir eş olacağına ve kocanı bekleyeceğine söz ver."

"Söz veriyorum Şura. Seni bekleyeceğim."

Tatyana bir süre sonra kollarında yatarken, "Lazarevo'da tek başıma uzun süre bekleyeceğim," dedi.

Aleksandr onu sıkıca sararak, "Tek başına; ama güvende," diye fısıldadı.

Aleksandr ondan sonraki üç günü nasıl geçirdiklerini bilmiyordu. Kin ve umutsuzluk içinde kavga etmişler, boğuşmuşlar, yorulana kadar sevişmişlerdi. Hiçbir teselli bulamamışlardı.

22

Aleksandr'ın gittiği sabah birbirlerine dokunamadılar.

Aleksandr eşyalarını toplarken, Tatyana da dışarıdaki bankta oturdu. Aleksandr, Tatyana'nın yıkayıp ütülediği üniformasını giydi; saçlarını taradı ve şapkasını taktı. Çadırını da yanına aldığından emin oldu. Tabancasını, cephanelerini, pasaportunu, el bombalarını ve tüfeğini de koymuştu.

Geri dönmek için ihtiyaç duyacağı birkaç ruble aldıktan sonra bütün parasını Tatyana'ya bıraktı.

Kulübeden dışarıya çıkınca, Tatyana oturduğu banktan kalktı ve eve girip birkaç dakika sonra elinde sütlü ve şekerli bir fincan kahve, bir tabak da yemekle geri döndü. Tabakta siyah ekmek, üç yumurta ve domates vardı.

Aleksandr tabağı elinden aldı. Öksürmeye başladı. "Teşekkürler," dedi.

Tatyana banka yavaşça oturdu. "Güzelce ye. Önünde uzun bir yolculuk var."

Aleksandr hiç konuşmadan yemeğini yemeye başladı. Yan yana oturuyorlardı; ama ikisi de ayrı bir tarafa dönüktü.

"Seninle tren istasyonuna gelmemi ister misin?"

"Hayır," dedi. "Bunu yapamam."

Tatyana başını salladı. "Ben de öyle."

Aleksandr yemeğini yedikten sonra tabağı yere bıraktı. "Sana oldukça fazla yiyecek bıraktım, öyle değil mi?" dedi kulübenin yanındaki küçük barakayı işaret ederek.

"Oldukça fazla," dedi Tatyana. "Bunlar bana uzun bir süre yeter."

Aleksandr yavaşça saç örgüsünün ucundaki saten kurdeleyi çekti. Tarağını aldı ve saçlarını taramaya başladı. "Buraya nasıl para göndereceğim?" diye sordu Aleksandr. "Ayda iki bin ruble alıyorum. Bu senin için oldukça fazla bir para. Sana bin beş yüz ruble gönderebilirim. Beş yüz rubleyle de sigara alırım."

Tatyana başını salladı. "Bunu yapma. Başını daha çok derde sokarsın. Leningrad, Lazarevo gibi değil Şura. Kendini koru. Kimseye evli olduğumuzu söyleme. Parmağındaki yüzüğü çıkar. Dimitri'nin bunu öğrenmesini istemezsin herhalde. Daha fazla belaya ihtiyacımız yok. Zaten yeterince bela var başında. Senin parana ihtiyacım yok."

"Hayır, ihtiyacın var."

"O halde bana yazacağın mektubun içine koy."

"Bunu yapamam. Mektupları kontrol edenler parayı çalar."

"Mektupları kontrol edenler mi? Yani sana İngilizce bir şeyler yazmayayım mı?"

"Yaşamamı istiyorsan, yazma."

"Bu istediğim tek şey," dedi Tatyana.

"Parayı Molotov'daki Sovyet bürosuna göndereceğim," dedi Aleksandr. "Ayda bir oraya giderek kontrol et, tamam mı? Parayı Daşa'nın ailesine gönderdiğimi söyleyeceğim." Aleksandr gözlerini kapayarak saçlarından öptü. "Gitsem iyi olur. Günde sadece bir tren var."

"Seninle yola kadar geleyim. Her şeyini aldın mı?" dedi Tatyana.

"Evet."

Bunları konuşurken birbirlerine hiç bakmadılar.

Evden birlikte ayrılıp ormanın içindeki patikadan yürüdüler. Kulübe gözden kaybolmadan önce Aleksandr son bir kez arkasına döndü. Mavi nehre, koyu çam ağaçlarına, tahta kulübelerine, banklarına, suyun içine koydukları kütüğe, dün çadırının kurulu olduğu yere ve ateşe baktı.

"Bana mektup yaz," dedi Aleksandr, Tatyana'ya. "Beni nasıl olduğundan haberdar et. Böylelikle senin için endişelenmem."

"Peki," dedi ellerini kavuşturarak. "Sen de bana yaz"

Yola çıktılar. Keskin bir çam kokusu vardı. Orman sessizdi ve güneş yakıyordu. Karşı karşıya durdular. Üzerinde sarı elbisesi olan Tatyana çıplak ayaklarına, üniformasını giyip tüfeğini omzuna takmış olan Aleksandr ise yola bakıyordu.

Tatyana elini uzatarak göğsünü okşadı ve sonra kalbinin üzerine bastırdı. "Benim için hayatta kal asker, duyuyor musun?" Gözünden yaşlar süzülüyordu.

Aleksandr elini tuttu ve dudaklarına götürdü. Parmağında onun taktığı yüzük vardı. Aleksandr konuşamadı ve ismini sesli bir şekilde söyleyemedi.

Tatyana titreyen elini Aleksandr'ın yüzüne götürdü. "İyi olacağım sevgilim, iyi olacağım," diye fısıldadı.

Sonra elini yüzünden çekti. Aleksandr da elini bıraktı. "Arkana dön ve eve git," dedi. "Arkamdan bakma. Sen burada dururken, gidemem."

Tatyana arkasına döndü. "Git haydi. Bakmıyorum."

Aleksandr yanına gidemedi. "Lütfen. Seni bu şekilde bırakamam. Lütfen eve git."

"Şura, gitmeni istemiyorum."

"Biliyorum. Bunu ben de istemiyorum. Ama lütfen bırak gideyim. Senin güvende olduğunu bilmek, hayatta kalmak için tek tesellim. Sana geri döneceğim; ama kendine iyi bakman gerekiyor." Duraksadı. "Şimdi gitmem gerekiyor. Haydi başını kaldırarak bana bak ve gülümse."

Tatyana ona dönerek yaşlı gözleriyle yüzüne baktı ve gülümsedi.

Uzun bir süre birbirlerine baktılar. İkisi de gözlerini kırpıştırdı.

"Gözlerindeki o şey ne?"

"Kış Sarayından indirdikleri tahta kasalarımı izliyorum," diye fısıldadı.

"Biraz daha inançlı olmalısın sevgili karım." Aleksandr titreyen elini kalbinin üzerine koydu.

ISSIZ DALGALAR

1

Tatyana eve geri döndü; yatağa yattı ve kalkmadı.

Yarı bilinçli uykusu sırasında dört yaşlı kadının seslerini duydu. Üzerindeki battaniyeyi düzeltirken, başının altına yastık koyarken ve saçlarını okşarken fısıldamıyorlardı.

Dusia, "Tanrı'ya güvenmesi gerekiyor. Onu bu dertten ancak Tanrı kurtarır," dedi.

Nayra, "Ben bir askere âşık olmanın hiç de iyi bir fikir olmadığını söylemiştim. Tek yaptıkları insanın kalbini kırmak," dedi.

Raysa titreyerek, "Bence sorun asker olması değil; Tatyana'nın onu bu kadar çok sevmesi," diye ekledi.

Aksinya, Tatyana'nın sırtını okşayarak, "Şanslı kız," diye fısıldadı.

"Şans bunun neresinde?" dedi Nayra kızgın bir halde. "Eğer bizi dinleyip yanımızda kalsaydı, bunların hiçbiri olmayacaktı."

"Eğer benimle kiliseye daha sık gelseydi, Tanrı'nın elçisi onu rahatlatırdı," dedi Dusia.

Aksinya, Tatyana'nın yanına yaklaşarak, "Ne düşünüyorsun Taneçka?" diye sordu. "Sence Tanrı'nın elçisi seni şu anda rahatlatabilir mi?"

"Bu iyi değil. Ona yardımcı olmuyoruz," dedi Nayra.

"O adamı hiç sevmedim," dedi Dusia.

"Ben de öyle. Tatyana onda ne buldu bilmiyorum," dedi Nayra.

"Tatyana onun için çok fazla," dedi Raysa.

"O herkes için çok fazla," dedi Nayra.

"Tanrı'ya yakın olması onu iyileştirir," dedi Dusia.

"Vova kibar bir çocuk. Ona değer veriyor," dedi Nayra.

"Eminim Aleksandr ona geri dönmeyecek. Onu burada kaderine terk etti," dedi Raysa.

"Kesinlikle haklısın. Onunla evlenme sebebi..." dedi Nayra.

"Onu kirletmek," dedi Dusia.

"Ve başından atmak," diye ekledi Raysa.

"Onun Tanrı'ya inancından hep şüphe duydum," dedi Dusia.

Aksinya, Tatyana'ya, "Onu uzaklaştıracak tek şey ölüm," diye fısıldadı.

Tatyana gözlerini açıp yataktan kalktı ve Aksinya'ya bunu söylediği için içinden ondan nefret etti. En korktuğu şey Aleksandr'ın ölmesiydi.

Yaşlı kadınlar Tatyana'yı yanlarına dönmesi için ikna etmekte pek fazla zorlanmadılar. Vova, sandığını ve dikiş makinesini Nayra'nin evine taşımasına yardım etti.

Tatyana öncelikle günlük işlerini yapabilmek için psikolojisini düzeltmeye çalıştı. Huzuru yoktu ve bunun farkındaydı, içindeki karanlıktan kaçacağı hiçbir yer yoktu. Anılarını düşünemiyor; fıkra anlatamıyor ve müzik dinleyemiyordu. Vücuduna her dokunuşunda içi ürperiyordu. Nereye baksa Aleksandr'ı görüyordu.

Bu kez acısını hafifletmek için bir çaba harcamıyordu. Ciğerlerinde mikrop yoktu. Her sabah omuzlarına kovaları yüklüyor; keçiden süt sağıp kendi işini yapamayan Raysa'ya içiriyor ve çamaşırları asıyordu. Yaşlı kadınlar da her gece Tatyana'nın astığı çamaşırların ne kadar güzel koktuğundan bahsediyordu.

Tatyana kendine ve onlara elbiseler dikiyor; kitap okuyor; onları banyoya götürüyor; bahçelerine ve tavuklarına bakıyor; ağaçtan elma toplayıp kovalara dolduruyordu. Tatyana yine herkesin bütün işlerini görmeye başlamıştı ve içi rahattı.

Önceden olduğu gibi.

İki hafta sonra Aleksandr'ın ilk mektubu geldi.

Tatişya,

Bundan daha zor bir şey olabilir mi? Senin özlemin sabahın erken saatlerinde vücudumda bir ağrıyla başlıyor ve gözlerimi tekrar kapayana kadar geçmiyor.

Bu boş yaz günlerinde tek tesellim senin güvende, sağlıklı ve hayatta olduğunu bilmek. En kötü olanı ise o dört yaşlı kadına kölelik yapmak zorunda kalman.

Ön taraftaki küçük odunlar şimdi yakman için. Diğerlerini kışın kullan. Onları taşımak için yardıma ihtiyacın olursa, Vova dan rica et. Kendini incitme. Su kovalarını da ağzına kadar doldurma. Çok ağır oluyorlar.

Geri dönüş zor oldu. Gelir gelmez Nevaya gönderildim. Altı gün saldırıyı planladıktan sonra botlarla nehrin karşısına geçtik ve tam bir bozguna uğradık. Hiç şansımız yoktu. Almanlar botları roketatarlarla vurdu ve bütün botlar battı. Bin askerimiz öldü ve nehrin karşısına geçme umudumuz kalmadı. Şimdi gidebileceğimiz başka yerleri gözden geçiriyoruz. On gündür hiç durmadan yağmur yağdığı için çamura bulanmış durumdayım; ama bunun dışında iyiyim. Çamur dışında uyuyabilecek bir yer yok. Paltolarımızı üzerimize giydik; yağmurun dinmesini umut ediyoruz. Kapkara ve ıslak bir haldeyken kendime acıyorum; ama sonra senin kuşatma sırasında çektiklerini hatırlıyorum.

Bundan sonra böyle yapmaya karar verdim. Güç durumda olduğumu her düşündüğümde, kız kardeşini Ladoga nehrine gömdüğünü hatırlayacağım.

Hayatını Leningrad'dakinden çok daha iyi bir şekilde devam ettirmeni diliyorum.

Yeniden toplanana kadar, birkaç hafta sakin geçecek. Dün komutanın sığınağına bir bomba atıldı. Kumandan o sırada içeride

değildi. Ama yine de bu olay gerginlik yarattı. Aynı şey bir daha ne zaman tekrarlanacak?

Kâğıt ve futbol oynuyorum. Sigara içiyor ve seni düşünüyorum.

Sana para gönderdim. Ağustos sonunda Molotov'a git.

Yemeğini güzel yemeyi unutma sıcak kurabiyem, gece güneşim. Avuç içini benim için öp ve kalbinin üzerine bastır.

Aleksandr

Tatyana, Aleksandr'ın mektubunu yüz kez okuyarak her kelimesini ezberledi. Yüzünü mektuba yaslayarak uyudu ve bu ona güç verdi.

Aşkım, sevgilim Şura,

Beni boş ver. Önce kendi omuzlarına aldığın yüke dikkat et.

Geçen kış nasıl hayatta kalabildim? Bunu bilmiyorum; ama şimdi bu konuyu daha çok düşünüyorum. Çünkü içimde bir kıpırtı vardı. Yalan söyleyecek, Daşa'ya rol yapacak ve onu yaşatacak enerjim vardı. Ayaktaydım. Annem yanımdaydı ve ölemeyecek kadar meşguldüm. Sana olan aşkımı saklamakla meşguldüm.

Ama şimdi uyandığımda günün nasıl geçeceğini düşünüyorum.

Hayata yeniden uyum sağlayabilmek için kendimi köylülere adadım. Bunun önceden kötü olduğunu düşünüyordun. Sabahtan akşama kadar, Molotov'da enfeksiyon kaptığı için bacağı kesilen İrim Persikova'ya yardım ediyorum. Sanırım annemle adaş olduğu için onu bu kadar seviyorum.

Daşa'yı düşünüyorum ve onun için üzülüyorum.

Ama uyumadan önce gördüğüm en son yüz onun değil; senin yüzün.

Sen benim el bombam, top ateşimsin. Kalbimin yerine kendini koydun.

Elinde tüfeğin varken beni düşünüyor musun?

Ne yapıyoruz? Seni ölümden nasıl koruyoruz? Uyanık olduğum her an bunları düşünüyorum. Seni yaşatmak için ne yapabilirim?

Ölü veya yaralı, o Sovyet askerleri seni cephede bırakacak.

Eğer yere yığılırsan seni kim iyileştirecek?

Eğer ölürsen seni kim gömecek? Layık olduğun gibi, bir kahraman gibi...

Senin Tatya'an,

Tatya,

Bana nasıl hayatta kaldığımı sormuşsun. Bu çok güç oluyor. Ama yine de İvan Petrenko'dan daha iyi durumdayım.

Kumandanım benden en iyi adamımı seçmemi istiyor. Emrini yerine getiriyorum ve adamım ölüyor. Bu beni nasıl etkiliyor bilemezsin.

Bugün düşman ateşinin altında en savunmasız halimizdeydik. Hayatta olduğuma ve sana bu kelimeleri yazdığıma inanamıyorum. Nehrin karşı tarafındaki Nevski Patch'de asker topluyoruz. Botlarla nehrin diğer tarafına yiyecek, cephanelik ve asker taşıyoruz. Ama Almanlar Sinyavino dağlarındaki saldırılarında dur durak bilmiyor ve onları aşamıyoruz. Dağda akbaba gibi oturuyor ve bize bomba fırlatıyorlar. Ben genellikle gitmiyorum. Bu intihar görevlerine benim gibi az sayıda olan yüksek rütbelileri göndermiyorlar. Ama artık botları kullanacak yeterince askerimiz kalmadı.

Petrenko öldü. Botla kendi tarafımıza dönerken bir top ateşi ona isabet etti. Kolu koptu. Onu sırtıma bindirdim ve kopan kolunu almak için eğildim. Kolu alınca Petrenko sırtımdan düştü. Botta boylu boyunca yatarken ona baktım ve bu kolu kimin dikeceğini düşündüm.

İstediğim şeyin kolunu dikmek değil; onu koluyla birlikte gömmek olduğunu fark ettim. Onu kolu olmadan gömmek saygısızlık olacaktı. Ruhun bedeni bulması için birlikte gömülmeleri gerekiyordu. Onu ve

kolunu ormandaki küçük bir huş ağacının yanına gömdüm. Bir keresinde bana huş ağacını çok sevdiğini söylemişti. Silahımız az olduğu için tüfeğini almak zorunda kaldım; ama kaskını başında bıraktım.

Onu seviyordum. Petrenko gibi iyi bir asker ölürken, Dimitri gibi güçsüz ve topal bir adam yaşıyordu. Adalet bunun neresindeydi?

O botta ne düşündüğümü bilmek ister misin?

Yaşamam gerektiğini düşündüm. Yoksa beni asla affetmeyecektin.

Ama gördüğün gibi bu savaş adil değil. İyi bir adamın da ölme şansı kötü bir adamınki kadar yüksek. Belki daha bile fazla.

Şunu bilmeni isterim ki; eğer bana bir şey olursa cesetim için endişelenme. Ruhum ne bedenime, ne de Tanrı'ya geri dönecek. Doğruca senin yanına, Lazarevo'ya uçacak. Ben kahramanca gömülmek değil; İlmen nehrinin kraliçesinin yanında kalmak istiyorum.

Aleksandr

3

Aleksandr'dan başka mektup gelmedi.

Ağustos bitip eylül geldi; ama hâlâ mektup yoktu. Tatyana elinden geleni yaparak kendini, dört yaşlı kadınla, köylülerle, kitaplarıyla, İngilizce çalışmakla, ormanda yüksek sesle okuduğu ve neredeyse çoğunu anladığı John Stuart Mill kitabıyla oyaladı.

Ondan hâlâ haber yoktu ve içi rahat değildi.

Bir cuma günü dikiş kursundayken Tatyana, Aleksandr için diktiği kazakla uğraşırken, İrina Persikova mektup gelip gelmediğini sordu.

"Mektup almayalı bir ay oldu," dedi Nayra. "Şişşşt. O konuda konuşmuyoruz. Molotov'daki Sovyet bürosunun da bilgisi yok. Her hafta oraya giderek mektup gelip gelmediğine bakıyor."

"Ne olursa olsun Tanrı onunla," dedi Dusya.

Aksinya iyimser bir şekilde, "Endişelenme Taneçka. Posta servisi çok kötü. Bunu biliyorsun. Mektupların gelmesi uzun zaman alıyor," dedi.

"Biliyorum Aksinya," dedi Tatyana örgü şişlerine bakarak. "Endişelenmiyorum."

"Sana kendini iyi hissedeceğin bir hikâye anlatacağım. Bu köyde sen gelmeden önce Olga adında bir kadın yaşıyordu. Onun kocası da cephedeydi. Ondan mektup bekliyordu. Hiçbir haber gelmedi. Senin gibi üzüntü içinde beklemeye devam etti. Sonra bir seferde on mektup birden aldı!"

Tatyana gülümsedi. "Aleksandr'dan bir seferinde on mektup almak harika olmaz mıydı?"

"Kesinlikle canım," diyerek gülümsedi Aksinya. "Bu yüzden endişelenme."

Dusya, "Evet bu doğru. Olga mektupları tarihlerine göre sıraya dizdi ve okumaya başladı. Dokuz tanesi kocasındandı. Onuncusu ise kumandandan geliyordu ve kocasının cephede öldüğünü yazmıştı."

Tatyana'nın yüzü sapsarı oldu. Sadece, "Yaaa," diyebildi.

"Dusia!" diye bağırdı Aksinya. "Tanrı aşkına, bu kadar duygusuz musun? Sonra da ona Olga'nın Kama nehrinde nasıl intihar ettiğini mi anlatacaksın?"

Tatyana örgü şişlerini elinden bıraktı. "Siz işinize bensiz devam edin, olur mu? Gidip akşam yemeğini hazırlamaya başlayacağım. Lahanalı börek yapacağım."

Sendeleyerek eve gitti ve hemen sandıktaki Puşkin'in kitabını çıkardı. Aleksandr ona parayı eski yerine koyduğunu söylemişti. Tatyana kitabın kapağına bakarak derin bir nefes aldı ve bıçakla kesti. Para oradaydı. İç geçirerek parayı eline aldı.

Sonra saymaya başladı.

Beş bin dolar.

Dehşete kapılmadan parayı tek tek ayırarak yeniden saymaya başladı. On tane yüz dolar, dört tane bin dolar vardı.

Toplam beş bin dolar ediyordu.

Tekrar saydı.

Beş bin dolar.

Tatyana kendinden şüphe etmeye başladı. Belki de hep beş bin dolar vardı ve o miktarı yanlış hatırlıyordu.

Ama Aleksandr'ın bir gece gaz lambası ışığında söylediği sözler aklından çıkmıyordu: *Bu annemin tutuklanmadan birkaç hafta önce bana bıraktığı son şeydi... Parayı birlikte sakladık. On bin Amerikan doları... dört bin ruble.*

Tatyana yatağa çıkarak sırtüstü yattı ve gözlerini tavana dikti.

Aleksandr, bütün parasını ona bıraktığını söylemişti.

Hayır öyle söylememişti. *Sana para bırakıyorum,* demişti. Kapağı yapıştırırken onu seyretmişti.

Yanına neden sadece beş bin dolar almış olabilirdi?

Onu uyandırmamak için mi? Endişelenip olay çıkarmasın diye mi? Leningrad'a onunla gitmemesi için mi?

Parayı göğsüne yasladı ve Aleksandr'ın kalbinden geçenleri anlamaya çalıştı.

O özgürlüğüne, Amerika'ya birkaç metre uzaklıktayken, hayatı boyunca kurduğu hayallere sırtını dönen bir adamdı. Tek bir yol seçmişti. Aleksandr Amerika'ya gitmeyi çok istemiş olabilirdi; ama kendine olan inancı ve Tatyana'ya olan aşkı her şeyden büyüktü. Aleksandr kim olduğunu biliyordu.

O sözünü tutan bir adamdı.

Ve Dimitri'ye söz vermişti.

Dördüncü Kısım

HAYAT MÜCADELESİ

Dördüncü Kısım

HAYAT MÜCADELESİ

YIPRATAN KORKU VE KUŞKU

1

Tatyana, Lazarevo'da bir dakika daha duramayacaktı.

Aleksandr'ı rahatlatmak için on tane mektup yazdı ve verdiği haberleri tarihsel olarak sıraya dizdi. Nayra'ya bunların sırasını gösterdi ve her hafta bir tanesini postalamasını istedi.

Yaşlı kadınlara haber vermeden giderse, onların Aleksandr'a mektup yazıp ya da daha kötüsünü yaparak telgraf çekip gittiğinden bahsedeceklerini; bunu duyan Aleksandr'ın da kontrolünü kaybederek hayatına mal olacak şeyler yapacağını biliyordu. Bu yüzden Tatyana, köydeki çoğu insan gibi balıkçılık yapmak yerine, Molotov'a giderek oradaki hastanede çalışacağını söyledi. Tatyana hiçbir tartışmaya fırsat vermedi ve Dusia'nın birkaç sorusu dışında onu yargılayan olmadı.

Nayra Mikhailovna neden mektupları Molotov'dan kendisinin göndermediğini merak etti. Tatyana ise Aleksandr'ın Lazarevo'dan ayrılmasını istemediğini ve kasabada çalıştığını öğrenirse üzüleceğini söyledi. Savaştayken onun canını sıkmak istemiyordu. "Onun ne kadar korumacı bir ruha sahip olduğunu biliyorsun Nayra Mikhailovna."

"Korumacı ve mantıksız," dedi Nayra başını sallayarak. Mektupları göndermeyi kabul etti.

Tatyana kendine diktiği yeni elbiseleri, votka şişelerini ve domuz eti konservelerini çantasına koyduktan sonra bir sabah erken saatlerde dört yaşlı kadınla vedalaşarak yola koyuldu. Dusia arkasından dua okumuş; Nayra ağlamış; Raysa hem ağlamış hem titremiş; Aksinya ise ona doğru eğilerek kulağına, "Sen delisin," diye fısıldamıştı.

Tatyana, Aleksandr için deli olduğunu düşündü. Üzerinde koyu kahverengi pantolon, kahverengi çorap, kahverengi bot ve kahverengi bir mont vardı. Sarı saçlarını da kahverengi bir bandana ile toplamıştı. Mümkün olduğunca az dikkat çekmek istiyordu. Dolarları, pantolonunun içine diktiği keseye koydu. Evden ayrılmadan önce parmağındaki yüzüğü çıkardı ve bir iple boynuna taktı. İpi tişörtünün içine sokmadan önce yüzüğü öperek, "Bu şekilde kalbime daha yakınsın Şura," dedi.

Ormandan yürüyüp Lazarevo'dan çıkarken, kulübelerine giden patikaya saptı. Durarak nehrin yanına gitmeyi ve oraya son bir kez bakmayı düşündü. Bunun düşüncesini bile kaldıramıyordu. Yürümeye devam etti.

Yapamadığı bazı şeyler vardı.

Aleksandr'ın ona kaçamak bir bakış fırlattığını görmüştü; ama bunu kendi yapamamıştı. Vova iki ay önce kulübedeki sandığını taşıdıktan sonra, Tatyana Aleksandr ile yaşadığı o yere gidememişti. Vova camlara tahta çakmış; kapıya asma kilit takmış ve Aleksandr'ın kestiği bütün odunları Nayra'nın evine taşımıştı.

Tatyana, Molotov'a gider gitmez ilk olarak Sovyet bürosuna uğradı ve eylül ayında Aleksandr'dan para gelip gelmediğini sordu.

Para gelmişti!

Parayla birlikte mektup ya da telgraf gelip gelmediğini de sordu. Gelmemişti.

Hâlâ asker maaşı alıyorsa, bu ölmediğini ve firar etmediğini gösteriyordu. Bin beş yüz rubleyi alan Tatyana, para gönderebilen Aleksandr'ın niçin mektup yazmadığını merak etti. Ondan sonra büyükannesinin mektuplarının Leningrad'a ulaşmasının aylar aldığını hatırladı. Aleksandr'dan eylül ayının her günü için bir tane olmak üzere otuz mektup birden alsa da razıydı.

Molotov tren istasyonunda, pasaport kontrolcüsüne Leningrad'da savaş ve açlık yüzünden hemşireye ihtiyaç duyduklarını ve onun için gittiğini söyledi. Ona pasaportundaki Greçeski hastanesi damgasını

gösterdi. Görevli, orada tuvalet temizleyip bulaşık yıkadığını ve cesetlerin kefenlerini diktiğini bilemezdi. Tatyana bu yardımından dolayı ona bir şişe votka hediye etti.

Görevli, hastanenin onu Leningrad'a davet eden mektubunu görmek istedi. Tatyana mektubun yandığını; ancak Kirov ile Greçeski hastanesinden verilen güven belgelerinin ve orduya gönüllü olarak çağırıldığı celpnamenin yanında olduğunu söyleyerek ona bir şişe daha votka verdi.

Görevli pasaportunu damgaladı ve Tatyana biletini aldı. Tatyana trene binmeden önce inanılmaz derecede yavaş olan Sofia'nın yanına gitti ve onu beklerken yaşlandığını hissetti. Tatyana treni kaçıracağını düşünürken, Sofia en sonunda Aleksandr ile Tatyana'nın düğün günlerinde St. Seraphim'in merdivenlerinde çekilmiş iki fotoğrafını çıkardı. Tatyana bunları sırt çantasına koydu ve trene yetişmek için koştu.

Bindiği tren buraya geldiği trenden çok daha iyiydi. Yolcu trenine benziyordu ve güneybatıdan Kazan'a gidiyordu. Kuzeye giden Tatyana için güneybatı yanlış istikametti. Ama Kazan büyük bir şehirdi ve orada başka bir tren bulabilirdi. Planı bir şekilde Kobona'ya gitmek ve Ladoga nehrinden Kokkorevo'ya geçmekti.

Tren hareket ederken Tatyana uzaktaki Kama nehrine, çam ve huş ağaçlarına bakarak Lazarevo'yu tekrar görüp göremeyeceğini düşündü.

Göreceğini hiç sanmıyordu.

Tatyana, Kazan'da Nizhny Novrogod'a -Paşa ile çocukluklarını geçirdikleri Novrogod'dan farklı bir yerdi burası- giden trene bindi. Moskova'nın üç yüz kilometre doğusuna ulaştı. Başka bir yük trenine binerek kuzeybatıdan Yaroslavl'a, oradan da otobüsle Volodga'ya gitti.

Tatyana Volodga'ya gidince, oradan Tikvin trenine bineceğim; ancak Tikvin'in Alman ateşi altında olduğunu öğrendi. Tikvin'den

Kobona'ya gitmek ise imkânsızdı. Trenler ölüleri ve yiyecekleri taşıdığı için günde üç dört saat yolcu almıyorlardı. Tanrı'ya şükürler olsun ki tren müfettişi Tatyana'ya bilet sattı ve büyük bir istek içinde onunla muhabbet etmeye başladı.

Tatyana müfettişe, Kobona yolu Almanlar tarafından kuşatıldıysa Leningrad'a nasıl yiyecek ulaştırıldığını sordu.

Cevabını öğrendikten sonra yemek taşıyan trenleri takip etmeye karar verdi. Volodga'dan Petrozavodsk'a giden bir trene bindi. Oneg gölünün batı kıyısında, Podporozhye'de trenden indi ve elli kilometre yürüyerek Lodeinoye gitti. Burası Ladoga gölü kıyılarına on kilometre uzaklıktaydı.

Tatyana Lodeinoye vardığında ayağının altındaki topraktan gelen sesleri hissetti ve yaklaştığını fark etti.

Çorba içmek için bir kantine giren Tatyana, yan masada dört şoförün konuştuğunu duydu. Anladığı kadarıyla Almanlar Leningrad'ı bombalamayı bırakmış; bütün hava güçlerini ve toplarını Tatyana'nın gittiği Volkhov sınırına yöneltmişlerdi. Sovyet general Meretskov'un ikinci ordusu Neva'dan sadece dört kilometre uzaklıktaydı ve Alman mareşali Manstein, Meretskov'un askerlerini nehir kıyısına yerleştirmesini engellemeye kararlıydı. Tatyana adamlardan birinin, "861. bölük hakkında söylenenlerden haberiniz var mı? Artık Almanlara saldıramıyorlarmış. Bütün gün düşman ateşi altındalarmış. Askerlerden yüzde 65'i, kumandanların ise hepsi ölmüş," dediğini duydu.

"Bu hiçbir şey!" dedi bir diğeri. "Meretskov'un ağustos ile eylül aylarında Volkhov'da ne kadar askerini kaybettiğinden haberiniz var mı? Kaçı öldü, kaçı yaralandı? Yüz otuz bin!"

"O da bir şey mi?" dedi bir başka adam. "Moskova'da..."

"Yüz elli binden fazla asker!"

Tatyana başkalarının konuşmalarını dinlemekten pek hoşlanmazdı; ama biraz daha bilgiye ihtiyacı vardı. Kamyon şoförlerinin konuşmasına kulak kabarttıktan sonra yiyeceklerin

Ladoga gölünün güneyindeki küçük bir kasaba olan Syastroy'a götürüldüğünü ve buranın da Volkhov sınırına on kilometre uzaklıkta bulunduğunu öğrendi. Syastroy Tatyana'nın o anda olduğu yerin yüz kilometre güneyindeydi.

Tatyana adamlardan onu da yanlarında götürmelerini isteyecekti; ama konuşmalarından pek hoşlanmamıştı. Gece Lodeinoye'de kalacaklardı ve ona bakışları hiç de iyi değildi.

Ağzını sildi ve onlara teşekkür ederek oradan ayrıldı. Aleksandr'ın verdiği P-38 marka silahın yanında olduğunu bilmek onu rahatlatıyordu.

Tatyana'nın Syastroy'a kadar yüz kilometre yürümesi üç gününü aldı. Ekimin başlarıydı ve hava soğuktu. Ama ilk kar yağmamıştı ve yollar açıktı. Yanından bir sürü insan -köylüler, göçmenler, çiftçiler ve cepheden dönen askerler- yürüyordu. Yarım gün boyunca izinden dönen bir askerin yanından yürüdü. Aleksandr gibi o da çok üzgün görünüyordu. Sonra bir asker kamyonuna bindi ama Tatyana yürümeye devam etti.

Yakınında patlayan bombaların sesini duyuyordu ve ayaklarının altındaki toprak yürürken sallanıyordu. Başı öndeydi. Ne kadar kötü bir durumda olursa olsun, bu Luga'daki patates tarlalarında koşmaktan daha iyiydi. Luga'daki tren istasyonunda oturup Almanların onu öldürmeden gitmeyeceklerini bilmek kadar da berbat olamazdı. Başı önünde yürümeye devam etti.

Gece bile yürümeye devam etti. Geceleri ortalık daha sakin oluyordu ve saat 23:00'ten sonra bombardıman duruyordu. Birkaç saat daha yürüyecek ve sonra uyuyacak bir ahır bulacaktı. Bir gece ona yemek ve en büyük oğullarını sunan bir ailenin yanında kaldı. Yemeği yedi ve oğulları ile birlikte olmak yerine onlara para teklif etti. Kabullendiler.

Tatyana, Syastroy'un on kilometre batısındaki Volkhov nehrinde küçük bir kayık gördü. Gemi işçisi halatı çözüyordu. Kayığın hareket edeceği sırada adamın yanına gitti ve savaşa destek vermek için yiyecek getirdiğini söyleyerek beş tane jambon konservesi ile bir şişe

votka çıkardı. Adam votkaya uzun uzun baktı. Tatyana votkayı kendisine almasını ve onun Leningrad'a giderek ölüm döşeğinde olan annesini görmesine izin vermesini istedi. Tatyana oradaki insanların çok kötü günler geçirdiğini biliyordu. Leningrad'da yaşayanların çoğu ya ölmüştü; ya da ölüm döşeğindeydi. Adam votkayı büyük bir zevkle kabul etti ve Tatyana'yı kayığa bindirdi. "Sizi yine de uyarıyorum. İyi bir yolculuk olmayacak. Suyun üzerinde uzun bir yolumuz var ve Almanlar kayıkları sürekli bombalıyor."

"Biliyorum. Buna hazırım," dedi. Neyse ki karşıya kazasız belasız geçti.

Kayık Kokkorevo'nun kuzeyindeki Osinovets'e yanaştı. Tatyana, geri kalan dört domuz eti konservesi ile bir şişe votkayı da Leningrad'a yiyecek taşıyan kamyon şoförüne verdi. Ön tarafa, kendi yanına oturmasına izin verdi ve yolda onunla ekmeğini bile paylaştı.

Leningrad'a geri dönmek nasıl olacaktı?

Bir anda ürperdi. Bunu düşünmek istemiyordu. Şoför onu şehrin kuzeyindeki Finlandiya istasyonunda bıraktı. Nevski Prospekt'e gitmek için tramvaya bindi ve Insurrectin meydanından eve kadar yürüdü.

Leningrad sessiz ve boştu. Geceydi ve sokaklarda çok az ışık vardı. En azından elektrikler kesilmemişti. Tatyana iyi zamanda gelmiş olmalıydı; çünkü etraf sessizdi ve bombardıman yoktu. Fakat yürürken pencereleri ve kapıları kül olmuş evler gördü.

Beşinci bölgedeki evinin hâlâ sağlam olduğunu umut etti.

Sağlamdı. Hâlâ yeşil, hâlâ donuk ve hâlâ pisti.

Tatyana birkaç dakika giriş kapısının önünde durdu. Aleksandr'ın cesaret dediği hissin gelmesini bekliyordu.

Bir zamanlar altı kalbin attığı o boş iki odaya çıkacak cesaret. Fıkralarla, votkayla, akşam yemekleriyle, küçük hayallerle ve hayatla dolu odalar...

Sokağa baktı. Greçeski kilisesi hâlâ duruyordu ve bombalanmamıştı. Başını Suvorovski tarafına çevirdi ve işten gelen birkaç kişinin binalarına girdiğini gördü. İki üç kişi ancak vardı. Sokaklar temiz ve kuruydu. Soğuk hava burnunu acıtıyordu.

Bunu onun için yapıyordu.

Aleksandr'ın kalbi hâlâ atıyordu ve onu buraya çağırmıştı.

Ona cesaret verecekti.

Başını salladı ve kapının tokmağını çevirdi. Karanlık hol sidik kokuyordu. Parmaklıklara tutunarak üç kat çıktı ve dairesine geldi.

Kahverengi parlak kapının deliğine anahtarını soktu.

Apartman sessizdi. Ön taraftaki mutfakta kimse yoktu ve diğer odaların kapıları kapalıydı. Sadece Slavin'in kapısı açıktı. Tatyana kapıyı çalarak içeri baktı.

Slavin yerde radyo dinliyordu.

"Sen kimsin?" dedi tiz bir sesle.

"Tatya Metanova, hatırladın mı? Nasılsın?" Gülümsedi. Bazı şeyler hiç değişmiyordu.

"1905 savaşı sırasında burada mıydın?" Radyoyu işaret etti. "İyi dinle."

Sadece radyonun saat tıkırtısı duyuluyordu.

Yavaşça geri çekildi. Ruslar o savaşı kaybetmişti. Slavin başını kaldırarak ona bakarak, "Geçen ay gelmeliydin Taneçka. Geçen ay Leningrad'a sadece yedi bomba fırlatıldı. Daha güvende olurdun."

"Merak etme," dedi. "Eğer bir şeye ihtiyacın olursa, ben koridorun sonundayım."

Mutfağında da hiç kimse yoktu. Holünün ve iki odasının kilidinin açık olmasına şaşırdı. Holdeki koltukta yabancı bir kadınla adamın çay içtiğini gördü.

Tatyana bir süre ayakta durarak onlara baktı. "Siz kimsiniz?" dedi en sonunda.

İnga ve Stanislav Krakov olduklarını söylediler. İkisi de kırklı yaşlarlaydılar. Adam göbekli ve kel; kadın ise ufak tefekti ve yüzü kırış kırıştı.

"Ama kimsiniz?" diye sordu tekrar.

"Sen kimsin?" dedi Stanislav yüzüne bile bakmadan.

Tatyana çantasını yere bıraktı. "Bunlar benim odam," dedi. "Koltuğumda oturuyorsunuz."

İnga hemen 7. bölgede ve Suvorovski'de kaldıklarını söyledi. "Kendimize ait güzel bir dairemiz vardı," dedi. "Kendi yatak odamız, mutfağımız ve banyomuz vardı." Görünüşe göre apartmanları ağustosta bombalanarak yerle bir olmuştu. Leningrad'daki birçok bina yıkıldığı için, Sovyet bürosu İnga ve Stanislav'ın Metanov ailesinin boş olan evine yerleştirmişti. "Merak etme," dedi İnga. "Bize çok yakında bir ev bulacaklar. Belki iki yatak odası olan bir evimiz bile olabilir. Öyle değil mi Stan?"

"Ama ben geri döndüm," dedi Tatyana. "Artık bu odalar sahipsiz değil." Koridora göz gezdirdi. Aleksandr'ın evi ne kadar güzel temizlemiş olduğunu üzüntü içinde fark etti.

"Peki biz nereye gideceğiz?" diye sordu Stan. "Burada kalmak için Sovyet bürosuna kayıt yaptırdık."

"Başka oda yok mu?" diye sordu Tatyana. Başka odalarda kalan insanlardan da ölenler olmuştu.

"Hepsi dolu," dedi Stan. "Bak, neden hâlâ bu konuyu konuşuyoruz? Burada yeterince yer var. Tek başına kalabileceğin bir oda var. Neden şikâyet ediyorsun?"

"Çünkü bu odaların ikisi de bana ait," dedi Tatyana.

"Artık değil," dedi Stan çayını içmeye devam ederek "Odaların ikisi de devlete ait. Devlet de savaşta." Gülmeye başladı. "Sen iyi bir işçi partili değilsin bayan."

"Stan ve ben Leningrad'daki mühendisler odasına üyeyiz," dedi İnga.

"Bu harika," dedi Tatyana kendini bir anda çok yorgun hissederek. "Hangi odayı alabilirim?"

İnga ve Stan, bir zamanlar Daşa, annesi, babası ve Paşa ile uyudukları odaya yerleşmişti. Burası ısınan tek odaydı. Büyükannesiyle büyükbabasının eski odasında bozuk bir soba vardı.

Soba bozuk olmasa bile, Tatyana'nın bunun içine atacak odunu yoktu.

"En azından elektrikli sobamı geri alabilir miyim?" diye sordu Tatyana.

"Biz ne kullanacağız?" dedi Stan.

"Bu arada adın ne?" dedi İnga.

"Tatya."

İnga çekine çekine, "Tatya, yatağını bizim odamızdaki sobanın durduğu duvara doğru yanaştırsan nasıl olur? Duvar sıcak. Stan'ın sana yardım etmesini ister misin?"

"İnga, kes şunu. Sırtımın ne kadar ağrıdığını biliyorsun," diye bağırdı Stan. "Yatağını kendi taşıyabilir."

"Evet," dedi Tatyana. Büyükbabasının koltuğunu mümkün olduğunca öne çekerek Paşa'nın karyolasını koltukla duvar arasına sıkıştırdı.

Duvar sıcaktı.

Tatyana üzerine paltosunu ve üç battaniye örterek on yedi saat uyudu.

Uyandıktan sonra Sovyet bürosuna gitti ve kendini yeniden Leningrad vatandaşı olarak kaydettirdi. Masanın arkasındaki kadın kayıt için gerekli evrakları doldururken ona, "Neden geri döndün?' diye sordu. "Biliyorsun hâlâ kuşatma altındayız."

"Biliyorum," dedi Tatyana. "Ama hemşireye ihtiyaç var. Savaş hâlâ devam ediyor." Bir an duraksadı. "Birinin askerlere bakması gerekiyor, öyle değil mi?"

Yaşlı kadın gözlerini evraklardan ayırmadan omuz silkti. Tatyana bu şehirde bir kişinin başını kaldırıp yüzüne bakıp bakmayacağını merak etti. "Yazın her şey daha iyiydi," dedi kadın. "Daha çok yemek vardı. Şimdi patates bulamayacaksın."

"Önemli değil," dedi Tatyana. Aleksandr'ın Lazarevo'da onun için yaptığı patates tezgâhını büyük bir acı içinde hatırladı.

Elindeki yemek kartıyla Nevski'deki Elisey dükkânına gitti. Bir yıl önce ailesine yiyecek aldığı Fontanka ve Nekrasova'daki dükkanlara gidecek gücü yoktu. Elisey'e gittiğinde ekmek kalmadığını gördü; ama süt, fasulye, soğan ve dört çay kaşığı yağ aldı. Yüz ruble karşılığında da bir tane domuz eti konservesi aldı. Çalışmadığı için ekmek payı 350 gramdı. Ancak çalışanların payı 700 grama yükseltilmişti. Tatyana bir işe girmeyi planladı.

Tatyana elektrikli soba baktı; ama hiç şansı yoktu. Elisey'in karşısındaki Gostiny Dover alışveriş merkezine bile gitti; ama hiçbir şey bulamadı. Aleksandr'ın verdiği paradan üç bin ruble kalmıştı ve ısınmak için bunun yarısını seve seve sobaya yatırabilirdi. Ama bulamadı. Tatyana elinde yiyecek torbasıyla Avrupa Oteli'nin ve Mikhailovskaya Ulitsa'nın önünden geçerek yolun karşı tarafındaki İtalyan bahçelerine gidip Aleksandr'ın ona Amerika'dan bahsettiği banka oturdu.

Bombardıman başladığında ve Mikhailovskaya ile Nevski'ye düşen bombaları gördükten sonra bile yerinden kıpırdamadı. Bir bombanın kaldırıma düşüşünü ve siyah alevlerle patlayışını izledi. Tatyana, Aleksandr'ın orada olduğunu öğrenince çok kızacağını düşündü. En sonunda ayağa kalkarak eve doğru gitmeye başladı. Tek istediği Aleksandr'ın hayatta olmasıydı. Onu öldürüp öldürmemesi umurunda değildi. Aleksandr'ın sinirli halini görmüştü. Lazarevo'da yaşadıkları son birkaç günde aklını kaybetmişti.

Aleksandr'ın ondan ayrıldıktan sonra delirip delirmediğini bilemiyordu.

Greçeski hastanesindeki işine geri döndü. Haklıydı. Hastanede yardıma ihtiyaç vardı. İdaredeki görevli, önceden Greçeski'de çalıştığını gösteren damgayı görünce hemşire olup olmadığını sordu. Tatyana ise bir hemşirenin yardımcısı olduğunu ve kısa sürede her şeyi hatırlayabileceğini söyledi. Yoğun bakım ünitesinde çalışmak istediğini söyledi. Beyaz bir üniforma verdiler ve ilk dokuz saatlik görevi için hemşire Elizaveta'nın, diğer dokuz saatlik görevi için ise hemşire Maria'nın yanına gönderildi. Hemşireler Tatyana'nın yüzüne bakmıyordu.

Ama hastalar bakıyordu.

Tatyana iki hafta boyunca on sekiz saat çalıştıktan sonra tek başına tedaviye gitmeye başladı ve pazar öğleden sonralarında izinli oldu, pavlov kışlasına gitmek için cesaretini topladı.

2

Tatyana sadece Aleksandr'ın hayatta olduğunu duymak ve nerede olduğunu öğrenmek istiyordu.

Kapıdaki görevli tanımadığı biriydi ve adı Viktor Bureniç idi. Genç asker dost canlısıydı ve yardım etmeye meraklıydı. Bu Tatyana'nın hoşuna gitti. Görevli, kışladaki askerlerin listesine baktı ve Aleksandr Belov'un orada olmadığını söyledi. Tatyana, yüzbaşının nerede olduğunu bilip bilmediğini sordu. Görevli gülümseyerek bilmediğini söyledi. "Peki bildiğiniz kadarıyla iyi mi?" diye sordu Tatyana.

Görevli omuz silkti. "Sanırım. Ama bana bu tür şeyleri söylemezler."

Tatyana nefesini tutarak Dimitri Çemenko'nun hayatta olup olmadığını sordu.

Yaşıyordu. Tatyana nefesini bıraktı. Bureniç, Çemenko'nun şu anda kışlada olmadığını; ama ara ara gelip ihtiyaçlarını aldığını söyledi.

Tatyana başka kimleri tanıdığını hatırlamaya başladı. "Anatoli Marazov burada mı?" diye sordu.

Şansına oradaydı.

Tatyana beş dakika sonra Marazov'u kapıda gördü.

"Tatyana!" Onu gördüğüne çok sevinmiş gibiydi. "Seni burada görmek ne büyük bir sürpriz. Aleksandr bana ablanla birlikte şehri terk ettiğini söylemişti." Bir an duraksadı. "Ablan için üzgünüm."

"Teşekkürler teğmen," dedi. Çok rahatlamıştı. Marazov, Aleksandr'dan bu kadar rahat bahsedebildiğine göre, hâlâ hayattaydı.

"Seni üzmek istemedim, Tatya," dedi Marazov.

"Hayır, beni üzmediniz." Giriş kapısında durdular.

"Kışlanın etrafında dolaşmak ister misin?" diye sordu Marazov. "Birkaç dakikam var."

Meydanın etrafında dolandılar.

"Dimitri'yi görmek için mi geldin? Artık benim bölüğümde değil."

"Biliyorum," dedi kekeleyerek. Söylediği bütün yalanları akimda tutabilir miydi? Dimitri hakkındaki bilgileri nereden öğrenmiş olabilirdi? "Yaralandığını biliyorum. Onu birkaç ay önce Kobona'da gördüm." Buraya Dimitri'yi görmek için gelmediyse, neden gelmişti?

"Evet, şu anda o bölgede. Koşuşturup duruyor. Bundan pek memnun değil. Savaştan ne beklediğini bilmiyorum."

"Hâlâ... Aleksandr ile birlikte mi çalışıyorsunuz?"

"Hayır. Aleksandr'ın artık bir birliği yok. O yaralandı..." Marazov, Tatyana'nın tökezlediğini görünce sözünü yarım kesti. "İyi misin?"

"Özür dilerim. Elbette iyiyim. Ayağım takıldı," dedi kollarını kavuşturarak. Her an bayılacakmış gibi hissediyordu. Ne olursa olsun kendine hâkim olması gerekiyordu. Buna mecburdu. "Ona ne oldu?"

"Eylüldeki bir saldırıda elleri yandı."

"Elleri mi?" *Elleri.*

"Evet. İkinci derece yanık. Haftalarca su bardağını bile tutamadı. Şimdi daha iyi."

"Nerede şimdi?"

"Cepheye döndü."

Tatyana daha fazla devam edemedi. "Teğmen belki de dönsek iyi olacak. Benim gitmem gerekiyor."

"Pekâlâ," dedi Marazov şaşkın halde. "Bu arada Leningrad'a neden geri döndün?"

"Hemşireye ihtiyaç vardı. Hemşirelik yapmak için geldim." Adımlarını hızlandırdı. "Shlisselburg'a mı atandınız?"

"Evet. Leningrad cephesi için Morozovo'da yeni bir üs..."

"Morozovo mu? İyi olmanıza sevindim. Bundan sonra nereye gideceksiniz?"

Marazov başını salladı. "Kuşatmayı kaldırmaya çalışırken çok fazla askerimizi kaybettik. Yeniden toplanmaya çalışıyoruz. Ama bir dahaki görevde sanırım yine Aleksandr ile birlikte olacağım."

"Öyle mi?" dedi. Bacakları tutmuyordu. "Şey, umarım öyle olur. Sizi görmem çok iyi oldu."

"Tatya, sen iyi misin?" Marazov üzgün gözlerle ona baktı. Tatyana geçen yıl eylül ayında ilk kez karşılaştıkları zamanki yüz ifadesini hatırladı. Onu daha önceden tanıyormuş gibi bakmıştı.

Zoraki bir tebessüm takındı. "Elbette. İyiyim." Yanına yaklaştı ve koluna dokunarak, "Teşekkürler teğmen," dedi.

"Dimitri'ye buraya geldiğini söyleyeyim mi?"

"Hayır! Lütfen söylemeyin."

Marazov başını salladı. Tatyana neredeyse sokağa vardığında arkasından, "Aleksandr'a söyleyeyim mi?" diye bağırdığını duydu.

Tatyana arkasına döndü. "Lütfen söylemeyin."

Ertesi gece Tatyana hastaneden döndüğünde Dimitri'yi koridorda Stan ve İnga ile beklerken buldu.

"Dimitri, dedi şok içinde. "Burada ne arıyorsun?" Stan ile İnga'ya baktı.

"Onu içeriye biz aldık Taneçka," dedi inga. "Bize geçen yıl sık sık görüştüğünüzü söyledi."

Dimitri, Tatyana'nın yanına geldi ve ona sarıldı. Tatyana kollarını yanda tuttu. Beni sormaya geldiğini duydum," dedi. "Çok etkilendim. Odana gidelim mi?"

"Seni görmeye geldiğimi kim söyledi?"

"Girişteki görevli Bureniç. Genç bir kızın beni sormak için uğradığını söyledi. Adını bırakmamışsın; ama seni tarif etti. Çok etkilendim Tatya. Çok zor aylar geçiriyorum."

Gözlerinin altı çökmüştü.

"Dimitri, şu an benim için uygun bir zaman değil," dedi Stan ve İnga'ya kızgın bir bakış fırlatarak. Başını çevirdi. "Yorgunum."

"Aç olmalısın. Yemek yemek ister misin?"

"Hastanede yedim," diyerek yalan attı. "Ayrıca burada neredeyse yiyecek hiçbir şey yok." Onu buradan nasıl gönderecekti? "Yarın sabah 5:00'te kalkmam gerekiyor. Arka arkaya dokuzar saatlik iki vardiyam var. Bütün gün ayakta oluyorum. Belki başka bir zaman, olur mu?"

"Hayır Tatya. Başka bir zaman olup olmayacağını bilmiyorum," dedi Dimitri. "Haydi. Belki bana biraz çay yaparsın. Biraz da olsa yiyecek bir şey yok mu? Eski günlerdeki kadar."

Tatyana, Aleksandr'ın, Dimitri ile aynı odada olduğunu öğrendiğinde nasıl bir tepki vereceğini hayal bile edemiyordu. Onunla karşılaşacağı aklının ucundan bile geçmemişti. Dimitri konusunda ne yapacağını bilmiyordu. Ancak daha sonra Aleksandr'ın onunla hâlâ yüz yüze bakmak zorunda olduğunu

hatırladı. Bu durumda o da aynı şeyi yapmalıydı. Artık tek bedendiler.

Tatyana, Slavin için yaptığı yemekler karşılığında aldığı fasulyeyi ocakta pişirdi. İçine birkaç havuç ve bir tane soğan da koydu. Yemeğin yanında bir parça siyah ekmek ve bir çay kaşığı tereyağı da verdi. Dimitri votka istediğinde, Tatyana kalmadığını söyledi. Onunla yalnızken sarhoş olmasını istemiyordu. Oda gaz lambasıyla aydınlanıyordu. Elektrikler vardı; ama Tatyana ampul bulamamıştı.

Dimitri tabağı kucağına koyarak yemeğini yedi. Tatyana koltuğun diğer ucuna oturdu ve üzerindeki paltoyu hâlâ çıkarmamış olduğunu fark etti. Paltosunu çıkardı ve Dimitri yemeğini yerken gidip kendine çay hazırladı.

"Bu oda neden bu kadar soğuk?" diye sordu Dimitri.

"Isıtma yok," dedi Tatyana. Üzerinde hâlâ hemşire üniforması vardı ve saçları hemşire kepiyle örtülüydü.

"Anlat bakalım Tatya, neler yaptın? Çok iyi görünüyorsun," dedi Dimitri. "Artık kız çocuğu gibi görünmüyorsun," diyerek gülümsedi. "Genç bir kadın gibisin. Daha büyük görünüyorsun."

"Yeterince şey yaşadım ve hiçbirinin olmasını engelleyemedim," dedi Tatyana.

"Çok iyi görünüyorsun. Savaş sana yaramış," diyerek gülümsedi Dimitri. "Seni en son gördüğümden beri kilo almışsın..."

Tatyana ona bir bakış fırlatınca Dimitri sözünü tamamlayamadı. "Dimitri beni en son Kobona'da gördün. Senden ablamı gömmek için yardım istemiştim. Belki sen bunu unuttun; ama ben unutmadım."

"Tatya biliyorum," dedi. "İletişimimiz tamamen koptu. Ama sen aklımdan hiç çıkmadın. Kobona'dan kurtulmana sevindim. Birçok insan bunu başaramadı."

"Ablam da onlardan biriydi." Tatyana, Aleksandr'ın yüzüne baka baka Daşa hakkında nasıl yalan söylediğini sormak istedi; ama Dimitri'nin önünde kocasının ismini söyleyecek gücü yoktu.

"Ablan için üzgünüm," dedi Dimitri. "Benim ailem de öldü. Bu yüzden neler hissettiğini anlıyorum." Dimitri duraksadı. Tatyana da, yemeğini bitirmesini ve bir an önce gitmesini bekledi.

"Leningrad'a nasıl döndün?" diye sordu Dimitri.

Tatyana anlattı.

Ama kendi hakkında konuşmak istemiyordu. Daha doğrusu hiçbir şey hakkında konuşmak istemiyordu. Daşa, Aleksandr, annesi ve babası neredeydi? Niçin onu Dimitri ile yalnız bırakmışlardı?

Tatyana derin bir nefes alarak onun hayatının nasıl gittiğini sordu.

"Ben koşucuyum. Bunun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu.

Tatyana koşucunun ne demek olduğunu biliyordu. Ama başını salladı. Kendinden bahsederse, ona soru sormazdı.

"Ön cepheyle arka cephedekiler için uçaklardan, gemilerden ve kamyonlardan erzak alıyorum; sonra da bunları dağıtıyorum."

"Bunları nerede dağıtıyorsun? Burada Leningrad'da mı?" diye sordu.

"Evet burada. Neva tarafındaki bazı bölgelere ve Finlandiya yakınındaki Karelian bölgesine de dağıtım yapıyorum." Tatyana'ya bakarak, "Neden bu kadar mutsuz olduğumu biliyor musun?"

"Elbette," dedi Tatyana. "Savaş tehlikeli. Bunun içinde olmak istemiyorsun."

"Ben bu ülkede olmak istemiyorum," diye mırıldandı Dimitri.

"Finlandiya sınırında erzak dağıttığını mı söyledin?" dedi Tatyana.

"Evet. Karelian Isthmus'daki sınır askerlerine. Neva'daki operasyonlar için Morozovo'da yeni kurulan karargâhlara da dağıtım yapıyorum. Biliyor musun Tatya, generallere bile erzak taşıyorum!" dedi kaşını kaldırarak.

"Öyle mi?" dedi Tatyana. "Aralarında ilginç biri var mı?"

Dimitri sesini alçaltarak, "General Mekhlis ile oldukça samimiyim," dedi ve memnuniyet dolu bir kahkaha fırlattı. "Ona kâğıt, kalem ve ayrıca ekstra bir şey alırsam -anlarsın işte- götürüyorum. Ondan asla para istemiyorum. Sigaralar, votkalar taşıyorum. Benim gitmemi sabırsızlıkla bekliyor."

"Öyle mi?" dedi Tatyana. Mekhlis'in kim olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu. "Mekhlis... hangi ordunun başında?"

"Tatya, dalga mı geçiyorsun?"

"Hayır. Neden dalga geçeyim?" Tatyana çok yorgundu.

Dimitri neşeli bir fısıltıyla, "Mekhlis NVKD ordusunun başında!" dedi. Sesini biraz daha alçaltarak, "Beria'nın sağ kolu!" diye ekledi. Lavrenti Beria, Stalin'in NVKD'deki adamlarının başındaydı.

Tatyana bir zamanlar bombalardan, açlıktan ve ölümden korkuyordu. Ormanda kaybolmaktan endişeleniyordu. Ona sebepsiz yere kötülük yapacak insan oğlundan korkuyordu.

Tatyana bu gece kendi için korkmuyordu.

Ama Dimitri'nin imalı sözlerini duyup yüz ifadesini gördükten sonra Aleksandr için korkmaya başlamıştı.

O geceye kadar kocasına Lazarevo'da kalacağına dair verdiği sözü tutmadığı için vicdan azabı duymuştu; ama şimdi Aleksandr'ın ona her zamankinden daha çok ihtiyacı olduğunu görmüştü.

Biri Aleksandr'ı korumalıydı. Düşman tarafından rasgele öldürülmesinden değil; ona kasıtlı bir şekilde zarar verilmesinden korkuyordu.

Tatyana kıpırdamadan, geri çekilmeden ve gözünü kırpmadan Dimitri'yi inceledi.

Dimitri'nin fincanını elinden bırakışını ve koltukta yanına biraz daha yaklaşışını izledi. Sonra kendine geldi ve kafasındaki düşüncelerden sıyrıldı. "Ne yapıyorsun?"

"Tatya, artık çocuk değilsin," dedi Dimitri.

Dimitri yaklaşırken, Tatyana biraz olsun kıpırdamadı.

"İnga ve Stan bana çok fazla çalıştığını ve bu yüzden hastaneden bir doktorla flört ettiğini düşündüklerini söyledi. Bu doğru mu?"

"Eğer Stan ve İnga öyle diyorsa, doğrudur," dedi Tatyana.

"Komünistler asla yalan söylemez Dimitri." Dimitri başını sallayarak ona biraz daha yaklaştı.

"Ne yapıyorsun?" Tatyana koltuktan kalktı. "Geç oldu."

"Tatya, haydi ama. İkimiz de yalnızız. Hayatımın her gününden ayrı ayrı nefret ediyorum. Sen de bazen böyle hissediyor musun?"

Tatyana sadece o gece böyle hissediyordu. "Hayır Dima. Ben iyiyim. Güzel bir hayatım var ve her şey yolunda. Çalışıyorum. Hastanenin ve hastaların bana ihtiyacı var. Hayattayım ve yiyeceğim var."

"Tatya ama çok yalnız olmalısın."

"Nasıl yalnız olabilirim?" dedi. "Etrafımda bir sürü insan var. Ayrıca ben bir doktorla flört etmiyor muydum? Bak bu konuyu kapatalım artık. Geç oldu."

Dimitri ayağa kalktı ve ona doğru yürüdü. Tatyana elini uzatarak onu engelledi. "Dimitri her şey bitti. Ben sana göre değilim." Sert gözlerle ona baktı. "Bunu baştan beri bilmene rağmen hep üstüme geldin. Neden?"

Dimitri gülümseyerek, "Belki de senin gibi iyi kalpli genç bir kadının sevgisinin benim gibi ahlaksız bir adamı kurtaracağını umdum Tatya," dedi.

Tatyana ona soğuk bir bakış fırlattı. "Kurtulmanın ötesinde bir şey istememiş olmana sevindim."

Dimitri yeniden güldü. "İstedim Tatya," dedi. "İstedim; çünkü senin gibi iyi kalpli genç bir kadın tarafından hiç sevilmedim." Gülmeyi keserek bakışlarını ona yöneltti. "Peki bu sevgine kim sahip oldu?"

Tatyana cevap vermedi ve Aleksandr'ın Daşa ile ocakta yakmaları için parçaladığı yemek masasının eski yerinde öylece durdu. Küçük, karanlık odada bir sürü ruh vardı. Oda hâlâ duygu, istek ve açlıkla dolu gibiydi.

Dimitri'nin gözlerinden alevler çıktı. "Anlamıyorum," dedi yüksek bir sesle. "Neden kışlaya beni sormaya geldin? Benimle olmak istediğini düşündüm. Beni idare etmek mi istiyorsun? Benimle dalga mı geçiyorsun?" Ses tonunu duvarlardan dışarı sızacak kadar çok yükseltmişti. Ona daha çok yaklaştı. "Orduda bizimle dalga geçen kızlara bir isim takarız," diyerek güldü. "Onlara anne deriz."

"Dima seninle dalga geçtiğimi mi düşünüyorsun? Bir şey isterken, başka bir şey istiyormuş numarası yapan kızlardan mıyım ben?"

Dimitri cevap vermeden homurdandı.

"Senin hakkında hiç yanılmadığımı bir kez daha görüyorum. Kışlaya seni ve Marazov'u sormaya geldim; çünkü tanıdık bir yüz görmek istedim." Tatyana her ne kadar ona karşı nefret duyuyor olsa da kontrolünü kaybetmeyecekti.

"Belki Aleksandr'ı da sormuşsundur, öyle değil mi?" diye sordu Dimitri. "Bunu yaptıysan, onu kışlada bulamamışsındır. Aleksandr göreve çıktıysa Morozovo'dadır. Görevde değilse de Leningrad'da bir eğlence yerinde sürtüyordur."

Bir anda bütün vücudu titremeye başlayan Tatyana, Dimitri'nin ses tonundan bir şey anlamamasını umut etti. "Tanıdığım herkesi sordum."

"Petrenko dışında herkesi," dedi Dimitri biliyormuş gibi. "Onunla çok yakındın. Niçin arkadaşın İvan Petrenko'nun nasıl olduğunu sormadın? Ölmeden önce bana, seninle bazen yiyecek almaya gittiğini söylemişti. Tabi yüzbaşı Belov'un emri üzerine. Sana ve ailene yardımları oldu. Neden onun nasıl olduğunu sormadın?"

Tatyana şaşırmıştı. Odasında duran ve ne cevap vereceğini bilemediği bu adama karşı onu koruması için Aleksandr'a inanılmaz ihtiyaç duyuyordu.

Tatyana, Petrenko'yu sormamıştı; çünkü onun öldüğünü biliyordu. Ama bunu Aleksandr'ın mektuplarından öğrenmişti ve bunu Dimitri'ye açıklayamazdı.

Bütün hayatını sarıp sarmalayan bu iğrenç yalana son vermek için ne yapması gerekiyordu?

Tatyana o kadar sinirli, yorgun ve umutsuzdu ki; neredeyse ağzını açacak ve Dimitri'ye Aleksandr'dan bahsedecekti. Doğruyu söylemek bu durumdan daha iyiydi. Her şeyi anlatır ve sonuçlarına katlanırdı.

Onu durduran bunun sonuçları oldu.

Tatyana sırtını dikleştirip soğuk bir şekilde Dimitri'ye bakarak, "Dimitri, ağzımdan ne almaya çalışıyorsun? Beni sorularınla şaşırtmaya çalışmaktan vazgeç. Ya öğrenmek istediğin şeyi açıkça sor; ya da sus. Senin oyunlarınla uğraşamayacak kadar yorgunum. Ne öğrenmek istiyorsun? Neden Petrenko'yu sormadığımı mı? Çünkü ondan önce Marazov'a sordum ve onun kışlada olduğunu öğrenince başka soru sormadım. Artık yeter!"

Dimitri şaşkınlık içinde yüzüne baktı.

Kapı çaldı. Gelen İnga idi. Üzerinde gri geceliğiyle, uykulu bir halde, "Neler oluyor?" diye sordu. "Çok gürültü duydum. Her şey yolunda mı?"

"Evet. Teşekkürler İnga," dedi Tatyana kapıyı çarparak. İnga ile daha sonra meşgul olacaktı.

Dimitri yanına yaklaşarak, "Özür dilerim Tatya. Seni üzmek istemedim. Sadece yaptıklarını yanlış anlamışım," dedi.

"Sorun değil Dimitri. Geç oldu. Haydi artık birbirimize iyi geceler dileyelim."

Dimitri ona yaklaşmaya çalıştı; ama Tatyana geri çekildi.

Dimitri de geri çekilerek omuz silkti. "Hep iyi bir ilişkimizin olmasını umut ettim Tatya."

"Öyle mi Dimitri?" dedi Tatyana.

"Elbette."

"Dimitri! Nasıl?" diye bağırdı Tatyana ve sözünü yarım bıraktı.

Dimitri bir zamanlar çoğu gece yemek yiyip içki içtiği odada durdu. Tatyana'nın, onu evlerine davet eden ve onu hayatlarının bir parçası yapan ailesiyle burada oturmuştu. Bir saattir buradaydı. Kendi hakkında rahatlıkla konuşmuş ve Tatyana'yı gereksiz yere suçlamıştı. Ona, kulağa yalan gibi gelen şeyler söylemişti. Yapmadığı tek şey ise ona, bir zamanlar bu odada yaşayan altı insanın ne olduğunu sormaktı. Annesini, babasını, büyükanneyle büyükbabasını, Marina'yı ya da anneannesini merak etmemişti. Ne ocak ayında Kobona'da karşılaştıklarında, ne de şimdi ailesinden hiç bahsetmemişti. Onun acısını paylaşmamıştı. Dimitri kendinden başka kimseyi düşünmezken, Tatyana ile bir ilişki yaşayabileceğini nasıl umut etmişti? Tatyana, ailesini sormamış olmasını umursamıyordu. Ondan tek istediği, ona rol yapmaması ve ona doğruyu bilmiyormuş gibi davranmamasıydı.

Tatyana bunu Dimitri'ye söylemek istedi; ama değmezdi.

Yine de bakışlarıyla her şeyi belli ettiğini düşündü; çünkü Dimitri başına önüne eğerek, "Ne diyeceğimi bilemiyorum," diye kekeledi.

"Birbirimize iyi geceler diyeceğiz," dedi Tatyana. Bu söylenecek en doğru sözdü.

Dimitri kapıya doğru yürüdü ve Tatyana onu takip etti. "Tatya, sanırım bu bir veda. Birbirimizi bir daha göreceğimizi sanmıyorum."

"Görmemiz gerekirse, görürüz," dedi Tatyana yutkunarak.

Dimitri sesini alçaltarak, "Ben gidiyorum Tatyana. Beni bir daha asla görmeyeceksin."

"Öyle mi?" dedi. Bütün gücünü yitirmişti.

Dimitri arkasında bir sürü soru işareti bırakarak gitti. Tatyana koltukla duvar arasındaki karyolasına uzanarak üzerinde giysileri ve göğsüne değen evlilik yüzüğü ile sabaha kadar gözünü kırpmadı.

Dimitri elinde sigara ve votka ile içeri girdiğinde, Aleksandr Morozovo'daki çadırındaki masada oturuyordu. Üzerinde paltosu vardı ve yanık elleri soğuktan acıyordu. Karavana çadırına gidip biraz ısınmak ve yiyecek almak istiyordu; ama dışarı çıkamıyordu. Günlerden cumaydı ve bir saat sonra General Govorov ile nehrin karşı tarafındaki Almanlara yapacakları saldırı hakkında konuşacaktı.

Aylardan kasımdı ve Neva'da yapılan dört başarısız saldırıdan sonra, 67. Ordu sabırsızlıkla nehrin donmasını bekliyordu. Leningrad kumandanı en sonunda botlarla saldırmaktansa, donan nehrin üzerinde yürüyerek ilerlemenin daha kolay olacağına karar vermişti.

Dimitri votkayı ve sigaraları masanın üzerine bıraktı. Dimitri'nin çıkmasını istiyordu; çünkü o sırada aklı karışık bir halde Tatyana'nın yazdığı mektubu okuyordu. Elleri yandığı için ona birkaç haftadır mektup yazamıyordu. Hemşireye yazdırma fırsatı olmasına rağmen bunu yapmamıştı. Aleksandr, Tatyana'nın başkasının el yazısını görünce çok ağır yaralandığını düşünerek deliye döneceğini düşünmüştü. Onu endişelendirmek istemediği için eylül ayında para göndermiş ve eline kalem alabileceği zaman gelene kadar beklemişti.

Mektubunda, Tanrının ellerini yakarak onu korumaya çalıştığını yazmıştı. Aleksandr silah tutamadığı için, eylül ayında Neva'da yapılan ve sonu felaketle biten iki saldırıya katılmamıştı. Bu saldırıda askerlerin çoğu hayatını kaybetmişti ve Leningrad garnizonundaki yedek güçler çağırılmıştı. Volkhov cephesi Leningrad cephesinde asker bulunmasından memnun olacaktı; ama maalesef yeterince asker yoktu. Hitler, Manstein'e Neva'yı elinde tutma ve Leningrad'ı kuşatma emri verince, Meretskov'un Volkhov'daki ikinci ordusunda neredeyse hiç asker kalmamıştı.

Diğer yandan Stalingrad yerle bir olmuştu. Ukrayna Hitler'in elindeydi. Leningrad'da kaybedilmek üzereydi. Kızıl Ordu tamamen güçsüzleşmişti. Govorov, Neva'nın karşı tarafındaki Almanlar için yeni bir saldırı planlıyordu. Aleksandr ise masasının başında oturmuş ve karısının neyi olduğunu düşünüyordu.

Aylardan kasımdı ve düzenli olarak gelen mektuplarının hiçbirinde Aleksandr'ın yaralarından bahsetmiyordu. Dimitri elinde erzakla içeri girdiğinde, Aleksandr, Tatyana'nın yazdığı mektupları satır satır okuyarak anlamaya çalışıyordu. Dimitri'nin ise çadırdan çıkmaya niyeti yoktu.

"Aleksandr, eski günlerin hatırına bana bir bardak içki koyar mısın?"

Aleksandr, Dimitri'ye bir bardak içki doldurdu. Kendine de küçük bir bardağa koydu. Aleksandr masasında, Dimitri ise karşısındaki sandalyede oturuyordu. Yaklaşan istiladan ve Nevanın karşı kıyısında Volkhov tarafında bulunan Almanlarla yapılan savaşlardan bahsettiler.

"Aleksandr, başına gelecekleri bile bile, nasıl bu kadar sakin bir şekilde burada oturuyorsun? Neva'nın karşı kıyısına dört saldırı gerçekleştirildi ve askerlerimizin çoğu öldü. Duyduğuma göre nehir donduğunda beşinci ve son saldırı yapılacak; kuşatma kaldırılmadan da tek bir asker bile geri dönemeyecekmiş. Bunu da biliyor musun?" dedi Dimitri.

"Evet, o konuda bir şeyler duydum."

"Burada daha fazla duramam. Daha dün Nevski Patch askerleri için Neva'da erzak dağıtıyordum. Sinyavino'dan nehrin karşına bir bomba fırlatıldı ve saldırıya hazırlanan bir süvari bölüğünü paramparça elti. Ben de patlamanın olduğu yere yüz metre uzaklıktaydım. Ama bak, bitmiyor." Aleksandr'a yüzündeki kesikleri gösterdi.

"Evet Dimitri, bitmiyor."

Dimitri sesini alçaltarak, "Aleksandr, Lisiy Nos bölgesinin şu anda ne kadar savunmasız bir halde olduğuna inanamazsın! Oradaki sınır askerlerine erzak taşıyorum ve ormandaki Finlandiyalıları görüyorum. Toplaşan ancak on asker çıkar. Onları çok dikkatli kullanıyorlar. Benimle birlikte yiyecek kamyonunla gelebilirsin. Sınıra gelmeden önce kamyondan atlarız ve sonra..."

"Dima!" diye fısıldadı Aleksandr. "Kamyondan atlamak mı? Haline bir bak. Düz yolda zor yürüyorsun. Haziran ayında bu konuyu konuşmuştuk."

"Sadece haziranda değil. Bunu sürekli konuşuyoruz. Artık sıkıldım. Beklemekten yoruldum. Daha fazla sabredemeyeceğim. Haydi gidelim ve şansımızı deneyelim. Başaramazsak bizi vururlar. Şu andaki durumumuzdan farklı bir şey olmaz. En azından bu şekilde şansımızı denemiş oluruz."

"Beni dinle," dedi Aleksandr masasından kalkarak.

"Hayır, sen beni dinle. Bu savaş beni değiştirdi..."

"Öyle mi?"

"Evet!" dedi Dimitri. "Kurtulmak için kendi hayatım uğruna savaşmam gerektiğini gösterdi bana. Elimden gelen her şeyi yapmam gerekiyor. Şimdiye kadar yaptıklarım işe yaramadı. Ne bölük bölük dolaşmam, ne ayağımdan yaralanmam, ne hastanede aylarca yatmam ne de Kobona'da geçirdiğim dinlenme süresi işe yaradı. Tekrar harekete geçeceğimiz zaman gelene kadar hayatta kalma mücadelesi veriyorum. Ama Almanlar beni öldürmekte kararlı. Ben de onlara izin vermeme konusunda azimliyim." Dimitri duraksayarak sesini alçalttı. "Geçmişe bakıp Yuri Stepanov'u kurtardığımız günü hatırladıkça çileden çıkıyorum. O öldü ve biz hala buradayız. Onu geri götürmek istediğin için oldu bunlar. Eğer o şekilde davranmasaydın, şimdi Amerika'da olacaktık."

Aleksandr kendini kontrol etmek için büyük bir çaba harcayarak masanın etrafından dolaşarak Dimitri'nin yanına geldi ve dişlerini sıkarak "Sana o zamanda aynı şeyi söyledim; şimdi de söylüyorum. Git buradan! Haydi durma. Sana paramın yarısını vereceğim. Helsinki ve Stockholm'a nasıl gideceğini biliyorsun. Neden duruyorsun?" dedi.

Dimitri geri çekildi. Tek başıma gidemeyeceğimi çok iyi biliyorsun. Tek kelime İngilizce konuşamıyorum."

"İngilizce konuşmana gerek yok! Stockholm'a git ve mülteci olarak kayıt yaptır. Seni İngilizcen olmasa da kabul ederler Dimitri," dedi Aleksandr soğuk bir tavırla.

"Şimdi bir de bacağım..."

"Bacağını boş ver. Zorda kalırsan arkana saklarsın. Sana paranın yarısını vereceğim."

"Bana paranın yarısını mı vereceksin? Sen neden bahsediyorsun? Beraber gidecektik, unuttun mu? Planımız buydu. Yalnız hiçbir yere gitmiyorum!"

"Yalnız gitmiyorsan, sana doğru zamanın geldiğini söyleyene kadar beklemen gerekiyor," dedi Aleksandr. "Şu anda uygun zaman değil. İlkbahar gelince..."

"İlkbahara kadar bekleyemem!"

"Başka şansın var mı? Başarılı olmak mı; yoksa acele ettiğin için yarı yolda kalmak mı istiyorsun? NKVD sınır askerlerinin firarileri vurduğunu biliyorsun."

"İlkbahara kadar ölmüş olacağım," dedi Dimitri sandalyeden kalkarak. "Sen de o zamana kadar öleceksin. Derdin ne? Senin içine ne girdi? Artık kaçmak istemiyor musun? Ölümü mü tercih ediyorsun?"

Aleksandr gözlerindeki acıyı gizlemeye çalışarak sessiz kaldı.

Dimitri bakışlarını ona dikti. "Beş yıl önce, kimsen yokken ve yardımıma ihtiyaç duyarken sana bir iyilik yaptım Kızıl Ordu yüzbaşısı."

Aleksandr bir adım atarak Dimitri'nin tam önünde durdu ve Dimitri sandalyenin üzerine düşerek öfke içinde Aleksandr'a baktı.

"Evet bir iyilik yaptın," dedi Aleksandr. "Ve ben bunu hiç unutmadım."

"Pekâlâ," dedi Dimitri. "Şimdi bütün bu..."

"Beni anladın mı? Doğru zamanı bekleyeceğiz."

"Ama Lisiy Nos'daki sınır şu anda savunmasız durumda!" diye haykırdı Dimitri. "Neden bekliyoruz? Gitmek için çok uygun bir zaman. Bir süre sonra Sovyetler ve Finlandiyalılar içeriye daha çok asker alacaklar; savaş orada devam edecek. Leningrad'daki savaşta ölmeden önce gidelim derim."

"Seni kim tutuyor?" dedi Aleksandr. "Haydi git!"

"Aleksandr," dedi Dimitri. "Bunu son kez söylüyorum. Sensiz hiçbir yere gitmem."

"Dimitri," dedi Aleksandr. "Ben de son kez söylüyorum. Şu anda hiçbir yere gitmiyorum."

"Peki ne zaman gideceksin?"

"Sana zamanı gelince söyleyeceğim. Önce kuşatmayı kaldıracağız. Bu elimizdeki her şeyi kaybetmemize sebep olacak; ama başaracağız. Sonra ilkbaharda..."

Dimitri kıkır kıkır gülmeye başladı. "Belki de Tatya'nın bunu yapmasına izin vermeliyiz."

Aleksandr bir an için yanlış işittiğini düşündü.

Dimitri az önce Tatyana'dan mı bahsetmişti?

"Az önce ne dedin?" diye sordu sakin bir şekilde.

"Tatya'yı gönderebileceğimizi söyledim. O da erzak dağıtıcısı gibi."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"O kızın eğer canı isterse tek başına Avustralya'ya gidebileceğine eminim," dedi hayranlık içinde. Sonra başını arkaya attı. "Bizden habersiz, Molotov ile Leningrad arasında yiyecek taşımaya başlamış."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Sana söylüyorum işte Aleksandr," diye devam etti Dimitri. "İki yüz bin adamımızı boşa harcayacağımıza, kuşatmayı kaldırması için Tatyana Metanova'yı gönderebiliriz."

Aleksandr sigarasını söndürerek, "Neden bahsettiğini anlamıyorum," dedi. Dimitri'nin fark etmemesini umut ederek sandalyesine sıkıca tutundu.

"Ona, 'Tatya, sen asker olmalısın. Kısa sürede generalliğe yükselirsin,' dedim. O da orduya katılmayı düşündüğünü söyledi."

"Ne demek istiyorsun..." Aleksandr bir an için devam edecek gücü bulamadı. "Onunla konuştuğunu mu söylüyorsun?"

"Bir hafta önce bana evinde yemek pişirdi. Boruları en sonunda onarılmış. Daire iyi; ama yanında iki yabancı yaşıyor," diyerek gülümsedi. "Ama iyi bir aşçı olmuş."

Aleksandr umursamaz görünmek için elinden geleni yaptı.

"İyi misin?" diye sordu Dimitri mutlu bir yüz ifadesiyle.

"Ben iyiyim. Ama sen neden bahsediyorsun Dima? Bu beyaz yalanlarından biri mi? Tatyana Leningrad'da değil."

"Aleksandr bana inan. Tatya'yı nerede görsem tanırım." Gülümsedi. "İyi görünüyor. Bana bir doktorla flört ettiğini söyledi." Bir kahkaha kopardı. "Buna inanabiliyor musun? Bizim küçük Taneçka. O aileden sadece onun hayatta kalabileceğini kim düşünürdü?"

Aleksandr, *kes sesini* demek istedi; ama ses tonunu kontrol edememekten korktu. Sandalyeye sımsıkı tutunarak hiçbir şey söylemedi.

Ondan daha dün bir mektup almıştı. Mektup!

"Tatya beni görmek için kışlaya gelmiş. Bana akşam yemeği hazırladı. Ekim ortasından beri Leningrad'da olduğunu söyledi. Oraya nasıl gittiğini de anlattı!" Dimitri gülmeye başladı. "Manstein ve bin kiloluk bombaları hiç yokmuş gibi, Volkhov sınırını yürüyerek geçmiş." Dimitri başını salladı. "İyi bir savaşa girdiğimde, onu da yanımda istiyorum."

Aleksandr kontrolünü kaybetmemeye çalışarak, "Ne zaman iyi bir savaşa girebileceğini düşünüyorsun Dimitri?"

"Çok akıllıca..."

"Dimitri, umurumda değil. Bunun bir önemi yok. Geç kaldığımı fark etlim. Beş dakika sonra General Govorov ile toplantım var. Beni mazur gör."

Dimitri gittikten sonra Aleksandr kendini çok kötü hissetti ve o sinirle üzerinde oturduğu sandalyeyi parçaladı.

Şimdi mektuplarındaki tuhaflığın nedenini anlamıştı. Aleksandr çok öfkeliydi ve Govorov ile yapacağı toplantı için sakinleşecek zamanı yoktu. Kızgınlığı mantıklı düşünmesine engel oluyordu. Toplantıdan sonra Albay Stepanov'un yanına gitti.

"Yoo, hayır," dedi Stepanov masasını ön tarafına gelerek. "Gözlerindeki bu bakışı çok iyi biliyorum Yüzbaşı Belov;" diyerek gülümsedi.

Şapkasını elinde tutan Aleksandr başını sallayarak, "Efendim, bana karşı her zaman çok anlayışlı oldunuz. Temmuzda geri döndüğümden beri hiç izin kullanmadım."

"Ama Belov, beş haftadan fazla izin kullandın!"

"Sadece birkaç gün istiyorum efendim. İsterseniz Leningrad'a giden bir yiyecek kamyonunu kullanabilirim. Böylece ordunun işini de görmüş olurum."

"Neler oluyor Aleksandr?" dedi Stepanov yanına yaklaşıp ses tonunu alçaltarak.

Aleksandr başını hafifçe sallayarak, "Her şey yolunda," dedi.

Stepanov onu inceledi. "Bu her ay Molotov'a gönderdiğin para ile alakalı bir şey mi?"

"Haklısınız efendim. Molotov'a para göndermeyi kessek iyi olur."

Stepanov ses tonunu biraz daha alçalttı. "Bu senin pasaportunda gördüğüm Molotov evlendirme dairesi damgası ile ilgili bir şey mi?"

Aleksandr sessiz kaldı. "Efendim, acilen Leningrad'a gitmem gerekiyor." Duraksayarak kendini toparlamaya çalıştı. "Sadece birkaç günlüğüne."

Stepanov derin bir iç geçirdi. "Pazar günü saat 22:00'de burada olmazsan...."

"Burada olacağım efendim. Bu istediğimden de fazla bir süre. Teşekkürler. Bu iyiliğinizi asla unutmayacağım."

Aleksandr giderken Stepanov sakin bir sesle konuştu: "Özel işlerini hallet oğlum. Erzak işini boş ver. Kuşatmayı kaldırana kadar bir daha özel işlerinle ilgilenme fırsatın olmayacak."

4

Tatyana ayaklarını sürüyerek yürüyordu. Çıkma saati çoktan geçmiş olmasına rağmen son hastalarıyla ilgileniyordu. Biraz açtı; ama kendi için yemek pişirmekten zevk almıyordu. Yaralı hastalar gibi serumla beslenmeyi isterdi. Ağır yaralı erkek ve kadınlarla ilgilenmek, odasında tek başına olmaktan daha iyiydi.

En sonunda hastaneden çıktı ve başı önünde eve doğru yürümeye başladı.

Apartmanlarına girdi. İnga, holdeki koltukta oturmuş çay içiyordu. Neden Tatyana'nın evindeydi? Stan ile onun burada kalması çok garibine gidiyordu. Tatyana yorgun bir halde paltosunu çıkarırken, "Merhaba İnga," dedi.

"Şey. Seni görmeye biri geldi."

"Sana içeriye kimseyi almamanı söylememiş miydim?"

"Dediğini yaptım," dedi inga. "Ama buna pek memnun olmadı. Bir başka asker..."

"Ne askeri?"

"Bilmiyorum."

İnga'nın yanına gidip sesini alçalttı. "Kimdi? Geçen günkü asker değildi, öyle..."

"Hayır. Farklı biriydi. Uzun boyluydu."

Tatyana'nın kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. Uzun boylu!

"Nereye?" diye kekeledi. "Nereye gitti?"

"Bilmiyorum. Ona içeri giremeyeceğini söyledim. Bunu söyledikten sonra gerisini dinlemedi. Etrafında dolaşan çok fazla asker olmalı, öyle değil mi?"

Tatyana paltosunu bile giymeden arkasına döndü ve kapıyı açınca karşısında Aleksandr'ı buldu.

"Aaaa," dedi dizleri titreyerek. "Aman Tanrım!" Bakışlarını görünce neler hissettiğini anladı. Umursamadı. Yaşlı gözlerle başını göğsüne yasladı.

Aleksandr ona sarılmamıştı bile. "Haydi," dedi soğuk bir tavırla kolundan tutarak. "İçeriye girelim."

İnga, "Tatya bana kimseyi içeri almamamı söyledi yüzbaşı. Tatya bizi tanıştırmayacak mısın?" dedi. Elindeki fincanı bırakmıştı.

"Hayır," dedi Aleksandr, Tatyana'yı odaya sokup kapıyı kapatarak. Tatyana hemen yanına yaklaşarak titreyen kollarını açtı. Duygularına hâkim olamadığı için ismini güçlükle söyledi. "Şura..."

Aleksandr onu itti. "Bana yaklaşma."

Tatyana onu dinlemeyerek yanına yaklaştı. "Şura seni gördüğüm için çok mutluyum. Ellerin nasıl?" dedi.

Onu sert bir şekilde iterek, "Hayır Tatyana! Benden uzak dur," dedi.

Pencerenin yanına gitti. Camdan soğuk geliyordu. Tatyana yanına gitti. Ellerini ona değdirmeyi ve Aleksandr'ın ona dokunmasını o kadar çok istiyordu ki... Dimitri'nin ziyaretinden sonra, beş bin doların eksik olduğunu öğrendikten sonra ve karmaşık duyguları yüzünden hissettiği acıyı unutmuştu. "Şura," dedi titreyen bir ses tonuyla. "Beni neden itiyorsun?"

"Sen ne yaptın?" Aleksandr'ın gözlerinde öfke vardı. "Neden buradasın?"

"Neden burada olduğumu biliyorsun," dedi Tatyana. "Bana ihtiyacın olduğu için geldim."

"Sana burada ihtiyacım yok!" diye bağırdı. Tatyana ürktü; ama kendini geri çekmedi. "Sana burada ihtiyacım yok," diye tekrarladı. "Tek istediğim güvende olman."

"Biliyorum," dedi. "Lütfen sana dokunmama izin ver."

"Benden uzak dur."

"Şura, sana söyledim. Senden uzak duramıyorum. Lazarevo'dayken beni hissetmediğini düşündüm. Sana yakın olmama ihtiyaç duyuyorsun."

"Bana yakın olmak mı? Hayır Tatyana, bana yakın değilsin," dedi pencerenin kenarında durarak. Oda karanlıktı ve sadece sokaktan gelen ışıkla aydınlanıyordu. Aleksandr'ın yüzü ve gözleri karanlıktı.

"Sen neden bahsediyorsun?" derken sesi titriyordu. "Elbette sana yakınım. Başka kime yakın olacağım?"

"Kışlaya gidip Dimitri'yi sorarken aklından neler geçiyordu?" diye bağırdı.

"Ben Dimitri'yi sormadım!" diye bağırdı. "Seni aramaya gittim. Sana ne olduğunu bilmiyordum. Bana mektup yazmadın."

"Sen bana altı ay yazmadın!" diye bağırdı. "İki hafta bekleyemedin mi?"

"Bir aydan fazla olmuştu. Ayrıca bekleyemezdim," dedi. "Şura, senin için buradayım." Ona biraz daha yaklaştı. "Senin için. Bana hep sana bakmamı söylemiştin. Buradayım. Gözlerime bak ve bana ne hissettiğimi söyle." Yalvarırcasına ellerini ona açtı. "Ne hissediyorum Şura?"

Aleksandr dişlerini sıkarak, "Gözlerime bak ve ne hissettiğimi söyle Tatyana," dedi.

Ellerini kavuşturdu.

"Bana söz verdin!" dedi Aleksandr. "Bana söz verdin!"

Tatyana verdiği sözü hatırladı. Yüzüne baktı. Çok savunmasızdı ve onu deliler gibi istiyordu. Aleksandr'ın da ona ihtiyaç duyduğunu

görebiliyordu. Sadece her zamanki gibi öfkesini engelleyemiyordu. "Aleksandr, kocacığım, benim. Senin Tatya'n." Ona ellerini uzatırken neredeyse ağlayacaktı. "Şura, lütfen...."

Aleksandr cevap vermeyince Tatyana ayakkabılarını çıkardı ve önünde durdu. Beyaz üniformasıyla karşısında dururken kendini her zamankinden daha savunmasız hissediyordu. "Lütfen kavga etmeyelim. Seni gördüğüm için çok mutluyum. Sadece...." Gözlerini ondan kaçırmayacaktı. "Şura," dedi titreyerek. "Beni itme."

Aleksandr yüzünü çevirdi. Tatyana üniformasının düğmelerini açtı ve Aleksandr'ın elini tuttu. "Bana, *Avuç içini öp ve kalbine bastır,* yazmıştın," diye fısıldadı ve Aleksandr'ın avuç içini öperek çıplak göğsünün üzerine koydu. Sonra da gözlerini kapayarak inlemeye başladı.

"Aman Tanrım, Tatyana..." dedi Aleksandr onu kendine çekerek. Onu koltuğa ittirdi. Dudakları dudaklarında, elleri ise saçlarındaydı. "Benden ne istiyorsun?" diye sorarak üniformasını ve iç çamaşırlarını çıkardı. Çıplak bacaklarını okşayarak, "Tatya, benden ne istiyorsun?" diye fısıldadı.

Tatyana cevap bile veremedi. Aleksandr'ın altında olmak dilinin tutulmasına sebep olmuştu.

"Sana kızgınım." Onu deli gibi öpüyordu. "Sana kızgın olmamı umursamıyor musun?"

"Umursamıyorum.... öfkeni benden çıkar," dedi Tatyana. "Haydi Şura durma, hemen şimdi çıkar benden öfkeni."

Aleksandr birkaç saniye sonra içindeydi.

Tatyana, Aleksandr'ın başını sıkıca tutarak, "Ağzımı kapa," diye fısıldadı. Neredeyse çığlık atacaktı.

Aleksandr ne paltosunu ne de botlarını çıkarmıştı.

Kapı çalındı. "Tatya iyi misin?" diye sordu İnga.

Eliyle Tatyana'nın ağzını kapayan Aleksandr, "Defol git kapıdan!" diye bağırdı.

"Ağzımı kapa Şura," diye fısıldadı Tatyana mutluluktan ağlayarak. "Tanrım, kapat ağzımı."

Paltosuna ve başına sıkı sıkı tutunarak, "Lütfen inme üstümden," diye fısıldadı. "Ellerin nasıl?" Karanlıkta göremiyordu; ama üzerindeki kabukları hissediyordu.

"İyi"

Tatyana dudaklarını, çenesini, kirli sakalını, gözlerini öpüyor ve başını kendine doğru çekiyordu. "Şura lütfen üstümden inme. Burada olmanı çok özledim. Olduğun yerde kal..." Tatyana kendini Aleksandr'a bastırdı. "Beni bırakma. Ne kadar sıcak olduğumu hissediyor musun? Beni soğuğun kollarına bırakma..." Altında yattı ve ağlamamak için kendini zor tuttu. Ama başaramadı. "Ellerin yaralı olduğu için mi bana yazmadın?"

"Evet," dedi Aleksandr. "Seni endişelendirmek istemedim."

"Senden mektup alamayınca çılgına döneceğimi düşünmedin mi?"

Üzerinden kalkarak, "Bekleyeceğini umut etmiştim," dedi.

"Sevgilim, kocacığım, aç mısın?" diye mırıldandı Tatyana. "Sana tekrar dokunabildiğime inanamıyorum. Bu kadar şanslı olamam. Senin için ne yapabilirim? Domuz eti ve patates var. Yemek ister misin?"

"Hayır," dedi Aleksandr kalkmasına yardım ederek. "Burası neden bu kadar soğuk?"

"Soba bozuldu. Elektrikli soba da diğer odada, unuttun mu? Slavin mutfakta ocağını kullanmama izin veriyor." Ellerini paltosunun üzerinde gezdirerek gülümsedi. "Şura, tatlım, sana çay yapmamı ister misin?"

"Tatya, donacaksın. Giyecek başka bir şeyin var mı? Isıtacak bir şey."

"Yanıyorum," dedi ellerini paltosunun üzerinden çekmeden. "Üşümüyorum." Ona sıkıca sarıldı.

"Koltuk niçin odanın ortasında?"

"Yatağım koltuğun arkasında."

Aleksandr koltuğun arkasına bakınca Tatyana'nın yatağını gördü. Üzerindeki battaniyeyi alarak Tatyana'yı sardı. "Neden koltukla duvar arasında uyuyorsun?"

Tatyana cevap vermeyince, Aleksandr elini uzatarak duvara dokundu. Birbirlerine baktılar. "Neden onlara sıcak odayı verdin Tatya?"

"Ben vermedim; onlar aldı. Onlar iki kişi. Ben ise tekim. Onlar üzgün. Adamın sırtı kötü. Şura, sıcak bir banyoya ne dersin? Sana hemen hazırlarım."

"Hayır. Hemen giyin." Aleksandr kemerini bağladı ve üzerindeki paltoyla odadan çıktı. Saçı başı dağınık olan ve düğmelerini doğru düzgün ilikleyemeyen Tatyana da arkasından gitti. Koridordaki İnga'nın önünden geçerek yatak odasına gitti ve gazete okuyan Stan'a, Tatyana ile odaları değiştirmelerini söyledi. Stan değiştirmeyeceğini söyledi. Aleksandr değiştireceğini söyledi ve Tatyana ile birlikte eşyaları taşımaya başladı.

Tatyana, Stan'ın on beş dakika boyunca koridorda İnga'ya bir şeyler homurdandığını duydu. Yanından geçerken "Stanislav Stepaniç, lütfen sus. Onu kızdırma," diye fısıldadı.

Stan bu uyarısını dinlemedi. Aleksandr elinden Stan'ın sandığıyla önünden geçerken, Stan, "Sen kim olduğunu sanıyorsun? Kiminle aşık attığından haberin yok. Bana bu şekilde davranmaya hakkın yok," dedi.

Aleksandr sandığı bırakarak tüfeğini kaptı ve Stan'ı duvara yapıştırarak namluyu çenesine dayadı. "Sen kim olduğunu sanıyorsun Stan?" dedi bağırarak. "Sen kiminle aşık attığını bilmiyorsun asıl! Senin gibi bir heriften korkacağımı mı sanıyorsun? Yanlış adama çattın. Şimdi öbür odaya geç ve benimle uğraşma. Çünkü hiç o ruh halinde değilim." Dişlerini sıktı. "Ayrıca onu bir daha

sakın üzme. Duydun mu?" Stan'ın çenesine bir kez daha vurarak geri çekildi ve sandığı tekmeledi. "Sandığını da kendin taşı."

Tatyana, Aleksandr'ın Stan'a zarar verecek kadar kızgın olduğunu düşünmesine rağmen araya girmedi. İnga, "Seni görmeye gelen insanlar ne kadar hasta ruhlu Tatya? Haydi Stan, gidelim buradan," diye homurdandı.

Stan boğazını ovuşturarak bir şeyler söylemeye başlayınca, İnga, "Haydi Stan, kapa çeneni de gidelim!" diye bağırdı.

Tatyana sıcak odaya geçince hemen İnga ile Stan'ın nevresimlerini çıkararak koridora fırlattı ve yeni çarşaflar taktı.

"Bu daha iyi oldu, öyle değil mi?" dedi Aleksandr koltuğa oturarak. Tatyana başını salladı. "Evet Aleksandr. Yiyecek bir şeyler ister misin?"

"Daha sonra. Şimdi buraya gel."

"Bu sefer paltonu çıkaracak mısın?"

"Buraya gelirsen görürsün."

Kollarına düştü. "Palton üzerinde kalsın. Hiçbir şeyini çıkarma." Tatyana, Aleksandr için sıcak bir banyo hazırladı. Onu küçük banyoya götürerek soydu ve sabunladı. Sonra da ağlayarak öpmeye başladı. "Zavallı ellerin," diyordu sürekli. Kırmızı parmakları Tatyana'ya çok kötü görünüyordu; ama Aleksandr kısa bir süre sonra hiç iz kalmayacağını söylüyordu. Onun evlenme yüzüğü de boynuna taktığı bir ipin ucunda duruyordu.

"Suyun sıcaklığı iyi mi?"

"İyi Tatya."

"Bir tencere su daha kaynatabilirim," diyerek gülümsedi. "Sonra gelip kaynar suyu üstüne dökerim. Hatırladın mı?"

"Hatırladım," dedi gülümsemeden.

"Ahh Şura...." diye fısıldadı ıslak alnını öperek. "Oyun oynayabiliriz," dedi neşeli bir tavırla.

"Şimdi oyun zamanı değil," dedi Aleksandr.

"Bunu seveceksin," diye mırıldandı. "Lazarevo'da olduğumuzu hayal edelim. Ben de senim. Bulaşık leğeninin içindeki parmaklarını okşuyorum. Hatırladın mı?" Kolunu dirseklerine kadar sabunlu suyun içine soktu.

"Hatırlıyorum," dedi Aleksandr gözlerini kapayıp gülümseyerek.

Aleksandr kurulanıp giyinirken Tatyana mutfağa giderek ona yemek hazırladı. Ona ne kadar yiyeceği varsa -patates, havuç ve domuz eti- pişirdikten sonra yemeğini yatak odasına götürdü ve koltukta yanına oturarak yemeğini yiyişini izledi. "Ben aç değilim," dedi. "Hastanede yedim. Haydi sen ye sevgilim."

* * *

Bütün gece uyuyamadılar ve Tatyana, Aleksandr'a Dimitri'nin anlattıklarından -NKVD generali, Lisiy Nos ve diğer kinayeli laflardan- bahsetti. Aleksandr gözlerini tavana dikti. "Sen sormadan benim cevap vermemi mi istiyorsun?"

"Hayır," dedi Tatyana. "Sana hiçbir şey sormuyorum." Kollarında yatıyor ve boynundaki evlenme yüzüğü ile oynuyordu.

"Seninle burada Dimitri hakkında konuşmayacağım."

"Bu güzel."

"Çünkü duvarların kulağı var." Aleksandr duvara bir yumruk indirdi.

"Zaten o gün her şeyi duydular."

Aleksandr, Tatyana'nın alnından öptü. "Sana benim hakkımda söylediklerinin hiçbiri doğru değil."

"Biliyorum," dedi neşeli bir şekilde. "Ama Şura söyle bana. Leningrad'da kaç tane adi eğlence merkezi var ve sen kaç tanesine gittin?"

"Tatya, yüzüme bak."

Ona baktı.

"Bu doğru değil. Ben..."

"Şura, sevgilim... Biliyorum." Göğsünü öptü ve üzerlerine iki tane pamuklu battaniye örttü. "Doğru olan tek bir şey var Aleksandr."

"Sadece bir tane," dedi karanlıkta gözlerinin içine bakarak. "Ahh, Tatya."

"Şişştt."

"Burada resmin var mı? Yanımda götürebileceğim bir resim."

"Yarın bir tane bulurum. Sormaya korkuyorum. Ne zaman gidiyorsun?"

"Pazar günü."

Kalbi sıkıştı. "Çok çabuk."

"Kumandanım bana her özel izin verdiğinde hayatını tehlikeye atıyor."

"O iyi bir adam. Ona benim yerime teşekkür et."

"Tatyana, sana günün birinde verdiğin sözü tutmanın ne kadar önemli olduğunu anlatacağım. Söz verdiğin zaman bunu yerine getirmelisin." Saçlarını okşadı.

"Ben sözünde durmanın ne demek olduğunu biliyorum."

"Hayır. Sen sadece söz vermeyi biliyorsun," dedi Aleksandr. "Söz verme konusunda çok başarılısın. Senin sorunun sözünü tutamamak. Bana Lazarevo'da kalacağına dair söz vermiştin."

Tatyana, "Söz verdim; çünkü benden istediğin buydu," dedi. Kolunu sıkıca tuttu. "Bana pek fazla seçme şansı vermedin." Yeterince yakınında uzanamıyordu. "Benden söz istediğin o anda, her şey için söz verecek durumdaydım." Üzerine yattı. "Ben de verdim." Onu yavaşça öptü. "Benden söz vermemi istedin; ben de yaptım. Benden istediğin şeyleri hep yaptım."

Aleksandr ellerini sırtında gezdirerek, "Sen her zaman istediğin şeyleri yaptın. Söylediklerin doğruydu sadece."

"Hımmm," dedi kendini ona sürterek.

"Yaptığın buydu," dedi Aleksandr ellerini sırtında dolaştırmaya devam ederek. "Doğru şeyleri söyledin. Evet Şura; elbette Şura; söz veriyorum Şura; belki de, seni seviyorum Şura. Ama sonra yine bildiğini yaptın."

"Seni seviyorum Şura," dedi Tatyana gözlerinden yaşlar süzülerek.

Tatyana, Aleksandr'a söyleyeceği acı dolu sözleri içinde sakladı ve Aleksandr'ın aynı şeyi yaparak kendini kontrol altında tuttuğunu şaşkınlık içinde fark etti. Oysa ona söyleyeceği çok şey vardı. Ama Leningrad'daki bu kasım gecesinin üzüntüye yer veremeyecek kadar kısa olduğunu biliyordu. Hissettikleri şeyler için yeterince zamanları yoktu. Aleksandr iniltilerini duymak istedi ve Tatyana yan odadaki Stan ile İnga'yı umursamadan onun için inledi. Tatyana elektrikli sobanın altında Aleksandr ile sevişti. Ona sıkıca sarıldı ve her orgazm oluşunda çığlıklarını engelleyemedi. Onunla güneye göç eden tarlakuşları gibi sevişti. O kuşlar da, ya öleceklerini ya da sıcağa kavuşacaklarını düşünürdü.

Parmağındaki ve bileğindeki yaraları öperken, "Zavallı ellerin," diye fısıldıyordu. "Ellerin düzelecek, öyle değil mi Şura? Yaralar geçecek, değil mi?"

"Senin ellerin düzeldi," dedi Aleksandr. "Hiç izi bile kalmadı."

"Şey," dedi geçen yıl çatıda söndürdüğü yangını hatırlayarak. "Nasıl düzeldiler bilmiyorum."

"Ben biliyorum," diye fısıldadı Aleksandr. "Onları sen iyileştirdin. Şimdi benimkileri de iyileştir Tatya."

"Ah, asker." Tatyana üzerindeydi ve göğüslerini yüzüne bastırıyordu.

"Nefes alamıyorum."

Ona, Aleksandr'ın Lazarevo'da yaptığı gibi sarılıyordu. "Ağzını aç," dedi yüzüne doğru eğilerek. "Sana nefesimi vereceğim."

5

Ertesi sabah koridora çıkmadan önce Tatyana, Aleksandr'a sarılarak, "İyi davran," diyerek yatak odasının kapısını açtı.

"Ben her zaman iyi davranırım," dedi Aleksandr.

Stan ve İnga koridorda oturuyordu. Stan ayağa kalktı ve elini Aleksandr'a uzatarak kendini tanıttı. Sonra da bir önceki gün olanlar için özür dileyerek ona birlikte sigara içmeyi teklif etti. Aleksandr oturmadı; ama ikram ettiği sigarayı aldı.

"Biliyorum, bu tür bir yaşam herkes için zor. Ama bu sonsuza kadar devam etmeyecek. Partinin ne dediğini biliyorsun yüzbaşı," dedi Stan yağ çekerek.

"Hayır bilmiyorum. Ne diyormuş parti?" diye sordu Aleksandr yanında oturan ve elini tutan Tatyana'ya bakarak.

"İnsan yaşadıkça bilinçlenir, öyle değil mi? Bu şekilde yeterince yaşadık ve buna hepimiz alışacağız. Kısa bir süre sonra hepimiz değişeceğiz."

"Ama Stan," dedi İnga ağlamaklı bir şekilde. "Ben böyle yaşamak istemiyorum! Güzel bir evimiz vardı. Ben onu geri istiyorum."

"Onu geri alacağız İnga. Konsey bize iki yatak odası sözü verdi."

"Değişmek için daha ne kadar bu şekilde yaşamamız gerektiğini düşünüyorsun Stan? Peki bu değişim nasıl bir şey olacak?" diye sordu Aleksandr ve soğuk gözlerle Tatyana'ya baktı.

"Şura, sana kahvaltı hazırlayayım mı?" diye sordu Tatyana. Aleksandr sigarayı kahvaltı niyetine içine çekerek başını salladı. Tatyana bakışlarından hiç hoşlanmamıştı.

Kahvaltı ve bir fincan kahveyle içeri geldiğinde, Stan'ın Aleksandr'a, İnga ile yirmi yıldır evli olduklarını; mühendislik

yaptıklarını ve Sovyetler Birliğindeki komünist partisine üye olduklarını anlatıyordu.

Aleksandr izin isteyerek kahvaltısını etmek için yan odaya geçti ve Tatyana'dan onunla gelmesini bile istemedi.

Tatyana kahvaltısını İnga ve Stan ile yaptı ve İnga'nın Aleksandr hakkında sorduğu sorulara cevap vermedi. Sonra geceden kalan bulaşıkları yıkayarak mutfağı temizledi ve en sonunda isteksizce Aleksandr'ın yanına gitti. Tatyana kaçtığının farkındaydı. Aleksandr ile yalnız kalmak istemiyordu.

Aleksandr, Tatyana'nın eşyalarını siyah sırt çantasına dolduruyordu. Yüzüne bakarak, "Bunun için mi geri dönmek istedin? Bunu mu istedin? Komünist parti üyesi olan iki yabancı söylediğin her kelimeyi ve iniltilerini dinliyor. Bunları mı özledin Tatya?" dedi.

"Hayır," dedi Tatyana. "Seni özledim."

"Burada bana yer yok," dedi Aleksandr. "Sana bile yer yok sayılır."

Bir süre onu izledikten sonra, "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Çantayı topluyorum."

"Çantayı mı topluyorsun?" dedi kapıyı kapatarak. Tatyana her şeyin en baştan başladığını düşündü. Bunu istemiyordu ve bunları bir daha yaşamak zorunda kalmamayı umut etmişti. Ama işte yine başlıyordu. "Nereye gidiyoruz?"

"Gölün karşı tarafına. Seni kolaylıkla Syastroy'a geçirebilirim. Sonra da Volodga'daki bir ordu kamyonuna bindiririm. Oradan trene atlarsın. Şimdi gitmemiz gerekiyor. Geri dönmem biraz zaman alacak; ama yarın akşam Morozovo'da olmam gerekiyor."

Tatyana kendinden emin bir şekilde başını salladı.

"Ne var?" diye bağırdı Aleksandr. "Kafanı neden sallıyorsun?"

Tekrar salladı.

"Tatyana seni uyarıyorum. Beni kızdırma."

"Pekâlâ. Ama ben hiçbir yere gitmiyorum."

"Hayır, gidiyorsun."

Alçak bir ses tonuyla, "Gitmiyorum," dedi.

Aleksandr sesini yükseltti. "Gideceksin!"

Tatyana, "Bana sesini yükseltme," dedi.

Aleksandr elindeki çantayı yere fırlatarak Tatyana'nın yanına geldi ve ona doğru eğilerek, "Tatyana, sesimi birazdan daha çok yükselteceğim," dedi.

Tatyana kendini çok kötü hissetti. Ama omuzlarını dikleştirdi ve başını çevirmedi. "Haydi durma Aleksandr. Senden korkmuyorum," dedi alçak bir ses tonuyla.

"Öyle mi?" dedi dişlerini sıkarak. "Ben senden çok korkuyorum." Geri çekildi ve yerdeki çantayı aldı. Tatyana savaşın ilk gününü hatırladı. Paşa babasına gitmek istemediğini söylemiş; sonra da zorla gönderilerek ölmüştü.

"Aleksandr kes şunu dedim. Hiçbir yere gitmiyorum."

"Gidiyorsun Tatya," dedi ona dönerek. Öfkeden köpürüyordu. "Gidiyorsun. Seni zorla taşımak zorunda kalsam da, bağırsan da çağırsan da Vologda'ya götüreceğim."

Tatyana azıcık geri çekildi. "Pekâlâ. Bağırıp çağırmayacağım ve itiraz etmeyeceğim. Ama sen gider gitmez, geri döneceğim," dedi.

Aleksandr çantayı duvara, Tatyana'nın başının hemen yanına fırlattı. Yanına yaklaşarak yanındaki duvara sert bir yumruk indirdi ve eli duvarın içine girdi.

Tatyana'nın bacakları titremeye başladı ve gözlerini kapatarak bir adım daha geri çekilip hareketsiz kaldı.

"Lanet olsun!" diye bağırdı Aleksandr duvarı yumruklamaya devam ederek. "Beni bir kez olsun dinlesen ne kaybedersin?" Onu kollarından tutarak duvara itti.

"Şura, orduda değilsin," dedi yüzüne bakmaktan korkarak.

"Burada kalmayacaksın!"

"Kalacağım," dedi.

Kapı çalındı. Aleksandr kapıyı açarak, "Ne var?" diye sordu.

Yüzü kıpkırmızı olan İnga, "Sadece Tatya'nın iyi olup olmadığını öğrenmek istedim. Bağırış sesleri duydum," diye kekeledi.

"Ben iyiyim İnga," dedi Tatyana bacakları üzerinde durmaya çalışarak.

"Konuşmamız bitene kadar daha çok bağırış duyacaksınız," dedi Aleksandr, İnga'ya. "O lanet olası bardağı duvara dayayın yeter." Kapıyı çarparak kapattı. Arkasını döndü ve ellerini kaldırarak geri çekilen, "Şura, lütfen...." diyen Tatyana'nın yanına gitti. Deliye dönmüştü ve kendine hâkim olamıyordu. Onu koltuğa itti. Tatyana elleriyle yüzünü kapadı. Aleksandr ona doğru eğilerek ellerini yüzünden çekti. "Yüzünü kapatma!" diye bağırdı yanaklarından sıkıp onu sarsarak. "Beni daha fazla delirtme!"

Tatyana çığlık attı ve onu itmeye çalıştı; ama faydasızdı. "Dur!" diye bağırdı. "Dur...."

"Güvende olmak mı; yoksa ölmek mi istiyorsun Tatya?" diye bağırdı. "Hangisini istiyorsun?"

Çaresiz bir şekilde kollarından tutarak ona cevap vermek istedi; ama yapamadı. *Ölmek istiyorum,* demek istedi. *Ölmek istiyorum Şura.*

"Burada olmanın beni ne hale soktuğunu görüyorsun!" Tatyana kurtulmaya çalıştıkça Aleksandr yüzünü daha fazla sıkıyordu. "Görebiliyorsun; ama bu umurunda değil."

Kurtulmaya çalışmaktan vazgeçti ve elim tuttu. "Lütfen," diye fısıldadı bakışlarını yakalamaya çalışarak. "Lütfen... dur. Beni incitiyorsun."

Aleksandr biraz sakinleşti; ama yüzünü bırakmadı. Tatyana da zor nefes almasına rağmen geri çekilmedi. Koltukta, Aleksandr'ın

altında öylece yattı. Aleksandr da üstünde sık sık nefes alıyordu. Tatyana kafasının içindeki gürültüye rağmen, dışarıdan gelen siren ve patlama seslerini duydu. Ağzını Aleksandr'ın ellerinden kurtarmaya çalıştı. Boğulacaktı. Ellerini Aleksandr'ın sırtına kenetleyerek, "Ahh Şura," diye fısıldadı.

Aleksandr, Tatyana'nın üstünden kalktı ve üzgün bir halde karşısında durduktan sonra dizlerinin üzerine çöktü. "Tatyana," dedi üzgün bir halde. "Bu deliler seni istiyor. Lütfen git buradan. Eğer beni biraz olsun seviyorsan, lütfen Lazarevo'ya geri dön. Güvende ol. Burada nasıl bir tehlikenin içinde olduğunu bilmiyorsun."

Hâlâ zor nefes alan, vücudu titreyen ve yüzü acıyan Tatyana koltuğun kenarına oturarak Aleksandr'ı kendine çekti. Onu böyle üzgün görmeye dayanamıyordu. "Kızmana çok üzüldüm," dedi yüzünü tutarak. "Lütfen kızma bana."

Aleksandr yüzündeki ellerini çekti. "Bombaları duyuyor musun? Yoksa sağır mısın? Yemek olmadığını görüyor musun?"

"Yemek var," dedi sırtını okşayarak. "Günde 700 gram ekmek alıyorum. Öğle ve akşam yemeğimi de hastanede yiyorum. Her şey yolunda," diyerek gülümsedi. "Her şey geçen yıldan daha iyi. Bombalar da umurumda değil."

"Tatyana..."

"Şura, bana yalan söylemeyi bırak. Seni korkutan ne Almanlar ne de bombalar. Neden çekiniyorsun?"

Dışarıda bombalar patlıyordu. Bir tanesi çok yakından geldi. Tatyana, Aleksandr'ı kendisine çekti. Başını göğüslerine yaslayarak, "Dinle. Kalp atışlarımı duyuyor musun?" dedi.

Aleksandr ona sarıldı. Tatyana kendini onun kollarına bırakıp gözlerini kapayarak bir süre öyle durdu. Tanrı'ya, Aleksandr için güçlü olabilsin, diye dua etti. Onun gücüne ihtiyacı vardı. Onu hafifçe iterek dolabının başına gitti. "Lazarevo'da benim dışımda bir şey daha bıraktın Şura."

Aleksandr doğrularak koltuğa oturdu.

Tatyana pantolonunun içine diktiği keseyi açarak Aleksandr'ın beş bin dolarını çıkardı. "Sana bunu vermek için geldim." Yüzüne baktı. "Yarısını almışsın. Neden?" Susarak nefes aldı.

Aleksander'ın gözlerinde acı vardı. "İnga kapıda bizi dinlerken bu konuyu konuşmam," dedi.

"Neden? İnga kapıdayken her şeyi yaptık."

Birbirlerinden bakışlarını kaçırdılar. Tatyana ikisinin de paramparça olduğunu söyleyebilirdi. Bu parçalarını kim toplayacaktı? Bunu Tatyana yapacaktı. Parayı dolapta bırakarak Aleksandr'ın yanına gitti ve bacaklarının arasında durarak başını kendine çekti. Bu Lazarevo değil Şura, yanılıyor muyum?" diye fısıldadı.

"Ne Tatya?" diye fısıldadı Aleksandr.

Kucağına oturarak onunla sevişti. Vücudunu ona bastırdı, bütün ağırlığını ona verdi, ona yakardı, onu yiyip bitirmesini; kurtarmasını; öldürmesini; her şeyi istedi. Ama kendi için bir şey istemiyordu. Tek dileği ona kendi hayatını geri vermekti. En sonunda yine bütün gücünü yitirerek ağlamaya, eriyip bitmeye ve güçlükle nefes almaya başladı.

"Tatişya," dedi Aleksandr ara vermeden. "Ağlamayı kes. Karısı her seviştiklerinde ağlayan bir adam ne düşünür?"

"Karısının tek ailesi olduğunu," dedi Tatyana. "Onun bütün hayatı olduğunu."

"Sen de onun için öylesin," dedi Aleksandr. "Ama onu hiç ağlarken görmedin." Aleksandr başını çevirmişti ve Tatyana yüzünü göremiyordu.

Hava saldırısı ve sevişmeleri bittikten sonra giyinerek dışarı çıktılar. "Dışarıya çıkılmayacak kadar soğuk," dedi Tatyana ona sıkıca sarılarak.

"Neden şapka takmadın?"

"Saçlarımı görebilmen için. Bundan çok hoşlandığını biliyorum," diyerek gülümsedi.

Aleksandr eldivenini çıkararak saçlarını okşadı. "Atkına sarın," dedi boynuna dolayarak. "Üşüyeceksin."

"İyiyim." Koluna girdi. "Yeni paltonu sevdim. Çadır gibi büyük" Üzüntü içinde bakışlarını yere çevirdi. *Çadır* kelimesini kullanmamalıydı. Bu Lazarevo'daki anılarını hatırlatıyordu. Bazı kelimeler böyleydi. İnsanın bütün hayatı onlara bağlı olurdu. Ruhlar, yaşamlar, mutluluklar ve üzüntüler. En basit kelimeler konuşmasını engelleyebiliyordu. "Sıcak tutuyor gibi," dedi alçak bir ses tonuyla.

Aleksandr gülümsedi. "Gelecek hafta çadırdan daha iyisine sahip olacağım. Ana karargâhta bir odam olacak. Stepanov'unkinin beş oda yanında. Binada ısıtma var. Üşümeyeceğim."

"Buna sevindim," dedi Tatyana. "Battaniyen var mı?"

"Paltom battaniyem zaten. Ama başka bir tane daha var Tatya. O da savaş. Şimdi nereye gitmek istiyorsun?"

"Seninle birlikte Lazarevo'ya," dedi yüzüne bakamadan. "Onu yapamayacağımıza göre, Yaz Bahçesi'ne yürüyelim."

Aleksandr derin bir iç geçirdi. "O halde haydi Yaz Bahçesine."

Dakikalar boyunca hiç konuşmadan yürüdüler. Tatyana, Aleksandr'ın koluna girerek başını omzuna dayadı. En sonunda derin bir nefes aldı. "Benimle konuş Aleksandr," diye başladı söze. "Bana neler olup bittiğini anlat. Şimdi yalnızız. Anlat bana. Neden paranın yarısını aldın?"

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. Tatyana dinledi. Hâlâ tek kelime etmiyordu. Yüzünü yün paltosuna yasladı. Aleksandr hâlâ konuşmuyordu. Ayakkabısının üstündeki kara, yanından geçen troleybüse, önlerinde giden atlı polise, üstüne bastıkları kırık camlara ve trafik ışıklarına baktı. Hiçbir şey anlatmıyordu.

Derin bir nefes aldı. Neden bu onun için bu kadar zordu? Her zamankinden daha çok zorlanıyordu. "Şura, niçin bütün parayı almadın?"

"Çünkü sana benim payıma düşeni bıraktım."

"Bütün para senin zaten. Sen neden bahsediyorsun?"

Hiçbir şey söylemedi.

"Aleksandr! Beş bin doları ne için aldın? Kaçacak olsan hepsini alırdın. Neden yarısını aldın?"

Cevap vermedi. Lazarevo'daki gibi. Tatyana soru soruyor; Aleksandr ise zorla cevap veriyordu. Söylediklerini anlamlandırması bir saatini alıyordu. Aleksandr, Lisiy Nos, Vyborg, Helsinki, Stockholm, Yuri Stepanov kelimelerinin arkasına saklanıyordu.

Tatyana kendini geri çekerek, "Bu oyundan sıkıldım artık. Daha doğrusu gücüm kalmadı. Aptalca tahmin oyunları oynayıp her şeyi yanlış anlamamı istemiyorsan, bana her şeyi açık açık söyle. Ya şimdi her şeyi anlat; ya da gidip eşyalarını toplayarak beni terk et. Haydi. Seçim senin." Tatyana, Fontanka kanalının yanında durdu ve kollarını kavuşturarak bekledi.

Aleksandr da durdu; ama cevap vermedi.

"Düşünüyor musun?" dedi kolunu tutarak. Sonra onu bıraktı ve içindeki acıyı sesine yansıtarak, "Aleksandr, üzerindeki bu asker elbiseleri bana karşı giydiğin bir zırh gibi. Bu yüzden de bana bir şey söylemek zorunda olmadığını düşünüyorsun. Çıplakken ve benimle sevişirken savunmasız oluyorsun. O anda daha güçlü olmayı başarabilseydim, sorularımı o zaman sorardım ve cevap bulurdum. Beni üzen...." Sesi çatallaştı. "Şimdi de daha güçlü olduğum söylenemez. Sana karşı savunmasızım. Gerçeği, senin acını, bana veda edişini ve seni anlamadığımı düşünerek bana arkanı dönüşünü görmekten korkuyorum." Ağlamaya başladı. Yanlış yaptığını düşündü. Gücü neredeydi?

"Lütfen yapma," dedi Aleksandr yüzüne bakmadan.

"Hissedebiliyorum Şura," dedi Tatyana yüzünü silip Aleksandr'ın elini tutarak. Aleksandr elini geri çekti. "Buraya üzgün ve kızgın bir halde geldin; çünkü Lazarevo'da bana veda ettiğini düşünüyordun."

"Kızgın ve üzgün olmamın sebebi bu değildi."

"Görünüşe göre bana Leningrad'da da veda edeceksin. Ama bunu yüzüme bakarak yapman gerekiyor, tamam mı?" dedi Tatyana.

Tatyana, Aleksandr'ın gözlerindeki acıyı gördü.

Ona doğru bir adım attı. Aleksandr geri çekildi. Sabahın bu saatinde nelerle uğraşıyorlardı. Ama Tatyana'nın kalbi güçlüydü ve bunu kaldırabilirdi. "Aleksandr, bilmediğimi mi düşünüyorsun? Senin söylediklerini düşünmekten başka yaptığım bir şey yok. Sovyetler Birliğine geldiğin günden beri Amerika'ya kaçmak istedin. Seni burada ve orduda tutan tek şey bu umut. Günün birinde evine dönme umudu." Elini ona uzattı ve Aleksandr tuttu. "Haksız mıyım?"

"Haklısın," dedi Aleksandr. "Ama sonra seninle tanıştım."

Sonra seninle karşılaştım. Dur, dur. *Geçen yaz, Neva kıyısındaki beyaz geceler, Yaz Bahçesi, kuzey güneşi, Aleksandr'ın gülen yüzü.* Tatyana, Aleksandr'ın üzgün yüzüne baktı. Konuşmak istedi. Bir zamanlar bildiği kelimeler neredeydi? Onlara en çok ihtiyaç duyduğu şu anda nereye gitmişlerdi?

Aleksandr başını salladı. "Tatya, benim için çok geç. Babam Amerika'daki hayatımızı terk etmeye karar verdiği gün, hepimizin kaderini belirledi. Bunu o zaman da biliyordum. Bunu benden sonra annem, daha sonra da babam fark etti. Ama onun fark etmesi çok acı oldu. Annem acısını babamı suçlayarak; ben ise orduya girip gençliğimin arkasına sığınarak geçirdim. Peki babam neyin arkasına saklandı?"

Tatyana yanına geldi ve paltosuna tutundu. Aleksandr da ona sarıldı. "Tatya seni bulduğumda ve o bir iki saati birlikte geçirdiğimizde -Dimitri ve Daşa ortaya çıkmadan önce- hayatımın düzeleceğini hissettim," diyerek gülümsedi Aleksandr. "Ne anlatabileceğim; ne de kendimin anladığı bir umut ve kader hissettim." Artık gülümsemiyordu. "Sonra Sovyet yaşamı araya girdi. Senden uzak durmak için ne kadar çaba harcadığımı gördün. Luga'dan önce, sonra... Seni hastanede ziyaret ettikten sonra senden uzak durmak için büyük mücadele verdim. Almanlar Leningrad'ı kuşattığı zaman, St. İshak'da araya bir mesafe koymak

istedim." Duraksayarak başını salladı. "Ne olursa olsun yapmalıydım..."

"Ben bunu istemedim," dedi Tatyana.

"Tatya, keşke Lazarevo'ya hiç gelmeseydim!" dedi Aleksandr.

"Sen neden bahsediyorsun?" diye bağırdı. "Neler söylüyorsun? Bundan nasıl pişman olursun?" Daha fazla devam edemedi. Aleksandr olanlardan nasıl pişmanlık duyardı? Şaşkın bir halde ona baktı.

Aleksandr cevap vermedi. "Kader işte. Seninle tanıştığım günden beri kalbini kırmaktan, daha da kötüsü seni kendi mahvoluşumun içine sürüklemekten başka bir şey yapmadım." Başını o kadar hızlı salladı ki; kepi yere düştü.

Tatyana kepi aldı; üzerindeki karları silkeledi ve ona geri verdi.

"Sen neden bahsediyorsun? Kalbimi kırmak mı? Unut onları Aleksandr. Hepsi geçti. Hem ben sana isteyerek geldim." Duraksayarak kaşlarını çattı. "Ne mahvetmesi? Ben kötü bir kadere sürüklenmedim," dedi. "Şanslıyım."

"Körsün."

"O halde aç gözlerimi." *Önceden yaptığın gibi.* Atkısını boynuna sıkıca sardı. Ateşin etrafında, Lazarevo'da olmak istiyordu.

Tatyana, Aleksandr'ın, içindeki korkuyu yutkunarak bastırmaya çalıştığını gördü. Başını çevirdi ve kanal boyunca yürümeye başladı. Yüzüne bakmadan, "Beş bin doları Dimitri'ye vermek için aldım. Onu tek başına gitmesi için kandırmaya çalışıyordum."

Tatyana ruhsuz bir kahkaha attı. "Kes şunu." Başını salladı. "Paranın yarısını bu yüzden almış olduğundan şüphelenmiştim zaten. Benimle buzun üzerinde beş yüz metre yürüyemeyen adamın, tek başına Amerika'ya gideceğini mi düşündün? Dürüst ol." Geçen yıl hastane olarak kullanılan, şimdi ise bombalar yüzünden tanınmaz hale gelen kaleyi geçerek kırmızı ışıkta durdular. "Dimitri asla tek başına gidemez," diye devam etti Tatyana. "Sana önceden de

söyledim. O korkak ve başkalarının sırtından geçinen bir asalak. Senden cesaret buluyor. Sen ne düşünüyordun ki? Dimitri senin gitmediğini fark eder etmez kendi de gitmekten vazgeçecek. Sovyetler Birliğinde kalıp kaçma umutlarının tükendiğini görünce, doğruca NKVD'deki yeni arkadaşı Mekhlis'in yanına gidecek ve sen..."

Tatyana sözünü yarım bırakarak Aleksandr'ın yüzüne baktı. Ne kadar üzgün olduğunu fark etti. "Bütün bunları biliyorsun. Sensiz asla gitmeyecek. Bunun farkındasın."

Aleksandr cevap vermedi.

Fontanka köprüsünde yürümeye devam ettiler. "Neden bu konuda konuşmaya devam ediyorsun?" diye Tatyana'ya sordu. Tatyana korku içinde yüzüne bakakaldı. Aleksandr'ın kendi için korkmadığından emindi. Peki kimin için korkuyordu?

"Beni düşünmüyorsun..." Tatyana devam etmek istedi; ama kelimeler boğazına düğümlendi.

Gözleri ve kalbi açıldı.

Gerçekler içine sızdı. Ama bunlar Aleksandr hakkında bildiği gerçekler değildi. Gerçeklerle birlikte içini korku sardı. İçindeki kuytu köşeler gerçeğin ışığıyla aydınlanmaya başladı.

Aleksandr'ın önüne geçerek yürümesine engel oldu. Leningrad'daki bu sessiz pazar gününde birçok şey netleşiyordu. Aleksandr sadece onu düşünüyordu.

"Anlat bana," dedi Tatyana. "Vatan hainliği şüphesiyle tutuklanan Kızıl Ordu subaylarının eşlerine ne yapıyorlar? Ülkeye gizlice sızan yabancıları tutukladıklarında eşlerine ne oluyor? Hapishaneye götürülürken trenden atlayıp kaçan Amerikalı adamların eşlerine ne yapıyorlar?"

Aleksandr gözlerini kapadı ve hiçbir şey söylemedi.

Durum bir anda tersine dönmüştü. Tatyana'nın gözleri açılmış; Aleksandr'ınkiler ise kapanmıştı.

"Hayır, Şura...." dedi. "Firarilerin eşlerine ne yapıyorlar?"

Aleksandr cevap vermedi. Tatyana'nın yanından uzaklaşmaya çalıştı; ama Tatyana ellerini göğsüne koyarak onu engelledi. "Bana yüz çevirme," dedi. "İçişlerinin, firar eden ve Finlandiya'daki bataklıklardan kaçan askerlerin geride kalan eşlerine ne yaptığını söyle."

Aleksandr cevap vermedi.

"Şura!" diye bağırdı. "NKVD bana ne yapacak? MIA ve POW'un eşlerine yaptıklarını mı? Stalin onları korumak için gözetim altına aldıklarını söylemişti. Bu cümleyi neyi gizlemek için kuruyor?"

Aleksandr sessizdi.

"Şura!" Tatyana bombalarla paramparça olmuş köprüde onu bırakmıyordu. "Bu vurulacağımı mı gösteriyor?"

Tatyana şaşkınlık içinde Aleksandr'a baktı. Soğuk havayı içine çekerken burnu acıdı. Her sabah buz gibi suyuna girdikleri Kama nehrini düşündü. Çıplak bir haldeyken Aleksandr'a dokunuyordu. Aleksandr da ruhunun gizli köşelerini ondan sakladığını şimdi daha iyi fark ediyordu. Lazarevo'dayken Tatyana'nın gözü sadece Kama nehrinin üzerinde vuran güneşi görüyordu. Ama Leningrad'a aydınlık kadar karanlık da vardı. Derin bir nefes alarak, "Söylesene. Sen gitsen de, gitmesen de beni öldürecekler mi?"

Acı kaplı yüzünü çevirerek cevap vermedi Aleksandr.

Tatyana'nın atkısı yere düştü. Eğilerek aldı ve elinde tuttu. "Bana neden söylemediğini şimdi daha iyi anlıyorum. Peki ya ben nasıl göremedim bunu?" diye fısıldadı.

"Nasıl mı? Çünkü kendini hiç düşünmedin," dedi Aleksandr tüfeği alıp yavaş yavaş yürümeye başlayarak. "Lazarevo'da kalmanı bu yüzden istedim. Buradan ve benden mümkün olduğunca uzak kalmanı istedim."

Tatyana'nın içi ürperdi ve ellerini paltosunun cebine soktu. "Ne düşündün?" dedi. "Beni Lazarevo'da bırakırsan, güvende olacağımı

mı?" Başını salladı. "Lend-Lease telgraf ağıyla Lazarevo'ya haber gönderip beni sorguya çağırmaları çok mu zor?"

"Lazarevo'yu bu kadar sevmemin sebebi de bu," dedi Aleksandr yüzüne bakmadan. "Orada telgraf ağı yok"

"Lazarevo'yu bu yüzden mi çok seviyorsun?"

Aleksandr başını önüne eğdi. Sırtını taş duvara yaslayarak, "Şimdi anlıyor musun? Gözlerin açıldı mı?" dedi.

"Önümüzde sadece bir yolun olduğunu mu görüyorsun?"

Tatyana gözlerini kısarak ona baktı. Konuşmayı keserek geri çekildi ve atkısına takılarak bombalanmış, terk edilmiş köprünün üzerine düştü. Aleksandr ayağa kalkmasına yardım ettikten sonra onu bıraktı. Tatyana, ona dokunamadığını görüyordu. O da bir süre ona dokunamadı. Önceden her şey karanlıktı; ama aklında oluşan ışık nefessiz kalmasına sebep oldu. Karanlığın ardından bir anda aydınlık göründü! Konuşmak için ağzını açmadan önce ne kadar çok hafiflediğini hissetti.

Tatyana artık her şeyi gören gözleriyle Aleksandr'a baktı.

Aleksandr da şaşkın bir halde ona baktı. Tatyana kollarını ona uzatarak, "Şura, buraya bak," dedi.

Aleksandr ona baktı.

"Bütün etrafın karanlıkla çevrili," dedi. "Ama önünde ben duruyorum."

Aleksandr ona baktı.

"Beni görüyor musun?" dedi.

"Evet."

Ona yaklaşarak kırık taşın üzerine çıktı. Aleksandr aşağıda kalmıştı.

Tatyana onu bir süre izledikten sonra dizlerinin üzerine çöktü. Aleksandr başını titreyen ellerinin arasına aldı.

"Sevgilim, askerim, kocam. Tanrım, Şura, korkma. Beni dinler misin lütfen? Yüzüme bak."

Aleksandr dediğini yapmadı.

Tatyana kendine hâkim olabilmek için yumruğunu sıktı. "Şura!" Nefes alamıyor ve biraz güçlü olabilmek için dua ediyordu. "Ölmenin bizim için tek kurtuluş yolu olduğunu mu düşünüyorsun? Sana Lazarevo'da ne söylediğimi hatırlıyor musun? Senin ölmene dayanamam. Ne kadar güçsüz olursam olayım, bunun gerçekleşmemesi için elimden geleni yaparım. Sovyetler Birliğinde hiç şansın yok. Almanlar ya da komünistler seni öldürecek. Bu onların tek amacı. Ayrıca, eğer savaşta ölürsen, bu hayatımın sonuna kadar Sovyetler Birliği'nde tek başına yaşayacağım ve mantarla besleneceğim anlamına gelir! Bunu sen de biliyorsun. Sen kendini feda edersen, bu benim hayatımı karanlığa sürükler." Haydi Tatyana güçlü ol. "Gitmene izin vermemi mi istiyorsun? Yüzüme baka baka seni serbest bırakmamı mı isteyeceksin?" Sesi çatallaşmaya başlamıştı. "İşte buradayım! Yüzüm burada." Ona bakmasını isterdi. "Haydi Aleksandr, git!" dedi. "Amerika'ya kaç ve arkana bile bakma." Duraksayarak tekrar tekrar nefes aldı. Gözyaşlarını bile silememişti. Tatyana ağlamasına rağmen, doğru şeyler söylediğini düşündü. Hem Aleksandr ona bakmıyordu bile.

Aleksandr ellerini yüzünden çekerek birkaç dakika ona baktı ve sonra konuşmaya başladı. "Tatyana, sen delirdin mi? Şu anda ihtiyacım olan tek şey saçma sapan konuşmalarına bir son vermen. Benim için bunu yapabilir misin?"

"Şura," diye fısıldadı Tatyana. "Hiç kimseyi senin kadar sevebileceğimi hayal bile etmedim. Bunu benim için yap. Git! Evine dön ve beni bir daha düşünme."

"Tatya, kes şunu. Bu sözlerinde samimi değilsin."

"Ne?" dedi hâlâ dizlerinin üzerinde durmaya devam ederek. "Hangi sözlerimde samimi olmadığımı düşünüyorsun? Amerika'ya gidersen yaşayacak, burada kalırsan öleceksin. Sence gitmeni isterken samimi değil miyim? Şura, tek yol bu, biliyorsun." Aleksandr

konuşmayınca o da duraksadı. "Senin yerinde olsam ne yapacağımı biliyorum."

Aleksandr başını salladı. "Ne yapardın? Beni ölüme mi terk ederdin? Beni beşinci bölgedeki o evde İnga ve Stan ile öksüz, yalnız bir halde mi bırakırdın?"

Tatyana dudağını ısırdı. Ya aşkıyla hareket edecek; ya da doğruyu söyleyecekti.

Aşk galip geldi.

"Evet," dedi çatlak bir ses tonuyla. "Amerika'ya gitmeyi tercih ederdim."

Aleksandr pes etti. "Buraya gel, yalancı karım benim," dedi ona sıkıca sarılarak.

Fontanka kanalında yeni yeni oluşan buzlar kırılmıştı.

Tatyana başını Aleksandr'ın göğsüne yaslayarak, "Şura, beni dinle," dedi. "Bu dünyada nasıl yaşadığımız önemli değilse; zor bir seçim yapmamız gerekiyorsa ve neyi seçtiğimizin önemi yoksa, ben kendimi senin için feda edebilirim."

"Tatya! Bu saçmalıklan daha fazla dinlemeyeceğim!" diye bağırdıktan sonra onu itti ve ayağa kalkarak silahını eline aldı.

Hâlâ buzun üzerinde olan Tatyana yalvaran gözlerle ona baktı. "Kurtulabilirsin Aleksandr Barrington. Kocam. Annenle babanın tek oğlu." Tatyana elini ona uzattı. "Ben Paraşa'yım," dedi. "Hayatının geri kalan kısmına karşı ödeyeceğin bedelim. Lütfen! Önceden senin için kendini koruyan ben oldum. Bak bana, dizlerimin üzerindeyim." Ağlıyordu. "Lütfen Şura, lütfen. Benim için hayatta kal."

"Tatyana!" Aleksandr onu kendine o kadar hızlı çekti ki; Tatyana'nın ayakları yerden kesildi. Sıkıca Aleksandr'a tutundu. "Hayatımın geri kalan kısmının bedeli olmayacaksın!" dedi onu yere bırakarak. "Şimdi bu saçmalıkları kesmeni istiyorum."

Tatyana başını salladı. "Kesmeyeceğim."

"Evet keseceksin," dedi onu kendine bastırarak.

İkimizin de ölmesini mi istiyorsun?" diye bağırdı Tatyana. "Bunu mu tercih edersin? Istırap çekmek ve Leningrad için kendini boş yere feda etmek mi istiyorsun?" Onu sarstı. "Sen delirdin mi? Gitmen gerekiyor! Gidecek ve kendine yeni bir hayat kuracaksın."

Aleksandr onu itti ve yanından birkaç adım uzaklaştı. "Eğer sesini kesmezsen, yemin ederim seni burada bırakıp gideceğim ve bir daha geri dönmeyeceğim!"

Tatyana başını sallayarak, "Zaten benim de istediğim bu. Git Şura; ama uzaklara," diye fısıldadı.

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı Aleksandr tüfeğini buza vurarak. "Ne kadar çılgın bir dünya içinde yaşıyorsun? Küçük kanatlarınla uçarak buraya gelip bana gitmemi söyleyince, bunu dinleyeceğimi mi sanıyorsun? Seni bırakacağımı nasıl düşünürsün? Bunun benim için mümkün olduğunu mu sanıyorsun? Ben ölümle savaşan bir yabancıyı bile ormanda bırakamadım. Seni nasıl bırakabilirim?"

"Bilmiyorum," dedi Tatyana kollarını kavuşturarak. "Ama bir yolunu bulsan iyi edersin koca adam."

Sessiz kaldılar. Tatyana uzaktan onu izledi.

"Söylediğinin ne kadar imkânsız olduğunu görüyor musun?" dedi Aleksandr. "Yoksa duygularını tamamen mi kaybettin?"

Tatyana söylediğinin ne kadar imkânsız olduğunu görebiliyordu. "Duygularımı tamamen kaybettim. Gitmen gerekiyor."

"Tatya, sensiz hiçbir yere gitmiyorum," dedi.

"Kes şunu. Gitmelisin."

"Eğer susmazsan!.." diye bağırdı Aleksandr.

"Aleksandr!" diye haykırdı Tatyana. "Eğer sen kesmezsen, eve gidip kendimi banyo küvetinde asacağım ve böylece Amerika'ya gitmemen için engel kalmayacak. Bunu, pazar günü sen gittikten hemen sonra yapacağım. Anlıyor musun?"

Bir dakika boyunca hiç konuşmadan birbirlerine baktılar.

Sonra Aleksandr kollarını açtı ve Tatyana ona koştu. Ona sıkıca sarılarak ayaklarını yerden kesti. Fontanka köprüsünde birbirlerine sarılmış halde hiç konuşmadan dakikalarca durdular.

En sonunda Aleksandr söze başladı. "Bir anlaşma yapalım Tatişya, tamam mı? Ben sana hayatta kalmak için elimden geleni yapacağıma, sen de bana küvetlerden uzak duracağına söz vereceksin."

"Anlaşmayı tek başına yap," dedi Tatyana yüzüne bakarak. "Asker, bu tür anlarda bunu belirtmekten pek hoşlanmam; ama yine de söyleyeceğim. Ben tamamen haklıydım."

"Hayır, kesinlikle haksızsın," dedi Aleksandr. "Sana bazı şeylerin büyük fedakârlıklara değeceğini söylemiştim. Bu o, şeylerden biri değil"

"Hayır Aleksandr. Bana tam olarak bütün büyük şeylerin büyük fedakârlıklara değeceğini söylemiştin."

"Tatya, bu konuyu neden hâlâ uzatıyorsun? Bir dakikalığına da olsa içinde yaşadığın dünyadan sıyrılıp benimkine gel. Söyle bana, seni Sovyetler Birliğinde ölüme terk ederek Amerika'da nasıl yeni bir hayat kurabilirim?" Başını salladı. "Bronz Atlı bütün gece beni takip eder."

"Evet. Bu da karanlıktan aydınlığa çıkmak için ödediğin bedel olur."

"O bedeli ödemiyorum."

"Ne olursa olsun, benim kaderim artık belli Aleksandr," dedi Tatyana. "Ama senin elinde bir şans var. Ölemeyecek kadar gençsin. Sen çok daha güzel şeyler hak ediyorsun; çünkü tanıdığım erkeklerin en iyisisin," diyerek derin bir nefes aldı. Kollarını Aleksandr'ın boynuna dolamıştı ve ayakları yere değmiyordu.

"Evet," dedi Aleksandr onu kendine çekerek "Karımı terk edip Amerika'ya gidersem de beş para etmez bir adam olurum."

"Sen çok zor birisin."

"Ben mi zorum?" dedi Aleksandr onu yere bırakarak. "Haydi, donmadan önce biraz yürüyelim." Fontanka'dan Mars Bölgesi'ne doğru karların üzerinden yürürlerken Aleksandr'ın koluna girdi. Konuşmadan Moika kanalından geçip Yaz Bahçesine girdiler.

Tatyana konuşmak için ağzını açtı; ama Aleksandr başını salladı. "Hiçbir şey söyleme. Burada yürürken bir şey düşünmemiz bile saçma. Haydi gidelim. Acele et."

Hızlı bir şekilde uzun, çıplak ağaçların, boş bankların ve kendi çocuğunu yiyen Satürn'ün heykelinin önünden geçtiler. Tatyana buraya en son geldikleri o ılık günü hatırladı. Aleksandr'ın ona dokunması için yanıp tutuşuyordu. Şimdi ise hava soğuktu ve ona dokunuyordu. Aleksandr gibi bir adam tarafından sevilmeyi hak etmediğini hissetti.

"Sana o zaman ne söyledim?" dedi. "En güzel günlerimizi yaşadığımızı söyledim. Bu doğruydu."

"Yanıldın," dedi Tatyana yüzüne bakamadan. "En güzel günlerimizi Yaz Bahçesinde geçirmedik."

Tatyana suyun içinde, Aleksandr'ın omuzlarında oturuyor; onu Kama nehrinin sularına atmasını bekliyordu. Aleksandr kıpırdamıyordu. "Şura, ne bekliyorsun?" diye sordu. Aleksandr yine kıpırdamadı. "Şura!"

"Hiçbir yere gitmiyorsun," dedi. "Hangi adam omuzunda çırılçıplak bir halde oturan bir kızı suya atar?"

"Gıdıklanan bir adam!" dedi bağırarak.

Neva nehrine giden demir kapılardan geçerek suyun kenarında yürümeye başladılar. Dakikalar geçtikçe yorulmaya başlayan Tatyana, Aleksandr'ın koluna girerek onu yavaşlattı. "Artık seninle sokakta yürüyemiyorum," dedi.

Nehrin kıyısında yürüdükten sonra Tauride Park'a döndüler. Ulitsa Satykov-Sçedrin'deki banklarının önünden geçtiler ve biraz ilerledikten sonra birbirlerine bakarak geri döndüler. Üzerlerinde paltolarıyla banka oturdular. Tatyana bir süre Aleksandr'ın yanında

durdu; fakat sonra ayağa kalkarak kucağına oturdu. Başını onunkine yaslayarak, "Bu daha iyi," dedi.

"Evet, böyle daha iyi."

Hiç konuşmadan oturdular ve soğuk havayı içlerine çektiler. Kalp kırıklığı Tatyana'nın bütün vücudunu sarsmıştı. "Neden biz de İnga ve Stan gibi olamıyoruz? Sovyetler Birliği'ndeler; ama yirmi yıldır beraberler."

"Çünkü İnga ile Stan partinin casusları," dedi Aleksandr. "Çünkü onlar iki yatak odalı bir ev için ruhunu satmışlar. Şimdi ise ellerinde hiçbir şey yok." Duraksadı. "Sen ve ben bu Sovyet yaşamından çok şey bekliyoruz."

"Ben bu hayattan sadece seni bekliyorum," dedi Tatyana.

"Beni, sürekli akan bir sıcak su, elektrik, çölde küçük bir ev ve küçük şeyler karşılığında hayatını istemeyen bir devlet bekliyorsun."

"Hayır," dedi Tatyana başını sallayarak. "Sadece seni."

Aleksandr, Tatyana'nın saçlarını arkaya atarak yüzünü inceledi. "Ve benimle birlikte olman karşılığında hayatını feda etmeni istemeyen bir devlet."

"Devlet bizden bir şeyler istemeli," dedi iç geçirerek. "Ne de olsa bizi Hitler'e karşı koruyor."

"Evet," dedi Aleksandr. "Peki Tatyana, seni ve beni devlete karşı kim koruyacak?"

Tatyana ona daha sıkı sarıldı. Hangi yolla olursa olsun Aleksandr'a yardım etmeliydi. Ama bunu nasıl yapacaktı? Onu nasıl kurtaracaktı?

"Görmüyor musun? Savaşta olan bir ülkede yaşıyoruz," dedi Aleksandr. "Senin Lazarevo'da kalmanı bu yüzden istedim. Evliliğimi savaş bitene kadar saklamaya çalışıyordum."

"Yanlış yerde saklıyorsun," dedi Tatyana. "Sovyetler Birliği'nde hiçbir yerin güvenli olmadığını bana kendin söyledin." Duraksadı.

"Ayrıca bu savaş yıllarca sürecek. Eski hayatımıza dönebilmemiz uzun zaman alacak."

"Seninle konuşmayı kesmeliyim. Benim sana söylediklerimi unutmuyor musun hiç?"

"Tek kelimesini bile unutmam," dedi. "Her gün, senden kalan tek şeyin bu sözler olmasından korkuyorum."

Oturdular.

Tatyana'nın yüzü bir anda aydınlandı. "Aleksandr, bir fıkra anlatmamı ister misin?"

"Çok isterim."

"Evlendiğimiz zaman sorunlarını ve acılarını paylaşmak için hep yanında olacağım."

"Ne sorunu? Benim hiçbir sorunum yok," dedi Aleksandr.

"Evlendiğimiz zaman dedim," dedi Tatyana yaşlı gözleri parıldarken. "Sen cephede öldükten sonra benim Sovyetler Birliğinde hayatımı sürdürmem; ya da ben kendimi küvette astıktan sonra senin Amerika'da yeni bir hayat kurman oldukça ironik bir hikâye oldu. Sence de öyle değil mi?"

"Şey. Ama arkamızda bunu anlatacak bir aile bırakmadığımıza göre, kimse öğrenemeyecek," dedi Aleksandr.

"Orası öyle. Ama yine de bu düşüncelerimizi anlamak imkânsız, öyle değil mi?" diyerek gülümsedi Tatyana.

Aleksandr başını salladı. "Bunu nasıl yapıyorsun? Her olaydan nasıl teselli edecek bir şey çıkanyorsun?"

"Çünkü ailemin reisi beni teselli ediyor," dedi alnından öperek

"Çok iyi bir aile reisiyim, hiç sorma. Karımı Lazarevo'da tutmayı bile başaramadım."

Tatyana gözlerini ona diktiğini fark etti. "Ne oldu kocacığım?" dedi. "Ne düşünüyorsun?"

"Tatya... senin ve benim sadece bir anımız oldu...." dedi Aleksandr. "Senin ve benim hayatımda sadece bir an..." Dudağından öptü. "Neden bahsettiğimi anladın mı?"

Tatyana dondurmasından başını kaldırdığında, yolun karşı tarafındaki bir askerin ona baktığını gördü.

"O anı biliyorum," diye fısıldadı Tatyana.

"Senin için yolun karşısına geçtiğime pişman mısın?"

"Hayır Şura," diye cevapladı. "Seninle tanışmadan önce, annem, babam, büyükannem, büyükbabam, Daşa, Paşa, ben ve çocuklarımız dışında bir hayat düşünemiyordum," diyerek gülümsedi. "Luga'daki çocukluğum sırasında bile senin gibi biriyle birlikte olacağımı tahmin edemezdim. Bana bir anda çok güzel bir hayat gösterdin...." Gözlerine baktı. "Ben sana ne gösterdim?"

"Tanrı'nın olduğunu," dedi Aleksandr.

"Evet var!" diye haykırdı Tatyana. "Bana ihtiyaç duyduğunu o zaman anladım. Senin için buradayım. Öyle ya da böyle her şeyi yoluna sokacağız." Ona sıkıca sarıldı. "Göreceksin. Bunun üstesinden birlikte geleceğiz."

"Nasıl? Şimdi ne yapacağız?" dedi Aleksandr.

Tatyana soğuk havayı içine çekerek mümkün olduğunca neşeli bir ses tonuyla konuşmaya başladı. "Nasıl olacağını bilmiyorum. Şimdi ne yapacağımıza gelince; gözlerimizi kapatıp o ormanın içine girecek ve geri kalan hayatımızın bize neler getireceğini göreceğiz. Sen gidip savaşacak ve söz verdiğin gibi benim için hayatta kalacaksın. Dimitri'yi kendinden uzak tutacak..."

"Tatya, onu öldürebilirdim. Bunu düşünmediğimi sanma."

O kadar soğukkanlı olabilir misin? Yapamayacağını biliyorum. Ayrıca bunu yaptıktan sonra Tanrı'nın seni savaşta, beni de Sovyetler Birliğinde korumaya devam edeceğini mi düşünüyorsun?" Kaybettiği duygularını toparlamak için duraksadı. Sanki o bu konuyu

hiç düşünmemişti... Ama Tatyana, Dimitri'yi hayatta tutanın Tanrı olmadığını biliyordu.

"Peki sen ne olacaksın?" dedi Aleksandr. "Şimdi ne yapacaksın? Lazarevo'ya gitmeyi düşündüğünü hayal bile edemiyorum."

Tatyana gülümseyerek başını salladı. "Benim için endişelenme. Geçen kış Leningrad'da hayatta kalmayı başardıktan sonra, en kötü şartlarla bile mücadele edebileceğimi biliyor olmalısın." Eldivenli elini Aleksandr'ın yanağında gezdirdi. "Ama yine de zaman zaman Leningrad'ın bana nasıl bir kader çizdiğini merak ediyorum. Önemi yok. Önümde uzun bir yol da olsa, kısa bir yol da olsa burada kalacağım. Kaderim çizildi ve her şeye hazırım." Kalbi küt küt atan Tatyana, Aleksandr'a sıkıca sarıldı. "Benim için yolun karşısına geçtiğine pişman mısın asker?"

Aleksandr elini tuttu. "Tatya seni ilk gördüğümde büyülendim. O sıralar ahlaksız bir hayat sürüyordum ve savaş yeni başlamıştı. Bütün orduda bir düzensizlik hâkimdi. İnsanlar etrafta koşuşturuyor; bankadaki hesaplarını kapatıyor; paralarını çekiyor; dükkânlardaki yiyecekleri kapışıyor; orduya yazılmak için gönüllü oluyor; çocuklarını kamplara gönderiyor..." Sözünü yarım bıraktı. "Yaşadığım bu kaosun ortasında karşıma sen çıktın!" dedi Aleksandr sevgi dolu bir ses tonuyla. "O bankta tek başına oturuyor; sarı saçlarınla insanın kalbini yerinden oynatacak kadar genç ve güzel görünüyordun. Dondurmanı o kadar büyük bir zevk ve mutluluk içinde yiyordun ki; gözlerime inanamadım. O yaz gününde senin için dünyada başka hiçbir şey yokmuş gibiydi. Bunu sana anlatıyorum; çünkü eğer gelecekte güce ihtiyaç duyarsan ve yanında olmazsam, uzaklara bakman gerekmeyecek. Savaş öncesinde hiç kimse ne yapacağını bilemezken, seni topuklu kırmızı ayakkabıların ve muhteşem elbisenle dondurma yerken görünce, o güce sahip olduğunu düşündüm. Yolun karşısına bu yüzden geçtim Tatyana. Çünkü sana güvendim."

Aleksandr, Tatyana'nın gözlerindeki yaşları sildi ve sıcak dudaklarıyla elini öptü.

"O gün karşıma sen çıkmasaydın, eve ellerim boş dönecektim."

Aleksandr başını salladı. "Hayır. Bu gücün benimle başlamadı. Ben yanına geldiğimde sen zaten o gücü elinde tutuyordun. Sana ne getirdiğimi biliyor musun?"

"Ne?"

Sesi duygu yüklüydü. "Teklif."

Rüzgâr ağaçların üzerindeki son kuru yaprakları savururken ve gökyüzünü kasım ayının griliği kaplarken Aleksandr ve Tatyana birbirlerine sarılıp soğuğun altında konuşmadan oturdu.

Bir tramvay geçti. Üç kişi ucunda Smolni Monastery heykeli olan sokakta indi. Nehir donmuş ve kıpırtısızdı. Boş Yaz Bahçesi ve Mars Bölgesi de çamurlu karlarla kaplıydı.

BATIYA AÇILAN PENCERE

1

Aleksandr gittikten sonra, Tatyana, mürekkebi bitene kadar ona her gün mektup yazdı. Mürekkebi bitince de sokağın karşısında oturan Vanya Reçnikov'un evine gitti. Onun bazen mürekkep sattığını duymuştu. Vanya yazı masasının üzerinde ölmüştü. Başını yazdığı mektubun üzerine koyarak hayata gözlerini yummuştu. Tatyana kaskatı kesilen ellerinin arasındaki kalemi alamadı.

Tatyana her gün Aleksandr'dan haber alma ümidiyle postaneye gidiyordu. Mektupların kesilmesine dayanamıyordu. Aleksandr ona çok sık yazardı. Ama lanet olası posta yüzünden mektuplar ulaşmıyordu.

İşe gitmediği zamanlarda odasında oturarak İngilizce çalışıyordu. Hava saldırıları olurken annesinin yemek kitabını okuyordu. Tatyana hasta ve yalnız olan İnga için yemek pişirmeye başlamıştı.

Bir öğleden sonra gelen postacı Tatyana'ya Aleksandr'dan gelen mektupları vermediği gibi; ona mektupların yanı sıra bir torba patates teklif ederek karşılığında bir şeyler istemişti.

Bunu Aleksandr'a yazmış ve bundan sonra göndereceği mektupların da eline geçmeyebileceğini söylemişti.

Tatya,

Lütfen kışlaya git ve teğmen Oleg Kaşnikov'u sor. Sanırım 8:00'den 18:00'e kadar merkezde nöbet tutuyor. Bacağında üç kurşun olduğu için artık savaşamıyor. Seni Luga'daki yıkıntının altından çıkarmama o yardım etmişti. Ondan yemek iste. Eminim bunun karşılığında senden bir şey istemeyecektir.

Aynca yazdığın mektupları da ona ver. Bana bir gün içinde ulaştırır. Lütfen postaneye gitme.

İnga'nın yalnız olduğunu söyleyerek neyi kastediyorsun? Stan nerede?

Neden hâlâ çok yoğun çalışıyorsun? Kış gittikçe sert yüzünü göstermeye başlıyor.

Umarım seni düşünerek ne kadar büyük avuntu bulduğumu biliyorsundur. Sana Leningrad'a dönmekle ne kadar iyi yaptığını söylemeyeceğim ama... Kuşatmayı kaldırdıktan sonra bize on gün izin vereceklerini söylemiş miydim?

On gün Tatya!

Umarım o zamana kadar rahat edeceğin bir yerde olursun. Ama o güne kadar sabret.

Benim için endişelenme. Neva'da yapılacak saldırı için askerleri ve cephanelikleri taşımaktan başka bir şey yapmıyoruz.

Şimdi bunu dinle! Bunu hak etmek için ne yaptığımı bile bilmiyorum ama yeni bir madalya aldım ve terfi edildim. Belki de Dimitri benim için söylediklerinde haklı. Nasıl oluyor bilmiyorum ama yenilgiyi zafere dönüştürmeyi çok iyi başarıyorum.

Neva'nın üzerindeki buzu kontrol ediyoruz. Buz yeterince sağlam görünmüyor. Bir adamı ve tüfeği taşır; ama tankı taşıyabilecek mi?

Önce taşır diyor; sonra da taşımayacağına karar veriyoruz. Sonra Leningrad'daki metroyu yapan bir mühendis tankı tahtalardan yapılmış bir yolun üzerinden yürütmeyi öneriyor. Tankların ve bütün zırhlı araçların karşıya bu şekilde geçebileceğini söylüyor. Biz de kabul ediyoruz.

Tahta yolu kurduk.

Bunu test etmek için tankı suyun üzerinde kim sürecekti?

Hemen atıldım ve bunu severek yapabileceğimi söyledim.

Ertesi gün kumandanım beş generalin bu küçük deneme sürüşünü izlemek için gelmesine pek memnun olmadı. Bu generallerin arasında Dimitri'nin yeni arkadaşı da vardı. Kumandan bana bunu başarmak zorunda olduğumu işaret etti.

Sonra en iyi ve en ağır olan KV-1 tankına bindim. Onları hatırlıyor musun Tatya? Sonra camvarı suyun üzerinde kullanmaya başladım. Yanımdan yürüyen kumandanım ve arkadan gelen generaller başarılı olduğumu söylüyordu.

Yüz elli metre gittikten sonra buz çatlamaya başladı. Sesi duyunca paniğe kapıldım. Arkadaki generaller kumandanıma kaçması için bağırıyordu.

Sonra hepsi kaçmaya başladılar. Tank buzun üzerinde bir kanyon açtı ve içine battı.

Tabi ben de tankla birlikte battım.

Üstü açık olduğu için yüzerek çıktım.

Kumandan beni sudan çıkardıktan sonra ısınmam için bir bardak votka ikram etti.

Generallerden biri bana Kırmızı Yıldız verilmesini söyledi. Ayrıca binbaşı rütbesi verildi.

Marazov çok çekilmez biri olduğumu söylüyor. Herkesin beni dinlemesi gerektiğini düşünüyormuşum. Sence bu ben miyim?

Aleksandr

Sevgili BİNBAŞI Belov!

Evet binbaşı, bu sensin.

Seninle gurur duyuyorum. Günün birinde general de olacaksın.

Mektuplarımı Oleg'e bırakmamı söylediğin için teşekkür ederim. Çok iyi ve kibar bir adam. Dün bana yumurta verdi. Buna o kadar sevindim ki onlarla ne yapacağıma daha karar veremedim. Ne bileyim. Onları Slavin'in ocağında yağsız pişirdim ve yedim. Lastik gibiydiler.

Ama Slavin çok sevdi ve Tsar Nicholas'ın Sverdlovsk'ta bunlardan çok hoşlanacağını söyledi. Bazen deli Slavin 'i hiç anlamıyonım.

Aleksandr, benim rahat olduğum tek bir yer var. Orada uyanıyor; gözlerimi orada kapıyorum. Senin kollarında huzurluyum ve orayı çok seviyorum.

2

Aralık ayında Uluslararası Kızıl Haç Greçeski hastanesine geldi.

Leningrad'da çok az doktor kalmıştı. Savaştan önce 3500 olan doktor sayısı 2000'e düşmüştü ve şehrin hastanelerinde toplam 250 bin hasta vardı.

Tatyana genç bir onbaşının boynundaki yarayı temizlerken, Dr. Matthew Sayers ile tanıştı.

Doktor içeri girdi ve daha ağzını açmadan Tatyana onun Amerikalı olduğundan şüphelendi. Öncelikle okyanus kokuyordu. Zayıf, kısa boylu, açık kumraldı ve kafası gövdesine oranla büyüktü. Ama onda da Tatyana'nın Aleksandr'dan başka hiçbir erkekte görmediği kendine güven duygusu vardı. Odaya girerek önce hastaya, sonra Tatyana'ya baktı ve ardından hastayı kontrol ederek İngilizce, "İyi görünmüyor, öyle değil mi?" diye sordu.

Tatyana onu anlamasına rağmen Aleksandr'ın uyarılarını hatırladı ve cevap vermedi.

Doktor aksanlı bir Rusçayla dediklerini tekrarladı.

Tatyana başını sallayarak, "İyileşeceğini düşünüyorum. Ondan daha kötülerini gördüm," dedi.

Ruslarınkine benzemeyen hoş bir kahkaha atarak, "Gördüğünüze eminim," dedi. Tatyana'nın yanına gelerek elini uzattı. "Ben Kızıl Haç ile çalışıyorum. Adım Dr. Matthew Sayers. Sayers diyebiliyor musunuz?"

"Sayers," dedi Tatyana düzgün bir şekilde.

"Çok iyi! Matthew'nun Rusçası ne?"

"Matvey."

Elini bırakarak. "Matveyi. Bu hoşunuza gitti mi?"

"Matthew daha iyi," diyerek hastaya döndü.

Tatyana doktor hakkında yanılmamıştı. Yetenekli ve arkadaş canlısıydı. İmkânları çok kısıtlı olan hastanelerine penisilin, morfin ve plazma gibi mucizeler getirmişti. Tatyana hasta konusunda da haklı çıktı. Ölüm tehlikesini atlatmıştı.

3

Sevgili Tatya,

Senden haber alamadım. Neler yapıyorsun? Her şey yolunda mı? Oleg günlerdir seni görmediğini söyledi. Ellerimin hali zaten yeterince sinirimi bozuyor, bir de senin için endişelenmeyeyim.

Ama düzelmeye başladılar.

Bana hemen mektup yaz. Ellerin kopmuş olsa bile umurumda değil. Bana mektup yazmadığın için seni bir kereliğine affediyorum. Ama bir dahaki sefere bu kadar iyi kalpli olmam.

Senin de bildiğin gibi saldırı zamanı yaklaştı. Senin tavsiyelerine ihtiyacım var. Keşif gücü olarak altı yüz asker gönderiyoruz. Gerçi bu keşif güçlerinin olması gerektiği sayıdan fazla. Geri kalanımız da arka planda kalıp Almanların kendini nasıl savunduğunu izleyecek. Eğer her şey yolunda giderse, biz de keşif güçlerinin arkasından gideceğiz.

Hangi taburun gideceğine karar vermem gerekiyor.

Bu konuda bir fikrin var mı?

Aleksandr

Dip not: Bana Stan'a ne olduğunu yazmadın.

Sevgili Şura,

Arkadaşın Marazov'u gönderme.

Stoktaki askerlerden gönderebilir misin? Kötü espri.

Aklımızdan çıkarmamamız gereken bir şey var. Erdemli Aleksandr Puşkin, Baron George d'Anthes'e meydan okuyup onu düelloya çağırıyor ve bu konuda bir şiir yazamadan ölüyor. Bu yüzden öç almak yerine bize zarar vermeye çalışanlardan uzak dur, olur mu?

Ben iyiyim. Hastanede çok işim oluyor. Eve zor gidiyorum. Zaten orada bana ihtiyacı olan kimse yok. Şura, lütfen beni düşünme. Buradayım ve sabırsızlıkla seni göreceğim günü bekliyorum. Bütün yaptığım bu Aleksandr; senin gelişini beklemek.

Hava sabahtan geceye kadar hep karanlık. Seni düşünmek benim güneşim olduğu için günler aydınlık ve sıcak geçiyor.

Tatyana

Dip not: Stan'ı Sovyetler Birliği aldı.

Sevgili Tatya,

Puşkin, Bronz Atlı'dan sonra şiir yazma ihtiyacı duymadı ve çok genç yaşta öldüğü için bunu yapmadı. Ama haklısın. Erdemli insanlar her zaman zafer elde edemiyor. Yine de genellikle zafere ulaşıyorlar.

Ne kadar meşgul olduğun umurumda değil. Bana haftada en az iki satır mektup yazmalısın.

Aleksandr

Dip not: Sen de Stan ile İnga'nın yaşadığı gibi bir hayat istemiştin.

Sevgili Tatişya,

Noelin nasıl geçti? Umarım lezzetli bir şeyler yemişsindir. Oleg'i gördün mü?

Ben mutsuzum. Yeni yılımı pis bir çadırın içinde bir sürü insanla birlikte geçirdim ve hiçbiri sen değildi. Seni özlüyorum. Bazen

Noel'de kadehlerimizi tokuşturabileceğimiz bir hayat hayal ediyorum. Votka ve sigaramız olduğunu... 1943'ün 1942'den daha iyi olacağını umut ediyoruz.

Yine de 1942 yazını düşünmeden edemiyorum.

Aleksandr

Dip not: Altı yüz askeri kaybettik. Tolya'yı göndermedim. Bu savaş bittikten sonra bana bunun karşılığını ödeyeceğini söyledi.

Dip not (2): Sen nerelerdesin? Senden on gündür hiç haber alamadım. Lazarevo'ya gitmedin diye bana güç veren ruhunu yetmiş kilometre uzaklıktan hissetmemi mi bekliyorsun? Lütfen birkaç gün içinde bana bir mektup gönder. Savaşmaya gittiğimizi ve Leningrad ile Volkhov cephelerindeki kuşatmayı kaldırmadan dönmeyeceğimizi biliyorsun. Senden bir kelime de olsa haber almaya ihtiyacım var. Beni senden haber alamadan buzların üzerine gönderme Tatyana.

Sevgilim Şura,

Ben buradayım. Beni hissedemiyor musun askerim?

Ben de Noeli hastanede geçirdim. Ayrıca bilmeni isterim ki; senin şerefine her gün kadeh kaldırıyorum.

Sana ne kadar çok çalıştığımı anlatamam. Çoğu gece hastanede uyuyorum ve eve gidemiyorum.

Şura! Saldırı biter bitmez gelip beni görmen gerekiyor. Her zamanki sebepler dışında, seninle en kısa zamanda konuşmam gereken harika bir şey var. Benden tek bir kelime mi istiyorsun? Sana bir kelime yazıyorum: UMUT.

Tanyan.

SAVAŞLAR

1

Aleksandr saatine baktı. 12 Ocak 1943 sabahıydı ve Leningrad savaşı başlamak üzereydi. Savaştaydılar. Stalin'in emri üzerine Alman kuşatmasını kaldırmaya gelmişlerdi ve bunu başarmadan geri dönmeyeceklerdi.

Aleksandr son üç gündür Marazov ve altı onbaşı ile birlikte Neva kıyısındaki tahta yeraltı sığınağında saklanıyordu. 120 milimetrelik havan topları, iki tane portatif 81 milimetrelik havan burnu, bir tane Zenith marka makineli tüfek, bir tane Katyuşa marka roket atar ve iki tane 76 milimetrelik taşınabilir tüfekleri vardı. Aleksandr o sabah savaş için hazırdı. Marazov ile sığınakta oldukları süre boyunca kâğıt oynamışlar; sigara içmişler; savaş hakkında konuşmuşlar; şakalaşmışlar ve uyumuşlardı. İçeride yetmiş iki saat kalmışlardı ve savaştan önceki son altı saatlerini geçiriyorlardı. Aleksandr, Tatyana'nın son mektubunu düşündü. 'UMUT' kelimesiyle neyi kastetmişti? Bu kelime ona nasıl yardımcı olacaktı? Bunu mektupta yazamadığı açıkça ortadaydı; ama Aleksandr hayal gücünü bu kadar zorlamamış olmasını umut ederdi.

Ona ihtiyacı vardı.

Beyaz kamuflaj kıyafetini giyerek dışarıya bir göz gezdirdi. Nehir Aleksandr gibi sahte bir kılığa bürünmüştü ve güney kıyısı, sis yüzünden zor görünüyordu. Aleksandr, Shlisseburg'un hemen batısında, Neva'nın kuzey kıyısındaydı. Topçu birliği nehrin en uzaktaki kanadını sarmıştı ve en tehlikeli olan da Almanların Shlisseburg'da büyük bir savunma gücü oluşturmasıydı. Aleksandr, bir kilometre ötedeki Ladoga gölünün ağzındaki Oreşek kalesini görebiliyordu. Oreşek'e gelmeden birkaç yüz metre geride, altı gün önce sürpriz bir saldırı düzenleyen ve başarısız olan altı yüz askerin cesedi yatıyordu. Aleksandr şanlı bir şekilde mi; yoksa haince mi öldürüldüklerini merak ediyordu. Cesurca ve hiçbir destek almadan nehrin karşı tarafına geçmişler ve bir bir öldürülmüşlerdi. Tarih onları hatırlayacak mıydı? Aleksandr uzaklara bakarken bunu düşündü.

Bugün havadaki saldırıların kontrolünü yapıyordu. Marazov roket atara yakıt dolduruyordu. Aleksandr her şeyin sonunun gediğini hissetti. Ya kuşatmayı kaldıracak; ya da öleceklerdi. 67. ordu kıyıdaki seksen kilometrelik bir alana yayılmıştı. Stratejileri, o sırada Volkhov'da olan ve Manstein'in kuzeydeki ordusuna arkada saldırıya geçen Meretskov'un 2. ordusuna yakınlaşmaktı. Planlarına göre öncelikle tüfekli askerlerden oluşan dört bölük ve hafif tanklar nehrin karşı kıyısına geçecek; iki saat sonra da üç tüfekli asker bölüğü ağır tanklarla onlara katılacaktı. Bunlar arasında Aleksandr'ın kumandasında olan altı asker de vardı. Aleksandr da Neva'da Zenith marka makineli tüfeği kullanacaktı. O üçüncü akında, zırhlı bir taburla karşıya geçecek; nehirde batma tehlikesi olmayan T-34 marka orta boy bir tank kullanacaktı.

Saat henüz 9:00 olmamıştı ve güneş yüzünü tam olarak gösteremediği için bir karanlık hâkimdi.

"Binbaşı telefonun çalışıyor mu?" diye sordu Marazov. Sigarasını söndürerek Aleksandr'ın yanına geldi.

"Telefon gayet iyi çalışıyor teğmen. Görevine dön." Birbirlerine bakarak gülümsediler.

"Stalin, Amerikalılardan kaç millik alan için telefon hattı istedi?" diye sordu Marazov.

"Altımış iki bin," dedi Aleksandr sigarasından son bir nefes alarak.

"Ve senin telefonun çalışmıyor bile."

"Teğmen!"

Marazov, Aleksandr'ı selamladı. "Ben hazırım binbaşı." Roket atarın yanında durdu. "Hazırlandım. Altmış iki bin millik bir alan oldukça geniş, öyle değil mi?"

Aleksandr sigarasını karın içinde söndürerek, bir tane daha yakmak için zamanının olup olmadığını merak etti. "Tam olarak yeterli değil. Amerikalılar savaş bitene kadar bunun beş kat fazlasını sağlayacaklar."

"Sana çalışan bir telefon vereceklerini düşünüyor olmalısın," diye homurdandı Aleksandr'a bakmadan.

"Sabırlı ol asker," dedi Aleksandr. "Telefon iyi çalışıyor." Neva'nın Kama'dan büyük olup olmadığını hesaplamaya çalışıyordu. Neva'nın daha geniş olduğuna karar verdi; ama pek fazla bir fark yoktu. Akıntı varken Kama'nın karşı kıyısına yüzüp geri dönmesi yirmi beş dakika almıştı. Neva nehrindeki 600 metrelik buzu, Alman ateşi altında geçmesi ne kadar zamanını alacaktı acaba?

Aleksandr bunu yirmi beş dakikadan az bir sürede yapması gerektiğine karar verdi.

Telefon çaldı. Aleksandr ile Marazov gülümsedi. "En sonunda," dedi Marazov.

"Bütün iyi şeyler bekleyenlerini bulur," dedi Aleksandr, Tatyana'yı düşünerek. "Pekâlâ askerler," diye seslendi. "Zaman geldi! Hazırlanın!" Arkalarında durup eline makineli tüfeği alarak. "Ve cesur olun!"

Telefonu kaldırdı ve havan toplarının başındaki onbaşılara harekete geçmeleri için komut verdi. Adamlar nehrin karşı tarafına bir bomba fırlattı ve Naziler bir an için görünmedi. Bu sırada Kızıl Ordu askerleri Aleksandr'ın önünden, buzun üzerinde nehrin karşı kıyısına koştu.

İki saat boyunca 4500 tüfeğin ateşi kesilmedi. Aleksandr, Sovyet askerlerinin beklenenden çok daha iyi bir performans gösterdiğini düşündü. Dürbünüyle karşı kıyıdaki bir grup askerin yerde yattığını gördü; ama kıyıda koşanlar ve ağaçların arkasına gizlenenler de vardı.

Alman uçakları alçaktan gidiyor; Sovyet askerlerine ateş ediyor ve buzun üzerinde delikler açarak kamyonlarla askerlerin karşıya geçmesini engellemeye çalışıyordu. Aleksandr, uçaklara makineli tüfekle ateş etmeyi planlamaya başladı. Bir uçak patladı ve bir diğeri vurulmaktan son anda kurtuldu. Aleksandr makineli tüfeğine güçlü, patlayıcı mermiler yerleştirdi. Uçaklardan biri daha alevler içinde kaldı. Son uçak ise buzun üzerine ateş edemeyecek duruma geldi ve

Neva nehrindeki Almanların olduğu bölgeye döndü. Aleksandr başını sallayarak bir sigara yaktı. "İyi iş çıkarıyorsunuz," diye bağırdı askerlerine. Mermi yükleyip ateş etmekle meşgul oldukları için onu duymadılar. Aleksandr kendi söylediklerini bile zor duyuyordu ve neredeyse sağır olacaktı.

Saat ll:30'da yeni bir bölüğün Neva nehrinin karşısına geçtiğini gösteren yeşil bir ışık yanıp söndü.

Git emri için çok erkendi; ama Aleksandr beklenmedik bir hareketin -eğer hızlı bir şekilde buzun karşısına geçmeyi başarabilirlerse- onların lehine olacağına düşündü. Marazov'a askerlerini alıp saldırıya geçmesi için işaret verdi. "Git!" diye bağırdı Aleksandr. "Korunmayı unutma Teğmen Smirnoff!" Askerlerden biri arkasına döndü. "Tüfeklerinizi alın," dedi Aleksandr.

Marazov, Aleksandr'ı selamlayarak 76 milimetrelik silahını aldı ve askerlerine bağırdı. Buzun üzerinde küçük adımlarla ilerlemeye başladılar. Diğer iki teğmen de 81 milimetrelik havan toplarını almıştı. 123 milimetrelik silahlar geride kalmıştı. Bunlar kamyonsuz taşınamayacak kadar ağırdı. Ön cephedeki askerler Şpagin marka silahlarla savaşıyordu.

Aleksandr, Marazov'un buzun üzerinde otuz metre ilerledikten sonra vurulduğunu gördü. "Tanrım, Tolya!" diye bağırdı ve havaya baktı. Alman uçağı Nevanın üzerinde dolanarak buzda ilerleyen askerlere ateş ediyordu. Marazov'un askerleri yere düştü. Uçak geri dönme fırsatı bulamadan Aleksandr makineli tüfeğinin tetiğine bastı. Iskalamamıştı. Uçak yeterince alçaktaydı. Alevler içinde nehre düştü.

Marazov hareketsiz bir halde buzun üzerinde yatmaya devam ediyordu. Çaresiz bir halde onu seyreden askerleri, düşman ateşiyle çevrilmişti. Nehre sürekli bombalar düşüyordu. "Lanet olsun!" Aleksandr yanında olan bir başka teğmene Zenith marka makineli tüfeğin başına geçmesini emretti ve kendi makineli tüfeğini kaparak Marazov'un yanına koştu. Bir yandan da geri kalan askerlere nehrin karşısına geçmeye devam etmeleri için emir verdi. "Gidin, gidin!" Askerler tüfeği ve topları kaparak koştular.

Marazov'un karnı paramparçaydı. Aleksandr askerlerinin onu niçin çaresizlik içinde izlediğini şimdi daha iyi anlıyordu. Yanında diz çökerek onu ters çevirmek istedi; ama Marazov o kadar büyük bir acı içinde nefes alıyordu ki, ona dokunmaya korktu. "Tolya," dedi nefes nefese bir halde. Marazov ensesinden de vurulmuştu. Kaskı düşmüştü. Aleksandr çaresizlik içinde etrafına bakınarak ona vermek için morfin aradı.

Aleksandr buzun üzerinde, elinde doktor çantası tutan bir adam gördü. Adam yün bir palto ile yün bir şapka giymişti. Başına kask bile takmamıştı. Aleksandr'ın sağ tarafında, buzda açılan bir deliğin yanında yatan askerlere doğru ilerliyordu. Aleksandr tam doktorun ne kadar deli olduğunu düşünürken arkasındaki bir grup askerin doktora, "Eğil, eğil!" diye bağırdığını duydu. Ama bomba sesleri çok fazlaydı ve siyah duman etrafı sarmıştı. Doktor ayakta durmaya devam ederek arkasına döndü ve İngilizce, "Ne var? Ne diyorlar?" diye sordu.

Aleksandr her şeyin bir anda olduğunu gördü. Doktorun buzun üstünde, düşman ateşinin tam ortasında ve daha da önemlisi Alman bombasına hedef olmak üzere olduğunu fark etti. Düşünmek için bir saniyeden az zamanı olduğunu biliyordu. Ayağa fırladı ve İngilizce olarak avazı çıktığı kadar, "Yere yat, lanet olası!" diye bağırdı.

Doktor onu duydu ve hemen yere yattı. Bunu tam zamanında yapmıştı. Bomba doktorun başının bir metre üzerinden geçmiş ve arkasına düşmüştü. Roket gibi buzun karşı tarafına uçtu ve başını bir su deliğinin içine soktu.

Aleksandr bakışları donuklaşan ve ağzından kan gelen Marazov'a bir kez daha baktı. İstavroz çıkararak elindeki makineli tüfeğini aldı. Buzun üzerinde yirmi metre kadar koştu ve sonra karnının üzerine yatıp, su deliğine ulaşmak için sürünerek on metre daha gitti.

Doktor bilinçsiz bir halde suyun içinde yatıyordu. Aleksandr onu tutmaya çalıştı; ama doktor yüzüstü yatıyordu ve erişemeyeceği kadar uzaktaydı. Aleksandr tüfeklerini buzun üzerine fırlatarak suyun

içine atladı. Su buz gibiydi ve kısa bir süre sonra bütün vücudu morfin yemiş gibi uyuşmuştu. Aleksandr doktoru boynundan tutarak deliğin kenarına çekti. Ardından bütün gücünü kullanıp tek eliyle onu yukarı çekerken, diğer eliyle de buzu tuttu. Nefes nefese bir halde doktorun üzerine eğildi. "Tanrım, ne oldu?" diye homurdandı doktor İngilizce.

"Sessiz ol, dedi Aleksandr İngilizce. "Yerde yat. Seni tahtaların üzerindeki şu zırhlı kamyona taşımamız gerekiyor. Görüyor musun onu? Yirmi metre ileride. Eğer onun arkasına binersek daha güvende olacağız. Burada açıkta duruyoruz."

"Hareket edemem," dedi doktor. "Su her yerimi dondurdu."

Kendi vücudunun da buz gibi olduğunu hisseden Aleksandr, doktorun ne demek istediğim anlıyordu. Gözlerini buzun üzerinde gezdirdi. Koca deliğin yanında yatan üç cesetten başka bir şey göremedi. Emekleyerek bu adamlardan birini doktorun yanına taşıyarak üzerine koydu. "Şimdi kıpırdamadan yat. Ceset üzerinde kalsın ve hareket etme."

Sonra başka bir ceset alarak sırtına attı ve çantasıyla silahlarını aldı. "Hazır mısın?" diye sordu doktora İngilizce.

"Evet bayım."

"Hayatta kalmak istiyorsan paltomun kenarına tutun. Sakın bırakma. Buz kayağı yapacaksın."

Sırtında bir ceset taşıyan ve doktoru çeken Aleksandr yirmi metre uzakta olan zırhlı kamyona ulaşmak için mümkün olduğunca hızlı yürüdü.

Aleksandr sağır oluyormuş gibi hissediyordu. Etrafındaki patlama sesleri kaskını aşıp beynine ulaşıyordu. Bunu başarmalıydı. Tatyana kuşatma sırasında hayatta kalmayı başarmıştı ve sırtına bir ceset alma ihtiyacı hissetmemişti. Bunu yapabileceğini düşünerek doktoru daha hızlı çekmeye başladı. Alçaktan uçan bir uçağın sesini duydu ve İvanov'un onu ne zaman vuracağını merak etti.

Aleksandr'ın en son hatırladığı şey uçak sesinin gittikçe yaklaşmış olması ve bir patlamanın meydana gelmesiydi. Bu patlama çok fazla hasar yaratmamıştı. Sürüklenerek zırhlı kamyona ulaştı. Sırtında ceset taşıdığı için şanslı olduğunu düşündü.

2

Gözlerini açabilmek için büyük bir enerji sarf etmesi gerekti. O kadar halsizdi ki; gözlerini açar açmaz hemen kapamış ve bir yıl gibi gelen uzun bir süre uyumuştu. Bu anlatılması imkânsız bir şeydi. Uzaktan gelen sesler ve gürültüler duyuyor; burnuna alkol kokusu geliyordu. Aleksandr, Massachusetts'deki Revere sahilinde dalgalarla ilk boğuştuğu günleri hayal etti. Nantucket sahilindeki kumları düşündü. Kıyıda küçük, tahta bir büfe vardı ve burada şeker satarlardı. Rüyasında üç tane şeker alıp yiyordu ve her seferinde şeker ile dalgalardaki tuzun kokusu gidiyordu. Sonra da gelen kokudan ne olduğunu bulmaya çalışıyordu.

Başka anıları da vardı -ormanda, gölde ve botta. Kozalak topladığı, hamak yaptığı ve ayı kapanına takıldığı günleri de hatırlıyordu.

Gözlerini ve beynini her şeye kapamış olmasına rağmen kadın ve erkek konuşmalarını, yere hızla düşen şeylerin gürültüsünü ve kalp atışını duyuyordu. Sonra küçükken annesiyle babasının arasına sıkışmış halde arabayla çölde gezinti yaptıkları günleri düşünüyordu. Orası Mojave idi. Güzel bir yer değildi; ama hava çok sıcaktı ve arabanın içi havasızdı. Peki neden hâlâ üşüyordu?

Ama çöldeydi. Tekrar çöldeki kokular geldi burnuna. Ne şeker, ne de deniz kokusu alıyordu.

Sabahın erken saatlerinde bir nehir akıyordu.

Gözlerini tekrar açtı. Kapatmadan önce bir noktaya odaklanmaya çalıştı. Puslu görüyor ve yüzleri seçemiyordu. Neden insanların yüzlerini göremiyordu? Tek görebildiği beyaz bir pustu. Yine aynı koku vardı. Bir silüet ona doğru eğildi. Gözlerini kapayınca ve birinin,

Aleksandr, diye fısıldadığını duydu. Metal şıkırtısı da duyuyordu. Biri başını kaldırdı.

Bir anda beyni kendine geldi. Gözlerini açmak istedi. Yüzüstü yatıyordu ve bu yüzden hiç kimseyi göremiyordu. Etraf yine bulanıklaştı. Beyaz kıyafetli kısa boylu birinin silüetini gördü. "Ne var?" diye sormak istedi; ama konuşamadı. Yüzünde tatlı bir nefes hissetti. Bu hayatında sadece bir kez tattığı huzurun kokuşuydu.

Gözlerini açtı. Beyaz bir toz bulutundan başka bir şey görmüyordu.

"Şura, lütfen uyan," diye fısıldadı ses. "Aleksandr aç gözlerini. Aç gözlerini aşkım." Yanağında yumuşacık bir öpücük hissetti.

Aleksandr gözlerini açınca karşısında Tatyana'yı gördü.

Gözleri yaşlarla doldu ve tekrar kapandı.

Gözlerini açması gerekiyordu. Tatyana ona sesleniyordu. "Şura, hemen aç gözlerini."

"Ben neredeyim?"

"Morozovo'da savaş alanına kurulan hastanelerden birindesin," diye cevapladı.

Başını sallamaya çalıştı; ama hareket edemedi. "Tatya, bu sen olamazsın," diye fısıldadı.

Tekrar uykuya daldı.

Aleksandr sırtüstü yatıyordu. Önünde, ayakta duran bir doktor onunla Rusça konuşuyordu. Aleksandr sese konsantre oldu. Evet o bir doktordu. Ne diyordu? Söyledikleri net değildi. Rusça konuşuyordu ve onu anlayamıyordu.

Kısa bir süre sonra anlamaya başladı. Rusça bir anda yabancı gelmemişti.

"Sanırım atlatıyor. Kendini nasıl hissediyorsun?"

Aleksandr konsantrasyonunu toplamaya çalıştı. "Ne durumdaydım?" dedi.

"Pek iyi değildin."

Aleksandr etrafa bakındı. Birkaç küçük penceresi olan, dikdörtgen, ahşap bir odanın içindeydi. Oda kırmızı-beyaz bandajlı insanlarla doluydu.

İlerideki hemşirelere bakmaya çalıştı. Doktor dikkatini ona vermesini söyledi. Hiçbir soruya cevap vermek istemeyen Aleksandr istemeyerek de olsa doktora döndü. "Ne kadar zamandır buradayım?"

"Dört haftadır."

"Neler oldu?"

"Hatırlamıyor musun?"

"Hayır."

Doktor yatağın yanına oturdu ve kısık bir sesle konuşmaya başladı. Çok güzel bir İngilizceyle, "Benim hayatımı kurtardın," dedi.

Aleksandr bir anda buzu ve su deliğini hatırlayarak başını salladı. "Lütfen sadece Rusça konuş," dedi. "Benim hayatımı tehlikeye atmak istemezsin sanırım."

Doktor başını sallayarak, "Anlıyorum," dedi ve elini sıktı. "Birkaç gün sonra, sen daha iyi olduğunda tekrar geleceğim. Bana o zaman anlatacak daha çok şeyin olur. Burada uzun süre kalmayacağım. Ama sen buradan çıkmadan gitmeyeceğime emin olabilirsin."

"Buzun üzerine giderken ne düşünüyordun?" dedi Aleksandr. "Yanımızda ilaç vardı."

"Biliyorum," dedi doktor. "Ben ilaç getirmek için gelmedim. Beni kamyona sürüklerken sırtıma kimi koyduğunu sanıyorsun?"

"Ahhh."

"Cephedeki ilk görevimdi. Buna anlamış mıydın?" Doktor güzel bir Amerikan tebessümü fırlattı. Aleksandr da karşılık vermek istedi.

Siyah saçlı ve siyah iri gözleri olan bir hemşire yanına gelip nabzını ölçerek, "Uykucu hastanız uyandı mı?" diye sordu.

"Merhaba. Ben İna. Çok şanslıymışsın."

"Ben mi?" dedi Aleksandr. Şanslı olduğunu düşünmüyordu. "Neden ağzım pamuk dolu?"

"Pamuk değil o. Size bir aydır morfin veriyoruz. Sizi geri döndürebilmeyi ancak geçen hafta başarabildik. Öleceğinizi düşünüyordum."

"Adınız ne?" diye sordu Aleksandr doktora.

"Matthew Sayers. Kızıl Haç için çalışıyorum." Duraksadı. "Büyük bir aptallık ettim ve sen bunu az kalsın canınla ödeyecektin."

Aleksandr başını salladı. Etrafa bakındı. Sessizlik vardı. Belki de Tatyana'yı rüyasında görmüştü.

Kim bilir belki en baştan beri sadece bir rüyaydı.

Bu doğru olamaz mıydı? Tatyana hayatına hiç girmemişti ve onu hiç tanımamıştı. Önceki yoluna devam edebilirdi.

Bu yol neydi? O adam ölmüştü. Aleksandr onu tanımıyordu.

"Tam arkamızda bir bomba patladı ve bir parçası sana isabet etti," dedi Dr. Sayers. "Kamyonun içine girer girmez yere düştün. Seni tek başıma taşıyamadım." Rusçası çok iyi değildi; ama devam etti. "Yardım istedim. Seni bırakmak istemedim; ama..." Doktor, Aleksandr'ın yüzüne baktı. "Seni taşımak için acilen sedyeye ihtiyacım vardı. Hemşirelerimden biri yardım etmek için yanıma geldi." Sayers başını salladı. "İşini çok iyi biliyordu. Buzda sürünerek ilerledi. Ona 'Benden üç kat daha akıllısın,' dedim." Sayers, Aleksandr'a doğru eğildi. "Sadece bununla da kalmadı. Sürünürken plazmanın olduğu tüpü de taşıdı!"

"Plazma mı?"

"İçinde kan olmayan bir kan sıvısı. Normal kandan daha uzun süre dayanıyor ve özellikle de Leningrad'ın bu soğuk kışında çok iyi donuyor. Sizin gibi yaralılar için bir mucize yaratıyor. Size kan verene kadar vücuttaki kan ihtiyacını sağlıyor."

"Kana mı ihtiyacım oldu?" diye sordu Aleksandr.

Hemşire neşeli bir şekilde kolunu okşadı. "Evet binbaşı. Kana ihtiyacınız olduğu söylenebilir."

"Tamam hemşire," dedi Dr. Sayers. "Amerika'da hastayı üzmemek gibi bir kuralımız vardır. Sen bu kuraldan haberdar mısın?"

Aleksandr doktorun sözünü kesti. "Durumum ne kadar kötüydü?"

Sayers neşeli bir halde, "Pek de iyi görünmüyordun. Sedyeyi almak için yerde sürünürken hemşireyi senin yanında bıraktım. Nasıl oldu bilmiyorum; ama sedyeyi taşımama yardım etti. Seni kıyıya getirdiğimizde, o da kana ihtiyaç duyuyormuş gibi görünüyordu."

Aleksandr doktoru rahatlatmaya çalışarak, "Yerde sürünüp sürünmemenizin bir önemi yok. Bomba üzerinize düştüğünde ölürsünüz," dedi.

"Siz de az kalsın ölecektiniz. Bombanın parçası üzerinize geldi," dedi hemşire.

Aleksandr minnettar bir şekilde, "Buzun üzerinde siz mi süründünüz?" diye sordu hemşireye.

Hemşire başını salladı. "Hayır, ben cepheden uzak dururum. Kızıl Haç ile çalışmıyorum."

Sayers, "Hayır, ben Leningrad'daki hemşiremi getirdim," dedi gülümseyerek. "Gönüllü oldu."

Aleksandr renginin tekrar solmaya başladığını hissederek, "Hangi hastanede çalışıyorsun?" diye sordu.

"Greçeski."

Aleksandr kendine engel olamayarak acı içinde inildedi. İna, ona morfin verene kadar da ağrısı geçmedi. Onu dikkatle izleyen doktor iyi olup olmadığım sordu.

"Doktor seninle gelen o hemşire...."

"Evet?"

"Adı neydi?"

"Tatyana Metanova."

Aleksandr acı dolu bir ses daha çıkardı.

"Şimdi nerede?"

Sayers omuz silkerek. "Nerede değil ki? Sanırım demiryolu yapımına yardımcı oluyor. Sen vurulduktan altı gün sonra kuşatma kaldırıldı. İki cephe birbirine bağlandı. Hemen bin yüz kadın demiryolu yapımında çalışmaya başladı. Tatyana da orada."

"Ama buna hemen başlamadı," dedi İna. "Çoğu zaman sizin yanınızdaydı binbaşı."

"Ama şimdi iyi olduğun için yardıma gitti," dedi Sayers gülümseyerek. "Ona, Zaferin Demiryolu diyorlar. Bana sorarsan, buraya getirilen adamların durumuna bakınca bunu söylemek için çok erken."

"Hemşireyi dönünce yanıma getirebilir misiniz?" diyerek duraksadı Aleksandr. Anlatmak istedi; ama çok yorgundu. "Neremden vurulduğumu söylemiştiniz?"

"Sırtından. Sağ tarafına isabet etti. Sırtındaki adam paramparça oldu. Onu sırtına almakla çok iyi etmişsin." Dr. Sayers duraksadı. "Böbreğini kurtarmak için büyük çaba verdik." Ona doğru eğilerek "İleride Almanların karşısına tek böbrekle çıkmanı istemedik binbaşı," diye ekledi.

"Teşekkürler doktor. Bunu nasıl yaptınız?" Aleksandr ona acı veren şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştı. "Sırtım pek iyi durumda değil."

"Bu normal binbaşı. Yaranın etrafında üçüncü dereceden yanıklar var. Bu yüzden sizi uzun bir süre karnınızın üzerinde yatırdık." Sayers omuzunu okşadı. "Başında ağrı var mı? Kamyona çok hızlı çarptın. Ama inan yaran ve yanıkların geçip morfin vermeyi kestiğimizde eskisi kadar iyi olacaksın." Doktor incelenmek istemeyen Aleksandr'a bakarken tereddüt ediyordu. "Başka bir zaman tekrar konuşuruz. Tamam mı?"

"Peki," diye mırıldandı Aleksandr.

Doktor bir anda neşelenerek, "Ama işin bir de güzel tarafı var. Bir madalya daha aldın," dedi.

"Bu hale geldikten sonra ne önemi var?"

"Ayakta kalabildiğin sürece terfi edebileceğini söylediler," dedi Sayers. "Erzak taşıyan bir adam sürekli seni sormaya geliyor. Adı Çemenko muydu?"

"Bana hemşireyi getireceksin, öyle değil mi?" dedi Aleksandr gözlerini kapayarak.

3

Tatyana'yı göremeden bir gece geçti. Aleksandr uyandığında onun yanında oturduğunu gördü. Birbirlerine baktılar. "Şura, bana sakın kızma," dedi Tatyana.

"Tanrım!" dedi Aleksandr güçlükle. "Çok inatçısın!"

Tatyana başını sallayarak. "İnatçı karınım."

"Hayır. Sadece inatçı."

Ona doğru eğilerek, "İnatla seviyorum," diye fısıldadı. "Bana ihtiyacın oldu. Ben de geldim."

"Sana burada ihtiyacım olmadı," dedi Aleksandr. "Bunu sana kaç kez söylemem gerekiyor? Tek istediğim senin güvende olman."

"Senin güvenliğini kim sağlayacak?" Elini tutarak gülümsedi. Etrafına bakınıp doktorların ve hemşirelerin orada olmadığını görünce, elini öptü ve yüzüne bastırdı. "İyileşeceksin koca adam. Sadece dayan."

"Tatya, buradan çıkar çıkmaz senden boşanacağım." Elini yüzünden çekmedi.

Tatyana başını sallayarak, "Üzgünüm. Bunu yapamam. Tanrının şahitliğiyle evlenmek isteyen sen değil miydin? Bunu yaptın."

"Tatişya..."

"Söyle sevgilim, söyle Şura. Senin sesini duyduğum için ne kadar mutluyum bilemezsin."

"Bana doğruyu söyle. Yaram ne durumdaydı?"

"Çok kötü değildi," dedi yüzü bembeyaz bir halde gülümseyerek.

"Marazov'un arkasından giderken acaba ne düşünüyordum? Onunla adamlarının ilgilenmesine izin vermeliydim. Gerçi onlar da çaresiz durumdaydı. Ne ilerleyebiliyorlar; ne de onu geri getirebiliyorlardı." Duraksadı. "Zavallı Tolya."

Tatyana yüzündeki tebessümü kaybetmeden, Tolya için bir dua okudum," dedi.

"Benim için de okudun mu?"

"Hayır," dedi. "Çünkü sen ölmüyordun. Kendim için dua ettim. Tanrı'dan seni iyileştirmem için bana yardım etmesini istedim." Elini tuttu. "Ama Aleksandr, Marazov'un arkasından koşmana, doktora İngilizce bağırmana, onun arkasından suya atlamana ve onu taşımana engel olamadım. Yuri Stepanov'a yaptığını ona da yaptın. Şura hiçbirimiz içimizdeki ruhu durduramıyoruz. Senin içindeki ruh sana ne söylüyor?"

"Deli olduğumu. Sırtımda sanki ateş yanıyor gibi." Luga'yı hatırlayarak gülümsedi. "Bunlar sadece cam çiziği mi Tatya?"

Tatyana bir an tereddüt ederek, "Yandın. Ama iyileşeceksin," dedi. Elini yanağına daha çok bastırdı. "Bana doğruyu söyle. Beni gördüğüne sevinmediğini söyle."

"Bunu söylerim; ama yalan atmış olurum." Gözlerini kırpmadan ona bakarak parmaklarını çillerinin üzerinde gezdirdi.

Tatyana cebinden küçük bir morfin çıkardı ve serumunun içine kattı.

"Ne yapıyorsun?"

"Sırtın ateşin içindeymiş gibi acımasın diye sana biraz morfin veriyorum," diye fısıldadı. Aleksandr birkaç saniye içinde kendini daha iyi hissetmeye başladı. Tatyana elini tekrar yüzüne bastırdı.

Aleksandr ona bakarak başını tekrar öne eğdi. Tatyana ona o kadar büyük bir sıcaklık vermişti ki; onun varlığı ve saten gibi pürüzsüz cildine dokunmak sırtındaki ağrıları hafifletmişti. Neşe saçan gözleri, pembe yanakları ve aralık duran dudakları... Aleksandr gözleri, ruhu ve kalbi ardına kadar açık halde onu izledi. "Sen cennetten gönderilen bir meleksin, öyle değil mi?"

Tatyana'nın yüzünü bir tebessüm aydınlattı. "Yaptıklarımın yarısını bile bilmiyorsun," diye fısıldadı. "Tatya'nın burada sana neler hazırladığını bilmiyorsun." Sevinçten adeta haykıracaktı.

"Neler hazırladın? Hayır, kalkma. Yüzünü hissetmek istiyorum."

"Şura yapamam. Neredeyse üzerindeyim. Dikkatli olmamız gerekiyor." Tebessümü biraz soldu. "Dimitri sürekli buralarda. İçeri girip seni kontrol ediyor ve gidip sonra tekrar uğruyor. Neden bu kadar endişeli? Beni burada görünce çok şaşırdı."

"Tek şaşıran o değil. Buraya nasıl geldin?"

"Bu planımın bir parçasıydı Aleksandr."

"Ne planı bu Tatyana?"

"Yaşlanıp ölürken seninle olmak."

"Ahh, o plan."

"Şura, seninle konuşmam gerekiyor. Kafanı toparlar toparlamaz sana anlatmam gereken şeyler var. Beni pür dikkat dinlemen lazım."

"Şimdi konuş."

"Şimdi olmaz. Kafanı tam olarak toparlaman gerekiyor," diyerek gülümsedi. "Ayrıca şimdi gitmem gerekiyor. Burada bir saat oturarak uyanmanı bekledim. Yarın tekrar geleceğim." Yatağın etrafına bakındı. "Seni bilerek köşeye yatırdım. Böylece duvarın dibinde, biraz olsun rahat konuşma fırsatı bulduk." Yatağının yanındaki pencereyi işaret etti. "Biliyorum biraz yüksek; ama gökyüzünü ve iki çam ağacını biraz olsun görebilirsin. *Çam ağaçları* Şura."

"Çam ağaçları Tatya."

Tatyana ayağa kalktı. "Yanında yatan adam ne duyuyor; ne de konuşuyor. Eğer konuşabilirse, bu mucize olur," dedi gülümseyerek. "Daha temiz hava alması için konduğu şeffaf çadırı da görüyor musun? Ona yardım etmek için çadırın içine koydum; ama bu senin alanını daraltıyor. Yine de burası beşinci bölgedeki evimden daha rahat."

"İnga nasıl?"

Tatyana dudağını ısırarak, "İnga artık benim evimde değil," dedi.

"En sonunda taşındı mı?"

"Evet," dedi Tatyana. "Taşındırttılar."

Birbirlerine baktılar ve Aleksandr hafifçe başını sallayarak gözlerini kapadı. Onu bırakamıyordu. "Tatya," diye fısıldadı. "Buzun üzerine gittiğin doğru mu? Leningrad savaşının ortasında, buzun üzerinde mi süründün?"

Ona doğru eğilerek hızlı bir öpücük verdi. "Evet kalbimin en cesur askeri. Bunu Leningrad için yaptım."

Sinir uçları acıyan Aleksandr, "Tatya," dedi. "Yarın beni uyandırmak için bir saat bekleme."

4

Aleksandr sadece onu göreceği ertesi günü düşünüyordu. Öğle vaktinde gelmiş ve ona yemek getirmişti. Hemşiresine, "Ona yemeğini ben yedireceğim İna," dedi. İna buna pek memnun olmadı; ama Tatyana umursamadı.

İna, Aleksandr'ın çizelgesine imza attıktan sonra, "Hemşire Metanova benim hastamı alıyor," dedi.

"Ben onun hastasıyım İna," dedi Aleksandr. "Bana kan sıvısı taşıyan o değil mi?"

"Olanların yarısından bile haberiniz yok," dedi İna, Tatyana'ya bakıp yanlarından uzaklaşarak.

"Ne demek istedi?" diye sordu Aleksandr.

"Bilmiyorum;" dedi Tatyana. "Ağzını aç."

"Tatya, ben kendim yiyebilirim."

"Kendin mi yemek istiyorsun?"

"Hayır."

"Seninle ilgilenmeme izin ver," dedi. "Senin için yapmak istediğim şeylere engel olma. Bırak yapayım."

"Tatya, evlilik yüzüğüm nerede?" diye sordu. "Boynumdaki ipte asılıydı. Onu kayıp mı ettim?"

Gülümseyerek üniformasının altındaki ipi çıkardı. İki yüzük yan yana asılıydı. "Onları parmaklarımıza takana kadar burada saklayacağım."

"Bana yemek yedir," dedi duygu dolu bir ses tonuyla.

Tatyana ona yemeğini yediremeden Albay Stepanov ziyarete geldi. "Ayıldığını duydum," dedi Tatyana'ya bakarak. "Yanlış zamanda mı geldim?"

Tatyana başını salladı ve kaşığı tepsiye bırakarak ayağa kalktı. "Siz Albay Stepanov musunuz?" dedi ona bakarak.

"Evet," dedi şaşkın halde. "Siz de..."

Tatyana, albayın elini sıktı. "Ben de Tatyana Metanova," dedi. "Binbaşı Belov'a yaptığınız yardımlar için size teşekkür etmek istiyorum, albay." Tatyana elini bırakmadı. Albay da geri çekmedi. "Teşekkürler efendim," diye tekrarladı.

Aleksandr karısına sarılmak istedi. "Albay, hemşirem bana ne kadar iyi davrandığınızı biliyor," dedi sırıtarak.

"Hak ettiğinin fazlasını yapmadım binbaşı," dedi Stepanov. Tatyana elini çekene kadar o da elini bırakmadı. "Madalyanı gördün mü?"

Madalya, Aleksandr'ın yatağının yanındaki sandalyede asılıydı.

"Neden onu vermek için bilincimin yerine gelmesini beklemediler?" diye sordu Aleksandr.

Stepanov, "Senin hayatta..." dedi.

"Sıradan bir madalya değil," diyerek sözünü kesti Tatyana. "Bu en büyük şeref madalyası. *Sovyetler Birliğinin Kahramanı* madalyası!" diye ekledi nefes nefese.

Stepanov önce Tatyana'ya sonra Aleksandr'a ve ardından tekrar Tatyana'ya bakarak, "Hemşiren.... seninle çok gurur duyuyor binbaşı," dedi.

"Evet efendim." Aleksandr gülümsememek için kendini zor tutuyordu.

Stepanov, "Ben daha müsait olduğun bir zamanda geleyim," dedi.

"Durun efendim," dedi Aleksandr bir süreliğine gözlerini Tatyana'dan ayırarak. "Askerlerimiz ne durumda?"

"İyiler. On gün izin kullandılar ve şu anda Almanları Sinyavino'dan çıkarmaya çalışıyorlar. Orada büyük sorunlar var. Ama biliyorsun, bu işler yavaş yavaş oluyor." Stepanov duraksadı. "Daha iyi haberlerim de var. Paulus geçen ay Stalingrad'da teslim oldu. Hitler, onu teslim olmadan iki gün önce mareşal yapmıştı. Şimdiye kadar Alman tarihinde hiçbir mareşalin teslim olmadığını söyledi.

Aleksandr gülümsedi. "Görünüşe göre Paulus tarihe geçmek istemiş. Stalingrad alındı. Leningrad'daki kuşatma kaldırıldı. Bu savaşı hâlâ kazanma şansımız var. Bu çok büyük bir zafer olacak."

"Aslında öyle." Stepanov, Aleksandr'ın elini sıktı. "Ama o kadar çok asker kaybettik ki; bu büyük zaferi kim kutlayacak bilmiyorum." Derin bir nefes aldı. "En kısa zamanda iyileş binbaşı. Seni yeni bir terfi bekliyor. Ne olursa olsun, seni ön cepheden uzak tutacağız."

"Ben savaştan uzak olmak istemiyorum efendim."

Tatyana omzundan dürttü.

"Yani teşekkür ederim demek istedim efendim."

Stepanov tekrar Aleksandr ile Tatyana'ya baktı.

"Seni iyi bir ruh hali içinde görmek çok güzel binbaşı. Seni en son ne zaman bu kadar... neşeli gördüğümü hatırlamıyorum. Ölümden dönmek sana iyi gelmiş."

Stepanov gitti.

"Albayı çok şaşırttın," dedi Aleksandr, Tatyana'ya gülümseyerek. "Ölümden dönmekle neyi kastetti?"

"Abarttı işte. Ama haklıymışsın. O iyi bir adam." Tatyana azarlar gibi yaparak, "Bu arada benim için ona teşekkür etmediğini de gördüm," dedi.

"Tatyana biz erkeğiz. O kadar samimi olamıyoruz."

"Ağzını aç."

"Bana ne yemeği getirdin?"

Patatesli lahana çorbası ve tereyağlı beyaz ekmek getirmişti.

"Bu kadar tereyağını nereden buldun?" 250 gram tereyağı vardı. "Yaralı askerlere fazla yağ veriyorlar," dedi. "Sen onların aldığından da fazlasını hak ettin."

"Ekstra morfin gibi mi?" diye sordu gülümseyerek.

"Hımmm. Bir an önce iyileşmen gerekiyor."

Kaşığı her ağzına götürdüğünde ve elleri ona her yaklaştığında, Aleksandr derin bir nefes alıyor ve ellerinin kokusunu içine çekmeye çalışıyordu.

"Sen yedin mi?"

Tatyana omuz silkti. "Yemek yemeye zamanım yok ki," diyerek sandalyesini yatağa yaklaştırdı.

"Sence, hemşirem beni öperse diğer hastalar itiraz eder mi?" dedi Aleksandr.

"Evet," dedi geri çekilerek. "Herkesi öptüğümü düşünürler."

Aleksandr etrafına bakındı. Odanın karşı tarafında bacaklarını kaybetmiş olan ve ölümle savaşan bir adam vardı. Onun için hiçbir şey yapılamazdı. Aleksandr'ın yatağının yanında, çadırın içine konmuş adam ise her nefes alıp verişinde büyük bir çaba harcıyordu. Marazov gibi.

"Onun neyi var?"

"Nikolay Ouspenski'nin mi? Bir akciğerini kaybetti," dedi Tatyana. Boğazındaki gıcığı temizleyerek, "İyileşecek. O çok iyi bir adam. Karısı buraya yakın bir köyde yaşıyor ve ona sürekli soğan gönderiyor," dedi.

"Soğan mı?"

Tatyana omuz silkti. "Köylüler böyle işte."

"Tatya," dedi alçak bir ses tonuyla. "İnga, kan sıvısına ihtiyaç duyduğumu söyledi. Yaram ne kadar..."

Tatyana hemen, "İyi olacaksın. Biraz kan kaybettin, hepsi bu," dedi. Bir an duraksadıktan sonra sesini alçaltarak, "Beni iyi dinle," dedi.

"Neden hep benim yanımda değilsin? Neden hemşirem sen değilsin?"

"İki gün önce bana gitmemi söyledin. Şimdi de yanında olmamı mı istiyorsun?"

"Evet."

"Sevgilim," dedi fısıldayarak. "Sana onun sürekli buralarda olduğunu söyledim. Beni duymadın mı? Araya bir mesafe sokmaya çalışıyorum. İna iyi bir yoğun bakım hemşiresi. İyileştiğin zaman seni başka bir yatağa geçirebiliriz."

"O yatak senin olduğun yerde mi? Öyleyse bir hafta içinde iyileşirim."

"Hayır Şura. Ben orada değilim."

"Neredesin?"

"Seninle konuşmam gerekiyor ve sen sürekli sözümü kesiyorsun."

"Eğer battaniyenin altından elimi tutarsan sözünü kesmeyeceğim," dedi Aleksandr.

Tatyana elini battaniyenin altına soktu ve küçük parmaklarını onunkilere kenetledi. "Eğer senin kadar güçlü ve iriyarı olsaydım; seni buzun üzerinde sırtımda taşırdım."

Aleksandr elini sıkarak, "Beni üzme olur mu? Bu güzel yüzünü gördüğüm için çok mutluyum. Lütfen öp beni."

"Hayır Şura. Beni dinleyecek..."

"Neden bu kadar harika görünüyorsun? Neden etrafa mutluluk saçıyorsun? Hiç bu kadar iyi göründüğünü hatırlamıyorum."

Tatyana ona doğru eğildi ve dudaklarını aralayarak sesini alçalttı. "Lazarevo'da bile mi?"

"Sus. Koskoca adamı ağlatacaksın. İçindeki pırıltı dışarıya vuruyor."

"Hayatta olduğun için çok mutluyum." Gerçekten de çok mutlu görünüyordu.

"Cepheye nasıl geldin?"

"Dinlesen, anlatacaktım," dedi gülümseyerek. "Lazarevo'dan dönünce yoğun bakım hemşiresi olmayı istediğime karar verdim. Kasımda beni görmeye gelmenden sonra da başvuru yaptım. Senin olduğun cepheye gidecektim. Doktorlarla birlikte buzun üzerinde olacaktım."

"Planın bu muydu?"

"Evet."

Başını salladı. "Bunu bana iyiki o zaman söylemedin. Şimdi sana kızacak gücüm yok."

"Sana birazdan söyleyeceğim şey için biraz daha güce ihtiyacın olacak." Heyecanını saklayamıyordu. Aleksandr'ın kalbi de küt küt

atmaya başladı. "Dr. Sayers, Greçeski'ye gelince, ona hemen yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordum. Leningrad'a Kızıl Ordu'nun isteği üzerine yaralıları tedavi etmek için gelmişti." Sesini alçalttı. "Sovyetler Birliği bile yaralıların sayısını küçümsüyor. Onları koyacak yer bile bulamıyoruz. Neyse, Dr. Sayers daha sonra Leningrad cephesine gideceğini söyledi ve ben de yardım edip edemeyeceğimi sordum." Tatyana gülümsedi. "Bu soruyu senden öğrendim. Sonuç olarak yardımıma ihtiyaç duydu. Yanında getirdiği tek hemşire de hastalanmıştı. Leningrad'ın bu soğuğunda hastalanması normal, öyle değil mi? Zavallı zatürree olmuş." Tatyana başını salladı. "Düşünsene. Şimdi daha iyi; ama hâlâ Greçeski'de. Ona orada ihtiyaçları var. Henüz yoğun bakım için yaptığım başvurunun yanıtı gelmediği için, buraya Dr. Sayers'in geçici asistanı olarak geldim. Bak." Tatyana büyük bir gururla Aleksandr'a üzerinde Kızıl Haç'ın amblemi olan kol bandını gösterdi. "Kızıl Ordu hemşiresi olmak yerine, Kızıl Haç hemşiresi oldum! Bu harika değil mi?" Yüzü aydınlanmıştı.

"Cephede olmaktan zevk aldığına sevindim Tatya," dedi Aleksandr.

"Şura! Cephede olmaktan değil. Dr. Sayers'in nereden geldiğini biliyor musun?"

"Amerika mı?"

"Yani Kızıl Haç'ın cipiyle Leningrad'a nereden geldiğini biliyor musun?"

"Hayır."

Titreyen bir ses tonuyla, "Helsinki!" dedi.

"Helsinki."

"Evet."

"Pekâlâ...."

"Kısa bir süre sonra nereye döneceğini biliyor musun peki?"

"Hayır. Nereye?"

"Şura! Helsinki'ye!"

Aleksandr hiçbir şey söylemedi. Yavaşça başını çevirdi ve gözlerini kapattı. Tatyana'nın ona seslendiğini duydu. Gözlerini açarak tekrar ona döndü. Gözleri fıldır fıldır dönüyor; parmaklarıyla koluna vuruyor; yüzünden ateşler çıkıyor ve hızlı hızlı nefes alıp veriyordu.

Aleksandr gülmeye başladı.

Koridorun karşı tarafındaki bir hemşire arkasına döndü.

"Gülme," dedi Tatyana. "Sessiz ol."

"Tatya, sus. Sana yalvarıyorum."

"Beni dinleyecek misin? Dr. Sayers ile tanıştıktan sonra sürekli düşünmeye başladım."

"Yoo hayır."

"Evet."

"Ne düşünüyorsun?"

"Greçeski'de sürekli düşünerek bir plan yapmaya çalıştım."

"Yoo hayır. Başka bir plan istemiyorum."

"Evet bir plan. Kendi kendime Dr. Sayers'in güvenilir olup olmadığını sordum. Sonra ona güvenebileceğime karar verdim; çünkü o iyi bir Amerikalı gibi görünüyor. Ona güvenecek ve bizden bahsedecektim. Seni ülkene kavuşturması ve bizi bir şekilde Helsinki'ye götürmesi için ona yalvaracaktım. Sadece Helsinki'ye. Oradan da kendi çabamızla Stockholm'e geçebilecektik."

"Tatya, bunları daha fazla dinlemek istemiyorum."

"Hayır, dinle beni!" diye fısıldadı. "Tanrı'nın bize ne kadar yardım ettiğini keşke görebilsen. Aralıkta Greçeski'ye Finlandiyalı, yaralı bir pilot geldi. Bu tür yaralılar sürekli geliyor ve ölüyordu. Onu kurtarmaya çalıştık; ama başından çok kötü yaralanmıştı. Uçağıyla Finlandiya körfezine düşmüş." Ses tonunu iyice alçalttı. "Onun

üniformasını ve kimliğini sakladım. Onları Dr. Sayers'in cipindeki bir bandaj kutusuna koydum. Şimdi orada seni bekliyorlar."

Aleksandr şaşkınlık içinde Tatyana'ya baktı.

"Tek korktuğum şey, Dr. Sayers'den kendini iki yabancı için tehlikeye atmasını istemekti. Bunu nasıl yapacağımı hâlâ bilmiyorum." Tatyana eğilerek omuzundan öptü. "Ama kocacığım, senin de araya girmen gerekiyordu. Doktoru kurtarmalıydın. Şu anda seni sırtında taşıması gerekse bile yardım edeceğine eminim."

Aleksandr tek kelime etmiyordu.

Sana Finlandiya üniforması giydireceğiz ve bir süreliğine Tove Hanssen olacaksın. Sonra da Dr. Sayers'in Kızıl Haç cipiyle seni Finlandiya sınırından Helsinki'ye geçireceğiz. Şura! Seni Sovyetler Birliği'nden çıkaracağım."

Aleksandr halâ bir şey söylemiyordu.

Tatyana sessiz; ama neşeli bir şekilde gülerek, "Sen de çok şanslı olduğumuzu düşünmüyor musun?" dedi. Kolundaki Kızıl Haç amblemini gösterip battaniyenin altından elini sıkarak, "Sen iyice iyileştikten sonra Helsinki'den bir kayığa bineceğiz. Baltık denizindeki buzlar çözülmüş olursa da Stockholm'a kadar kamyonla gideriz. İsveç savaşta tarafsız, unuttun mu yoksa?" dedi. Gülümseyerek, "Bana söylediğin tek kelimeyi bile unutmuyorum," diye ekledi. Onun elini bırakarak, ellerini çırptı. "Bu şimdiye kadar duyduğun en iyi plan değil mi? Aylarca körfezdeki bataklıklarda saklanma planından çok daha iyi."

Şaşkınlık içinde ona baktı. "Karşımda oturan bu kadın da kim?"

Tatyana ayağa kalktı. Ona doğru eğilip dudaklarından öperek, "Senin sevgili karınım," diye fısıldadı.

Umut, en iyi tedaviydi.

Yatağından kalkmaya, yürümeye ve hareket etmeye çalışan Aleksandr'a günler bir anda eskisi gibi uzun gelmemeye başladı.

Yataktan çıkamadı; ama kollarından destek alarak yatağın içinde oturdu; yemeğini kendi yedi ve Tatyana'nın ziyarete geleceği dakikalar için yaşadı.

Boş durmak Aleksandr'ı deli ediyordu. Tatyana'dan tahta parçaları ve asker bıçağı getirmesini istedi. Böylece onun gelmesini beklerken tahtaları yontarak palmiye ile çam ağacı, bıçak, kazık ve insan şekilleri yapıyordu.

Tatyana günde birkaç kez gelerek yanına oturuyor ve ona, "Şura, Helsinki'de atlı kızaklarla gezebiliriz. Bu güzel olmaz mı? Ayrıca gerçek bir kiliseye gidebiliriz! Dr. Sayers, Helsinki'deki İmparator Nicholas kilisesinin St. İshak'a çok benzediğini söyledi. Beni dinliyor musun?" diye fısıldıyordu.

Aleksandr gülümseyerek başını sallıyor ve tahta parçalarını yontuyordu.

Tatyana da yanında oturup ona bir şeyler fısıldamaya devam ediyordu. "Şura, Stockholm'un da Leningrad gibi granit taşlarla döşeli olduğunu biliyor muydun? Bizim büyük Peter'in 1725 yılında Karelia'yı İsveç'in elinden aldığından haberin var mı peki? Şaka gibi, öyle değil mi? O zamandan beri bizi özgürlüğüme kavuşturacak topraklar için savaşıyormuşuz. Stockholm'a gittiğimizde ilkbahar olacak. Sabahları limanda kurdukları pazarda meyveler, sebzeler ve balıklar satacaklar. Ahh Şura... Dr. Sayers domuz eti ve domuz pastırması denen bir şey sattıklarını bile söyledi. Hiç domuz pastırması yedin mi? Şura, beni dinliyor musun?"

Aleksandr gülümseyerek başını sallıyor ve tahta parçalarını yontuyordu.

"Stockholm'a gidince şu yeri de -şu anda adını hatırlayamıyorum- ah evet, İsveç Ünlüler Tağınağı'nı da ziyaret ederiz. Kralları orada yakıyorlarmış." Tatyana'nın yüzünde mutluluk vardı. "Kralları ve kahramanları. Orası hoşuna gidecek. Ziyaret ederiz değil mi?"

"Evet tatlı kız," dedi Aleksandr elindeki bıçakla tahtayı bırakarak. Onu kendine çekerek, "Gidip görürüz," diye ekledi.

5

"Aleksandr," dedi Dr. Sayers yanındaki sandalyeye oturarak "Seninle alçak sesle İngilizce konuşabilir miyim? Bütün gün Rusça konuşmak bana zor geliyor."

"Elbette," dedi Aleksandr, İngilizce olarak. "O dili yeniden duyabilmek güzel."

"Daha önce uğrayamadığım için özür dilerim." Başını salladı. "Sovyet cephelerine giderek kendimi tam bir cehennemin içine attığımı görebiliyorum. Yanımdaki bütün erzaklar bitti. Lend-Lease gemileri yeterince çabuk ulaşamıyor. Rus yemekleri yiyor ve yerlerde uyuyorum."

"Yatağınızın olması gerekiyor."

"Yataklara yaralıları yatırıyoruz. Ben de kalın kartonların üzerinde uyuyorum."

Aleksandr, Tatyana'nın da karton üzerinde yatıp yatmadığını merak etti.

"Buradan çoktan gideceğimi düşünüyordum. Ama halime bak. Hâlâ buradayım. Günde yirmi saat çalışıyorum. En sonunda boş zamanım oldu. Konuşmak ister misin?"

Aleksandr doktoru inceleyerek omuz silkti. "Nerelisin Dr. Sayers? Yani kökenin nerede?"

Sayers gülümsedi. "Boston. Orayı biliyor musun?"

Aleksandr başını salladı. "Ailem Barrington'dandı."

"Bu harika," diye haykırdı Sayers. "Komşu sayılırız." Bir an duraksadı. "Haydi anlat bana. Uzun bir hikâyen mi var?"

"Evet."

"Bana anlatabilir misin? Bir Amerikalının Kızıl Ordu'da nasıl binbaşı olduğunu çok merak ediyorum."

Aleksandr hiçbir şey söylemeden doktoru inceledi.

"Ne kadar uzun süredir birine güvenmeden yaşıyorsun? Bana güven," dedi Sayers.

Aleksandr derin bir nefes alarak her şeyi anlattı. Eğer Tatyana bu adama güvendiyse, bu onun için yeterliydi.

Dr. Sayers dikkatle dinledikten sonra, "Bu çok zor bir durum," dedi.

"Sen gerçekten ciddisin."

Bu kez inceleme sırası doktordaydı. "Yardımcı olabileceğim bir şey var mı?"

Aleksandr hemen cevap vermedi. "Bana hiçbir şey borçlu değilsin."

Sayers bir an duraksadı. "Evine dönmek istiyor musun?"

"Evet," dedi Aleksandr. "Dönmek istiyorum."

"Ne yapabilirim?"

Aleksandr yüzüne baktı. "Hemşiremle konuş. O sana ne yapacağını söyleyecek." Hemşiresi neredeydi. Gözlerini ona dikme ihtiyacı hissediyordu.

"İna mı?"

"Tatyana."

"Ahh Tatyana." Doktorun yüzünde bir şefkat ifadesi belirdi. "Bunları biliyor mu?"

Aleksandr doktorun yüz ifadesine bakarak güldü ve başını salladı. "Dr. Sayers, sana her konuda güveneceğim. İki kişinin hayatı senin elinde. Tatyana..."

"Evet?"

"...benim karım." Bu kelimeler içini sımsıcak bir duyguyla sarmıştı.

"Neyin?"

"Karım."

Doktor şaşkınlık içinde yüzüne baktı. "Karın mı?"

Aleksandr doktorun tepkisini izlerken çok eğlendi. Bir an afallamış; düşünmeye başlamış ve sonra her şeyi anlamıştı. "Ne kadar aptalmışım," dedi. "Tatyana senin karın. Bunu tahmin etmeliydim. Kafamdaki birçok şey şimdi netleşiyor." Derin bir nefes alıp, "Çok şanslısın," diye ekledi.

"Evet."

"Sus binbaşı. Sadece ne kadar şanslı bir adam olduğunu söylemek istedim."

"Bunu senin dışında hiç kimse bilmiyor doktor. Onunla konuş. Morfin almıyor ve yaralı değil. Sana ne yapmak istediğini anlatacaktır."

"Bundan şüphem yok," dedi Dr. Sayers. "Görünüşe bakılırsa, burada bir süre daha kalacağım. Yardım etmemi istediğin başka biri var mı?"

"Hayır. Teşekkürler."

Dr. Sayers kalkarken Aleksandr'ın elini sıktı.

Aleksandr, Tatyana yokken onunla ilgilenen hemşireye, "İna, iyileşen hastaların olduğu bölüme ne zaman taşınacağım?" diye sordu.

"Aceleniz ne? Daha bilinciniz yeni yerine geldi. Size burada bakacağız."

"Sadece biraz kan kaybettim, hepsi bu. Beni buradan çıkarın. Oraya kendim yürüyerek gideceğim."

"Sırtınızda yumruğum büyüklüğünde bir delik var Binbaşı Belov," dedi İna. "Hiçbir yere gitmiyorsunuz."

"Yumruğun çok küçük," dedi Aleksandr. "Bunda büyütecek ne var?"

"Size büyütecek neyin olduğunu söyleyeyim," dedi. "Buradan gitmiyorsunuz. Şimdi izin verin sizi yüzüstü yatırayım ve yaranıza pansuman yapayım."

Aleksandr yüzüstü yattı. "Ne kadar kötü?"

"Kötü binbaşı. Bomba etinizden büyük bir parçayı söküp çıkarmış."

Aleksandr gülümsedi. "Etimden bir *paund* mu çıkarmış İna?"

"Ne?"

"Boş ver. Bana doğruyu söyle. Ne kadar kötü yaralandım?"

İna üzerindeki kıyafetleri değiştirirken, "Oldukça kötü. Hemşire Metanova size söylemedi mi? Onu anlamıyorum. Dr. Sayers sizi buraya getirdikten sonra şöyle bir baktı ve kurtulamayacağınızı düşündüğünü söyledi," dedi.

Bu Aleksandr'ı hiç şaşırtmadı. Uzun süre bilinçsiz bir şekilde yatmıştı. Yaşadığını hissetmemişti. Yine de ölebileceğini hayal bile edemiyordu. İna pansuman yaparken yüzüstü yattı ve onu dinledi.

"Doktor iyi biri. Kendini size karşı sorumlu hissettiği için sizi kurtarmak istedi. Ama çok fazla kan kaybettiğinizi söyledi."

"Bu yüzden de yoğun bakımdayım?"

"Şu anda buradasınız." İna başını salladı. "İlk başta buraya getirilmediniz." Omzunu okşadı. "Önce ölümcül tehlike taşıyan hastaların olduğu bölümde kaldınız."

"Yaaa!" Yüzündeki tebessüm soldu.

"Tatyana adındaki hemşire," dedi İna. "O... ölümle savaşan hastalarla oldukça ilgili. Yoğun bakımda olup bize yardım etmesi gerekirken, sürekli umutsuz hastaları kurtarmaya çalışıyor."

O zaman şu anda da oradaydı. "Bunu nasıl yapıyor?" dedi Aleksandr.

Pek başarılı olamıyor. Oradakilerin çoğu ölüyor. Ama onlar ölene kadar başlarında bekliyor. Onun içinde ne var bilmiyorum. Sonuç

olarak bütün hastalar ölüyor; ama..."

"Mutlu mu ölüyorlar?"

"Mutlu değil, sadece... Anlatamıyorum."

"Korkusuzca mı?"

"Evet!" diye haykırdı Aleksandr'a doğru eğilip yüzüne bakarak. "Korkusuzca ölüyorlar. Ona 'Tatya, eninde sonunda ölecekler. Onları yalnız bırak,' dedim. Sadece ben değil; Dr. Sayers de yoğun bakımda çalışmasını söyleyip duruyor. Ama bunu duymazdan geliyor." İna ses tonunu alçalttı. "Doktoru bile umursamıyor!"

Aleksandr'ın yüzünde tekrar bir tebessüm belirdi.

"Ağzı da çok iyi laf yapıyor. Hastanede yırtık pırtık elbiselerle dolaşan şu adama neler söyledi bilmiyorum. Seni buraya ilk getirdiklerinde, önceden de söylediğim gibi, doktor yüzüne baktı ve başını sallayarak 'Çok kan kaybetmiş,' dedi. Bunu söylerken çok üzgündü."

Çok kan kaybetti mi? Aleksandr'ın yüzü sapsarı oldu.

İna devam etti. "'Onu unutun. Bu saatten sonra yapabileceğimiz bir şey yok,' dedi." Aleksandr'ın yarasını temizlemeye ara verdi. "Tatyana ona ne dedi, biliyor musun?"

"Hayal edemiyorum," dedi Aleksandr. "Ne dedi?"

İna dedikoducu bir kadın tavrına büründü ve ses tonunda öfke vardı. "Kim olduğunu sanıyor bilmiyorum. Ona yaklaştı; ses tonunu alçalttı ve doğrudan gözlerinin içine bakarak 'Siz bilinçsiz bir halde o nehrin üzerinde yatarken, aynı şeyi sizin için söylememiş olması çok iyi doktor! Siz yere yığıldığınızda arkasını dönüp gitmemekle gerçekten çok iyi yapmış Dr. Sayers.'" İna neşeyle güldü. "Ona inanamadım. Bir doktorla bu şekilde konuşması beni çok şaşırttı."

Aleksandr gözlerini kapayıp Tatya'sını düşünerek, "Aklından ne geçiyordu?" diye sordu.

"Azimliydi. Bu, kişiliğinin bir parçası," dedi. "Doktora senin için bir litre kan verdi."

"O kanı nereden buldu?"

"Kendi kanını verdi," dedi gülümseyerek. "Şansınıza binbaşı, hemşire Metanova herkese kan verebiliyor."

Aleksandr elbette, diye düşündü gözlerini kapayarak.

İna devam etti. "Doktor ona daha fazla kan veremeyeceğini söyledi. O ise bir litre kanın yeterli olmayacağını iddia etti. Doktor 'Evet ama daha fazla verecek kanın yok,' dedi. O da 'Daha kanım var,' dedi. Doktoru ikna etti ve dört saat sonra ona yarım litre daha kan verdi."

İna yarasını bandajlarken, Aleksandr yüzüstü yatarak onu dinledi. Zor nefes alıyordu.

"Doktor ona Tatyana boşa zaman harcıyorsun. Sırtındaki yanığa bak. İltihap kapacak, dedi. Size vermek için yeterince penisilinimiz yoktu. Ayrıca kan değerleriniz de çok düşüktü." Aleksandr, İna'nın şaşkınlık içinde güldügünü duydu. "O gece geç bir saatte hastaları kontrol ederken, Tatyana'yı sizin yatağınızın yanında buldum. Kolundaki sondaya bir şırınga takmıştı. Onu izledim. Size bunu söyleyince bana inanamayacaksınız binbaşı; ama kolundaki sondanın sizin kan şişenize bağlı olduğunu gördüm." İna'nın gözleri fal taşı gibi açıldı. "Damarından akan kanın sizin kan şişenizin içine damladığını gördüm. İçeri girip 'Sen deli misin? Aklını mı kaybettin? Ona kendi kanını mı veriyorsun?' dedim. Bana tartışmaya ortam vermeyecek sakin bir ses tonuyla 'İna bunu yapmazsam, ölecek,' dedi. Ona bağırdım. 'Yoğun bakım ünitesinde yaralarına pansuman yapılmasını bekleyen otuz asker var. Neden onlarla ilgilenip bu işi Tanrı'ya bırakmıyorsun?' dedim. O da 'O ölmedi. Hâlâ yaşıyor. Yaşadığı sürece de benim,' diye cevap verdi. Buna inanabiliyor musunuz binbaşı? Ama aynen böyle söyledi. 'Tanrı aşkına, o zaman sen de öl. Umurumda değil,' dedim ona. Ama ertesi sabah onu şikâyet etmek için Dr. Sayers'in yanına gittim. Prosedüre uymadığını ve onun söylediklerini yapmadığını anlattım. Dr. Sayers onu azarlamak için odadan fırladı." İna ses tonunu iyice alçalttı. "Onu sizin yatağınızın yanında baygın halde bulduk. Ölmek üzereydi; ama

sizin durumunuz düzelmişti. Tatyana yüzü bembeyaz bir halde yerden kalktı ve doktora 'Belki şimdi ona biraz penisilin verebilirsiniz,' dedi. Doktorun şaşkın bir halde olduğunu gördüm. Ancak size penisilin, plazma ve morfin verdi. Sonra sizi ameliyat ederek vücudunuzdaki bomba parçalarını çıkardı ve böbreğinizi kurtardı. Sonra da dikiş attı. Tatyana da onun ve sizin yanınızdan bir an olsun ayrılmadı. Doktor ona yaranızın iltihaplanmaması için her üç saatte bir bandajların değişmesi gerektiğini söyledi. Ölümcül hastaların olduğu ünitede hemşire olarak sadece ikimiz vardık. O sadece sizinle ilgilendiği için; diğer bütün hastalara tek başıma bakmak zorunda kaldım. On beş gün boyunca bandajlarınızı ve kıyafetlerinizi değiştirdi. Her üç saatte bir yaptı bunu. En sonunda hayalet gibi bembeyaz oldu. Bunun sebebi sizdiniz. O sırada sizi yoğun bakım ünitesine taşıdık. Ona 'Tatya, bu adama yaptıklarından sonra seninle evlenmesi lazım,' dedim. O da 'Böyle mi düşünüyorsun?' diye sordu." İna sustu. "İyi misiniz binbaşı? Neden ağlıyorsunuz?"

O gün öğleden sonra Tatyana yemek yedirmek için geldiğinde, Aleksandr elini tuttu ve bir süre hiç konuşmadı.

"Sorun ne sevgilim?" diye fısıldadı. "Neren acıyor?"

"Kalbim," diye cevapladı.

Oturduğu sandalyede ona doğru eğildi. "Şura, tatlım, izin ver yemeğini yedireyim. Senden sonra on ağır hastaya daha yemek yedirmem gerekiyor. Bir tanesinin dili yok. Oradaki durumun zorluğunu düşünebiliyor musun? Bu gece gelmeye çalışacağım. İna beni biliyor. Seni hayata döndürdüğümü düşünüyor." Tatyana gülümsedi. "Neden bana öyle bakıyorsun?"

Aleksandr hâlâ konuşamıyordu.

Tatyana o gece geç saatlerde tekrar geldi. Işıklar sönmüştü ve herkes uyumuştu. Aleksandr'ın yanına oturdu.

"Tatya..."

"İna boşboğazın teki. Ona hastamı üzmemesini söylemiştim. Senin endişelenmeni istemedim. Çenesini tutamadı."

"Ben seni hak etmiyorum," dedi Aleksandr.

"Aleksandr ne sanıyordun? Buradan kurtulma şansımız varken, ölmene izin vereceğimi mi? Kurtuluşa bu kadar yaklaşmışken seni kaybedemezdim."

"Seni hak etmiyorum," diye tekrarladı.

"Kocacığım, Luga'yı unuttun mu? Leningrad'ı hatırlamıyor musun? Peki ya Lazarevo'yu? Ben unutmadım. Benim hayatım senin."

6

Aleksandr uyanınca Tatyana'nın yanındaki sandalyede oturduğunu gördü. Sarı saçlarında hemşire kepi vardı ve oturduğu yerde uyuyordu. Büyük oda karanlık ve soğuktu. Başındaki kepi çıkararak gözlerinin üzerine düşen saçlarını, kaşlarını, çillerini, küçük burnunu ve yumuşak dudaklarını elledi. Tatyana uyandı. "Hımmm," dedi elini ona vurmak için kaldırarak. "Ben gitsem iyi olacak."

"Tatya, ne zaman bir bütün olacağım?" diye fısıldadı.

"Kendini bir bütün olarak hissetmiyor musun sevgilim?" dedi ona doğru eğilerek. "Sarıl bana Şura. Sıkıca sarıl." Bir an duraksadıktan sonra fısıldayarak, "Benim sevdiğim gibi..." diye ekledi.

Aleksandr kollarını ona doladı. Tatyana da boynuna sarıldı ve yüzünü öperken saçları vücuduna değdi. "Bana bir anı anlat," diye fısıldadı Aleksandr.

"Hımmm, nasıl bir anı istiyorsun?"

"Nasıl bir anı istediğimi biliyorsun."

Onu öpmeye devam ederek fısıldadı. "Yağmurlu bir gecede Nayra'nin evinden koşarak dönmüş ve battaniyelerimizi ateşin kenarına yaymıştık. O gece benimle çok güzel sevişmiştin ve ben durman için yalvarana kadar devam edeceğini söylemiştin." Tatyana yanağından öperek gülümsedi. "Ben yalvardım mı peki?"

"Hayır," dedi. "Yalvaracak kadar gücün yoktu Tatişya."

"Senin de öyle," diye fısıldadı. "Ondan sonra üzerimde uyuyakalmıştın. Sen üzerimde uyurken uzun bir süre kıpırdamadan kalkmanı beklemiştim. Sonra ben de uyuyakaldım ve sabah olduğunda hâlâ üzerimde yatıyordun. Hatırlıyor musun?"

"Evet," dedi gözlerini kapatarak. "Hatırlıyorum." Her şeyi hatırlıyordu. Söylediği her kelimeyi; her nefesini, her gülüşünü, vücuduna kondurduğu her öpücüğü, oynadıkları her oyunu ve ona pişirdiği her Bronz Atlı lahana böreğini hatırlıyordu.

"Şimdi sen bana bir anı anlat," diye fısıldadı Tatyana. "Ama alçak sesle. Yoksa şuradaki kör adam kalp krizi geçirecek."

Aleksandr yüzündeki saçları kenara çekerek gülümsedi. "Aksinya banyonun kapısındayken, seninle içeride sabunlu bir halde sevişiyorduk ve sana sürekli ses çıkarmamanı söylüyordum."

"Şişşşt," dedi Tatyana karşı tarafta yatan adama bakarak. Soluk soluğaydı.

Aleksandr geri çekilmeye çalıştığını hissetti. "Dur," dedi onu kendine çekip karanlık odada etrafına bakınarak. "Bir şeye ihtiyacım var."

Ona bakarak gülümsedi. "Öyle mi? Neye?" Aleksandr gözlerindeki bakıştan her şeyi anlayacağını biliyordu. "İyileşiyor olmalısın asker."

"Hayal edebileceğinden çok daha hızlı."

Kıpkırmızı olan yüzünü ona yaklaştırarak, "Hayal edebiliyorum," diye fısıldadı.

Aleksandr hemşire üniformasının düğmelerini çözmeye başladı.

Tatyana geri çekildi. "Hayır, yapma," dedi yavaşça.

"Yapma da ne demek oluyor? Tatya, önünü aç. Göğüslerine dokunmak istiyorum."

"Hayır Şura," dedi. "Biri uyanıp bizi görecek. Sonra ikimizin de başı belaya girecek. Biri mutlaka görecek. Bir hemşire olarak elini

tutmam garip karşılanmayabilir; ama bu olmaz. Bunu Dr. Sayers bile anlamayabilir."

Aleksandr elini bırakmadan, "Dudaklarımı teninde hissetmek istiyorum. Göğüslerinin birkaç saniyeliğine de olsa yüzüme değmesini istiyorum. Haydi Tatya önünü aç ve yastığımı düzeltiyormuşsun gibi bana doğru eğil. Ben de göğüslerini yüzümde hissedeyim."

Derin bir iç geçirip tedirgin bir halde düğmelerini açtı. Aleksandr onu o kadar çok istiyordu ki; hiçbir şey umurunda değildi. Herkesin uyuduğunu düşünerek kendini rahatlattı ve Tatyana düğmelerini açarken ağzının suları aka aka onu izledi. Üniformasının düğmelerini beline kadar açtı ve ona yaklaşarak fanilasını kaldırdı.

Aleksandr göğüslerini görünce o kadar sesli nefes almaya başladı ki; Tatyana hemen geri çekilerek fanilasını indirdi. Göğüsleri en son gördüğünden beri iki kat büyümüştü ve bembeyazdı. "Tatyana!" diye homurdandı ve ona geri çekilme fırsatı vermeden kolundan yakalayarak kendine çekti.

"Şura, yapma. Bırak gideyim," dedi Tatyana.

"Tatyana!" diye tekrarladı Aleksandr. "Ahh, hayır Tatya!"

Elinden kurtulmak için daha fazla mücadele vermedi. Eğilerek onu öptü. "Haydi, bırak da gideyim," diye mırıldandı.

Aleksandr gitmesine izin vermedi. "Aman Tanrım! Sen?.."

"Evet Aleksandr. Hamileyim."

Hiçbir şey söylemeden ışıl ışıl parlayan yüzüne baktı.

"Ne yapacağız?" diye sordu en sonunda.

Onu öperek, "Bir bebeğimiz olacak! Amerika'da. Bu yüzden iyileşmek için acele et de, bir an önce gidelim buradan," dedi.

Aleksandr söyleyecek bir şey bulamadı. "Bunu ne zamandan beri biliyorsun?" diye sordu.

"Aralık ayında öğrendim."

Aleksandr'ın vücudu buz kesildi. "Cepheye gelmeden önce bunu biliyor muydun?"

"Evet."

"Hamile olduğunu bile bile buzun üzerinde mi süründün?"

"Evet."

"Hamile olduğunu bile bile bana kan mı verdin?"

"Evet," diyerek gülümsedi. "Evet."

Aleksandr başını duvardan, yanındaki sandalyeden ve Tatyana'dan çevirerek çadırın arkasında yatan adama baktı. "Neden bana söylemedin?"

"Şura," dedi. "Sana söylemedim; çünkü kendin kötü durumdayken bir de benim için endişeleneceğini düşündüm. Beni koruyamadığını hissediyorsun; ama ben iyiyim," dedi gülümseyerek. "Hatta çok iyiyim. Ayrıca henüz erken. Bebek ağustosta doğacak."

Aleksandr kolunu gözlerinin üzerine koydu. Ona bakamadı. Tatyana'nın, "Göğüslerimi tekrar görmek ister misin?" dediğini duydu.

Aleksandr başını sallayarak, "Şimdi uyuyacağım. Beni görmeye yarın gel," dedi. Tatyana'nın kolundan öptüğünü hissetti. O gittikten sonra, Aleksandr sabaha kadar gözünü kırpmadı.

Tatyana, hamile bir kadınla NVKD sınır askerlerini ve düşmanları Finlandiya'yı atlatmanın onu ne kadar korkuttuğunu nasıl anlayamıyordu? Duyguları ve mantığı neredeydi?

Aleksandr ne sanıyordu ki? Bu kız ona para getirmek için Manstein'in ordusunu atlatarak 150 kilometre gelmiş ve Amerika'ya yalnız gitmesini söylemişti. Duygularını kaybettiği ortadaydı.

Aleksandr kendi kendine, karısını ve bebeğini Rusya'dan yürüyerek çıkarmayacağını söyledi. Sonra beşinci bölgedeki evi, pisliği, kokuyu, gece gündüz devam eden hava saldırılarını ve soğuğu düşündü. Geçen kış kucağında bebeğiyle karın üzerinde donmuş olan bir anne görmüş ve bunun karşısında bütün vücudu

titremişti. Onun için Sovyetler Birliği'nde kalmak mı; yoksa Tatyana'yı ülkesine götürme riskini almak mı daha kötüydü?

Dünyadaki en büyük orduda asker olan Aleksandr, bu iki seçenek arasında çaresiz kaldı.

Ertesi sabah Tatyana ona kahvaltısını yedirmeye geldiğinde, Aleksandr, "Umarım sen hamileyken hiçbir yere gitmeyeceğimi söylersem beni anlarsın," dedi.

"Sen neden bahsediyorsun? Elbette gideceksin."

"Unut bunu!"

"Şura, işte sana bu yüzden söylemek istemedim. Bu şekilde anlayacağını biliyordum."

"Nasıl anladım Tatyana?" dedi. "Bana nasıl anladığımı söyle. Yataktan çıkamıyorum. Nasıl çıkabilirim? Karım hamile ve elim kolum bağlı halde..."

"Elin kolun bağlı falan değil!" diye haykırdı Tatyana. "Yaralı da olsan hâlâ hayattasın. Bu yüzden bana bunu söyleme. Her şey geçici Ama sen kalıcısın. Bu yüzden cesaretli ol asker. Bak senin için ne buldum: yumurta. Dr. Sayers'den, bunların suyu alınmış değil; gerçek yumurta olduğuna dair garanti aldım."

Aleksandr, Helsinki'den Stockholm'e Alman ateşi altında, buzun üzerinde 500 kilometre boyunca bir kamyonla gideceklerini düşünerek ürperdi. Tatyana'nın elindeki yumurtalara bakamıyordu bile.

Tatyana'nın derin bir nefes aldığını duydu. "Neden böylesin? Niçin her şeyi farklı algılıyorsun?"

"Nasıl algılıyorum?"

"Böyle işte," dedi ona yumurta yemesi için çatal vererek. "Ye lütfen..."

Aleksandr çatalı metal tepsinin üzerine fırlattı. "Tatya, bebeği aldır!" dedi dik başlı bir şekilde. "Dr. Sayers halleder bunu. Başka çocuklarımız olur. Söz veriyorum, bir sürü çocuk yaparız. Katolikler gibi çok sayıda çocuğumuz olur. Ama planlarımızı sen hamileyken gerçekleştiremeyiz. Bunu yapamam," diye ekledi. Elini tuttu; ama Tatyana geri çekerek ayağa kalktı.

"Dalga mı geçiyorsun?" dedi.

"Elbette hayır. Kızlar hep kürtaj olur," diyerek duraksadı. "Daşa üç kez çocuk aldırdı." Aleksandr, Tatyana'nın yüzünden ne kadar korktuğunu anladı.

"Senden mi?" dedi.

"Hayır Tatya," dedi yorgun bir halde gözlerini ovuşturarak. "Benden hamile kalmadı."

Tatyana rahat bir nefes alsa da hâlâ yüzü bembeyaz bir halde, "Ama kürtajın 1938 yılından beri kanuna aykırı olduğunu sanıyordum," dedi.

"Tanrım!" dedi Aleksandr. "Neden bu kadar safsın?"

Kontrolünü korumaya çalışırken elleri titriyordu. Dişlerini sıkarak, "Haklısın. Belki de seninle tanışmadan önce kanun dışı üç kürtaj yaptırmam gerekiyordu. Bu beni senin gözünde daha çekici ve daha uyanık yapabilirdi," dedi.

Aleksandr'ın kalbi sıkıştı. "Özür dilerim. Onu kastetmedim," diyerek duraksadı. Tatyana elini tutamayacağı kadar uzağındaydı ve üzgündü. "Daşa'nın sana söylemiş olabileceğini düşünmüştüm."

"Hayır söylemedi," dedi Tatyana acı dolu bir ses tonuyla. "Benimle hiç bu tür konuları konuşmazdı. Ailem de beni ellerinden geldiğince korudu. Sonuç olarak birçok insanla aynı bina içinde yaşıyorduk. Annemin otuzlu yaşlarının ortasında on kez, Nina İglenko'nun ise sekiz kez kürtaj yaptırdığını biliyorum. Ama benim bahsettiğim bu değil."

"Ne peki? Sorun ne? Neden bahsediyorsun?"

"Senin için neler hissettiğimi bilirken, böyle bir şey yapacağımı nasıl düşünürsün?"

"Elbette düşünemem. Bunu neden yapasın ki zaten? Kafamı rahat ettirecek bir şey yapar mısın hiç?" dedi Aleksandr.

Tatyana ona doğru eğilerek, "Haklısın. Bir tarafta kafanın rahat olması diğer yanda da bebeğin var. Seçim yapmak zor." Yumurta tabağını tepsinin üzerine bıraktı ve başka tek kelime etmeden gitti.

Tatyana bütün gün gelmeyince, Aleksandr, Tatyana'nın ona kızgın olmasına dayanamayacağına karar verdi. On altı saat boyunca yanına hiç uğramamıştı. İna ve Dr. Sayers'e onu getirmelerini söyledi; ama görünüşe göre çok yoğun olduğu için gelemiyordu. En sonunda gecenin geç bir saatinde tereyağlı ekmekle geldi. "Bana kızgınsın," dedi Aleksandr elindeki ekmeği alarak.

"Kızgın değilim," dedi. "Sadece hayal kırıklığına uğradım."

"Bu daha da kötü." Aleksandr kabullenircesine başını salladı. "Tatya bana bak." Tatyana bakışlarını ona yöneltince, Aleksandr, mavi gözlerinden ona karşı olan aşkının taştığını gördü. "Senin istediğini yapacağız," dedi Aleksandr derin bir iç geçirerek. "Her zamanki gibi."

Tatyana gülümseyerek yatağın kenarına oturdu ve cebinden bir sigara çıkardı. "Bak sana ne getirdim? Birkaç nefes çekmek ister misin?"

"Hayır Tatya," dedi Aleksandr onu kendine çekerek. "Göğüslerini yüzümde hissetmek istiyorum." Üniformasının düğmelerini açarken onu öpmeye başladı.

"Korkup geri çekilmeyeceksin, öyle değil mi?"

"Sadece buraya gel ve bana doğru eğil."

İçerisi karanlıktı ve herkes uyuyordu. Tatyana gömleğini çıkardı. Aleksandr nefessiz kaldı. Tatyana eğilerek göğüslerini ona bastırdı. Aleksandr gözlerini açarak yüzünü büyük göğüslerinin arasına

gömdü. Derin bir nefes aldı ve kalbinin üzerindeki beyaz deriyi öptü. "Ahh Tatişya..."

"Efendim?"

"Seni seviyorum."

"Ben de seni seviyorum, asker." Göğüslerini, ağzının, burnunun ve yanaklarının üzerine hafifçe sürtmeye başladı. "Seni tıraş etmem gerekiyor," diye fısıldadı. "Sakalların çok uzamış."

"Sen de yumuşacıksın," dedi ağzını genişleyen meme uçlarının etrafında gezdirirken. Aleksandr, Tatyana'nın inildememek için büyük bir mücadele verdiğinin farkındaydı. Sonra inildedi ve geri çekilerek gömleğini indirdi. "Şura, beni heyecanlandırma. Eminim buradaki bütün adamlar uyanır. Şehvetin kokusunu alırlar."

"Ben de alabiliyorum," dedi Aleksandr.

Tatyana bütün düğmelerini ilikledikten sonra ona sarıldı. "Şura, görmüyor musun? Bebeğimiz Tanrı'nın bize gönderdiği bir işaret," diye fısıldadı.

"Öyle mi?"

"Kesinlikle," dedi neşe içinde.

Aleksandr bir anda her şeyi anladı. "Neşenin sebebi bu," diye haykırdı. "Hastanede bütün gün dolanıp moral vermenin sebebi bu bebek!"

"Evet," dedi. "Bunun bizim için çok büyük bir önemi var. Lazarevo'yu düşün. Yirmi dokuz gün boyunca kaç kez birlikte olduk?"

"Bilmiyorum," diyerek gülümsedi. "Kaç kez? Yirmi dokuzun sonuna kaç sıfır eklememiz gerekiyor?"

Tatyana yavaşça güldü, "iki ya da üç sıfır. Yorgunluktan tükenene kadar birlikte olduk ve ben hamile kalmadım. Beni bir hafta sonu görmeye geldin -siz nasıl diyorsunuz *karnı burnunda* mı?"

Aleksandr yüksek sesle gülmeye başladı. "Bunun için teşekkürler. Ama Tatya, sana hatırlatırım, o hafta sonu çok az seviştik."

"Evet."

Bir süre gülümsemeden birbirlerine baktılar. Aleksandr biliyordu. Leningrad'daki o hafta sonu ölüme çok yaklaşmışlardı.

Tatyana düşüncelerini doğrularmış gibi, "Bize gitmemizi Tanrı söylüyor. Bunu hissedemiyor musun? Bunun senin kaderin olduğunu söylüyor! Senin bebeğin karnımda olduğu sürece başıma hiçbir şey gelmeyeceğini anlatmaya çalışıyor," dedi Tatyana.

"Öyle mi?" dedi Aleksandr, Tatyana'nın karnını okşayarak. "Tanrı böyle mi söylüyor? Neden bunu Daşa ile birlikte Ladoga kamyonunda giderken, ölü bebeğini kucağında kışladan Kobona'ya kadar taşıyan kadına söylemiyorsun?"

"Şu anda kendimi her zamankinden daha güçlü hissediyorum," dedi Tatyana ona sarılarak. "Senin meşhur kaderciliğine ne oldu koca adam?"

"Tatya, Dr. Sayers ile konuştun mu?" Aleksandr battaniyenin altından elini tutuyor; parmaklarını, bileğini ve avcunu hissediyordu.

"Elbette. Bütün yaptığım onunla konuşmak ve detayları gözden geçirmek. Senin yürümeni bekliyoruz. Her şey hazır. Benim yeni Kızıl Haç seyahat belgelerimi bile doldurdu." Ona doğru eğildi. "Ellerimi çok güzel okşuyorsun Şura. Şimdi uyuyacağım."

"Uyuma. Belgelerde ismin ne olarak geçiyor?"

"Jane Barrington."

"Bu harika. Jane Barrington ve Tobe Hassen."

"Tove."

"Annem de bir Finlandiyalı. İyi bir ikili oluyoruz."

"Öyle değil mi?" Gözlerini hafifçe kapadı. "Bu masaj çok güzel geldi Şura. Sakın durma."

"Durmayacağım," dedi ona bakarak. Bu gözlerini açmasına sebep oldu.

Bir süre geçmişi hatırlayarak birbirlerine baktılar.

Tatyana gülümsedi. "Amerika'da senin ismini taşıyabilir miyim?" diye fısıldadı.

"Amerika'ya gidince seni buna zorunlu kılacağım." Aleksandr düşünceliydi.

"Sorun ne?"

"Pasaportumuz yok," dedi.

"Ne var bunda? Stockholm'deki Amerikan konsolosluğuna gideceksin. Her şey yoluna girecek."

"Biliyorum; ama Helsinki'den Stockholm'e giderken de pasaporta ihtiyacımız var. Baltık denizini geçmek çok tehlikeli. Bu kolay olmayacak."

Tatyana gülümsedi. "O topal şeytanla gitsen ne yapacaktın? Benimle yaptığının aynısını." Bir an duraksadı. *"Evgeni, büyük bir istek içinde, kendine hâkim olamayarak kaptana seslenir ve ona çeyrek şilin karşılığında o yasak denizi geçirmesini söyler."* Neşe içinde gülümseyerek "Annen, sen ve on bin doların bizi Amerika'ya götürecek," dedi. Küçük elleri onunkilerin içinde kaybolmuştu.

Aleksandr aşkının ağırlığı altında eziliyordu.

"Şura," dedi Tatyana titreyen bir ses tonuyla. "Bana Puşkin'in kitabını verdiğin günü hatırlıyor musun? Yaz Bahçesi'nde karnımı doyurduğun o günü."

"Daha dün gibi," dedi Aleksandr gülümseyerek. "O gece bana âşık olmuştun."

Tatyana kıpkırmızı oldu ve boğazındaki gıcığı temizledi. "Peki....yani öyle utangaç bir tavuk olmasaydım... beni..." Duraksayarak başını çevirdi.

"Ne?" Elini sıktı. "Seni öper miydim?"

"Evet."

"Tatya, benden çok korkuyordun." Aleksandr o anı hatırlayarak başını salladı. "Seni deli gibi istiyordum. Öpmek mi? Bana biraz olsun yeşil ışık yaksan seni hemen orada bankın üzerine yatırırdım."

7

Aleksandr her gün daha çok güçleniyordu. Ayağa kalkabiliyor ve yatağının yanında durabiliyordu. Ayakta dururken hâlâ acı çekiyordu; ama artık morfin almıyordu ve sırtı gece gündüz zonklayarak ona ölüme ne kadar yaklaştığını bir kez daha hatırlatıyordu. Sürekli tahta yontuyordu. En son yine bir kızak yapmıştı. Kendi kendine sürekli kurtulacakları zamana çok az kaldığını söylüyordu. Durumu hafif olan hastaların olduğu bölüme gitmek istediğini söylemişti ama Tatyana onunla konuştu ve burada çok daha iyi bakılacağını söyledi.

Bir öğleden sonra, Aleksandr'ın yatağının yanında birlikte ayakta dururlarken, "İyileştiğini kimseye belli etmemelisin. Yoksa farkında bile olmadan seni cepheye gönderirler," dedi Tatyana gülümseyerek.

Aleksandr, Tatyana'nın omzunda olan elini çekti. Dimitri onlara doğru geliyordu. "Cesaretli ol Tatya," diye fısıldadı.

"Ne oldu?"

"Tatyana! Aleksandr!" diye haykırdı Dimitri. "Bu inanılmaz. Üçümüz yeniden birlikteyiz. Keşke Daşa da burada olsaydı."

Aleksandr ve Tatyana hiçbir şey söylemedi. Birbirlerine bakmadılar.

Tatya, acildeki hastaların durumu nasıl? Sana biraz daha beyaz çarşaf getirdim."

"Teşekkürler Dimitri."

"Aleksandr tabiki senin için de sigara getirdim. Parasını düşünme. Üzerinde hiç para olmadığını biliyorum. Sana paranı getire..."

"Merak etme Dimitri."

"Sorun değil." Aleksandr'ın yatağının ayakucunda durarak, bir ona bir de Tatyana'ya baktı. "Peki Tatyana, kritik hastaların olduğu bu bölümde ne işin var? Senin ölümle mücadele eden hastalara baktığını sanıyordum."

"Öyle. Ama durumu kötüye giden hastalarımla da ilgileniyorum. Otuz numaralı yataktaki Leo'nun durumu ciddileşiyor. Sürekli beni sorup duruyor."

Dimitri gülümsedi. "Tatya, sadece Leo değil; herkes seni soruyor." Tatyana hiçbir şey söylemedi. Yatağına oturan Aleksandr da ağzını açmadı. Dimitri onları incelemeye devam etti. "Sizi görmek çok güzel. Aleksandr yarın ziyaretine geleceğim, tamam mı? Tatya, benimle dışarıya kadar gelmek ister misin?"

"Hayır. Aleksandr'ın üstünü değiştirmem gerekiyor."

"Dr. Sayers bu yüzden mi seni arayıp duruyor. 'Tatya'm nerede?' diye sorup duruyor," dedi Dimitri. "Tam olarak böyle söyledi. Onunla yok yakınsınız, öyle değil mi?" Tek kaşını kaldırarak Tatyana'ya baktı. "Amerikalılar hakkında neler söylediklerini biliyorsun."

Tatyana ne başını salladı; ne de gözlerini kırptı. Aleksandr'a dönerek, "Haydi, uzan," dedi. Aleksandr hiç kıpırdamadı.

"Tatya, beni duydun mu?" dedi Dimitri.

"Duydum!" dedi Tatyana yüzüne bakmadan. "Dr. Sayers'i görürsen, işim biter bitmez yanına gideceğimi söylersin."

Dimitri gittikten sonra Aleksandr ve Tatyana birbirine baktı. "Ne düşünüyorsun?" diye sordu Aleksandr.

"Üstünü değiştirip gitmem gerektiğini. Haydi uzan."

"Benim ne düşündüğümü öğrenmek istemiyor musun?"

"Kesinlikle hayır," diye yanıtladı.

Aleksandr yüzüstü yatarak, "Tatya, eşyalarımın olduğu sırt çantam nerede?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi. "Neden sordun? Çantayı neden istiyorsun?"

"Vurulduğumda sırtımdaydı..."

"Senin yanına geldiğimizde sırtında değildi. Büyük ihtimalle kayboldu tatlım."

"Evet..." dedi. "Ama genellikle savaş bittiğinde o alandaki eşyaları toparlayan askerler olur. Bunu sorabilir misin?"

"Elbette," dedi bandajlarını açarak. "Albay Stepanov'a sorarım." Tatyana susunca Aleksandr ondan gelen hırıltı sesini duydu. "Şura en çok ne istiyorum biliyor musun? Sırtında tekrar tren yolu oyununu oynayabilmek." Omzundan öptü.

"Senin sırtını gördüğümde, tek yapmak istediğim şey o oyunu doyasıya oynamak," dedi Aleksandr gözlerini kapayarak.

* * *

O gece geç saatlerde Aleksandr'ın yanında otururken ona, "Tatyana, bana bir şey olsa bile Amerika'ya yalnız gideceğine dair söz vermeni istiyorum," dedi. Bunu söylerken ona sarıldı.

"Saçmalama. Başına ne gelebilir?" dedi yüzüne bakmadan.

"Cesur olmaya mı çalışıyorsun?"

"Hiç alakası yok," dedi. "Sen düzelir düzelmez gideceğiz. Dr. Sayers her an gitmeye hazır. Daha doğrusu gitmek için sabırsızlanıyor. Söylenip duruyor. Her şeyden şikâyet ediyor. Soğuğu sevmiyormuş; yardım istemiyormuş..." Tatyana sözünü yarım bıraktı. "Peki sen neden bahsediyorsun? Başına ne gelebilir ki? Senin cepheye gitmene izin vermeyeceğim. Sen olmadan da hiçbir yere gitmeyeceğim."

"Ben de bunu söylüyorum. Elbette gideceksin."

"Kesinlikle gitmeyeceğim."

Aleksandr elini tuttu. "Şimdi beni dinle..."

Tatyana elini çekerek ayağa kalktı ve başını çevirdi. "Dinlemek istemiyorum." Aleksandr elini bırakmadı. "Aleksandr, lütfen beni

korkutma. Cesur olabilmek için uğraşıyorum," dedi Tatyana sakin bir şekilde.

"Tatya, birçok şey ters gidebilir." Duraksadı. "Her zaman tutuklanma riskimin olduğunu biliyorsun."

Tatyana başını salladı. "Biliyorum. Ama Mekhlis'in dalkavukları tarafından tutuklanırsan, seni beklerim."

"Neyi bekleyeceksin?" dedi sinirle. Aleksandr, Tatyana ile aynı fikirleri paylaşmanın imkânsız olduğunu görmüştü. Bir fikri savunuyorsa, onu vazgeçirmek imkânsızdı.

Duygularını yüzüne yansıtmış olacak ki; Tatyana siyah, savaş görmüş ellerini beyaz ellerinin içine alarak dudağına götürerek, "Seni bekleyeceğim," dedi. Sonra elini çekmeye çalıştı. Aleksandr'ın bunu yapmaya hiç niyeti yoktu. Onu sandalyeden çekerek yanına oturttu.

"Beni nerede bekleyeceksin?" diye sordu.

"Leningrad'da. Evimde. İnga ve Stan gitti. İki odam var. Bekleyeceğim. Döndüğünde bebeğinle birlikte orada olacağım."

Konsey, koridoru ve sobalı odayı elinden alacaktır."

"O zaman geriye kalan odada beklerim."

"Ne kadar süre?"

Diğer hastaların olduğu tarafa dönerek, pencerenin arkasındaki karanlığa baktı. Onun dışında her yere bakıyordu. Oda sessizdi ve ikisinin nefes alıp verişi dışında hiçbir şey duyulmuyordu. "Ne kadar uzun sürerse sürsün, bekleyeceğim."

"Tanrı aşkına! Kendine yeni bir hayat kurmak yerine, soğuk bir odada yaşlı bir kadın olana kadar bekleyecek misin?"

"Evet," dedi. "Benim için senden başka bir hayat yok. Bu yüzden unut onu."

Aleksandr, "Tatya, lütfen..." diye fısıldadı. Devam edemedi. "Peki seni tutuklamaya gelirlerse ne olacak? O zaman ne yapacaksın?"

"Beni gönderdikleri yere, Kolima'ya gideceğim," dedi. "Taymir Peninsula'ya gedeceğim. Eninden sonunda Komünizm bitecek."

"Buna emin misin?"

"Evet. Komünizmi yeniden kurmak için insan bulamayacaklar ve sonra beni serbest bırakacaklar."

"Tanrı aşkına," diye fısıldadı Aleksandr. "Sadece kendini düşünme. Bebeğimiz de var!"

"Sen ne sanıyorsun ki? Dr. Sayers, sen gelmezsen beni de götürmeyecek. Amerika ile hiçbir bağlantım yok," dedi Tatyana. "Aleksandr, seninle birlikte dünyanın her yerine giderim. Amerika'ya mı gitmek istiyorsun? Tamam diyorum. Avustralya'ya mı gitmek istiyorsun? Ona da tamam. Moğolistan mı? Gobi çölü mü? Dağıstan mı? Baykal gölü mü? Almanya mı? Cehennemin soğuk tarafı mı? 'Haydi ne zaman gidiyoruz?' derim. Nereye gidersen git seninle gelirim. Ama burada kalırsan, ben de kalırım. Bebeğimin babasını Sovyetler Birliği'nde bırakmam."

Tatyana aklı bulanık olan Aleksandr'a doğru eğilerek göğüslerini yüzüne bastırdı ve alnından öptü. Sonra arkasına yaslandı ve titreyen parmaklarına bir öpücük kondurdu. "Bana Leningrad'da ne dedin? 'Seni Sovyetler Birliği'nde ölüme terk ettiğimi bilirken nasıl yeni bir hayat kurabilirim?' dedin. Aynı şeyi ben sana söylüyorum. Bunlar senin kelimelerindi," diyerek gülümsedi. "İlk kez seninle bir konuda aynı fikirdeyim. Seni bırakırsam, hangi yola saparsam sapayım Bronz Atlı beni bütün gece takip eder."

Aleksandr duygu yüklü bir tavırla, "Tatyana, savaştayız. Bütün etrafımız savaşla çevrili," dedi ve yüzüne bakamadı. "Savaşta erkekler ölüyor."

Tatyana ne kadar güçlü olmaya çalışırsa çalışsın, gözünden bir damla yaş süzüldü. "Lütfen ölme!" diye fısıldadı. "Seni gömeceğimi düşünemiyorum bile. Zaten hayatımdaki herkesi gömdüm."

"Sen ölümsüz kanını bana verdikten sonra nasıl ölebilirim?" dedi Aleksandr titreyen bir ses tonuyla.

Soğuk bir sabahta, Dimitri elinde Aleksandr'ın sırt çantasıyla çıkageldi. Çok kötü topallıyor ve sağ ayağından destek alıyordu. Generallerin ayak işini yapan, beş para etmez, yalaka, cephenin arka saflarındaki çadırlarla kamplara sigara, votka ve kitap taşıyan, silah taşımayı reddeden Dimitri, Aleksandr'ın yanına yaklaşarak sırt çantasını uzattı. "Bulundu demek," dedi Aleksandr soğuk bir tavırla. "Ne oldu?"

"İnanamazsın! Nehrin kıyısında aptalca bir şey yaşadım... Birkaç adam... kim olduklarını bilmiyorum. Kaçıp gittiler. Yüzümün haline bak."

Aleksandr yüzündeki morlukları gördü.

"Sigaradan çok fazla para aldığımı söylediler. Ben de onlardan korkmadığımı söyledim ve sıkıysa alın dedim. Beni döverek paramı aldılar." Dimitri yapmacık bir şekilde gülümsedi. "Ama bu sevinçleri uzun sürmedi." Pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu. "Tatyana çok iyi bir iş başardı ve beni hemen tedavi etti." Dimitri'nin ses tonunda gizli olan bir şey Aleksandr'ın midesine bir ağrı girmesine sebep oldu. "O harika, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Aleksandr. "Çok iyi bir hemşire."

"İyi hemşire, iyi kadın, iyi..." Dimitri sözünü yarım bıraktı.

"Bu harika," dedi Aleksandr. "Çanta için teşekkürler."

"Hiç önemli değil." Dimitri gitmek için ayağa kalktı ve biraz düşündükten sonra tekrar oturarak, "Bütün ihtiyaçlarının çantanın içinde olduğundan emin olmak istedim: kitapların, kalemin ve kâğıdın. İçine bakınca kalem ve kâğıdının olmadığını gördüm. Kontrol etmem iyi oldu; çünkü senin için kalemle kâğıt koydum. Böylece mektup yazabilirsin," dedi yüzünde bir tebessümle. "Sigarayla yeni bir çakmak da koydum."

Aleksandr çantasını eline alarak ona sert bir bakış fırlattı. "Eşyalarımı mı karıştırdın?" diye sordu. Midesindeki ağrı artmıştı.

"Sadece yardımcı olmak istedim." Dimitri tekrar gidiyormuş gibi ayağa kalktı. "Ama....içinde ilginç bir şey buldum," dedi arkasına dönerek.

Aleksandr başını çevirdi. Tatyana'nın mektuplarını yakmıştı. Ama yakamadığı bir şey vardı. Onu umut ışığı olarak hep yanında taşımıştı. Aleksandr çantayı yatağının kenarına fırlatıp meydan okurcasına kollarını kavuşturarak, "Dimitri ne istiyorsun?" dedi.

Dimitri dostane ve kibar bir tavırla sırt çantasını aldı; fermuarını açtı ve içinden Tatyana'nın kırmızı güllü beyaz elbisesini çıkardı.

"Bak çantanın dibinde ne buldum?"

"Ne olmuş?" dedi Aleksandr sakin bir tavırla.

"Ne mi olmuş? Evet çok haklısın. Ölmüş nişanlının kardeşine ait bir elbiseyi çantanda taşımanda ne gariplik var ki?"

"Seni şaşırtan ne oldu Dimitri? Elbiseyi bulman mı? Bu kadar şaşırtıcı olmamalı, öyle değil mi?" dedi Aleksandr. "Ne de olsa kişisel eşyalarımı karıştırmışsın."

"Hem şaşırdım, hem de şaşırmadım," dedi Dimitri neşeli bir tavırla. "Çok az şaşırdığımı kabul edebilirim. Bu olay geçmişte hissettiklerimi haklı çıkardı."

"Neyi?"

"Bunların çok ilginç olduğunu düşündüm. Elbiseyi görmem, Tatyana'nın cephede bir Kızıl Haç doktoruyla beraber çalışması ve senin de onunla aynı hastanede olman. Bütün bunların tesadüf olmadığından şüphelendim. Hep birbirinize karşı bir şeyler hissettiğinizi düşünmüştüm zaten." Aleksandr'a baktı. "En baştan beri. Ondan sonra beni eskiden beri tanıyan ve bana karşı hep çok sıcak olan Albay Stepanov'un yanına gittim. O adamı gerçekten çok seviyorum. Senin maaşını alarak sana sigara, kâğıt, tereyağı ve votka almaktan memnun olacağımı söyledim. Beni muhasebeye gönderdi ve beş yüz ruble aldım. Binbaşı olarak beş yüz ruble aldığına şaşıRInca, muhasebeci bana ne dedi biliyor musun?"

Aleksandr sinirini yatıştırmak için dişlerini sıkarak, "Ne dedi?" diye sordu.

"Maaşının kalan kısmını beşinci bölgede oturan Tatyana Metanova'ya gönderdiğini!"

"Evet gönderiyorum."

"Tabi neden olmasın? Sonra Albay Stepanov'un yanına döndüm ve 'Albay, kaprisli Aleksandr'ın en sonunda kendine hemşire Metanova gibi iyi bir kız bulması ne güzel,' dedim. Albay ise, yazın aldığın izin sırasında Tatyana ile Molotov'da evlenmene ve bunu herkesten saklamana şaşırdığını söyledi."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

"Evet!" dedi Dimitri neşeli bir tavırla. "Ben de bunun şaşırtıcı olduğunu söyledim. Çünkü senin en yakın arkadaşın olmama rağmen benim de bundan haberim yok. Albay da senin çok ketum biri olduğumu söyleyince *'Ne kAdar ketum olduğunu bilemezsiniz efendim,'* dedim."

Aleksandr sandalyede oturan Dimitri'ye kafasını çevirerek yataklarında yatan hasta askerlere baktı. Kalkıp kalkamayacağını merak etti. Kalkıp yürüyebilir miydi? Ne yapabilirdi?

Dimitri ayağa kalktı. "Bak bu harika bir şey! Sadece mutluluklar dilemek istedim. Şimdi Tatyana'yı bulacağım ve onu da tebrik edeceğim."

Tatyana o gün öğleden sonra Aleksandr'ın yanına geldi. Ona yemeğini yedirdikten sonra bir kova sıcak su ile sabun almaya gitti. "Tatya, onu taşıma. Senin için çok ağır," dedi Aleksandr.

"Kes şunu," dedi gülümseyerek. "Senin bebeğini taşıyorum. Bu kovanın bana ağır geleceğini mi sanıyorsun?"

Çok fazla konuşmadılar. Tatyana, Aleksandr'ı yıkadı; tıraş etti ve yüzünü kuruladı. Gözleri kapalı olduğu için Tatyana onun ne düşündüğünü anlayamıyordu. Aleksandr sürekli ılık nefesini;

kaşlarına ve parmaklarına dokunan dudaklarını hissediyordu. Yüzüne dokunarak derin bir nefes aldığını duydu.

"Şura," dedi iç geçirerek. "Bugün Dimitri'yi gördüm."

"Evet." Soru sormuyordu.

"Evet," diyerek duraksadı. "Bana... ona evlendiğimizden bahsettiğini söyledi. Bizim adımıza çok sevinmiş...." Derin bir nefes aldı. "Sanırım bunu öğrenmesi kaçınılmazdı."

"Evet Tatyana," dedi Aleksandr. "Bunu Dimitri'den saklamak için elimizden geleni yaptık."

"Yanılıyor olabilirim; ama bana her zamanki sinirli tavırları yokmuş gibi geldi. Sanki seni ve beni artık gerçekten umursamıyor gibiydi. Sen ne düşünüyorsun?" dedi umut içinde.

Bu savaşın onu belki de adam ettiğini mi düşünüyorsun, diye sormak istedi Aleksandr. *Sence bu savaş bir insanlık okulu mu ve Dimitri onurlu bir şekilde mezun mu oldu?* Fakat Aleksandr gözlerini açınca Tatyana'nın korku dolu bakışlarını gördü. "Sanırım haklısın," dedi yavaşça. "Artık bizi umursamıyor."

Tatyana boğazındaki gıcığı temizledi ve Aleksandr'ın yeni tıraş olmuş yüzüne dokundu. Ona doğru eğilerek, "Yakında ayağa kalkabileceğini düşünüyor musun? Seni sıkboğaz etmek istemiyorum. Dün dolaşmaya çalıştığını gördüm. Ayakta durmak sana acı mı veriyor? Sırtın ağrıyor mu? Sırtın düzeliyor Şura. Çok çabuk ilerleme kaydediyorsun. Sen hazır olur olmaz gideceğiz. Ve onu bir daha görmek zorunda kalmayacağız," diye fısıldadı.

Aleksandr uzun süre ona baktı.

Ağzını açamadan Tatyana, "Şura, merak etme. Gözlerim açık. Dimitri'nin içini görebiliyorum," dedi.

"Gerçekten mi?"

"Evet. Hepimizin olduğu gibi onun da bir kalbi var."

Onu kimse kurtaramaz Tatya. Sen bile."

"Oyle mi düşünüyorsun?" Gülümsemeye çalıştı.

Aleksandr elini sıktı. "O, kendi bildiğini okuyor. Sadece kendi bildiğini okuyarak kurduğu bir hayat varken onu nasıl değiştirebiliriz? Ne senin ne de benim düşüncelerim önemli değil, onun için. Kendi çizdiği yolda gidiyor. Yalan, düzenbazlık, kin, beni aşağılama ve sana karşı saygısızlık üzerine bir hayat kurmuş o."

"Biliyorum."

"Kendine evrenin karanlık köşesinde bir yer bulmuş ve bizi de oraya çekmeye çalışıyor."

"Biliyorum."

"Ona karşı dikkatli ol, tamam mı? Ve ona hiçbir şey söyleme."

"Pekâlâ."

"Onu geri çevirmek ve ona sırtını dönmek sana ne kaybettirecek Tatyana? Açıkçası ben onun elinden tutamam; çünkü o kurtulmayı istemiyor."

Tatyana'nın düşünceleri gözlerinden okunuyordu. "O kurtulmayı tabi ki ister, Şura. Sadece bu konuda ümitsiz."

Dimitri ertesi sabah bastonla yürüyerek Aleksandr'ın ziyaretine geldi. Aleksandr hayatının artık bu şekilde devam edeceğini düşündü. Nehrin karşı tarafında savaş vardı; yan odada iyileşen hastalar yatıyordu; generaller planlar yapıyordu; trenler Leningrad'a yiyecek taşıyordu; Almanlar Sinyavino dağlarında katliam yapıyordu; Dr. Sayers, Sovyetler Birliğinden gitmeye hazırlanıyordu; Tatyana ölmek üzere olan askerlerle ilgileniyor ve içinde yeni bir hayat büyütüyordu; kendisi ise bütün gün yatıyor ve etrafındaki koşuşturmayı izliyordu. Hayatı gözlerinin önünde akıp gidiyordu. Aleksandr bir anda bunaldı ve üzerindeki yorganı atarak yataktan kalktı. Ayağa kalktı ve kan şişesinin sondasını çıkarmaya çalışırken İna koşarak gelip onu tekrar yatırdı. Sonra da bunu bir daha denememesini söyledi. "Yoksa Tatyana'ya söylerim," diyerek Aleksandr'ı sandalyede oturan Dimitri ile baş başa bıraktı.

"Aleksandr seninle konuşmam gerekiyor. Dinleyecek gücün var mı?"

"Evet Dimitri. Dinleyebilecek haldeyim," dedi Aleksandr ve başını Dimitri'ye çevirmek için büyük bir çaba sarf etti. Gözlerine bakamadı.

"Bak Tatyana ve senin evlenmene gerçekten çok sevindim. Önceki kötü duygularımdan kurtuldum. Ama Aleksandr biliyorsun ikimizin yarım kalmış bir işi var."

"Evet," dedi Aleksandr.

"Tatyana çok iyi ve soğukkanlılığını gayet güzel koruyor. Sanırım onu küçümsemişim. Onu ilk gördüğüm günden bu yana çok olgunlaştı."

Dimitri hiçbir şey bilmiyordu.

"İkinizin bir şeyler planladığını biliyorum. Bunu hissediyorum. Onunla konuşmaya çalıştım. Bana sürekli neden bahsettiğimi anlamadığını söyledi. Ama ben anlıyorum!" Dimitri'nin ses tonunda heyecan vardı. "Seni tanıyorum Aleksandr Barrington. Bu yüzden de bu planlarınız içinde bana küçük bir yer var mı diye sormak istedim."

"Neden bahsettiğini anlamıyorum," dedi Aleksandr. Oysa bir zamanlar tek güvendiği insan oydu. Hayatını bu adamın ellerine vermişti. "Dimitri, hiçbir planım yok."

"Evet. Ama görüyorsun ki artık birçok şeyi daha iyi anlıyorum," dedi Dimitri yapmacık bir gülümsemeyle. "Kaçmamak için direnmenin tek sebebi Tatyana idi." Duraksadı. "Onunla kaçmanın bir yolunu mu bulmak istedin? Ya da onu burada tek başına bırakmak mı istemedin? Hangisini düşündüysen düşün, seni suçlamıyorum." Boğazındaki gıcığı temizledi. "Ama şimdi hep beraber gitmemiz gerektiğini söylüyorum."

"Bizim hiçbir planımız yok," dedi Aleksandr. "Ama bir değişiklik olursa, sana haber veririm."

Dimitri bir saat sonra tekrar geldi. Ancak bu kez yanında Tatyana da vardı. Tatyana'yı sandalyeye oturttuktan sonra ikisine iyice yaklaştı. "Tatya, yaralı kocanla konuşmana ihtiyacım var," dedi Dimitri. "Sizden tek istediğim şeyin beni Sovyetler Birliğinden çıkarmanız olduğunu söyle ona. Hep bu ülkeden gitmenin hayalini kurdum. Görüyorsunuz, çok stresli ve sinirli oluyorum; çünkü işi şansa bırakıp sizin buradan gittiğinizi öğrenmek istemiyorum. Beni savaşın ortasında terk etmenizi engellemek istiyorum. Anlıyor musunuz?"

Aleksandr ve Tatyana tek kelime etmedi.

Aleksandr battaniyesine baktı. Tatyana ise doğrudan Dimitri'nin gözlerine. Tatyana'nın Dmtitri'ye korkusuzca baktığını gören Aleksandr da bakışlarını ona yöneltti.

"Tatya, ben senin tarafındayım," dedi Dimitri. "Ne Aleksandr'ın ne de senin başına en ufak bir bela gelmesini istemem," diyerek gülümsedi. "İkinize de şans diliyorum. İki insanın mutluluğu bulabilmesi çok zor. Bunu biliyorum; çünkü denedim. Nasıl yaptınız bilmiyorum; ama sizin bunu başarmanız gerçekten bir mucize. Şimdi tek istediğim bana bir şans vermeniz. Sadece bana yardım etmenizi istiyorum."

"İnsanın kendini koruma hakkı asla elinden alınamaz."

Ne?" diye sordu Dimitri.

"Yok bir şey," dedi Aleksandr.

"Dimitri, gerçekten bunun benimle ne ilgisi olduğunu anlamıyorum," dedi Tatyana.

"Nedense bu dünyadaki her şey seninle ilgili sevgili Taneçka. Tabi yaralı kocanla değil de Amerikalı bir doktorla kaçmayı planlıyorsan bunu bilemem. Sayers ile Helsinki'ye gitme planları yapıyordun, öyle değil mi?"

Hiç kimse bir şey söylemedi.

"Bu tür oyunlar oynayacak zamanım yok," dedi Dimitri bastona yüklenerek. "Tatya, seninle konuşuyorum. Ya beni de yanında götürürsün; ya da Aleksandr da benimle birlikte Sovyetler Birliği'nde kalır."

Aleksandr'ın elini tutan Tatyana sandalyede oturmaya devam etti ve Aleksandr'ın yüzüne bakarak soru sormaya hazırlanırcasına omuzlarını dikleştirdi.

Aleksandr elini o kadar çok sıktı ki, Tatyana hafif bir ah sesi çıkardı.

"İşte," dedi Dimitri. "Görmek istediğim an buydu. İlginç bir şekilde her şeyi fark ediyor ve seni ikna ediyor. Tatyana bunu nasıl yapıyorsun? Her şeyi görme kabiliyetin nereden geliyor? Böyle bir yeteneği olmayan kocan sana karşı direniyor; ama sonunda bunun tek doğru olduğunu anlayarak sana teslim oluyor."

Aleksandr ve Tatyana tek kelime etmedi. Aleksandr, Tatyana'nın elini sıkmayı da bıraktı.

Dimitri kollarını kavuşturarak bekledi. "Bir cevap almadan hiçbir yere gitmiyorum. Tatya, ne diyorsun? Aleksandr altı yıllık arkadaşım, ikiniz de benim için önemlisiniz. Bir sorun çıkmasını istemiyorum. İnanın beladan nefret ederim. Tek istediğim planlarınız içinde yer alabilmek. Çok şey mi istiyorum? Sadece küçük bir yer. Bana yeni bir hayat kurma şansı vermeyerek bencillik ettiğini düşünmüyor musun Tatya? Geçen yıl açlıktan ölen Nina İglenko'ya buğdayını veren sen, şimdi bana bu kadar küçük bir iyiliği çok mu görüyorsun?"

İkisinin de içinde acı ve öfke vardı. Aleksandr, "Onu dinleme Tatya. Dimitri onu rahat bırak. Bu ikimizin arasında. Onunla hiçbir ilgisi yok," dedi. Dimitri sessizdi. Tatyana da hiç konuşmadı ve elini Aleksandr'ın avuçlarından çekmedi. Tam konuşmak için ağzını açacağı sırada Aleksandr, "Tatyana, hiçbir şey söyleme," dedi.

"Söyle Tatyana," dedi Dimitri. "Bu sana kalmış bir şey; ama lütfen bana bir cevap ver. Çünkü çok fazla vaktim yok."

Aleksandr, Tatyana'nın ayağa kalktığını gördü. Tatyana gözünü kırpmadan, "Dimitri!" dedi. "Ona en kötü zamanında yardım ettin ve yanında senden başka hiç kimse yoktu."

Dimitri omuz silkti. "Bunu söylemenden anlıyorum ki..." Sözünü yarıda bıraktı. Ne demek istiyorsun? Bu bir evet mi hayır mı?"

Tatyana, Aleksandr'ın elini sıkıca tutarak, "Kocam sana bir söz verdi ve o her zaman verdiği sözü tutar," dedi.

"Evet!" diye haykırdı Dimitri üzerine atlayarak. Aleksandr, Tatyana'nın hemen geri çekildiğini gördü.

Tatyana yumuşak bir ses tonuyla devam etti. "İyi insanlar yapılan her inceliğin karşılığını öder. Dimitri sana daha sonra planlarımızdan bahsedeceğim. Ama her an hazır olmalısın. Anladın mı?"

"Şu anda bile hazırım," dedi Dimitri heyecan içinde. "Mümkün olduğunca erken gitmek istiyorum." Sol elini Aleksandr'a uzattı; ama hâlâ Tatyana'nın elini tutan Aleksandr başını çevirdi. Dimitri ile tokalaşmaya hiç niyeti yoktu.

Yüzü sapsarı olan Tatyana onları el sıkıştırdı. "Her şey yoluna girecek," dedi titreyen bir sesle.

Dimitri gitti.

"Şura, ne yapabilirdik?" dedi Tatyana ona yemeğini yedirirken. "İşe yarayacak. Planlar biraz değişecek; ama üstesinden geleceğiz."

Aleksandr ona baktı.

Tatyana başını salladı. "Buradan kurtulmayı her şeyden daha çok istiyor. Bunu bana kendin söyledin."

Peki sen bana ne söyledin Tatyana, diye düşündü Aleksandr. St İshak'ın terasında, Leningrad'ın karanlık gökyüzü altında bana ne söyledin?

"Onu da götüreceğiz. Bizi rahat bırakacak. Göreceksin. Sen sadece bir an önce iyileş."

"Haydi gidelim Tatya," dedi Aleksandr. "Dr. Sayers'e ne zaman hazır olursa gidebileceğimi söyle."

Tatyana odadan çıktı.

Bir gün geçti.

Dimitri tekrar geldi.

Ona bakmayan Aleksandr'ın yanındaki sandalyeye oturdu. Aleksandr uzaklara ve önündeki kahverengi battaniyeye bakarak, annesi ve babasıyla kalmış olduğu Moskova'daki otelin ismini hatırlamaya çalışıyordu. Otel sürekli isim değiştiriyordu. Aklını Tatyana'dan ve dibinde oturan Dimitri'den uzaklaştırarak bunu düşünmek onu biraz olsun rahatlatıyordu. Aleksandr içinde bir acı hissetti.

Otelin adını hatırlamıştı.

Kirov'du.

Dimitri boğazındaki gıcığı temizledi. Aleksandr bekledi.

Aleksandr konuşabilir miyiz? Bu çok önemli."

"Zaten söyleyeceklerin hep önemli," dedi Aleksandr. "Tek yaptığın konuşmak. Ne oldu?"

"Tatyana hakkında."

"Ne olmuş ona?" Aleksandr kan şişesine baktı. Bunu ne zaman çıkaracaktı? Kanaması olacak mıydı? Odaya göz gezdirdi. Öğle vakti henüz geçmişti. Diğer hastalar ya uyuyor; ya da kitap okuyordu. Görevli hemşire de kapının yanında oturmuş bir şeyler okuyordu. Aleksandr, Tatyana'nın nerede olduğunu merak etti. Kana ihtiyacı yoktu. Tatyana, onun acil servisten ve yatağından çıkmaması için bunu takılı tutturuyordu. Tatyana'yı düşünmeyecekti. Yatakta oturarak sırtını duvara dayadı.

"Aleksandr, ona karşı ne hissettiğini biliyorum."

"Öyle mi?"

"Elbette."

"Nedense bundan şüpheliyim. Onun hakkında söyleceğin neydi?"

"O hasta."

Aleksandr hiçbir şey söylemedi.

"Evet hasta. Benim bildiklerimden habersizsin. Benim gördüklerimi göremiyorsun. Hastanede bir hayalet gibi dolaşıyor. Sürekli bayılıyor. Geçen gün karın üzerinde baygın bir halde yatmış. Bu ne kadar sürdü bilmiyorum. Bir teğmen onu kaldırdı. Onu Dr. Sayers'e götürdük. Tatyana hemen cesur bir tavır takındı."

"Onun karda olduğunu nereden öğrendin?"

"Duydum. Her şeyden haberim oluyor. Ayrıca onu ölümcül hastaların olduğu bölümde de gördüm. Yürürken duvara tutunuyor. Dr. Sayers'e yeterince yemek yiyemediğini söyledi."

"Bunu nereden biliyorsun peki?"

"Sayers söyledi."

"Bakıyorum Sayers ile çok yakınsınız."

"Hayır. Sadece, ona nehrin karşı tarafından bandaj, iyot ve ilaç getiriyorum. Hep yetersiz olduğundan yakınıyor. Birkaç dakika sohbet ediyoruz."

"Anlatmaya çalıştığın ne?"

"Onun kendini kötü hissettiğini biliyor muydun?"

Aleksandr düşüncelere daldı. Tatyana'nın neden fazla yemediğini ve neden bayıldığını biliyordu. Ama Dimitri'ye Tatyana ile ilgili bir sırrı vermek yapacağı en son şeydi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Dimitri bir şey mi düşünüyorsun?" diye sordu.

"Evet," dedi Dimitri ve ses tonunu alçaltarak sandalyesini ona yaklaştırdı. "Planladığımız şey... tehlikeli, bunun için fiziksel güce, cesarete ve dayanıklılığa ihtiyaç var."

Aleksandr, Dimitri'ye döndü. "Eee ne olmuş?" 'Dayanıklılık' gibi bir kelimenin Dimitri'nin ağzından çıkmasına şaşırmıştı.

"Tatyana'nın bunlarla başa çıkabileceğini mi düşünüyorsun?"

"Sen ne demek?.."

"Aleksandr! Bir dakika beni dinle. Bırak sözümü bitireyim. Tatyana güçsüz ve önümüzde çok zorlu bir yol var. Sayers'in yardımına rağmen. Burası ile Lisiy Nos arasında altı kontrol noktası olduğunu biliyor musun? Bunlardan birinde ağzından kaçıracağı tek bir kelime ölümümüze sebep olur. Aleksandr..." Dimitri duraksadı. "O, bizimle gelemez."

Aleksandr kendine hâkim olabilmek için ses tonunu alçalttı. "Bu saçma konuşmaya daha fazla devam etmeyeceğim!"

"Dinlemiyorsun!"

"Haklısın. Dinlemiyorum!"

"Bu kadar inatçı olma. Benim haklı olduğumu biliyorsun."

"Öyle bir şey düşünmüyorum!" diye bağırdı Aleksandr yumruğunu sıkarak. "O olmadan..." Sözünü yarınm bıraktı. Ne yapıyordu? Dimitri'yi ikna etmeye mi çalışıyordu? Bağırmamak için verdiği çaba onu yormaya başlamıştı. "Yoruldum," dedi yüksek sesle. "Bu konuşmayı daha sonra tamamlarız."

"Başka zaman yok!" dedi Dimitri. "Sesini yükseltme. Kırk sekiz saat içinde gitmemiz gerekiyor. Daha fazla oyalanmak istemiyorum. Dışarıda neler olduğunu göremiyorsun."

"Çok iyi görüyorum Dimitri," dedi Aleksandr. "O, iyi olacak ve bizimle birlikte gelecek."

"Günde altı saat çalışınca yere yığılıyor."

"Altı saat mi? Sen neredeydin? Günün yirmi dört saati ayakta. Kamyonda oturup mesai süresince sigara ve votka içmiyor o. Karton kutuların üzerinde uyuyor; askerlerin yemek artıklarını yiyor ve yüzünü karla yıkıyor. Bana onun gün boyunca ne yaptığını anlatma hiç."

"Sınırda bir terslik olursa ne yapacağız? Sayers'in bütün çabalarına rağmen bizi sorguya çekmek için durdururlarsa ne olacak? Sen ve ben silahlarımızı kullanmak ve savaşmak zorunda kalacağız."

"Yapmamız gerekeni yapacağız," dedi Aleksandr, Dimitri'nin bastonuna ve çürüklerle dolu yüzüne bakarak.

"Evet. Ama o ne yapacak?"

"O da yapmak zorunda olduğu şeyi yapacak."

"Bayılacak! Karın üzerinde yığılıp kalacak ve sen ona yardım etmekle askerlerle savaşmak arasında tereddütte kalacaksın."

"İkisini de yaparım."

"Koşamıyor; ateş edemiyor ve savaşamıyor. Sorunla ilk karşılaştığında bayılacak. Ve inan bana birçok sorunla yüz yüze geleceğiz."

Sen koşabiliyor musun Dimitri?" diye sordu Aleksandr ses tonundaki nefreti saklamayı başaramadan.

"Evet! Ben hâlâ bir askerim."

"Peki ya doktor ne olacak? O da savaşamıyor."

"O bir erkek! Açıkçası onun için hiç endişelenmiyorum."

"Tatyana için endişeleniyor musun yani? Bunu duymak güzel."

"Yapacakları için endişeleniyorum."

"Arada çok fark var."

"Onun için üzülmekle vakit kaybedip aptalca hatalar yapacağından korkuyorum. Seni yavaşlatacak ve elimize geçen fırsatlar hakkında iki kez düşünmene sebep olacak. Lisiy Nos ormanındaki kontrol noktasında asker var. Sadece yeterince sıkı bir denetim yok, hepsi bu."

"Haklısın. Özgürlüğümüz için savaşmak zorunda kalabiliriz."

"Yani benimle aynı fikirde misin?"

"Hayır!"

"Aleksandr beni dinle. Bu bizim son şansımız. Harika bir plan yaptık ve bu çok iyi işleyebilir. Ama o gelirse her şey mahvolacak. Kurtuluşa bu kadar yaklaşmışken aptallık etme." Dimitri gülümsedi. "Bu hep beklediğimiz an! Artık eziyet dolu kaçışlar, yarınlar ve bir dahaki seferler olmayacak. O an geldi."

"Evet," dedi Aleksandr. "Geldi." Gözlerini kapattı ve açmamak için direndi.

"O zaman dinle beni..."

"Dinlemeyeceğim!"

"Dinleyeceksin!" diye bağırdı Dimitri. "Seninle uzun zamandır bunu planlıyorduk. İşte şans kapımıza geldi! Sana Tatya'yı Sovyetler Birliği'nde tek başına bırakmanı söylemiyorum. Sadece iki erkek olarak buradan kaçmak için elimizden geleni yapalım. Rahat rahat ve daha da önemlisi ölmeden gidelim buradan! Ölün onun hiçbir işine yaramaz. Ben de ölürsem Amerika'nın tadını çıkaramam. Yaşamak Aleksandr! Ayrıca bataklıklarda saklanmak..."

"Helsinki'ye kamyonla gideceğiz. Ne bataklığından bahsediyorsun?"

"Zorunda kalırsak dedim. Üç erkek ve dayanıksız bir kız. Çok kalabalık oluruz. Bu şekilde saklanamayız. Kendi kendimizi ele veririz. Ya Sayers'e bir şey olursa ve ölürse..."

"Sayers neden ölsün ki? O Kızıl Haç'da çalışan bir doktor," dedi Aleksandr, Dimitri'yi inceleyerek.

"Bilmiyorum. Baltık denizinin karşı tarafına buzun üzerinden geçerek, yürüyerek ve kamyonların arkasına saklanarak gitmek zorunda kalabiliriz. Bunu iki adam yapabilir; ama üç kişi olunca iş değişir. Çok kolay fark ediliriz. Bizi hemen durdururlar. Tatyana da bunu atlatamaz."

"O kuşatma varken bile birçok zorluk atlattı. Volga'daki buzların üzerinden geçti. Daşa'yı taşıdı. Bunu da başaracaktır," dedi

Aleksandr; ama söylediğinden kendisi de emin olamıyordu. Dimitri'nin bahsettiği tehlikeler, Aleksandr'ın Tatyana hakkında duyduğu kaygılarla çok fazla örtüşüyordu ve bu da midesine bir ağrı saplanmasına sebep oluyordu. "Söylediklerinin hepsi doğru olabilir," dedi büyük bir güç sarf ederek. "Ama iki tane çok önemli şeyi unutuyorsun. Benim kayıp olduğum anlaşılınca ona burada ne yapacaklarını düşünüyorsun?"

"Ona mı? Hiçbir şey. Adı hâlâ Tatyana Metanova," dedi Dimitri başını sallayarak. "Evlendiğinizi saklama konusunda çok dikkatli davrandın. Bu şimdi işine yarayacak"

"Bu ona yardımcı olmayacak." Aleksandr sustu.

"Kimse bilmeyecek"

"Yanılıyorsun," dedi Aleksandr. "Ben bileceğim." İçindeki acıyı bastırmak için dişlerini sıktı.

"Ama Amerika'da olacaksın. Evine geri döneceksin."

Aleksandr soğuk bir ses tonuyla, "Onu arkada bırakamam," dedi.

"Bırakabilirsin. Burada mutlu olur. Aleksandr, o, bu hayattan başka bir hayat görmedi."

"Sen de öyle!"

Dimitri devam etti. "Seninle hiç tanışmamış gibi hayatına devam edecek."

"Nasıl yapacak bunu?"

Dimitri gülmeye başladı. "Biliyorum daha çok kendini düşünüyorsun; ama o seni unutacak. Hayatına başkaları girecek. Seni çok sevdiğini biliyorum; ama zamanla başkasıyla tanışacak ve mutlu olacak."

"Saçmalamayı bırak!" dedi Aleksandr. "Üç gün içinde tutuklanır. Bir firarinin karısı olarak. Bunu biliyorsun. Aptalca konuşmaktan vazgeç."

"Hiç kimse onun kim olduğunu bilmeyecek"

"Sen öğrendin!"

Dimitri, Aleksandr'ı umursamadan sakin bir şekilde konuşmaya devam etti. "Tatyana Metanova, Greçeski hastanesine geri dönecek ve Leningrad'daki hayatına kaldığı yerden devam edecek. Amerika'ya yerleştikten sonra onu hâlâ istersen, savaş biter bitmez bir davet mektubu gönderir ve Boston'da ölüm döşeğinde olan teyzesini görmeye gelmesini söylersin. O zamanda daha uygun yollarla, tren ya da gemiyle gelir. Bu geçici bir ayrılık olacak ve onun için uygun zamanın gelmesini bekleyeceksin."

Aleksandr sol eliyle burnunun kemerini kaşıdı. Birinin gelip onu bu cehennemden kurtarmasını istiyordu. Sırtındaki kısa tüyler diken diken olmuştu ve zor nefes alıyordu. "Dimitri!" dedi Aleksandr doğrudan yüzüne bakarak. "Dimitri hayatında iki kez iyilik yapma fırsatın oldu. Birincisi babamı görmem için bana yardım etmekti. Bizimle gelmesini neden istemiyorsun?" dedi.

"Kendimi düşünmek zorundayım Aleksandr. Zamanımın çoğunu senin karını korumayı düşünmekle geçiremem."

"Bunu düşünerek ne kadar zaman geçirdin?" dedi Aleksandr. "Hep kendini düşündün."

"Sen benden farklı mısın?" dedi gülerek.

"Kesinlikle. Bizimle gel. Tatyana sana elini uzattı."

"Bunu seni korumak için yaptı."

"Evet. Ama bu ortadaki gerçeği değiştirmez. Tut o eli. Bizi buradan götürecek. Hepimiz özgür olacağız. Hayatında en çok istediğin şey olacak -savaştan uzak özgür bir yaşam süreceksin. En çok umursadığın şey bu değil mi?" Aleksandr, Tatyana'nın St. İshak'da söylediği sözleri hatırladı. *Senin en çok istediğin şeylere göz dikiyor.* Ama Aleksandr ona yenilmeyecekti. Tatyana ona, *elindeki her şeyini asla alamayacak Aleksandr,* demişti. *Asla o kadar güçlü olamayacak.* "Onun sayesinde özgür olacaksın. O ölümümüze sebep olmayacak."

"Onun yüzünden hepimiz öleceğiz."

"Ölmeyeceğini garanti ediyorum. Bu şansı kaçırma ve hayatını kazan. Hakkın olan şeyleri yapmaktan kaçınmıyorum. Seni buradan çıkaracağımı söyledim ve bunu yapacağım. Tatya çok güçlü ve bizi yarı yolda bırakmayacak. Göreceksin. Bunu başaracak. Evet demekten başka çaren yok. Geri kalanını bana ve ona bırak. Bunun son şansımız olduğunu kendin söyledin. Sana katılıyorum. Bunu her zamankinden daha çok hissediyorum."

"Bundan şüpheliyim," dedi Dimitri.

Aleksandr öfkesini gizlemeye çalışarak, "Bırak da sana başka bir şey yol göstersin! Bu savaş seni içine çekti ve diğer insanları unuttun. Bir kere olsun onu hatırla. Eğer burada kalırsan öleceğini biliyorsun. Onu kurtar Dimitri," dedi. Adeta yalvarıyordu.

"Bizimle gelirse hepimiz öleceğiz," dedi Dimitri soğuk bir ses tonuyla. "Buna eminim."

Aleksandr dönerek tekrar karşıya baktı. Gözleri donuktu.

İçini bir karanlık sardı.

Dimitri konuşmaya başladı. "Aleksandr, bunun cephede ölmek gibi olduğunu düşün. Eğer sen o buzun üzerinde ölseydin, bir şekilde Sovyetler Birliği'ndeki hayatına devam edecekti, öyle değil mi? Bu da aynı şey."

"Bu çok farklı. Aleksandr kasılan ellerine baktı. Tatyana'nın önünde artık bir ışık vardı.

"Onun için hiçbir şey fark etmeyecek. Öyle ya da böyle sensiz olacak."

"Hayır."

"O Amerika için ödeyeceğin küçük bir bedel!" dedi Dimitri.

Aleksandr bir anda ürperdi ve kalbi yerinden fırlayacakmış gibi atmaya başladı. *Fontanka köprüsünde, granit parmaklıkların yanında dizlerinin üzerinde duran Tatyana.*

"Hepimizin sonunun gelmesine sebep olacak."

"Dimitri, hayır dedim."

Dimitri gözlerini kıstı. "Sen beni anlamıyor musun? O, gelemez!"

Ben seni som götürecek bir yolum, demişti Tatyana. *Cephaneliğim.*

Aleksandr gülmeye başladı. "En sonunda! Beni ne zaman tehdit etmeye başlayacağını merak ediyordum. Gelemeyeceğini mi söylüyorsun?"

"Evet. Gelemez."

"Güzel," dedi Aleksandr başını hafifçe sallayarak. "O halde ben de gitmiyorum. Her şey bitti. Dr. Sayers hemen Helsinki'ye geri dönecek. Ben de üç gün içinde cepheye gideceğim. Tatya da Leningrad'a dönecek." Dimitri'den gözlerini ayırmadan "Hiç kimse gitmiyor. Şansını kaybettin asker. Konuşmamız bitti," diye ekledi.

Dimitri şaşkınlıkla Aleksandr'a baktı. "Bana, o, olmadan gitmeyeceğini mi söylüyorsun?"

"Beni duymadın mı?"

"Anlıyorum." Dimitri ellerini ovuşturmaya başladı. Öne eğildi ve Aleksandr'ın yatağına iyice yerleşerek konuşmaya başladı. "Beni hafife aldın Aleksandr. Görüyorum ki hiç düşünmüyorsun. Bu çok kötü. Belki de gidip Tatya ile konuşmam ve her şeyi ona anlatmam gerekecek O senden daha mantıklı. Tatya kocasının büyük bir tehlike içinde olduğunu görünce, burada kalmayı kendi isteyecektir ve..." Dimitri sözünü yarım bıraktı.

Aleksandr, Dimitri'nin koluna yapıştı. Dimitri bağırarak diğer elini kaldırdı; ama artık çok geçti. Aleksandr ikisini de tutmuştu.

Aleksandr, Dimitri'nin bileğini sıkarak, "Şunu kafana koy!" dedi. "Tatya, Stepanov, Mekhlis ya da bütün Sovyetler Birliği'yle konuşman umurumda bile değil. Onlara istediğini söyle! O olmadan hiçbir yere? gitmiyorum. Burada kalırsa ben de kalırım!" Aleksandr büyük bir öfkeyle Dimitri'nin kol kemiğini bastırdı ve çıtırtı sesini duydu, Lazarevo'da baltayla ağaca vurduğunda çıkana benzer bir sesti bu.

Dimitri çığlık attı. Aleksandr kolunu bırakmadı. "Asıl sen beni hafife aldın adi herif! Kırılan kemik Dimitri'nin derisinden dışarı fırlayana kadar bileğini sıkmaya devam etti.

Dimitri bağırmaya devam etti. Aleksandr yumruğunu sıkarak Dimitri'nin yüzüne indirdi ve kırılan burnundan kanlar akmaya başladı. Dimitri kalan son gücüyle Aleksandr'ın üzerine atlayarak, "Kes şunu! Napıyorsun? Bırak beni!" diye bağırdı.

Aleksandr onu sertçe itti ve Dimitri yere düştü. "Beni rahat bırak!" dedi Aleksandr yüksek bir sesle. Aleksandr onu üzerinden atar atmaz ellerini silmeye başladı. Damarına takılı olan ve parmaklarının arasına kan damlatan sondayı çıkardı.

Hemşire koşarak gelip, "Burada neler oldu?" diye bağırdı. "Bu ne iğrenç bir durum? Bir asker ziyaretinize geliyor ve siz ne yapıyorsunuz?"

"Bir dahaki sefere onu içeri almayın," dedi Aleksandr üzerindeki battaniyeyi atıp yataktan kalkarak.

"Yatağa geri dönün! Ne olursa olsun yataktan çıkmayacaksınız. İna gelene kadar bekleyin. Ben bu bölümde çalışmıyorum. Neden bu tür olaylar hep benim nöbetim sırasında oluyor?"

Yarım saat süren kargaşadan sonra her tarafından kanlar akan ve bilinci yerinde olmayan Dimitri yerden kaldırıldı. Hemşire pisliği temizlerken, hastanın, tamamen sağlıklı olan bir adamı kendinden daha berbat hale soktuğunu söyleyerek şikâyet ediyordu.

"Ona sağlıklı mı diyorsun?" dedi Aleksandr. "Bacağını gördün mü? Yüzündeki morlukları fark etmedin mi? İstediğine sor. Bu ilk dayak yiyişi değil. Son olmayacağının da garantisini verebilirim."

Ama Aleksandr, Dimitri'den hırsını alamamıştı. Eğer durmasaydı; onu öldürebilirdi.

Aleksandr uyudu; uyandı ve etrafına bakındı.

Akşam oluyordu. İna kapının yanında üç sivil adamla konuşuyordu. Aleksandr adamlara baktı.

Kıpırdamadan ve yalnız bir halde kucağında çantasıyla oturdu. Elleri çantanın içindeki kırmızı güllü beyaz elbisenin üzerindeydi. En sonunda sorusuna cevap bulmuştu.

Tatyana'nın bedelini biliyordu.

O akşam Albay Stepanov ziyaretine geldi. Yüzü solgundu. Aleksandr sandalyeye oturan komutanını selamladı. "Aleksandr, bunu sana nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Burada olmamalıydım. Buraya senin kumandanın olarak değil..."

Aleksandr nazik bir şekilde sözünü kesti. "Sizin varlığınız bana hep teselli oldu. Sandığınızdan da çok. Neden burada olduğunuzu biliyorum."

"Öyle mi?"

"Evet."

"O halde doğru mu? General Govorov bu akşam yanıma geldi ve Mekhlis'in ona, senin hapishaneden kaçan Amerikalı bir provakatör olduğunu haber verdiğini söyledi." Stepanov güldü. "Bu nasıl olabilir? Bunun saçma olduğunu söyledim."

"Efendim, Kızıl Ordu'ya altı yıl boyunca onurumla hizmet verdim," dedi Aleksandr.

"Sen hep örnek bir asker oldun, binbaşı," dedi Stepanov. "Onlara bunu söyledim. Bunun doğru olamayacağını anlattım. Ama senin de bildiğin gibi..." Stepanov sözünü yarım bıraktı. "Ama bir itham var. Meretskov'u hatırlıyor musun? Şu anda Volkhov cephesinde görev yapıyor. Oysa dokuz ay önce NKVD mahzeninde bekliyordu."

"Meretskov'u biliyorum. Sizce ne kadar zamanım var?"

Stepanov sessiz kaldı. "Gece seni almaya gelecekler," dedi en sonunda. "Operasyonları hakkında bilgin var mı bilmiyorum."

"Maalesef çok iyi biliyorum efendim," dedi Aleksandr, Stepanov'a bakmadan. "Her şey gizlilik ve gözaltında tutma ile ilgili. Morozovo'da adamlarının olduğunu bilmiyordum."

"İmkânları sınırlı; ama onlardan her yerde var. Ama yüksek rütbelisin. Bu yüzden seni nehrin karşı tarafındaki Volkhov'a göndereceklerdir." Fısıltıyla konuşuyordu.

Nehrin karşı tarafına. "Teşekkürler efendim." Kumandanına gülümsemek için kendini zorladı. "Sizce beni öncelikle albaylığa terfi ettirecekler mi?"

Stepanov öksürdü. "Bütün adamların arasında en çok senin terfi edilmeni istemiştim binbaşı."

Aleksandr başını salladı. "En az şansı olan benim efendim. Bana bir iyilik yapın. Eğer sizi -rütbenize rağmen- benim hakkımda sorguya çekerlerse, şunu unutmayın ki; baştan kaybedilmiş savaşlar vardır."

"Evet binbaşı."

"Eğer bunu anlarsanız, benim şerefimi ve sicilimi korumuş olursunuz. Kendinizi onlardan uzak tutun efendim," dedi Aleksandr önüne bakarak. "Ve bütün silahlarınızı yanınıza alın."

Stepanov ayağa kalktı.

İkisi de hiçbir şey söylemediler.

Aleksandr ne kendini, ne de Stepanov'u düşünebildi. O şeyi sormalıydı. "Peki benim hayatım hakkında..." Devam edemedi.

Stepanov ne demek istediğini anladı. "Hayır," dedi yavaşça. "Ama an meselesi."

Tanrı'ya şükürler olsun. Demek ki Dimitri ikisini de tehlikeye atmak istememişti. Onların birlikte olmasını istemiyor; ama bir yandan da kendi canını kurtarmaya çalışıyordu. *Senin elindekilerin hepsini asla alamayacak Aleksandr.* Umut vardı.

Aleksandr, Stepanov'un, "Onun için bir şey yapabilir miyim? Belki Leningrad ya da Molotov hastanesine gönderilmesini sağlayabilirim. Yeterki buradan uzak olsun," dediğini duydu.

Aleksandr derin bir nefes aldıktan sonra başını başka tarafa çevirdi. "Evet efendim, ona bir iyilik yapabilirsiniz..." dedi.

Aleksandr'ın düşünecek ya da bir şeyler hissedecek zamanı yoktu. Bunun için zamanının olmadığını biliyordu. Ama hemen harekete geçmeliydi. Stepanov gider gitmez İna'dan Dr. Sayers'e seslenmesini istedi.

"Binbaşı," dedi İna. "Bugün olanlardan sonra yanınıza gelmesine izin verirler mi bilmiyorum."

Aleksandr sivil giyimli adamlara baktı. "O, küçük bir kazaydı İna. Endişelenecek bir şey yok. Ama yine de bana bir iyilik yap ve bunu hemşire Metanova'ya söyleme, tamam mı? Onun ne kadar etkilendiğini biliyorsun."

"Biliyorum. Bundan sonra uslu olsanız iyi ederseniz. Yoksa ona söylerim."

"Uslu olacağım İna."

Sayers birkaç dakika sonra geldi ve neşeli bir şekilde yanına oturarak, "Ne oldu binbaşı? O askerin kolu hakkında duyduklarım da ne demek oluyor? Neler oldu?" dedi.

Aleksandr omuz silkerek, "Bilek güreşinde oldu," dedi.

"Öyle olsun bakalım. Peki burnu nasıl kırıldı? O da burun güreşinde mi oldu?"

"Dr. Sayers, beni dinle. Onu bir an olsun bir kenara bırak." Aleksandr konuşmak için son gücünü topladı. Bir zamanlar sahip olduğu güç vücudunu terk etmiş ve yüzünde çilleri olan küçük bir kıza gitmişti. "Doktor, seninle o konuda ilk konuştuğumuzda..."

"Söyleme. Biliyorum."

"Bana nasıl yardımcı olabileceğini sormuştun, hatırlıyor musun? Ben de sana, bana hiçbir şey borçlu olmadığını söyledim." Duraksayarak kendini topladı. "Şimdi ne kadar yanıldığımı görüyorum. Senin yardımına çok ihtiyacım var."

Sayers gülümsedi. "Binbaşı Belov, senin için her şeyi yapmaya hazırım. Hemşiren çok ikna edici."

"Hemşirem!"

Aleksandr silkinerek kendine gelip, "Dikkatli dinle. Senden sadece tek bir şey istiyorum," dedi.

"Nedir o? Elimden gelen bir şey ise yaparım."

"Karımı Sovyetler Birliği'nden götürün," dedi Aleksandr.

"Zaten götüreceğim Binbaşı."

"Hayır doktor, hemen şimdi götürün. Karımı..." Kelimeler boğazında düğümlendi. Kolu kırık olan asker Çemenko'yu ve karımı bu ülkeden çıkarın."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Doktor, zamanımız çok az. Her an biri seni benim yanımdan götürebilir ve anlatacaklarımı bitiremeyebilirim."

"Sen de bizimle geliyorsun."

"Hayır."

Sayers üzüntü içinde, "Binbaşı, sen neden bahsediyorsun?" dedi İngilizce.

"Şişştt," dedi Aleksandr. "En geç yarın gitmeniz gerekiyor."

"Ya sen ne olacaksın?"

"Beni unut," dedi Aleksandr sert bir şekilde. "Dr. Sayers, Tatya'nın senin yardımına ihtiyacı var. O hamile. Bunu biliyor muydun?"

Sayers şaşkınlık içinde başını salladı.

"Evet hamile. Onu çok korkutacaklar. Senin korumana ihtiyaç duyacak. Lütfen onu Sovyetler Birliğinden götür ve koru." Aleksandr bakışlarını başka tarafa çevirdi. Gözleri.... *Kama nehri; Tatyana'nın vücudundaki sabun, boynuna doladığı sıcak elleri, kulaklarında hissettiği ılık nefesi, fısıldayışı; patatesli börek ve ona Şura deyişi ile* dolmuştu.

Kasım ayında Greçeski hastanesinden yalnız bir halde çıkışını, üzerinde büyük bir paltoyla başı önünde yürüyüşünü ve eve

giderlerken ona bakamayışını hatırladı.

"Karımı kurtar," diye fısıldadı Aleksandr.

Dr. Sayers duygusal bir şekilde, "Hiçbir şey anlamıyorum," dedi.

Aleksandr başını sallayarak, "Buraya gelirken önlerinden geçtiğin sivil kıyafetli adamları gördün mü? Onlar NKVD'nin adamları. Sana NKVD hakkında söylediklerimi hatırlıyor musun doktor? Annemin, babamın ve benim başıma gelenleri hatırlıyor musun?"

Sayers'in yüzü sapsarı oldu.

"Bu büyük ülkenin yasaları NKVD'den soruluyor. Benim için yine buradalar. Yarın gitmiş olacağım. Tatya ben gittikten sonra burada bir dakika bile kalamaz. Ciddi bir tehlike içinde. Onu buradan götürmelisin," dedi Aleksandr.

Doktor hâlâ anlamıyordu. İtiraz edercesine başını salladı. "Aleksandr, Amerika konsolusluğunu arayayım. Yarın onları senin adına ararım."

Aleksandr doktordan endişe duymaya başladı. Ondan istenileni yapamaz mıydı? Aleksandr'ın en çok ihtiyacı olduğu anda soğukkanlılığını koruyamaz mıydı? Biraz olsun soğukkanlı görünmüyordu. Doktor, dedi Aleksandr kendi kontrolünü korumaya çalışarak. "Biliyorum anlamıyorsunuz; ama açıklama yapacak zamanım yok. Amerikan konsolosluğu nerede? İsviçre mi? İngiltere mi? Sen onları aradığında ve onlar Amerikan devletine ulaştığında, Mekhlis'in adamları sadece beni değil; Tatyana'yı götürmüş olacak. Tatyana'nın Amerika ile ne bağlantısı var?"

"O senin karın."

"Onunla evlenirken Rus ismimi kullandım. Amerika devleti NKVD ile bağlantıya geçip bu karışıklığı çözdüğünde, onun için çok geç olur. *Beni unut,* dedim. Onunla ilgilen."

"Hayır!" dedi Sayers. Ayağa kalkarak Aleksandr'ın yatağının etrafında dolandı ve battaniyeleri düzeltti.

"Doktor!" diye haykırdı Aleksandr. "Bunu düşünecek zamanın yok. Amerikalı olduğundan ve Kızıl Ordu'ya gizlice sızdığından şüphenilen bir adamın Rus karısına ne yapacaklarını sanıyorsun? Sence, İçişlerinin hamile olan Rus karıma ne gibi bir yardımı olacak?"

Sayers sessiz kaldı.

"Ben sana söyleyeyim. Soruşturma sırasında onu bana karşı koz olarak kullanacaklar. 'Bize her şeyi anlatmazsan, karın katı bir şekilde yargılanacak,' diyecekler. Bunun ne demek olduğunu biliyor musun doktor? Bu durumda onlara her şeyi söylemek zorunda kalacağım. Başka şansım olmayacak. Ya da beni ona karşı koz olarak kullanacaklar. Doğruları anlatırsa kocasının kurtulacağını söylecekler. O da anlatacak. Ondan sonra..."

Sayers başını sallayarak, "Hayır! Seni şimdi hemen ambulansıma koyacağız ve Leningrad'daki Greçeski hastanesine götüreceğiz. Haydi kalk. Oradan da Finlandiya'ya geçeceğiz," dedi.

"İyi ama o adamlar da bizimle gelecek. Bizi adım adım takip edecekler ve sen hiçbirimizi kurtaramayacaksın," dedi Aleksandr.

Aleksandr, Dr. Sayers'in onu anlayamadığını görüyordu. Kapıya, İna'ya ve onunla konuşarak sigara içen adamlara baktı. Sayers bunu göremiyordu.

"Ayrıca Çemenko ne olacak? Onu tanımıyorum ve ona hiçbir şey borçlu değilim."

"Onu götürmelisin," diye fısıldadı Aleksandr. "Bugün olanlardan sonra her şeyi anladı. Kendimi kurtarmak için Tatyana'yı feda edeceğimi sanıyordu. Daha farklı bir şey yapabileceğimi düşünemiyordu. Şimdi gerçeği biliyor. Ona zarar vermek için Tatyana'yı feda etmeyeceğimin de farkında. Dimitri'nin gitmesini engelleyeceğim diye Tatyana'nın da burada kalmasına izin veremem. Bu yüzden onu da götür. Bu Tatyana'nın yararına olacak. Bunun dışında hiçbir şey umurumda değil."

Dr. Sayers söyleyecek bir şey bulamadı.

"Doktor benim için savaşmayı bırak. Zaten Tatyana bunu yapıyor. Benim için endişelenme. Kaderim belli artık. Ama Tatyana'nın önünde uzun bir gelecek var. Sadece kendini ve onu düşün."

Dr. Sayers başını sallamaya devam ederek, "Aleksandr, o kızın hayatta kalabilmen için sana nasıl kan verdiğini gördüm. Senin için savaşıyorum; çünkü bunun ona..."

"Doktor!" Aleksandr'ın sabrı tükenmek üzereydi. "Bana yardımcı olmuyorsun. Her şeyin farkında olmadığımı mı sanıyorsun?" Gözlerini kapadı. *Neyi varsa bana verdi.*

"Binbaşı, sen olmadan gideceğini mi sanıyorsun?"

"Asla!" dedi Aleksandr.

"Tanrım! O zaman ben ne yapabilirim?" diye haykırdı Sayers.

"Benim tutuklandığımı kesinlikle bilmemeli. Öğrenirse gitmez. Bana ne olacağını görmek; bir şekilde yardım etmek ve benimle son kez görüşmek isteyecektir. O zaman da onun için çok geç olur."

Aleksandr, Dr. Sayers'e ne yapmaları gerektiğini anlattı.

"Binbaşı bunu yapamam!" diye haykırdı Sayers.

"Yapabilirsin. Her şey ağzından çıkacak birkaç söze ve yüz ifadene bağlı."

Sayers başını salladı.

"Birçok şey ters gidebilir ve böyle de olacak," dedi Aleksandr. "Bu harika bir plan değil. İspatlanması da zor olan bir şey. Ama başka bir çaremiz yok. Başarıya ulaşmak istiyorsak, elimizdeki bütün silahları kullanmalıyız," diyerek duraksadı Aleksandr. "İçinde kurşun olmayanları bile."

"Binbaşı, sen delirmişsin. Bana asla inanmayacak," dedi Sayers.

Aleksandr doktorun bileğinden tuttu. "Her şey sana bağlı doktor. Sadece sen onu buradan götürürsen yaşama şansı olacak. İnandırıcı olmazsan ve onun üzüldüğünü görüp yumuşarsan, yalan söylediğini anlayacak ve gitmeyecek. Benim yaşadığımı bilirse asla

gitmez. Burada kalırsa da birkaç gün sonra onu da almaya geleceklerini unutma," dedi Aleksandr. "Yatağımı boş görünce gözünün önünde bayılacak, paramparça olacak ve yaşlı gözlerle sana bakarak 'Yalan söylüyorsun. Onun yaşadığını hissedebiliyorum,' diyecek. İşte sen de o anda yüzüne bakacak ve onu rahatlatmak isteyeceksin. Bu kadar üzülmesine dayanamayacaksın. Sana 'Doğruyu söylersen seninle her yere gelirim,' diyecek. Bir an duraksayacaksın. İşte o esnada doktor, onu ve bebeğimizi hapishaneye ya da ölüme göndereceğini düşün. O ikna etmeyi çok iyi becerir. Ona hayır demek de çok zordur. Sen pes edene kadar üzerine gelecektir. Gerçeği söyleyerek onu rahatlatmayacağını; tam aksine öldüreceğini unutma." Aleksandr, Dr. Sayers'in bileğini bıraktı. "Şimdi git ve onun gözlerinin içine bakarak yalan söyle. Bütün kalbinle yalan söyle! Eğer onu kurtarırsan, bana yardım etmiş olacaksın."

Sayers yerinden kalkarken gözünde yaşlar vardı. "Bu lanet olası ülke bana çok fazla," dedi.

"Bana da," dedi Aleksandr elini uzatarak. "Şimdi onu benim yanıma getirebilir misin? Son bir kez görmek istiyorum. Ama sen de onunla gel ve yanımızda dur. Yanımızda sen olunca utanır ve mesafeli davranmak zorunda kalır."

"Onunla bir dakika olsun yalnız kalmak istemez misin?"

"Doktor, onun gözlerine bakma konusunda neler dediğimi hatırlıyor musun? Onunla yalnız kalamam. Belki sen duygularını saklayabilirsin; ama ben yapamam."

Aleksandr gözlerini kapattı.

"Doktor, onun uyuduğunu söyledim size. Neden rahatsız olduğu konusunda üsteliyorsunuz?"

"Binbaşı," dedi Dr. Sayers.

"Evet," dedi Tatyana. "Binbaşı, gözlerini açar mısın?" Aleksandr sıcak ellerini alnında hissetti. "Ateşi yok. Gayet iyi."

Aleksandr uzanarak ona dokundu.

İşte Tatyana.

İşte benim cesur ve umursamaz yüzüm.

Aleksandr derin bir nefes alarak gözlerini açtı. Tatyana'nın sevgi dolu bakışlarla onu izlediğini görünce, gözlerini yeniden kapadı. "Sadece yorgunum Tatya. Sen nasılsın? Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Gözlerini aç asker," dedi Tatyana yüzünü okşayarak. "Aç mısın?"

"Açtım; ama sen beni doyurdun," dedi Aleksandr. Battaniyenin altındaki vücudu tir tir titriyordu.

"Neden kan sondan çıkmış?" dedi elini tutarak. "Ellerin niye sanki sondayı damarından çekerek çıkarmış gibi mosmor? Ben yokken neler yaptın?"

"Artık kana ihtiyacım yok. Çok iyiyim."

Tekrar ateşine baktı. "Biraz soğuk doktor," dedi. "Ona bir battaniye daha verelim mi?"

Tatyana ortadan kayboldu. Aleksandr gözlerini açtı ve doktorun acı dolu yüzünü gördü. "Yapma!" dedi fısıldayarak.

Tatyana battaniyeyle geri gelerek Aleksandr'ın üzerini örttü ve bir süre onu inceledi. "Gerçekten iyiyim," dedi Aleksandr. "Sana bir bilmecem var. Bir beyaz ve siyah ayıyı bir araya getirince ne olur?"

"İki mutlu ayı olur," dedi Tatyana.

Birbirlerine bakarak gülümsediler. Aleksandr başını çevirmedi.

"İyi olacaksın değil mi?" diye sordu Tatyana. "Yarın sabah sana kahvaltı getirmek için geleceğim."

Aleksandr başını salladı. "Sabah olmaz. Yarın beni nereye götüreceklerini asla tahmin edemezsin," diyerek gülümsedi.

"Nereye?"

"Volkhov'a. Kocanla çok fazla gurur duyma; ama en sonunda beni albay yapmaya karar verdiler." Aleksandr, yüzünde yapmacık bir gülümsemeyle yatağının ayakucunda duran Dr. Sayers'e baktı.

"Öyle mi?" Tatyana'nın gözleri parladı.

"Evet. *Sovyetler Birliği Kahramanlık Madalyası* ile doktora yardımcı olabilmem için. Bu konuda ne düşünüyorsun?"

Tatyana gülümseyerek ona doğru eğildi ve mutlu bir şekilde, "İyice çekilmez olacağını. Senin her emrine uymam gerekecek, öyle değil mi?"

"Tatya, senin her emrime uyman için benim general olmam gerekir," dedi Aleksandr.

Tatyana gülmeye başladı. "Ne zaman döneceksin?"

"Yarından sonra."

"Neden? Niçin yarın öğleden sonra gelmiyorsun?"

"Nehrin karşısına ulaşım sadece sabahın erken saatlerinde var," dedi Aleksandr. "Bombardıman azaldığı için o saatler daha güvenli oluyor."

Sayers güçsüz bir şekilde, "Tatya, gitmemiz gerekiyor," dedi.

Aleksandr gözlerini kapattı. Tatyana'nın, "Dr. Sayers, Binbaşı Belov ile bir dakika yalnız kalabilir miyim?" dediğini duydu.

Aleksandr bunu istemiyordu. Gözlerini açarak doktora baktı. "Tatyana, gerçekten hemen gitmek zorundayız. Üç koğuşa uğramam lazım," dedi doktor.

"Sadece bir saniye," dedi Tatyana. "Bakın, otuz numaralı yataktaki Leo sizi çağırıyor."

Doktor onları yalnız bıraktı. Aleksandr, doktorun, Tatyana'nın en ufak isteklerine bile hayır diyemediğini düşündü ve başını salladı.

Tatyana çilli yüzünü ona yaklaştırdı. Etrafına bakınıp Dr. Sayers'in onları izlediğini görünce, "Seni öpme fırsatım olmayacak, öyle değil mi? Seni rahat rahat öpebileceğim günleri sabırsızlıkla bekliyorum,"

dedi ve göğsünü okşadı. "En yakın zamanda bu karanlık ormandan çıkacağız."

"Yine de öp beni," dedi Aleksandr.

"Gerçekten mi?"

"Evet."

Tatyana eğildi ve elini göğsünden çekmeden dudağına bir öpücük kondurdu. Yanağını onunkine bastırarak, "Şura gözlerini aç," dedi.

"Hayır."

"Aç onları."

Aleksandr gözlerini açtı.

Tatyana içi gülen gözleriyle ona baktı ve sonra üç kez gözlerini kırpıştırdı.

Ayağa kalkarak ciddi bir yüz ifadesi takındı ve elini kaldırıp selam vererek, "İyi uyu binbaşı. Görüşmek üzere."

"Görüşürüz Tatya," dedi Aleksandr.

Tatyana yatağının ayakucuna doğru yürüdü. *Hayır! Hayır Tatya, ne olur geri dön,* demek istedi. Karısına son söz olarak ne söyleyebilirdi?

"Tatişya," diye seslendi Aleksandr arkasından. Tanrım, müze müdürünün ismi neydi?

Tatyana arkasına baktı.

"Orbeli'yi hatırlıyor..."

"Tatya!" diye seslendi Dr. Sayers odanın diğer ucundan. "Lütfen hemen gel!"

Tatyana'nın yüzü asıldı. "Şura, sevgilim özür dilerim. Hemen gitmem gerekiyor. Bana söyleyeceğin şeyi bir dahaki görüşmemize sakla, olur mu?" dedi.

Aleksandr başını salladı.

Tatyana, Aleksandr'ın yanından uzaklaştı; yatakların yanından geçti; iyileşen bir hastanın bacağına dokundu ve adamın sargılı yüzüne gülümsedi. İna'ya iyi geceler diledi ve birinin battaniyesini düzeltmek için durdu. Kapıda Dr. Sayers'e bir şeyler söyleyerek güldü. Sonra da son bir kez arkasına dönerek Aleksandr'a baktı ve kapıdan çıktı. Aleksandr gözlerindeki aşkı görmüştü.

Aleksandr o gittikten sonra, *"Tatyana! Ne gecenin karanlığından... ne sabahın fırlattığı oktan... ne karanlığın içindeki salgın hastalıktan... ne de öğleyin olan felaketlerden korkacaksın. Binlerce felaket yanına ve sağ eline düşecek; ama sana zarar veremeyecek,"* diye fısıldadı.

Aleksandr istavroz çıkardı ve kollarını kavuşturarak beklemeye başladı. Babasının ona söylediği son sözleri hatırladı.

Baba, hayatımı verdiğim şeylerin yıkılışını gördüm. Peki onları kendi araçlarımla yeniden yapabilecek miyim?

Tatya çıplak ayakla, sarı elbisesiyle ve altın rengi, örgülü saçlarıyla Aleksandr'ın önünde durdu. Yüzünde büyük bir tebessüm vardı. Aleksandr'ı selamladı.

"Rahat, Tatya," dedi onu selamlayarak.

"Teşekkürler yüzbaşı," dedi ve yanına giderek parmak uçlarında yükseldi. Yüzünü ona doğru kaldırarak çenesinden öptü. Aleksandr başını eğmeden çenesine yetişemiyordu. Aleksandr tek eliyle onu kendine çekti.

Bir metre geri çekildi ve Aleksandr'a sırtını döndü. "Pekâlâ, düşüyorum. Beni tutsan iyi edersin. Hazır mısın?"

"Beş dakikadır hazırım. Düşebilirsin."

Tatyana düşerken kıkırdadı ve Aleksandr onu tutarak alnından öptü. "Pekâlâ," dedi Tatyana doğrulup kollarını açarak ve gülmeye başlayarak. "Şimdi sıra sende."

Hoşça kal ay şarkım, nefesim, beyaz gecelerim, altın günlerim, suyum ve ateşim. Hoşça kal ve daha huzurlu bir hayata kavuşup yüzüne yine o nefes kesen gülümsemeni takın. O güzel yüzün Amerika'nın güneşinde bir kez daha aydınlandığında, emin ol ki sana olan hislerim boş değil. Hoşçakal ve iyi bir kaderle karşılaş Tatyana'm.

AY IŞIĞININ SOLGUN YÜZÜ

1

Tatyana ertesi sabah, bir zamanlar okul olan ahşap hastanenin, durumu kritik olan hastaların yattığı koğuşuna geldi ve Aleksandr'ın yatağında başkasının olduğunu gördü. Yatağının boş olmasını bekliyordu. Aleksandr'ın yatağında, kolları ve bacakları olmayan yeni bir hasta bulmayı hiç beklemiyordu.

Merak içinde adama bakarak, bir hata yaptığını düşündü. Geç kalkıp aceleyle koşuşturmaya başlamış ve ölümcül hastaların olduğu koğuşta saatlerce kalmıştı. O sabah yedi asker ölmüştü.

Ama hayır, burası kritik hastaların olduğu koğuştu. Otuz numaralı yataktaki Leo kitap okuyordu. Aleksandr'ın yanındaki iki yatağa da yeni hastalar gelmişti. Aleksandr'ın yanında yatan, tek akciğeri olan teğmen Nikolay Ouspenski gitmişti. Onun yanındaki albay da.

Aleksandr'ın yatağına neden başka birini yatırmışlardı? Tatyana bunu İna ya sormaya gitti; ama o da hiçbir şey bilmiyordu. Daha göreve bile başlamamıştı. İna, Tatyana'ya, Aleksandr'ın önceki gece üniformasını istediğini ve giydikten sonra gittiğini söyledi. Bunun dışında hiçbir şeyden haberi yoktu. Onu, durumu iyiye giden hastaların olduğu koğuşa taşımış olabileceklerini söyledi.

Tatyana bakmaya gitti. Orada da yoktu.

Tekrar Aleksandr'ın koğuşuna geldi ve yatağın altına baktı. Sırt çantası alınmıştı. Yüzü sargılı olan ve sağ kulağından kan akan yeni hastanın yanındaki sandalyede asılı duran şeref madalyası da artık yoktu. Tatyana dalgın bir halde hastaya bakarak onunla ilgilenmesi için bir doktor çağıracağını söyledi ve yanından uzaklaştı. Dört aylık hamile olmasına rağmen kendini kötü hissetmiyordu. Karnı büyümeye başlamıştı. Buradan gidecek olmaları iyiydi; çünkü hemşirelere ve hastalara açıklama yapmak zorunda kalacağını düşünemiyordu bile. Yemek yemeye giderken içinde bir huzursuzluk hissetti. Aleksandr'ın cepheye gitmiş olacağından ve hazır nehrin

karşına geçmişken orada bırakılacağından korktu. Tek lokma yiyemedi. Dr. Sayers'e bakmaya gitti.

Onu hiçbir yerde bulamadı; ama göreve başlamaya hazırlanan İna, Dr. Sayers'in onu aradığını söyledi.

"Doğru düzgün aramamış olmalı," dedi Tatyana. "Bütün sabah ölümcül hastaların olduğu bölümdeydim." Tatyana, Dr. Sayers'i midesi paramparça olmuş bir hastanın yanında buldu. "Dr. Sayers neler oluyor? Binbaşı Belov nerede?" diye fısıldadı. Hastanın sayılı dakikaları kaldığını görebiliyordu.

Sayers gözlerini hastadan ayırmadan, "Tatyana buradaki işim bitmek üzere. Dikiş atarken bana yardımcı ol," dedi.

Tatyana ona yardım ederken, "Doktor, neler oluyor?" diye tekrarladı.

"İlk önce işimizi bitirelim, olur mu?"

Tatyana önce doktora, sonra da hastaya baktı ve eldivenli, kanlı elini hastanın alnına koydu. Elini bir süre orada tuttuktan sonra, "Ölmüş doktor. Müdahaleyi kesebilirsiniz," dedi.

Doktor durdu.

Tatyana eldivenlerini çıkardı ve dışarıya gitti. Doktor da arkasından çıktı. Mart ayının ortasıydı ve hava çok rüzgârlıydı. "Beni dinle Tatya," dedi doktor ellerini tutarak. "Çok üzgünüm. Kötü bir şey oldu." Sesi çatallaştı. Sanki yemek yememiş gibi gözlerinin altında mor halkalar oluşmuştu. Tatyana bir süre ona baktı.

Ellerini çekti. "Doktor?" dedi. Yüzü sapsarı olmuştu. Etrafında tutunacak bir şey aradı. "Ne oldu?"

"Tatya, bekle. Bağırma!"

"Ben bağırmıyorum."

"Sana bunu söylediğim için gerçekten çok üzgünüm. Aleksandr!" Sözünü yarım bıraktı. "Bu sabah erken saatlerde, iki asker tarafından Volkhov'a götürüldüğünde...." Sayers devam edemedi.

Tatyana hiç kıpırdamadan onu dinliyordu ve içinde fırtınalar kopuyordu. "Ne?" diyebildi sadece.

"Dinle. Nehrin karşı tarafına geçerlerken, düşman ateşi..."

"Hangi düşman ateşi?" diye fısıldadı Tatyana.

"Karşıya bombardıman başlamadan önce geçmek istemişler; ama bir savaştayız. Almanların Sinyavino'dan attığı bombaların sesini duyuyor musun? Bir roket kamyonun tam önündeki buz parçasının üzerine düşmüş ve kamyon patlamış."

"O nerede?"

"Üzgünüm. Kamyonda beş kişi varmış... Hiçbiri kurtulamamış."

Tatyana doktora sırtını döndü ve tir tir titremeye başladı. Arkasına bakmadan, "Doktor, bunu nereden öğrendiniz?" dedi.

"Olay yerine çağırıldım. Adamları kurtarmaya çalıştık. Ama kamyon çok ağır olduğu için batmıştı." Çok alçak bir ses tonuyla konuşuyordu.

Tatyana midesini tuttu ve karların üzerine kusmaya başladı. Nabzı dakikada iki yüzün üzerindeydi. Eğilerek bir avuç kar aldı ve ağzına attı. Bir avuç daha alarak yüzünü ıslattı. Kalp atışları yavaşlamıyordu. Sürekli kusuyordu. Doktorun elini sırtında hissetti. "Tatya! Tatya!" diye seslendiğini duydu.

Arkasına dönmedi. "Onu gözlerinizle gördünüz mü?" dedi.

"Evet. Çok üzgünüm," diye fısıldadı. "Şapkasını aldım..."

"Onu bulduğunuzda yaşıyor muydu?"

"Üzgünüm Tatyana; ama hayır."

Tatyana daha fazla ayakta duramadı.

"Lütfen yapma!" Dr. Sayers'in sesini duydu ve onu tuttuğunu hissetti. "Lütfen!"

Sırtını dikleştirip ayakta kalmaya çalışarak arkasına döndü ve Dr. Sayers'e baktı. Doktor yüzüne dokunarak, "Hemen gidip bir yere

oturman gerekiyor. Durumun..."

"Ne halde olduğumun farkındayım," dedi Tatyana. "Bana onun şapkasını verin."

"Çok üzgünüm. Kalbim acıyor..."

"Onun şapkasını alacağım," dedi Tatyana. Ama elleri o kadar titriyordu ki; şapkayı elinde tutamadı ve karın üzerine düşürdü.

Ölüm belgesini de tutamamıştı. Dr. Sayers kendi tutarak ona göstermek zorunda kalmıştı. Sadece adını ve öldüğü yerin ismini gördü. Ladoga gölü.

Ladoga buzu.

"Nerede?" diye sordu. "Şimdi nerede?.." Cümlesini tamamlayamadı.

"Ahh Tatya... ne yapabilirdik? Biz...."

Eliyle onu susturdu. "Benimle daha fazla konuşmayın. Beni nasıl uyandırmazsınız? Bana neden olayın olduğu ilk anda haber vermezsiniz?"

"Tatya, yüzüme bak." Onu kaldırdığını hissetti. Sayers'in gözlerinde yaş vardı. "Dönünce seni aradım. Ama şu anda bile senin karşında zor duruyorum. Bundan başka şansım yok. Elimde olsa sana bir telgraf gönderirdim." Bir anda irkildi. "Tatya, haydi gidelim buradan! Sen ve ben. Bu yerden kurtulalım! Hemen gitmem gerekiyor; daha fazla dayanamıyorum. Helsinki'ye dönmem lazım. Haydi eşyalarımızı toplayalım. Leningrad'ı arayarak onlara haber vereceğim." Duraksadı. "Bu gece gitmem gerekiyor." Ona baktı. "Bu gece gitmemiz lazım."

Tatyana cevap vermedi. Aklı ona oyun oynuyordu. Ölüm belgesini elinden bırakmıyordu. Bu, Kızıl Ordu'ya değil; Kızıl Haç'a ait bir belgeydi.

"Tatyana beni duyabiliyor musun?" dedi Sayers.

"Evet," dedi.

"Benimle geleceksin."

"Şu anda hiçbir şey düşünemiyorum," diyebildi. "Birkaç dakika düşünmem lazım."

"Lütfen ofisime gelir misin? Halin... Gel ve sandalyeme otur," dedi Sayers.

Tatyana geri çekilerek uzun uzun Sayers'e baktı. Bu bakışlarının onu kötü yaptığının farkındaydı. Arkasını döndü ve mümkün olduğunca hızlı adımlarla ana binaya doğru yürümeye başladı. Albay Stepanov'u bulması gerekiyordu. Albay meşguldü ve ilk başta onunla görüşmeyi kabul etmedi.

Tatyana, albay dışarı çıkana kadar kapıda bekledi.

"Yemek çadırına gidiyorum. Benimle yürür müsün?" dedi Stepanov göz göze gelmemeye çalışıp hızlı adımlarla yürüyerek

Arkasında duran Tatyana, "Efendim, subayınıza ne oldu?" diye sordu. Adını söyleyememişti.

Stepanov yavaşlayarak durdu ve ona döndü. "Kocan için üzgünüm," dedi.

Tatyana konuşmadı. Yaklaşarak Albay Stepanov'un elini tuttu. "Efendim siz iyi bir insansınız ve onun kumandanıydınız." Rüzgâr yüzünü okşuyordu. "Lütfen ona ne olduğunu söyleyin."

"Bilmiyorum. Orada değildim."

Tatyana üniformalı albayın yanında ufacık kalmıştı.

Albay derin bir iç geçirdi. "Bütün bildiğim içinde kocanın Teğmen Ouspenski'nin, bir albayın ve iki şoförün olduğu zırhlı kamyonun düşman ateşi yüzünden patladığı ve suya battığı. Başka bilgi almadım."

"Zırhlı mı? Volkhov'a terfi için gittiğini söylemişti," dedi Tatyana.

"Hemşire Metanova," dedi Albay Stepanov. "Kamyon battı. Tek gerçek bu."

Tatyana bakışlarını ondan bir an olsun ayırmıyordu.

Stepanov başını salladı. "Çok üzgünüm! Kocan!..."

"Kocamın ne olduğunu biliyorum efendim," dedi Tatyana şapkayı ve ölüm belgesini göğsüne bastırarak.

Sesi titreyen Albay Stepanov acı dolu gözlerle ona bakarak, "İkimiz de biliyoruz," dedi.

Hiç konuşmadan öylece durdular.

"Tatyana!" dedi Albay Stepanov. "Dr. Sayers ile dön. Mümkün olduğunca çabuk. Leningrad'da daha güvende olacaksın. Belki de Molotov'a gidersin. Onunla git."

Tatyana, albayın üniformasının en üst düğmesini iliklediğini gördü. Gözlerini ondan ayırmıyordu. "O sizin oğlunuzu geri getirdi," diye fısıldadı.

Stepanov başını öne eğdi. "Evet."

"Peki onu kim geri getirecek?"

Söylediği kelimeler acı bir rüzgâr gibi esmişti.

Şimdi nasıl hareket edeceğini bilmiyordu. Ellerinin ve dizlerinin üzerinde durarak emekleyebilirdi. Ama yürüyecekti. Başını öne eğerek yürüyecek ve tökezlemeyecekti.

Tökezleyecekti.

Karın üzerine düştü. Albay yanına gelerek onu kaldırdı ve sırtını okşadı. Tatyana bir daha Stepanov'un yüzüne bakmadan paltosuna iyice sarındı ve binaların duvarlarına tutunarak hastaneye doğru yürümeye başladı.

Onu bütün hayatı boyunca saklamıştı. Daşa'dan, Dimitri'den ve ölümden korumuştu. Şimdi kendinden bile sakınıyordu. Kendini çok güçsüz hissetti.

Tatyana, Dr. Sayers'in küçük ofisine giderek, "Doktor gözlerimin içine bakın ve bana onun öldüğüne dair yemin edin," dedi.

Dizlerinin üzerine çökerek yalvaran gözlerle ona baktı.

Dr. Sayers çömelerek Tatyana'nın elini tuttu. "Yemin ederim ki öldü." Yüzüne bakmadı.

"Bunu kaldıramıyorum. Onun gölde bensiz öldüğüne inanamıyorum. Anlıyor musunuz? Anlayamıyorum," diye fısıldadı. "Bana onun NKVD tarafından götürüldüğünü söyleyin. Tutuklandığını ve gelecek hafta köprüleri uçurma görevini üstleneceğini söyleyin. Ukrayna'ya, Sinyavino dağlarına ya da Sibirya'ya gönderildiğini söyleyin. Ne derseniz deyin ama buzun üzerinde bensiz öldüğünü söylemeyin. Bana doğruyu söylerseniz söz veriyorum sizinle istediğiniz yere gideceğim ve her dediğinizi yapacağım. Yalvarıyorum doğruyu söyleyin."

"Üzgünüm," dedi Dr. Sayers. "Onu kurtaramadım. Bunun için senden tüm kalbimle özür diliyorum."

Tatyana emekleyerek duvarın kenarına gitti ve elleriyle yüzünü örttü.

"Hiçbir yere gitmiyorum," dedi Tatyana. "Artık bunun bir anlamı yok."

Sayers yanına gidip elini başına koyarak, "Tatya, böyle deme. Tatlım!... Lütfen!... Bırak onun için seni kurtarayım."

"Bir anlamı yok."

"Bir anlamı yok mu? Bebeğin ne olacak?" dedi doktor.

Ellerini yüzünden çekti ve şaşkın bir halde doktora baktı. "Size bebeğimizin olacağını söyledi mi?"

"Evet."

"Neden?"

Bir anda telaşa kapılan doktor, "Bilmiyorum," dedi. Eli hâlâ Tatyana'nın başının üzerindeydi. "İyi görünmüyorsun! Buz gibisin!"

Tatyana cevap vermedi. Titriyordu.

"Kendini toparlayacak mısın?"

Tatyana elleriyle yüzünü kapadı.

"Burada kalır mısın? Odamda dur ve beni bekle! Ayağa kalkma sakın! Uyumaya çalış biraz."

Tatyana yaralanmış bir halde yerde yatan ve bir an önce ölmek isteyen bir hayvan gibi ses çıkardı.

"Hastaların seni soruyor," dedi Sayers. "Sence..."

"Hayır," dedi Tatyana ellerini yüzünden çekmeden. "Lütfen beni rahat bırakın. Yalnız kalmaya ihtiyacım var."

Gece olana kadar Dr. Sayers'in ofisinde, yerde oturdu. Başını dizlerine koydu ve duvara yaslandı. Daha fazla oturamayacak hale gelince de yere kıvrılarak uzandı.

Doktorun geri geldiğini duydu. Kalkmaya çalıştı; ama yapamadı. Sayers kalkmasına yardım ederken yüzünü görünce nefesini tuttu. "Tanrım! Tatya! Lütfen! Sana ihtiyacım..."

"Doktor!" diye haykırdı Tatyana. "Şu anda hiçbir şey yapabilecek durumda değilim. Zaman geldi mi?"

"Evet Tatya. Haydi gidelim." Sesini alçalttı. "Yatağına gidip sırt çantanı aldım. Bu senin, öyle değil mi?"

"Evet," diyerek çantayı elinden aldı.

"Alman gereken başka bir şeyin var mı?"

"Hayır," diye fısıldadı Tatyana. "Her şeyim bu çantanın içinde. Sadece ikimiz mi gidiyoruz?"

Dr. Sayers ona cevap vermeden önce duraksadı. "Çemenko bu sabah yanıma geldi ve planlarımızın değişip değişmediğini..."

"Sen de dedin ki...." Zayıf bacakları onu taşımıyordu. Sandalyeye oturarak başını kaldırdı. "Onunla birlikte gidemem," dedi. "Bunu yapamam."

"Ben de onu götürmek istemiyorum; ama ne yapabilirim? Bana açıkça, o olmadan ilk kontrol noktasını bile geçemeyeceğimizi söyledi. Seni buradan götürmek istiyorum Tatya. Başka ne yapabilirim?"

"Hiçbir şey," dedi Tatyana.

Sayers'in birkaç eşyasını toplamasına yardım ettikten sonra doktor ve hemşire çantalarını dışarı taşıdı. Kızıl Haç aracı büyük bir cipti ve üzerinde ambulanslarda olan yazılar yoktu. Önde oturan yolcuyla arka taraf arasında sadece küçük bir perde vardı. Bu yaralılar için hiç sağlıklı değildi. Ama o sırada Helsinki'de boşta olan tek araç buydu ve Sayers normal bir ambulans için bekleyememişti.

Dimitri kamyonun yanındaydı. Tatyana muşambayı açıp arkaya binerken ve ilkyardım çantasıyla plazma kutusunu yerleştirirken ona hiç bakmadı.

"Tatya," dedi Dimitri.

Dr. Sayers arkasından geldi. "Haydi acele et. Sen arkaya bin. Buradan çıkar çıkmaz Finlandiyalı pilot kıyafetlerini giyebilirsin. Gerçi o kıyafetlerin içine nasıl gireceksin bilmiyorum... Tatya kıyafetler nerede?" dedi. Sonra tekrar Dimitri'ye dönerek, "Morfine ihtiyacın var mı? Yüzün ne durumda?" diye sordu.

"Berbat! Zor görüyorum. Kolum iltihaplanacak mı?"

Tatyana kamyonun içinden Dimitri'ye baktı. Sağ kolu alçıdaydı. Yüzü ise mosmordu. Ne olduğunu sormak istedi; ama bu umurunda değildi.

"Tatya," dedi Dimitri. "Bu sabah olanları duydum. Çok üzgünüm."

Tatyana sakladıkları yerden Finlandiyalı pilotun kıyafetlerini çıkardı ve Dimitri'nin önüne fırlattı.

"Tatyana gel," dedi Dr. Sayers. "İnmene yardım edeyim. Artık gitmemiz gerekiyor."

Tatyana, Dr. Sayers'in elini tutarak Dimitri'nin yanına gitti.

"Tatya," dedi Dimitri bir kez daha.

Tatyana ona o kadar sert bir şekilde baktı ki; Dimitri ister istemez başını çevirdi. "Kıyafetlerini giy," dedi Tatyana dişlerini sıkarak. "Sonra da kamyona bin ve konuşmadan yat!"

"Bak, çok üzgünüm. Seni anlıyorum..."

Tatyana yumruğunu sıktı. Eğer Dr. Sayers engel olmasaydı kırık burnuna vuracaktı. "Tatya! Tanrım! Lütfen! Yapma!"

Dimitri geri çekilerek kekelemeye başladı. "Çok üzgün olduğumu söyle..."

"Senin o lanet olası yalanlarını duymak istemiyorum!" diye bağırdı. Hâlâ Dr. Sayers'in kolundaydı. "Bir daha benimle konuşmanı istemiyorum. Anlıyor musun?"

Dimitri ona neden kızgın olduğuna bir anlam veremeden homurdandı ve kamyonun arkasına bindi.

Dr. Sayers direksiyona geçti ve gözlerini fal taşı gibi açarak Tatyana'ya baktı.

"Hazırım doktor, haydi gidelim." Tatyana kolunda Kızıl Haç'ın arması olan hemşire üniformasının düğmelerini ilikledi ve kepini başına taktı. Aleksandr'ın bütün parası, Puşkin kitabı, Aleksandr'ın gönderdiği mektuplar ve fotoğrafları yanındaydı. Şapkasını ve evlilik yüzüğünü de almıştı.

Gecenin karanlığında yola koyuldular.

Tatyana, Sayers'in haritasını eline aldı; ama Lisiy Nos'a gitmesine yardımcı olamadı. Dr. Sayers kuzeydeki Rus ormanlarının arasından geçerek çamurlu, karlı ve bozuk yollardan gitti. Tatyana penrereden karanlığı izliyor ve hiçbir şey göremiyordu. Kafasını toparlamaya çalıştı.

Sayers onunla hiç durmadan İngilizce konuşuyordu. "Tatya, canım, her şey düzelecek..."

"Gerçekten mi doktor?" diye sordu İngilizce. "Peki onunla ne yapacağız?"

"O kimin umurunda? Helsinki'ye gittikten sonra ne yaparsa yapsın. Artık onu düşünmüyorum. Tek düşündüğüm sensin. Helsinki'ye gidip birkaç sağlık malzemesi bırakacağız. Sonra da Kızıl Haç'ın uçağına binerek Stockholm'e gideceğiz. Stockholm'den kuzey

denizindeki Göteborg'a giden bir trene atlayacağız. Kuzey denizinden İngiltere'ye geçmek için de güvenli bir araç bulacağız. Tatya beni duyabiliyor musun? Anlıyor musun?"

"Duyuyorum," dedi bitkin bir halde. "Anlıyorum."

"İngiltere'de uğramam gereken birkaç yer var. Ondan sonra Amerika'ya ya uçakla gideceğiz; ya da Liverpool'dan bir yolcu gemisine bineceğiz. New York'a varınca da..."

"Matthew lütfen," diye fısıldadı Tatyana.

"Sadece kendini daha iyi hissetmen için uğraşıyorum Tatya. Her şey düzelecek."

Dimitri arkadan, "Tatya, senin İngilizce konuşabildiğini bilmiyordum," dedi.

Tatyana ilk başta cevap vermedi. Sonra Dr. Sayers'in ayağının altından metal bir boru aldı. Dimitri'nin tehlikeyi görünce susacağını biliyordu. Boruyla aralarındaki metal bölmeye vurdu. Dr. Sayers bir anda ürkerek yolda zigzaglar çizmeye başladı. "Dimitri!" dedi bağırarak "Konuşmayı kesmen ve sessiz kalman gerekiyor. Sen bir Finlandiyalısın. Bir daha Rusça tek kelime etme."

Boruyu yere fırlatarak kollarını kavuşturdu.

"Tatya..."

"Bir şey söyleme doktor."

"Yemek yemedin, öyle değil mi?" diye sordu doktor.

Tatyana başını salladı. "Artık yemek düşünmüyorum," diye cevapladı.

Gece yarısında yolun kenarında durdular. Dimitri, Finlandiyalı pilot kıyafetini giymişti bile. Tatyana, doktora, "Bu, çok büyük," dediğini duydu. "Umarım ayakta durmak zorunda kalmam. Yoksa herkes üzerime olmadığını görür. Morfin var mı? Kendimi..."

Dr. Sayers birkaç dakika sonra geldi. "Ona biraz daha morfin verirsem ölecek. Kolu başına iş açacak."

"Ona ne oldu?" diye sordu Tatyana, İngilizce.

Dr. Sayers sessiz kaldı. "Neredeyse ölüyordu," dedi en sonunda. "Yarası berbat durumda." Duraksadı. "Kolunu kaybedebilir. Bilincinin nasıl yerine geldiğini bile anlamıyorum. Dün olanlardan sonra komaya girmesi gerekirdi. Oysa bugün yürüyor." Sayers başını salladı.

Tatyana konuşmadı. Hâlâ nasıl ayakta durabildiğini düşündü. Onlar daha güçlü, dirençli ve cesaretliyken dizlerinin üzerine çöküyor da, o hâlâ nasıl ayakta kalıyordu?

Sayers, İngilizce, "Tatya, bana bir gün anlatmanı istediğim..." dedi. Kamyonun arka tarafını işaret ederek sözünü yarım bıraktı. "Yemin ederim ki hiçbir şey anlamıyorum."

"Anlatabileceğimi sanmıyorum," diye fısıldadı Tatyana.

Lisiy Nos'a giderken belge kontrolü için defalarca durdular. Sayers kendinin ve hemşiresi Jane Barrington'ın belgelerini gösterdi. Tove Hanssen adında bir Finlandiyalı olan Dimitri'nin belgeleri yoktu. Sadece boynunda ölen adamın isminin yazılı olduğu metal bir künye vardı. O Helsinki'ye götürülen yaralı bir pilottu. Görevliler her seferinde Dimitri'nin yüzüne fener tuttu ve Sayers'e geçebileceklerini söyledi.

"Kızıl Haç bayrağı tarafından korunabilmek güzel," dedi Sayers.

Tatyana başını salladı.

Doktor kamyonu yolun kenarına çekerek motoru durdurdu. "Üşüyor musun?" diye sordu.

"Üşümüyorum," dedi. "Kamyonu benim kullanmamı ister misin?"

"Kullanmayı biliyor musun?"

Tatyana, on altı yaşında Luga'dayken, Aleksandr ile tanışmadan önce, köydeki bir albayla arkadaş olmuştu. Albay, Tatyana ve Paşa'nın bütün yaz onunla birlikte kamyonu kullanmasına izin vermişti. Paşa direksiyona hep kendi geçmek istediği için sinirleniyordu; ama kibar bir adam olan albay, Tatyana'nın

kullanmasına da izin vermişti. Kamyonu Paşa'dan daha iyi kullanmış ve albay ona çok hızlı öğrendiğini söylemişti.

"Kullanmayı biliyorum."

"Olmaz. Hava karanlık ve yerler buzlu." Sayers bir saat uyudu.

Tatyana elleri paltosunun cebinde, sessizce oturdu. Aleksandr ile en son ilişkiye girdikleri anı hatırlamaya çalışıyordu. Kasım ayının bir pazar günüydü; ama neredeydiler? Hatırlayamadı. Ne yaptılar? Neredeydiler? Yüzüne baktı mı? İnga kapının önünde miydi? Banyoda mı; koltukta mı; yoksa yerde mi olmuştu? Anımsayamadı.

Aleksandr ona son gece ne dedi? Espri yaptı; onu öptü; gülümsedi; eline dokundu ve terfi için Volkhov'a gideceğini söyledi. Ona yalan mı söylüyorlardı? Yoksa Aleksandr mı yalan söylemişti?

Aleksandr titriyordu. Onun üşüdüğünü düşünmüştü. Başka ne söylemişti? *Görüşmek üzere.* Her zaman dediği şeydi. Başka ne demişti? *Orbeli'yi hatırla.*

O neydi?

Aleksandr ona sık sık orduda duyduklarından; generallerin isimlerinden; Hitler, İngiltere, İtalya, Stalingrad, Richthoffen, Paulus, El Alamein ya da Montgomery ile ilgili hikâyelerden bahsederdi. Anlamadığı bir kelime söylemiş olması garip değildi. Ama Orbeli kelimesini daha önce hiç duymamıştı ve Aleksandr ona bunu hatırlamasını söylemişti.

Tatyana, Dr. Sayers'i koluyla dürterek uyandırdı. "Dr. Sayers. Orbeli ne?" diye sordu. "Orbeli kim?"

"Bilmiyorum," dedi Dr. Sayers uykulu bir halde. "Hiç duymadım. Neden sordun?"

Hiçbir şey söylemedi.

Sayers yeniden kamyonu sürmeye başladı.

Sabah 6:00'da Sovyetler Birliği-Finlandiya sınırına geldiklerinde etrafta bir sessizlik vardı.

Aleksandr, Tatyana'ya buranın gerçek bir sınır değil; savunma hattı olduğunu söylemişti. Bu da Sovyetler Birliği ve Finlandiya orduları arasında altmış metre bir mesafe olması anlamına geliyordu. İki taraf da topraklarını belirlemiş ve oturup savaşın bitmesini beklemişti

Tatyana'ya, Finlandiya'daki çam ve söğüt ağaçları Sovyetler Birliği'nde saatlerdir önünden geçtikleri ağaçlardan farksız gelmişti. Kamyonun farları önlerindeki dar toprak yolu aydınlatıyordu. Mart güneşi de yavaş yavaş yüzünü göstermeye başlamıştı.

Dr. Sayers herkes uyuyorsa rahatlıkla geçebileceklerini ve belgelerini Sovyetler Birliği görevlilerine değil; Finlandiyalılara gösterebileceklerini söyledi. Tatyana bunun çok iyi bir fikir olduğunu düşündü.

Aniden biri durmaları için seslendi. Üç tane uykulu NKVD sınır askeri doktorun camına gelmişti. Sayers onlara belgelerini gösterdi. NKVD belgeleri iyice inceledikten sonra Tatyana'ya dönerek aksanlı bir İngilizceyle, "Soğuk bir rüzgâr var, öyle değil mi?" diye sordu.

Tatyana da anlaşılır bir İngilizceyle cevap verdi. "Çok keskin bir soğuk. Kar yağacak diyorlar."

Asker başını salladı ve diğer iki askerle birlikte kamyonun arkasındaki Dimitri'ye bakmaya gittiler. Tatyana bekledi.

Sessizlik oldu.

Fener yaktılar.

Tekrar sessizlik oldu.

"Dur! Yüzünü bir kez daha görelim," dediklerini duydu Tatyana.

Fener yandı.

Tatyana hiç kıpırdamadan durarak onları dinledi.

Askerlerden birinin güldüğünü ve Dimitri'ye Fince bir şeyler söylediğini duydu. Tatyana, Fince bilmediği için bunun ne dili olduğundan emin değildi; ama Sovyet askerleri Dimitri ile Tatyana'nın

anlamadığı bir dilde konuşuyordu. Dimitri de anlamamış olacak ki; hiç cevap vermedi.

Sovyet askeri sorusunu daha yüksek bir sesle tekrarladı.

Dimitri sessiz kaldı. Sonra Tatyana'ya Fince gibi gelen birkaç kelime söyledi. Kısa bir sessizlikten sonra askerlerden biri Rusça, "Kamyondan in!" dedi.

"Olamaz," diye fısıldadı Dr. Sayers. "Yakalandık mı?"

"Şişşştt," dedi Tatyana.

Askerler Dimitri'ye birkez daha kamyondan inmesini emrettiler. Dimitri kıpırdamadı.

Dr. Sayers arkasına dönerek Rusça, "Yaralı! Kalkamaz!" dedi.

Sovyet asker, "Yaşamak istiyorsa kalkar. Hastanıza hangi dilden anlıyorsa o dille kalkmasını söyleyin," dedi.

"Doktor," diye fısıldadı Tatyana. "Dikkatli olun. Eğer kendini kurtaramazsa, bizi de öldürmeye çalışacaktır."

Üç NKVD askeri Dimitri'yi kolundan çekerek kamyondan çıkardı ve sonra Sayers ile Tatyana'ya inmesini emretti. Doktor kamyonun etrafından dolandı ve Tatyana'nın kapısını açtı. Kendini kötü hisseden Tatyana güç almak için Sayers'in paltosuna tutundu. Bayılmak üzereydi. Dimitri onlardan metrelerce ileride, üzerinden dökülen Finlandiya üniformasıyla duruyordu.

NKVD askerlerinden biri tüfeğini ona doğrultup gülerek, "Evet Finlandiyalı, sana yüzünün nasıl yaralandığını sorduk, sen ise Helsinki'ye gittiğini söyledin. Açıklama yapmak ister misin?"

Dimitri hiçbir şey söylemedi; ama yalvaran gözlerle Tatyana'ya baktı.

Dr. Sayers, "Onu Leningrad'dan aldık. Çok kötü yaralanmıştı," dedi.

Tatyana dirseğiyle Dr. Sayers'i dürttü. "Sus!" diye fısıldadı. "Başını belaya sokacaksın!"

"Çok kötü yaralanmış olabilir," dedi NKVD askeri. "Ama Finlandiyalı olmadığı kesin." Üç asker gülmeye başladı. Aralarından biri Dimitri'nin yanına gitti. "Çemenko beni tanımadın mı?" dedi Rusça. "Ben Rasskovski." Dimitri iyi olan kolunu indirdi. "Elini başının üzerinde tut!" diye bağırarak gülmeye başladı NKVD askeri. Tatyana, sağ kolu alçıda olan Dimitri'ye inanmadıklarını fark etti. Dimitri'nin silahı neredeydi? Üzerinde silah var mıydı?

İki asker Dimitri'den belli bir mesafe uzakta duruyordu. Bir tanesi tüfeğini indirerek, "Onu tanıyor musun?" diye sordu.

"Tanımak mı?" diye haykırdı Rasskovski. "Elbette tanıyorum! Çernenko, benden ne kadar fazla sigara parası aldığını hatırlıyor musun? Ormanın ortasında sigarasız kalamadığım için mecburen o parayı ödediğimi de hatırlıyor musun peki?" Gülmeye başladı. "Seni daha dört hafta önce gördüm. Beni unuttun mu?"

Dimitri hiçbir şey söylemedi.

"Yüzündeki o güzel renk sayesinde seni tanımayacağımı mı sandın?" Rasskovski çok iyi vakit geçiriyormuş gibi görünüyordu. "Peki Çemenko, Finlandiya üniforması giyip Kızıl Haç kamyonunun arkasında yatarak ne yapmaya çalıştığını söyler misin? Kolunun ve yüzünün bu halde olmasını anlıyorum. Biri abartı sigara fiyatlarından hoşlanmadı mı?"

Diğer iki askerden biri, "Rasskovski, erzak dağıtıcımızın kaçmaya çalıştığını söylemiyorsun, öyle değil mi?" dedi. Hepsi gülmeye başladı.

Dimitri, Tatyana'ya baktı. Tatyana ise ona kısa bir bakış fırlattıktan sonra arkasına döndü ve Dr. Sayers'e yaklaşarak, "Üşüdüm!" dedi.

"Tatyana!" diye bağırdı Dimitri. "Onlara sen mi söylemek istersin? Yoksa ben mi anlatayım?"

Rasskovski ona bakmak için arkasına döndü. "Tatyana mı? Tatyana isminde bir Amerikalı mı?" dedi. Sayers'in yanına gitti. "Burada neler oluyor? Neden o kadınla Rusça konuşuyor? Belgelerine bir kez daha bakalım."

Dr. Sayers, Tatyana'nın belgelerini gösterdi. Hepsi normaldi.

Tatyana, Rasskovski'nin yüzüne bakarak İngilizce, "Tatyana mı? O neden bahsediyor? O bize Finlandiyalı olduğunu söyledi. Öyle değil mi doktor?" dedi.

"Kesinlikle!" dedi doktor bir adım öne çıkıp Tatyana ile kamyonun yanından uzaklaşarak. Elini Rasskovski'nin sırtına koyarak, "Umarım bir sorun yoktur. O hastanemize geldi ve..."

O sırada Dimitri kolunu kaldırarak Tatyana'nın önünde duran Rasskovski'ye ateş etti.

Tatyana, Dimitri'nin kimi hedef aldığını bilmiyordu; ama bunu bulmak için orada öylece durmaya niyeti yoktu. Yere yattı. NKVD askerini hedef almış olabilirdi. Ama ıskalamış ve Dr. Sayers'i vurmuştu. Belki de istediği buydu. Kim bilir belki de iki adamın arkasında duran Tatyana'yı vurmak istemişti. Tatyana bunu düşünmek istemedi.

Rasskovski tekrar ateş eden Dimitri'ye doğru koştu ve bu kez de o vuruldu. Dimitri silahını diğer iki askere yeterince hızlı yöneltemedi. Sırtlarındaki tüfekleri indiren askerler Dimitri'ye ateş açtı ve Dimitri çarpışmanın etkisiyle birkaç metre sürüklendi.

Bir anda ormandan silah sesleri gelmeye başladı. Bu, sıradan bir ateşin değil; savaşın sesiydi. Makineli tüfekle açılan ateş yüzünden kamyonun ön camı ve arka kısmı paramparça olmuştu. Kamyonun ön tarafında emeklerken düşünecek zamanının olmadığını fark etti.

Tatyana, Dimitri'yi yerde gördü. Dr. Sayers de yerde yatıyordu. Durmak bilmeyen bir düşman ateşi başlamıştı ve Kızıl Haç kamyonunun üzerine kurşunlar yağıyordu.

Tatyana emekleyerek Dr. Sayers'in yanına gitti ve hareketsiz vücudunu sürüklemeye başladı. Onu kendine çekip vücuduyla siper alırken, Diırtitri'nin hâlâ kıpırdadığını gördü. Yoksa bu bir ışık yanılsaması mıydı? Hayır, hareket ediyordu. Emekleyerek kamyona gitmeye çalışıyordu. Sovyetler Birliği tarafından atılan bir bomba havada uçarak ormanın içinde patladı. Alevler, siyah dumanlar ve

çığlıklar vardı. Bunların tam olarak nereden geldiğini göremedi. O sırada tek fark ettiği Dimitri'nin ona doğru yaklaşıyor olmasıydı. Bir iki saniyeliğine ses kesilince Dimitri'nin elini ona doğru uzatarak, "Tatyana...Tatyana....lütfen..." dediğini duydu. Tatyana gözlerini kapattı.

Onun yanına gitmeyecekti.

Tatyana bir gürültü duydu ve büyük bir ışığın ardından çok yakınında bir bomba patladı. Sürüklenerek başını kamyona çarptı ve bilincini kaybetti.

Tatyana kendine geldiğinde, gözlerini açmamaya karar verdi. Pek iyi duyamıyordu; ama Lazarevo'daki banyodaymış gibi vücudu sıcacıktı. Dr. Sayers hâlâ altında yatıyordu. Tatyana'nın gideceği hiçbir yer yoktu. Dilini, ağzındaki keskin şeyin üzerinde bir kez daha gezdirdi. Metalik tadı aldı.

Sayers'in vücudu ıslak ve soğuktu. *Kan kaybı.* Tatyana gözlerini açarak Sayers'in her tarafına baktı. Kamyonun arka tarafındaki küçük bir alev doktorun solgun yüzünü aydınlatıyordu. Neresinden vurulmuştu? Parmaklarını paltosunun altında gezdirdi ve omzundaki kurşun deliğini gördü. Kurşunun çıktığı deliği görmemişti; ama kanı durdurmak için eldivenli elini yaraya bastırdı. Sonra gözlerini tekrar kapadı. Arkasında alevler vardı; ama artık ateş sesleri duyulmuyordu.

Bu, ne kadar sürmüştü? İki dakika mı? Üç dakika mı?

Karanlık bir çukurun içine düşmeye başladığını hissetti. Gözlerini açamıyor; açmak da istemiyordu.

Hayatının sona ermesi ve tekrar devam etmeye başlaması ne kadar sürmüştü? Dr. Sayers ne kadar uyumuştu? Dimitri ne kadar süre tek başına ışıkların altında kalmıştı? Tatyana ne kadar direnmişti?

Aleksandr'ın Dr. Sayers'i kurtarması ve bu sırada yaralanması ne kadar zaman almıştı? Tatyana, ormandaki ağaçların arkasına

gizledikleri Kızıl Haç kamyonundan her şeyi izlemişti. Aleksandr'ın yokuş aşağı koşarak Anatoli Marazov'un yanına gidişini görmüştü.

Her şeyi biliyordu.

Tatyana, Aleksandr'ın Marazov'un yanına koşuşunu, Dr. Sayers'e bağırışını, yanına gidişini, onu suyun içinden çıkarışını ve üç adamı kamyona sürükleyişini izlerken hayatındaki en uzun iki dakikayı yaşadı.

Kurtulmaya çok yakındı. Alman uçağından buzun üzerine düşerek patlayan bombayı gördü. Aleksandr'ın zırhlı kamyona önce başını soktuğunu fark etti. Aleksandr kamyona girince, Tatyana bir kutu plazmayı ve hemşire çantasını alarak Kızıl Haç kamyonunun arkasından atladı Nehrin kenarından koşarak bir albay tarafından durduruldu. "Sen delirdin mi?" dedi albay.

"Ben hemşireyim," dedi. "Doktora yardım etmem gerekiyor!"

"Evet, ölü bir hemşire olacaksın! Yere yat!"

Birkaç dakika yerde kaldı. Dr. Sayers'in Aleksandr ile birlikte, onları düşman ateşinden koruyan zırhlı aracın arkasında saklandığını gördü. Dr. Sayers el sallayarak yardım istiyordu. Aleksandr ise yattığı yerden kalkmıyordu. Albay ağzını açma fırsatı bulamadan, Tatyana ayağa fırladı ve koşmaya başladı. İlk başta hızlı bir şekilde koştu; ama sonra top ateşini görünce karnının üzerine yattı ve yolun geri kalan kısmını sürünerek gitti. Aleksandr hareketsizdi. Görünmemek için giydiği beyaz montun sırt kısmı kanla kaplıydı. Tatyana dizleri ve elleri üzerinde emekleyerek yanına gitti ve kanlı başındaki kaskı çıkardı.

Tatyana, Aleksandr'ın yüzüne bakar bakmaz, ölmek üzere olduğunu anladı.

Yüzü sapsarıydı. Altındaki karlar kana bulanmıştı. Tatyana bu kan gölünün üzerinde duruyordu. Tatyana, "Kan kaybetmiş. Plazmaya ihtiyacı var," dedi. Dr. Sayers de onayladı. Aleksandr'ın montunun kol kısmını kesmek için bir ameliyat aleti ararken, Tatyana şapkasını çıkararak Aleksandr'ın yarasının üzerine bastırdı ve kan kaybını

yavaşlatmaya çalıştı. Elini Aleksandr'ın sağ botunun içine sokarak asker bıçağını çıkardı ve bunu Dr. Sayers'e vererek, "Bunu kullanın," dedi.

Sayers montunun ve üniformasının kol kısmını keserek sol kolundaki damarını buldu ve ona şırıngayla plazma verdi. Sedyeyi almaya ve yardım çağırmaya gittiğinde, Aleksandr'ın başında kalan Tatyana sağ kolunu açarak oradaki damarından da plazma enjekte etti. Şırıngayı Aleksandr'ın vücuduna dakikada altmış dokuz damla sıvı damlayacak şekilde ayarladı. En fazla bu kadar sıvı verebilirdi. Arkasına oturarak şapkasını ve montunu yarasına bastırmaya devam etti. Sedyenin gelmesini beklerken de, "Haydi asker, dayan," diye mırıldandı.

Doktor geldiğinde, plazma tüpündeki sıvı bitmişti ve Tatyana başka bir tüp bağlamıştı. Kana bulanmış montunu çıkararak sedyenin üzerine serdi ve Aleksandr'ı üzerine yatırdıktan sonra yarasını montla sardı. Aleksandr, kıyafetleri ıslak olduğu için çok ağırlaşmıştı. Dr. Sayers onu nasıl taşıyacaklarını sordu. Tatyana kaldırıp götüreceklerini söylediği zaman, şaşkınlık içinde, "Onu sen mi taşayacaksın?" diye sordu. Tatyana ise hiç tereddüt etmeden, "Evet," diye yanıtladı.

Tatyana ondan sonra, Aleksandr'ın yarasına bakarak durumunun ümitsiz olduğunu söyleyen Sovyet doktorlarıyla, hemşireleriyle ve hatta Dr. Sayers ile mücadele etti. Ona bir müdahalede bulunamayacaklarını; ölümcül hastaların olduğu koğuşa koyup morfin vermekten başka bir şey yapamayacaklarını söylemişlerdi.

Tatyana, Aleksandr'ın damarına bir sonda takarak ona morfini ve plazmayı kendi verdi. Bu da yeterli olmayınca, ona kendi kanından verdi. Bunun da işe yaramadığını görünce, kendi damarından onunkine damla damla kan akıttı.

Onun yanında otururken şöyle fısıldadı: Tek istediğim acına rağmen beni duyabilmen. Yanında oturarak sana damla damla aşkımı veriyor; beni duymanı, başını kaldırmanı ve yeniden gülümsemeni umut ediyorum. Şura, beni duyabiliyor musun?

Yanında oturarak sana hâlâ hayatta olduğunu hissettirmeye çalıştığımı görüyor musun? Çarpan kalbinin üzerindeki elimi hissediyor musun? Elimle seni, yaşayacağına, ölümü yeneceğini ve gözlerini tekrar açacağına inandırmaya çalışıyorum. Hep burada olacağım. Sana inanacak; senin için umutlar besleyecek ve seni seveceğim. Buradayım Aleksandr. Hisset beni. Beni hisset ve yaşa.

Yaşadı.

Tatyana şimdi Kızıl Haç kamyonunun altında, mart sabahının soğuğunda yatarken, *onu, buzların üzerinde bensiz ve beni tüm gücüyle seven bedeniyle tek başına can versin diye mi kurtardım,* diye düşündü. Aleksandr yalnız ölmüştü.

Ablası gibi onu da gömememişti bile. Onu son yolculuğuna huzurlu bir şekilde uğurlayamamıştı.

Tatyana bir dakika bile dayanacak gücünün olmadığını hissetti. Kısa bir süre ondan geriye hiçbir şey kalmayacaktı.

O sırada Dr. Sayers'in iniltisini duydu. Aleksandr'ın hayalinden sıyrılarak Sayerse döndü. "Doktor?" Bilinci tam olarak yerinde değildi. Orman sessizdi. Gökyüzü hâlâ maviydi. Tatyana doktorun üzerinden kalkarak kamyonun altından sürünerek çıktı. Yüzünü silince eline kan geldi. Yanağında bir cam parçası vardı. Çıkarmaya çalıştı; ama canı çok yandı. Bir tarafından tutarak hızla çekti ve bir çığlık kopardı.

Acı bitmemişti.

Tatyana çığlık atmaya devam etti. Sesi ormanda yankılanarak geri geliyordu. Tatyana yüzünden kanlar akarken, bacaklarını, karnını ve göğsünü tutarak karın üzerinde diz çöküp çığlık attı.

Yere yatarak kanayan yanağını kara dayadı. Yeterince soğuk değildi ve yanağını uyuşturmamıştı.

Artık ağzında keskin bir şey yoktu; ama dili yarılmış ve kabarmıştı. Tatyana doğrularak karın üzerine oturdu ve etrafına bakındı. Ürkütücü bir sessizlik vardı. Çıplak huş ağaçları karla kaplı

olan toprakla bir kontrast oluşturuyordu. Etrafta ne ses, ne de yankı vardı. Bataklıkların içinde, Finlandiya körfezinin yakınındaydı.

Ama işler iyice karışmıştı. Kızıl Haç kamyonu mahvolmuştu. Lacivert üniformalı bir NKVD askeri sağ tarafında yatıyordu. Dimitri de kamyonun bir metre yanında, yerdeydi. Gözleri hâlâ açıktı ve eli Tatyana'ya uzanmış halde kalmıştı. Sanki bir mucize beklermiş gibiydi.

Tatyana bir süre Dimitri'nin donmuş yüzüne baktı. Aleksandr, Dimitri'nin NKVD askerleri tarafından yakalandığını görse ne kadar da sevinirdi. Başını çevirdi.

Aleksandr haklıydı. Bu sınırdan geçmek çok da zor değildi. Sıkı bir şekilde korunmuyordu. NKVD askerlerinin çok az silahı vardı. Tatyana bir tane havan toplarının olduğunu görmüştü. Ancak bu kendilerini korumaları için yeterli olmadı. Finlandiyalıların daha büyük bombaları vardı. Finlandiya tarafı da sessizdi. Büyük bombalarına rağmen, onlar da mı ölmüştü? Tatyana ağaçların arasından bakınca hiçbir hareket görmüyordu. Hâlâ Rus kesimindeydi. Ne yapacaktı? NKVD askerleri kısa bir süre içinde burada olacak ve onu sorguya çekmek için götüreceklerdi. Ya sonra ne olacaktı?

Tatyana karnına dokundu. Elleri buz gibiydi.

Tekrar emekleyerek Kızıl Haç kamyonunun altına girdi. Ellerini boynuna koyarak, "Dr. Sayers," diye fısıldadı. "Matthew beni duyabiliyor musun?" Cevap vermiyordu. Kötü durumdaydı; nabzı kırk civarındaydı ve kan basıncı düşüktü. Tatyana doktorun yanına uzandı ve paltosunun cebinden Amerikan pasaportuyla, ikisinin Kızıl Haç seyahat belgelerini çıkardı. İngilizce olarak Matthew Sayers ve Jane Barrington'ın Helsinki'ye gittikleri net bir şekilde belirtilmişti.

Şimdi ne yapması gerekiyordu? Gitmeli miydi? Nereye gidecekti? Nasıl gidecekti?

Kamyona binerek kontağı çevirdi. Çalışmadı. Durum umutsuzdu. Tatyana kamyonun ön kısmının ne kadar büyük bir hasara uğradığını görebiliyordu. Ağaçların arasından Finlandiya kesimine baktı. Birileri hareket ediyor muydu? Hayır. Karda insan silüetleri gördü.

Arkalarında da Kızıl Haç kamyonundan daha büyük bir kamyon vardı. Aralarındaki tek fark büyüklükleri değildi: Finlandiya kamyonu hasar görmemişti.

Tatyana kamyondan indi ve Dr. Sayers'e, "Hemen döneceğim," diye fısıldadı.

Doktor cevap vermedi.

"Pekâlâ," dedi ve Sovyetler Birliği-Finlandiya sınırına yürüdü. Finlandiya'da olmakla Sovyetler Birliği'de olmanın aynı hissi yarattığını fark etti. Beş ölü Finlandiyalının yanından dikkatli bir şekilde geçti. Kamyonun içindeki adam da ölmüştü ve kafası direksiyonun üzerine düşmüştü. Kamyona binmek için onu çıkarması gerekiyordu.

Kamyona binerek adamı karın üzerine itti. Hâlâ kontağın üzerinde olan anahtarı çevirdi. Kamyon stop etti. Tekrar çalıştırmayı denedi; ama bir işe yaramadı. Benzin göstergesine bakınca deponun dolu olduğunu gördü. Kamyondan inerek arka tarafına gitti ve benzin deposunun delik olup olmadığına baktı. Hiçbir hasar görmemişti. Kamyonun ön kaputunu açtı. Bir dakika boyunca baktıktan sonra kafasına dank etti. Bu dizel motoruydu. Bunu Kirov'da çalıştığı için iyi biliyordu.

Kirov'u hatırlayınca bir anda içi ürperdi ve karın üzerine yığılmamak için kendini zor tuttu. Bu bir dizel motoruydu ve Kirov fabrikasındaki tanklar için bunlardan çok yapmıştı. *"Sana bugün tank yaptım Aleksandr!"* Onlar hakkında ne hatırlıyordu?

Hiçbir şey. Dizel motoru yaptığı günlerden bu yana o kadar uzun zaman geçmişti ki; eve giderken bindiği tramvayın numarasını bile zor hatırlıyordu.

Bir.

Bir numaralı tramvaydı. Belli bir yere kadar bununla gidiyor; Obvodnoy kanalının geri kalan kısmını yürüyorlardı. Kolları birbirine değerken, savaştan ve Amerika'dan konuşuyorlardı.

Dizel motor.

Üşüdü ve şapkasını çekerek kulaklarını kapadı.

Soğuktu. Dizel motorlar hava soğukken zor çalışırdı. Kaç tane silindiri olduğunu kontrol etti. Altı taneydi. Altı piston ve altı buji vardı. Buji başları buz gibiydi ve marşın çalışmasına yetecek kadar ısınmamıştı. Zamanında sıkmaya alışık olduğu, bujinin yanındaki o vida neredeydi?

Tatyana vidayı buldu. Onları biraz ısıtırsa, motorun çalışması kolaylaşırdı. Aksi taktirde motorun sıfırın altında olan sıcaklığı bir seferde, 40 dereceye yükseltmesi gerekecekti.

Tatyana etrafına bakındı. Beş ölü asker yerde yatıyordu. Birinin sırt çantasına elini soktu ve bir çakmak çıkardı. Aleksandr'ın sigarasını da bu tür çakmaklarla yakardı. Çakmağı çakarak bujinin üstünde birkaç saniye tuttu. Altı bujiye de aynı şeyi uyguladığında, ilk bujinin yine soğuduğunu gördü. Tatyana bu işten sıkıldı. Dişlerini sıkarak homurdandı ve ağacın alçak dallarından birini kırarak onu yakmaya çalıştı. Dal, kar yüzünden ıslandığı için yanmadı.

Büyük bir çaresizlik içinde etrafına bakındı. Ne aradığını çok iyi biliyordu. Onu kamyonun arkasında, Finlandiyalılardan birinin üzerinde duran küçük bir çantada buldu. Ölü Finlandiyalıdan aldığı alev makinesini Aleksandr'ın sırt çantasıyla birlikte taşıdı. Sonra makineyi ateşledi ve kontağın üzerine bastırdı.

Yarım saniye hiçbir şey olmadı ve sonra beyaz bir alev çıktı. Tatyana bir anda irkilerek geri çekilince karın üzerine yuvarlanacak gibi oldu. Son anda dengesini koruyarak ayakta kalmayı başardı.

Açık olan kaputun yanına giderek alev makinesini birkaç dakika motorun üzerinde tuttu. Sonra otuz saniye daha bekledi. Sonra sağ eliyle manivela kolunu indirdi ve alev makinesini söndürdü. Ardından kamyona bindi ve kontağı çevirdi. Motor bir seferde çalıştı. Debriyaja basarak birinci vitese taktı ve sonra gaz pedalına dokundu. Dr. Sayers'i almak için savunma hattına doğru yavaşça ilerledi

Sayers'i kamyona bindirmekte epey zorlandı.

Onu içeri bindirdikten sonra gözü Sayers'in kamyonundaki Kızıl haç bayrağına takıldı.

Dimitri'nin botunun içinde asker bıçağını buldu. Kamyona doğru yürüyerek Kızıl Haç bayrağını dikkatli bir şekilde çıkardı. Bunu Finlandiya kamyonuna nasıl takacağı hakkında en ufak bir fikri yoktu. Dr. Sayers'in arkadan gelen iniltilerini duydu ve aklına ilkyardım çantası geldi. Hiç düşünmeden ilkyardım çantasını ve plazma kutusunu aldı. Doktorun paltosunu ve gömleğini keserek plazma tüpünü damarına bağladı. Plazma damarına damlarken, etrafı kıpkırmızı olan kurşun deliğine baktı. Doktorun ateşi vardı ve sayıklıyordu. Yarayı iyotla temizledi ve bezle sardı. Sonra yanağına biraz iyot döktü ve bandajı birkaç dakika yaranın üzerine bastırdı. Cam hâlâ yanağının içinde gibiydi. Dikiş gerekip gerekmeyeceğini merak etti. Sonra gerekeceğini düşündü.

Tatyana ilkyardım çantasındaki dikiş iğnesini hatırladı. Kamyondan inerek Kızıl Haç bayrağını dikkatli bir şekilde Finlandiya kamyonundaki kahverengi bezin üzerine dikti. İplik sürekli kopuyordu; ama önemli değildi. Helsinki'ye kadar idare etse yeterdi.

Tatyana işi bittikten sonra kamyona bindi ve direksiyona geçerek arkasına döndü. Dr. Sayers'e, "Hazır mısın?" dedi ve Dimitri'nin cesedini yerde bırakarak Sovyetler Birliğinden çıktı.

Tatyana çamurlu yolda dikkatli bir şekilde gidiyordu. Büyük direksiyona iki eliyle sarılmıştı ve ayakları pedallara zar zor yetişiyordu. Finlandiya körfezinden Lisiy Nos'a ve oradan Vyborg'a giden yolu bulması zor olmadı. Sadece bir yol vardı. Tek yapması gereken batıya doğru gitmekti. Batının ne tarafta olduğunu da solgun mart güneşi sayesinde buldu.

Vyborg'a geldiğinde girişte Kızıl Haç belgelerini gösterdi. Sonra da nereden benzin alabileceğini ve Helsinki'ye nasıl gideceğini sordu. Görevlinin el işaretlerinden yüzüne ne olduğunu sorduğunu anladı; ama Fince konuşmadığı için cevap vermedi ve kaldırımlı yolda kamyonu kullanmaya devam etti. Yol boyunca seksen kontrol

noktasında durarak belgelerini ve arkada yaralı yatan doktoru gösterdi. Helsinki'ye gitmesi dört saatini aldı.

İlk gördüğü, limana kuşbakışı manzarası olan dağın üzerindeki St. Nicholas kilisesiydi. Durarak Helsinki Üniversite Hastanesinin adresini sordu. Bunu Fince nasıl söyleyeceğini biliyordu; ama yol tarifini anlayamamıştı. Tarif sormak için beş yerde durduktan sonra en sonunda İngilizce bilen birini buldu ve hastanenin gördüğü o kilisenin hemen arkasında olduğunu öğrendi.

Dr. Sayers 1940 yılı savaşından beri çalışmış olduğu bu hastanede tanınıyor ve çok seviliyordu. Hemşireler ona bir sedye getirdiler ve Tatyana'ya çoğunu anlamadığı bir sürü soru sordular. Çoğu İngilizce, bazıları ise Finceydi. Ama Rusça hiç sormadılar.

Hastanede Sam Leavitt adında başka bir Kızıl Haç doktoruyla karşılaştı ve yarasını gören doktor dikişe ihtiyacı olduğunu söyledi. Ona lokal anestezi yapmayı önerdi. Tatyana kabul etmedi. "Hemen dikin doktor," dedi

"On dikiş gerekecek," dedi doktor.

"Sadece on tane mi?"

Doktor yanağını dikerken Tatyana hastane yatağında hiç kıpırdamadan yattı. Dikişten sonra ona biraz antibiyotik, ağrı kesici ve yemek verdi. Antibiyotiği aldı; ama Leavitt'e kesilen dilini göstererek yemeği yemedi. "Yarın daha iyi olacak ve yemek yiyebileceğim," dedi.

Hemşireler ona temiz üniforma, çorap ve fanila getirmekle kalmadı; eski üniformasını yıkatmayı bile teklif etti. Tatyana onlara üniformasını ve yün montunu verdi; ama Kızıl Haç kol bandını sakladı.

Tatyana daha sonra Dr. Sayers'in yatağının yanında, yere oturdu. Sonra gece nöbetçi olan hemşire geldi ve başka odada uyumasını söyleyip onu kaldırarak dışarı çıkardı. Tatyana onu çıkarmasına itiraz etmedi; ama hemşire işinin başına döner dönmez tekrar Dr. Sayers'in yanına gitti.

Sabah Sayers'in durumu kötüye, Tatyana'nın durumu ise iyiye gitmişti. Eski üniformasını geri aldı ve birkaç lokma bir şey yedi. Bütün gün Dr. Sayers'in yanında kalıp pencereden dışarı bakarak karla kaplı yolları, taş binaları ve çıplak ağaçları izledi. Dr. Leavitt öğleden sonra yanağını kontrol etmeye geldi ve uzanmak isteyip istemediğini sordu. Tatyana istemediğini söyledi. "Neden burada oturuyorsun? Neden biraz olsun dinlenmiyorsun?" diye sordu doktor.

Tatyana başını Matthew Sayers'e çevirdi ve hiçbir şey söylemeden düşündü. *Çünkü bundan sonra ölen insanların yanında oturmaktan başka bir şey yapmayacağım.*

Geceleyin Sayers'in durumu daha da kötüye gitti. Ateşi neredeyse 42 dereceydi ve sürekli terliyordu. Antibiyotiklerin bir faydası olmuyordu. Tatyana ona ne olduğunu anlayamıyordu. Tek istediği bilincinin yerine gelmesiydi. Yatağının yanındaki sandalyede uyuyakaldı.

Gecenin bir yarısı aniden uyandı ve o anda Dr. Sayers'in bunu atlatamayacağını hissetti. Nefes alıp verişi ölmek üzere olan bir insanınkilerle aynıydı. Tatyana elini tuttu. Sonra elini başına koyarak yaralı diliyle ona İngilizce ve Rusça, Amerika'dan bahsetti; iyileştiği zaman göreceği şeyleri fısıldadı. Sayers gözlerini açarak üşüdüğünü söyledi. Tatyana gidip ona bir battaniye daha getirdi. Sayers, Tatyana'nın elini sıktı. "Çok üzgünüm, Tatya!" diye fısıldadı.

"Asıl ben çok üzgünüm!" dedi alçak bir ses tonuyla. Sonra sesini yükselterek, "Dr. Sayers," dedi. "Matthew..." Sesi çatallaşmasın diye büyük çaba harcıyordu. "Sana yalvarıyorum! Lütfen kocama ne olduğunu söyle. Dimitri ona ihanet mi etti? Tutuklandı mı? Şu anda Helsinki'deyiz. Sovyetler Birliği'nden çıktık. Geri dönmeyeceğim! Tek istediğim içimin biraz olsun rahatlaması," diye fısıldadı.

"Amerika'ya git Tatya," dedi güçlükle. "Bu, onu rahatlatacak."

"Bana doğruyu söyle. Onu gölde gerçekten de gördün mü?"

Doktor bir süre Tatyana'ya baktı ve bu bakışları Tatyana'nın içinde bir kuşku uyandırdı. Sonra tekrar gözlerini kapadı. Tatyana,

Sayers'in ellerinin titrediğini ve çok hızlı nefes aldığını hissetti. Sonra nefes alıp verişi bir anda durdu.

Tatyana, elini sabaha kadar bırakmadı.

İçeriye bir hemşire girdi ve Tatyana'yı koridora çıkararak, İngilizce, "Tatlım, insanlar için ne yaparsan yap, eninde sonunda ölüyorlar. Savaştayız. Herkesi kurtaramazsın," dedi.

Sam Leavitt, koridorda yanına gelerek şimdi ne yapacağını sordu. Tatyana da Amerika'ya geri dönmek istediğini söyledi. "Amerika'ya geri dönmek mi?" Ona doğru eğilerek, "Bak, Matthew seni nerede buldu bilmiyorum. İngilizcen oldukça iyi; ama o kadar değil. Sen gerçekten Amerikalı mısın?" dedi.

Yüzü sapsarı olan Tatyana başını salladı.

"Pasaportun nerede? Pasaportun olmadan geri dönemezsin."

Hiçbir şey söylemeden yüzüne baktı.

"Ayrıca bu, şu anda çok tehlikeli. Almanlar Baltık denizini sürekli bombalıyor."

"Evet."

"Gemiler sürekli batıyor."

"Evet."

"Neden nisana kadar burada çalışıp karların erimesini beklemiyorsun? Yüzünün düzelmesi lazım. Dikişlerin alınması gerekiyor. Ayrıca bizim de yardıma ihtiyacımız var. Helsinki'de kal."

Tatyana başını salladı.

"Sana yeni bir pasaport alana kadar burada kalmak zorundasın. Seni Senato meydanına götürmemi ister misin? Amerikan konsolosluğuna gideriz. Yeni belgelerini çıkarmaları en az bir ay sürer. Bu sırada buzlar da erimiş olur. Şu sıralar Amerika'ya gitmek zor."

Tatyana, Amerika Devletinin araştırma yaptıktan sonra onun Jane Barrington olmadığını anlayacaklarını biliyordu. Aleksandr ona Helsinki'de bir dakika bile duramayacaklarını; çünkü NKVD'nin oraya hemen ulaşabileceğini söylemişti. Stockholm'e gitmek zorunda olduklarını da eklemişti. Tatyana başını sallayarak geri çekildi.

Sırt çantasını, hemşire çantasını ve Jane Barrington ismine düzenlenmiş seyahat belgelerini alarak hastaneden çıktı. Helsinki limanına giderek bir banka oturdu ve meydanda dükkânlarını açıp önünü temizleyen insanlan seyretti.

Etraf yine sessizdi.

Gökyüzünde martılar uçuşuyordu.

Tatyana bankta oturdu ve saatlerce gece olmasını bekledi. Sonra da kalkarak St. Nicholas Kilisesine giden dar yolda yürümeye başladı.

Sonra tekrar limana indi ve o sırada üzerinde mavi-beyaz İsveç bayrağı olan kamyonları gördü. Yerdeki malları yüklüyorlardı. Limanda bir koşuşturma vardı. Tatyana malların Baltık denizinin karşısına gece geçirildiğini anladı. Kamyonlar sabah daha kolay fark edileceği için geceyi tercih ettiklerini biliyordu. Her ne kadar Almanlar tarafsız olan ülkelerin ticari araçlarını vurmasa da, bazen bu tür kazalar gerçekleşiyordu. İsviçre gemilerini ve kamyonlarını güvenli bir şekilde göndermeye başlamıştı. Bunu Aleksandr söylemişti.

Tatyana kamyonların Stockholm'e gittiğini biliyordu; çünkü adamlardan biri 'Stokgolm' demişti.

Limanda durarak kamyona mal yüklenmesini izledi. Korkuyor muydu? Hayır! Artık hiç korkmuyordu. Kamyon şoförünün yanına yaklaşarak Kızıl Haç bandını gösterdi. İngilizce Stockholm'e gitmeye çalışan bir hemşire olduğunu söyledi ve onu yüz dolar karşılığında götürmelerini istedi. Adam dediklerinin tek kelimesini bile anlamadı. Ona yüz doları göstererek "Stokgolm?" dedi ve adam büyük bir zevkle elindeki parayı alıp kamyona binmesine izin verdi.

Adam ne İngilizce ne de Rusça bildiği için çok az konuştular ve bu Tatyana'nın işine geldi. Yolda konvoy halinde giden kamyonların farlarını görünce aklına Aleksandr geldi. *Luga'daki ormanda ilk kez öpüştükleri anı hatırladı. Aleksandr'ın, onun daha önce hiç öpüşmediğini anlamasından çok korkmuştu. Ona bunu sorarsa yalan söyleyecekti; çünkü küçük düşmek istemiyordu. Bunu sadece bir iki saniye düşündü. Aleksandr onu öylesine ateşli öpüyordu ki; başka hiçbir şey düşünmedi ve ona aynı şekilde karşılık verirken tecrübe konusundaki bütün kaygılarını unuttu.*

İlk öpüştükleri anı düşünmek yolculuğun büyük bir kısmını kapladı. Tatyana daha sonra da uyudu.

Yolculuğun ne kadar sürdüğünü bilmiyordu. Son birkaç saat buzun üzerinden ilerleyerek Stockholm yakınındaki adalardan geçtiler.

Limanda durduklarında şoföre,"*Tack*," dedi. *"Tack sa mycket."* Aleksandr ona İsveççe teşekkür etmesini öğretmişti Tatyana dikkatli bir şekilde buzun üzerinde yürüyerek granit basamakları çıktı ve amavutkaldırımlı yola geldi. Stockholm'deyim, diye düşündü. Neredeyse özgürdü. Yavaşça boş sokaklarda yürüdü. Sabahtı ve dükkânların açılması için erken bir saatti. Günlerden neydi? Bilmiyordu. Tatyana rıhtımda açık bir fırın buldu ve rafında beyaz ekmek olduğunu gördü. İçerideki kadına Amerikan parasını uzattı. *"Bank,"* dedi kadın. *"Pengar dollars."*

Tatyana çıkmak için arkasına döndü. Kadın tiz bir sesle arkasından bağırdı. Tatyana, kadının İsveçli olmadığını anlamasından korkarak arkasına bakmadı. Sokağa çıktıktan sonra kadın koşarak arkasından geldi ve ona şimdiye kadar hiç görmediği kadar güzel kokan bir ekmekle plastik bardakta kahve verdi. *"Tack,"* dedi Tatyana."*Tack sa mycket."*

Kadın Tatyana'nın verdiği paraya başını sallayarak, *"Varsagod,"* dedi.

Tatyana limanda, Baltık denizine bakan bir banka oturarak ekmeğini yedi ve kahvesini içti. Gözlerini kırpmadan önündeki mavi

ufuğa baktı. Bu buzların doğusunda bir yerde Leningrad ve yine oralarda bir yerde Lazarevo vardı. Arada ise ikinci Dünya Savaşı ile Stalin duruyordu.

Ekmeğini yedikten sonra uzun süre sokaklarda dolaştı ve Amerikan parasını İsveç parası ile değiştirebileceği bir banka buldu. İsveç kronuyla biraz daha beyaz ekmek ve çeşit çeşit peynir aldı. Daha da güzeli, limanın yanında sabah kahvaltısı veren bir kafeterya buldu. Kahvaltıda sadece yulaf ezmesi, yumurta ve ekmek değil; domuz pastırması da vardı. Uç parça domuz pastırması aldı ve bundan sonra kahvaltıda hep bundan yemeye karar verdi.

Günler hâla uzundu. Tatyana nerede uyuyacağını bilmiyordu. Aleksandr, Stockholm'deki otellere pasaport göstermek zorunda kalmadan girebileceklerini söylemişti. Polonya'da da böyleydi. Buna inanmak zordu; ama Aleksandr haklı çıktı.

Tatyana'nın tuttuğu otel odası sıcacıktı; pencereden liman görünüyordu ve banyosu vardı. Banyoda da Aleksandr'ın bahsettiği o duş denen şeyden vardı ve suyu yukarıdan akıtıyordu. Bir saat sıcak suyun altında kaldı.

Sonra da yirmi dört saat uyudu.

Tatyana'nın Stockholm'den gitmesi iki aydan fazla bir zaman aldı.

Yetmiş altı gün boyunca limandaki bir bankta oturarak doğudaki körfezi, Finlandiya'yı ve Sovyetler Birliğini seyretmiş; gökyüzünde uçuşan martıların sesini dinlemişti.

Aleksandr ile Amerika'dan gelecek belgeleri beklemek için ilkbaharı Stockholm'de geçirme planı yapmışlardı. Aleksandr'ın 29 Mayıs'daki yirmi dördüncü doğum gününü Stockholm'de kutlayacaklardı.

İlkbaharın gelmesiyle Stockholm'ün havası yumuşadı. Tatyana sarı laleler almış, taptaze meyveler; sosis ve domuz eti yemişti. Dondurma da alıyordu. Yüzü iyileşmişti. Karnı büyümüştü. Stockholm'de kalmayı, bir hastane bularak çalışmayı ve bebeğini

İsveç'te dünyaya getirmeyi düşündü. Laleler ve sıcak duş hoşuna gitmişti.

Ama gökyüzünde uçan martılar ağlıyordu.

Tatyana, İsveç'in ünlü Riddarholm Kilisesine hiç gitmedi.

En sonunda Göteborg'a giden bir trene bindi ve orada da İngiltere'deki Harwich limanına kâğıt taşıyan bir İsveç ticari gemisine atladı. Finlandiya'dan İsveç'e gelirken olduğu gibi, yine korumalarla gittiler. Norveç de Alman işgalinde olduğu için Kuzey denizine bomba atılıyordu. Savaşta olmayan İsveç'in böyle bir sorunu yoktu.

Kuzey denizinden geçip Harwich limanına yanaşana kadar hiçbir sorun çıkmadı. Tatyana, Liverpool'a gitmek için koltukları çok rahat olan bir trene bindi. Sırf merak ettiği için kendine birinci sınıf yolcu bileti aldı. Yastıklar bembeyazdı. Tatyana, Daşa'yı ve döndükten sonra Lazarevo'ya böyle bir trenle gitmenin çok güzel olacağını düşündü.

Liverpool'da iki hafta kaldı ve sonra *White Star* adlı bir gemi şirketinin ayda bir kez New York'a gittiğini öğrendi. Ama bu gemiye binmesi için pasaportunun olması gerekiyordu. İkinci sınıf yolcu bileti aldı ve iskeleye gitti. Genç bir denizci belgelerini sorunca, ona Kızıl Haç seyahat belgelerini gösterdi. Adam pasaportunun olması gerektiğini söyledi. Tatyana olmadığını söyleyince adam gülerek, "O halde gemiye binemezsmiz bayan," dedi.

Tatyana, "Pasaportum yok; ama beş yüz dolarım var. Eğer binmeme izin verirseniz, bu para sizin olur," dedi. Beş yüz doların bir denizcinin bir yıllık maaşı olduğunu biliyordu.

Adam parayı aldı ve Tatyana'yı ranzalı küçük bir odaya götürdü. Tatyana ranzanın üst kısmına yattı. Aleksandr ona Leningrad garnizonunda üst ranzada yattığını söylemişti. Tatyana kendini iyi hissetmiyordu. İki üniformasından geniş olanı, ona Helsinki'de verdikleri üstündeydi. Öbür üniforması artık dar geliyordu. Bunun bile karın hizasındaki düğmeleri zor kapanıyordu.

Tatyana, Stockholm'daki makinelerde üniformalarını yıkatmıştı. Makineye para attıktan yarım saat sonra elbiseler temiz bir halde çıkıyor ve bir yarım saat daha bekleyince kuru bir halde alınıyordu. Ne soğuk suyla ne de sabunla uğraşma derdi vardı. Tek yaptığı oturarak makineyi seyretmekti.

Tatyana makineyi seyrederken Aleksandr ile en son seviştikleri zamanı hatırladı. *18:00'de gidiyordu ve sevişmeyi 17:55'te bitirmişlerdi. Sadece elbiselerini giymeye, onu öpmeye ve koşarak kapıdan çıkmaya zamanı kalmıştı. Sevişirlerken, Aleksandr üstteydi. Tatyana yüzünü seyrederek boynuna tutundu ve o anın bitmemesi için yalvardı. Çünkü sevişmeleri bitince Aleksandr gidecekti. Aşk. Bu İsveççe nasıl söyleniyordu?*

Karlek.

Jag alskar dig Aleksandr.

Kızıl Haç üniformaları ve çorapları makinenin içinde dönerken, Tatyana son sevişmelerinde onun yüzüne bakabildiği için şanslı olduğunu düşündü.

New York'a olan yolculuğu on gün sürdü. Gittiğinde haziran sonuydu. Tatyana on dokuz yaşına Atlantik denizinin ortasında, gemide girmişti.

Gemide sürekli öksürürken *Orbeli*'yi düşündü.

"Tatişya-Orbeli 'yi hatırla..."

Tatyana kan kusarken bütün enerjisini topladı ve kendi kendine şu soruyu sordu: Aleksandr tutuklanacağını bilseydi, Tatyana onsuz gitmeyecek diye yalan söyler miydi?

Evet. Aleksandr hakkında bildikleri bunu yapacağını gösteriyordu. Doğruyu bilseydi; ona sadece tek bir kelime söylerdi.

Orbeli.

Göğüs kafesi yırtılacak gibi ağrıyordu.

White Star gemisi New York limanına yanaştığında, Tatyana yerinden kalkamadı. Öksürükle geçen korkunç yolculuktan sonra

içinde bir şeylerin aktığını hissetmeye başlamıştı.

Kısa bir süre sonra sesleri duydu. Beyaz kıyafetli iki adam odaya girdi.

"Yoo olamaz. Bu da kim?" dedi kısa boylu olan. "Yine mülteci."

"Ama bunda Kızıl Haç üniforması var," dedi uzun boylu olan.

"Kesin bir yerden çalmıştır. Baksana düğmelerini zor iliklemiş. Onun olmadığı ortada. Edward haydi gidelim. Onu daha sonra INS'ye ihbar ederiz. Gemiyi boşaltmamız gerekiyor."

Tatyana inildeyince adamlar geri döndü. Uzun boylu adam ona bakarak, "Chris, sanırım hamile," dedi.

"Ne? Şimdi mi doğuruyor?"

"Sanırım evet. Suyu geliyor olabilir," dedi doktor.

Chris, Tatyana'nın yanına geldi ve elini alnına koydu. "Ateşi var. Nefes alıp verişini dinle. Bunu duymak için stetoskopa bile ihtiyacım yok. Verem olmuş. Tanrım, bu vakalarla daha ne kadar karşılaşacağız? Onu bırakalım. Daha kamaralara bakmamız gerekiyor. Bu bulduğumuz ilk mülteci. Başka mülteciler de olduğuna eminim."

Edward elini Tatyana'nın karnından çekmedi. "Çok hasta," dedi. "Bayan, İngilizce biliyor musunuz?"

Tatyana cevap vermeyince Chris, "Görüyor musun?" diye haykırdı.

"Belki belgeleri vardır. Bayan belgeleriniz var mı?"

Tatyana cevap vermeyince Chris, "Ben gidiyorum," dedi.

Edward, "Chris, o hasta ve doğum yapmak üzere. Ne istiyorsun, onu burada böylece bırakmak mı?" dedi. "Sen ne biçim doktorsun?"

"Yorgun ve parası ödenmeyen bir doktor. PHD bana tedavi için yeterince para vermiyor. Onu nereye götüreceğiz?"

"Onu Ellis Adasındaki hastaneye götürelim. Orada iyileşebilir."

"Veremliyken mi?"

"Bu verem, kanser değil. Haydi gidelim."

"Edward, o, bir mülteci. Nereli? Ona bir bak. Sadece hasta olsa kabul ederdim; ama Amerikan topraklarında bir çocuk dünyaya getireceğini görüyorsun! Bizim gibi bu topraklarda yaşama hakkına sahip olacak. Bırak gitsin. Bebeğini gemide doğurursa Amerika Devletinden hiçbir hak talep edemez. Sonra onu hastaneye götürürüz ve iyileştiği zaman sınır dışı edilir. Bu daha adilce olur. Bu insanlar izinsiz bir şekilde Amerika'ya girebileceklerini sanıyor. Buna artık izin vermeyeceğim. Elimizde ne kadar mülteci olduğuna bir bak. Bu lanet olası savaş bittiğinde, sayıları daha da artacak. Bütün Avrupa kıtası isteyecek ki..."

"Ne isteyecek Chris *Pandolfi*?"

"Senin için yargılamak kolay Edward *Ludlow."*

"Ben Fransız-Hint savaşından beri buradayım. Hiçbir şeyi yargıladığım falan yok."

Chris, Edward'ı umursamayarak odadan çıktı. Sonra başını tekrar kapıdan uzatarak, "Ona bakmaya geleceğiz. Şu anda doğum için hazır değil. Ne kadar sakin baksana. Haydi gidelim," dedi.

Edward tam odadan çıkacakken Tatyana inildemeye başladı. Yanına giderek, "Bayan?" dedi.

Tatyana elini kaldırarak Edwvard'ın yüzünü buldu ve yanağına dokundu. "Bana yardım et!" dedi İngilizce. "Bebeğim olacak! Lütfen bana yardım et!"

* * *

Edward Ludlow, Tatyana için bir sedye buldu ve Chris Pandolfi'den yardım isteyerek onu New York limanının ortasındaki Ellis Adasına giden feribota koydu. Adadaki hastane Amerika'ya gelen göçmenlere ve mültecilere hizmet veriyordu.

Tatyana'nın gözleri bulanık görüyordu ve yarı kör durumdaydı. Gözlerindeki bulanıklığa ve geminin pis camlarına rağmen ona

meşale tutan o eli görebiliyordu.

Tatyana gözlerini kapadı.

Ellis hastanesinde küçük ve sıradan bir odaya yatırıldı. Edward onu beyaz çarşaflı bir yatağın üzerine yatırarak üzerindekileri değiştirmesi için bir hemşire çağırdı. Onu tedavi ettikten sonra, "Bebek geliyor. Bunu hissetmiyor musun?" dedi Edward.

Tatyana zor hareket ediyor ve zor nefes alıyordu. Bebeğin kafası çıkınca sancıdan dişlerini sıktı.

Edward bebeği çıkardı.

"Bayan beni duyabiliyor musunuz? Bakın çok güzel bir erkek bebeğiniz oldu!" Doktor gülümseyerek bebeği ona yaklaştırdı.

"Bakın. Oldukça da iriyarı. Sizin gibi ufak tefek birinden bu kadar büyük bir bebek çıkmasına gerçekten şaşırdım. Brenda bak. Sen de aynı fikirde değil misin?" Brenda bebeği beyaz bir pikeye sardı ve Tatyana'nın yanına yatırdı.

"Erken doğdu," dedi Tatyana bebeğine bakarak. Elini onun üstüne koydu.

"Erken mi?" diyerek güldü Edward. "Bence tam zamanında doğdu. Biraz daha geç doğsa onu- nereliydiniz?"

"Sovyetler Birliği," dedi Tatyana.

"Aman Tanrım. Sovyetler Birliği. Buraya nasıl geldiniz?"

"Söylesem inanmazsınız," dedi Tatyana yan dönüp gözlerini kapatarak.

"Pekala, şimdi bunların hepsini unutun," dedi Edward. "Bebeğiniz Amerikan vatandaşı oldu." Yatağın yanındaki sandalyeye oturdu. "Bu iyi bir şey, öyle değil mi? İstediğiniz bu muydu?"

Oğlunu yüzüne bastırarak, "Evet," dedi. "İstediğim buydu." Zor nefes alıyordu.

"Verem olmuşsunuz. Şu anda acı hissediyor olabilirsiniz; ama geçecek," dedi. "Yaşadığınız her şey geride kaldı."

"Korktuğum da buydu," diye fısıldadı Tatyana.

"Hayır, bu iyi!" diye haykırdı doktor. "Burada, Ellis'te kalacak ve iyileşeceksiniz. Kızıl Haç üniformasını nereden aldınız? Hemşire miydiniz?"

"Evet."

"Bu harika," dedi neşe içinde. "Görüyor musunuz? Çok iyi bir mesleğiniz var. Kolaylıkla iş bulabilirsiniz. Buraya gelen çoğu insandan daha iyi İngilizce biliyorsunuz. Bu sizi diğerlerinden ayırıyor. Bana güvenin," diyerek gülümsedi. "Bunu başarıyla atlatacaksınız. Şimdi size yiyecek bir şeyler getirebilir miyim? Hindili sandviçimiz..."

"Neli?"

"Hindiyi seveceğinizi düşünüyorum. İçinde peynir de var. Gidip getireyim."

"Siz iyi bir doktorsunuz," dedi Tatyana. "Edward Ludlow'du, öyle değil mi?"

"Evet."

"Edward..."

"Ona Dr. Ludlow demelisin!" diye bağırdı Brenda adındaki hemşire.

"Hemşire! Bana istediği gibi hitap edebilir. Bundan sana ne?"

Brenda bozularak gitti ve Edward küçük bir havlu alarak Tatyana'nın yüzündeki yaşları sildi. "Üzülmeni anlıyorum. Bu korkunç bir durum. Ama senin için iyi şeyler hissediyorum. Her şey yoluna girecek." Gülümsedi. "Buna söz veriyorum."

Tatyana doktora bakarak "Siz Amerikalılar söz vermeyi çok seviyorsunuz," dedi.

Edward başını sallayarak, "Evet. Sözümüzü de her zaman tutarız. Şimdi senin için başhemşireyi çağırayım. Vikki dır dır ederse, fazla umursama. Kötü günler geçiriyor; ama altın gibi bir kalbi vardır.

Sana doğum belgelerini getirecek." Edward şefkatli gözlerle bebeğe baktı. "Çok sevimli bir bebek. Baksana, kafası saç dolu. Bu, bir mucize, öyle değil mi? Onun için bir isim düşündün mü?"

"Evet," dedi Tatyana bebeğinin siyah saçlarını okşayarak. "Babasının ismini alacak. Anthony Aleksandr Barrington."

Asker! Başını ve yüzünü okşamama, o tatlı dudaklarını öpmeme, denizlerin ötesinden sana bağırmama, buzlarla kaplı Rus topraklarına seni ne kadar sevdiğimi fısıldamama izin ver.... Luga, Ladoga, Leningrad, Lazarevo... Aleksandr bir zamanlar sen beni taşıdın. Şimdi de ben seni taşıyorum. Seni sonsuzluğa götürüyorum.

Finlandiya'dan İsveç'e ve oradan Amerika'ya gelene kadar hep direndim ve ayakta kaldım. Kalbin ve tüfeğin beni huzura kavuşturacak. Onlar beşiğim ve mezarım olacak.

lazarevo seni ruhuma damlatıyor; Kama nehri günümü aydınlatıyor. Beni arayacak olursan oraya bak; çünkü hayatım boyunca hep orada olacağım.

Sabahın erken saatlerinde ateşin yanına serdikleri battaniyenin üzerinde seviştikten sonra Tatyana, "Şura, senin öleceğini düşünmeye bile dayanamıyorum," dedi. "Senin bu dünyada nefes almayacağını düşünemiyorum."

"Ben bunu düşünerek aklımı yitirmeye niyetli değilim," diyerek sırıttı Aleksandr. "Ölmeyeceğim. Bunu kendin söyledin. Benim çok daha güzel şeylere layık olduğumu söyledin."

"Sen çok güzel şeylere layıksın," dedi Tatyana. "Ama yine de benim için hayatta kalsan iyi edersin asker; çünkü sensiz yaşayamam." Bunu yüzüne bakarak ve elini Aleksandr'ın kalbinin üzerine koyarak söylemişti.

Aleksandr eğilerek çillerinden öptü. "Yaşayamaz mısın? Benim İlmen gölü kraliçem mi söylüyor bunu?" Gülümseyerek başını salladı. "Bensiz yaşamanın bir yolunu bulacaksın. İkimiz için yaşamanın bir

çaresini bulacaksın," dedi Aleksandr. O sırada Ural dağlarından doğan Kama nehri çam ağaçlarıyla çevrili bir köy olan Lazarevo'nun içinden geçiyordu. İkisi de gençti; ikisi de âşıktı.

Table of Contents